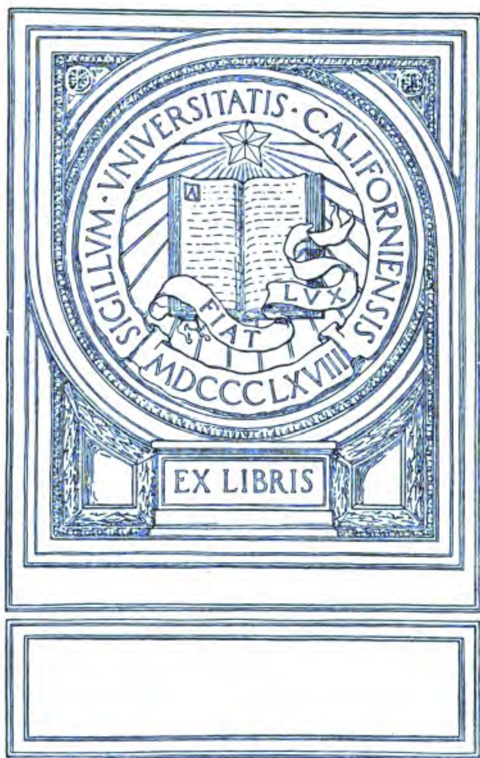

SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

XENOPHONTIS

OPERA

EDIDIT

GUSTAVUS SAUPPE

VOL. III

COMMENTARII

ACCESSIT QUAE XENOPHONTIS NOMINE FERTUR
APOLOGIA SOCRATIS

EDITIO STEREOTYPA

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ
LIPSIAE MDCCCLXVI.

XENOPHONTIS

COMMENTARII

ACCESSIT QUAE XENOPHONTIS NOMINE FERTUR

APOLOGIA SOCRATIS

EDIDIT

GUSTAVUS SAUPPE

EDITIO STEREOTYPA

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ

LIPSIAE MDCCCLXVI.

PRAEFATIO.

1. Libri manuscripti.

I. GALLICI.

1. Parisinus Sangermanensis 389, apud Gailium G.

2. Parisinus 1302 (Gail. F, Dind. A), bombycinus, formae quartae, libri I. II. fol. 154—178, b, seculi 13, collatus ab Eduardo Edwards (ed. Oxon. 1785), post a Gailio, qui, quum Immanuel Bekkerus denuo eum librum contulisset, novas quasdam varietates e libro primo et aliquas e secundo conscripsit Auctario 381 sqq. 402 sqq., denique in usum L. Dindorfii a Fr. Duebnero excussus, a Dindorfio descriptus ed. Oxon. III.

3. Parisinus 1642 (Gail. A, Dind. C), de quo dicetur in praefatione ad Hellenica. Inscripta haec habet: ‚Hunc librum contuli cum ed. τοῦ Bolton Simpson Oxon. 1749. Codex, paucis exceptis, est bonae notae. Lefevre de Villebrune Paris. 26. April. 1785.‘ Duebnerus denuo inspexit in usum Dindorfii.

4. Parisinus 1643 (Gail. B), olim Colbertinus, collatus ante Gailium ab Eduardo Edwards, chart., formae maximae, Michaelis Apostolii manu scriptus, seculi 15, ut est in Catalogo, continens Hipparchicum fol. 1, Hier. 11, REq. 22, RLac. 35, Apomn. 45, Oec. 116, Conv. 152; Polyb. fol. 170. Inscripta haec sunt: ‚Michael Apostolius textum fere totum Xenophontis laniavit, mutilavit, pessumdedit. Etsi nonnullas antiquas lectiones exhibet hic codex, quas alibi frustra desideraveris, pessimus dici potest, ut ipse pronuntio, collato integro opere ἀπομνημονευμάτων. Lefebre de Vielebrune 1785.‘ Gailius vero 7, 2, 75. librum ab Apostolio scriptum esse negavit, v. Bornem. XXI. Apol. VII. Exeunti seculo 15. tribuendum esse C. Muellerus me docuit.

5. Parisinus 1645 (Gail. C), olim Thuaneus, post Colbertinus, chart., formae max., sec. 15, ut est in Catalogo, vel 16, ut inscripsit quidam, eiusdem aetatis cuius codices 1646 et 1647, de quibus ad Oeconomicum dicetur, continens Symposium, Remp. Lacedaemoniorum, Commentarios.

6. Parisinus 1739 (Gail. I).

7. Parisinus 1740 (Gail. D, Dind. B), gossypinus, formae quartae, fol. 115, ‚seculo 13. exaratus videtur‘, ut est in Catalogo.

8. Parisinus 1794 (Gail. E), formae quartae, de quo haec sunt in Catalogo: Codex chartaceus a domino Abbate de Rothelin bibliothecae regiae donatus. Xen. Comm. Is codex manu elegantissima saec. 16. exaratus est.

9. Vaticanus 1950 (Gail. H). Hos novem libros Gailius 7, 501. recenset.

II. ITALICI.

10—12. Tres praeter eum, qui inter Gailianos est, dicuntur esse, plerumque inter se consentientes, ab Eduardo Edwards selectis quibusdam locis, ut ipse dicit, inspecti: a) n. 63, bombycinus, seculi fere 14, olim bibliothecae ducum Urbini; b) duo Vaticani: 1336, seculi 15, olim Fulvii Ursini, et 1619, seculi eiusdem, ol. Francisci Barbari Veneti.

13—17. Quinque Florentini Medicei, ab eodem Edwardsio selectis locis inspecti: 1642, fol., chart., sec. 15; 1643, fol., chart., sec. 15, Michaelis Apostolii; 1645, papyr., sec. 16; 1740, sec. 13, bonae notae; 1794, formae 12.

18. Perusinus B, 34, de quo in

praef. ad Cyrop. II, 23. dictum est. (B, 34. ibi legendum).

19—22. Quatuor Veneti Marciani: 242. 368. 369. 511. Ex quibus qui primo loco nominatus est duos tantum libros priores Commentariorum continet. Vid. praef. ad Cyropaediam.

23. 24. Duo Mediolanenses Ambrosiani, de quibus v. praef. Cyrop. 16—20. Ambrosianus 1. idem qui illic primus, Ambrosianus 2. qui ibidem tertius. Paucula inde ad ultimam partem annotabo.

III. BATAVI.

25. Leidensis, quem Ruhnkenius ann. ad 1, 2, 48. 3, 9. 4, 6. 7, 5. 2, 6, 21. 27. memoravit.

26. Alter Leidensis e Vossianis copiis, quem Ernesti a Ruhnkenio accepit.

27. Tertius Leidensis e bibliotheca Meermanniana. Ruhnkenius, qui hunc quoque librum Ernestio suppeditavit, codicem Excerptorum e Memorabilibus nominat.

De his tribus libris vid. Dindorf. ed. Ox. IV sq. De duobus postremis, qui Vossiani I et II dici solent, accurate egit Bornemannus VI—XIV. Qui perexiguam fidem iis tribuendam esse demonstrat, scripturas prioris negat e membrana sumptas esse. Quod Ernesti praef. VIII. codicem Meermannianum, qui postea Vossianus alter dici consuevit, in libro tertio desinere dixit quum ex annotatione ad 4, 3, 8. et aliis collegerint falsum esse, Finckhius NIbb. 1830. 12, 119 sqq. comparato codice Monacensi 495, qui et ipse Excerpta Xenophontea atque e Commentariis eadem fere quae ille continet, hunc quidem locum 4, 3, 3—18. habere, sed ultimo loco tertii libri aliquas partes ponere, quaeque Bornemannus ex 4, 6, 5. 10. afferat, ab Ernestio et Schneidero Vossiano priori, non alteri, quem ille nunquam Vossianum dicat, tribui demonstrat.

IV. BRITANNICUS.

28. Apud Haenelium 834. haec sunt: ‚Middlehill: Excerpta ex memorabilibus Xenophontis‘.

V. HISPANUS.

29. Apud eundem 975: ‚Madrid, Biblioteca de S. Isidoro: Xenoph. Memorabilia, saec. 15, chart., 4.‘

VI. GERMANICI.

30. Vindobonensis, XI, Lambec. Bibl. Caes. 7, 74, chart., antiquus et diligenter scriptus, apographum libri Parisini 1302, libros primos duo complectens.

31. Vindobonensis alter, LXX, Lambec. 7, 250. De his libris v. Dindorf. III sq. Ox.

32. Guelferbytanus August. 56, 22, olim Guarini Veronensis, membr., formae octavae, sec. 15, foliis 33 elegantissime scriptus, primum librum Commentariorum et Agesilaum continens. Cuius scripturas quum Frid. Guil. Schneidewinus a se enotatas mecum communicavisset, exhibui in appendice critica editionis meae. In quibus hanc opportunitatem nactus pauca quaedam corrigere placet. 2, 31. οὔτε minoribus litteris superscriptum. 54. ἀφέρει superscr. αι. 4, 8. lacuna inter τάδε et ὑπερμεγέθη. 14. ἀμφοτέρων superscr. ρου. 6, 5. δ. 9. ὅ τι. 7, 3. τέ.

33. Monacensis 495, chart., ol. August., formae 4, sec. 15. Codex excerptorum, de quo v. quae supra ad 27. scripsi.

Nominandae praeterea sunt varietates marginis Iuntinae e Villoisoniano exemplo a Weiskio editae, aliae a Petro Victorio Aldinae Monacensi a. 1525 et Florentinae a. 1551 et ipsi nunc Monacensi adscriptae, ad quas praeeunte Guil. Dindorfio litteris A. B. designatas, nisi quod ubi B. tantum nominari oportebat, solo Victorii nomine usus sum, accesserunt littera C. notatae inde a 3, 13, 4. Iuntinae item adscriptae. Denique commemorandae sunt varietates a P. Pithoeo Aldinae Bodleianae et a Th. Hutchinsono Stephanianae a. 1581, item Bodleianae, quas a Ric. Meadio acceperat, adscriptae. De his v. L. Dindorf. V. ed. Ox., qui etiam de

editionibus Iuntina a. 1516, Aldina 1525, Parisinis librorum primi et secundi a. 1541 apud Iac. Bogardum et omnium quatuor a. 1559 apud Mart. Iuvenem disseruit. Idem quod interpretationis latinae a Bessarione factae sec. 15. et primum editae Romae 1521 apud Ariottum de Trino mentionem fecit, addere lubet in Haenelii Catalogo 554 dici Basileae codicem chartaceum esse: Xenophontis de factis et dictis memoratu dignis libri 4, Bessarione, card. Niceno, interprete, fol.

2. Index editionum recentiorum, quibus usus sum: Ioannis Gottlob Schneideri: post tertiam ed. (1816) rec. Fr. A. Bornemannus, Lips. 1829; eiusdem Bornemanni ed. minor, Lips. 1829; Chr. God. Schuetzii ed. 3. Hal. 1822; Guil. Dindorfii Lips. 1824; Lud. Dindorfii Berol. 1831; eiusdem Lips. ed. 3. 1863; eiusdem Oxoniensis 1862; Wilh. Langii ed. 2. Hal. 1825; Adam. Corais Paris. 1825; Georg. Aug. Herbstii Hal. 1827; G. A. Sauppii Lips. 1834; Monacensis 1840; M. Seyfferti Brandenb. 1842; Ludovici de Sinner Paris. 1842; Lud. Breitenbachii ed. 3. Lips. 1863; Raph. Kuehneri ed. 2. Goth. 1858; eiusd. Lips. 1862; Engelmannia Lipsiensis cum interpretatione germanica 1863.

Praeter hanc duas commemoro, Beni. Weiskii Lips. 1794. et Chr. Eb. Finckhii Stuttg. 1857. E chrestomathiarum quas vocant editoribus post Socratem Iacobsianum C. E. A. Schmidtius, C. Ditfurtus, Augustus Constantinusque Matthiae, C. Schenkelius aliquot Commentariorum partes in libros suos receperunt.

3. Index libellorum ad Commentarios pertinentium, quibus usus sum: C. A. Boettiger, Hercules in bivio, Lips. 1829; G. A. Cubaeus, Xenophontis Hercules Prodicius, Lips. 1797; L. Dissen, De philosophia morali in Xen. de Socrate commentariis tradita, Gotting. 1812; R. Feierabend, Quem in finem Xen. liber, qui Memorabilia Socratis inscribitur, in gymnasiis adhibendus sit, Hanoviae 1824; C. H. Frotscher, Obss. in quosdam locos Memorabilium Socratis, Lips. 1819; I. Geel, De Xen. Apologia Socratis ac postremo capite Memorabilium, Lugd. B. 1836; Fr. I. Grulich, De verbosa Socratis Xenophontei in disputando ieiunitate, Misen. 1820; C. Fr. Hermann, Disp. de Socratis accusatoribus, Gotting. 1854; I. H. E. O. Hummel, De theologia Socratis in Xen. de Socrate commentariis tradita, Gott. 1839; I. A. Merz, Lectiones Xenophonteae, spec. I. Elbing. 1832. II. 1836; Mueller, Socratis de rebus divinis placita ex commentariis Xen. depromta, Querfurth. 1834; F. G. E. Rost, Socratis Ἀπομνημονεύματα pueris non temere commendanda, Lips. 1800; G. A. Sauppe, Quaestionum Xenophontearum part. I, Torg. 1827; G. Chr. Straube, Brevis disputatio de Xenophonteis aliquot locis, Schneeb. 1837; I. G. A. Voigtlaender, Obss. in Xen. Memorabilia p. I, Schneeb. 1820; Is. de Vuller, Diatribe in Socraticam ἐπαγωγήν, praesertim e Xen. Memorabilibus ductam, Trai. ad Rh. 1832.

Postremo iudicia nonnulla publice de libris huc pertinentibus facta commemorabuntur: Viri docti Halensis de Herbstii ed. 1827. 212 sq.; viri docti Lipsiensis de eadem 1828. 270; viri docti Gottingensis de Corais ed. 1828. 129; Moseri de Bornemanni ed. utraque Annal. Heidelb. 1830. 1, 84 sqq.; Finckhii de Herbstii ed. Ibb. 1828. 6, 281 sqq.; eiusdem de Bornemanni editionibus ASchZ. 1830. 47, 369 sqq.; G. A. Herbstii de iisdem et mea Ien. 1834. 206 sqq.; Haasii de mea NIbb. 1835. 13, 173 sqq.; Popponis de eadem Hal. 1835. 55, 433 sqq.; Hertleinii de eadem ZAW. 1838. 72 sqq., 589 sqq.; G. Meutzneri de Straubii Disputatione ZAW. 1838. 98 sqq., 797 sqq.; Breitenbachii de Kuehneri ed. GZtg. 1841. 31 sqq., 241 sqq. 1842, 49 sqq.; Popponis de eadem Annal. Berol. 1842. 1, 8 sqq., 61 sqq.

4. Agitur de subsidiis criticis. In tanto codicum manuscripto-

rum numero unus prae ceteris eminet et is quidem dimidio mutilus, Parisinus 1302, littera F significari solitus, quem Dindorfius A nominavit. Qui liber etsi egregius est, scripturae eius tamen dubitatum est num magis correctoris cuiusdam, docti illius quidem atque in litteris graecis satis versati, quam ipsius Xenophontis habendae essent. Eam sententiam a me ed. p. III propositam approbaverunt Herbstius (Ien. 1834, p. 211. 226) et Kuehnerus (ed. 39 sq.). Summam vero fidem ei tribuerunt Hertleinius ZAW. 1838. 72, 590. 73, 593, Poppo Ann. Berol. 1842. 1, 63, editores Bornemannus et Dindorfius: videturque, quoniam non est alius melior cognitus, dux praecipuus habendus, ubi desinit, B. in eius locum substituendus esse. Post codicem A. Parisini C. D. E. A. Gailiani, vel certe B. C. Dindorfiani, Florentini, Victoriani in meliorum numero esse dicuntur, v. Born. p. V. Significationem codicum Dindorfianam secutus sum. Ioannis Stobaei auctoritas immerito adhuc Parisino libro A. Gaisfordiano nixa prorsus alia esse coepit, ex quo E. Millerus in Catalogo codicum Escorialensium excerpta quaedam ex antiquissimo libro Florilegii, membranaceo sec. 11, p. 49. exhibuit. De qua re Guilelmus Dindorfius Philol. 1860. 17, 337 sqq. exposuit, atque aliquot varietates Ludovicus frater in Oxoniensi sua editione p. XXVIII sq. addidit. Optandum est autem, ut et codex Parisinus (sec. 13. ut et Vindobonensis) et Escorialensis accuratius quam ille a Th. Gaisfordio, hic a Conr. Gesnero cognoscantur et describantur, ne quae ex hoc uberrimo fonte hauriuntur incerta fluctuent. Plus enim inde auxilii Florilegio, non Eclogis, quas Millerus errans dixit, exspectari licet quam Meinekius Ecl. I, p. XIII. putarat. Accuratiorem quam adhuc innotuit Victorianarum copiarum de Commentariis ad Aldinam a. 1525. (Vict. A.) et ad ipsius Victorii Florentinam a. 1551. (Vict.; apud G. Dindorfium B.) et inde a 3, 13, 4. ad Iuntinam (Vict. C.), de Oeconomico ad Aldinam adscriptarum notationem Chr. Eb. Finckhio, viro doctissimo eidemque humanissimo, acceptam refero. Inde nonnulla decerpsi visusque mihi sum hic quoque videre comparatas notas aliquantum ad confirmandam Henrici Stephani fidem conferre. Quas Paulus Ludovicus Courier initio huius seculi vel in patria vel in Italia ad Commentarios et ad Apologiam notas conscripsit transmissas sibi olim a Ludovico de Sinner eiusdem Finckhii mihi concessit liberalitas. Eas vero quum ipse Sinnerus interea editionibus suis utriusque libri Parisiis a. 1842 foras datis inseruisset et praecipuam earum partem esse voluisset, ego eas tantum, quae ad partes Commentariorum francogallicae iuventuti tanquam inutiles vel periculosas eripi solitas pertinerent, utpote etiam a Sinnero praetermissas, pauculas illas quidem nec ita magni pretii, addidi. Ceterum lubenter profiteor, operam meam exemplo Wellsianae editionis egregie adiutam esse, cuius margo varietates editionum veterum inde a Iuntina usque ad Simpsoni Oxoniensem subtiliter appictas habet. Exemplum, quo usus est Bornemannus, nihil mihi attulit quam maximae industriae a viro optimo adhibitae novum testimonium.

5. Iam dicendum est de libri inscriptione, forma, existimatione, tempore.

De inscriptione videas quae a me p. XI, a Kuehnero 34. editionibus praemissa, ab Ernesto Koepkio docte ac subtiliter disputata sunt hisce libellis: De hypomnematis graecis, part. I. Berol. 1842, part. 2. Brandenb. 1863, et Ueber die Gattung der ἀπομνημονεύματα in der griechischen Litteratur, Brandenb. 1857. Memorabilia non Petrus Victorius, ut credi solet, sed Ioannes Leonclavius a. 1569. primus latine dixit, vid. Finckh. NIbb. 79. 8, 14. 295. et interpr. germ. p. 7. Quam editores Breitenbachius et Seyffertus nuper

invenerunt novam libri inscriptionem Memoiren, parum apta videtur interpretatio esse. Ille quidem, ut Dindorfius in editione Oxoniensi, ad vulgarem Memorabilium appellationem revertit. Quum vero, ut Kuehnerus 1 sqq. exposuit, in conscribendis his libris illud Xenophon secutus esset consilium, ut Socratem, dilectissimum praeceptorem, ab Atheniensibus morte multatum, ab accusatorum criminationibus defenderet optimumque eum hominem sanctissimumque et tum singulis hominibus tum universae civitati utilissimum fuisse demonstraret, optime eos A. Gellius N. A. 14, 3. dictorum atque factorum Socratis commentarios interpretatus est.

Quod Carolus Gabriel Cobetus Var. Lectt. 379. hunc librum Xenophontis emendatissimum, Mnemos. 7, 187. prae ceteris longe emendatiorem dixit, hoc nostratium Cobetorum assensum haud scio an non laturum sit. Ludovicus Dindorfius in novissima editione Lipsiensi quum omnia dicat Xenophontis scripta iam antiquitus omni mendorum genere multisque otiosorum lectorum additamentis contaminata esse tum nullum esse contendit, in quo maiori licentia id factum reperiatur quam in his de Socrate Commentariis. Verum ipse Cobetus Prosopogr. Xen. 11. constare dicit Xenophontem librum suum multis partibus quam nunc habeamus edidisse auctiorem. Theodorus Bergkius Encycl. Hal. 1, 81, 392. nonnullas partes operis contractas vel ad compendium collatas putat, eidemque Philol. 14, 181. epitomen potius habere videmur quam ipsum opus. Fuerunt etiam alii, qui de integritate horum Commentariorum dubitarent, veluti Davides Ruhnkenius ad 3, 9, 6, qui e codicum ratione et ex aliquibus vocabulis a grammaticis et aliis scriptoribus ex iis excitatis, nunc frustra in iis quaesitis nonnullas partes intercidisse colligit; Beniamin Weiskius, qui Ruhnkenio quidem confutato ipse aliis locis orationem mutilatam ac deminutam ad nos pervenisse conqueritur, ut 1, 7. 2, 2, 1. 3, 1. 4, 7. 8: quibus de locis vid. Kuehner. 40 sqq.; denique non integros hos commentarios aetatem tulisse Carolus Gustavus Heilandus existimat ZAW. 1847. 76, 607; unde is aliquam explicationem Xenophontei quod dicitur de Theognide fragmenti repetit, de quo dicetur, ubi ad Fragmenta perventum erit. Cf. ann. ad 4, 3, 14. De epitomes quidem cuiusdam rationibus disserendi in praefatione ad Historiam Graecam dabitur opportunitas. Nuper vero maxime Dindorfio multo plura inepte illata visa sunt quam desiderata: qui vir doctus quum appendices satis multas eiecit tum libri quarti capita tria damnavit. Ita alii Commentarios aliquantum imminui, alii augeri volunt. Natura autem et indoles commentariorum hoc habere videtur, ut quae ad quaestiones perficiendas necessaria credantur esse si aut desint aut non sint idonea ratione composita, hoc et molesta quaedam earumdem rerum repetitio et qui aliquoties invenitur indigestus ordo e ratione, qua oriri eiusmodi libros consentaneum est, videantur repeti debere. Qua de re quum alio loco disputaverim, dico nunc cavendum esse, ne in libro multum quidem lectitato, ex partibus quibusdam olim consignatis, e memoria, ex aliorum narratione composito, postea accusatorum criminationibus obiecto ac propterea edito praeter praestantissima ingenii Socratici Xenophonteique documenta et aliquot vel neglecti ordinis vel parum iusti disputationum decursus indicia nimis multa additamenta aliena investigemus aut deprehendere nobis videamur.

Contigit Commentariis, ut omnino fere ac semper laudibus interpretum digni haberentur et iuventuti ad humanitatem informandae utiles viderentur. Quare huc pertinere putanda oratio est editioni minori praeposita, qua Bornemannus Xenophontis lectionem propter scribendi genus et facile et luculentum,

propter egregium honesti sensum, quem omnia Xenophontis scripta spirant, propter singularem ingenii eius virtutem, qua ad vitam omnia eiusque usum retulit, denique propter mirificam rerum varietatem et suavitatem iuvenibus litterarum studiosis commendat. Idem fere F. Rankius De vita et scriptis Xenophontis 11 sqq. iudicavit lectuque digna composuit. Quam utilitatem Commentariorum cognitio scholis nostris praebere videatur, Breitenbachius praef. ed. 3. p. 22 sqq. exponit. Nec vero defuerunt qui hos libros iuventuti eripi mallent, in quibus fuit etiam Ludolphus Dissenius Opusc. 59, qui ob philosophiae moralis praecepta utilitatis rationibus nimis coartata vix se cohibuit quo minus eos e scholis exterminandos censeret. Vid. Bornem. De epilog. Cyrop. 14. Rank. l. c. Partes quasdam francogallicae et bavaricae iuventuti invideri vel propter reverentiam pueris debitam adimi editiones quas supra commemoravi Sinneri Parisina et Monacensis ostendunt. Nimirum etiam Germanos consentaneum est censere caute in hac re versandum esse. Fr. G. Ehr. Rostius edito Lipsiae a. 1800 libello non totum librum legi vult, explicatione loci 4, 2, 11. id docere conatus, maximeque orationis multis in locis formam reconditiorem ac parum simplicem, ignorantiae simulationem, sophistarum imitationem vituperat. Alii alia reprehendunt, veluti Gruliehius verbosam Socratis ieiunitatem, ipse paullo verbosior. Denique Reinhardus Feierabend adhibendum librum vel novam, si fieri posset, editionem esse ad iuventutem artis logicae praeceptis instituendam docere studuit. Alia vero quaestionis pars ad Commentariorum fidem pertinet, quaeriturque, ut verbis utar Raphaelis Kuehneri, qui de hac re, quae huius viri earum rerum peritia est et sollertia, p. 13 sqq. apte et eleganter exposuit, num sit germana Socratis doctrina a Xenophonte tradita. Negant Lud. Dissenius in commentatione, quam supra commemoravi, Frid. Schleiermacherus Commentt. acad. Berol. 1814, 50 sqq., Chr. Aug. Brandisius Mus. Rhen. 1, 118 sqq. 2, 85 sqq., Car. Rosselius De philos. Socr., Gotting. 1837, Ferd. Rankius Vit. Xen. 15. Aliter sentiunt Beni. Weiskius interpr. germ. 1 sqq., Henr. Theod. Roetscherus in libro Aristophanes u. s. Zeitalter, Berol. 1827, Kuehnerus. Brandisius quum in Museo Rhenano scripsisset Grundlinien d. Philosophie d. Sokrates, contra eam disputationem adversarius Roetscherus exstitit. Respondit ille altero loco Musei. Certatum est autem de Socraticae disciplinae subiectivitate quam philosophi dicunt. Quam quum Socratis ita propriam iudicavisset Roetscherus, ut Socratem sophistarum principem esse dictitaret, huic sententiae etiam I. W. Suevernius in libris Ueber Aristophanes Wolken, Berol. 1826. et Ueber Aristophanes Drama, benannt das Alter, 1827. adversabatur, quocum se prorsus consentire C. Fr. Hermannus Ann. Heidelb. 1829. 6, 611. professus est. Postremo unam satis miram illam quidem de Xenophontis fide dubitationem commemorare iuvat Clementis Alexandrini Protrept. 61, 12. *Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος διαρρήδην ἂν καὶ αὐτὸς περὶ τῆς ἀληθείας ἀναγράφει* (Dind. Comm. 4, 3, 13. Cob. Mnem. 11, 390. *ἐγεγράφει*, diserte scripsisset) *τι μαρτυρῶν ὡς Σωκράτης, εἰ μὴ τὸ Σωκράτους φάρμακον ἐδεδίει.*

Quod quidem me admonet ut de tempore aliquid addam, quo videantur Commentarii conscripti esse. Cuius quum nullum certum in ipso libro inveniatur indicium, aliquot interpretum de ea re sententias referre sufficiat. Ferd. Delbrueckius Vindic. Xenophont. 59. scriptos esse dicit tribus annis a morte Socratis usque ad Agesilai adventum in Asiam; quae etiam Kuehneri 36. sententia est; Brandisius Hist. phil. gr. et rom. 2, 32, quinque annis post Socratem mortuum, quum Xenophon iniquam sui existimationem nondum sublatam

putaret; Dindorf. XXVI ed. Oxon., circiter Ol. 99; Cobetus Mn. 7, 273. Commentarios eodem fere tempore ortos putat esse, quo Accusatio Polycratis et Apologia Lysiae scriptae essent. Nonnihil enim ad hanc quaestionem confert quae sequitur pars praefationis:

6. peculiaris quaestio de accusatoribus Socratis. Fuerunt Meletus, Anytus, Lyco, *οἱ γραψάμενοι Σωκράτην* Comm. 1, 1, 1. Lyconis accusatoris nomen apud Xenophontem non invenitur, nec magis Anyti nisi Apol. 29 sqq., quamquam idem ille est qui Hell. 2, 3, 44. nominatur, Meleti 11. 19. locisque quibusdam suspectis Comm. 4, 4, 4. 8, 4. De Meleto vid. Droysen. Mus. Rhen. 3, 190 sqq., de accusatore Socratis a proditore Leontis (Hell. 2, 3, 39) eodemque legato cum Cephisophonte (Hell. 2, 4, 36) diverso v. ann. ad locos dictos. Meletum autem poetam accusatoris patrem cognominem fuisse censet C. Fr. Hermannus Disp. de Socratis accusatoribus (Gotting. 1854) 9, idemque 8. Forchhammerum (Die Athener und Sokrates) 66. et Grotium Hist. Gr. 8, 675. iniuria de accusatore publicam vindictam Ol. 95. experto dubitare demonstrat, quamvis incertum dicat, utrum legitimis suffragiis an indicta causa per subitam plebis violentiam verius eum dicamus perisse. Forchhammerus autem 81. qui mysteria profanasse et hermas truncasse dicitur Meletus eum non fuisse accusatorem Socratis ostendit contra Droysenium. Vid. Scheib. Oligarch. Umw. 83. Ceterum de Meleto et Anyto operae pretium est Schol. Clark. Plat. Apol. 18, b. comparare. De Anyto, homine longe illustriore, vid. Schneider. Hell. 2, 3, 43. Apol. 29, ubi ad summos in republica honores evectus dicitur, Cob. Mn. 7, 264 sqq. N. Lectt. 671 sqq., Hermann. De accusatoribus 9 sqq. De misera sorte, quam extrema vitae parte passum esse Plutarchus De invidia et odio c. 6. et Themistius 20, 293. narrant, vid. Cob. 274 sq. N. 679 sq. Herm. 11 sq., qui Themistii de lapidatione Heracleotarum narrationem falsam esse negat. Vid. de his fabulis Dindorf. Apol. 31. Lyconem, Autolyci patrem, qui homines e Symposio cogniti sunt, passim confundi cum Lycone oratore, qui Socratem accusavit, animadvertit Cobetus Prosop. 56. Fridericus vero Vaterus NIbb. Arch. 9, 71. illos non diversos esse convincere conatus est, eademque sententia est Fr. V. Fritzschii Quaest. Aristoph. 289. Vid. Hermann. 12 sq., qui magis priori quam alteri sententiae favet. Scriptum est in Commentariis 1, 4, 1. *ὡς ἔνιοι γράφουσί τε καὶ λέγουσι.* Quae si recte consideraverimus et cum locis 4, 3, 2. et Apol. 1. comparaverimus, Xenophontem inde, quum aliorum obtrectatorum de Socrate scripta et errores cognovisset, ad scribendum animum appulisse, tribus autem illis accusatoribus solis, quorum accusatio nunquam edita esset, Commentarios suos non opposuisse intelligemus. Aliquoties legitur *ὁ κατήγορος ἔφη* et similia, veluti 1, 2, 12, ubi quod est de Alcibiadis et Critiae disciplina et institutione dictum, ne potuit quidem de Meleto aut Anyto intelligi, quos nihil tale de Socrate dixisse consentaneum est. Cf. Cob. N. L. 667. Dindorf. XXIII sq. Quae ibidem sunt 26, cum 29. composita, Dindorfius l. c. demonstrat adversus praesentem dici calumniatorem. Loci 58. originem Schol. Aristid. 3, 480. Dind. testatur a Polycrate repetendam esse, cuius fragmenta cum Xenophonte mire congruunt. Alia sunt 1, 2, 9. 49. 51. 52. 56. Est vero ille *κατήγορος* Polycrates, praeceptor Zoili Amphipolitae, cuius *Κατηγορία Σωκράτους* hominibus tum elegantioribus cognita erat omnibus. Hic Polycrates, quem non nominatum Xenophon refellit, quas res conscripserit, non laudatas illas quidem a Dionysio 627, 12, videas e Fragmentis oratorum atticorum 220 sq. Erant honesta vilia, res homines, laudes vituperationes; quumque Busirin et Clytaemnestram laudavisset,

materiae difficultate ingenium exerciturus, ut est apud Quintilianum I. O. 2, 17, 4, et ostentaturus Socratis Accusationem scripsit. Involabant enim, ut Meierus ait Opusc. 1, 116, in tam illustre argumentum vel accusatores vel defensores in rhetorum palaestris. Orationem autem illam vel potius declamationem in iudicio habitam esse, ut Quintilianus falso tradit, aut forensi usui destinatam neque per se credibile est et Favorinus apud Diogenem Laertium 2, 39. propterea credi vetat, quod in ea oratione restituti sex annis post interfectum Socratem a Conone muri Athenarum commemorati sint. Quorum de incepta restitutione vid. Lachmann. Hist. Gr. 1, 189. Ista vero oratio quum aliquantum mirationis fecisset, licet Isocrates dicat Busir. 4sq. magis eam laudationem quam accusationem esse, iniuria ab illo Alcibiadem Socrati discipulum datum arguens, Xenophon, qui diu peregre abfuerat, neque inter defensores Socratis deesse voluit et criminationibus novis impudentis accusatoris, quales antea ne auditae quidem essent, commotus est, ut magistri optimi memoriam integram conservare studeret. Ubi igitur unus accusator nominatur, ut in libri primi capite altero, certe Polycrates intelligendus est neque dubitari debet, quin istius hominis calumnia Xenophon ad suam vindicationem impulsus aliquas partes Commentariorum conscripserit. Solum vero Polycratem in caussa fuisse, ut opus memoriae magistri debitum susciperet susceptumque ederet, non est cur existimemus. Breitenbachius in novissima Commentariorum editione 5 sq. omnem de Polycrate narrationem tanquam fabulam a Cobeto excogitatam reiicit. Aequius, quamquam et ipse de hac re deque sententia a Cobeto et Dindorfio exposita et ultra iustos, ut videtur, limites pertinere credita dubitans Buechsenschuetzius Phil. 22, 691 sqq. iudicat. Iam Hermannus quum Hist. phil. Plat. 1, 629. Polycrateam declamationem ante a. 404 scriptam suspicatus esset, antequam Lysander muros Athenarum diruit, nihil commotus iis, quae contra eum Hermannus Sauppius Fragm. or. 222. disputavit, in Disputatione de accusatoribus 15. sententiam suam retinuit retentamque novis quibusdam argumentis confirmare conatus est, Cononis notitiam soli Favorini argumentationi relinquens, Polycrati simplicem murorum mentionem vindicans. Verum quae e certo Favorini testimonio repetenda videtur esse sententia eo ducit, ut Polycrateam declamationem post annum 393, Commentarios Xenophonteos etiam serius scriptos et editos esse iudicemus. Alia ad hanc rem pertinentia quum ingentem scribendi materiem praebeant at a proposito meo alieniorem, non persequor, cogn ituros ad libros quosdam ablegans, in quibus vidi de Polycrate agi: Leo Allatius, De scriptis Socratis, (v. Orell. Collect. Epist. gr. 359 sqq.); Rich. Bentley, Diss. de epistolis Socratis, (v. Orell. l. c. 411); idem, Diss. de epistolis Phalaridis 94 sqq.; Iac. Geel, De Xen. Apologia Socratis, Lugd. B. 1836. 29 sqq., ubi antiquiora quaedam de Polycrate testimonia collata sunt; Fr. G. Welcker. Mus. Rhen. 1, 571. Opusc. 2, 462; Fragmenta oratorum atticorum, edd. Baiter. et Sauppe, 220. Vid. Saupp. 222; M. Meier, De Andoc. or. c. Alcib. comm. 3. p. 13 sq. Opusc. 1, 113 sqq.; C. Fr. Hermann, Hist. phil. Plat. 1, 629; idem, Disputatio de Socratis accusatoribus, Gott. 1854; Car. Lehrs, Populäre Aufsätze aus dem Alterthum 215; C. G. Cobet, Mnemos. 7, 254—274. Nov. Lectt. 662—682; Lud. Dindorf, ed. Commentariorum Oxon. XXI sqq.; Th. Bergk Encycl. Hal. 1, 81, 392. 401; Ant. Westermann, Quaest. Demosth. 2, 21. Hist. Eloq. gr. 1, 87. Plut. Vit. X or. 40; Leon. Spengel, Art. scriptt. 141; Perizon. Ael. V. H. 11, 10; Andr. Fr. van de Laar, Obss. in Plutarch. Dion., Lugd. B. 1851, p. 64.

7. Appendicula de Socrate.

Permulta et pene innumerabilia de Socrate scripta sunt. Nunc ea tantum commemorabo, quae aliquo modo ad Xenophontis Commentarios pertinent, et aliquot libros et libellos nominabo mihi cognitos, qui de vita, philosophia, caussa Socratis agunt.

Socratem circa a. 472. natum dicit Boeckhius C. I. 2, 321; Ol. 77, 2. Vaterus NIbb. Arch. 9, 200; Ol. 76, 4. C. Fr. Hermannus; mense Maio a. 469. Koechly (Akad. Vorträge u. Reden 1, 219—386: Sokrates und seïn Volk) 290. Mortuus videtur circa Thargelionis 20. a. 399; v. ann. ad 4, 8, 2. Xenophonteum Socratem descripsit Cobetus Prosopogr. Xen. 20 sqq. De vita Socratis vid. quos post Diogenem Laertium Dindorfius ed. Oxon. XVIII sq. commemorat. Ad iudicium vero de hoc homine deque admirabili incomparabilique eius natura recte faciendum multa diligenter composuit Mauritius Fleischerus in libello De Socratis quam dicunt atopia (Embricae 1855) scripto, quo comprobare studuit, virum prope divinum, philosophiae moralis parentem, sane *ϑαυμαστὴν κεφαλὴν* ac re vera *ἀτοπώτατον* fuisse. Loquitur de Socratis mira corporis forma et specie deque neglecto corporis cultu et de vita eius circumforanea, commemorat sermonum disputationumque aviditatem, sempiternam in ipsa urbe commorationem, forensium rerum imperitiam, vim sermonis incredibilem, maeeuticam sive artem obstetriciam, quaestiuncularum sollertiam et tritissimis rebus in colloquiis utendi consuetudinem, argumentandi genus per inductionem, mentis sagacitatem et meditationis perseverantiam, ironiam, iuventutis amorem, singulare artium studium, corporis et animi tolerantiam patientissimam, denique daemonium. Quodsi non minus ille e Platone quam e Xenophonte veram Socratis imaginem cognosci posse iudicavit, plerique a Xenophonte Socratem describi senserunt qualis esset, a Platone ad ultimam generis sui formam redigi eique decorem supra verum addi existimaverunt. Ad quam sententiam incorruptorum antiquitatis interpretum quum etiam Koechly 225. accessisset, aspere eam impugnavit C. Lehrsius NIbb. 1859. 80, 561 sq., quem iniquiorem Xenophontis iudicem esse alio loco cognovimus, Platonicum Socratem unice verum esse, Xenophonteum imaginem inscienter factam dicens. Vid. Schwegler. Hist. phil. 29. Mirum vero quibusdam visum est, quod tam diu ab Atheniensibus toleratus Socrates et tam paucis suffragiis damnatus esset, veluti Cousino in interpr. Platon. 1, 58, Grotio Hist. Gr. 4, 672. 685. quemque is commemorat Mauricio Philos. 1, 6, 2. 2, 15. Quid quod non defuerunt qui, si Socrates in una e celeberrimis quae nunc sunt urbibus disciplinae publicae osor et vituperator exstitisset, crederent futurum fuisse, ut si non cicutam bibere statim cogeretur at carcere perpetuo extra statum nocendi collocaretur. Vid. Koechly 358. Socratem nos quidem habemus nullum, at philosophos scilicet Socrate deteriores magna cum securitate sapientem barbam pascere spirituque vitali frui videmus. De caussa Socratis capitali multi iudicaverunt, plurimi virum innocentissimum defenderunt, nonnulli vario modo aggressi sunt. Hegelius Hist. phil. 2, 100 sqq. Socratem corruptorem quidem rerum graecarum, eundem vero valde laudandum dixit Roetscheroque, cuius supra mentionem fecimus, primus sortem Socratis tanquam tragoediam quandam percepisse et populi atheniensis ius leges suas et mores contra eum tuendi intellexisse visus est. Sed quae cautius ille praeivit, quae alii, ut etiam Grotius 4, 621 sqq., vere iudicaverunt, ea Forchhammerus (Die Athener und Sokrates, die Gesetzlichen und der Revolutionär, Berol. 1837) in probrosam imaginem et veritatis dehonestamentum depravata exhibuit. Is enim acerrimus accusator exstitit, Meleto cete-

risque et Polycrate iniquior, Socratem popularis disciplinae eversorem dixit, pravum civem, patriae parum amantem, deorum patriorum parcissimum cultorem, philosophiae moralis praeceptorem non bene moratum. Qua re ille magnum studiorum ardorem excitavit. Ad sententiam eius accesserunt Roetscherus Ann. Berol. 1838, 139 sqq., I. Hillebrandus (Organismus d. philos. Idee, Dresd. 1841), Koechly 349 sqq., Cronius (Appendicula causae Socraticae, Aug. Vindel. 1857), Xenophonti ille quam Socrati infensior. Etiam Koechly 267. luculentissimum animi Socratis a civitatis suae disciplina et institutis alieni testem Xenophontem nominat, Cyropaediae scriptorem. Maior adversariorum numerus: ex quibus Ernestus de Lasaulx (Des Sokrates Leben, Lehre und Tod, Monach. 1857) antiquiorum quorundam de Socrate iudicum sententias parum feliciter redarguisse putatur, I. Bendixenius (Vermuthungen über die Tendenz des 1837 erschienenen revolutionären Sokrates, Husum. 1839) in temerarios Forchhammeri impetus acriter invehitur, Th. Heinsius (Sokrates nach d. Grade s. Schuld zum Schutz gegen neuere Verunglimpfung, Lips. 1839) memoriam sapientissimi viri tanquam hereditate acceptam integram incontaminatamque conservare et iuventuti commendare studet, P. van Limburg-Brouwer (Apologia Socratis contra Meliti redivivi calumniam, Groning. 1838) libro ingeniose scripto errorum, in quos ille incidit, fontes indicat, veterum locos explicat, philosophiae Socraticae indolem adumbrat, denique nunquam latam demonstrat iniustiorem quam qua Socrates capitis damnatus esset sententiam. Sunt praeterea alii satis multi: unum appello Carolum Fridericum Hermannum Hist. phil. Plat. 714. et qui laudabili animi ardore rei propugnator exstitit ZAW. 1840, 65 sq. Caussam mortis, quam Socrates passus est, Ritterus Hist. phil. 2, 31. ex studio Atheniensium ad Solonis instituta redeundi repetit. Sunt vero etiam qui labem et perniciem Graeciae e disciplina Socratica ortam dicant, veluti Aemilius Muellerus NIbb. 75, 87 sqq. De Socrate sophista vel sophistarum principe eodemque novarum rerum in civitate auctore prudenter iudicat C. Fischerus Hal. 1842. 182, 237. De ratione autem, quae inter Socratem et sophistas intercessisse putanda est, videas quae supra ad controversiam inter Brandisium et Roetscherum ortam attulimus. Commemorabile est iudicium Grotii Hist. Gr. 4, 621; vid. Quaterly Review 175, 53. Bartelmannus (De Socrate, Oldenb. 1862) 26. hoc maxime discrimen demonstrat inter Socratem et sophistas fuisse, ut illi primum contrariis philosophorum placitis, quae unde orta essent non reperirent, ad dubitationem adducti num verum cognosci posset, mox cognitionem veri omnino non curarent, sed quod cuique videretur id verum esse dicerent, denique honestatis legem eandem omnibus hominibus esse negarent, Socrates vero sophistarum levitate rationis, praeceptorum pravitate offensus, ut virtutis speciem, cuius ipse admiratione impletus esset, ceteris probaret, avocata mente a rebus ad ipsam, eam rationem iniret, qua non solum virtutis dignitas, sed etiam veri in omni genere auctoritas restitueretur. Unum restat, ut de daemonio Socratis verbum dicamus. De quo quae scripta sunt si referre vellem omnia, nimia copia praefationi meae succresceret. Cf. Herm. Hist. philos. Plat. 323. 716. Iohannes Grammius in Historia deorum e Xenophonte (Havn. 1705) diis a Xenophonte commemoratis tanquam ultimum numen addit Socratis daemonium. Lelutius (Du démon de Socrate, Paris. 1836) rem ita sibi visus est explicare, ut Socratem male sanum hominem diceret. Placet vero quae a quatuor viris doctis nuper de eo disputata sunt cum lectoribus meis communicare. Primus est R. Kuehnerus ed. Comm. 22 sqq.,

qui acriorem quendam dicit animi motum fuisse, quo Socrates a consilio rei suscipiendae avocaretur, omnibus illum quidem hominibus communem, at non eandem in omnibus vim habentem, in honestissimis vehementissimam. Alter est Bartelmannus, qui l. c. 25. etsi quid fuerit daemonium neque veterum scripta satis explicare neque recentiorum interpretationes explanare videantur, hoc quidem certum esse dicit, daemonium ex singulari ingenii altitudine emersum in obscuro illo confinio divini atque humani quaerendum esse in imo pectore delitescente. Tertius est C. R. Volquardsenius (Das Dämonium des Sokrates und seine Interpreten, Kilon. 1862), qui perlustratis Tiedemanni (Geist d. spec. Phil. 2, 116 sqq.), Lelutii, Lasaulxii, Hermanni, Hegelii Hist. phil. 2, 94 sqq., Schleiermacheri Plat. 1, 2, 432, Hist. phil. 2, 59 sqq. sententiis daemonium ut singulare quiddam in ipsius Socratis natura et opinione situm, fontibus usus Xenophontis Commentariis et Platonis Apologia, describit, id tamen ut a Xenophonte non satis intellectum dicat, quippe qui neque unde ortum sit neque quo potissimum tendat nec denique quibus in rebus manifestum fiat, recte percipiat. Qua quidem in re cavendum est ne Socratem divinum quoddam numen a diis graecis diversum habuisse aut habere sibi visum esse credamus. Vid. Ueberweg. Grundriss der Gesch. d. vorchristl. Philosophie 59. Quartus denique L. Breitenbachius est, qui in novissima sua Commentariorum editione appendicem diligentissime scriptam habet de daemonio p. 223—232; dicit daemonium, ut ipsius verbis utar, esse ‚die feine und in Socrates individuell ausgebildete Stimme d. Gewissens'. Idem ZGW. 17, 7. 499 sqq. Volquardsenii de Xenophonte iudicium in disceptationem vocavit atque hunc demonstravit nihil fere a Platone discrepare de daemonio. Postremo Chr. Cronium audio in ephemeride, quae Eos vocatur, 1, 169 sqq. de daemonio Socratis disputavisse.

ANNOTATIO CRITICA.

LIB. I.

cap. 1, 1. Libri *Σωκράτην*, ut pene ubique. Altera forma *Σωκράτη* in nonnullis 1, 2, 17. 3, 8, 1. Conv. 1, 3. 7. Apol. 20. 21. Vid. Kuehn. 3, 8, 1. Breit. Hell. 4, 8, 13. *Σωκράτην τὸν Ἀχαιόν* An. 1, 1, 11. ‖ *ἡ κατ' αὐτοῦ* Dindorf. ed. 3. Lips. IV. Omissi articuli exempla An. 3, 5, 1. 5, 2, 6. 7, 5, 15. 8, 1. Hell. 3, 5, 3. Nonnulla traiectione excusantur, ut An. 5, 6, 20; alia dubia sunt, Cyr. 7, 1, 28. Hell. 6, 4, 37. Vid. Dind. An. ed. Lips. XXIII. Videntur autem haec sine articulo illata aut per se constare posse vel arctius coalescere, pene ut quod hic est simile videatur verbis *κατηγορίαι τῶν Ἀθηναίων* Hell. 2, 1, 31, aut cum addito verbo coniungi. ‖ 4. *οὕτω καὶ ἔλεγε* R B. Hirschig. Philol. 5, 299. ‖ Libri *ξυνόντων* ut 2, 8. *σύν* etiam a libris commendata forma est, pene sola in Cyropaedia, sexagies in primo Hellenicorum libro inventa, ut altera 6, 4. tantum libris defendatur, 2, 1. consulto scribatur. Utramque tuetur Kuehn. infra 2, 18. ‖ Alterum *πειθομένοις* del. Hirschig. Phil. 4, 362. ‖ 5. *ὡς ὑπὸ θεοῦ σημαινόμενα* Aug. Nauck. ZAW. 1855. 35, 278. ‖ Complures libri *καὶ οὐ ψευδόμενος*, pauci *καὶ ψ.*, unus quem editores secuti sunt *κἆτα ψ.*, A. et Marcianus 511. *ψευδόμενος* e corr. ‖ 7.

αἱρετά Schneiderus, Coraes. Libri αἱρετέα. μαθητὰ — αἱρετά Dind. γενέσθαι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, μαθητὰ καὶ ἀνθρώπου γνώμῃ αἱρετὰ ἐνόμιζεν εἶναι Cobet. Mnem. 7, 187. N. L. 647. ‖ 8. καταλείπεσθαι vocem suspectam Curerius dicit. ‖ οὔτε γάρ τοι τῷ Guelf. Ceteri τοί om. vel τῷ corr. ‖ ἵν' εὐφραίνηται subditiva videntur Herchero NIbb. 8, 466. ‖ 9. ἐπὶ ναῦν Hirsch. Phil. 4, 362. ‖ ἀθέμιτα, al. ἀθέμιστα, ut Cyr. 1, 6, 6. ubi v. ann. ‖ 11. ἢ περὶ τ. ἄ. ὡς Euseb. Pr. ev. 1, 8. 15, 62. ἢ π. τ. ἄλλων ὧν Finckh. SchZ. 1829, 108. ‖ ἀπεδείκνυ Dind. V. ann. Cyr. 1, 3, 10. ‖ 12. περὶ αὐτῶν ἐσκόπει Hirsch. Phil. 4, 362. coll. 15. et Eusebio. ‖ ποτέ del. Cob. N. 683. Tulit post πότερα Hell. 5, 4, 16. ‖ ἀνθρώπινα altero loco Guelf. Cet. ἀνθρώπεια. ‖ 13. ἐπεί] εἴγε Stob. Unde qui Em. in Stob. Fl. ZAW. 1852. scripsit G. A. Hirschigius p. 312. εἰδότας vel simile quid post εὑρεῖν excidisse putat. ‖ 14. Alterum δοκεῖν del. Pluygersius Mnem. 7, 275. Cob. ib. N. 683. ‖ ἀπολέσθαι Euseb. Stob. Cob. l. c. Cor. Dind. ‖ 15. τοιοῦτον Dind. Cf. Oec. 9, 9. Conv. 9, 3. Cyr. 5, 1, 10. Etiam infra 4, 18. optimus liber formam ν littera carentem habet τοσοῦτο ante consonam, alteram τοιοῦτον ante vocalem; 2, 7, 13. τοιοῦτο optimi, 3, 12, 7. duo deteriores. ‖ 16. ἂν ἀεί cum libris quibusdam et editionibus Kuehn. Klotz. Devar. 2, 1, 143. Frotsch. 16. Hertl. 592. ‖ Libri ἀνδρεία. Steph. Zeun. Cur. ἀνδρία, quam vitiosam formam dicit G. Dind. Philol. 17, 339. Aliter iudicantes v. Kuehnerum et apud Breit. Ag. 6, 1. ‖ 17. οὐ om. etiam Vict. Ald. ‖ 18. Delenda visa sunt ἐν ᾧ ἦν κατὰ τοὺς νόμους βουλεύσειν Bisschopio Ann. cr. ad Anab. 96. Dindorfio ed. 3. Lips. p. IV, ἐν τῷ δήμῳ eidem, τοὺς ἀμφὶ Θράσυλλον καὶ Ἐρασινίδην Valckenario, Corai, Mehlero Conv. 48, Dindorfio. Quae quum vel apta vel tolerabilia vel etiam necessaria sint, non videntur lectoribus eripienda esse: retinui cum ipso Dindorfio. ‖ 19. ἐπιμέλεσθαι Dindorfius, ut 2, 6. al. invitis libris. Qui alteram infinitivi formam cum Cobeto intactam reliquit Hell. 6, 2, 4. An. 5, 3, 1. infra locis quidem ipsi suspectis 4, 5, 7. 12. 7, 10; itemque indicativi An. 3, 1, 14. 16. Hell. 6, 1, 9. imperfecti An. 1, 1, 5. 8, 21. ‖ 20. περὶ θεοὺς Dind. omissis altero et sequente περὶ θεῶν. Prius περὶ τοὺς θεούς damnabat Mehlerus Conv. 48. οὐδὲν πώποτε cum Weiskio R. B. Hirschig. Phil. 4, 362. coll. 11. Apol. 26. οὐδέποτε in uno Vossiano et Vindobonensibus est, v. Finckh. NIbb. 1830. 12, 120.

cap. 2, 2. ἀσεβεῖς καὶ παρανόμους Dobreus Advers. 1, 136. ‖ 3. καίτοι οὐδεπώποτέ γε Cob. N. 684. Vid. 4, 2, 7. Dem. Aphob. 819, 28. ‖ ἐκεῖνο Curer. ‖ 6. ἀπεκάλει Schneid. cum marg. Steph. Cet. ἐπεκάλει, quod de cognomine ignominioso dicitur Hell. 2, 3, 31. Conv. 6, 6. Alterum est infra 57. 6, 13. Hell. 2, 3, 47. ‖ Libri παρ' ὧν ἄν, quod Kuehnerus interpretatur: a quibus mercedem accipere possent. Dicendum vero: a quibus accepissent. ‖ 9. Libri μωρόν, etiam Vict. A, ut 3, 13. Vid. Dind. An. 7, 6, 21. ‖ καθιστάναι A. B. καθίστασθαι cet. ‖ ἐθέλειν C. Pith. Vict. A. θέλειν cet. μηδέν' ἂν Cob. N. 650. Equidem malim μηδέν' ἐθέλειν. Cf. 2, 6, 27. An. 5, 6, 20. 7, 7, 5. ann. ad Cyr. 1, 4, 10. ‖ χρῆσθαι A. B. κεχρῆσθαι cet. Vid. ann. REq. 4, 5. Dind. Cyr. 8, 2, 23. ‖ 10. ἥκιστ' ἂν Mehl. Conv. 82. ‖ τὰ τοιαῦτα πράττειν del. id. 48. Dind. Lips. VI. τὸ τ. πρ. Schaef. Dionys. 111. ‖ 12. Ἀλλὰ Σωκράτει γ', ἔφη ὁ κ. G. Dind. Cf. 49. 51. ‖ κλεπτίστατος — φονικώτατος A. πλεονεκτίστατός τε καὶ βιαιότατος cet. Alterum καὶ βιαιότατος om. C. φονικώτατος, quamvis similia de Critia dicantur Aelian. V. H. 4, 15. Philostr. V. Soph. 1, 16 et κλεπτίστατος suspecta Finckhi[o] 370 sq. ‖ 13. αὐτῶν A. ‖ 14. ἥστην δ[è] Cob. N. 684. Quo de tempore v. id[.] 213 sqq. Frank. Phil. Suppl. 1, 45[...] ‖ 15. φήσει — ἐπιθυμῆσαί τε A. ‖ 16[.] ἕνεκα καί Dobr. Adv. 1, 136. ut 47[.] ‖ 17. ἐχρῆν A. χρῆν cet. Vid. Kuehn[...] ‖ σωκράτην A. B. σωκράτῃ C. ‖ 2[0...]

ὅμως a nonnullis libris omissum, ab aliis post ἀνθρώπων positum delevit Breitenbachius. ‖ Theogn. ἐσθλὰ μαθήσεαι, Bergk. P. lyr. 384. ἐσθλ' ἀπομάξεαι ex Aristot. Eth. N. 9, 12. Idem συμμίσγῃς, ut hic A. De altero versu v. id. 1074. Cob. Pros. Xen. 10. H. Saupp. Plat. Protag. 344, d. ‖ 21. ἐπῶν del. G. A. Hirschig. ZAW. 1852. 37, 295. coll. Isocr. Nicocl. 16, 6. Cob. N. 685. Vid. Dind. ‖ ἐπιθυμεῖ etiam Stob. Vict. A. ‖ 22. παραχθέντας—οὐκέτι ἀπέχονται Cob. l. c. Id. ἐκκυλισθέντας, de quo v. Finckh. 376. coll. Ven. 8, 8. Max. Tyr. 30, 3. Ad ἐγκ. Hertleinius comparat Dionys. Ant. rom. XI. 2249. R. ‖ κερδέων Dind. Cyr. 8, 1, 26. ‖ 23. ταὐτῷ Dindorfius postulat ut Cobetus RLac. 9, 4. Cf. An. 3, 1, 27. ‖ 24. κολακεύειν om. Vindob. XI. del. Ern. Dind. ‖ 25. ὑπὸ πονηρῶν ἀνθρώπων Norrm. Alex. De fig. 2, 2. 8, 463. Walz. ‖ διεφθαρμένῳ del. Pluyg. et Cob. Mn. 7, 189. N. 649. Dind. Paullulum defenditur addito πᾶσι, licet praestaret πᾶσι δὲ τούτοις. ‖ 26. αἰτιᾶται· ὅτι — παρεῖχε Pantazides Em. in Xen. 5. ‖ 29. χρῆσθαι del. Mehl. Conv. 48. Quod esse ὥστε χρῆσθαι docet Poppo Thuc. 1, 1. p. 186. ‖ μηδενὸς ἀγαθά Finckh. 290. coll. 3, 8, 3. ‖ 30. ὅτι οἱ ὑϊκόν τι δοκ. etiam Cob. N. 685. ‖ ὑείδια Vict. A. ὕδια etiam Cyrillus apud Cram. An. gr. Paris. 4, 176. Cob. 630. Libri ὑΐδια. ‖ 31. οὐδέ Schuetzius. Libri οὔτε, altero in quibusdam omisso. V. ann. Apol. 24. Hartung. Partt. 1, 211. ‖ 33. καλέσαντε Dind. Libri καλέσαντες. Uterque numerus compositus 14. 16. 18. An. 1, 8, 17. Dubia Hell. 4, 4, 7. 5, 4, 19. Vid. ann. REq. 8, 10. ‖ 34. ἄν addidi. ‖ 35. Verba ὡς — προηγορευμένα del. Cob. N. 649. Dind. Ita Buechsenschuetzius Philol. 18, 277. non μή, sed μηδέν Xenophontem dicturum fuisse putat. Exspectaveris μηδὲ τοῦτο scriptum. ‖ 36. μηδ' ἐάν Dind. Libri μηδὲ ἄν. Formam ἄν a quibusdam (Dind. 1, 2, 2. Cyr. 1, 2, 9. ed. Lips. XII) vituperatam ne Dindorfius quidem sustulit, ubi vel omnes libri habent, ut Cyr. 1, 3, 18. 4, 12. An. 1, 5, 3. 6, 6, 15. Hell. 2, 4, 16. Comm. 1, 2, 2. 36. 3, 4, 1. vel meliores, ut An. 6, 6, 18. 24. Cyr. 6, 2, 28. al. ‖ ἄν τί με Cob. N. 685. ‖ 37. τοῦ τε — τοιούτων del. Dobr. Adv. 1, 136. ‖ ποιήσεις post Kidd. ad Dawes. Misc. 421. Cobetus N. 686. Dind. Vid. ann. Cyr. 3, 1, 8. ‖ 39. διαλέγεσθαι om. A. ‖ 42. νομίσαν Reiskius. Libri ἐνόμισαν. ‖ 43. κἄν Dindorfius ut 6, 14. al. ‖ 44. ἀλλὰ βιασάμενος del. Cob. l. c. ‖ 45. φῶμεν εἶναι ἢ μὴ φῶμεν A. Born. φ. ἢ μὴ φ. εἶναι cet. ‖ 46. δεινότατος ἑαυτοῦ A. Born. Hertl. 593. δ. αὐτὸς αὑτοῦ Cob. Pros. Xen. 40. N. 686. ‖ 48. Ἑρμογένης Groenius v. Prinsterer Prosop. Plat. 225. Cob. Pros. Xen. 50. 64. N. l. c. Libri Ἑρμοκράτης. ‖ Σιμίας Dindorf. ‖ Φαιδώνδας m. Vill. Cor. Dind.; Wyttenb. et C. Fr. Herm. Plat. Phaed. 59, b. Ahrens Diall. 1, 214. 2, 526. In plurimis libris est φαιδώνδης. ‖ 49. ἑαυτῷ Priscian. 17, 125. 2, 171. Hertz. Dind. coll. 8. 51. 52. 4, 5, 1. Libri αὐτῷ. ‖ καί ante τὸν πατέρα del. Cob. N. 649. Dind. Cf. sqq. Meier. et Schoem. Att. Proc. 296 sqq. ‖ 53. τέ post συγγενῶν delevit Morus, defendunt Finckh. 283. Straub. 27. ‖ δὴ ὅτι Weiskius. Libri διότι. ‖ ἐξενεγκόντες Dind. V. ann. An. 6, 5, 6. ‖ 54. ὃν πάντων deleto τοῦ σώματος Cob. N. 650. ‖ 55. ζῶν κατορ. Dind. Lips. VI. Ox. 3, 12, 2. ‖ 57. ἀγαθούς post ἐργάτας delevit Weiskius, def. Finckh. 283. Born. 446. ‖ 59. καὶ γὰρ — παίεσθαι del. Dind. Lips. VII. ‖ καί post ὄντας scribendum dixit Ernesti. ‖ 63. Verba κακῶς συμβάντος Dindorfius seclusit, participium post κακοῦ ponendum dixit Mehlerus Conv. 80. ‖ 64. A. γέγραπτο, cet. ἐγέγραπτο. V. ann. An. 6, 4, 13. ‖ ᾐτίατο Struvius Opusc. 2, 144. ‖ οἶκοι A. Quod non diceretur, nisi πόλεις praecederet. Cet. οἴκους.

cap. 3, 2. οὐδέν τι διαφέρον Hertl. 593. ‖ 3. οὔτε γὰρ ἄν post Heindorfium Cob. N. 650. ‖ 4. ὑπὸ τῶν θεῶν A. B. παρὰ τῶν θεῶν Stephanus: quam praepositionem vel ter repetitam inveniri demonstravit Schmidt.

NIbb. Suppl. 1851. 17, 291. τῶν θεῶν alii libri, etiam Augustanus. ‖ 5. οὐκ οἶδ' ἄν εἴ τις οὕτως ὀλ. ἐργ. Cob. N. 587. Vid. Dindorf. 3, 3, 2. ‖ 6. ἐμπίμπλασθαι Dind. ut 4, 6. V. ann. Cyr. 4, 2, 41. ‖ 8. τὸν Ἀξιόχου υἱόν Cob. Prosop. 61. C. Fr. Hermannus Gött. G. A. 1845, 12. quum Cliniam, qui Symp. 4, 12. a Critobulo amari dicitur, non Alcibiadis, sed Axiochi filium, cum Kruegeri sententia in Herbstii editione Convivii exposita consentiens patruelem Alcibiadis esse existimavisset, illi adversans Fr. Vaterus NIbb. 1846. Suppl. 88. Cliniam Alcibiadis filium esse contendit, Suppl. 9, 56. duos dixit Alcibiadis filios fuisse, Cliniam natum Ol. 89, 2. et Alcibiadem 91, 3. Unum vero legitimum fuisse ex Hippareta auctumno a. 416. natum Alcibiadem post Hermannum demonstravit Hertzbergius Alcib. 54. 140. 358, formosum eundemque libidinosum, ex Isocr. big. 356. et Lys. 14 sq. cognitum, incerto vitae exitu usum. ‖ 9. οὑτοσὶ — ἅλλαιτο Mehl. Conv. 82. Hoc etiam Cob. N. 687. postulat. V. ann. An. 4, 2, 17. ‖ 10. ῥιψοκινδύνου liber Meerm. Dind. ‖ 11. οὐδεὶς οὐδ' ἂν μ. Coraes. ‖ ὁ μαινόμενος Cob. N. 651. ‖ 12. ἔφη ὁ Ξ. etiam Vict. A. ‖ εἶναι del. G. A. Hirschig. ZAW. 1852. 88, 302. ‖ 13. Libri μωρέ. V. ann. 2, 9. ‖ Verba ἐὰν δέ τις αὐτὸ θεᾶται eiecit Dindorfius, suspecta omissa in libris melioribus et Stob. cod. Par. A. δέ particula, qua facile supersedemus, et transpositis in A. verbis post τοιοῦτον. Est vero sententia Xenophontea: cf. Cyr. 5, 1, 16, qui locus obversatus videtur esse Plutarcho Vol. 14. p. 346. Hutt. ‖ Verba ἴσως — τιτρώσκουσιν, quae in libris sunt atque etiam apud Stobaeum, damnant Dindorfius uterque, Mehlerus Conv. 48. al. ‖ μόλις γὰρ ἄν πως Cob. N. 651. coll. Cyr. 1, 4, 8. Dind. ‖ τὸ δῆγμα om. B. pr. ὑγιὲς γένοιτο Stob. Cur. ‖ 15. Idem ἂν delet, Cobetus N. 688. del. ἀρκούντως, Dindorfius totam sectionem.

cap. 4, 1. οἷς ἔνιοι Iacobsius, Coraes, Finckhius SchZ. 1829, 890. 3. διθυράμβων Cob. Prosop. 12. ‖ ἀπὸ γνώμης A. ὑπὸ γν. cet. Hertlenius comparat Diod. 12, 39. ‖ 6. Cob. N. 688. ἔμπροσθεν — καταλεαίνειν (cum A.) — θεῖναι — ἀποτρέψαι, deletis καὶ ἀπενεγκεῖν. Quae etiam a Dindorfio damnata revocanda duxi. Non solere Xenophontem ἰσοδύναμα coniungere dixit Cobetus N. 609 sq., ubi in verbis Conv. 2, 10. ἀνθρώποις χρῆσθαι καὶ ὁμιλεῖν ultima deleri vult. Dicamus hunc pleonasmum incertum an quem Lobeckius Soph. Ai. 137. Parall. 60, ubi copiam suam de his rebus effundit, parallelismum synonymorum vocat. Cf. Hell. 6, 2, 32. An. 4, 7, 20. 5, 5, 13. 6, 6, 31. Hier. 9, 2. Comm. 4, 2, 29. 5, 9. al. ‖ 7. Quod Stobaeus Flor. 121, 29. ex Epicteto (fr. 94. Schweigh.) affert φύσις φιλόζωος additque ὥς φησιν ὁ Ξενοφῶν, is non hunc locum, quo summus opifex animantium amans dicitur, certe non vocabulum huius loci φιλόζωος, sed Euripidis Phoenicem (fr. 9. 813, p. 492. Nauck.), ubi homines vitae cupidi nominantur, ut etiam 121, 12, in mente videtur habere aut locos inter se commutare. Vid. Meinek. Stob. IV, p. XXIII. Has. Thes. St. s. v. ‖ 8. σαυτὸν μέν Cob. N. 651. deletis verbis ἐρώτα γ. κ. ἀποκρ., quae iam multis suspecta fuerunt, a nullo unde orta essent dictum est. Tuentur etiam Finckh. 283. coll. Conv. 5, 2, Hoëvell. De Xen. philos. 1, 155, Breitenb. 251, Baeuml. Partt. gr. 175. scripto γ' οὖν, Saagius libello Braunsb. 1860. edito, Schenkel. Chrest. Vid. Kuehn. ‖ οὕτως, οἴει Voss. ὡς οἴει cet. ‖ 9. Νὴ Δί' Cob. l. c. ‖ 10. ὃν ἄξιοι post Wyttenbachium Cobetus N. 689. οὐκ ἀξιοῖ Curer. REq. 2, 1. p. 84: Moins elle (la divinité) l'exige (notre hommage), plus elle en est digne. ἀξιοῖς ἢ θεραπεύειν H. Saupp. Ep. cr. 79. ‖ 11. Verbis seclusis vario modo mederi conati sunt. κακοπαθεῖν οἷς Kuehnerus, θεᾶσθαι· καὶ — ἐποίησεν Schenkelius. δύνασθαι) καὶ τὰ ὑπ. — ἐνεποίησαν Saagius 9 sq., verba post παρέχουσιν transposita

vult Vullerus 127. ‖ 13. *οἱ ἄνθρωποι* A. Cast. *ἄνθρωποι* cet. Scripsi *ἄνθρωποι* ut a. sq. ‖ Verba *ἢ πρὸς μάθησιν ἐκποιῆσαι* Dindorfius uncinis circumdedit. *τὰ πρὸς* interpres Engelm. ‖ *ἱκανωτέρα ἐστί* del. Pluyg. Vid. Cob. l. c. ‖ 15. *ὥσπερ σοὶ φῆς* Cob. N. 652. Vid. Dind. ed. Lips. VII. ‖ 17. *ὁ σοὶ νοῦς* Reiskius. ‖ *ἐν τῷ παντί* Hindenburgius. Libri *ἐν παντί*. ‖ *ἡδὺ ᾖ*] *δοκῇ* Pluyg. Cob. ‖ 18. *τοὺς ἀντιχαρίζεσθαι* R. B. Hirsch. Phil. 5, 314. ‖ Ultimo loco libri aut *αὐτό* aut quod magis placeat *αὐτούς* habent, in Meermanniano neutrum est.

cap. 5, 1. *ἢ πόνου* del. V. D. apud Dobreum Adv. 1, 137. ‖ *οἰηθεῖμεν* Dindorfius, qui quas Alexandrinis deberi dixit formas Cyr. ed. Lips. XI, in eadem Cyropaedia tulit *εἴημεν*, *ἀφείημεν*, *φανείημεν*, *σωθείημεν*. Idem *προσθεῖμεν* infra 2, 1, 3. ‖ *σώσειν — κρατήσειν* Cob. N. 689. Dind. Libri *σῶσαι — κρατῆσαι*. Probabilis haec quidem emendatio in re etiamnunc dubia. ‖ 2. *ἡγησαίμεθ' ἂν* Stob. ‖ *ἐπιστασίαν* Stob. Vict. Libri *ἐπίστασιν*. ‖ 4. *πρώτην* Stob. Dind. Cob. ‖ 5. *μάθοι τι* A. B. Stob. *ἂν ἄνευ* Cob. N. 690. Particulam Dindorfius praetermisit. ‖ *δουλεύοντι — ἱκετευτέον* Stob. Cob. 689. ‖ *μόνως* Vict. A.

cap. 6, 2. *ὑπομείνειε* Valckenarius. *παραμείνειε* Cobetus N. 690. Cf. Hell. 3, 2, 17. Oec. 5, 16. ‖ *ἀχίτων ὢν* Cob. Huius enim participii addendi vir doctus cum popularibus nimis studiosus est. *διατελεῖν* sine illo est Hell. 2, 3, 25. 6, 3, 10. 7, 3, 1. Vect. 5, 2. Ag. 1, 37. 6, 8. 10, 4. Cyr. 1, 5, 10. Nec desunt exempla omissi post alia verba: *τυγχάνειν* Hell. 4, 3, 3. Oec. 3, 3. 20, 28. *ἀναφαίνεσθαι* Comm. 2, 2, 14. *πυνθάνεσθαι* Hipp. 5, 8. *παρέχεσθαι* Oec. 4, 10. *εὑρίσκειν* Hell. 7, 4, 2. ‖ 5. *λάβωσιν* Dind. ‖ *ὃ ἂν μ. β.* Guelf. ‖ *ὁ μὲν πεινῶν — ὁ δὲ διψῶν* e Teletis fr. ap. Stob. Flor. 5, 67. Cobet. N. 704. ‖ 6. *ὅποι* Dind. Cob. N. 94. 690. Libri *ὅπου*. ‖ 7. *πρὸς ἂν* Vict. A. *μελετήσασι* Stob. Dind. Cob. ‖ 9. *ἐγὼ — νομίζων* Dindorfius seclusit, v. ed. Lips. VII. ‖ In fine *ἀρκούμενος* id. secundum Schneiderum. ‖ 11. *δίκαιον μέν* A. *μὲν δίκαιον* cet. ‖ *γάρ* A. *γοῦν* cet. ut 2. ‖ 13. *τοῦτον νομίζομεν σώφρονα — εὐφυᾶ* Vict. A. ‖ *ὥσπερ πόρνους* Ruhnkenium secutus Dindorfius seclusit. ‖ 15. *ἐπίσταιτο* etiam Stob. Escor.

cap. 7, 2. *σκευήν τε καλήν* Cob. V. 163. N. 652. coll. Herodot. 1, 24. Vid. Schol. Plat. Alc. I. 118, e. p. 386. Bekk. Libri *σκεύη τε καλά*. ‖ 3. *τοῦτ' εἴη* Heindorfius. Libri *ταύτῃ*. Quod magis propter ipsum hoc vocabulum quam propter omissum optativum corrigendum. ‖ 5. *τὸν μικρόν* A. *τὸν οὐ μικρόν* edd. et deteriores quidam libri. ‖ *ἐξηπατήκοι* Weiskius. Libri *ἐξηπατήκει*. ‖ 7. *τοιάδε διαλεγόμενος* tuetur Finckhius 285. coll. Cyr. 3, 3, 35. Vid. ibi ann. 3, 3, 10. An. 3, 5, 15. Quod alii praeiverunt, veluti Kruegerus Auth. Anab. 16, qui ea verba cum sequentibus 2, 1, 1. *τοιαῦτα λέγων* sedem permutavisse dixit, etiam Pluygersius sensit, Cobetus probavit N. 691. Dindorf. vero ed. Oxon. VII. male illa inversa ratus Xenophontem neque hanc libri clausulam addidisse et initium alterius ita censet conformavisse: *Γνοὺς δέ τινα τ. σ. ἀκ. ἔχοντα, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρ.*

LIB. II.

cap. 1, 1. De initio modo dictum. In quo certe verba *πρὸς ἐπιθυμίαν* Iacobsio in libro Socratis nomine inscripto 43. et aliis iure maxime suspecta fuerunt. ‖ Sectiones quartam et quintam ut parum apte interpositas Dindorfius seclusit. Meminisse iuvat loci, quem Hertleinio debeo, Eudoc. Viol. 72. *Ξενοφῶν εἶχε πρὸς αὐτὸν* (*πρὸς Ἀρίστιππον*) *δυσμενῶς· διὸ καὶ τὸν κατὰ τῆς ἡδονῆς λόγον Σωκράτει κατὰ Ἀριστίππου περιτέθεικεν.* ‖ 5. *ὥσπερ*] *καί* A. Quod exemplum introducere videri potest, ut 1, 1, 7. ‖ Alterum *τῷ μοιχεύοντι* Curerio vitiosa repetitio videtur esse. ‖ 9. Libri *ἔχειν αὐτοῖς τε*, quod Finckhius 377. defendit, dativum ut cum *παρέχειν* coniungat,

coll. Antiph. Stob. Fl. 68, 37. Plutarch. Demetr. 52. Ita malim ἔχειν abesse. Post Valckenarium Langius αὐτούς τε ἔχειν usu notissimo, de quo v. I. Strang. NIbb. Arch. 3, 569; Dindorfius αὐτοῖς delevit, coll. Hell. 4, 5, 19. 5, 1, 29. ‖ 10. Verba οἱ κρατοῦντες ἢ οἱ κρατούμενοι Dindorfius seclusit. ‖ 12. ἀλλ' εἰ μέν Coraes. Libri ἀλλ' εἰ μέντοι. Vid. I. Rieckher. NIbb. 85, 487. Poppo 437, qui deinde etiam μήτε ante τοὺς ἄρχοντας in μηδέ mutari iussit. Cf. An. 4, 7, 11. ‖ ἀξιώσεις — θεραπεύσεις Schneiderus. Libri ἀξιώσῃς — θεραπεύσῃς, quod nuper defendere conatus est Schramm. Quaest. de Plat. Legg. p. 5. (Glatz 1857) p. 17. ‖ καθίσαντες Schneiderus. Libri καθιστάντες. Quod esse Eurip. Androm. 635. iam olim indicavi. ‖ 13. κατακλῄω Dindorfius. V. ann. An. 3, 3, 7. ‖ Προκρούστας Vict. A. ‖ ἐν del. id. ‖ Libri ἀμύνονται, quod Frotscherus Hier. 1, 30. interpretatur: arcere et repellere conantur. ἀμυντέον A. ἀμυνοῦνται Matth. gr. 481. Coraes. Parum recte alii ἀμύνωνται. Cf. Krueg. Anal. cr. 1, 148. Hertl. libelli de Diodoro scripti II, 1. p. 11. ‖ 17. Verba ἐγὼ μὲν γὰρ — ὑπομένειν damnat Dindorfius uterque. Quorum quidem pars ultima multiplicem interpretum mutationem experta discrimen, de quo agitur, indicat. In diversitate autem scripturae quod minus usitatum est videri potest latere ἄλλως ἀφροσύνη, nihil nisi dementia. V. Ruhnk. Tim. 199. Heind. Plat. Theaet. 176, d. ann. Hipp. 3, 1. ‖ 18. πονῶν Stob. φρονῶν libri. ‖ 19. χειρώσονται G. H. Stob. Escor. χειρώσωνται cet. ‖ οἴεσθαι χρή Stob. οἶσθα χρῆν A. B. ‖ 20. σώματος — ἐργάσασθαι Stob. ἐμποιεῖν Pluyg. Cob. Mn. 7, 283. N. 691. ‖ ἵκηαι A. ἵκηται cet. Stob. Esc. ‖ Epicharmi versum priorem Ahrens Diall. 2, 457. ita scriptum vult: τῶν πόνων πωλοῦντι πάντα τἀγάθ' ἁμὶν τοὶ θεοί, quod scribi solet iam propter pronomen et articulum in suspicionem vocans. Vid. p. 266. Secutus est Lorenz. Epicharm. 259. Alterum ita: Ὦ πόνηρε, μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκλήρ' ἔχῃς. Vid. p. 349. Lorenz. l. c. μῶσο etiam Dindorf. Thes. St. 5. 629, c. μώσο libri complures, Vict. m. alt. Bergk. ZAW. 1835, 955. Verba μαρτυρεῖ — ἔχῃς damnant Dindorfii, καὶ ἐν — ἔχῃς Valck. al., om. Bessario, cuius de interpretatione v. Finckh. 374. Denique vocabulum τόπῳ secluserunt Born. edd. Monac. Lips. Engelm. Vid. Dion. Hal. C. V. 372. Schaef. Dind. Thes. St. 7. 2307, c. ‖ 21. ἐκ παιδός K. B. Hirchig. Philol. 4, 362. 9, 728. ‖ 22. προσιέναι Stob. προϊέναι libri. ‖ καθαριότητι Stob. A. B. καθαρειότητι Dind. Cob. N. 691. Oec. 10, 7. est σῶμα καθαρόν. ‖ ὄμματ' ἔχουσαν — δι' ἧς Hirsch. Phil. 4, 363. ‖ ἡ ὥρα Stob. Dind. ‖ ἐπισκοπεῖσθαι pro ἐπισκοπεῖν Stob. Esc. περισκοπεῖν Hirsch. l. c. et cum Pluygersio Cobet. Mn. 7, 284. N. 692. ‖ 23. ποιησάμενος A. Stob. ποιήσῃ B. al. ἐπί del. Hirsch. l. c. Cob. N. 653. coll. 29. Dind. ‖ 24. διάξεις ed. Paris. a. 1541; δὴ ἔσῃ Budaeus, Finckhius 891; ἀεὶ ἔσῃ Seidler. apud Iacob. Quaest. Luc. 6; διατελέσεις Brodaeus; διαγενήσῃ Bornemannus (v. var. scr. Cyr. 1, 2, 15); διαιτήσῃ Gottleb. ap. Popp. Thuc. 3, 1, 166; διοίσεις Bast. Greg. C. 895. Schaef.; διοίσει Dindorfius (v. Cob. N. 693); διαβιώσει Cobetus Mn. 11, 143. Quibus omnibus vulgatum διέσῃ magis retinetur quam expellitur. ‖ ἢ ἀκούσας τ. ἢ τίνων ἄν Cob. N. 693. Dind. Libri τί addunt, ἄν omittunt. Qua particula omissa cum Stobaeo ἡσθείης deleas. ‖ 26. Vocabulum ὑποκοριζόμενοι iam veteres explicaverunt, veluti Schol. Plat. Civ. 3. 400, e. V. Bachm. An. 1, 398. Cram. An. Par. 4, 176. Vid. Thes. St. 8. 355, b. Toupii ad Suidam mutatione μὴ ὑποκ. reiecta Bernhardy Kiddii Dawes. Misc. 75. traductionem vocabuli ad prius membrum, in quo δαιμονίαν scribitur, ceteris conatibus praefert. Post Wyttenb. Plut. 6, 461. Cobetus Prosop. 35. ὑποκνιζόμενοι coniecit scribendum, coll. 3, 11, 3. C. H. Thiebout Symb. lit., quas gymnasiorum batavorum doctores post

Bibl. cr. novam ediderunt, vol. 2. p. 133. ὑπὸ κορύζης scribendum opinatus est. Boettigero vero p. 17. voce ὑποκοριζόμενοι Socrates salse perstringere videtur Prodici in distinguendis vocabulis eorumque discriminibus acumen. || 28. οἱ θεοί Stob. Cob. N. 693. || σύν ante πόνοις del. Dind. Cf. 2, 5. || 29. αὐτῇ Hirsch. Phil. 4, 363. Ann. cr. 96. || Alterum ὁδόν om. cod. Meerm., del. Hirsch. 363. Cob. N. 654. || 30. Libri ἐμπίπλασαι. Stob. Esc. ἐνπίνπλασαι. Cob. N. 693. Dind. ἐμπίμπλασαι, ut solent. V. ann. Cyr. 4, 2, 41. || ὀψοποιεῖς B. corr. ὀψοποιίας Tillmanns Misc. cr. 9. μηχανᾷ Hirsch. Phil. 4, 364. || ποιῇς Castalio, libri ποιεῖς, Stob. ποιήσεις. Hirsch. l. c. ποιοίης, Mehl. Conv. 78. πονοίης. || τοῖς ἀνδράσι G. Stob. Steph. Ceteri καὶ ἀνδράσι. Fuit qui καὶ γυν. τ. ἀ. χρωμένη delenda esse censeret. Vid. Schaef. App. Dem. 1, 288. || 31. ἐπαίνου σεαυτῆς Stob. Esc. Quod hic et in proximis nonnulli libri, non constanter illi quidem, praebent ἑαυτῆς, hic quidem facilius ferendum. Ubi ἑαυτοῦ ad alteram personam refertur, non obsecutus Batavis Dindorfius eam formam Hell. 4, 1, 35. Cyr. 5, 4, 37. 6, 3, 27. tulit; alia, etiam incerta, v. apud Hertl. Cyr. 1, 6, 35; ad hunc vero locum Dindorfius usum a Xenophonte alienum iudicat. || τρεφόμενοι] Ruhnkenius φερόμενοι. || γίγνεται οὐδέν Schn. οὐδὲν γ. Cor. καλὸν οὐδέν Cob. l. c. et qui τοῖς ante ἀγαθοῖς deleri vult Hirsch. Phil. 4, 364. coll. 31. || 33. Ἡράκλεις del. Cob. l. c. || 34. διοικεῖ Stob. Cob. Prosop. 36. N. 693.

cap. 2, 1. αὐτοῦ A. C. Vict. A. ἑαυτοῦ cet. αὑτοῦ Stob. Quocum conferas Cyr. 6, 2, 40. πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἑαυτῶν. Diversum An. 2, 6, 19. || 2. δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ ἀχ. libri. δίκ., οὕτω κ. τ. ἀ. Stob. || 3. τὴν ζημίαν Hirsch. Phil. 5, 297. coll. 1, 2, 62. Hell. 1, 1, 15. || παύσοντες libri. παύσαντες Cor. Dind. Cob. N. 693. coll. 4, 2, 6. Vid. Kr. Thuc. 5, 15, 2. ann. Cyr. 1, 4, 23. 6, 1. || 4. γένοιντο H. Vict. A. Vid. ann. An. 4, 5, 25. || 5. καί ante μεταδιδοῦσα del. Vict. A. || τέ ante συμφέροντα om. C. ap. Gail. Vict. A. τά ante κεχαρισμένα Stobaeo debetur. || τίνα] εἴ τινα Stob. Vict. Brod. Dind. Cob. N. 694. || 6. ἃ μὲν αὐτοὶ ἔχουσιν A. || ὅπως ἂν — γένοιντο id. || 7. εἶπεν B. Vat. 1. Stob. Cet. ἔφη. || εἰ καί Voss. εἰ cet. et Stob., qui quod ταῦτα omittit, G. A. Hirschigio ZAW. 1852. 39, 312. probatur. || μητρός altero loco Stob. τῆς μητρὸς libri. Vid. Herbst. Ien. 1834, 213. || 9. αὕτη Matth. gr. 416. Dind. αὐτή libri. || ὅτι ἃ λέγει Stob. ὅτι λέγει libri. ὡς ὅ τι λ. ed. Rom. || 10. ὑγιανεῖς e varietate scripturae librorum Schneiderus effecit. || ἀγαθά del. Ernesti, eiecit Dindorf. Cf. 3, 14, 3. || Verba μηδ' ἕπεσθαι post ἀρέσκειν illata, in optimis libris et apud Stobaeum omissa, cum Dindorfio damnavi. Cf. Anab. 1, 3, 6. || 13. τοὺς γονέας R. B. Hirschig. Phil. 5, 297. || οὐδὲν ἂν πραττόμενον Reisk. οὐδὲν ἂν γενόμενον Cob. N. 694. || 14. συγγνώμονάς σοι εἶναι del. G. A. Hirschig. Emendatt. in Stob. ZAW. 1852. 39, 312. || οὐ ante φυλάξῃ del. etiam Vict. A. || φίλοιν ὤν Cob. N. 690. V. ann. ad 1, 6, 2.

cap. 3, 1. ἀδελφούς libri, ἀδελφόν ed. Paris. Pluyg. Cob. Dind. Vid. Bernh. Synt. 62. || 2. δύνανται A. B. δύναται cet. || τἀρκοῦντα Zeunius, ut est Conv. 4, 35. ἀρκοῦντα 1, 2, 1. Oec. 2, 8. || 5. τὸ διαφέρον R. B. Hirsch. Ann. cr. 77. De μέγα ad διάφορον addito v. A. Lentz. ZAW. 1852. 27, 220. Cf. An. 4, 6, 3. || τοῦ παντός Coraes, Hirsch. Phil. 5, 297. Cuius frater ZAW. 1852. 43, 343. verba καὶ πᾶν τὸ ἐν. εἴη exulare iubet. || 6. ἀρέσκει etiam Vict. A. || 9. ὤν del. Vict. A. Cf. 6, 2. Cyr. 2, 3, 13. 5, 3, 23. || αὐτόν del. Pluyg. Cob. N. 695. Tuitus sum Quaest. 1, 4 sq. Vid. Merz. 2, 12. Dind. || 14. ἄρξαι ἔφη A. ἄρξαι malit Vullerus 40. abesse. || φιλίαν B. al. Stob. φύσιν A. πρᾶξιν Voss. || ἐξεργάσασθαι B. Stob. || 16. ἐντυγχάνοντα G. A. Hirsch. l. c. || καθήμενον Stob. οὐ κ. libri. || 17. ἐπιδεῖξαι del. Cob. N. 634. Dind. De infinitivo pro

participio addito Buechsenschuetzius Phil. 18, 271. comparat 4, 4, 18. ac deinde repetit κινδυνεύσει ἐπιδεῖξαι. Vid. Matth. gr. 549. 6, 2. Bernh. Synt. 479. Mehlh. Hal. 1833. Suppl. 110, 878. ὤν pro εἶναι scribi vult G. A. Hirsch. l. c. ‖ φιλονικήσειν C. Gail. Ern. Cob. 691. Dind. Quo modo male sanam orationem exsistere dicit Frankius Phil. Suppl. 1, 470 sq. ‖ 18. ἀλλήλαιν libri. ἀλλήλοιν Cob. N. 695. ᾧ — ἀλλήλοιν Dind. ἀλλήλαις Iunt. Quod scribendum videtur: cf. An. 1, 8, 17. διεχέτην τὼ φάλαγγε ἀπ' ἀλλήλων. ‖ ἐπὶ τῷ συνεργεῖν R. B. Hirsch. Ann. cr. 101. ‖ 19. ἔφυσεν ἄνθρωπος Cob. N. 654. ‖ καί ante δοκοῦντες om. B. al. Stob. καί post ἅμα item a Stobaeo omissum Finckhius ASchZ. 1839, 891. tuetur collato Hierocle Stob. Fl. 84, 20, τά ante ἐπ' ὠφελείᾳ delet coll. eiusdem Comm. in aur. carm. 6. p. 61.

cap. 4, 1. C. Gail. εἴη, cet. ἂν εἴη. ‖ τῆς τῶν κοινῶν πράξεως Schneiderus. ‖ 7. οἱ ante ὀφθαλμοί addidit Hindenburgius. ‖ πρὸ τοῦ φίλου Schneiderus. Libri πρὸς τοῦ φίλου vel πρὸς τοὺς φίλους.

cap. 5, 2. ὥσπερ καὶ οἰκετῶν Voigtlaenderus. ‖ δυοῖν Vict. A. Cob. N. 696. δύο cet. Aut δυοῖν μναῖν, ut Vect. 3, 10, aut δύο μνῶν scribendum esse dixi ad Cyr. 4, 2, 36. Duplex dualis est Hell. 5, 4, 40. An. 7, 5, 9. RLac. 13, 6; at δύο μηνῶν An. 7, 6, 1. al. Vid. Elmsl. Eur. Med. 798. Soph. O. C. 531. Fr. Zander. De vocabulo δύο diss. 2. (Regim. 1845) p. 15 sq. qui scripturam δύο μναῖν ut unum Atticorum exemplum non flexi δύο ad dualem accedentis damnat. Saepius vero a Xenophonte δύο cum plurali coniungi docet Schwidopius Obss. in Hell. 3. ‖ προτιμήσαιμ' ἂν Cob. l. c. Dind. καὶ πόνων hic seclusit. Docte, ut solet, de his verbis disputavit Finckhius 377. Cf. Thuc. 1, 33, 2. 3, 40, 6. interprett. Dem. Ol. 1. in. ‖ 5. καὶ ἀποδιδῶται vel κ. ἀποδῶται libri. καὶ ἀποδίδοται cod. Voss. ἀποδίδοται Cor. Cob. N. 647. Dind.

cap. 6, 1. ἐπιχειροῖμεν Dindorfius, cuius annotationem v. ad Cyr. 8, 1, 1. Ea forma ibi est 5, 8, 31. 8, 1, 1. altera apud eundem 4, 5, 49. 5, 2, 2. 7, 5, 56. ‖ 5. ὅστις — εἴη A. ὃς — ᾖ vel ἐστί cet. ‖ εὔνους A. Vindob. XI. Vulg. εὔφρων, de quo v. Welck. Mus. Rhen. 3, 405. ‖ φιλόνικος Ern. Cob. N. 696. Dind. Libri φιλόνεικος, quae forma quaeritur num φιλονεικής dicenda fuerit. Tuetur tamen Frank. Phil. Suppl. 1, 472. ‖ λείπεσθαι Cob. l. c. Dind. Vid. ann. REq. 3, 8. Born. Cyr. 6, 2, 37. ed. Schn. ‖ 7. κἀν B. κἂν — χρῆσθαι etiam Dobr. Adv. 1, 137. καὶ — χρήσασθαι cum Valckenario Cob. Mn. 7, 239. 9, 372 sq. N. 697. R. Schneider. Quaest. Xen. 35. ‖ 9. λαγῶς Dind. Nunc ita scribunt: ὁ λαγῶς, τοῦ λαγῶ, τὸν λαγῶ, οἱ λαγῷ, τῶν λαγῶν, τοὺς λαγῶς. Neque vero accentus neque terminatio ubique in libris constat. V. Born. ad Cyr. Schn. 1, 6, 40. de acc. sing. ann. ad Ven. 3, 3. de gen. pl. ad 10, 2. ‖ οἱ κάπροι Ernesti. Quod scripsi non habens meliora. Libri οἱ ἐχθροί, quod G. Hermannus in οἱ ἄγριοι τόποι putabat mutari posse. ‖ οἱ τοιαῦτα πάσχοντες A. Ea verba librario deberi existimat Finckhius 372. ‖ 10. αὐτούς Y. Dind. Vulg. ἑαυτοῖς. ‖ 11. τούς del. Vict. A. ‖ 12. οὐκ ἀλλά in responsis, 13. 4, 6, 2. Conv. 4, 2. Contra οὔ, ἀλλά Cyr. 2, 3, 8. 5, 5, 31. Vid. Lob. Pathol. 2, 218 sqq. Mein. Fr. com. gr. 3, 510. Hertl. Obss. Hell. 3, 8. ‖ 14. μέλλομεν Heindorf. Libri μέλλοιμεν. ‖ λέγειν τε καὶ πράττειν del. Schuetz. Schn. Dind. ‖ 17. ὅ ταράττει σε Iunt. Ald. G. H. Cuius scripturae fides optimorum librorum interpretatione οἶδα, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅ ταράττει σε confirmatur. θράττει σε Cob. N. 654 sq. Qui pronomen ὅ intelligi posse negat: notissimum hodie graecismum vocat Bornemannus. ‖ τὰ καλά Cob. 697. Libri καλά. ‖ οὐδενός A. ‖ 22. πόνων] πολέμου Heindorfius. ‖ καρτερεῖν libris comprobatur. Quod in aliis (etiam in A) est ἐγκαρτερεῖν Strabius 16. et Meutznerus 805. tuentur,

qua in re continentia cernatur, exprimi dicentes verbis ὥστε μὴ λυπεῖν. || 23. νομίμως Castalio. Libri νομίμων. || 25. καί ante ἄρξας malim ego quoque abesse. || 27. ὅτι ἐάν R. B. Hirsch. Phil. 5, 296. || ἵν' ἐθέλωσι probabiliter Dindorfius scribi volebat. V. ann. 1, 2, 9. || ἐλάττονας ὄντας Hirsch. l. c. Cob. N. 697. || εὐεργεσιῶν marg. B. beneficiis Bessario. Correxit Ernesti. Libri εὐεργετῶν. || 28. καί post συνεῖναι B. punctis notat, post Leonclavium plerique damnaverunt. || 29. τοῦ θηρᾶν ἀνθρώπους Curerius. || 32. οὖν om. A. post ὡς transponit Cob. l. c. θάρρει οὖν Vict. A. || προσθήσω Cur. Ante πρὸς τὸ στόμα om. edd. vett., repetunt libri meliores. De sententia loci v. post Straub. 17. optime disputantes Meutzner. 806. et Finckh. 380. || 33. φίλος αὐτῷ Hirsch. Ann. cr. 95. || 34. ὁ Σωκράτης δηλονότι post prius ἔφη scholion Victorii est, non est varietas scripturae, v. Finckh. 375. || 36. προμνηστρίας Valck. Eur. Hippol. 589. Cob. Dind. Vid. Lob. Phr. 256. || ἐθέλεις ἐπαινεῖν optimi. ὠφελεῖν ἐπαινοῦσας B corr. Born. ἐπαινεῖν Cob. V. 154. N. 697. Dind. || 38. εἴ τινα A. ἑαυτοῦ id. m. sec. Born. || 39. οὕτως οἶμαι δεῖν θηρᾶν ἡμᾶς e cod. Voss. scripsit Ernesti. Librorum scriptura admodum dubia. οἶμαι δεῖν ἡμᾶς ταύτῃ θηρᾶσθαι marg. ed. Rom. οὕτως οἶμαι δεῖν ποιεῖν ἡμᾶς Brodaeus, sic esse faciendum arbitror Bessario.

cap. 7, 1. Aristarchum praetorem Ol. 92, 1. quum Bergkius De com. ant. 344, hoc loco (vid. sect. 2.) et qui est Hell. 1, 7, 28. commotus, rursus post Quadringentorum dominatum populari statu Athenis vixisse contendisset, Vaterus Nibb. Suppl. 9, 67. alterum locum nihil docere demonstravit quam datam Aristarcho esse diem, qua se defenderet, hac autem caussae defendendae facultate aut non usum esse aut quum uteretur perisse. Quum vero Lycurgus Leocr. 164, 17. Aristarchum supplicio affectum esse narraverit, inde C. Fr. Hermannus De Eupolidis Autolyco ann. 11. apparere dicit, qui h. l. cum Socrate colloquatur, aut eum alium hominem habendum aut colloquium non cum Bergkio ad Thrasybuli, sed cum Vatero ad Quadringentorum tempora referendum esse. || 2. τέτταρας καὶ δέκα Dind. τεσσαρασκαίδεκα Steph. 1. τεσσαρεσκαίδεκα vulg. || 3. σὺ δὲ πολλούς] ἴσως ὀλίγους s. v. r. B. || 7. ἐργασίαν] ἐνέργειαν A. B corr. || 8. ἐπιμελησόμεναι E. ἐπιμεληθησόμεναι cet. || ὠφελησόμεναι Cob. N. 697. Dind. || 10. ἐργάσεσθαι Schaef. Mel. cr. 55 Cor. Dind. ἐργάζεσθαι H. ἐργάσασθαι cet. || 11. ὑπομενεῖν Stephanus, Schn. Dind. Cob. N. 256. 697. Libri ὑπομένειν. || 13. οἷν B corr. Iunt. Ald. δῖν cet. Cf. τὰς οἷς Cyr. 5, 2, 5. Hell. 6, 4, 29. An. 6, 2, 3. Solutas formas Ionismi tuetur Kuehnerus.

cap. 8, 1. ἀφῃρέθην μέν Hindenburgius, quem plerique secuti sunt, etiam Cobet. Mn. 7, 287. 11, 121. N. 695. ἀφῃρέθημεν A. quo Creuzerus De Xen. hist. 107. Eutherum dicebat suam suorumque calamitatem dolere. || 2. οἴει ἄν Schneid. πόσον ἄν Cob. N. 650. || οὐ πολὺν γε deleto χρόνον id. || 3. τῷ del. Dind. || τοὺς καρπούς A. καρπούς cet. || 5. μήν post ὅλως delet etiam Vict. A. || χαλεπὸν μὲν γάρ Hirsch. Phil. 5, 304. V. ann. Cyr. 4, 3, 21. An. 3, 2, 23. 5, 6, 9.

cap. 9, 4. De Archedemo et de huius loci ratione v. Cob. Prosop. Xen. 47 sq. Meier. De Arist. Ran. comm. 2, p. XV. et Encycl. Hal. 3, 9, 174. Dedi librorum scripturam non omni illam quidem dubitatione carentem. φιλόχρηστός τε καὶ εὐφυέστερος ὢν ἀπὸ τ. σ. λ. cum Vossiano alii scriptum ediderunt. φιλ. ἦν καὶ ἔφη Saagius p. 21. || Libri ὠφελῶν ἔδωκε. Coraes ἂν ἔδωκε aut ἐδίδου postulat. Scripsi hoc cum Dindorfio. || 5. αὐτῶν τινα cod. Voss. προσεκαλεῖτο A. quod de intentata, non effecta vocatione in ius Finckhius 373. interpretatur. Ceteri libri προεκαλεῖτο vel προσεκαλέσατο.

cap. 10, 1. *σοι* optimi, *σε* E. H. ut Cyr. 1, 4, 13. Cf. Oec. 2, 14. ‖ *ἀνασώσῃ* A. *ἀνακομίσῃ* B. ‖ 3. Hermogenem spurium Hipponici filium fuisse, reiectis olim a se et Kruegero in editione Symposii Herbstiana expositis opinionibus, censet Meierus Opusc. 1, 237. V. C. Fr. Herm. Script. acad. 1845. Vater. NIbb. Suppl. 9, 75. Cob. Prosop. 64. ‖ *παραμόνιμον* Valckenarius. Libri *παράμονον*. Quae deinceps sequuntur verba *καὶ — ποιεῖν* Schuetzius aliique deleverunt. ‖ 5. *καλῶς τε* Schneiderus coll. 3, 3, 4.

LIB. III.

cap. 1, 1. pro *ὅτι* Dindorfius *ὡς* vel *ὅπως* exspectabat, v. p. VII. Ox., verba *ὅτι — διηγήσομαι* suspecta dicens. Quae quod Stobaeus praetermisit non magis mirum est quam quod iis praetermissis scripsit *ἀκούσας δέ*. ‖ Verba *ἐν τῇ πόλει* del. Cob. N. 656. Dind. Minus placent deinde repetita, ubi *ἐν* Cobetus deleri voluit, delevit Dindorfius. ‖ *τυχεῖν* Stob. *τυγχάνειν* libri. ‖ *προσέπαιξεν* libri aliquot, etiam meliores. Quam formam Heilandus tuetur De dial. Xen. 6. ‖ Librorum varietas *καὶ οὕτω* vel *καὶ οὕτως* vel *καὶ ὥς* ante *στρατηγεῖν* praebentium postulare videtur, ut altera vox deleatur. *οὕτω καὶ ὅδε* paullo post Herbst. al. Conferri quidem possint loci quales sunt Plat. Alc. 1. 117, b. Thuc. 5, 76, 2. Sed de *καί* apud Atticos notioni suae non postposito v. Haupt. Obss. cr. 55 sqq. ‖ 6. *δεῖ* Stob. *ἃ δεῖ* libri. ‖ 8. *τούς τε πρώτους ἀρίστους δεῖ τάττειν καὶ τοὺς τελευταίους* libri. *πρώτους μὲν τοὺς ἀρίστους δεῖ τάττειν καὶ τελευταίους* Hirsch. Phil. 4, 364. Ann. cr. 101. *πρώτους τε τοὺς ἀρ. δ. τ. κ. τ.* Cob. N. 699. *τοὺς ἀρίστους δεῖ πρώτους τ. κ. τ.* Dind. *πρώτους δεῖ* ego. ‖ *μὲν τῶν* Stob. *μὲν αὐτῶν* libri. *δὲ αὖ τῶν* Voss. ‖ 9. *σε τούς τ' ἀγαθούς* Hirsch. Phil. 4, 365. ‖ 10. *εὐεύρετοι* Dindorf. *εὐαίρετοι* libri. ‖ 11. *ταγμάτων* Stob. Quod vocabulum Dindorfius atticum esse negat. Vulg. *τακτέων*.

cap. 2, 1. *ὅπως* libri et Stob. ‖ *τοῦτ' αὐτοῖς ἔσται* altero loco Hirsch Phil. 5, 311. ‖ 3. *μόνον ἑαυτοῦ* id. 300. ‖ 4. *στρατηγόν* del. Cob. N. 656. *στρατηγεῖν* B. ‖ *κατέλειπε* Stob. *κατέλιπε* libri.

cap. 3, 2. *ἐφ' ἣν* Cob. N. 699. coll. Plat. Menon. 90, b. Libri *ἐφ' ἧς*. ‖ 5. *αὐτούς* om. Stob. ‖ 6. *πόλεμοι* Vict. uterque, Stob. Vulg. *πολέμιοι*. Vid. ann. Hipp. 1, 5. ‖ 8. *πείθονται* Stob. Inde *πείσονται* Cob. ‖ 9. Librorum scripturam *ἐν πλοίῳ οἱ πλέοντες* correxit Cob. N. 657. Cf. Oec. 8, 15. *οἱ πλέοντες* etiam Hirschigius Ann. cr. 101. delebat. ‖ 10. *πρὸς τούτῳ* etiam Vict. A. ‖ 11. Alterum *μάλιστα* del. Dind. Apud Stobaeum *μάλα* est. Cf. 3, 6, 17. ‖ 12. *εἰς* ex *ἐκ* natum suspicabatur Dobreus Adv. 1, 137. ‖ Schneideri sententiam de certaminibus *τῆς εὐανδρίας* improbat Meier. Encycl. Hal. 3, 10, 281. Vid. Opusc. 1, 342 sq. Bergk. Comm. de com. att. rell. 41. Herm. Saupp. Comm. de inscr. panath. (Gott. 1858) p. 8. ‖ 14. Libri fere inter *διενέγκοιεν* et *διενέγκειεν* variant. Unde *ὡς* ante *πολύ* deleto, quod etiam Pflugk. Sched. cr. (Gedan. 1835) p. 37. sustulit, *διενεγκεῖν* Reiskius. *ὡς πολὺ ἂν καὶ τοῦτο διενέγκειεν τῶν ἄλλων* Finckhius 378. ‖ 15. *ὠφελήσῃ* B. ut 7, 9.

cap. 4, 1. *ἔχω* Cob. N. 658. Libri *ἔχων*, quod Buechsenschuetzius Phil. 18, 321. comparato loco Aristoph. Pac. 355. tueri se posse putat. ‖ 3. *φιλόνικος* B. corr. al. Cob. N. 692. *φιλόνεικος* Dind. Frankius Phil. Suppl. 1, 472. hoc uno loco plurimis interpretibus de priore forma

assentitur. || 5. *ἐξευρίσκῃ τε* Valcken. Libri *ἐξευρίσκηται*. || 7. *οἱ ἀγαθοί* Stob. Cob. 699. Dind., cui *ἀγαθοί* scribendum videbatur. Libri *ἀγαθοί*. || 8. Quod G. Dindorfius habet *γρ. ἑκάστους ἐπιτηδείους* non est in meis de Victorii Florentina annotationibus. || 11. *παρίῃς* B corr. al. *παριεῖς* Cob. l. c. || 12. *καταφρόνει οὖν* Stob. B. Cob. 700. || *οὐδέτερα* B. || Verba *οὐ γὰρ ἄλλοις — οἰκονομοῦντες* seclusit Schneiderus, *τὸ μέγιστον — κοινά* damnavit Dindorfius uterque. Habet omnis locus quae displiceant; neque enim prior enuntiatio per se admodum placere potest neque altera molestae repetitionis crimine caret. Verum ut illa cohaerentiam sententiarum adiuvat et sequentia probabilia reddit, ita haec et ex prioribus apta et ad ultima necessaria videtur esse. || *οἷσπερ οἱ* Zeunius, libri *οἷσπερ*. || *οἷς οἱ* Ernesti, libri *ὅσοι*. *οὔτ' ἄρ' ἄλλοις — ὥστε οἱ* Vuller. 55. Ego malim *οὐδὲ γὰρ ἄλλοις*. Subter verba *τὰ ἴδια — χρῆσθαι καί* lineam ducit Vict. A. || *πλημμελοῦσι*, ut in bonis libris est, Lobeck. Pathol. gr. serm. 2, 186, abiecto, inquit, fulcro inutili.

cap. 5, 2. *ἐξ Ἀθηναίων* Leonclavius. Libri *ἐξ Ἀθηνῶν*. || 3. *μεγαλοφρονέστατοι* Cob. N. 658. Libri *φιλοφρονέστατοι*. || 4. Verba *ὅτε Βοιωτοὶ μόνοι ἐγένοντο* del. Cob. 659. Dind. || *νῦν φοβοῦνται* Cob. || 5. *εὐαρεστοτέρως* margo Stephani. Libri *εὐαρεσκοτέρως*. || *θάρρος* Dindorfius, ut solet Xenophon. Libri *θάρσος*. Quamquam v. Popp. Cyr. XXXIV. ed. Lips. Class. Thuc. 2, 92,1. || 6. *ἔστ' ἂν μέν — ὅταν δέ* Coraes, *ὅταν μέν — ὅταν δέ* Cobetus. || 7. *ἀνεραθῆναι* Schneiderus. Libri *ἀνερεθισθῆναι* vel similia. || 8. *οἱ* ante *ἄλλοι* del. Cob. l. c. || *ἐξωρμῶμεν* B. *οὕτως* om. id. || 9. *ἀκηκοότας* del. Schn. Dind. Cob. || 13. *ἀθληταί* Weiskius. Libri *ἄλλοι*, quod defendebat Finckhius 378. aptam dicens scripturam, qua quod Pericli mirum visum sit Socrates demonstret saepe fieri, coll. 9, 8. Ven. 8, 2. al. || 16. Primum *οὕτω* restituit Hindenburgius. Libri *οὗτοι*. || 17. *ἀτηρία* B. aliique meliores, Dind. ed. Lips. IX. Ad varios emendandi conatus interpres Engelmannianus *ἀταξία* addidit, quocum conferas RAth. 1, 5. An. 3, 1, 38. 2, 29. || 21. *οἱ τούτων ἄρχοντες* B. H. Ceteri *ὅσοι τούτων ἄρχουσιν*. || 22. Alterum *ὁπότε* ut C. H. del. Vict. A. || *συνηχέναι* B. E. Vulg. *συνενηνοχέναι*. Cf. Cob. N. 700. 4, 2, 8. est *συνῆχας*. || 24. *οὐκ οἰόμενος* Schn. Dind. Cob. 659. || 26. *κακῶς ποιεῖν* Bisschop. Ann. ad Anab. 28. qui verbum *κακοποιεῖν* hic et Oec. 3, 11. Cyr. 8, 8, 14. recte positum damnat. Dubius locus An. 2, 5, 4.

cap. 6, 1. *προστατεύειν* Dindorfio suspectum, etiam 2, 8, 4. 3, 4, 6. Cyr. 1, 2, 5. Cobeto An. 5, 6, 21. Praeferunt *προστατεῖν*. || *τῶν ἄλλων* Heind. Plat. Protag. 319, c. *τῶν μὲν ἄλλων* Cob. N. 700. *ὃν τῶν ἄλλων* Hindenb. *ὧν, τῶν* e Victorio Finckh. 891. Libri *ὄντων ἄλλων*. || *καὶ διὰ Πλάτωνα* suspecta Vatero NIbb. Suppl. 9, 205. Qua ratione quamquam quod A. Gellius N. A. 14, 3. negat Platonis apud Xenophontem mentionem fieri videri potest confirmari, videas tamen Diog. Laert. 3, 34. Cob. Prosop. 28. praef. ad Conv. || 3. *εἶπον* forma imperativi hic tantum apud Xenophontem inventa suspecta Frankio Phil. Suppl. 1, 456. || 6. *διανοεῖ* nonnulli, *διανοῇ* B. || *τἀναλώματα* Cob. l. c. Dind. || *τούτου* Pluyg. apud Cobetum. Dind. || 7. *τὰ ὄντα* B. Vulg. *τὰ οἰκεῖα*, quod videas quomodo Bornemannus etiam ad Cyr. 1, 6, 45. explicet. || 8. *ἥττων τῶν ἐναντίων* libri, *ἥττων τῆς τῶν ἐν*.

Voss. ἧττων ἢ τ. ἐν. Hirsch. Phil. 4, 365. Ann. cr. 102. Cob. N. 659. ‖ 9. πεζήν Dindorfius. V. ann. Cyr. 5, 3, 33. Altera forma, ubi non de ipsis hominibus dicitur, relicta ibi 1, 3, 15. 4, 3, 14. Dubius locus 2, 4, 18. Cobetus vero etiam Hell. 5, 1, 35. 6, 3, 18. correxit. τήν τε τῆς πόλεως πεζικὴν καὶ ναυτικήν Hirsch. Ann. l. c. Alterum quidem τήν om. B. ‖ 10. Altero loco συμβουλεύσαις Voss. Cet. συμβουλεύσειν, B. συμβουλεύεις. ‖ 12. συνήπτομαι Vict. A. B. ‖ 13. τούτου marg. B. Cet. τοῦτο. ‖ 14. οἴκων Hirsch. Phil. 4, 365. V. ann. 4, 1, 2.

cap. 7, 3. ἐς σύνοι Cob. N. 258. ‖ 4. ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ διαλέγεσθαι, ὥσπερ οὐδὲ ταὐτὸν ἰδίᾳ τε καὶ ἐν τῷ πλήθει ἀγωνίζεσθαι B. Quam scripturam defendit Straubius 20. ‖ 6. ἀπόδωνται Cob. N. 701. Dind. ann. Aliter alii iudicant, veluti Voemelius in Demosthene, Classenius in Thucydide. ‖ 7. ποιεῖς ποιεῖν Cob. N. 680. ‖ σὺ γάρ Schneiderus. Libri οὐ γάρ.

cap. 8, 1. πεπονημένος Schneiderus. ‖ 4. προβάλλεσθαι B. Hertl. Ceteri προβαλέσθαι. ‖ 6. αὐτῶν B. ‖ 10. καταφεύγοι Cob. N. 701. ‖ Verba προσεύξασθαι et προσιέναι sedem suam mutare volebat Fr. Frankius. ‖ De vocabulis γραφαί et ποικίλαι et de interpretatione illius a Rad. Rochetto (peintures à sujets), huius a Letronnio (marmor insitivum vel pavimentum musivum) facta v. Welcker. Hal. 1836. 181, 215 sqq. G. Herm. Opusc. 5, 221. Cf. Oec. 9, 2.

cap. 9, 1. ἀνδρεία hic et infra codices aliquot habent, etiam Stobaeus Escorialensis. ‖ 2. ἐν ante πέλταις et τόξοις om. Stob. Vid. ann. Cyr. 7, 3, 13. ‖ 4. Libri ἀλλὰ τὸν — καὶ τόν vel ἀλλὰ τὸ — καὶ τό. Heindorf. ἀλλὰ τῷ — καὶ τῷ. Alii aliter loco posse subveniri putarunt. ‖ νομίζοι· οὐκ ἔγωγε, ἀλλά, ἔφη Corer. Hipp. p. 103. ‖ 5. γρ. μὴ ἐπισταμένους vel ἐπ. οὐ Vict. ‖ οὕτω — ἁμαρτάνων etiam Frankio subditiva videbantur. Sed qui de philosophia morali in Xen. de Socr. commentariis tradita scripsit L. Dissenius p. 19. hunc locum multum ab interpretibus reprehensum sanum habet. ‖ 6. Cobetus Mn. 7, 279. Plaude, inquit, Ruhnkenio, qui ἀδ(ε)ημοσύνην in lucem revocavit. Is enim quod apud Antiatt. Bekk. 80, 6. est ad vocabulum ἀνεπιστημοσύνην retulit. Non plaudebat Buttmannus Lexil. 2, 137. ‖ ἃ μή Vict. μὴ ἃ cet. ‖ 8. ἀεί Vat. 1. Cet. δεῖ vel δεῖν. Stob. om. Stephani δή probat Finckhius 379. coll. An. 3, 1, 38. ‖ 9. Voss. ποιοῦντας μέν τι ὅλως ἅπαντας, σχολάζοντας μέν τι (Schneid. μέντοι). ‖ 11. Post ἐπιμελεῖσθαι cum Heindorfio intelligunt αὐτοὺς ἐπιμελομένους, etiam H. Saupp. Plat. Protag. 311, d. Contra Seyffertus: denique ceteros omnes, quibus aliquid curandum esset, si se ipsos peritos ducerent, principes esse. Cui adstipulatur interpres Engelmannianus. Post ἐπίστασθαι vero Meinekius apud Stobaeum comma habet. ‖ 12. μὴ πείθηται — λέγοντι servavit Stobaeus, libri omittunt. Sed πίθηται utrimque Stob. Vict. Cob. N. 701. ‖ ζημιώσεται Dindorfius. ‖ 14. εὐπραξίαν libri, addito εἶναι Vict. A. B. εὐπραξία Stob. Cob. Dind. ‖ ἔγωγ', ἔφη, πρᾶξιν καὶ τύχην ἡγοῦμαι εἶναι Stob. Esc.

cap. 10, 1. γραφική ἐστιν εἰκασία B. ἡ εἰκασία cet. ἡ γραφική Stob. Cob. N. 701. Dind. ‖ φανερά] Dind. φανά. V. ann. 4, 3, 3. ‖ 3. τό ante πιθανώτατον addit Stobaeus, τε post hoc vocabulum omittit. ‖ 4. πρός τινα Mehl. Conv. 105. Pronominis in generalibus quas vocant sententiis plurali numero dicti exempla Hell. 1, 7, 6. 4, 8, 4. 6, 4, 27. 7, 5, 3. Vect. 1, 6. ‖ 6. ἀλ-

λοίους] καλοὺς οὕς Dindorf. ‖ ζωστικοὺς Schneiderus. ‖ 7. καὶ τὰ ἐντυπώματα Vict. A. ‖ 8. ἡ ὄψις Stob. ὄψις libri. ‖ 10. ἀποδεικνύων Schneid. Libri ἐπιδ. ‖ 12. ᾧ ἐὰν Ernesti. Libri ᾧ ἐάν ‖ 14. ἔγωγε] ἐγώ B.

cap. 11, 1. Verba ᾗ ὄνομα ἦν Θεοδότη seclusit Dindorfius, cui in his dativi incerti videntur. V. ann. An. 1, 5, 4. De nomine v. Athen. 5, 220, f. 13, 588, e. ubi Laidis nomen eiiciendum dicit Cob. Prosop. 83. ‖ 4. τὴν μητέρα Hirsch. Ann. cr. 102. ‖ 5. ἡ οἰκίαν Stephanus. Genitivum Haasius 179. explicat ἡ οἵας (οἰκ). ‖ πρόσεπτηται Cob. V. 265. N. 701. Dind. Libri προσεπτῆται. ‖ 7. τοὺς φίλους Hirsch. l. c. ‖ 8. ἀνευρίσκουσαν id. ubi Εὑρίσκει, inquit, qui forte invenit, ἀνευρίσκει qui data opera. Sed v. Dindorf. ‖ 9. ἐμβαλεῖ Cob. N. 702. μηχανᾶσθαι ὅπως cum futuro 3, 3, 8, cum coniunctivo 2, 3, 9. 6, 35. ‖ 10. συμπλεγμένον Hirsch. Misc. ph. nov. ser. 1, 119. ‖ τὸν δ' ἐντρυφῶντα Cob. N. 660. Dind. Libri τὸν δὲ τρυφῶντα. ‖ ἀρεστοί Schneiderus. Libri ἄριστοι. ‖ ἀναπεισθείς Curetius. ‖ 14. οὐ βουλομένη Weiskius. μὴ φαίνεσθαι Cob. l. c. Libri negationem om. ‖ 17. καὶ ἐκφδῶν om. C. H. del. Vict. A. ‖ 18. φιλτέρα Dindorf. V. ann Anab. 1, 9, 29.

cap. 12, 1. τέ post νέον del. etiam Vict. A. deest in C. qui deinde γάρ pro μέν. ‖ 4. Alterum δεῖ ταῦτα omisit Bessario, damnant Valck. Schn. Dind. ‖ 6. δοκεῖ ἐλαχίστη τοῦ σώματος χρεία εἶναι Hirsch. Ann. cr. 103. Quod Dindorfius recepit sine τοῦ. ‖ 7. καὶ ante τὴν εὐεξίαν sustulit Dindorfius. ‖ 8. Libri γηρᾶσαι. Vid. Buttm. gr. 2, 98. γηράναι Dindorf.

cap. 13, 1. λυπεῖν Vict. A. Ern. Dind. Libri λυπεῖ. ‖ 4. Libri βλακώτατος. Alii et Athenaeo 7. 277, d. βλακίστατος aut etiam βλακικώτατος scribi volunt, veluti Mehlh. gr. p. 200. G. Dind. Thes. St. Buttm. gr. 1, 261. Scripsi βλακότατος cum L. Dindorfio, ut βλακωτέρους est in B. 4, 2, 40. Nisi forte Athenaei formam lusu quodam quatuor adiectivorum defendere voles. ‖ ἔφη ante πότερος Vict. A. C. ‖ 5. τὸ δὲ μιᾶς ἡμέρας Vict. C. ‖ 6. Libri καὶ πῶς τι. Hindenb. καὶ πῶς δή. quod dicebantur Florentini habere. ‖ δοκεῖν Cob. N. 702. Libri δοκεῖ. ‖ τοσοῦτον B. C. Vict. A. Breitenb. Hell. 4, 6, 13. p. XXVIII.

cap. 14, 1. τό post ἤρχοντο inserunt Schneid. Herbst. al. ‖ 3. τὸ ὄψον αὐτό recte, ut alia, Vict. C. ‖ 5. Verba ἅμα πολλὰ ἐσθίων καί seclusit Dindorfius. ‖ 7. Inversio infinitivorum τὸ ἐσθίειν — εὐωχεῖσθαι a Reiskio facta, etiam a G. Dindorfio Demosth. 1. p. LXII. ed. Lips. comprobata, vel solius articuli εὐωχεῖσθαι — τὸ ἐσθίειν ab aliis, veluti a Corae, commendata placuit etiam Cobeto N. 661, non videtur Westermanno placere Dem. 23, 33, ubi idem Reiskius verba τὰ γὰρ ἄπονα χρήματα ὠνόμαζον οἱ παλαιοί inverti voluit. ‖ μηδέ Dindorfius. Libri μήτε V. ann. 2, 1, 12. An. 4, 7, 11.

LIB. IV.

cap. 1, 1. Libri τῷ σκοπουμένῳ τοῦτο καὶ εἰ μετρίως. Secutus cum Dindorfio sum Stobaeum, cuius in libro Escorialensi quod est τῷ σκοπουμένῳ τε καὶ μετρίως αἰσθομένῳ omissis quidem ὅτι — ἐκεῖνον confirmat certe si coniunctionis eiectionem etiam ab Hartungio Partt. gr. 1, 140. postulatam. Ceterum huius quoque libri exordium quum parum congruere videatur cum iis, quibus praefigatur, aliter fuisse a Xenophonte conformatum

dicit Dindorfius XXIX. ed. Ox. Cf. ed. 3. Lips. IX. ‖ 2. ἃ μάθοιεν Stob. ἃ ἂν μ. libri. τῶν μαθημάτων τούτων Stob. Esc. ‖ οἶκον Hirsch. Phil. 4, 365. V. ann. ad 3, 6, 14. Voemel. Dem. f. leg. 249. p. 646 sq., qui discrimen utriusque vocabuli negligi h. l. negat. — Pertinet vero hic quoque locus ad controversiam inter C. Fr. Hermannum (script. acad. Marburg. 1835, IV. 1841, VIII.) et A. I. F. Henrichsenium (script. schol. Flenopolit. 1840, 21. 1844, 21.) de Socratis Xenophontei a Platonico diversitate ortam, de qua in praefatione ad Convivium dicetur, non tantum illos hac in re inter se discrepantes quantum videntur. ‖ 3. ᾔει Vict. C. ‖ γίγνοιντο id. ‖ ἀχθεῖσας Vict. A. C. ‖ Libri γιγνομένας, etiam Stobaeus, γενομένας Schneid. Hirsch. 366, qui antea τὰς εὐφυεστάτας, φιλοπόνους τ' οὔσας καὶ ἐπιθετικὰς τ. θ., καλῶς μὲν ἀχθ. ‖ 4. γίγνεσθαι utrubique Stob. Esc. ‖ πλεῖστα — γίγνεσθαι addit Vict. ‖ δυσαποτρέπτους εἶναι Stob. A. Esc. ‖ 5. εὖ τε Stob. οὔτε libri. πράττειν δεῖν πράττειν Bryl. 2. οὔτε πράττειν om. Vindob. καί post οἴεται om. B. ‖ Libri ἢ καλῶς ἢ ἱκανῶς, Stob. ἱκανῶς ἢ καλῶς, Cob. N. 702. καλῶς, coll. An. 3, 2, 3, Dind. ἱκανῶς.

cap. 2, 1. Priore loco ἐν σοφίᾳ B. ἐπὶ σ. cet. ‖ οὔπω Castalio, libri οὕτως. ‖ 4. ἀπὸ ταὐτομάτου marg. Steph. ἀπ' αὐτ. libri. ‖ 5. ἐπιτήδειον — ἐντεῦθεν om. Bessario, del. Ern. Dind. ‖ 6. περιβαλεῖσθαι Cob. N. 702. ‖ 7. τοσούτῳ γε id. 684. V. ann. 1, 2, 3. ‖ 10. πάντα B. al. Vict. C. ‖ 12. ἔφη ante τῶν δικαίων del. Vict. A, quod est post τί οὖν non delet. ‖ ἂν διεξηγήσασθαι Vict. C. ἂν ἐξ. Stob. Libri διεξ. (B.) vel ἂν διηγήσασθαι. ‖ 13. ἐνταυθί Dind. ἐνταυθεῖ vel ἐνταυθοῖ libri. ‖ θῶμεν Mead. Dind. τιθῶμεν cet. ‖ 14. τό ante ψεύδεσθαι addidit Ernesti. Articulum Stephanus ter delevit. ‖ κακουργεῖν] κλέπτειν Stob. Cob. ‖ τῇ δικαιοσύνῃ etiam Vict. C. ‖ 17. ποτέρωσε etiam priore loco Dind. Cob. — De mendacio Platonicos locos componunt Tennem. 4, 130. Herm. 1, 517. ZAW. 1842, 538. Consentit Xenophon, paullulum, ut videtur, a disciplina magistri recedens Cyr. 1, 6, 31. ‖ 18. ἀπλεῖζεσθαι Dind. ‖ 19. ᾤμην Stob. ᾠόμην libri. ‖ 20. φαίνεται etiam Vict. A. ‖ 22. τῶν τὰ τοιαῦτα Stob. Cob. 703. ‖ 24. ᾔδη Dind. Libri ᾔδειν, quod apud eundem est Anab. 3, 1, 20. 7, 6, 12. Cyr. 1, 6, 43. 5, 5, 21. Hell. 2, 3, 39. Apol. 5. al. Fluctuant in his formis libri et editiones, Cyr. 1, 3, 10. An. 7, 8, 4. Oec. 15, 7. al. ‖ 27. τοῖς ante κακοῖς del. Vict. C. ‖ 28. De verbis καὶ προΐστασθαί τε v. H. Saupp. Ep. cr. ad Herm. 82 sqq. ‖ πάντα om. Stob. ‖ 29. εἰδότες ἃ ποιοῦσι etiam Vict. C. ‖ ἑαυτοῖς τούτοις et ὅσαι ἐάν e Stobaeo correcta sunt. ‖ 31. αὐτό cum Stobaeo del. Cob. N. 703. ‖ 32. οὐ μᾶλλον Vict. C. τι μ. Stob. τί μ. Brod. ‖ 37. δημοκρατίαν δυνατὸν εἶναι Vict. A. ‖ Verba καὶ δῆμον — ἔγωγε unus B. servavit. ‖ 38. γάρ post οἶδα om. Stob. ‖ 39. τοὺς μὲν τυράννους] τούτους μέν Cob. 704. τοὺς μέν Buechs. 292. ‖ 40. κράτιστον Vict. C.

cap. 3. Hoc caput Xenophontis esse negat Dindorfius ed. Oxon. X sqq., quo cum quarti prooemio et fine sublato disputatio cum Euthydemo et quae sequitur cum Hippia apte coniungi videantur. Quae acute disputata de quarto capite probabiliora haberi debent quam de tertio, quo disputationum decursum interrumpi negat Buechsensch. Philol. 22, 697. Nec vero

haec additamenta, si quidem sunt, multo ut perhibentur recentioris aetatis sunt, sed satis antiqua, certe Stobaeo, Clemente, Cicerone, Dione Chrysostomo, Philodemo antiquiora. Interim hoc caput, quod nihil magnopere continet, quod ab ingenio Xenophontis abhorreat, uncis liberavi. — 1. δεικτικοὺς Vict. C. δικανικοὺς γίγνεσθαι Cur. REq. 11, 6. p. 105. coll. 1, 2, 48. Sed cf. c. 7. ‖ 2. διηγοῦνται Herbst. Cob. N. 661. 682. coll. 1, 4, 1. Apol. 1. Sed cf. Geel. De Apol. comm. 27. ‖ 3. De Porsoni sententia (Tracts 390) a Dindorfio ad h. l. et p. XI. et ad Cyr. ed. 4. Lips. XIII. exposita scribendum ipsi videtur φάους pro φωτός, ut Cyr. 4, 2, 9. 26. Oec. 9, 3. et φανός pro φωτεινός sectione proxima et 3, 10, 1. ‖ 6. ἄξιον ὂν Dobr. Adv. 1, 137. Pluyg. Cob. Mn. 7, 295. N. 703. ‖ καὶ φυτεύειν libri. συμφύειν Stob. ‖ 7. Post φιλανθρωπίᾳ liber Meermannianus haec habet a quopiam, qui aëris commemorationem desideraret, parum scite addita: τὸ δὲ καὶ ἀέρα ἡμῖν ἀφθόνως οὕτω πανταχοῦ διαχῦσαι οὐ μόνον πρόμαχον καὶ σύντροφον ζωῆς, ἀλλὰ καὶ πελάγη περᾶν δι' αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἄλλος (ἄλλους) ἀλλαχόθι καὶ ἐν ἀλλοδαπῇ στελλόμενος (στελλομένους) πορίζεσθαι, πῶς οὐχ ὑπὲρ λόγον; Ἀνέκφραστον. ‖ 8. ἔνθα μάλιστ' ἂν Vict. ἔνθα ὧν μάλιστα libri. ἔνθεν μάλιστ' ἂν Hirsch. Ann. cr. 104. coll. Symp. 6, 7. ‖ 9. ὑπενέγκοιμεν C. Vict. A. C. ὑπενέγκαιμεν cet. Alterius aoristi optativus Cyr. 1, 6, 39. 5, 3, 26. prioris Conv. 2, 3. ‖ τὸν ἥλιον — ἀπιέναι addit Vict. C. ‖ ἡμᾶς αὐτούς Hirsch. Phil. 5, 311. coll. 6, 1, 22. Oec. 15, 10. 18, 9. ‖ 10. ἢ τῶν φυτῶν Zeunius. Libri τῶν φυτῶν V. 3, 11, 5. ‖ 12. ἡμῖν αὐτοὺς B. ταύτην vel ταῦτα αὐτοὺς ἡμῖν cet. ταῦτα ante αὐτούς del. Vict. C. m. alt. ‖ γίγνοιτο tres deteriores, γίγνοιντο cet. Post hoc vocabulum supplementum Bessarionis interpretatione suppeditatum πάνυ, ἔφη, καὶ τοῦτο φιλικόν est apud Coraem, Herbstium, Voigtl. 1, 25. ‖ προσημαίνουσιν ἃ B. ‖ 13. ἀναμείνῃς Vict. C. ‖ Verba ἐννόει — ἀόρατος ἡμῖν ἐστιν sunt qui subditiva habeant, in quibus etiam G. Dindorfius est. Sententiarum rationem recte explicant Kuehnerus et Seyffertus. In his vero et iis, quae sectione proxima sequuntur, mirum est non legi, et solem et animum deum esse, quod e Xenophonte se referre dicit Cicero N. D. 1, 12, 31. quodque item est apud Dionem Chrysost. or. 3. vol. 1. p. 125. Vid. Dindorf. XII. Locum lacunosum esse, ut quae Stobaeus Ecl. 2, 1, 19. et Clemens Alex. Protrept. 61, 12. tradiderunt vel similia certe quaedam ibi interciderint, Heilandus existimat ZAW. 1847. 76, 608, cui quae a Ruhnkenio ad 3, 9, 6. excitata dubitatio est non videtur a Kuehnero p. 41. refutata esse. De Clementis verbis v. Bergk. Poet. lyr. gr. 384. Cobet. Mn. 11, 391. Interpolatus hic omnis locus quum aliis tum Schoemanno ad Cic. l. c. visus est. Sed quae nuper e voluminibus Herculanensibus editae sunt Philodemi Περὶ εὐσεβείας reliquiae, earum in fragmento vicesimo eadem fere quae apud Ciceronem sunt de Xenophonte referuntur, viderique quae a Philodemo parum accurate de sole et animo deo disputata essent haud rectius a Cicerone reddita esse Hermannus Sauppius Comm. de Philodemi libro, qui fuit de pietate (Gotting. 1864), p. 7. docuit. V. ann. ad Cyr. 8, 7, 22. Locum autem ad demonstrandam Xenophontis de diis deorumque cultu doctrinam adhiberi posse ne-

gat C. Kunsius in libello Xenophons Religionsphilosophie Troppav. 1868. p. 6. ‖ οὔτ' ἐγκατασκήψεις Dindorfius. ‖ 17. Displicent Dindorfio (XI) haec sectio et antecedens ut locum 1, 3, 1. 2. repetentes, displicet duplex χρή, inane μέν, perverse dictum μείζω ἐλπίζων σωφρονοίη pro σώφρων μείζω ἐλπίζοι. Voigtlaenderus scriptum malebat θεούς, μηδὲν δὲ ἐλλείποντα θαρρεῖν.

cap. 4. Verba Ἀλλὰ μὴν — καὶ πρὸς ἄλλους μὲν πολλάκις s. 5. et ultima capitis a Xenophonte abiudicat Dindorfius VIII. ed. Ox. Locum illum iam Iac. Geelius De Xen. Apologia Socratis ac postremo capite Memorabilium, qui p. 9 sqq. uberius de hac re exposuit, turpiter interpolatum atque e locis 1, 1, 18. 2, 23 sqq. et e Platonis Apologia compositum dixit. Similis introitus capitis quinti. ‖ 2. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ I. Bakius Mnem. 9, 200. Fuisse duas conciones in illa caussa, de qua 1, 1, 18. agitur, non tres, demonstrat L. Herbstius in libello de proelio ad Arginusas conscripto. ‖ ἀνθρώπων Hirsch. Phil. 5, 316. ‖ 4. Meleti nomen hic et 8, 4. Dindorfio IX. suspectum. Quod legibus vetitum dicitur iudicum animos in caussa dicenda ad misericordiam flectere, id non fuisse contra leges demonstrat Geelius 11 sq. idque ineptum Xenophontis additamentum dicit Koechly Ak. Vortr. 1, 370. Quatenus vero vetitum fuerit, disputantem videas Schoemannum De iure att. 719. et qua de caussa Socrates aliter egerit, collato Athenaeo 13, 590, e. 591, f, unde ab impostore haec in Xenophonteum librum illata videantur, Dindorfius IX. ostendit. ‖ τῶν ante ἄλλων deleri vult interpres Engelmannius. ‖ 5. De harum sectionum cum Clitophonte Platonico cohaerentia invabit ingeniose disputantem conferre Yxem. Ueber Plato's Kleitephon (Berol. 1846) 22. ‖ εἴη σὺ Vict. C. ‖ Verba φασὶ δέ τινες — διδαξάντων post Valckenarium et Ruhnkenium complures deleverunt. ‖ δικαίους ποιήσασθαι Vict. A. C. ‖ εἰδέναι Stob. εἶναι libri. ‖ 7. ἀντειπεῖν V. D. in Misc. Obss. Belg. 3, 430. Zeun. ἂν εἰπεῖν libri. οὔτ' ἂν ἄλλος οὐδὲν δύναιτ' ἂν εἰπεῖν Cur. REq. 6, 3. p. 92. ‖ 8. ἀπολειφθείην ἂν Vict. C. ‖ 10. ἂν εἴη id. Vid. Cob. 703. ‖ πραττόντων B. secundum Gaillium, Stob. Corp. paroem. gr. 2, 366. ‖ 11. ὅ τι νομίζεις τὸ δίκαιον ut e s. 9. invectum del. Hirsch. Ann. cr. 103. Cob. N. 682. ‖ 13. ποῖον bis Hirsch., bis aut ποῖον aut ὁποῖον scribendum dixit Dind. ‖ Verba πῶς — ἄδικος e Stobaeo accesserunt. ‖ 14. αὐτοί ante οἱ θέμενοι Stob. αὐτοῖς libri. ‖ 17. ᾧ μάλιστα Stob. ᾧ ἂν μ. libri. Vid. Bernh. Synt. 399. Dind. Cyr. 7, 5, 49. ‖ 18. ἀποδείκνυμαι B. ap. Dind. Schn. Cob. 683. ἐπιδείκνυμαι Stob. Vict. ἐπιδείκνυμι cet. ‖ 19. τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι suspecta habet Ernesti. ‖ 23. οὗτοι ante παιδοποιούμενοι e Stobaeo addidit idem. ‖ 24. Νόμιμον μέν, ἔφη Cob. N. 704. Dind. ‖ θείοις Brodaeus. Libri θεοῖς.

cap. 5. damnat Dindorfius XII. Ox. Sunt quae displiceant, maxime extremo capite, ceterum oratio Xenophontea est. ‖ 2. ὡς οἷόν τέ γε graecum esse negabat Curerius Hipp. 1, 26. p. 56. ὡς οἷόν τε γάρ malebat. V. Thes. St. γέ p. 540. Quam hic Schneiderus eandem Valckenarius 2, 11. improbabat particulam. ‖ 6. Vocabulum ἀκρασία hic constanter positum inter indicia serioris quam huic capiti assignat originis refert Dindorfius, qui Cyr. 6, 1, 35, ubi libri inter

hanc formam et atticam ἀκράτεια variant, hanc solam Xenophontis propriam dicit. Est illa etiam Conv. 8, 27. 32. ‖ 7. Ab initio σωφροσύνης Brodaeus. Libri plerique, etiam Vict. C, σωφροσύνην, quod sunt qui defendant, veluti Bernh. Synt. 150. Finckh. 379. coll. Musen. Flor. Stob. 417 sq. Gaisf. ‖ φαῖμεν Dind. V. ann. ad An. 3, 2, 23. ‖ 8. τῶν ἐναντίων τὸ αἴτιον Stob. Esc. Cui inutile ὂν addit Hirsch. Phil. 5, 296. ‖ ἐγκράτεια B. ἡ ἐγκρ. cet. ‖ 9. ὥσπερ om. Stob. ἤπερ Geel. apud Kapp. v. d. Copp. Obss. in Hier. 40. ‖ μόνων etiam Vict. A. C. ‖ καί ante περιμείναντας om. Stob. Dind. ‖ 10. οἱ μὲν ἐγκρ. Vict. A. C. ‖ Usum verbi κατέχεσθαι et vocis ἐγγυτάτω Dindorfius vituperat XII. ‖ 11. ποιεῖν del. Cob. N. 683. ‖ 12. Verba καὶ οὕτως — δυνατωτάτους Schneiderus aliena censebat. Dindorfius XII sq. verba ἀλλὰ τοῖς ἐγκρατέσι — διαλεκτικωτάτους ut subditiva exagitat. Quae quamquam non videntur negligentiae crimine absolvi posse, certe non carent ea excusatione, quae e ratione inter ea verba et insequentia intercedente repeti potest.

cap. 6, 5. Verba ὁ εἰδὼς ἃ et νόμιμος ἂν εἴη et in medio ante ἀλλήλοις positum πως del. Hirschig. Ann. cr. 103 sq. ‖ 6. οἶδας altero loco libri et Stob. ἢ post ποιοῦντας addidit Castalio. οἶδας δέ τινας ἄλλα ποιεῖν ἢ ἃ οἴονται δεῖν Prisc. Inst. 18, 243. 2, 329. Hertz. ‖ 9. Vulgatum εἰπεῖν ἤ, εἰ ἔστιν, ὀνομάζεις olim correxi, ut scribendum dicerem εἰπεῖν, τί ἐστιν, ἢ ὄν., alii aliter. Dindorfius εἰ ἔστιν delevit, qui antea ἔχοις pro ἔχοιμεν, ubi B. et Flor. unus ἔχοι habent. Interpres Engelmannianae ἢ ἔχεις ὀνομάζειν. Retento ἔχοιμεν verba incommoda εἰ ἔστιν delevi cum Dindorfio. ‖ 10. ἀνδρείαν cum libris paucis bis Stob. Esc. ut 3, 9, 2. ‖ μὰ Δί' altero loco Weiskius, Cob. N. 651. Dind. Cf. Kuehn. 2, 7, 4. ‖ 13. ὧν αὐτὸς B. (λέγει). H. Vict. A. C; ὃν αὐτός m. alt. ‖ 15. τὴν librorum post ταύτην del. Coraes. Schaef. App. Dem. 3, 517. 5, 289.

cap. 7, 9. πόμα libri hic et pene ubique, nisi quod Anab. 4, 5, 27. in uno est altera forma πῶμα. Cyr. 1, 3, 8. ἔκπομα in optimis. πόμα tuentur Kuehnerus h. l. Born. An. l. c.; damnant Cob. N. 455. 704. Bissch. Ann. Anab. 55. Dind. Cyr. 5, 2, 17. Cautius iudicat Guil. Dind. Thes. St. 6. 2300, b. De Platonicis v. Schneid. Civ. 1. p. 285. Herm. 2. p. XVI. ‖ ὁπόσα Dindorfius. Libri ὅσα. ‖ Post διαγιγνώσκοντα libri ἑαυτοῦ vel αὐτοῦ, αὐτοῦ, ἑαυτῷ addunt.

cap. 8. Ut capitis antecedentis sectionem ultimam ita totum hoc caput Dindorfius damnat XIII sq. Epilogum Apologiae fragmentis conglutinatum existimat Iac. Geelius De Apologia ac postremo capite Memorabilium 12 sqq.; eundem vero Ferd. Rankius De vita et scr. Xen. 12. gloriosum honestumque Socratis exitum praeclare monstrare dicit aptissimeque splendidissimum viri elogium adiungere. Ego vero quum a me impetrare non possim ut Apologiam Xenophontis esse credam, capitis huius octavi tantum quae maxime displiceant, ut sectionem 3. et verba quaedam sect. 9, aliena iudico. Vid. praef. ad Apologiam. — 1. ἐλευθερώτατα Cob. N. 104. Idem vero 2, 7, 4. recte ἐλευθερίως scribi dixit. ‖ 2. Triginta dierum commemoratio quum Geelio 21 sq. suspecta esset, contra eum disputavit C. Fr. Hermannus De theoria Deliaca (Gotting. 1846) temporis rationem incerta huius loci auctoritate non posse dicens confirmari, mortem Socratis

vicesimo fere Thargelionis evenisse existimans. ‖ 5. παραχθέντες Y. Apol. 4. ἀχθέντες Vat. 1950. ἀχθεσθέντες cet., quod Finckhius defendit 379. Quod vir doctus Lips. 1826. 270, 2157. verba Apol. 4. ἢ ἐκ τοῦ λόγου οἰκτίσαντες ἢ ἐπιχαρίτως εἰπόντας hic excidisse putabat, id A. Hugius censet additamentum esse supervacaneum. ‖ 6. Qui hanc sectionem et sequentem ex Apol. 5. extenuatas dicit Geelius 15. ut Coraes τοὺς μάλιστα ἐπιμελομένους scribi vult. ‖ 7. Quod in Demosthenis qui fertur Amatorio 1414, 21. est imitationem primorum verborum huius sectionis dicit Finckhius 382. ‖ 8. βιωτός Born. Quod probat Geelius 17, redarguit Finckhius 381. ‖ 11. χρ. αὐτῷ Ambr. 1. αὑτῷ 2. Proximum δέ Ambr. 1. m. 2. in litura. προσδεῖσθαι Ambr. 1. m. 2. ἄλλως id., ubi prior ἄλλους videtur habuisse. ἁμαρτάνοντας id. ut Ambr. 2. ἀρέσκοι Ambr. 2. ἀρέσκῃ Ambr. 1 pr., corr. ἀρέσκει. τὸ ἄλλων Ambr. 1, sed τό in rasura, ut spatium ferat τῶν. In marg. Ambr. 1. ὅρος ἐν βαχέσι (sic) βίου τοῦ σωκράτους.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ.

Α.

Πολλάκις ἐθαύμασα, τίσι ποτὲ λόγοις Ἀθηναίους ἔπει- 1
σαν οἱ γραψάμενοι Σωκράτην, ὡς ἄξιος εἴη θανάτου τῇ πόλει. ἡ μὲν γὰρ γραφὴ κατ' αὐτοῦ τοιάδε τις ἦν· Ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.

Πρῶτον μὲν οὖν ὡς οὐκ ἐνόμιζεν οὓς ἡ πόλις νομίζει 2
θεούς, ποίῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ; θύων τε γὰρ φανερὸς ἦν πολλάκις μὲν οἴκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν καὶ μαντικῇ χρώμενος οὐκ ἀφανὴς ἦν· διετεθρύλητο γάρ, ὡς φαίη Σωκράτης τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν· ὅθεν δὴ καὶ μάλιστά μοι δοκοῦσιν αὐτὸν αἰτιάσασθαι καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν. ὁ δ' οὐδὲν καινότερον 3
εἰσέφερε τῶν ἄλλων, ὅσοι μαντικὴν νομίζοντες οἰωνοῖς τε χρῶνται καὶ φήμαις καὶ συμβόλοις καὶ θυσίαις. οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν οὐ τοὺς ὄρνιθας οὐδὲ τοὺς ἀπαντῶντας εἰδέναι τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευομένοις, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς διὰ τούτων αὐτὰ σημαίνειν, κἀκεῖνος δὲ οὕτως ἐνόμιζεν· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοί φασιν ὑπό τε τῶν ὀρνίθων 4
καὶ τῶν ἀπαντώντων ἀποτρέπεσθαί τε καὶ προτρέπεσθαι· Σωκράτης δ' ὥσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε· τὸ δαιμόνιον γὰρ ἔφη σημαίνειν. καὶ πολλοῖς τῶν συνόντων προηγόρευε τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν, ὡς τοῦ δαιμονίου προσημαίνοντος. καὶ τοῖς μὲν πειθομένοις αὐτῷ συνέφερε, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις μετέμελε. καίτοι 5
τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν αὐτὸν βούλεσθαι μήτ' ἠλίθιον μήτ' ἀλαζόνα φαίνεσθαι τοῖς συνοῦσιν; ἐδόκει δ' ἂν ἀμφότερα ταῦτα, εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινόμενα ψευδόμενος ἐφαίνετο. δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἂν προέλεγεν,

εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν. ταῦτα δὲ τίς ἂν ἄλλῳ πιστεύ-
σειεν ἢ θεῷ; πιστεύων δὲ θεοῖς πῶς οὐκ εἶναι θεοὺς
6 ἐνόμιζεν; ἀλλὰ μὴν ἐποίει καὶ τάδε πρὸς τοὺς ἐπιτη-
δείους. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα συνεβούλευε καὶ πράττειν,
ὡς νομίζοιεν ἄριστ᾽ ἂν πραχθῆναι· περὶ δὲ τῶν ἀδήλων
ὅπως ἀποβήσοιτο μαντευσομένους ἔπεμπεν, εἰ ποιητέα·
7 καὶ τοὺς μέλλοντας οἴκους τε καὶ πόλεις καλῶς οἰκήσειν
μαντικῆς ἔφη προσδεῖσθαι· τεκτονικὸν μὲν γὰρ ἢ χαλ-
κευτικὸν ἢ γεωργικὸν ἢ ἀνθρώπων ἀρχικὸν ἢ τῶν τοιού-
των ἔργων ἐξεταστικὸν ἢ λογιστικὸν ἢ οἰκονομικὸν ἢ
στρατηγικὸν γενέσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα καὶ
8 ἀνθρώπου γνώμῃ αἱρετὰ ἐνόμιζεν εἶναι· τὰ δὲ μέγιστα
τῶν ἐν τούτοις ἔφη τοὺς θεοὺς ἑαυτοῖς καταλείπεσθαι,
ὧν οὐδὲν δῆλον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. οὔτε γάρ τοι τῷ
καλῶς ἀγρὸν φυτευσαμένῳ δῆλον, ὅστις καρπώσεται, οὔτε
τῷ καλῶς οἰκίαν οἰκοδομησαμένῳ δῆλον, ὅστις ἐνοικήσει,
οὔτε τῷ στρατηγικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει στρατηγεῖν, οὔτε
τῷ πολιτικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει τῆς πόλεως προστατεῖν,
οὔτε τῷ καλὴν γήμαντι, ἵν᾽ εὐφραίνηται, δῆλον, εἰ διὰ
ταύτην ἀνιάσεται, οὔτε τῷ δυνατοὺς ἐν τῇ πόλει κηδεστὰς
λαβόντι δῆλον, εἰ διὰ τούτους στερήσεται τῆς πόλεως.
9 τοὺς δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων οἰομένους εἶναι δαιμόνιον,
ἀλλὰ πάντα τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης, δαιμονᾶν ἔφη· δαι-
μονᾶν δὲ καὶ τοὺς μαντευομένους ἃ τοῖς ἀνθρώποις ἔδω-
καν οἱ θεοὶ μαθοῦσι διακρίνειν, οἷον εἴ τις ἐπερωτῴη,
πότερον ἐπιστάμενον ἡνιοχεῖν ἐπὶ ζεῦγος λαβεῖν κρεῖττον
ἢ μὴ ἐπιστάμενον ἢ πότερον ἐπιστάμενον κυβερνᾶν ἐπὶ
τὴν ναῦν κρεῖττον λαβεῖν ἢ μὴ ἐπιστάμενον ἢ ἃ ἔξεστιν
ἀριθμήσαντας ἢ μετρήσαντας ἢ στήσαντας εἰδέναι, τοὺς
τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν θεῶν πυνθανομένους ἀθέμιτα
ποιεῖν ἡγεῖτο. ἔφη δὲ δεῖν ἃ μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν
οἱ θεοὶ μανθάνειν, ἃ δὲ μὴ δῆλα τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ
πειρᾶσθαι διὰ μαντικῆς παρὰ τῶν θεῶν πυνθάνεσθαι·
τοὺς θεοὺς γὰρ οἷς ἂν ὦσιν ἵλεῳ σημαίνειν.
10 Ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνός γε ἀεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερῷ· πρωΐ
τε γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ᾔει καὶ πλη-
θούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερὸς ἦν καὶ τὸ λοιπὸν ἀεὶ τῆς

ἡμέρας ἦν ὅπου πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι· καὶ ἔλεγε
μὲν ὡς τὸ πολύ, τοῖς δὲ βουλομένοις ἐξῆν ἀκούειν. οὐδεὶς 11
δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς οὐδὲ ἀνόσιον οὔτε
πράττοντος εἶδεν οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. οὐδὲ γὰρ περὶ
τῆς τῶν πάντων φύσεως ἧπερ τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι
διελέγετο σκοπῶν, ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν
κόσμος ἔφυ καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται τῶν οὐρα-
νίων, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνον-
τας ἀπεδείκνυε. καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει πότερά 12
ποτε νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τἀνθρώπινα εἰδέναι ἔρχον-
ται ἐπὶ τὸ περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν ἢ τὰ μὲν ἀν-
θρώπεια παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες ἡγοῦνται
τὰ προσήκοντα πράττειν. ἐθαύμαζε δ' εἰ μὴ φανερὸν 13
αὐτοῖς ἐστιν, ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑ-
ρεῖν· ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ
τούτων λέγειν οὐ ταὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μαι-
νομένοις ὁμοίως διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. τῶν τε γὰρ 14
μαινομένων τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ καὶ
τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι· καὶ τοῖς μὲν οὐδ' ἐν ὄχλῳ δο-
κεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν ὁτιοῦν, τοῖς δὲ οὐδ'
ἐξιτητέον εἰς ἀνθρώπους εἶναι δοκεῖν· καὶ τοὺς μὲν οὔθ'
ἱερὸν οὔτε βωμὸν οὔτ' ἄλλο τῶν θείων οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς
δὲ καὶ λίθους καὶ ξύλα τὰ τυχόντα καὶ θηρία σέβεσθαι·
τῶν τε περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως μεριμνώντων τοῖς
μὲν δοκεῖν ἓν μόνον τὸ ὂν εἶναι, τοῖς δ' ἄπειρα τὸ πλῆ-
θος· καὶ τοῖς μὲν ἀεὶ πάντα κινεῖσθαι, τοῖς δ' οὐδὲν ἄν
ποτε κινηθῆναι· καὶ τοῖς μὲν πάντα γίγνεσθαί τε καὶ
ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδὲν οὔτε
ἀπολεῖσθαι. ἐσκόπει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τάδε, ἆρ' ὥσπερ 15
οἱ τἀνθρώπεια μανθάνοντες ἡγοῦνται τοῦθ' ὅ,τι ἂν μά-
θωσιν ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτῳ ἂν βούλωνται ποι-
ήσειν, οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητοῦντες νομίζουσιν, ἐπειδὰν
γνῶσιν, αἷς ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται, ποιήσειν, ὅταν
βούλωνται, καὶ ἀνέμους καὶ ὕδατα καὶ ὥρας καὶ ὅτου ἂν
ἄλλου δέωνται τῶν τοιούτων, ἢ τοιοῦτο μὲν οὐδὲν οὐδ'
ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς γνῶναι μόνον, ᾗ τῶν τοιού-
των ἕκαστα γίγνεται. περὶ μὲν οὖν τῶν ταῦτα πραγμα- 16

τευομένων τοιαῦτα ἔλεγεν· αὐτὸς δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπί-
νων ἀεὶ διελέγετο σκοπῶν, τί εὐσεβές, τί ἀσεβές, τί καλόν,
τί αἰσχρόν, τί δίκαιον, τί ἄδικον, τί σωφροσύνη, τί μανία,
τί ἀνδρεία, τί δειλία, τί πόλις, τί πολιτικός, τί ἀρχὴ ἀν-
θρώπων, τί ἀρχικὸς ἀνθρώπων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἃ
τοὺς μὲν εἰδότας ἡγεῖτο καλοὺς κἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δ'
ἀγνοοῦντας ἀνδραποδώδεις ἂν δικαίως κεκλῆσθαι.
17 Ὅσα μὲν οὖν μὴ φανερὸς ἦν ὅπως ἐγίγνωσκεν, οὐδὲν
θαυμαστὸν ὑπὲρ τούτων περὶ αὐτοῦ παραγνῶναι τοὺς
δικαστάς· ὅσα δὲ πάντες ᾔδεσαν, οὐ θαυμαστὸν εἰ μὴ
18 τούτων ἐνεθυμήθησαν; βουλεύσας γάρ ποτε καὶ τὸν βου-
λευτικὸν ὅρκον ὀμόσας, ἐν ᾧ ἦν κατὰ τοὺς νόμους βου-
λεύσειν, ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ γενόμενος, ἐπιθυμήσαντος
τοῦ δήμου παρὰ τοὺς νόμους ἐννέα στρατηγοὺς μιᾷ ψήφῳ
τοὺς ἀμφὶ Θράσυλλον καὶ Ἐρασινίδην ἀποκτεῖναι πάντας,
οὐκ ἠθέλησεν ἐπιψηφίσαι, ὀργιζομένου μὲν αὐτῷ τοῦ
δήμου, πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν ἀπειλούντων· ἀλλὰ περὶ
πλείονος ἐποιήσατο εὐορκεῖν ἢ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ παρὰ
19 τὸ δίκαιον καὶ φυλάξασθαι τοὺς ἀπειλοῦντας. καὶ γὰρ
ἐπιμελεῖσθαι θεοὺς ἐνόμιζεν ἀνθρώπων οὐχ ὃν τρόπον
οἱ πολλοὶ νομίζουσιν· οὗτοι μὲν γὰρ οἴονται τοὺς θεοὺς
τὰ μὲν εἰδέναι, τὰ δ' οὐκ εἰδέναι· Σωκράτης δὲ πάντα
μὲν ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα
καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δὲ παρεῖναι καὶ ση-
μαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων.
20 Θαυμάζω οὖν, ὅπως ποτὲ ἐπείσθησαν Ἀθηναῖοι Σω-
κράτην περὶ τοὺς θεοὺς μὴ σωφρονεῖν, τὸν ἀσεβὲς μὲν
οὐδέν ποτε περὶ θεοὺς οὔτ' εἰπόντα οὔτε πράξαντα, τοι-
αῦτα δὲ καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα [περὶ θεῶν], οἷά τις
ἂν καὶ λέγων καὶ πράττων εἴη τε καὶ νομίζοιτο εὐσεβέ-
στατος.
2 Θαυμαστὸν δὲ φαίνεταί μοι καὶ τὸ πεισθῆναί τινας,
ὡς Σωκράτης τοὺς νέους διέφθειρεν, ὃς πρὸς τοῖς εἰρη-
μένοις πρῶτον μὲν ἀφροδισίων καὶ γαστρὸς πάντων ἀν-
θρώπων ἐγκρατέστατος ἦν, εἶτα πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος
καὶ πάντας πόνους καρτερικώτατος, ἔτι δὲ πρὸς τὸ με-
τρίων δεῖσθαι πεπαιδευμένος οὕτως, ὥστε πάνυ μικρὰ

κεκτημένος πάνυ ῥᾳδίως ἔχειν ἀρκοῦντα. πῶς οὖν αὐτὸς 2
ὢν τοιοῦτος ἄλλους ἂν ἢ ἀσεβεῖς ἢ παρανόμους ἢ λίχνους
ἢ ἀφροδισίων ἀκρατεῖς ἢ πρὸς τὸ πονεῖν μαλακοὺς ἐποί-
ησεν; ἀλλ' ἔπαυσε μὲν τούτων πολλούς, ἀρετῆς ποιήσας
ἐπιθυμεῖν καὶ ἐλπίδας παρασχών, ἂν ἑαυτῶν ἐπιμελῶν-
ται, καλοὺς κἀγαθοὺς ἔσεσθαι. καίτοι γε οὐδεπώποτε 3
ὑπέσχετο διδάσκαλος εἶναι τούτου, ἀλλὰ τῷ φανερὸς εἶναι
τοιοῦτος ὢν ἐλπίζειν ἐποίει τοὺς συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ
μιμουμένους ἐκεῖνον τοιούτους γενήσεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ 4
τοῦ σώματος αὐτός τε οὐκ ἠμέλει τούς τ' ἀμελοῦντας οὐκ
ἐπῄνει. τὸ μὲν οὖν ὑπερεσθίοντα ὑπερπονεῖν ἀπεδοκί-
μαζε, τὸ δὲ ὅσα γ' ἡδέως ἡ ψυχὴ δέχεται, ταῦτα ἱκανῶς
ἐκπονεῖν ἐδοκίμαζε. ταύτην γὰρ τὴν ἕξιν ὑγιεινήν τε
ἱκανῶς εἶναι καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν οὐκ ἐμποδί-
ζειν ἔφη. ἀλλ' οὐ μὴν θρυπτικός γε οὐδὲ ἀλαζονικὸς ἦν 5
οὔτ' ἀμπεχόνῃ οὔθ' ὑποδέσει οὔτε τῇ ἄλλῃ διαίτῃ. οὐ μὴν
οὐδ' ἐρασιχρημάτους γε τοὺς συνόντας ἐποίει. τῶν μὲν
γὰρ ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἔπαυε, τοὺς δὲ ἑαυτοῦ ἐπιθυμοῦν-
τας οὐκ ἐπράττετο χρήματα. τούτου δ' ἀπεχόμενος ἐνό- 6
μιζεν ἐλευθερίας ἐπιμελεῖσθαι· τοὺς δὲ λαμβάνοντας τῆς
ὁμιλίας μισθὸν ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν ἀπεκάλει διὰ τὸ
ἀναγκαῖον αὐτοῖς εἶναι διαλέγεσθαι παρ' ὧν λάβοιεν τὸν
μισθόν. ἐθαύμαζε δ', εἴ τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος ἀρ- 7
γύριον πράττοιτο καὶ μὴ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος ἕξειν
φίλον ἀγαθὸν κτησάμενος, ἀλλὰ φοβοῖτο, μὴ ὁ γενόμενος
καλὸς κἀγαθὸς τῷ τὰ μέγιστα εὐεργετήσαντι μὴ τὴν με-
γίστην χάριν ἕξοι. Σωκράτης δὲ ἐπηγγείλατο μὲν οὐδενὶ 8
πώποτε τοιοῦτον οὐδέν, ἐπίστευε δὲ τῶν συνόντων ἑαυτῷ
τοὺς ἀποδεξαμένους ἅπερ αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἰς τὸν πάντα
βίον ἑαυτῷ τε καὶ ἀλλήλοις φίλους ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. πῶς
ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθείροι τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα
ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστιν.

Ἀλλὰ νὴ Δία, ὁ κατήγορος ἔφη, ὑπερορᾶν ἐποίει τῶν 9
καθεστώτων νόμων τοὺς συνόντας λέγων, ὡς μῶρον εἴη
τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθιστάναι,
κυβερνήτῃ δὲ μηδένα ἐθέλειν χρῆσθαι κυαμευτῷ μηδὲ
τέκτονι μηδ' αὐλητῇ μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῷ

ἐλάττονας βλάβας ἁμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν
ἁμαρτανομένων· τοὺς δὲ τοιούτους λόγους ἐπαίρειν ἔφη
τοὺς νέους καταφρονεῖν τῆς καθεστώσης πολιτείας καὶ
10 ποιεῖν βιαίους. ἐγὼ δ' οἶμαι τοὺς φρόνησιν ἀσκοῦντας
καὶ νομίζοντας ἱκανοὺς εἶναι τὰ συμφέροντα διδάσκειν
τοὺς πολίτας ἥκιστα γίγνεσθαι βιαίους, εἰδότας, ὅτι τῇ
μὲν βίᾳ πρόσεισιν ἔχθραι καὶ κίνδυνοι, διὰ δὲ τοῦ πείθειν
ἀκινδύνως τε καὶ μετὰ φιλίας ταὐτὰ γίγνεται. οἱ μὲν
γὰρ βιασθέντες ὡς ἀφαιρεθέντες μισοῦσιν, οἱ δὲ πει-
σθέντες ὡς κεχαρισμένοι φιλοῦσιν. οὔκουν τῶν φρόνησιν
ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν ἰσχὺν ἄνευ γνώμης
11 ἐχόντων [τὰ τοιαῦτα πράττειν] ἐστίν. ἀλλὰ μὴν καὶ συμ-
μάχων ὁ μὲν βιάζεσθαι τολμῶν δέοιτ' ἂν οὐκ ὀλίγων, ὁ
δὲ πείθειν δυνάμενος οὐδενός· καὶ γὰρ μόνος ἡγοῖτ' ἂν
δύνασθαι πείθειν. καὶ φονεύειν δὲ τοῖς τοιούτοις ἥκιστα
συμβαίνει· τίς γὰρ ἀποκτεῖναί τινα βούλοιτ' ἂν μᾶλλον ἢ
ζῶντι πειθομένῳ χρῆσθαι;

12 Ἀλλ' ἔφη γε ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ γενομένω
Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης πλεῖστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιη-
σάτην. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάντων
κλεπτίστατός τε καὶ βιαιότατος καὶ φονικώτατος ἐγένετο,
Ἀλκιβιάδης δὲ αὖ τῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων ἀκρα-
13 τέστατός τε καὶ ὑβριστότατος καὶ βιαιότατος. ἐγὼ δ',
εἰ μέν τι κακὸν ἐκείνω τὴν πόλιν ἐποιησάτην, οὐκ ἀπο-
λογήσομαι· τὴν δὲ πρὸς Σωκράτην συνουσίαν αὐτοῖν ὡς
14 ἐγένετο διηγήσομαι. ἐγενέσθην μὲν γὰρ δὴ τὼ ἄνδρε
τούτω φύσει φιλοτιμοτάτω πάντων Ἀθηναίων βουλομένω
τε πάντα δι' ἑαυτῶν πράττεσθαι καὶ πάντων ὀνομαστο-
τάτω γενέσθαι. ᾔδεσαν δὲ Σωκράτην ἀπ' ἐλαχίστων μὲν
χρημάτων αὐταρκέστατα ζῶντα, τῶν ἡδονῶν δὲ πασῶν
ἐγκρατέστατον ὄντα, τοῖς δὲ διαλεγομένοις αὐτῷ πᾶσι
15 χρώμενον ἐν τοῖς λόγοις ὅπως βούλοιτο. ταῦτα δὲ ὁρῶντε
καὶ ὄντε οἵω προειρήσθον, πότερόν τις αὐτὼ φῇ τοῦ
βίου τοῦ Σωκράτους ἐπιθυμήσαντε καὶ τῆς σωφροσύνης,
ἣν ἐκεῖνος εἶχεν, ὀρέξασθαι τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ ἢ νομί-
σαντε, εἰ ὁμιλήσαιτην ἐκείνῳ, γενέσθαι ἂν ἱκανωτάτω λέ-
16 γειν τε καὶ πράττειν; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι, θεοῦ διδόντος

αὐτοῖς ἢ ζῆν ὅλον τὸν βίον ὥσπερ ζῶντα Σωκράτην ἑώρων
ἢ τεθνάναι, ἑλέσθαι ἂν αὐτὼ μᾶλλον τεθνάναι. δήλω δ'
ἐγενέσθην ἐξ ὧν ἐπραξάτην· ὡς γὰρ τάχιστα κρείττονε
τῶν συγγιγνομένων ἡγησάσθην εἶναι, εὐθὺς ἀποπηδή-
σαντε Σωκράτους ἐπραττέτην τὰ πολιτικά, ὧνπερ ἕνεκα
Σωκράτους ὠρεχθήτην.

Ἴσως οὖν εἴποι τις ἂν πρὸς ταῦτα, ὅτι ἐχρῆν τὸν Σω- 17
κράτην μὴ πρότερον τὰ πολιτικὰ διδάσκειν τοὺς συνόντας
ἢ σωφρονεῖν. ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐκ ἀντιλέγω· πάν-
τας δὲ τοὺς διδάσκοντας ὁρῶ αὐτοὺς δεικνύντας τε τοῖς
μανθάνουσιν, ᾗπερ αὐτοὶ ποιοῦσιν ἃ διδάσκουσι, καὶ τῷ
λόγῳ προσβιβάζοντας. οἶδα δὲ καὶ Σωκράτην δεικνύντα 18
τοῖς συνοῦσιν ἑαυτὸν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα καὶ διαλεγό-
μενον κάλλιστα περὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων.
οἶδα δὲ κἀκείνω σωφρονοῦντε, ἔστε Σωκράτει συνήστην,
οὐ φοβουμένω, μὴ ζημιοῖντο ἢ παίοιντο ὑπὸ Σωκράτους,
ἀλλ' οἰομένω τότε κράτιστον εἶναι τοῦτο πράττειν.

Ἴσως οὖν εἴποιεν ἂν πολλοὶ τῶν φασκόντων φιλοσο- 19
φεῖν, ὅτι οὐκ ἄν ποτε ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο οὐδὲ ὁ
σώφρων ὑβριστὴς οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὧν μάθησίς ἐστιν ὁ
μαθὼν ἀνεπιστήμων ἄν ποτε γένοιτο. ἐγὼ δὲ περὶ τού-
των οὐχ οὕτω γιγνώσκω· ὁρῶ γὰρ ὥσπερ τὰ τοῦ σώματος
ἔργα τοὺς μὴ τὰ σώματα ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους ποιεῖν,
οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τοὺς μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκοῦν-
τας οὐ δυναμένους· οὔτε γὰρ ἃ δεῖ πράττειν οὔτε ὧν δεῖ
ἀπέχεσθαι δύνανται. διὸ καὶ τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες, κἂν 20
ὦσι σώφρονες, ὅμως ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἴρ-
γουσιν, ὡς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἄσκησιν οὖσαν
τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν κατάλυσιν. μαρτυρεῖ
δὲ καὶ τῶν ποιητῶν ὅ τε λέγων,

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι· ἢν δὲ κακοῖσι
συμμίσγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον·

καὶ ὁ λέγων,

Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς τοτὲ μὲν κακός, ἄλλοτε δ' ἐσθλός.

κἀγὼ δὲ μαρτυρῶ τούτοις· ὁρῶ γὰρ ὥσπερ τῶν ἐν μέτρῳ 21
πεποιημένων ἐπῶν τοὺς μὴ μελετῶντας ἐπιλανθανομένους,
οὕτω καὶ τῶν διδασκαλικῶν λόγων τοῖς ἀμελοῦσι λήθην

ἐγγιγνομένην. ὅταν δὲ τῶν νουθετικῶν λόγων ἐπιλάθηταί
τις, ἐπιλέλησται καὶ ὧν ἡ ψυχὴ πάσχουσα τῆς σωφρο-
σύνης ἐπεθύμει· τούτων δ' ἐπιλαθόμενον οὐδὲν θαυμα-
22 στὸν καὶ τῆς σωφροσύνης ἐπιλαθέσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ
τοὺς εἰς φιλοποσίαν προαχθέντας καὶ τοὺς εἰς ἔρωτας
ἐκκυλισθέντας ἧττον δυναμένους τῶν τε δεόντων ἐπιμε-
λεῖσθαι καὶ τῶν μὴ δεόντων ἀπέχεσθαι. πολλοὶ γὰρ καὶ
χρημάτων δυνάμενοι φείδεσθαι, πρὶν ἐρᾶν, ἐρασθέντες
οὐκέτι δύνανται· καὶ τὰ χρήματα καταναλώσαντες ὧν
πρόσθεν ἀπείχοντο κερδῶν, αἰσχρὰ νομίζοντες εἶναι, τού-
23 των οὐκ ἀπέχονται. πῶς οὖν οὐκ ἐνδέχεται σωφρονή-
σαντα πρόσθεν αὖθις μὴ σωφρονεῖν καὶ δίκαια δυνηθέντα
πράττειν αὖθις ἀδυνατεῖν; πάντα μὲν οὖν ἔμοιγε δοκεῖ
τὰ καλὰ καὶ τἀγαθὰ ἀσκητὰ εἶναι, οὐχ ἥκιστα δὲ σωφρο-
σύνη. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ σώματι συμπεφυτευμέναι τῇ ψυχῇ
αἱ ἡδοναὶ πείθουσιν αὐτὴν μὴ σωφρονεῖν, ἀλλὰ τὴν ταχί-
στην ἑαυταῖς τε καὶ τῷ σώματι χαρίζεσθαι.
24 Καὶ Κριτίας δὴ καὶ Ἀλκιβιάδης ἕως μὲν Σωκράτει
συνήστην, ἐδυνάσθην ἐκείνῳ χρωμένω συμμάχῳ τῶν μὴ
καλῶν ἐπιθυμιῶν κρατεῖν· ἐκείνου δ' ἀπαλλαγέντε Κριτίας
μὲν φυγὼν εἰς Θετταλίαν ἐκεῖ συνῆν ἀνθρώποις ἀνομίᾳ
μᾶλλον ἢ δικαιοσύνῃ χρωμένοις, Ἀλκιβιάδης δ' αὖ διὰ μὲν
κάλλος ὑπὸ πολλῶν καὶ σεμνῶν γυναικῶν θηρώμενος, διὰ
δὲ δύναμιν τὴν ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς συμμάχοις ὑπὸ πολ-
λῶν καὶ δυνατῶν [κολακεύειν] ἀνθρώπων διαθρυπτόμε-
νος, ὑπὸ δὲ τοῦ δήμου τιμώμενος καὶ ῥᾳδίως πρωτεύων,
ὥσπερ οἱ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἀθληταὶ ῥᾳδίως πρω-
τεύοντες ἀμελοῦσι τῆς ἀσκήσεως, οὕτω κἀκεῖνος ἠμέλησεν
25 αὑτοῦ. τοιούτων δὲ συμβάντων αὐτοῖν καὶ ὠγκωμένω
μὲν ἐπὶ γένει, ἐπηρμένω δ' ἐπὶ πλούτῳ, πεφυσημένω δ'
ἐπὶ δυνάμει, διατεθρυμμένω δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων,
ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις [διεφθαρμένω] καὶ πολὺν χρόνον
ἀπὸ Σωκράτους γεγονότε τί θαυμαστὸν εἰ ὑπερηφάνω
26 ἐγενέσθην; εἶτα εἰ μέν τι ἐπλημμελησάτην, τούτου Σω-
κράτην ὁ κατήγορος αἰτιᾶται; ὅτι δὲ νέω ὄντε αὐτώ, ἡνίκα
καὶ ἀγνωμονεστάτω καὶ ἀκρατεστάτω εἰκὸς εἶναι, Σωκρά-
της παρέσχε σώφρονε, οὐδενὸς ἐπαίνου δοκεῖ τῷ κατηγόρῳ

ἄξιος εἶναι; οὐ μὴν τά γε ἄλλα οὕτω κρίνεται. τίς μὲν 27
γὰρ αὐλητής, τίς δὲ κιθαριστής, τίς δὲ ἄλλος διδάσκαλος
ἱκανοὺς ποιήσας τοὺς μαθητάς, ἐὰν πρὸς ἄλλους ἐλθόντες χείρους φανῶσιν, αἰτίαν ἔχει τούτου; τίς δὲ πατήρ, ἐὰν ὁ παῖς αὐτοῦ συνδιατρίβων τῳ σωφρονῇ, ὕστερον δὲ ἄλλῳ τῳ συγγενόμενος πονηρὸς γένηται, τὸν πρόσθεν αἰτιᾶται, ἀλλ' οὐχ ὅσῳ ἂν παρὰ τῷ ὑστέρῳ χείρων φαίνηται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπαινεῖ τὸν πρότερον; ἀλλ' οἵ γε πατέρες αὐτοὶ συνόντες τοῖς υἱέσι, τῶν παίδων πλημμελούντων, οὐκ αἰτίαν ἔχουσιν, ἐὰν αὐτοὶ σωφρονῶσιν.
οὕτω δὲ καὶ Σωκράτην δίκαιον ἦν κρίνειν· εἰ μὲν αὐτὸς 28
ἐποίει τι φαῦλον, εἰκότως ἂν ἐδόκει πονηρὸς εἶναι· εἰ δ' αὐτὸς σωφρονῶν διετέλει, πῶς ἂν δικαίως τῆς οὐκ ἐνούσης αὐτῷ κακίας αἰτίαν ἔχοι;

Ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς πονηρὸν ποιῶν ἐκείνους φαῦλα 29
πράττοντας ὁρῶν ἐπῄνει, δικαίως ἂν ἐπιτιμῷτο. Κριτίαν μὲν τοίνυν αἰσθανόμενος ἐρῶντα Εὐθυδήμου καὶ πειρῶντα χρῆσθαι καθάπερ οἱ πρὸς τἀφροδίσια τῶν σωμάτων ἀπολαύοντες, ἀπέτρεπε φάσκων ἀνελεύθερόν τε εἶναι καὶ οὐ πρέπον ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ τὸν ἐρώμενον, ᾧ βούλεται πολλοῦ ἄξιος φαίνεσθαι, προσαιτεῖν ὥσπερ τοὺς πτωχοὺς ἱκετεύοντα καὶ δεόμενον προσδοῦναι, καὶ
ταῦτα μηδενὸς ἀγαθοῦ. τοῦ δὲ Κριτίου τοῖς τοιούτοις 30
οὐχ ὑπακούοντος οὐδὲ ἀποτρεπομένου, λέγεται τὸν Σωκράτην ἄλλων τε πολλῶν παρόντων καὶ τοῦ Εὐθυδήμου εἰπεῖν, ὅτι ὑικὸν αὐτῷ δοκοίη πάσχειν ὁ Κριτίας ἐπιθυμῶν Εὐθυδήμῳ προσκνῆσθαι ὥσπερ τὰ ὕδια τοῖς λίθοις.
ἐξ ὧν δὴ καὶ ἐμίσει τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας, ὥστε καὶ 31
ὅτε τῶν τριάκοντα ὢν νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους ἐγένετο, ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἔγραψε λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν, ἐπηρεάζων ἐκείνῳ καὶ οὐκ ἔχων ὅπῃ ἐπιλάβοιτο, ἀλλὰ τὸ κοινῇ τοῖς φιλοσόφοις ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπιτιμώμενον ἐπιφέρων αὐτῷ καὶ διαβάλλων πρὸς τοὺς πολλούς. οὐδὲ γὰρ ἔγωγε οὔτ' αὐτὸς τοῦτο πώποτε Σωκράτους ἤκουσα οὔτ' ἄλλου του φάσκοντος
ἀκηκοέναι ᾐσθόμην. ἐδήλωσε δέ· ἐπεὶ γὰρ οἱ τριάκοντα 32
πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν καὶ οὐ τοὺς χειρίστους ἀπέ-

κτεινον, πολλοὺς δὲ προετρέποντο ἀδικεῖν, εἶπέ που ὁ Σωκράτης, ὅτι θαυμαστόν οἱ δοκοίη εἶναι, εἴ τις γενόμενος βοῶν ἀγέλης νομεὺς καὶ τὰς βοῦς ἐλάττους τε καὶ χείρους ποιῶν μὴ ὁμολογοίη κακὸς βουκόλος εἶναι, ἔτι δὲ θαυμαστότερον, εἴ τις προστάτης γενόμενος πόλεως καὶ ποιῶν τοὺς πολίτας ἐλάττους τε καὶ χείρους μὴ αἰσχύνεται μηδ' οἴεται κακὸς εἶναι προστάτης τῆς πόλεως.
33 ἀπαγγελθέντος δὲ αὐτοῖς τούτου, καλέσαντε ὅ τε Κριτίας καὶ ὁ Χαρικλῆς τὸν Σωκράτην τόν τε νόμον ἐδεικνύτην αὐτῷ καὶ τοῖς νέοις ἀπειπέτην μὴ διαλέγεσθαι. ὁ δὲ Σωκράτης ἐπήρετο αὐτώ, εἰ ἐξείη πυνθάνεσθαι, εἴ τι
34 ἀγνοοῖτο τῶν προαγορευομένων. τὼ δ' ἐφάτην. Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, παρεσκεύασμαι μὲν πείθεσθαι τοῖς νόμοις· ὅπως δὲ μὴ δι' ἄγνοιαν λάθω τι παρανομήσας, τοῦτο βούλομαι σαφῶς μαθεῖν παρ' ὑμῶν, πότερον τὴν τῶν λόγων τέχνην σὺν τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις εἶναι νομίζοντες ἢ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς ἀπέχεσθαι κελεύετε αὐτῆς. εἰ μὲν γὰρ σὺν τοῖς ὀρθῶς, δῆλον ὅτι ἀφεκτέον ἂν εἴη τοῦ ὀρθῶς λέγειν· εἰ δὲ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς, δῆλον ὅτι πειρατέον
35 ὀρθῶς λέγειν. καὶ ὁ Χαρικλῆς ὀργισθεὶς αὐτῷ, Ἐπειδή, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀγνοεῖς, τάδε σοι εὐμαθέστερα ὄντα προαγορεύομεν, τοῖς νέοις ὅλως μὴ διαλέγεσθαι. καὶ ὁ Σωκράτης, Ἵνα τοίνυν, ἔφη, μὴ ἀμφίβολον ᾖ, ὡς ἄλλο τι ποιῶ ἢ τὰ προηγορευμένα, ὁρίσατέ μοι, μέχρι πόσων ἐτῶν δεῖ νομίζειν νέους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους. καὶ ὁ Χαρικλῆς, Ὅσουπερ, εἶπε, χρόνου βουλεύειν οὐκ ἔξεστιν, ὡς οὔπω φρονίμοις οὖσι· μηδὲ σὺ διαλέγου νεωτέροις
36 τριάκοντα ἐτῶν. Μηδ' ἐάν τι ὠνῶμαι, ἔφη, ἢν πωλῇ νεώτερος τριάκοντα ἐτῶν, ἔρωμαι, ὁπόσου πωλεῖ; Ναί τά γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς· ἀλλά τοι σύγε, ὦ Σώκρατες, εἴωθας εἰδὼς πῶς ἔχει τὰ πλεῖστα ἐρωτᾶν. ταῦτα οὖν μὴ ἐρώτα. Μηδ' ἀποκρίνωμαι οὖν, ἔφη, ἄν τίς με ἐρωτᾷ νέος, ἐὰν εἰδῶ, οἷον ποῦ οἰκεῖ Χαρικλῆς ἢ ποῦ ἐστι Κρι-
37 τίας; Ναί τά γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς. ὁ δὲ Κριτίας, Ἀλλὰ τῶνδέ τοί σε ἀπέχεσθαι, ἔφη, δεήσει, ὦ Σώκρατες, τῶν σκυτέων καὶ τῶν τεκτόνων καὶ τῶν χαλκέων· καὶ γὰρ οἶμαι αὐτοὺς ἤδη κατατετρῖφθαι διαθρυλουμένους ὑπὸ

σοῦ. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῶν ἑπομένων τούτοις τοῦ τε δικαίου καὶ τοῦ ὁσίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Χαρικλῆς, καὶ τῶν βουκόλων γε· εἰ δὲ μή, φυλάττου, ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάττους τὰς βοῦς ποιήσῃς. ἔνθα καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι ἀπαγ- 38
γελθέντος αὐτοῖς τοῦ περὶ τῶν βοῶν λόγου ὠργίζοντο τῷ Σωκράτει.

Οἵα μὲν οὖν ἡ συνουσία ἐγεγόνει Κριτίᾳ πρὸς Σωκράτην καὶ ὡς εἶχον πρὸς ἀλλήλους, εἴρηται. φαίην δ' 39
ἂν ἔγωγε μηδενὶ μηδεμίαν εἶναι παίδευσιν παρὰ τοῦ μὴ ἀρέσκοντος. Κριτίας δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης οὐκ ἀρέσκοντος αὐτοῖς Σωκράτους ὡμιλησάτην ὃν χρόνον ὡμιλείτην αὐτῷ, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡρμηκότε προεστάναι τῆς πόλεως. ἔτι γὰρ Σωκράτει συνόντες οὐκ ἄλλοις τισὶ μᾶλλον ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι ἢ τοῖς μάλιστα πράττουσι τὰ πολιτικά. λέγεται γὰρ Ἀλκιβιάδην, πρὶν εἴκοσιν ἐτῶν εἶναι, 40
Περικλεῖ, ἐπιτρόπῳ μὲν ὄντι ἑαυτοῦ, προστάτῃ δὲ τῆς πόλεως, τοιάδε διαλεχθῆναι περὶ νόμων. Εἰπέ μοι, φάναι, 41
ὦ Περίκλεις, ἔχοις ἄν με διδάξαι, τί ἐστι νόμος; Πάντως δήπου, φάναι τὸν Περικλέα. Δίδαξον δὴ πρὸς τῶν θεῶν, φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην· ὡς ἐγὼ ἀκούων τινῶν ἐπαινουμένων, ὅτι νόμιμοι ἄνδρες εἰσίν, οἶμαι μὴ ἂν δικαίως τούτου τυχεῖν τοῦ ἐπαίνου τὸν μὴ εἰδότα, τί ἐστι νόμος. Ἀλλ' οὐδέν τι χαλεποῦ πράγματος ἐπιθυμεῖς, ὦ Ἀλκι- 42
βιάδη, φάναι τὸν Περικλέα, βουλόμενος γνῶναι, τί ἐστι νόμος· πάντες γὰρ οὗτοι νόμοι εἰσίν, οὓς τὸ πλῆθος συνελθὸν καὶ δοκιμάσαν ἔγραψε, φράζον ἅ τε δεῖ ποιεῖν καὶ ἃ μή. Πότερον δὲ τἀγαθὰ νομίσαν δεῖν ποιεῖν ἢ τὰ κακά; Τἀγαθὰ νὴ Δία, φάναι, ὦ μειράκιον, τὰ δὲ κακὰ οὔ. Ἐὰν δὲ μὴ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ὥσπερ ὅπου ὀλιγαρχία 43
ἐστίν, ὀλίγοι συνελθόντες γράψωσιν ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, ταῦτα τί ἐστι; Πάντα, φάναι, ὅσα ἂν τὸ κρατοῦν τῆς πόλεως βουλευσάμενον ἃ χρὴ ποιεῖν γράψῃ, νόμος καλεῖται. Καὶ ἂν τύραννος οὖν κρατῶν τῆς πόλεως γράψῃ τοῖς πολίταις ἃ χρὴ ποιεῖν, καὶ ταῦτα νόμος ἐστί; Καὶ ὅσα τύραννος ἄρχων, φάναι, γράφει, καὶ ταῦτα νόμος καλεῖται. Βία δέ, φάναι, καὶ ἀνομία τί ἐστιν, ὦ Περίκλεις; 44

ἆρ' οὐχ ὅταν ὁ κρείττων τὸν ἥττω μὴ πείσας, ἀλλὰ βια-
σάμενος ἀναγκάσῃ ποιεῖν ὅ,τι ἂν αὐτῷ δοκῇ; Ἔμοιγε
δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα. Καὶ ὅσα ἄρα τύραννος μὴ
πείσας τοὺς πολίτας ἀναγκάζει ποιεῖν γράφων, ἀνομία
ἐστί; Δοκεῖ μοι, φάναι τὸν Περικλέα· ἀνατίθεμαι γὰρ τὸ
45 ὅσα τύραννος μὴ πείσας γράφει νόμον εἶναι. Ὅσα δὲ οἱ
ὀλίγοι τοὺς πολλοὺς μὴ πείσαντες, ἀλλὰ κρατοῦντες γρά-
φουσι, πότερον βίαν φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι; Πάντα
μοι δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα, ὅσα τις μὴ πείσας ἀναγκάζει
τινὰ ποιεῖν, εἴτε γράφων εἴτε μή, βία μᾶλλον ἢ νόμος εἶναι.
Καὶ ὅσα ἄρα τὸ πᾶν πλῆθος κρατοῦν τῶν τὰ χρήματα
ἐχόντων γράφει μὴ πεῖσαν, βία μᾶλλον ἢ νόμος ἂν εἴη;
46 Μάλα τοι, φάναι τὸν Περικλέα, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ ἡμεῖς
τηλικοῦτοι ὄντες δεινοὶ τὰ τοιαῦτα ἦμεν· τοιαῦτα γὰρ
καὶ ἐμελετῶμεν καὶ ἐσοφιζόμεθα, οἷάπερ καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ
δοκεῖς μελετᾶν. τὸν δὲ Ἀλκιβιάδην φάναι· Εἴθε σοι, ὦ
Περίκλεις, τότε συνεγενόμην, ὅτε δεινότατος σαυτοῦ ταῦτα
47 ἦσθα. ἐπεὶ τοίνυν τάχιστα τῶν πολιτευομένων ὑπέλαβον
κρείττονες εἶναι, Σωκράτει μὲν οὐκέτι προσῄεσαν· οὔτε
γὰρ αὐτοῖς ἄλλως ἤρεσκεν εἴ τε προσέλθοιεν, ὑπὲρ ὧν
ἡμάρτανον ἐλεγχόμενοι ἤχθοντο· τὰ δὲ τῆς πόλεως ἔπρατ-
48 τον, ὧνπερ ἕνεκεν καὶ Σωκράτει προσῆλθον. ἀλλὰ Κρί-
των τε Σωκράτους ἦν ὁμιλητὴς καὶ Χαιρεφῶν καὶ Χαιρε-
κράτης καὶ Ἑρμογένης καὶ Σιμμίας καὶ Κέβης καὶ Φαι-
δώνδας καὶ ἄλλοι, οἳ ἐκείνῳ συνῆσαν οὐχ ἵνα δημηγορικοὶ
ἢ δικανικοὶ γένοιντο, ἀλλ' ἵνα καλοί τε κἀγαθοὶ γενόμενοι
καὶ οἴκῳ καὶ οἰκέταις καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις καὶ πόλει
καὶ πολίταις δύναιντο καλῶς χρῆσθαι. καὶ τούτων οὐδεὶς
οὔτε νεώτερος οὔτε πρεσβύτερος ὢν οὔτ' ἐποίησε κακὸν
οὐδὲν οὔτ' αἰτίαν ἔσχεν.

49 Ἀλλὰ Σωκράτης γ', ἔφη ὁ κατήγορος, τοὺς πατέρας
προπηλακίζειν ἐδίδασκε, πείθων μὲν τοὺς συνόντας ἑαυτῷ
σοφωτέρους ποιεῖν τῶν πατέρων, φάσκων δὲ κατὰ νόμον
ἐξεῖναι παρανοίας ἑλόντι καὶ τὸν πατέρα δῆσαι, τεκμηρίῳ
τούτῳ χρώμενος, ὡς τὸν ἀμαθέστερον ὑπὸ τοῦ σοφωτέρου
50 νόμιμον εἴη δεδέσθαι. Σωκράτης δὲ τὸν μὲν ἀμαθίας
ἕνεκα δεσμεύοντα δικαίως ἂν καὶ αὐτὸν ᾤετο δεδέσθαι

ὑπὸ τῶν ἐπισταμένων ἃ μὴ αὐτὸς ἐπίσταται· καὶ τῶν
τοιούτων ἕνεκα πολλάκις ἐσκόπει, τί διαφέρει μανίας
ἀμαθία· καὶ τοὺς μὲν μαινομένους ᾤετο συμφερόντως ἂν
δεδέσθαι καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς φίλοις, τοὺς δὲ μὴ ἐπιστα-
μένους τὰ δέοντα δικαίως ἂν μανθάνειν παρὰ τῶν ἐπι-
σταμένων. ἀλλὰ Σωκράτης γε, ἔφη ὁ κατήγορος, οὐ μόνον 51
τοὺς πατέρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἐποίει ἐν
ἀτιμίᾳ εἶναι παρὰ τοῖς ἑαυτῷ συνοῦσι, λέγων, ὡς οὔτε
τοὺς κάμνοντας οὔτε τοὺς δικαζομένους οἱ συγγενεῖς ὠφε-
λοῦσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἱ ἰατροί, τοὺς δὲ οἱ συνδικεῖν
ἐπιστάμενοι. ἔφη δὲ καὶ περὶ τῶν φίλων αὐτὸν λέγειν, 52
ὡς οὐδὲν ὄφελος εὔνους εἶναι, εἰ μὴ καὶ ὠφελεῖν δυνή-
σονται· μόνους δὲ φάσκειν αὐτὸν ἀξίους εἶναι τιμῆς
τοὺς εἰδότας τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι δυναμένους· ἀνα-
πείθοντα οὖν τοὺς νέους αὐτόν, ὡς αὐτὸς εἴη σοφώτατός
τε καὶ ἄλλους ἱκανώτατος ποιῆσαι σοφούς, οὕτω διατι-
θέναι τοὺς ἑαυτῷ συνόντας, ὥστε μηδαμοῦ παρ᾽ αὐτοῖς
τοὺς ἄλλους εἶναι πρὸς αὐτόν. ἐγὼ δ᾽ αὐτὸν οἶδα μὲν 53
καὶ περὶ πατέρων τε καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν καὶ περὶ
φίλων ταῦτα λέγοντα· καὶ πρὸς τούτοις γε δή, ὅτι τῆς
ψυχῆς ἐξελθούσης, ἐν ᾗ μόνῃ γίγνεται φρόνησις, τὸ
σῶμα τοῦ οἰκειοτάτου ἀνθρώπου τὴν ταχίστην ἐξενέγκαν-
τες ἀφανίζουσιν. ἔλεγε δέ, ὅτι καὶ ζῶν ἕκαστος ἑαυτοῦ, 54
ὃ πάντων μάλιστα φιλεῖ, τοῦ σώματος ὅ,τι ἂν ἀχρεῖον
ᾖ καὶ ἀνωφελές, αὐτός τε ἀφαιρεῖ καὶ ἄλλῳ παρέχει.
αὐτοί τέ γε αὑτῶν ὄνυχάς τε καὶ τρίχας καὶ τύλους
ἀφαιροῦσι καὶ τοῖς ἰατροῖς παρέχουσι μετὰ πόνων τε
καὶ ἀλγηδόνων καὶ ἀποτέμνειν καὶ ἀποκάειν καὶ τούτου
χάριν οἴονται δεῖν αὐτοῖς καὶ μισθὸν τίνειν· καὶ τὸ σίαλον
ἐκ τοῦ στόματος ἀποπτύουσιν ὡς δύνανται πορρωτάτω,
διότι ὠφελεῖ μὲν οὐδὲν αὐτοὺς ἐνόν, βλάπτει δὲ πολὺ
μᾶλλον. ταῦτ᾽ οὖν ἔλεγεν οὐ τὸν μὲν πατέρα ζῶντα κατ- 55
ορύττειν διδάσκων, ἑαυτὸν δὲ κατατέμνειν, ἀλλ᾽ ἐπιδει-
κνύων, ὅτι τὸ ἄφρον ἄτιμόν ἐστι, παρεκάλει ἐπιμελεῖσθαι
τοῦ ὡς φρονιμώτατον εἶναι καὶ ὠφελιμώτατον, ὅπως,
ἐάν τε ὑπὸ πατρὸς ἐάν τε ὑπὸ ἀδελφοῦ ἐάν τε ὑπ᾽ ἄλλου
τινὸς βούληται τιμᾶσθαι, μὴ τῷ οἰκεῖος εἶναι πιστεύων

ἀμελῇ, ἀλλὰ πειρᾶται ὑφ' ὧν ἂν βούληται τιμᾶσθαι, τούτοις ὠφέλιμος εἶναι.

56 Ἔφη δ' αὐτὸν ὁ κατήγορος καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ποιητῶν ἐκλεγόμενον τὰ πονηρότατα καὶ τούτοις μαρτυρίοις χρώμενον διδάσκειν τοὺς συνόντας κακούργους τε εἶναι καὶ τυραννικούς, Ἡσιόδου μὲν τὸ

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος·

τοῦτο δὴ λέγειν αὐτὸν ὡς ὁ ποιητὴς κελεύει μηδενὸς
ἔργου μήτ' ἀδίκου μήτ' αἰσχροῦ ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα
57 ποιεῖν ἐπὶ τῷ κέρδει. Σωκράτης δ' ἐπεὶ διομολογήσαιτο
τὸ μὲν ἐργάτην εἶναι ὠφέλιμόν τε ἀνθρώπῳ καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀργὸν βλαβερόν τε καὶ κακόν, καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθόν, τὸ δ' ἀργεῖν κακόν, τοὺς μὲν ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἐργάζεσθαί τε ἔφη καὶ ἐργάτας εἶναι, τοὺς δὲ κυβεύοντας ἤ τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ἐπιζήμιον ποιοῦντας ἀργοὺς ἀπεκάλει. ἐκ δὲ τούτων ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸ

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος.

58 τὸ δὲ Ὁμήρου ἔφη ὁ κατήγορος πολλάκις αὐτὸν λέγειν,
ὅτι Ὀδυσσεὺς

Ὅντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς·
δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι,
ἀλλ' αὐτός τε κάθησο καὶ ἄλλους ἵδρυε λαούς.
ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι βοόωντά τ' ἐφεύροι,
τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ·
δαιμόνι', ἀτρέμας ἧσο καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε,
οἳ σέο φέρτεροί εἰσι· σὺ δ' ἀπτόλεμος καὶ ἄναλκις,
οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.

ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι, ὡς ὁ ποιητὴς ἐπαινοίη παί-
59 εσθαι τοὺς δημότας καὶ πένητας. Σωκράτης δ' οὐ ταῦτ'
ἔλεγε, καὶ γὰρ ἑαυτὸν οὕτω γ' ἂν ᾤετο δεῖν παίεσθαι, ἀλλ' ἔφη δεῖν τοὺς μήτε λόγῳ μήτ' ἔργῳ ὠφελίμους ὄντας καὶ μήτε στρατεύματι μήτε πόλει μήτε αὐτῷ τῷ δήμῳ, εἴ τι δέοι, βοηθεῖν ἱκανούς, ἄλλως τ' ἐὰν πρὸς τούτῳ καὶ θρασεῖς ὦσι, πάντα τρόπον κωλύεσθαι, κἂν πάνυ πλού-
60 σιοι τυγχάνωσιν ὄντες. ἀλλὰ Σωκράτης γε τἀναντία τού-
των φανερὸς ἦν καὶ δημοτικὸς καὶ φιλάνθρωπος ὤν.

ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς ἐπιθυμητὰς καὶ ἀστοὺς καὶ ξένους λαβὼν οὐδένα πώποτε μισθὸν τῆς συνουσίας ἐπράξατο, ἀλλὰ πᾶσιν ἀφθόνως ἐπήρκει τῶν ἑαυτοῦ· ὧν τινες μικρὰ μέρη παρ' ἐκείνου προῖκα λαβόντες πολλοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπώλουν καὶ οὐκ ἦσαν ὥσπερ ἐκεῖνος δημοτικοί. τοῖς γὰρ μὴ ἔχουσι χρήματα διδόναι οὐκ ἤθελον διαλέγεσθαι.
61 ἀλλὰ Σωκράτης γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κόσμον τῇ πόλει παρεῖχε, πολλῷ μᾶλλον ἢ Λίχας τῇ Λακεδαιμονίων, ὃς ὀνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέγονε. Λίχας μὲν γὰρ ταῖς γυμνοπαιδίαις τοὺς ἐπιδημοῦντας ἐν Λακεδαίμονι ξένους ἐδείπνιζε, Σωκράτης δὲ διὰ παντὸς τοῦ βίου τὰ ἑαυτοῦ δαπανῶν τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους ὠφέλει· βελτίους γὰρ ποιῶν τοὺς συγγιγνομένους ἀπέπεμπεν.

62 Ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης τοιοῦτος ὢν ἐδόκει τιμῆς ἄξιος εἶναι τῇ πόλει μᾶλλον ἢ θανάτου. καὶ κατὰ τοὺς νόμους δὲ σκοπῶν ἄν τις τοῦθ' εὕροι. κατὰ γὰρ τοὺς νόμους, ἐάν τις φανερὸς γένηται κλέπτων ἢ λωποδυτῶν ἢ βαλαντιοτομῶν ἢ τοιχωρυχῶν ἢ ἀνδραποδιζόμενος ἢ ἱεροσυλῶν, τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία· ὧν ἐκεῖνος πάντων ἀνθρώπων πλεῖστον ἀπεῖχεν. ἀλλὰ μὴν τῇ πόλει γε οὔτε
63 πολέμου κακῶς συμβάντος οὔτε στάσεως οὔτε προδοσίας οὔτε ἄλλου κακοῦ οὐδενὸς πώποτε αἴτιος ἐγένετο· οὐδὲ μὴν ἰδίᾳ γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὔτε ἀγαθῶν ἀπεστέρησεν οὔτε κακοῖς περιέβαλεν, ἀλλ' οὐδ' αἰτίαν τῶν εἰρημένων οὐδενὸς πώποτ' ἔσχε. πῶς οὖν ἂν ἔνοχος εἴη 64
τῇ γραφῇ; ὃς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεούς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἐγέγραπτο, φανερὸς ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἀντὶ δὲ τοῦ διαφθείρειν τοὺς νέους, ὃ δὴ ὁ γραψάμενος αὐτὸν ᾐτιᾶτο, φανερὸς ἦν τῶν συνόντων τοὺς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἔχοντας τούτων μὲν παύων, τῆς δὲ καλλίστης καὶ μεγαλοπρεπεστάτης ἀρετῆς, ᾗ πόλεις τε καὶ οἶκοι εὖ οἰκοῦσι, προτρέπων ἐπιθυμεῖν· ταῦτα δὲ πράττων πῶς οὐ μεγάλης ἄξιος ἦν τιμῆς τῇ πόλει;

Ὡς δὲ δὴ καὶ ὠφελεῖν ἐδόκει μοι τοὺς συνόντας τὰ 3
μὲν ἔργῳ δεικνύων ἑαυτὸν οἷος ἦν, τὰ δὲ καὶ διαλεγόμενος,

τούτων δὴ γράψω ὁπόσα ἂν διαμνημονεύσω. τὰ μὲν τοίνυν πρὸς τοὺς θεοὺς φανερὸς ἦν καὶ ποιῶν καὶ λέγων ἧπερ ἡ Πυθία ἀποκρίνεται τοῖς ἐρωτῶσι, πῶς δεῖ ποιεῖν ἢ περὶ θυσίας ἢ περὶ προγόνων θεραπείας ἢ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων· ἥ τε γὰρ Πυθία νόμῳ πόλεως ἀναιρεῖ ποιοῦντας εὐσεβῶς ἂν ποιεῖν Σωκράτης τε οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίει καὶ τοῖς ἄλλοις παρῄνει, τοὺς δὲ ἄλλως πως ποι-
2 *οῦντας περιέργους καὶ ματαίους ἐνόμιζεν εἶναι. καὶ εὔχετο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ διδόναι, ὡς τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδότας, ὁποῖα ἀγαθά ἐστι· τοὺς δ' εὐχομένους χρυσίον ἢ ἀργύριον ἢ τυραννίδα ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν διάφορον ἐνόμιζεν εὔχεσθαι ἢ εἰ κυβείαν ἢ μάχην ἢ ἄλλο τι εὔχοιντο τῶν φανερῶς ἀδήλων ὅπως*
3 *ἀποβήσοιτο. θυσίας δὲ θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν οὐδὲν ἡγεῖτο μειοῦσθαι τῶν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θυόντων. οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις θυσίαις μᾶλλον ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον· πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν εἶναι κεχαρισμένα· οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἦν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν· ἀλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλιστα χαίρειν. ἐπαινέτης δ' ἦν καὶ τοῦ ἔπους τούτου,*

Καδδύναμιν δ' ἔρδειν ἱέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.

καὶ πρὸς φίλους δὲ καὶ ξένους καὶ πρὸς τὴν ἄλλην δίαιταν καλὴν ἔφη παραίνεσιν εἶναι τὴν Καδδύναμιν ἔρδειν.
4 *εἰ δέ τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνεσθαι παρὰ τῶν θεῶν, ἧττον ἂν ἐπείσθη παρὰ τὰ σημαινόμενα ποιῆσαι ἢ εἴ τις αὐτὸν ἔπειθεν ὁδοῦ λαβεῖν ἡγεμόνα τυφλὸν καὶ μὴ εἰδότα τὴν ὁδὸν ἀντὶ βλέποντος καὶ εἰδότος· καὶ τῶν ἄλλων δὲ μωρίαν κατηγόρει, οἵτινες παρὰ τὰ ὑπὸ τῶν θεῶν σημαινόμενα ποιοῦσί τι φυλαττόμενοι τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν. αὐτὸς δὲ πάντα τἀνθρώπινα ὑπερεώρα πρὸς τὴν παρὰ τῶν θεῶν συμβουλίαν.*

5 *Διαίτῃ δὲ τήν τε ψυχὴν ἐπαίδευσε καὶ τὸ σῶμα, ᾗ χρώμενος ἄν τις, εἰ μή τι δαιμόνιον εἴη, θαρραλέως καὶ*

ἀσφαλῶς διάγοι καὶ οὐκ ἂν ἀπορήσειε τοσαύτης δαπάνης.
οὕτω γὰρ εὐτελὴς ἦν, ὥστ' οὐκ οἶδ' εἴ τις οὕτως ἂν ὀλίγα
ἐργάζοιτο, ὥστε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα.
σίτῳ μὲν γὰρ τοσούτῳ ἐχρῆτο, ὅσον ἡδέως ἤσθιε· καὶ ἐπὶ
τοῦτο οὕτω παρεσκευασμένος ᾔει, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν
τοῦ σίτου ὄψον αὐτῷ εἶναι· ποτὸν δὲ πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ
διὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῴη. εἰ δέ ποτε κληθεὶς ἐθε- 6
λήσειεν ἐπὶ δεῖπνον ἐλθεῖν, ὃ τοῖς πλείστοις ἐργωδέστα-
τόν ἐστιν, ὥστε φυλάξασθαι τὸ ὑπὲρ τὸν κόρον ἐμπί-
πλασθαι, τοῦτο ῥᾳδίως πάνυ ἐφυλάττετο. τοῖς δὲ μὴ
δυναμένοις τοῦτο ποιεῖν συνεβούλευε φυλάττεσθαι τὰ
πείθοντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν μηδὲ διψῶντας πίνειν·
καὶ γὰρ τὰ λυμαινόμενα γαστέρας καὶ κεφαλὰς καὶ ψυχὰς
ταῦτ' ἔφη εἶναι. οἴεσθαι δ' ἔφη ἐπισκώπτων καὶ τὴν 7
Κίρκην ὗς ποιεῖν τοιούτοις πολλοῖς δειπνίζουσαν· τὸν δὲ
Ὀδυσσέα Ἑρμοῦ τε ὑποθημοσύνῃ καὶ αὐτὸν ἐγκρατῆ ὄντα
καὶ ἀποσχόμενον τὸ ὑπὲρ τὸν κόρον τῶν τοιούτων ἅπτε-
σθαι διὰ ταῦτα οὐ γενέσθαι ὗν. τοιαῦτα μὲν περὶ τού- 8
των ἔπαιζεν ἅμα σπουδάζων.

Ἀφροδισίων δὲ παρῄνει τῶν καλῶν ἰσχυρῶς ἀπέχε-
σθαι· οὐ γὰρ ἔφη ῥᾴδιον εἶναι τῶν τοιούτων ἁπτόμενον
σωφρονεῖν. ἀλλὰ καὶ Κριτόβουλόν ποτε τὸν Κρίτωνος
πυθόμενος ὅτι ἐφίλησε τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν καλὸν ὄντα,
παρόντος τοῦ Κριτοβούλου ἤρετο Ξενοφῶντα, Εἰπέ μοι, 9
ἔφη, ὦ Ξενοφῶν, οὐ σὺ Κριτόβουλον ἐνόμιζες εἶναι τῶν
σωφρονικῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τῶν θρασέων καὶ τῶν
προνοητικῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἀνοήτων τε καὶ ῥιψοκινδύνων;
Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. Νῦν τοίνυν νόμιζε αὐτὸν
θερμουργότατον εἶναι καὶ λεωργότατον· οὗτος κἂν εἰς
μαχαίρας κυβιστήσειε κἂν εἰς πῦρ ἅλοιτο. Καὶ τί δή, ἔφη 10
ὁ Ξενοφῶν, ἰδὼν ποιοῦντα τοιαῦτα κατέγνωκας αὐτοῦ;
Οὐ γὰρ οὗτος, ἔφη, ἐτόλμησε τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν φιλῆ-
σαι, ὄντα εὐπροσωπότατον καὶ ὡραιότατον; Ἀλλ' εἰ μέν-
τοι, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιοῦτόν ἐστι τὸ ῥιψοκίνδυνον ἔργον,
κἂν ἐγὼ δοκῶ μοι τὸν κίνδυνον τοῦτον ὑπομεῖναι. Ὦ 11
τλῆμον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τί ἂν οἴει παθεῖν καλὸν
φιλήσας; ἆρ' οὐκ ἂν αὐτίκα μάλα δοῦλος μὲν εἶναι ἀντ'

ἐλευθέρου, πολλὰ δὲ δαπανᾶν εἰς βλαβερὰς ἡδονάς, πολ-
λὴν δὲ ἀσχολίαν ἔχειν τοῦ ἐπιμεληθῆναί τινος καλοῦ
κἀγαθοῦ, σπουδάζειν δ' ἀναγκασθῆναι ἐφ' οἷς οὐδ' ἂν
12 μαινόμενος σπουδάσειεν; Ὦ Ἡράκλεις, ἔφη ὁ Ξενοφῶν,
ὡς δεινήν τινα λέγεις δύναμιν τοῦ φιλήματος εἶναι. Καὶ
τοῦτο, ἔφη ὁ Σωκράτης, θαυμάζεις; οὐκ οἶσθα, ἔφη, τὰ
φαλάγγια οὐδ' ἡμιωβολιαῖα τὸ μέγεθος ὄντα προσαψά-
μενα μόνον τῷ στόματι ταῖς τε ὀδύναις ἐπιτρίβει τοὺς
ἀνθρώπους καὶ τοῦ φρονεῖν ἐξίστησι; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ
13 Ξενοφῶν· ἐνίησι γάρ τι τὰ φαλάγγια κατὰ τὸ δῆγμα. Ὦ
μῶρε, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοὺς δὲ καλοὺς οὐκ οἴει φιλοῦν-
τας ἐνιέναι τι, ὅτι σὺ οὐχ ὁρᾷς; οὐκ οἶσθ', ὅτι τοῦτο τὸ
θηρίον, ὃ καλοῦσι καλὸν καὶ ὡραῖον, τοσούτῳ δεινότερόν
ἐστι τῶν φαλαγγίων, ὅσῳ ἐκεῖνα μὲν ἁψάμενα, τοῦτο δὲ
οὐδ' ἁπτόμενον, ἐὰν δέ τις αὐτὸ θεᾶται, ἐνίησί τι καὶ
πάνυ πρόσωθεν τοιοῦτον, ὥστε μαίνεσθαι ποιεῖν; [ἴσως
δὲ καὶ οἱ Ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ
πρόσωθεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσιν.] ἀλλὰ συμβουλεύω σοι,
ὦ Ξενοφῶν, ὁπόταν ἴδῃς τινὰ καλόν, φεύγειν προτρο-
πάδην. σοὶ δ', ὦ Κριτόβουλε, συμβουλεύω ἀπενιαυτίσαι·
μόλις γὰρ ἂν ἴσως ἐν τοσούτῳ χρόνῳ [τὸ δῆγμα] ὑγιὴς
14 γένοιο. οὕτω δὴ καὶ ἀφροδισιάζειν τοὺς μὴ ἀσφαλῶς
ἔχοντας πρὸς ἀφροδίσια ᾤετο χρῆναι πρὸς τοιαῦτα, οἷα
μὴ πάνυ μὲν δεομένου τοῦ σώματος οὐκ ἂν προσδέξαιτο
ἡ ψυχή, δεομένου δὲ οὐκ ἂν πράγματα παρέχοι. αὐτὸς
δὲ πρὸς ταῦτα φανερὸς ἦν οὕτω παρεσκευασμένος, ὥστε
ῥᾷον ἀπέχεσθαι τῶν καλλίστων καὶ ὡραιοτάτων ἢ οἱ
15 ἄλλοι τῶν αἰσχίστων καὶ ἀωροτάτων. [περὶ μὲν δὴ βρώ-
σεως καὶ πόσεως καὶ ἀφροδισίων οὕτω κατεσκευασμένος
ἦν, καὶ ᾤετο οὐδὲν ἂν ἧττον ἀρκούντως ἥδεσθαι τῶν
πολλὰ ἐπὶ τούτοις πραγματευομένων, λυπεῖσθαι δὲ πολὺ
ἔλαττον.]

4 Εἰ δέ τινες Σωκράτην νομίζουσιν, ὡς ἔνιοι γράφουσί
τε καὶ λέγουσι περὶ αὐτοῦ τεκμαιρόμενοι, προτρέψασθαι
μὲν ἀνθρώπους ἐπ' ἀρετὴν κράτιστον γεγονέναι, προαγα-
γεῖν δ' ἐπ' αὐτὴν οὐχ ἱκανόν, σκεψάμενοι μὴ μόνον ἃ
ἐκεῖνος κολαστηρίου ἕνεκα τοὺς πάντ' οἰομένους εἰδέναι

ἐρωτῶν ἤλεγχεν, ἀλλὰ καὶ ἃ λέγων συνημέρευε τοῖς συνδιατρίβουσι, δοκιμαζόντων, εἰ ἱκανὸς ἦν βελτίους ποιεῖν τοὺς συνόντας. λέξω δὲ πρῶτον ἅ ποτε αὐτοῦ ἤκουσα 2
περὶ τοῦ δαιμονίου διαλεγομένου πρὸς Ἀριστόδημον τὸν μικρὸν ἐπικαλούμενον. καταμαθὼν γὰρ αὐτὸν οὔτε θύοντα τοῖς θεοῖς οὔτε μαντικῇ χρώμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιούντων ταῦτα καταγελῶντα, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀριστόδημε, ἔστιν οὕστινας ἀνθρώπους τεθαύμακας ἐπὶ σοφίᾳ; Ἔγωγε, ἔφη. καὶ ὅς, Λέξον ἡμῖν, ἔφη, τὰ ὀνόματα 3
αὐτῶν. Ἐπὶ μὲν τοίνυν ἐπῶν ποιήσει Ὅμηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ διθυράμβῳ Μελανιππίδην, ἐπὶ δὲ τραγῳδίᾳ Σοφοκλέα, ἐπὶ δὲ ἀνδριαντοποιίᾳ Πολύκλειτον, ἐπὶ δὲ ζωγραφίᾳ Ζεῦξιν. Πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ 4
ἀπεργαζόμενοι εἴδωλα ἄφρονά τε καὶ ἀκίνητα ἀξιοθαυμαστότεροι εἶναι ἢ οἱ ζῷα ἔμφρονά τε καὶ ἐνεργά; Πολὺ νὴ Δία οἱ ζῷα, εἴπερ γε μὴ τύχῃ τινί, ἀλλ' ἀπὸ γνώμης ταῦτα γίγνεται. Τῶν δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων ὅτου ἕνεκά ἐστι καὶ τῶν φανερῶς ἐπ' ὠφελείᾳ ὄντων πότερα τύχης καὶ πότερα γνώμης ἔργα κρίνεις; Πρέπει μὲν τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ γιγνόμενα γνώμης εἶναι ἔργα. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι ὁ 5
ἐξ ἀρχῆς ποιῶν ἀνθρώπους ἐπ' ὠφελείᾳ προσθεῖναι αὐτοῖς δι' ὧν αἰσθάνονται ἕκαστα, ὀφθαλμοὺς μὲν ὥσθ' ὁρᾶν τὰ ὁρατά, ὦτα δὲ ὥστ' ἀκούειν τὰ ἀκουστά; ὀσμῶν γε μήν, εἰ μὴ ῥῖνες προσετέθησαν, τί ἂν ἡμῖν ὄφελος ἦν; τίς δ' ἂν αἴσθησις ἦν γλυκέων καὶ δριμέων καὶ πάντων τῶν διὰ στόματος ἡδέων, εἰ μὴ γλῶττα τούτων γνώμων ἐνειργάσθη; πρὸς δὲ τούτοις οὐ δοκεῖ σοι καὶ τόδε προ- 6
νοίας ἔργοις ἐοικέναι, τὸ ἐπεὶ ἀσθενὴς μέν ἐστιν ἡ ὄψις, βλεφάροις αὐτὴν θυρῶσαι, ἃ ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαί τι δέῃ, ἀναπετάννυται, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ συγκλείεται; ὡς δ' ἂν μηδὲ ἄνεμοι βλάπτωσιν, ἠθμὸν βλεφαρίδας ἐμφῦσαι· ὀφρύσι τε ἀπογεισῶσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀμμάτων, ὡς μηδ' ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἱδρὼς κακουργῇ· τὸ δὲ τὴν ἀκοὴν δέχεσθαι μὲν πάσας φωνάς, ἐμπίπλασθαι δὲ μήποτε· καὶ τοὺς μὲν πρόσθεν ὀδόντας πᾶσι ζῴοις οἵους τέμνειν εἶναι, τοὺς δὲ γομφίους οἵους παρὰ τούτων δεξαμένους λεαίνειν· καὶ στόμα μέν, δι' οὗ ὧν ἐπιθυμεῖ τὰ ζῷα εἰσπέμπεται,

πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν καταθεῖναι· ἐπεὶ δὲ τὰ
ἀποχωροῦντα δυσχερῆ, ἀποστρέψαι τοὺς τούτων ὀχετοὺς
καὶ ἀπενεγκεῖν ᾗ δυνατὸν προσωτάτω ἀπὸ τῶν αἰσθή-
σεων· ταῦτα οὕτω προνοητικῶς πεπραγμένα ἀπορεῖς
7 πότερα τύχης ἢ γνώμης ἔργα ἐστίν; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη,
ἀλλ' οὕτω γε σκοπουμένῳ πάνυ ἔοικε ταῦτα σοφοῦ τινος
δημιουργοῦ καὶ φιλοζῴου τεχνήματι. Τὸ δὲ ἐμφῦσαι μὲν
ἔρωτα τῆς τεκνοποιίας, ἐμφῦσαι δὲ ταῖς γειναμέναις ἔρωτα
τοῦ ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον μὲν πόθον τοῦ
ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τοῦ θανάτου; Ἀμέλει καὶ ταῦτα
8 ἔοικε μηχανήμασί τινος ζῷα εἶναι βουλευσαμένου. Σὺ δὲ
σαυτὸν φρόνιμόν τι δοκεῖς ἔχειν; Ἐρώτα γ' οὖν καὶ ἀπο-
κρινοῦμαι. Ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲν οἴει φρόνιμον εἶναι;
καὶ ταῦτ' εἰδώς, ὅτι γῆς τε μικρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι
πολλῆς οὔσης ἔχεις καὶ ὑγροῦ βραχὺ πολλοῦ ὄντος καὶ
τῶν ἄλλων δήπου μεγάλων ὄντων ἑκάστου μικρὸν μέρος
λαβόντι τὸ σῶμα συνήρμοσταί σοι· νοῦν δὲ μόνον ἄρα
οὐδαμοῦ ὄντα σε εὐτυχῶς πως δοκεῖς συναρπάσαι καὶ
τάδε τὰ ὑπερμεγέθη καὶ πλῆθος ἄπειρα δι' ἀφροσύνην
9 τινὰ οὕτως οἴει εὐτάκτως ἔχειν; Μὰ Δί', οὐ γὰρ ὁρῶ
τοὺς κυρίους, ὥσπερ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων τοὺς δημι-
ουργούς. Οὐδὲ γὰρ τὴν σαυτοῦ σύγε ψυχὴν ὁρᾷς, ἣ τοῦ
σώματος κυρία ἐστίν· ὥστε κατά γε τοῦτο ἔξεστί σοι
10 λέγειν, ὅτι οὐδὲν γνώμῃ, ἀλλὰ τύχῃ πάντα πράττεις. καὶ
ὁ Ἀριστόδημος, Οὔτοι, ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώκρατες, ὑπερορῶ
τὸ δαιμόνιον, ἀλλ' ἐκεῖνο μεγαλοπρεπέστερον ἡγοῦμαι ἢ
ὡς τῆς ἐμῆς θεραπείας προσδεῖσθαι. Οὐκοῦν, ἔφη, ὅσῳ
μεγαλοπρεπέστερον ἀξιοῖ σε θεραπεύειν, τοσούτῳ μᾶλλον
11 τιμητέον αὐτό. Εὖ ἴσθι, ἔφη, ὅτι εἰ νομίζοιμι θεοὺς
ἀνθρώπων τι φροντίζειν, οὐκ ἂν ἀμελοίην αὐτῶν. Ἔπειτ'
οὐκ οἴει φροντίζειν; οἳ πρῶτον μὲν μόνον τῶν ζῴων ἄν-
θρωπον ὀρθὸν ἀνέστησαν· ἡ δὲ ὀρθότης καὶ προορᾶν
πλέον ποιεῖ δύνασθαι καὶ τὰ ὕπερθεν μᾶλλον θεᾶσθαι
καὶ ἧττον κακοπαθεῖν· [καὶ ὄψιν καὶ ἀκοὴν καὶ στόμα ἐνε-
ποίησαν·] ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἑρπετοῖς πόδας ἔδωκαν,
οἳ τὸ πορεύεσθαι μόνον παρέχουσιν, ἀνθρώπῳ δὲ καὶ
χεῖρας προσέθεσαν, αἳ τὰ πλεῖστα, οἷς εὐδαιμονέστεροι

ἐκείνων ἐσμέν, ἐξεργάζονται. καὶ μὴν γλῶττάν γε πάν- 12
των τῶν ζῴων ἐχόντων μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐποί-
ησαν οἵαν ἄλλοτε ἀλλαχῇ ψαύουσαν τοῦ στόματος ἀρθροῦν
τε τὴν φωνὴν καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις, ἃ βουλό-
μεθα. [τὸ δὲ καὶ τὰς τῶν ἀφροδισίων ἡδονὰς τοῖς μὲν
ἄλλοις ζῴοις δοῦναι περιγράψαντας τοῦ ἔτους χρόνον,
ἡμῖν δὲ συνεχῶς μέχρι γήρως ταῦτα παρέχειν;] οὐ τοίνυν 13
μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ τοῦ σώματος ἐπιμεληθῆναι, ἀλλ'
ὅπερ μέγιστόν ἐστι, καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀνθρώπῳ
ἐνέφυσε. τίνος γὰρ ἄλλου ζῴου ψυχὴ πρῶτα μὲν θεῶν
τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συνταξάντων ᾔσθηται ὅτι
εἰσί; τί δὲ φῦλον ἄλλο ἢ ἄνθρωποι θεοὺς θεραπεύουσι;
ποία δὲ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἱκανωτέρα προφυλάττε-
σθαι ἢ λιμὸν ἢ δίψος ἢ ψύχη ἢ θάλπη ἢ νόσοις ἐπικου-
ρῆσαι ἢ ῥώμην ἀσκῆσαι ἢ πρὸς μάθησιν ἐκπονῆσαι, ἢ
ὅσα ἂν ἀκούσῃ ἢ ἴδῃ ἢ μάθῃ ἱκανωτέρα ἐστὶ διαμεμνῆ-
σθαι; οὐ γὰρ πάνυ σοι κατάδηλον, ὅτι παρὰ τἆλλα ζῷα 14
ὥσπερ θεοὶ ἄνθρωποι βιοτεύουσι, φύσει καὶ τῷ σώματι
καὶ τῇ ψυχῇ κρατιστεύοντες; οὔτε γὰρ βοὸς ἂν ἔχων σῶμα,
ἀνθρώπου δὲ γνώμην ἐδύνατ' ἂν πράττειν ἃ ἐβούλετο,
οὔθ' ὅσα χεῖρας ἔχει, ἄφρονα δ' ἐστί, πλέον οὐδὲν ἔχει.
σὺ δ' ἀμφοτέρων τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκὼς οὐκ οἴει
σου θεοὺς ἐπιμελεῖσθαι; ἀλλ' ὅταν τί ποιήσωσι, νομιεῖς
αὐτούς σου φροντίζειν; Ὅταν πέμπωσιν, ὥσπερ σὺ φῂς 15
πέμπειν αὐτούς, συμβούλους ὅ,τι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ ποιεῖν.
Ὅταν δὲ Ἀθηναίοις, ἔφη, πυνθανομένοις τι διὰ μαντικῆς
φράζωσιν, οὐ καὶ σοὶ δοκεῖς φράζειν αὐτούς; οὐδ' ὅταν
τοῖς Ἕλλησι τέρατα πέμποντες προσημαίνωσιν, οὐδ' ὅταν
πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ μόνον σὲ ἐξαιροῦντες ἐν ἀμελείᾳ
κατατίθενται; οἴει δ' ἂν τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις δόξαν 16
ἐμφῦσαι, ὡς ἱκανοί εἰσιν εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυ-
νατοὶ ἦσαν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐξαπατωμένους τὸν πάντα
χρόνον οὐδέποτ' ἂν αἰσθέσθαι; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι τὰ πολυ-
χρονιώτατα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρωπίνων, πόλεις καὶ
ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστι καὶ αἱ φρονιμώταται ἡλικίαι
θεῶν ἐπιμελέσταται; ὠγαθέ, ἔφη, κατάμαθε, ὅτι καὶ ὁ 17
σὸς νοῦς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα ὅπως βούλεται μεταχειρίζεται.

οἴεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὴν ἐν τῷ παντὶ φρόνησιν τὰ πάντα ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ᾖ, οὕτω τίθεσθαι, καὶ μὴ τὸ σὸν μὲν ὄμμα δύνασθαι ἐπὶ πολλὰ στάδια ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι ἅμα πάντα ὁρᾶν, μηδὲ τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν ἐνθάδε καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Σικελίᾳ δύνασθαι φροντίζειν, τὴν δὲ τοῦ θεοῦ φρόνησιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπι-
18 *μελεῖσθαι. ἢν μέντοι ὥσπερ ἀνθρώπους θεραπεύων γιγνώσκεις τοὺς ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας καὶ χαριζόμενος τοὺς ἀντιχαριζομένους καὶ συμβουλευόμενος καταμανθάνεις τοὺς φρονίμους, οὕτω καὶ τῶν θεῶν πεῖραν λαμβάνῃς θεραπεύων, εἴ τί σοι θελήσουσι περὶ τῶν ἀδήλων ἀνθρώποις συμβουλεύειν, γνώσῃ τὸ θεῖον ὅτι τοσοῦτον καὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ὥσθ' ἅμα πάντα ὁρᾶν καὶ πάντα ἀκούειν καὶ πανταχοῦ παρεῖναι καὶ ἅμα πάντων ἐπιμε-*
19 *λεῖσθαι. ἐμοὶ μὲν οὖν ταῦτα λέγων οὐ μόνον τοὺς συνόντας ἐδόκει ποιεῖν, ὁπότε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁρῷντο, ἀπέχεσθαι τῶν ἀνοσίων τε καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν, ἀλλὰ καὶ ὁπότε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν, ἐπείπερ ἡγήσαιντο μηδὲν ἄν ποτε ὧν πράττοιεν θεοὺς διαλαθεῖν.*

5 *Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγκράτεια καλόν τε κἀγαθὸν ἀνδρὶ κτῆμά ἐστιν, ἐπισκεψώμεθα, εἴ τι προὐβίβαζε λέγων εἰς ταύτην τοιάδε· Ὦ ἄνδρες, εἰ πολέμου ἡμῖν γενομένου βουλοίμεθα ἑλέσθαι ἄνδρα, ὑφ' οὗ μάλιστ' ἂν αὐτοὶ μὲν σῳζοίμεθα, τοὺς δὲ πολεμίους χειροίμεθα, ἆρ' ὅντιν' αἰσθανοίμεθα ἥττω γαστρὸς ἢ οἴνου ἢ ἀφροδισίων ἢ πόνου ἢ ὕπνου, τοῦτον ἂν αἱροίμεθα; καὶ πῶς ἂν οἰηθείημεν τὸν τοιοῦτον*
2 *ἢ ἡμᾶς σώσειν ἢ τοὺς πολεμίους κρατήσειν; εἰ δ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γενόμενοι βουλοίμεθά τῳ ἐπιτρέψαι ἢ παῖδας ἄρρενας παιδεῦσαι ἢ θυγατέρας παρθένους διαφυλάξαι ἢ χρήματα διασῶσαι, ἆρ' ἀξιόπιστον εἰς ταῦτα ἡγησόμεθα τὸν ἀκρατῆ; δούλῳ δ' ἀκρατεῖ ἐπιτρέψαιμεν ἂν ἢ βοσκήματα ἢ ταμιεῖα ἢ ἔργων ἐπιστασίαν; διάκονον δὲ καὶ ἀγοραστὴν τοιοῦτον ἐθελήσαιμεν ἂν προῖκα λαβεῖν;*
3 *ἀλλὰ μὴν εἴ γε μηδὲ δοῦλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἄν, πῶς οὐκ ἄξιον αὐτόν γε φυλάξασθαι τοιοῦτον γενέσθαι; καὶ γὰρ οὐχ ὥσπερ οἱ πλεονέκται τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι*

χρήματα ἑαυτοὺς δοκοῦσι πλουτίζειν, οὕτως ὁ ἀκρατὴς
τοῖς μὲν ἄλλοις βλαβερός, ἑαυτῷ δ' ὠφέλιμος, ἀλλὰ κα-
κοῦργος μὲν τῶν ἄλλων, ἑαυτοῦ δὲ πολὺ κακουργότερος,
εἴ γε κακουργότατόν ἐστι μὴ μόνον τὸν οἶκον τὸν ἑαυτοῦ
φθείρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. ἐν συνουσίᾳ 4
δὲ τίς ἂν ἡσθείη τῷ τοιούτῳ, ὃν εἰδείη τῷ ὄψῳ τε καὶ
τῷ οἴνῳ χαίροντα μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις καὶ τὰς πόρνας
ἀγαπῶντα μᾶλλον ἢ τοὺς ἑταίρους; ἆρά γε οὐ χρὴ πάντα
ἄνδρα ἡγησάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπῖδα
ταύτην πρῶτον ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι; τίς γὰρ 5
ἄνευ ταύτης ἢ μάθοι τι ἂν ἀγαθὸν ἢ μελετήσειεν ἀξιο-
λόγως; ἢ τίς οὐκ ἂν ταῖς ἡδοναῖς δουλεύων αἰσχρῶς δια-
τεθείη καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ νὴ
τὴν Ἥραν ἐλευθέρῳ μὲν ἀνδρὶ εὐκτὸν εἶναι μὴ τυχεῖν
δούλου τοιούτου, δουλεύοντα δὲ ταῖς τοιαύταις ἡδοναῖς
ἱκετεύειν τοὺς θεοὺς δεσποτῶν ἀγαθῶν τυχεῖν· οὕτως γὰρ 6
ἂν μόνως ὁ τοιοῦτος σωθείη. τοιαῦτα δὲ λέγων ἔτι
ἐγκρατέστερον τοῖς ἔργοις ἢ τοῖς λόγοις ἑαυτὸν ἐπεδεί-
κνυεν· οὐ γὰρ μόνον τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν ἐκράτει,
ἀλλὰ καὶ τῆς διὰ τῶν χρημάτων, νομίζων τὸν παρὰ τοῦ
τυχόντος χρήματα λαμβάνοντα δεσπότην ἑαυτοῦ καθι-
στάναι καὶ δουλεύειν δουλείαν οὐδεμιᾶς ἧττον αἰσχράν.

Ἄξιον δ' αὐτοῦ καὶ ἃ πρὸς Ἀντιφῶντα τὸν σοφιστὴν 6
διελέχθη μὴ παραλιπεῖν. ὁ γὰρ Ἀντιφῶν ποτε βουλό-
μενος τοὺς συνουσιαστὰς αὐτοῦ παρελέσθαι προσελθὼν
τῷ Σωκράτει παρόντων αὐτῶν ἔλεξε τάδε· Ὦ Σώκρατες, 2
ἐγὼ μὲν ᾤμην τοὺς φιλοσοφοῦντας εὐδαιμονεστέρους
χρῆναι γίγνεσθαι· σὺ δέ μοι δοκεῖς τἀναντία τῆς φιλο-
σοφίας ἀπολελαυκέναι. ζῇς γοῦν οὕτως, ὡς οὐδ' ἂν εἷς
δοῦλος ὑπὸ δεσπότῃ διαιτώμενος μείνειε· σιτά τε σιτῇ
καὶ ποτὰ πίνεις τὰ φαυλότατα καὶ ἱμάτιον ἠμφίεσαι οὐ
μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θέρους τε καὶ χειμῶνος, ἀνυ-
πόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς. καὶ μὴν χρήματά γε 3
οὐ λαμβάνεις, ἃ καὶ κτωμένους εὐφραίνει καὶ κεκτημένους
ἐλευθεριώτερόν τε καὶ ἥδιον ποιεῖ ζῆν. εἰ οὖν ὥσπερ καὶ
τῶν ἄλλων ἔργων οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς μιμητὰς
ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσιν, οὕτω καὶ σὺ τοὺς συνόντας δια-

4 θήσεις, νόμιζε κακοδαιμονίας διδάσκαλος εἶναι. καὶ ὁ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπε· Δοκεῖς μοι, ὦ Ἀντιφῶν, ὑπειληφέναι με οὕτως ἀνιαρῶς ζῆν, ὥστε πέπεισμαι σὲ μᾶλλον ἀποθανεῖν ἂν ἑλέσθαι ἢ ζῆν ὥσπερ ἐγώ. ἴθι οὖν ἐπι-
5 σκεψώμεθα, τί χαλεπὸν ᾔσθησαι τοὐμοῦ βίου. πότερον ὅτι τοῖς μὲν λαμβάνουσιν ἀργύριον ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπεργάζεσθαι τοῦτο, ἐφ᾽ ᾧ ἂν μισθὸν λαμβάνωσιν, ἐμοὶ δὲ μὴ λαμβάνοντι οὐκ ἀνάγκη διαλέγεσθαι ᾧ ἂν μὴ βούλωμαι; ἢ τὴν δίαιτάν μου φαυλίζεις ὡς ἧττον μὲν ὑγιεινὰ ἐσθίοντος ἐμοῦ ἢ σοῦ, ἧττον δὲ ἰσχὺν παρέχοντα; ἢ ὡς χαλεπώτερα πορίσασθαι τὰ ἐμὰ διαιτήματα τῶν σῶν διὰ τὸ σπανιώτερά τε καὶ πολυτελέστερα εἶναι; ἢ ὡς ἡδίω σοι ἃ σὺ παρασκευάζῃ ὄντα ἢ ἐμοὶ ἃ ἐγώ; οὐκ οἶσθ᾽, ὅτι ὁ μὲν ἥδιστα ἐσθίων ἥκιστα ὄψου δεῖται, ὁ δὲ ἥδιστα
6 πίνων ἥκιστα τοῦ μὴ παρόντος ἐπιθυμεῖ ποτοῦ; τά γε μὴν ἱμάτια οἶσθ᾽ ὅτι οἱ μεταβαλλόμενοι ψύχους καὶ θάλπους ἕνεκα μεταβάλλονται καὶ ὑποδήματα ὑποδοῦνται, ὅπως μὴ διὰ τὰ λυποῦντα τοὺς πόδας κωλύωνται πορεύεσθαι· ἤδη οὖν ποτε ᾔσθου ἐμὲ ἢ διὰ ψῦχος μᾶλλόν του ἔνδον μένοντα ἢ διὰ θάλπος μαχόμενόν τῳ περὶ σκιᾶς ἢ διὰ τὸ ἀλγεῖν τοὺς πόδας οὐ βαδίζοντα ὅποι ἂν βούλω-
7 μαι; οὐκ οἶσθ᾽, ὅτι οἱ φύσει ἀσθενέστατοι τῷ σώματι μελετήσαντες τῶν ἰσχυροτάτων ἀμελησάντων κρείττους τε γίγνονται πρὸς ἃν μελετῶσι καὶ ῥᾷον αὐτὰ φέρουσιν; ἐμὲ δὲ ἄρα οὐκ οἴει τῷ σώματι ἀεὶ τὰ συντυγχάνοντα μελετῶντα καρτερεῖν πάντα ῥᾷον φέρειν σοῦ μὴ μελετῶντος;
8 τοῦ δὲ μὴ δουλεύειν γαστρὶ μηδ᾽ ὕπνῳ καὶ λαγνείᾳ οἴει τι ἄλλο αἰτιώτερον εἶναι ἢ τὸ ἕτερα ἔχειν τούτων ἡδίω, ἃ οὐ μόνον ἐν χρείᾳ ὄντα εὐφραίνει, ἀλλὰ καὶ ἐλπίδας παρέχοντα ὠφελήσειν ἀεί; καὶ μὴν τοῦτό γε οἶσθα, ὅτι οἱ μὲν οἰόμενοι μηδὲν εὖ πράττειν οὐκ εὐφραίνονται, οἱ δὲ ἡγούμενοι καλῶς προχωρεῖν ἑαυταῖς ἢ γεωργίαν ἢ ναυκληρίαν ἢ ἄλλ᾽ ὅ,τι ἂν τυγχάνωσιν ἐργαζόμενοι ὡς εὖ
9 πράττοντες εὐφραίνονται. οἴει οὖν ἀπὸ πάντων τούτων τοσαύτην ἡδονὴν εἶναι ὅσην ἀπὸ τοῦ ἑαυτόν τε ἡγεῖσθαι βελτίω γίγνεσθαι καὶ φίλους ἀμείνους κτᾶσθαι; [ἐγὼ τοίνυν διατελῶ ταῦτα νομίζων.] ἐὰν δὲ δὴ φίλους ἢ πόλιν

ὠφελεῖν δέῃ, ποτέρῳ ἡ πλείων σχολὴ τούτων ἐπιμελεῖ-
σθαι, τῷ ὡς ἐγὼ νῦν ἢ τῷ ὡς σὺ μακαρίζεις διαιτωμένῳ;
στρατεύοιτο δὲ πότερος ἂν ῥᾷον, ὁ μὴ δυνάμενος ἄνευ
πολυτελοῦς διαίτης ζῆν ἢ ᾧ τὸ παρὸν ἀρκοίη; ἐκπολιορ-
κηθείη δὲ πότερος ἂν θᾶττον, ὁ τῶν χαλεπωτάτων εὑρεῖν
δεόμενος ἢ ὁ τοῖς ῥᾴστοις ἐντυγχάνειν ἀρκούντως χρώ-
μενος; ἔοικας, ὦ Ἀντιφῶν, τὴν εὐδαιμονίαν οἰομένῳ τρυ- 10
φὴν καὶ πολυτέλειαν εἶναι· ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς
δεῖσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δ' ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτω τοῦ
θείου, καὶ τὸ μὲν θεῖον κράτιστον, τὸ δ' ἐγγυτάτω τοῦ
θείου ἐγγυτάτω τοῦ κρατίστου.

Πάλιν δέ ποτε ὁ Ἀντιφῶν διαλεγόμενος τῷ Σωκράτει 11
εἶπεν· Ὦ Σώκρατες, ἐγώ τοί σε δίκαιον μὲν νομίζω, σοφὸν
δὲ οὐδ' ὁπωστιοῦν· δοκεῖς δέ μοι καὶ αὐτὸς τοῦτο γιγνώ-
σκειν· οὐδένα γὰρ τῆς συνουσίας ἀργύριον πράττῃ. καί-
τοι τό γε ἱμάτιον ἢ τὴν οἰκίαν ἢ ἄλλο τι ὧν κέκτησαι
νομίζων ἀργυρίου ἄξιον εἶναι οὐδενὶ ἂν μὴ ὅτι προῖκα
δοίης, ἀλλ' οὐδ' ἔλαττον τῆς ἀξίας λαβών. δῆλον δή, ὅτι 12
εἰ καὶ τὴν συνουσίαν ᾤου τινὸς ἀξίαν εἶναι, καὶ ταύτης
ἂν οὐκ ἔλαττον τῆς ἀξίας ἀργύριον ἐπράττου. δίκαιος
μὲν οὖν ἂν εἴης, ὅτι οὐκ ἐξαπατᾷς ἐπὶ πλεονεξίᾳ, σοφὸς
δὲ οὐκ ἄν, μηδενός γε ἄξια ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Σωκράτης 13
πρὸς ταῦτα εἶπεν· Ὦ Ἀντιφῶν, παρ' ἡμῖν νομίζεται τὴν
ὥραν καὶ τὴν σοφίαν ὁμοίως μὲν καλόν, ὁμοίως δὲ αἰσχρὸν
διατίθεσθαι εἶναι. τήν τε γὰρ ὥραν ἐὰν μέν τις ἀργυρίου
πωλῇ τῷ βουλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν, ἐὰν δέ
τις ὃν ἂν γνῷ καλόν τε κἀγαθὸν ἐραστὴν ὄντα, τοῦτον
φίλον ἑαυτῷ ποιῆται, σώφρονα νομίζομεν· καὶ τὴν σοφίαν
ὡσαύτως τοὺς μὲν ἀργυρίου τῷ βουλομένῳ πωλοῦντας
σοφιστὰς [ὥσπερ πόρνους] ἀποκαλοῦσιν, ὅστις δὲ ὃν ἂν
γνῷ εὐφυᾶ ὄντα διδάσκων ὅ,τι ἂν ἔχῃ ἀγαθὸν φίλον ποι-
εῖται, τοῦτον νομίζομεν ἃ τῷ καλῷ κἀγαθῷ πολίτῃ προσ-
ήκει, ταῦτα ποιεῖν. ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτός, ὦ Ἀντιφῶν, 14
ὥσπερ ἄλλος τις ἢ ἵππῳ ἀγαθῷ ἢ κυνὶ ἢ ὄρνιθι ἥδεται,
οὕτω καὶ ἔτι μᾶλλον ἥδομαι φίλοις ἀγαθοῖς καὶ ἐάν τι
ἔχω ἀγαθόν, διδάσκω καὶ ἄλλοις συνίστημι, παρ' ὧν ἂν
ἡγῶμαι ὠφελήσεσθαί τι αὐτοὺς εἰς ἀρετήν. καὶ τοὺς

θησαυροὺς τῶν πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐκεῖνοι κατέλιπον ἐν βιβλίοις γράψαντες, ἀνελίττων κοινῇ σὺν τοῖς φίλοις διέρχομαι, καὶ ἄν τι ὁρῶμεν ἀγαθόν, ἐκλεγόμεθα καὶ μέγα νομίζομεν κέρδος, ἐὰν ἀλλήλοις ὠφέλιμοι γιγνώμεθα. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούοντι ἐδόκει αὐτός τε μακάριος εἶναι καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ καλοκἀγαθίαν ἄγειν.

15 Καὶ πάλιν ποτὲ τοῦ Ἀντιφῶντος ἐρομένου αὐτόν, πῶς ἄλλους μὲν ἡγοῖτο πολιτικοὺς ποιεῖν, αὐτὸς δὲ οὐ πράττοι τὰ πολιτικά, εἴπερ ἐπίσταιτο· Ποτέρως δ' ἄν, ἔφη, ὦ Ἀντιφῶν, μᾶλλον τὰ πολιτικὰ πράττοιμι, εἰ μόνος αὐτὰ πράττοιμι ἢ εἰ ἐπιμελοίμην τοῦ ὡς πλείστους ἱκανοὺς εἶναι πράττειν αὐτά;

7 Ἐπισκεψώμεθα δέ, εἰ καὶ ἀλαζονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι προέτρεπεν· ἀεὶ γὰρ ἔλεγεν, ὡς οὐκ εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγα-
2 θὸς τοῦτο γένοιτο, ὃ καὶ δοκεῖν βούλοιτο. ὅτι δ' ἀληθῆ ἔλεγεν, ὧδ' ἐδίδασκεν· Ἐνθυμώμεθα γάρ, ἔφη, εἴ τις μὴ ὢν ἀγαθὸς αὐλητὴς δοκεῖν βούλοιτο, τί ἂν αὐτῷ ποιητέον εἴη. ἆρ' οὐ τὰ ἔξω τῆς τέχνης μιμητέον τοὺς ἀγαθοὺς αὐλητάς; καὶ πρῶτον μὲν ὅτι ἐκεῖνοι σκευήν τε καλὴν κέκτηνται καὶ ἀκολούθους πολλοὺς περιάγονται, καὶ τούτῳ ταῦτα ποιητέον· ἔπειτα ὅτι ἐκείνους πολλοὶ ἐπαινοῦσι, καὶ τούτῳ πολλοὺς ἐπαινέτας παρασκευαστέον. ἀλλὰ μὴν ἔργον γε οὐδαμοῦ ληπτέον ἢ εὐθὺς ἐλεγχθήσεται γελοῖος ὢν καὶ οὐ μόνον αὐλητὴς κακός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἀλαζών. καίτοι πολλὰ μὲν δαπανῶν, μηδὲν δ' ὠφελούμενος, πρὸς δὲ τούτοις κακοδοξῶν πῶς οὐκ ἐπιπόνως τε
3 καὶ ἀλυσιτελῶς καὶ καταγελάστως βιώσεται; ὡς δ' αὔτως εἴ τις βούλοιτο στρατηγὸς ἀγαθὸς μὴ ὢν φαίνεσθαι ἢ κυβερνήτης, ἐννοῶμεν, τί ἂν αὐτῷ συμβαίνοι. ἆρ' οὐκ ἄν, εἰ μὲν ἐπιθυμῶν τοῦ δοκεῖν ἱκανὸς εἶναι ταῦτα πράττειν μὴ δύναιτο πείθειν, τοῦτ' εἴη λυπηρόν, εἰ δὲ πείσειεν, ἔτι ἀθλιώτερον; δῆλον γὰρ ὅτι κυβερνᾶν κατασταθεὶς ὁ μὴ ἐπιστάμενος ἢ στρατηγεῖν ἀπολέσειεν ἂν οὓς ἥκιστα βούλοιτο καὶ αὐτὸς αἰσχρῶς ἂν καὶ κακῶς ἀπαλλάξειεν.
4 ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πλούσιον καὶ τὸ ἀνδρεῖον καὶ τὸ ἰσχυρὸν μὴ ὄντα δοκεῖν ἀλυσιτελὲς ἀπέφαινε· προστάτ-

τεσθαι γὰρ αὐτοῖς ἔφη μείζω ἢ κατὰ δύναμιν καὶ μὴ δυναμένους ταῦτα ποιεῖν δοκοῦντας ἱκανοὺς εἶναι συγγνώμης οὐκ ἂν τυγχάνειν. ἀπατεῶνα δ᾽ ἐκάλει οὐ μικρὸν μέν, εἴ τις ἀργύριον ἢ σκεῦος παρά του πειθοῖ λαβὼν ἀποστεροίη, πολὺ δὲ μέγιστον ὅστις μηδενὸς ἄξιος ὢν ἐξηπατήκοι πείθων, ὡς ἱκανὸς εἴη τῆς πόλεως ἡγεῖσθαι. ἐμοὶ μὲν οὖν ἐδόκει καὶ τοῦ ἀλαζονεύεσθαι ἀποτρέπειν τοὺς συνόντας τοιάδε διαλεγόμενος.

Β.

Ἐδόκει δέ μοι καὶ τοιαῦτα λέγων προτρέπειν τοὺς 1
συνόντας ἀσκεῖν ἐγκράτειαν [πρὸς ἐπιθυμίαν] βρωτοῦ
καὶ ποτοῦ καὶ λαγνείας καὶ ὕπνου καὶ ῥίγους καὶ θάλ-
πους καὶ πόνου. γνοὺς δέ τινα τῶν συνόντων ἀκολαστο-
τέρως ἔχοντα πρὸς τὰ τοιαῦτα, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρί-
στιππε, εἰ δέοι σε παιδεύειν παραλαβόντα δύο τῶν νέων,
τὸν μὲν ὅπως ἱκανὸς ἔσται ἄρχειν, τὸν δ᾽ ὅπως μηδ᾽ ἀντι-
ποιήσεται ἀρχῆς, πῶς ἂν ἑκάτερον παιδεύοις; βούλει σκο-
πῶμεν ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς τροφῆς ὥσπερ ἀπὸ τῶν στοι-
χείων; καὶ ὁ Ἀρίστιππος ἔφη· Δοκεῖ γοῦν μοι ἡ τροφὴ
ἀρχὴ εἶναι· οὐδὲ γὰρ ζῴη γ᾽ ἄν τις, εἰ μὴ τρέφοιτο.
Οὐκοῦν τὸ μὲν βούλεσθαι σίτου ἅπτεσθαι, ὅταν ὥρα ἥκῃ, 2
ἀμφοτέροις εἰκὸς παραγίγνεσθαι; Εἰκὸς γάρ, ἔφη. Τὸ
οὖν προαιρεῖσθαι τὸ κατεπεῖγον μᾶλλον πράττειν ἢ τῇ
γαστρὶ χαρίζεσθαι πότερον ἂν αὐτῶν ἐθίζοιμεν; Τὸν εἰς
τὸ ἄρχειν, ἔφη, νὴ Δία παιδευόμενον, ὅπως μὴ τὰ τῆς
πόλεως ἄπρακτα γίγνηται παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν. Οὐκ-
οῦν, ἔφη, καὶ ὅταν πιεῖν βούλωνται, τὸ δύνασθαι διψῶντα
ἀνέχεσθαι τῷ αὐτῷ προσθετέον; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ 3
δὲ ὕπνου ἐγκρατῆ εἶναι, ὥστε δύνασθαι καὶ ὀψὲ κοιμη-
θῆναι καὶ πρῳὶ ἀναστῆναι καὶ ἀγρυπνῆσαι, εἴ τι δέοι,
ποτέρῳ ἂν προσθείημεν; Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ. Τί
δέ, ἔφη, τὸ ἀφροδισίων ἐγκρατῆ εἶναι, ὥστε μὴ διὰ ταῦτα
κωλύεσθαι πράττειν, εἴ τι δέοι; Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ.
Τί δέ, τὸ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἀλλ᾽ ἐθελοντὴν ὑπομέ-
νειν, ποτέρῳ ἂν προσθείημεν; Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ ἄρχειν

παιδευομένῳ. Τί δέ, τὸ μαθεῖν εἴ τι ἐπιτήδειόν ἐστι
μάθημα πρὸς τὸ κρατεῖν τῶν ἀντιπάλων ποτέρῳ ἂν
προσθεῖναι μᾶλλον πρέποι; Πολὺ νὴ Δί', ἔφη, τῷ ἄρχειν
παιδευομένῳ· καὶ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν ὄφελος ἄνευ τῶν
4 τοιούτων μαθημάτων. Οὐκοῦν ὁ οὕτω πεπαιδευμένος
ἧττον ἂν δοκεῖ σοι ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἢ τὰ λοιπὰ ζῷα
ἁλίσκεσθαι; τούτων γὰρ δήπου τὰ μὲν γαστρὶ δελεαζό-
μενα, καὶ μάλα ἔνια δυσωπούμενα, ὅμως τῇ ἐπιθυμίᾳ
τοῦ φαγεῖν ἀγόμενα πρὸς τὸ δέλεαρ ἁλίσκεται, τὰ δὲ ποτῷ
ἐνεδρεύεται. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἄλλα ὑπὸ
λαγνείας, οἷον οἵ τε ὄρτυγες καὶ οἱ πέρδικες, πρὸς τὴν
τῆς θηλείας φωνὴν τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν ἀφρο-
δισίων φερόμενοι καὶ ἐξιστάμενοι τοῦ τὰ δεινὰ ἀναλογί-
5 ζεσθαι τοῖς θηράτροις ἐμπίπτουσι; Συνέφη καὶ ταῦτα.
Οὐκοῦν δοκεῖ σοι αἰσχρὸν εἶναι ἀνθρώπῳ ταὐτὰ πάσχειν
τοῖς ἀφρονεστάτοις τῶν θηρίων; ὥσπερ οἱ μοιχοὶ εἰσέρ-
χονται εἰς τὰς εἱρκτὰς εἰδότες, ὅτι κίνδυνος τῷ μοιχεύοντι
ἅ τε ὁ νόμος ἀπειλεῖ παθεῖν καὶ ἐνεδρευθῆναι καὶ λη-
φθέντα ὑβρισθῆναι· καὶ τηλικούτων μὲν ἐπικειμένων τῷ
μοιχεύοντι κακῶν τε καὶ αἰσχρῶν, ὄντων δὲ πολλῶν τῶν
ἀπολυσόντων τῆς τῶν ἀφροδισίων ἐπιθυμίας ἐν ἀδείᾳ,
ὅμως εἰς τὰ ἐπικίνδυνα φέρεσθαι, ἆρ' οὐκ ἤδη τοῦτο παν-
6 τάπασι κακοδαιμονῶντός ἐστιν; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Τὸ
δὲ εἶναι μὲν τὰς ἀναγκαιοτάτας πλείστας πράξεις τοῖς
ἀνθρώποις ἐν ὑπαίθρῳ, οἷον τάς τε πολεμικὰς καὶ τὰς
γεωργικὰς καὶ τῶν ἄλλων οὐ τὰς ἐλαχίστας, τοὺς δὲ πολ-
λοὺς ἀγυμνάστως ἔχειν πρός τε ψύχη καὶ θάλπη οὐ δοκεῖ
σοι πολλὴ ἀμέλεια εἶναι; Συνέφη καὶ τοῦτο. Οὐκοῦν
δοκεῖ σοι τὸν μέλλοντα ἄρχειν ἀσκεῖν δεῖν καὶ ταῦτα εὐ-
7 πετῶς φέρειν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν εἰ τοὺς ἐγ-
κρατεῖς τούτων ἁπάντων εἰς τοὺς ἀρχικοὺς τάττομεν,
τοὺς ἀδυνάτους ταῦτα ποιεῖν εἰς τοὺς μηδ' ἀντιποιησο-
μένους τοῦ ἄρχειν τάξομεν; Συνέφη καὶ τοῦτο. Τί οὖν;
ἐπειδὴ καὶ τούτων ἑκατέρου τοῦ φύλου τὴν τάξιν οἶσθα,
ἤδη ποτ' ἐπεσκέψω, εἰς ποτέραν τῶν τάξεων τούτων σαυ-
8 τὸν δικαίως ἂν τάττοις; Ἔγωγ', ἔφη ὁ Ἀρίστιππος, καὶ
οὐδαμῶς γε τάττω ἐμαυτὸν εἰς τὴν τῶν ἄρχειν βουλομένων

τάξιν. καὶ γὰρ πάνυ μοι δοκεῖ ἄφρονος ἀνθρώπου εἶναι τὸ μεγάλου ἔργου ὄντος τοῦ ἑαυτῷ τὰ δέοντα παρασκευάζειν μὴ ἀρκεῖν τοῦτο, ἀλλὰ προσαναθέσθαι τὸ καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις ὧν δέονται πορίζειν· καὶ ἑαυτῷ μὲν πολλὰ ὧν βούλεται ἐλλείπειν, τῆς δὲ πόλεως προεστῶτα, ἐὰν μὴ πάντα, ὅσα ἡ πόλις βούλεται, καταπράττῃ, τούτου δίκην ὑπέχειν, τοῦτο πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη ἐστί; καὶ 9
γὰρ ἀξιοῦσιν αἱ πόλεις τοῖς ἄρχουσιν ὥσπερ ἐγὼ τοῖς οἰκέταις χρῆσθαι. ἐγώ τε γὰρ ἀξιῶ τοὺς θεράποντας ἐμοὶ μὲν ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια παρασκευάζειν, αὐτοὺς δὲ μηδενὸς τούτων ἅπτεσθαι, αἵ τε πόλεις οἴονται χρῆναι τοὺς ἄρχοντας ἑαυταῖς μὲν ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ πορίζειν, αὐτοὺς δὲ πάντων τούτων ἀπέχεσθαι. ἐγὼ οὖν τοὺς μὲν βουλομένους πολλὰ πράγματα ἔχειν αὐτοῖς τε καὶ ἄλλοις παρέχειν οὕτως ἂν παιδεύσας εἰς τοὺς ἀρχικοὺς καταστήσαιμι· ἐμαυτόν γε μέντοι τάττω εἰς τοὺς βουλομένους ᾗ ῥᾷστά τε καὶ ἥδιστα βιοτεύειν. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· 10
Βούλει οὖν καὶ τοῦτο σκεψώμεθα, πότεροι ἥδιον ζῶσιν, οἱ ἄρχοντες ἢ οἱ ἀρχόμενοι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πρῶτον μὲν τοίνυν τῶν ἐθνῶν ὧν ἡμεῖς ἴσμεν ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ Πέρσαι μὲν ἄρχουσιν, ἄρχονται δὲ Σύροι καὶ Φρύγες καὶ Λυδοί· ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ Σκύθαι μὲν ἄρχουσι, Μαιῶται δὲ ἄρχονται· ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ Καρχηδόνιοι μὲν ἄρχουσι, Λίβυες δὲ ἄρχονται. τούτων οὖν ποτέρους ἥδιον οἴει ζῆν; ἢ τῶν Ἑλλήνων, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς εἶ, πότεροί σοι δοκοῦσιν ἥδιον, οἱ κρατοῦντες ἢ οἱ κρατούμενοι, ζῆν; Ἀλλ' ἐγώ τοι, 11
ἔφη ὁ Ἀρίστιππος, οὐδὲ εἰς τὴν δουλείαν αὖ ἐμαυτὸν τάττω, ἀλλ' εἶναί τίς μοι δοκεῖ μέση τούτων ὁδός, ἣν πειρῶμαι βαδίζειν, οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας, ἀλλὰ δι' ἐλευθερίας, ἥπερ μάλιστα πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγει. Ἀλλ' εἰ μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε 12
διὰ δουλείας ἡ ὁδὸς αὕτη φέρει, οὕτως μηδὲ δι' ἀνθρώπων, ἴσως ἄν τι λέγοις· εἰ μέντοι ἐν ἀνθρώποις ὢν μήτε ἄρχειν ἀξιώσεις μήτε ἄρχεσθαι μηδὲ τοὺς ἄρχοντας ἑκὼν θεραπεύσεις, οἶμαί σε ὁρᾶν, ὡς ἐπίστανται οἱ κρείττονες τοὺς ἥττονας καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ κλαίοντας καθίσαντες δούλοις χρῆσθαι. ἢ λανθάνουσί σε οἱ ἄλλων σπειράντων 13

καὶ φυτευσάντων τόν τε σῖτον τέμνοντες καὶ δενδροκοποῦντες καὶ πάντα τρόπον πολιορκοῦντες τοὺς ἥττονας καὶ μὴ θέλοντας θεραπεύειν, ἕως ἂν πείσωσιν ἑλέσθαι δουλεύειν ἀντὶ τοῦ πολεμεῖν τοῖς κρείττοσι; καὶ ἰδίᾳ αὖ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ δυνατοὶ τοὺς ἀνάνδρους καὶ ἀδυνάτους οὐκ οἶσθα ὅτι καταδουλωσάμενοι καρποῦνται; Ἀλλ' ἐγώ τοι, ἔφη, ἵνα μὴ πάσχω ταῦτα, οὐδ' εἰς πολιτείαν ἐμαυτὸν
14 κατακλείω, ἀλλὰ ξένος πανταχοῦ εἰμι. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Τοῦτο μέντοι ἤδη λέγεις δεινὸν πάλαισμα. τοὺς γὰρ ξένους, ἐξ οὗ ὅ τε Σίνις καὶ ὁ Σκείρων καὶ ὁ Προκρούστης ἀπέθανον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ· ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολιτευόμενοι ἐν ταῖς πατρίσι καὶ νόμους τίθενται, ἵνα μὴ ἀδικῶνται, καὶ φίλους πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλουμένοις ἄλλους κτῶνται βοηθοὺς καὶ ταῖς πόλεσιν ἐρύματα περιβάλλονται καὶ ὅπλα κτῶνται, οἷς ἀμυνοῦνται τοὺς ἀδικοῦντας, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλους ἔξωθεν συμμάχους κατασκευάζονται· καὶ οἱ μὲν πάντα ταῦτα κεκτημένοι
15 ὅμως ἀδικοῦνται· σὺ δὲ οὐδὲν μὲν τούτων ἔχων, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς, ἔνθα πλεῖστοι ἀδικοῦνται, πολὺν χρόνον διατρίβων, εἰς ὁποίαν δ' ἂν πόλιν ἀφίκῃ, τῶν πολιτῶν πάντων ἥττων ὢν καὶ τοιοῦτος οἵοις μάλιστα ἐπιτίθενται οἱ βουλόμενοι ἀδικεῖν, ὅμως διὰ τὸ ξένος εἶναι οὐκ ἂν οἴει ἀδικηθῆναι; ἦ διότι αἱ πόλεις σοι κηρύττουσιν ἀσφάλειαν καὶ προσιόντι καὶ ἀπιόντι, θαρρεῖς; ἢ διότι καὶ δοῦλος ἂν οἴει τοιοῦτος εἶναι οἷος μηδενὶ δεσπότῃ λυσιτελεῖν; τίς γὰρ ἂν ἐθέλοι ἄνθρωπον ἐν οἰκίᾳ ἔχειν πονεῖν μὲν μηδὲν ἐθέλοντα, τῇ δὲ πολυτελεστάτῃ διαίτῃ χαίροντα;
16 σκεψώμεθα δὲ καὶ τοῦτο, πῶς οἱ δεσπόται τοῖς τοιούτοις οἰκέταις χρῶνται. ἆρα οὐ τὴν μὲν λαγνείαν αὐτῶν τῷ λιμῷ σωφρονίζουσι; κλέπτειν δὲ κωλύουσιν ἀποκλείοντες ὅθεν ἄν τι λαβεῖν ᾖ; τοῦ δὲ δραπετεύειν δεσμοῖς ἀπείργουσι; τὴν ἀργίαν δὲ πληγαῖς ἐξαναγκάζουσιν; ἢ σὺ πῶς ποιεῖς, ὅταν τῶν οἰκετῶν τινα τοιοῦτον ὄντα
17 καταμανθάνῃς; Κολάζω, ἔφη, πᾶσι κακοῖς, ἕως ἂν δουλεύειν ἀναγκάσω. ἀλλὰ γάρ, ὦ Σώκρατες, οἱ εἰς τὴν βασιλικὴν τέχνην παιδευόμενοι, ἣν δοκεῖς μοι σὺ νομίζειν εὐδαιμονίαν εἶναι, τί διαφέρουσι τῶν ἐξ ἀνάγκης κακο-

παθούντων, εἴ γε πεινήσουσι καὶ διψήσουσι καὶ ῥιγώσουσι καὶ ἀγρυπνήσουσι καὶ τἆλλα πάντα μοχθήσουσιν ἑκόντες; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδ' ὅτι διαφέρει τὸ αὐτὸ δέρμα ἑκόντα ἢ ἄκοντα μαστιγοῦσθαι ἢ ὅλως τὸ αὐτὸ σῶμα πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἑκόντα ἢ ἄκοντα πολιορκεῖσθαι· ἄλλο γε ἢ ἀφροσύνη πρόσεστι τῷ θέλοντι τὰ λυπηρὰ ὑπομένειν; Τί δέ, ὦ Ἀρίστιππε, ὁ Σωκράτης ἔφη, οὐ δοκεῖ σοι 18
τῶν τοιούτων διαφέρειν τὰ ἑκούσια τῶν ἀκουσίων, ᾗ ὁ μὲν ἑκὼν πεινῶν φάγοι ἂν ὁπότε βούλοιτο καὶ ὁ ἑκὼν διψῶν πίοι καὶ τἆλλα ὡσαύτως, τῷ δ' ἐξ ἀνάγκης ταῦτα πάσχοντι οὐκ ἔξεστιν ὁπόταν βούληται παύεσθαι; ἔπειτα ὁ μὲν ἑκουσίως ταλαιπωρῶν ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι πονῶν εὐφραίνεται, οἷον οἱ τὰ θηρία θηρῶντες ἐλπίδι τοῦ λήψεσθαι ἡδέως μοχθοῦσι. καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἆθλα τῶν 19
πόνων μικροῦ τινος ἄξιά ἐστι· τοὺς δὲ πονοῦντας, ἵνα φίλους ἀγαθοὺς κτήσωνται ἢ ὅπως ἐχθροὺς χειρώσονται ἢ ἵνα δυνατοὶ γενόμενοι καὶ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ τὸν ἑαυτῶν οἶκον καλῶς οἰκῶσι καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιῶσι καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετῶσι, πῶς οὐκ οἴεσθαι χρὴ τούτους καὶ πονεῖν ἡδέως εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ ζῆν εὐφραινομένους, ἀγαμένους μὲν ἑαυτούς, ἐπαινουμένους δὲ καὶ ζηλουμένους ὑπὸ τῶν ἄλλων; ἔτι δὲ αἱ μὲν ῥᾳδιουργίαι καὶ 20
ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναὶ οὔτε σώματι εὐεξίαν ἱκαναί εἰσιν ἐνεργάζεσθαι, ὥς φασιν οἱ γυμνασταί, οὔτε ψυχῇ ἐπιστήμην ἀξιόλογον οὐδεμίαν ἐμποιοῦσιν, αἱ δὲ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν τε κἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὥς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. λέγει δέ που καὶ Ἡσίοδος·

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
ῥηιδίως· λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι,
ῥηιδίη δὴ ἔπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.

μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷδε·

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγάθ' οἱ θεοί.

[καὶ ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ φησίν·

Ὦ πονηρέ, μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκλήρ' ἔχῃς.]

21 καὶ Πρόδικος δὲ ὁ σοφὸς ἐν τῷ συγγράμματι τῷ περὶ Ἡρακλέους, ὅπερ δὴ καὶ πλείστοις ἐπιδείκνυται, ὡσαύτως περὶ τῆς ἀρετῆς ἀποφαίνεται, ὧδέ πως λέγων, ὅσα ἐγὼ μέμνημαι. φησὶ γὰρ Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἥβην ὡρμᾶτο, ἐν ᾗ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γιγνόμενοι δηλοῦσιν, εἴτε τὴν δι᾽ ἀρετῆς ὁδὸν τρέψονται ἐπὶ τὸν βίον εἴτε τὴν διὰ κακίας, ἐξελθόντα εἰς ἡσυχίαν καθῆσθαι
22 ἀποροῦντα, ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται· καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναῖκας προσιέναι μεγάλας, τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον φύσει, κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνῃ, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ, τὴν δ᾽ ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἁπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα, ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι, τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα, ἐσθῆτα δέ, ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ὥρα διαλάμποι, κατασκοπεῖσθαι δὲ θαμὰ ἑαυτήν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν
23 ἀποβλέπειν. ὡς δ᾽ ἐγένοντο πλησιαίτερον τοῦ Ἡρακλέους, τὴν μὲν πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον, τὴν δ᾽ ἑτέραν φθάσαι βουλομένην προσδραμεῖν τῷ Ἡρακλεῖ καὶ εἰπεῖν· Ὁρῶ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα, ποίαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπῃ. ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιησάμενος, ἐπὶ τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥᾴστην ὁδὸν ἄξω σε καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσῃ, τῶν δὲ χαλεπῶν ἄπειρος
24 διαβιώσῃ. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ πολέμων οὐδὲ πραγμάτων φροντιεῖς, ἀλλὰ σκοπούμενος διέσῃ, τί ἂν κεχαρισμένον ἢ σιτίον ἢ ποτὸν εὕροις ἢ τί ἂν ἰδὼν ἢ τί ἀκούσας τερφθείης ἢ τίνων ἂν ὀσφραινόμενος ἢ ἁπτόμενος ἡσθείης, τίσι δὲ παιδικοῖς ὁμιλῶν μάλιστ᾽ ἂν εὐφρανθείης καὶ πῶς ἂν μαλακώτατα καθεύδοις καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τού-
25 των πάντων τυγχάνοις. ἐὰν δέ ποτε γένηταί τις ὑποψία σπάνεως ἀφ᾽ ὧν ἔσται ταῦτα, οὐ φόβος, μή σε ἀγάγω ἐπὶ τὸ πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ταῦτα πορίζεσθαι, ἀλλ᾽ οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται, τούτοις σὺ χρήσῃ, οὐδενὸς ἀπεχόμενος ὅθεν ἂν δυνατὸν ᾖ

τι κερδᾶναι. πανταχόθεν γὰρ ὠφελεῖσθαι τοῖς ἐμοὶ συνοῦσιν ἐξουσίαν ἐγὼ παρέχω. καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀκούσας 26
ταῦτα, Ὦ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι τί ἐστιν; ἡ δέ, Οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλοῦσί με Εὐδαιμονίαν, οἱ δὲ μισοῦντές με ὑποκοριζόμενοι ὀνομάζουσι Κακίαν. καὶ ἐν τούτῳ 27
ἡ ἑτέρα γυνὴ προσελθοῦσα εἶπε· Καὶ ἐγὼ ἥκω πρὸς σέ, ὦ Ἡράκλεις, εἰδυῖα τοὺς γεννήσαντάς σε καὶ τὴν φύσιν τὴν σὴν ἐν τῇ παιδείᾳ καταμαθοῦσα· ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν τράποιο, σφόδρ' ἄν σε τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἐργάτην ἀγαθὸν γενέσθαι καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμοτέραν καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν φανῆναι. οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προοιμίοις ἡδονῆς, ἀλλ' ᾗπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν τὰ ὄντα διηγήσομαι μετ' ἀληθείας. τῶν γὰρ 28
ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας θεοὶ διδόασιν ἀνθρώποις, ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἵλεως εἶναί σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεούς, εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον, εἴτε ὑπό τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελητέον, εἴτε ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν, εἴτε γῆν βούλει σοι καρποὺς ἀφθόνους φέρειν, τὴν γῆν θεραπευτέον, εἴτε ἀπὸ βοσκημάτων οἴει δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον, εἴτε διὰ πολέμου ὁρμᾷς αὔξεσθαι καὶ βούλει δύνασθαι τούς τε φίλους ἐλευθεροῦν καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦσθαι, τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτάς τε παρὰ τῶν ἐπισταμένων μαθητέον καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι ἀσκητέον· εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα καὶ γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἱδρῶτι. καὶ ἡ Κακία ὑπολαβοῦσι εἶπεν, ὥς 29
φησι Πρόδικος· Ἐννοεῖς, ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνή σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥᾳδίαν καὶ βραχεῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε. καὶ ἡ Ἀρετὴ εἶπεν· Ὦ τλῆμον, τί δὲ σὺ 30
ἀγαθὸν ἔχεις; ἢ τί ἡδὺ οἶσθα μηδὲν τούτων ἕνεκα πράττειν ἐθέλουσα; ἥτις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμένεις, ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι πάντων ἐμπίπλασαι, πρὶν μὲν πεινῆν ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν πίνουσα, καὶ ἵνα μὲν

ἡδέως φάγῃς, ὀψοποιοὺς μηχανωμένη, ἵνα δὲ ἡδέως πίῃς, οἴνους τε πολυτελεῖς παρασκευάζῃ καὶ τοῦ θέρους χιόνα περιθέουσα ζητεῖς, ἵνα δὲ καθυπνώσῃς ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακάς, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίναις παρασκευάζῃ· οὐ γὰρ διὰ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὅ,τι ποιῇς ὕπνου ἐπιθυμεῖς. τὰ δ' ἀφροδίσια πρὸ τοῦ δεῖσθαι ἀναγκάζεις, πάντα μηχανωμένη καὶ γυναιξὶ τοῖς ἀνδράσι χρωμένη· οὕτω γὰρ παιδεύεις τοὺς σεαυτῆς φίλους, τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα,
31 τῆς δ' ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον κατακοιμίζουσα. ἀθάνατος δὲ οὖσα ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι, ὑπὸ δὲ ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζῃ· τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσματος, ἐπαίνου ἑαυτῆς, ἀνήκοος εἶ καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου θεάματος ἀθέατος· οὐδὲν γὰρ πώποτε σεαυτῆς ἔργον καλὸν τεθέασαι. τίς δ' ἄν σοι λεγούσῃ τι πιστεύσειε; τίς δ' ἂν δεομένῃ τινὸς ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου τολμήσειεν εἶναι; οἳ νέοι μὲν ὄντες τοῖς σώμασιν ἀδύνατοί εἰσι, πρεσβύτεροι δὲ γενόμενοι ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι, ἀπόνως μὲν λιπαροὶ διὰ νεότητος τρεφόμενοι, ἐπιπόνως δὲ αὐχμηροὶ διὰ γήρως περῶντες, τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυνόμενοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι, τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ
32 εἰς τὸ γῆρας ἀποθέμενοι. ἐγὼ δὲ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς· ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον οὔτ' ἀνθρώπινον χωρὶς ἐμοῦ γίγνεται. τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις οἷς προσήκει, ἀγαπητὴ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις, εὐμενὴς δὲ παραστάτις οἰκέταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων, βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρίστη δὲ φιλίας κοι-
33 νωνός. ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φίλοις ἡδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις· ἀνέχονται γάρ, ἕως ἂν ἐπιθυμήσωσιν αὐτῶν. ὕπνος δ' αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων ἢ τοῖς ἀμόχθοις καὶ οὔτε ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται οὔτε διὰ τοῦτον μεθιᾶσι τὰ δέοντα πράττειν. καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται καὶ

ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται, εὖ δὲ τὰς
παρούσας ἥδονται πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν θεοῖς
ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν. ὅταν δ'
ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κεῖν-
ται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλ-
λουσι. τοιαῦτά σοι, ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν Ἡράκλεις,
ἔξεστι διαπονησαμένῳ τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν
κεκτῆσθαι. οὕτω πως διώκει Πρόδικος τὴν ὑπ' Ἀρετῆς 34
Ἡρακλέους παίδευσιν, ἐκόσμησε μέντοι τὰς γνώμας ἔτι
μεγαλειοτέροις ῥήμασιν ἢ ἐγὼ νῦν. σοὶ δ' οὖν ἄξιον, ὦ
Ἀρίστιππε, τούτων ἐνθυμουμένῳ πειρᾶσθαί τι καὶ τῶν
εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον τοῦ βίου φροντίζειν.
Αἰσθόμενος δέ ποτε Λαμπροκλέα, τὸν πρεσβύτατον 2
υἱὸν αὐτοῦ, πρὸς τὴν μητέρα χαλεπαίνοντα, Εἰπέ μοι,
ἔφη, ὦ παῖ, οἶσθά τινας ἀνθρώπους ἀχαρίστους καλου-
μένους; Καὶ μάλα, ἔφη ὁ νεανίσκος. Καταμεμάθηκας οὖν,
τοὺς τί ποιοῦντας τὸ ὄνομα τοῦτο ἀποκαλοῦσιν; Ἔγωγ',
ἔφη· τοὺς γὰρ εὖ παθόντας, ὅταν δυνάμενοι χάριν ἀπο-
δοῦναι μὴ ἀποδῶσιν, ἀχαρίστους καλοῦσιν. Οὐκοῦν δο-
κοῦσί σοι ἐν τοῖς ἀδίκοις καταλογίζεσθαι τοὺς ἀχαρίστους;
Ἔμοιγε, ἔφη. Ἤδη δέ ποτ' ἐσκέψω, εἰ ἄρα ὥσπερ τὸ ἀν- 2
δραποδίζεσθαι τοὺς μὲν φίλους ἄδικον εἶναι δοκεῖ, τοὺς
δὲ πολεμίους δίκαιον, καὶ τὸ ἀχαριστεῖν πρὸς μὲν τοὺς
φίλους ἄδικόν ἐστι, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους δίκαιον; Καὶ
μάλα, ἔφη· καὶ δοκεῖ μοι, ὑφ' οὗ ἄν τις εὖ παθὼν εἴτε
φίλου εἴτε πολεμίου μὴ πειρᾶται χάριν ἀποδιδόναι, ἄδι-
κος εἶναι. Οὐκοῦν εἴ γ' οὕτως ἔχει τοῦτο, εἰλικρινής τις 3
ἂν εἴη ἀδικία ἡ ἀχαριστία; συνωμολόγει. Οὐκοῦν ὅσῳ
ἄν τις μείζω ἀγαθὰ παθὼν μὴ ἀποδιδῷ χάριν, τοσούτῳ
ἀδικώτερος ἂν εἴη; συνέφη καὶ τοῦτο. Τίνας οὖν, ἔφη,
ὑπὸ τίνων εὕροιμεν ἂν μείζω εὐεργετημένους ἢ παῖδας
ὑπὸ γονέων; οὓς οἱ γονεῖς ἐκ μὲν οὐκ ὄντων ἐποίησαν
εἶναι, τοσαῦτα δὲ καλὰ ἰδεῖν καὶ τοσούτων ἀγαθῶν μετα-
σχεῖν, ὅσα οἱ θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις· ἃ δὴ καὶ
οὕτως ἡμῖν δοκεῖ παντὸς ἄξια εἶναι, ὥστε πάντες τὸ κατα-
λιπεῖν αὐτὰ πάντων μάλιστα φεύγομεν· καὶ αἱ πόλεις ἐπὶ
τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασι ζημίαν θάνατον πεποιήκασιν,

ὡς οὐκ ἂν μείζονος κακοῦ φόβῳ τὴν ἀδικίαν παύσαντες.
4 καὶ μὴν οὐ τῶν γε ἀφροδισίων ἕνεκα παιδοποιεῖσθαι τοὺς
ἀνθρώπους ὑπολαμβάνεις, ἐπεὶ τούτου γε τῶν ἀπολυ-
σόντων μεσταὶ μὲν αἱ ὁδοί, μεστὰ δὲ τὰ οἰκήματα. φα-
νεροὶ δ᾽ ἐσμὲν καὶ σκοπούμενοι, ἐξ ὁποίων ἂν γυναικῶν
βέλτιστα ἡμῖν τέκνα γένοιτο, αἷς συνελθόντες τεκνοποιού-
5 μεθα. καὶ ὁ μέν γε ἀνὴρ τήν τε συντεκνοποιήσουσαν
ἑαυτῷ τρέφει καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι παισὶ προπαρα-
σκευάζει πάντα, ὅσα ἂν οἴηται συνοίσειν αὐτοῖς πρὸς
τὸν βίον, καὶ ταῦτα ὡς ἂν δύνηται πλεῖστα· ἡ δὲ γυνὴ
ὑποδεξαμένη τε φέρει τὸ φορτίον τοῦτο βαρυνομένη τε
καὶ κινδυνεύουσα περὶ τοῦ βίου καὶ μεταδιδοῦσα τῆς τρο-
φῆς, ᾗ καὶ αὐτὴ τρέφεται, καὶ σὺν πολλῷ πόνῳ διε-
νεγκοῦσα καὶ τεκοῦσα τρέφει τε καὶ ἐπιμελεῖται, οὔτε
προπεπονθυῖα οὐδὲν ἀγαθὸν οὔτε γιγνῶσκον τὸ βρέφος,
ὑφ᾽ ὅτου εὖ πάσχει οὐδὲ σημαίνειν δυνάμενον, ὅτου δεῖται,
ἀλλ᾽ αὐτὴ στοχαζομένη τά τε συμφέροντα καὶ τὰ κεχαρι-
σμένα πειρᾶται ἐκπληροῦν καὶ τρέφει πολὺν χρόνον καὶ
ἡμέρας καὶ νυκτὸς ὑπομένουσα πονεῖν, οὐκ εἰδυῖα, τίνα
6 τούτων χάριν ἀπολήψεται. καὶ οὐκ ἀρκεῖ θρέψαι μόνον,
ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν δόξωσιν ἱκανοὶ εἶναι οἱ παῖδες μανθά-
νειν τι, ἃ μὲν ἂν αὐτοὶ ἔχωσιν οἱ γονεῖς ἀγαθὰ πρὸς τὸν
βίον διδάσκουσιν, ἃ δ᾽ ἂν οἴωνται ἄλλον ἱκανώτερον εἶναι
διδάξαι, πέμπουσι πρὸς τοῦτον δαπανῶντες καὶ ἐπιμε-
λοῦνται πάντα ποιοῦντες, ὅπως οἱ παῖδες αὐτοῖς γένων-
7 ται ὡς δυνατὸν βέλτιστοι. πρὸς ταῦτα ὁ νεανίσκος εἶπεν·
Ἀλλά τοι εἰ καὶ πάντα ταῦτα πεποίηκε καὶ ἄλλα τούτων
πολλαπλάσια, οὐδεὶς ἂν δύναιτο αὐτῆς ἀνασχέσθαι τὴν
χαλεπότητα. καὶ ὁ Σωκράτης, Πότερα δέ, ἔφη, οἴει θη-
ρίου ἀγριότητα δυσφορωτέραν εἶναι ἢ μητρός; Ἐγὼ μὲν
οἶμαι, ἔφη, μητρὸς τῆς γε τοιαύτης. Ἤδη πώποτε οὖν
ἢ δακοῦσα κακόν τί σοι ἔδωκεν ἢ λακτίσασα, οἷα ὑπὸ
8 θηρίων ἤδη πολλοὶ ἔπαθον; Ἀλλὰ νὴ Δί᾽, ἔφη, λέγει ἃ
οὐκ ἄν τις ἐπὶ τῷ βίῳ παντὶ βούλοιτο ἀκοῦσαι. Σὺ δὲ
πόσα, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἴει ταύτῃ [δυσάνεκτα] καὶ τῇ
φωνῇ καὶ τοῖς ἔργοις ἐκ παιδίου δυσκολαίνων καὶ ἡμέρας
καὶ νυκτὸς πράγματα παρασχεῖν, πόσα δὲ λυπῆσαι κά-

μένων; Ἀλλ' οὐδεπώποτε αὐτήν, ἔφη, οὔτ' εἶπα οὔτ' ἐποίησα
οὐδέν, ἐφ' ᾧ ᾐσχύνθη. Τί δέ; οἴει, ἔφη, χαλεπώτερον εἶναί 9
σοι ἀκούειν ὧν αὕτη λέγει ἢ τοῖς ὑποκριταῖς, ὅταν ἐν ταῖς
τραγῳδίαις ἀλλήλους τὰ ἔσχατα λέγωσιν; Ἀλλ', οἶμαι,
ἐπειδὴ οὐκ οἴονται τῶν λεγόντων οὔτε τὸν ἐλέγχοντα
ἐλέγχειν, ἵνα ζημιώσῃ, οὔτε τὸν ἀπειλοῦντα ἀπειλεῖν, ἵνα
κακόν τι ποιήσῃ, ῥᾳδίως φέρουσι. Σὺ δ' εὖ εἰδώς, ὅτι
ἃ λέγει σοι ἡ μήτηρ, οὐ μόνον οὐδὲν κακὸν νοοῦσα λέγει,
ἀλλὰ καὶ βουλομένη σοι ἀγαθὰ εἶναι ὅσα οὐδενὶ ἄλλῳ,
χαλεπαίνεις; ἢ νομίζεις κακόνουν τὴν μητέρα σοι εἶναι;
Οὐ δῆτα, ἔφη, τοῦτό γε οὐκ οἶμαι. καὶ ὁ Σωκράτης, 10
Οὐκοῦν, ἔφη, σὺ ταύτην, εὔνουν τέ σοι οὖσαν καὶ ἐπιμε-
λομένην ὡς μάλιστα δύναται κάμνοντος, ὅπως ὑγιανεῖς
τε καὶ ὅπως τῶν ἐπιτηδείων μηδενὸς ἐνδεὴς ἔσῃ, καὶ πρὸς
τούτοις πολλὰ τοῖς θεοῖς εὐχομένην ἀγαθὰ ὑπὲρ σοῦ καὶ
εὐχὰς ἀποδιδοῦσαν, χαλεπὴν εἶναι φής; ἐγὼ μὲν οἶμαι,
εἰ τοιαύτην μὴ δύνασαι φέρειν μητέρα, τἀγαθά σε οὐ
δύνασθαι φέρειν. εἰπὲ δέ μοι, ἔφη, πότερον ἄλλον τινὰ 11
οἴει δεῖν θεραπεύειν; ἢ παρεσκεύασαι μηδενὶ ἀνθρώπων
πειρᾶσθαι ἀρέσκειν μηδὲ πείθεσθαι μήτε στρατηγῷ μήτε
ἄλλῳ ἄρχοντι; Ναὶ μὰ Δί' ἔγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ 12
Σωκράτης, καὶ τῷ γείτονι βούλει σὺ ἀρέσκειν, ἵνα σοι καὶ
πῦρ ἐναύῃ, ὅταν τούτου δέῃ, καὶ ἀγαθοῦ τέ σοι γίγνηται
συλλήπτωρ καί, ἄν τι σφαλλόμενος τύχῃς, εὐνοϊκῶς ἐγ-
γύθεν βοηθῇ σοι; Ἔγωγε, ἔφη. Τί δέ; συνοδοιπόρον ἢ
σύμπλουν ἢ εἴ τῳ ἄλλῳ ἐντυγχάνοις, οὐδὲν ἄν σοι δια-
φέροι φίλον ἢ ἐχθρὸν γενέσθαι ἢ καὶ τῆς παρὰ τούτων
εὐνοίας οἴει δεῖν ἐπιμελεῖσθαι; Ἔγωγε, ἔφη. Εἶτα τού- 13
των μὲν ἐπιμελεῖσθαι παρεσκεύασαι, τὴν δὲ μητέρα τὴν
πάντων μάλιστά σε φιλοῦσαν οὐκ οἴει δεῖν θεραπεύειν;
οὐκ οἶσθ', ὅτι καὶ ἡ πόλις ἄλλης μὲν ἀχαριστίας οὐδεμιᾶς
ἐπιμελεῖται οὐδὲ δικάζει, ἀλλὰ περιορᾷ τοὺς εὖ πεπον-
θότας χάριν οὐκ ἀποδιδόντας, ἐὰν δέ τις γονέας μὴ θε-
ραπεύῃ, τούτῳ δίκην τε ἐπιτίθησι καὶ ἀποδοκιμάζουσα
οὐκ ἐᾷ ἄρχειν τοῦτον, ὡς οὔτε ἂν τὰ ἱερὰ εὐσεβῶς θυό-
μενα ὑπὲρ τῆς πόλεως τούτου θύοντος οὔτε ἄλλο καλῶς
καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος; καὶ νὴ Δία ἐάν

τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ κοσμῇ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκι-
14 *μασίαις. σὺ οὖν, ὦ παῖ, ἐὰν σωφρονῇς, τοὺς μὲν θεοὺς παραιτήσῃ συγγνώμονάς σοι εἶναι, εἴ τι παρημέληκας τῆς μητρός, μή σε καὶ οὗτοι νομίσαντες ἀχάριστον εἶναι οὐκ ἐθελήσωσιν εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους φυλάξῃ, μή σε αἰσθόμενοι τῶν γονέων ἀμελοῦντα πάντες ἀτιμάσωσιν, εἶτα ἐν ἐρημίᾳ φίλων ἀναφανῇς. εἰ γάρ σε ὑπολάβοιεν πρὸς τοὺς γονεῖς ἀχάριστον εἶναι, οὐδεὶς ἂν νομίσειεν εὖ σε ποιήσας χάριν ἀπολήψεσθαι.*

3 *Χαιρεφῶντα δέ ποτε καὶ Χαιρεκράτην, ἀδελφὼ μὲν ὄντε ἀλλήλοιν, ἑαυτῷ δὲ γνωρίμω, αἰσθόμενος διαφερομένω, ἰδὼν τὸν Χαιρεκράτην, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαιρέκρατες, οὐ δήπου καὶ σὺ εἶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, οἳ χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα ἢ ἀδελφούς; καὶ ταῦτα τῶν μὲν ἀφρόνων ὄντων, τοῦ δὲ φρονίμου, καὶ τῶν μὲν βοηθείας δεομένων, τοῦ δὲ βοηθεῖν δυναμένου, καὶ πρὸς*
2 *τούτοις τῶν μὲν πλειόνων ὑπαρχόντων, τοῦ δὲ ἑνός. θαυμαστὸν δὲ καὶ τοῦτο, εἴ τις τοὺς μὲν ἀδελφοὺς ζημίαν ἡγεῖται, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν κέκτηται, τοὺς δὲ πολίτας οὐχ ἡγεῖται ζημίαν, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν πολιτῶν ἔχει, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν δύνανται λογίζεσθαι, ὅτι κρεῖττον σὺν πολλοῖς οἰκοῦντα ἀσφαλῶς τἀρκοῦντα ἔχειν ἢ μόνον διαιτώμενον τὰ τῶν πολιτῶν ἐπικινδύνως πάντα κεκτῆ-*
3 *σθαι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀγνοοῦσι. καὶ οἰκέτας μὲν οἱ δυνάμενοι ὠνοῦνται, ἵνα συνεργοὺς ἔχωσι, καὶ φίλους κτῶνται ὡς βοηθῶν δεόμενοι, τῶν δ' ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὥσπερ ἐκ πολιτῶν μὲν γιγνομένους φίλους, ἐξ*
4 *ἀδελφῶν δὲ οὐ γιγνομένους. καὶ μὴν πρὸς φιλίαν μέγα μὲν ὑπάρχει τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν φῦναι, μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφῆναι, ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρόφων· πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τιμῶσί τε μᾶλλον τοὺς συναδέλφους ὄντας τῶν ἀναδέλ-*
5 *φων καὶ ἧττον τούτοις ἐπιτίθενται. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· Ἀλλ' εἰ μέν, ὦ Σώκρατες, μὴ μέγα εἴη τὸ διάφορον, ἴσως ἂν δέοι φέρειν τὸν ἀδελφὸν καὶ μὴ μικρῶν ἕνεκα φεύγειν· ἀγαθὸν γάρ, ὥσπερ καὶ σὺ λέγεις, ἀδελφὸς ὤν*

οἷον δεῖ· ὁπότε μέντοι παντὸς ἐνδέοι καὶ πᾶν τὸ ἐναν-
τιώτατον εἴη, τί ἄν τις ἐπιχειροίη τοῖς ἀδυνάτοις; καὶ ὁ 6
Σωκράτης ἔφη· Πότερα δέ, ὦ Χαιρέκρατες, οὐδενὶ ἀρέσαι
δύναται Χαιρεφῶν, ὥσπερ οὐδὲ σοί, ἢ ἔστιν οἷς καὶ πάνυ
ἀρέσκει; Διὰ τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄξιόν ἐστιν
ἐμοὶ μισεῖν αὐτόν, ὅτι ἄλλοις μὲν ἀρέσκειν δύναται, ἐμοὶ
δὲ ὅπου ἂν παρῇ πανταχοῦ καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ζημία
μᾶλλον ἢ ὠφέλειά ἐστιν. Ἆρ' οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσ- 7
περ ἵππος τῷ ἀνεπιστήμονι μέν, ἐγχειροῦντι δὲ χρῆσθαι
ζημία ἐστίν, οὕτω καὶ ἀδελφός, ὅταν τις αὐτῷ μὴ ἐπι-
στάμενος ἐγχειρῇ χρῆσθαι, ζημία ἐστί; Πῶς δ' ἂν ἐγώ, 8
ἔφη ὁ Χαιρεκράτης, ἀνεπιστήμων εἴην ἀδελφῷ χρῆσθαι,
ἐπιστάμενός γε καὶ εὖ λέγειν τὸν εὖ λέγοντα καὶ εὖ ποιεῖν
τὸν εὖ ποιοῦντα; τὸν μέντοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειρώ-
μενον ἐμὲ ἀνιᾶν οὐκ ἂν δυναίμην οὔτ' εὖ λέγειν οὔτ' εὖ
ποιεῖν, ἀλλ' οὐδὲ πειράσομαι. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· 9
Θαυμαστά γε λέγεις, ὦ Χαιρέκρατες, εἰ κύνα μέν, εἴ σοι
ἦν ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος ὢν καὶ τοὺς μὲν ποιμένας
ἠσπάζετο, σοὶ δὲ προσιόντι ἐχαλέπαινεν, ἀμελήσας ἂν
τοῦ ὀργίζεσθαι ἐπειρῶ εὖ ποιήσας πραΰνειν αὐτόν, τὸν
δὲ ἀδελφὸν φῂς μὲν μέγα ἂν ἀγαθὸν εἶναι ὄντα πρὸς σὲ
οἷον δεῖ, ἐπίστασθαι δὲ ὁμολογῶν καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ
λέγειν οὐκ ἐπιχειρεῖς μηχανᾶσθαι, ὅπως σοι ὡς βέλτιστος
ᾖ. καὶ ὁ Χαιρεκράτης, Δέδοικα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, μὴ οὐκ 10
ἔχω ἐγὼ τοσαύτην σοφίαν, ὥστε Χαιρεφῶντα ποιῆσαι
πρὸς ἐμὲ οἷον δεῖ. Καὶ μὴν οὐδέν γε ποικίλον, ἔφη ὁ
Σωκράτης, οὐδὲ καινὸν δεῖ ἐπ' αὐτόν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μη-
χανᾶσθαι, οἷς δὲ καὶ σὺ ἐπίστασαι αὐτὸς οἴομαι ἂν αὐτὸν
ἁλόντα περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαί σε. Οὐκ ἂν φθάνοις, ἔφη, 11
λέγων, εἴ τι ᾔσθησαί με φίλτρον ἐπιστάμενον, ὃ ἐγὼ
εἰδὼς λέληθα ἐμαυτόν. Λέγε δή μοι, ἔφη, εἴ τινα τῶν
γνωρίμων βούλοιο κατεργάσασθαι, ὁπότε θύοι, καλεῖν σε
ἐπὶ δεῖπνον, τί ἂν ποιοίης; Δῆλον ὅτι κατάρχοιμι ἂν
τοῦ αὐτός, ὅτε θύοιμι, καλεῖν ἐκεῖνον. Εἰ δὲ βούλοιο 12
τῶν φίλων τινὰ προτρέψασθαι, ὁπότε ἀποδημοίης, ἐπι-
μελεῖσθαι τῶν σῶν, τί ἂν ποιοίης; Δῆλον ὅτι πρότερος
ἂν ἐγχειροίην ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐκείνου, ὁπότε ἀποδημοίη.

13 *Εἰ δὲ βούλοιο ξένον ποιῆσαι ὑποδέχεσθαί σεαυτόν, ὁπότε ἔλθοις εἰς τὴν ἐκείνου, τί ἂν ποιοίης; Δῆλον ὅτι καὶ τοῦτον πρότερος ὑποδεχοίμην ἄν, ὁπότε ἔλθοι Ἀθήναζε· καὶ εἴ γε βουλοίμην αὐτὸν προθυμεῖσθαι διαπράττειν μοι ἐφ᾽ ἃ ἥκοιμι, δῆλον ὅτι καὶ τοῦτο δέοι ἂν πρότερον αὐτὸν*
14 *ἐκείνῳ ποιεῖν. Πάντ᾽ ἄρα σύγε τὰ ἐν ἀνθρώποις φίλτρα ἐπιστάμενος πάλαι ἀπεκρύπτου· ἢ ὀκνεῖς, ἔφη, ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς φανῇς, ἐὰν πρότερος τὸν ἀδελφὸν εὖ ποιῇς; καὶ μὴν πλείστου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίνου ἄξιος εἶναι, ὃς ἂν φθάνῃ τοὺς μὲν πολεμίους κακῶς ποιῶν, τοὺς δὲ φίλους εὐεργετῶν. εἰ μὲν οὖν ἐδόκει μοι Χαιρεφῶν ἡγεμονικώτερος εἶναι σοῦ πρὸς τὴν φιλίαν ταύτην, ἐκεῖνον ἂν ἐπειρώμην πείθειν πρότερον ἐγχειρεῖν τῷ σὲ φίλον ποιεῖσθαι· νῦν δέ μοι σὺ δοκεῖς ἡγούμενος μᾶλλον ἂν*
15 *ἐξεργάζεσθαι τοῦτο. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· Ἄτοπα λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ, ὅς γε κελεύεις ἐμὲ νεώτερον ὄντα καθηγεῖσθαι· καίτοι τούτου γε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τἀναντία νομίζεται, τὸν πρεσβύ-*
16 *τερον ἡγεῖσθαι παντὸς καὶ ἔργου καὶ λόγου. Πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ καὶ ὁδοῦ παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον πρεσβυτέρῳ συντυγχάνοντι πανταχοῦ νομίζεται καὶ καθήμενον ὑπαναστῆναι καὶ κοίτῃ μαλακῇ τιμῆσαι καὶ λόγων ὑπεῖξαι; ὠγαθέ, μὴ ὄκνει, ἔφη, ἀλλ᾽ ἐγχείρει τὸν ἄνδρα καταπραΰνειν· καὶ πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται. οὐχ ὁρᾷς, ὡς φιλότιμός ἐστι καὶ ἐλευθέριος; τὰ μὲν γὰρ πονηρὰ ἀνθρώπια οὐκ ἂν ἄλλως μᾶλλον ἕλοις ἢ εἰ δοίης τι, τοὺς δὲ καλοὺς κἀγαθοὺς ἀνθρώπους προσφιλῶς χρώμενος*
17 *μάλιστ᾽ ἂν κατεργάσαιο. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· Ἐὰν οὖν ἐμοῦ ταῦτα ποιοῦντος ἐκεῖνος μηδὲν βελτίων γίγνηται; Τί γὰρ ἄλλο, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἢ κινδυνεύσεις ἐπιδεῖξαι σὺ μὲν χρηστός τε καὶ φιλάδελφος εἶναι, ἐκεῖνος δὲ φαῦλός τε καὶ οὐκ ἄξιος εὐεργεσίας; ἀλλ᾽ οὐδὲν οἶμαι τούτων ἔσεσθαι· νομίζω γὰρ αὐτόν, ἐπειδὰν αἴσθηταί σε προκαλούμενον ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, πάνυ φιλονεικήσειν, ὅπως περιγένηταί σου καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ εὖ*
18 *ποιῶν. νῦν μὲν γὰρ οὕτως, ἔφη, διάκεισθον, ὥσπερ εἰ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐπὶ τῷ συλλαμβάνειν ἀλλήλαιν ἐποίησεν,*

ἀφεμένω τούτου τράποιντο πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω ἢ εἰ τὼ πόδε θείᾳ μοίρᾳ πεποιημένω πρὸς τὸ συνεργεῖν ἀλλήλοιν ἀμελήσαντε τούτου ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. οὐκ 19
ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ἐπὶ βλάβῃ χρῆσθαι; καὶ μὴν ἀδελφώ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν ἢ χεῖρέ τε καὶ πόδε καὶ ὀφθαλμὼ καὶ τἆλλα, ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις. χεῖρες μὲν γάρ, εἰ δέοι αὐτὰς τὰ πλέον ὀργυιᾶς διέχοντα ἅμα ποιῆσαι, οὐκ ἂν δύναιντο· πόδες δὲ οὐδ' ἂν ἐπὶ τὰ ὀργυιὰν διέχοντα ἔλθοιεν ἅμα· ὀφθαλμοὶ δὲ οἱ καὶ δοκοῦντες ἐπὶ πλεῖστον ἐξικνεῖσθαι οὐδ' ἂν τῶν ἔτι ἐγγυτέρω ὄντων τὰ ἔμπροσθεν ἅμα καὶ τὰ ὄπισθεν ἰδεῖν δύναιντο· ἀδελφὼ δὲ φίλω ὄντε καὶ πολὺ διεστῶτε πράττετον ἅμα καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν.

Ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ φίλων διαλεγομένου, 4
ἐξ ὧν ἔμοιγε ἐδόκει μάλιστ' ἄν τις ὠφελεῖσθαι πρὸς φίλων κτῆσίν τε καὶ χρείαν. τοῦτο μὲν γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκούειν, ὡς πάντων κτημάτων κράτιστον εἴη φίλος σαφὴς καὶ ἀγαθός· ἐπιμελομένους δὲ παντὸς μᾶλλον ὁρᾶν ἔφη τοὺς πολλοὺς ἢ φίλων κτήσεως. καὶ γὰρ οἰκίας καὶ ἀγροὺς καὶ 2
ἀνδράποδα καὶ βοσκήματα καὶ σκεύη κτωμένους τε ἐπιμελῶς ὁρᾶν ἔφη καὶ τὰ ὄντα σώζειν πειρωμένους, φίλον δέ, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναί φασιν, ὁρᾶν ἔφη τοὺς πολλοὺς οὔτε ὅπως κτήσονται φροντίζοντας οὔτε ὅπως οἱ ὄντες ἑαυτοῖς σώζωνται. ἀλλὰ καὶ καμνόντων φίλων τε 3
καὶ οἰκετῶν ὁρᾶν τινας ἔφη τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροὺς εἰσάγοντας καὶ τἆλλα τὰ πρὸς ὑγίειαν ἐπιμελῶς παρασκευάζοντας, τῶν δὲ φίλων ὀλιγωροῦντας, ἀποθανόντων τε ἀμφοτέρων ἐπὶ μὲν τοῖς οἰκέταις ἀχθομένους τε καὶ ζημίαν ἡγουμένους, ἐπὶ δὲ τοῖς φίλοις οὐδὲν οἰομένους ἐλαττοῦσθαι, καὶ τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων οὐδὲν ἐῶντας ἀθεράπευτον οὐδ' ἀνεπίσκεπτον, τῶν δὲ φίλων ἐπιμελείας δεομένων ἀμελοῦντας. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὁρᾶν ἔφη 4
τοὺς πολλοὺς τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων καὶ πάνυ πολλῶν αὐτοῖς ὄντων τὸ πλῆθος εἰδότας, τῶν δὲ φίλων ὀλίγων ὄντων οὐ μόνον τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς πυνθανομένοις τοῦτο καταλέγειν ἐγχειρήσαντας οὓς ἐν τοῖς

φίλοις ἔθεσαν, πάλιν τούτους ἀνατίθεσθαι· τοσοῦτον
5 αὐτοὺς τῶν φίλων φροντίζειν. καίτοι πρὸς ποῖον κτῆμα
τῶν ἄλλων παραβαλλόμενος φίλος ἀγαθὸς οὐκ ἂν πολλῷ
κρείττων φανείη; ποῖος γὰρ ἵππος ἢ ποῖον ζεῦγος οὕτω
χρήσιμον ὥσπερ ὁ χρηστὸς φίλος; ποῖον δὲ ἀνδράποδον
οὕτως εὔνουν καὶ παραμόνιμον; ἢ ποῖον ἄλλο κτῆμα οὕτω
6 πάγχρηστον; ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος ἑαυτὸν τάττει πρὸς πᾶν
τὸ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ καὶ τῆς τῶν ἰδίων κατασκευῆς καὶ
τῶν κοινῶν πράξεων, καὶ ἄν τέ τινα εὖ ποιῆσαι δέῃ, συν-
επισχύει, ἄν τέ τις φόβος ταράττῃ, συμβοηθεῖ τὰ μὲν
συναναλίσκων, τὰ δὲ συμπράττων καὶ τὰ μὲν συμπείθων,
τὰ δὲ βιαζόμενος καὶ εὖ μὲν πράττοντας πλεῖστα εὐφραί-
7 νων, σφαλλομένους δὲ πλεῖστα ἐπανορθῶν. ἃ δὲ αἵ τε
χεῖρες ἑκάστῳ ὑπηρετοῦσι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ προορῶσι καὶ
τὰ ὦτα προακούουσι καὶ οἱ πόδες διανύτουσι, τούτων
φίλος εὐεργετῶν οὐδενὸς λείπεται· πολλάκις δὲ ἃ πρὸ
αὑτοῦ τις ἢ οὐκ ἐξειργάσατο ἢ οὐκ εἶδεν ἢ οὐκ ἤκουσεν ἢ
οὐ διήνυσε, ταῦθ᾽ ὁ φίλος πρὸ τοῦ φίλου ἐξήρκεσεν. ἀλλ᾽
ὅμως ἔνιοι δένδρα μὲν πειρῶνται θεραπεύειν τοῦ καρποῦ
ἕνεκεν, τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὃ καλεῖται φίλος,
ἀργῶς καὶ ἀνειμένως οἱ πλεῖστοι ἐπιμέλονται.

5 Ἤκουσα δέ ποτε καὶ ἄλλον αὐτοῦ λόγον, ὅς ἐδόκει μοι
προτρέπειν τὸν ἀκούοντα ἐξετάζειν ἑαυτόν, ὁπόσου τοῖς
φίλοις ἄξιος εἴη. ἰδὼν γάρ τινα τῶν συνόντων ἀμελοῦντα
φίλου πενίᾳ πιεζομένου ἤρετο Ἀντισθένη ἐναντίον τοῦ
2 ἀμελοῦντος αὐτοῦ καὶ ἄλλων πολλῶν, Ἆρ᾽, ἔφη, ὦ Ἀντί-
σθενες, εἰσί τινες ἀξίαι φίλων, ὥσπερ οἰκετῶν; τῶν γὰρ
οἰκετῶν ὁ μέν που δυοῖν μναῖν ἄξιός ἐστιν, ὁ δὲ οὐδ᾽
ἡμιμναίου, ὁ δὲ πέντε μνῶν, ὁ δὲ καὶ δέκα· Νικίας δὲ ὁ
Νικηράτου λέγεται ἐπιστάτην εἰς τἀργύρεια πρίασθαι
ταλάντου. σκοποῦμαι δὴ τοῦτο, ἔφη, εἰ ἄρα ὥσπερ τῶν
3 οἰκετῶν, οὕτω καὶ τῶν φίλων εἰσὶν ἀξίαι. Ναὶ μὰ Δί᾽,
ἔφη ὁ Ἀντισθένης· ἐγὼ γοῦν βουλοίμην ἂν τὸν μέν τινα
φίλον μοι εἶναι μᾶλλον ἢ δύο μνᾶς, τὸν δ᾽ οὐδ᾽ ἂν ἡμι-
μναίου προτιμησαίμην, τὸν δὲ καὶ πρὸ δέκα μνῶν ἑλοίμην
ἄν, τὸν δὲ πρὸ πάντων χρημάτων καὶ πόνων πριαίμην
4 ἂν φίλον μοι εἶναι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴ γε ταῦτα

τοιαῦτά ἐστι, καλῶς ἂν ἔχοι ἐξετάζειν τινὰ ἑαυτόν, πόσου
ἄρα τυγχάνει τοῖς φίλοις ἄξιος ὤν, καὶ πειρᾶσθαι ὡς πλεί-
στου ἄξιος εἶναι, ἵνα ἧττον αὐτὸν οἱ φίλοι προδιδῶσιν.
ἐγὼ γάρ τοι, ἔφη, πολλάκις ἀκούω τοῦ μέν, ὅτι προὔ-
δωκεν αὐτὸν φίλος ἀνήρ, τοῦ δ', ὅτι μνᾶν ἀνθ' ἑαυτοῦ
μᾶλλον εἵλετο ἀνήρ, ὃν ᾤετο φίλον εἶναι. τὰ τοιαῦτα 5
πάντα σκοπῶ, μὴ ὥσπερ ὅταν τις οἰκέτην πονηρὸν πωλῇ
καὶ ἀποδιδῶται τοῦ εὑρόντος, οὕτω καὶ τὸν πονηρὸν φίλον,
ὅταν ἐξῇ τὸ πλέον τῆς ἀξίας λαβεῖν, ἐπαγωγὸν ᾖ ἀποδί-
δοσθαι. τοὺς δὲ χρηστοὺς οὔτε οἰκέτας πάνυ τι πωλου-
μένους ὁρῶ οὔτε φίλους προδιδομένους.

Ἐδόκει δέ μοι καὶ εἰς τὸ δοκιμάζειν φίλους ὁποίους 6
ἄξιον κτᾶσθαι φρενοῦν τοιάδε λέγων· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ
Κριτόβουλε, εἰ δεοίμεθα φίλου ἀγαθοῦ, πῶς ἂν ἐπιχει-
ροίημεν σκοπεῖν; ἆρα πρῶτον μὲν ζητητέον, ὅστις ἄρχει
γαστρός τε καὶ φιλοποσίας καὶ λαγνείας καὶ ὕπνου καὶ
ἀργίας; ὁ γὰρ ὑπὸ τούτων κρατούμενος οὔτ' αὐτὸς ἑαυτῷ
δύναιτ' ἂν οὔτε φίλῳ τὰ δέοντα πράττειν· Μὰ Δί' οὐ
δῆτα, ἔφη. Οὐκοῦν τοῦ μὲν ὑπὸ τούτων ἀρχομένου ἀφε-
κτέον δοκεῖ σοι εἶναι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί γάρ; ἔφη, 2
ὅστις δαπανηρὸς ὢν μὴ αὐτάρκης ἐστίν, ἀλλ' ἀεὶ τῶν πλη-
σίον δεῖται καὶ λαμβάνων μὲν μὴ δύναται ἀποδιδόναι,
μὴ λαμβάνων δὲ τὸν μὴ διδόντα μισεῖ, οὐ δοκεῖ σοι καὶ
οὗτος χαλεπὸς φίλος εἶναι; Πάνυ γ', ἔφη. Οὐκοῦν ἀφε-
κτέον καὶ τούτου; Ἀφεκτέον μέντοι, ἔφη. Τί γάρ; ὅστις 3
χρηματίζεσθαι μὲν δύναται, πολλῶν δὲ χρημάτων ἐπι-
θυμεῖ καὶ διὰ τοῦτο δυσσύμβολός ἐστι καὶ λαμβάνων μὲν
ἥδεται, ἀποδιδόναι δὲ μὴ βούλεται; Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη,
οὗτος ἔτι πονηρότερος ἐκείνου εἶναι. Τί δ'; ὅστις διὰ 4
τὸν ἔρωτα τοῦ χρηματίζεσθαι μηδὲ πρὸς ἓν ἄλλο σχολὴν
ποιεῖται ἢ ὁπόθεν αὐτὸς κερδανεῖ; Ἀφεκτέον καὶ τούτου,
ὡς ἐμοὶ δοκεῖ· ἀνωφελὴς γὰρ ἂν εἴη τῷ χρωμένῳ. Τί δέ;
ὅστις στασιώδης τέ ἐστι καὶ θέλων πολλοὺς τοῖς φίλοις
ἐχθροὺς παρέχειν; Φευκτέον νὴ Δία καὶ τοῦτον. Εἰ δέ
τις τούτων μὲν τῶν κακῶν μηδὲν ἔχοι, εὖ δὲ πάσχων ἀνέ-
χεται, μηδὲν φροντίζων τοῦ ἀντευεργετεῖν; Ἀνωφελὴς ἂν
εἴη καὶ οὗτος. ἀλλὰ ποῖον, ὦ Σώκρατες, ἐπιχειρήσομεν

5 *φίλον ποιεῖσθαι; Οἶμαι μέν, ὅστις τἀναντία τούτων ἐγκρα-*
τὴς μέν ἐστι τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν, εὔνους δὲ καὶ
εὐσύμβολος ὢν τυγχάνει καὶ φιλόνικος πρὸς τὸ μὴ ἐλλεί-
πεσθαι εὖ ποιῶν τοὺς εὐεργετοῦντας αὐτόν, ὥστε λυσι-
6 *τελεῖν τοῖς χρωμένοις. Πῶς οὖν ἂν ταῦτα δοκιμάσαιμεν,*
ὦ Σώκρατες, πρὸ τοῦ χρῆσθαι; Τοὺς μὲν ἀνδριαντο-
ποιούς, ἔφη, δοκιμάζομεν οὐ τοῖς λόγοις αὐτῶν τεκμαι-
ρόμενοι, ἀλλ' ὃν ἂν ὁρῶμεν τοὺς πρόσθεν ἀνδριάντας
καλῶς εἰργασμένον, τούτῳ πιστεύομεν καὶ τοὺς λοιποὺς
7 *εὖ ποιήσειν. Καὶ ἄνδρα δὴ λέγεις, ἔφη, ὃς ἂν τοὺς φίλους*
τοὺς πρόσθεν εὖ ποιῶν φαίνηται, δῆλον εἶναι καὶ τοὺς
ὕστερον εὐεργετήσοντα; Καὶ γὰρ ἵπποις, ἔφη, ὃν ἂν ὁρῶ
τοῖς πρόσθεν καλῶς χρώμενον, τοῦτον κἂν ἄλλοις οἶμαι
8 *καλῶς χρῆσθαι. Εἶεν, ἔφη· ὃς δ' ἂν ἡμῖν ἄξιος φιλίας*
δοκῇ εἶναι, πῶς χρὴ φίλον τοῦτον ποιεῖσθαι; Πρῶτον
μέν, ἔφη, τὰ παρὰ τῶν θεῶν ἐπισκεπτέον, εἰ συμβου-
λεύουσιν αὐτὸν φίλον ποιεῖσθαι. Τί οὖν; ἔφη, ὃν ἂν ἡμῖν
τε δοκῇ καὶ οἱ θεοὶ μὴ ἐναντιῶνται, ἔχεις εἰπεῖν ὅπως
9 *οὗτος θηρατέος; Μὰ Δί', ἔφη, οὐ κατὰ πόδας ὥσπερ ὁ*
λαγῶς οὐδ' ἀπάτῃ ὥσπερ αἱ ὄρνιθες οὐδὲ βίᾳ ὥσπερ οἱ
κάπροι. ἄκοντα γὰρ φίλον ἑλεῖν ἐργῶδες· χαλεπὸν δὲ
καὶ δήσαντα κατέχειν ὥσπερ δοῦλον· ἐχθροὶ γὰρ μᾶλλον
10 *ἢ φίλοι γίγνονται οἱ τοιαῦτα πάσχοντες. Φίλοι δὲ πῶς;*
ἔφη. Εἶναι μέν τινάς φασιν ἐπῳδάς, ἃς οἱ ἐπιστάμενοι
ἐπᾴδοντες οἷς ἂν βούλωνται φίλους αὐτοὺς ποιοῦνται,
εἶναι δὲ καὶ φίλτρα, οἷς οἱ ἐπιστάμενοι πρὸς οὓς ἂν βού-
11 *λωνται χρώμενοι φιλοῦνται ὑπ' αὐτῶν. Πόθεν οὖν, ἔφη,*
ταῦτα μάθοιμεν ἄν; Ἃ μὲν αἱ Σειρῆνες ἐπῇδον τῷ Ὀδυσ-
σεῖ, ἤκουσας Ὁμήρου, ὧν ἐστιν ἀρχὴ τοιάδε τις·

Δεῦρ' ἄγε δή, πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν.

ταύτην οὖν, ἔφη, τὴν ἐπῳδήν, ὦ Σώκρατες, καὶ τοῖς ἄλλοις
ἀνθρώποις αἱ Σειρῆνες ἐπᾴδουσαι κατεῖχον, ὥστε μὴ
12 *ἀπιέναι ἀπ' αὐτῶν τοὺς ἐπᾳσθέντας; Οὐκ ἀλλὰ τοῖς ἐπ'*
ἀρετῇ φιλοτιμουμένοις οὕτως ἐπῇδον. Σχεδόν τι λέγεις
τοιαῦτα χρῆναι ἑκάστῳ ἐπᾴδειν, οἷα μὴ νομιεῖ ἀκούων
τὸν ἐπαινοῦντα καταγελῶντα λέγειν. οὕτω μὲν γὰρ ἐχθίων
τ' ἂν εἴη καὶ ἀπελαύνοι τοὺς ἀνθρώπους ἀφ' ἑαυτοῦ, εἰ

τὸν εἰδότα, ὅτι μικρός τε καὶ αἰσχρὸς καὶ ἀσθενής ἐστιν, ἐπαινοίη λέγων, ὅτι καλός τε καὶ μέγας καὶ ἰσχυρός ἐστιν. ἄλλας δέ τινας οἶσθα ἐπῳδάς; Οὐκ ἀλλ' ἤκουσα μέν, ὅτι 13
Περικλῆς πολλὰς ἐπίσταιτο, ἃς ἐπᾴδων τῇ πόλει ἐποίει αὐτὴν φιλεῖν αὐτόν. Θεμιστοκλῆς δὲ πῶς ἐποίησε τὴν πόλιν φιλεῖν αὐτόν; Μὰ Δί' οὐκ ἐπᾴδων, ἀλλὰ περιάψας τι ἀγαθὸν αὐτῇ. Δοκεῖς μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὡς εἰ 14
μέλλομεν ἀγαθόν τινα κτήσεσθαι φίλον, αὐτοὺς ἡμᾶς ἀγαθοὺς δεῖ γενέσθαι [λέγειν τε καὶ πράττειν]. Σὺ δ' ᾤου, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἷόν τ' εἶναι καὶ πονηρὸν ὄντα χρηστοὺς φίλους κτήσασθαι; Ἑώρων γάρ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, 15
ῥήτοράς τε φαύλους ἀγαθοῖς δημηγόροις φίλους ὄντας καὶ στρατηγεῖν οὐχ ἱκανοὺς πάνυ στρατηγικοῖς ἀνδράσιν ἑταίρους. Ἆρ' οὖν, ἔφη, καί, περὶ οὗ διαλεγόμεθα, οἶσθά 16
τινας, οἳ ἀνωφελεῖς ὄντες ὠφελίμους δύνανται φίλους ποιεῖσθαι; Μὰ Δί' οὐ δῆτ', ἔφη· ἀλλ' εἰ ἀδύνατόν ἐστι πονηρὸν ὄντα καλοὺς κἀγαθοὺς φίλους κτήσασθαι, ἐκεῖνο ἤδη μέλει μοι, εἰ ἔστιν αὐτὸν καλὸν κἀγαθὸν γενόμενον ἐξ ἑτοίμου τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς φίλον εἶναι. Ὃ ταράττει 17
σε, ὦ Κριτόβουλε, ὅτι πολλάκις ἄνδρας καὶ τὰ καλὰ πράττοντας καὶ τῶν αἰσχρῶν ἀπεχομένους ὁρᾷς ἀντὶ τοῦ φίλους εἶναι στασιάζοντας ἀλλήλοις καὶ χαλεπώτερον χρωμένους τῶν μηδενὸς ἀξίων ἀνθρώπων. Καὶ οὐ μόνον γ', ἔφη ὁ 18
Κριτόβουλος, οἱ ἰδιῶται τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πόλεις αἱ τῶν τε καλῶν μάλιστα ἐπιμελόμεναι καὶ τὰ αἰσχρὰ ἥκιστα προσιέμεναι πολλάκις πολεμικῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας. ἃ λογιζόμενος πάνυ ἀθύμως ἔχω πρὸς τὴν τῶν 19
φίλων κτῆσιν· οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὁρῶ φίλους ἀλλήλοις δυναμένους εἶναι· πῶς γὰρ ἂν ἢ ἀχάριστοι ἢ ἀμελεῖς ἢ πλεονέκται ἢ ἄπιστοι ἢ ἀκρατεῖς ἄνθρωποι δύναιντο φίλοι γενέσθαι; οἱ μὲν οὖν πονηροὶ πάντως ἔμοιγε δοκοῦσιν ἀλλήλοις ἐχθροὶ μᾶλλον ἢ φίλοι πεφυκέναι. ἀλλὰ 20
μήν, ὥσπερ σὺ λέγεις, οὐδ' ἂν τοῖς χρηστοῖς οἱ πονηροί ποτε συναρμόσειαν εἰς φιλίαν· πῶς γὰρ οἱ τὰ πονηρὰ ποιοῦντες τοῖς τὰ τοιαῦτα μισοῦσι φίλοι γένοιντ' ἄν; εἰ δὲ δὴ καὶ οἱ ἀρετὴν ἀσκοῦντες στασιάζουσί τε περὶ τοῦ πρωτεύειν ἐν ταῖς πόλεσι καὶ φθονοῦντες ἑαυτοῖς μισοῦσιν

ἀλλήλους, τίνες ἔτι φίλοι ἔσονται καὶ ἐν τίσιν ἀνθρώποις
21 εὔνοια καὶ πίστις ἔσται; Ἀλλ' ἔχει μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ποικίλως πως ταῦτα, ὦ Κριτόβουλε. φύσει γὰρ ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ μὲν φιλικά· δέονταί τε γὰρ ἀλλήλων καὶ ἐλεοῦσι καὶ συνεργοῦντες ὠφελοῦσι καὶ τοῦτο συνιέντες χάριν ἔχουσιν ἀλλήλοις· τὰ δὲ πολεμικά· τά τε γὰρ αὐτὰ καλὰ καὶ ἡδέα νομίζοντες ὑπὲρ τούτων μάχονται καὶ διχογνωμονοῦντες ἐναντιοῦνται. πολεμικὸν δὲ καὶ ἔρις καὶ ὀργή· καὶ δυσμενὲς μὲν ὁ τοῦ πλεονεκτεῖν ἔρως, μισητὸν
22 δὲ ὁ φθόνος. ἀλλ' ὅμως διὰ τούτων πάντων ἡ φιλία διαδυομένη συνάπτει τοὺς καλούς τε κἀγαθούς. διὰ γὰρ τὴν ἀρετὴν αἱροῦνται μὲν ἄνευ πόνου τὰ μέτρια κεκτῆσθαι μᾶλλον ἢ διὰ πολέμου πάντων κυριεύειν καὶ δύνανται πεινῶντες καὶ διψῶντες ἀλύπως σίτου καὶ ποτοῦ κοινωνεῖν καὶ τοῖς τῶν ὡραίων ἀφροδισίοις ἡδόμενοι καρ-
23 τερεῖν, ὥστε μὴ λυπεῖν οὓς μὴ προσήκει· δύνανται δὲ καὶ χρημάτων οὐ μόνον τοῦ πλεονεκτεῖν ἀπεχόμενοι νομίμως κοινωνεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις· δύνανται δὲ καὶ τὴν ἔριν οὐ μόνον ἀλύπως, ἀλλὰ καὶ συμφερόντως ἀλλήλοις διατίθεσθαι καὶ τὴν ὀργὴν κωλύειν εἰς τὸ μεταμελησόμενον προϊέναι. τὸν δὲ φθόνον παντάπασιν ἀφαιροῦσι τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀγαθὰ τοῖς φίλοις οἰκεῖα παρέχοντες, τὰ
24 δὲ τῶν φίλων ἑαυτῶν νομίζοντες. πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς καὶ τῶν πολιτικῶν τιμῶν μὴ μόνον ἀβλαβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὠφελίμους ἀλλήλοις κοινωνοὺς εἶναι; οἱ μὲν γὰρ ἐπιθυμοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι τιμᾶσθαί τε καὶ ἄρχειν, ἵνα ἐξουσίαν ἔχωσι χρήματά τε κλέπτειν καὶ ἀνθρώπους βιάζεσθαι καὶ ἡδυπαθεῖν, ἄδικοί τε καὶ πονηροὶ
25 ἂν εἶεν καὶ ἀδύνατοι ἄλλῳ συναρμόσαι. εἰ δέ τις ἐν πόλει τιμᾶσθαι βουλόμενος, ὅπως αὐτός τε μὴ ἀδικῆται καὶ τοῖς φίλοις τὰ δίκαια βοηθεῖν δύνηται, καὶ ἄρξας ἀγαθόν τι ποιεῖν τὴν πατρίδα πειρᾶται, διὰ τί ὁ τοιοῦτος ἄλλῳ τοιούτῳ οὐκ ἂν δύναιτο συναρμόσαι; πότερον τοὺς φίλους ὠφελεῖν μετὰ τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἧττον δυνήσεται ἢ τὴν πόλιν εὐεργετεῖν ἀδυνατώτερος ἔσται καλοὺς κἀγα-
26 θοὺς ἔχων συνεργούς; ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι δῆλόν ἐστιν, ὅτι εἰ ἐξῆν τοῖς κρατίστοις συνθεμένους ἐπὶ

τοὺς χείρους ἰέναι, πάντας ἂν τοὺς ἀγῶνας οὗτοι ἐνίκων καὶ πάντα τὰ ἆθλα οὗτοι ἐλάμβανον. ἐπεὶ οὖν ἐκεῖ μὲν οὐκ ἐῶσι τοῦτο ποιεῖν, ἐν δὲ τοῖς πολιτικοῖς, ἐν οἷς οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ κρατιστεύουσιν, οὐδεὶς κωλύει μεθ' οὗ ἄν τις βούληται τὴν πόλιν εὐεργετεῖν, πῶς οὐ λυσιτελεῖ τοὺς βελτίστους φίλους κτησάμενον πολιτεύεσθαι, τούτοις κοινωνοῖς καὶ συνεργοῖς τῶν πράξεων μᾶλλον ἢ ἀνταγωνισταῖς χρώμενον; ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο δῆλον, ὅτι κἂν πολεμῇ 27
τίς τινι, συμμάχων δεήσεται καὶ τούτων πλειόνων, ἐὰν καλοῖς κἀγαθοῖς ἀντιτάττηται. καὶ μὴν οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες εὖ ποιητέοι, ἵνα θέλωσι προθυμεῖσθαι. πολὺ δὲ κρεῖττον τοὺς βελτίστους ἐλάττονας εὖ ποιεῖν ἢ τοὺς χείρονας πλείονας ὄντας· οἱ γὰρ πονηροὶ πολὺ πλειόνων εὐεργεσιῶν ἢ οἱ χρηστοὶ δέονται. ἀλλὰ θαρρῶν, ἔφη, ὦ 28
Κριτόβουλε, πειρῶ ἀγαθὸς γίγνεσθαι καὶ τοιοῦτος γενόμενος θηρᾶν ἐπιχείρει τοὺς καλούς τε κἀγαθούς. ἴσως δ' ἄν τί σοι κἀγὼ συλλαβεῖν εἰς τὴν τῶν καλῶν τε κἀγαθῶν θήραν ἔχοιμι διὰ τὸ ἐρωτικὸς εἶναι. δεινῶς γὰρ ὧν ἂν ἐπιθυμήσω ἀνθρώπων ὅλος ὥρμημαι ἐπὶ τὸ φιλῶν τε αὐτοὺς ἀντιφιλεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν καὶ ποθῶν ἀντιποθεῖσθαι καὶ ἐπιθυμῶν συνεῖναι καὶ ἀντεπιθυμεῖσθαι τῆς συνουσίας. ὁρῶ δὲ καὶ σοὶ τούτων δεῆσον, ὅταν ἐπιθυ- 29
μήσῃς φιλίαν πρός τινας ποιεῖσθαι. μὴ οὖν ἀποκρύπτου με οἷς ἂν βούλοιο φίλος γενέσθαι· διὰ γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τοῦ ἀρέσαι τῷ ἀρέσκοντί μοι οὐκ ἀπείρως οἶμαι ἔχειν πρὸς θήραν ἀνθρώπων. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· 30
Καὶ μήν, ὦ Σώκρατες, τούτων ἐγὼ τῶν μαθημάτων πάλαι ἐπιθυμῶ ἄλλως τε καὶ εἰ ἐξαρκέσει μοι ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἐπὶ τοὺς ἀγαθοὺς τὰς ψυχὰς καὶ ἐπὶ τοὺς καλοὺς τὰ σώματα. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Ἀλλ', ὦ Κριτόβουλε, οὐκ 31
ἔνεστιν ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιστήμῃ τὸ τὰς χεῖρας προσφέροντα ποιεῖν ὑπομένειν τοὺς καλούς. πέπεισμαι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς Σκύλλης διὰ τοῦτο φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι τὰς χεῖρας αὐτοῖς προσέφερε· τὰς δέ γε Σειρῆνας, ὅτι τὰς χεῖρας οὐδενὶ προσέφερον, ἀλλὰ πᾶσι πόρρωθεν ἐπῇδον, πάντας φασὶν ὑπομένειν καὶ ἀκούοντας αὐτῶν κηλεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· Ὡς οὐ προσοίσοντος τὰς χεῖρας, 32

εἴ τι ἔχεις ἀγαθὸν εἰς φίλων κτῆσιν, δίδασκε. Οὐδὲ τῷ στόμα οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, πρὸς τὸ στόμα προσοίσεις; Θάρρει, ἔφη ὁ Κριτόβουλος· οὐδὲ γὰρ τὸ στόμα προσοίσω οὐδενί, ἐὰν μὴ καλὸς ᾖ. Εὐθύς, ἔφη, σύγε, ὦ Κριτόβουλε, τοὐναντίον τοῦ συμφέροντος εἴρηκας. οἱ μὲν γὰρ καλοὶ τὰ τοιαῦτα οὐχ ὑπομένουσιν, οἱ δὲ αἰσχροὶ καὶ ἡδέως προσίενται, νομίζοντες διὰ τὴν ψυχὴν καλοὶ καλεῖσθαι.
33 καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· Ὡς τοὺς μὲν καλοὺς φιλήσοντός μου, τοὺς δ' ἀγαθοὺς καταφιλήσοντος, θαρρῶν δίδασκε τῶν φίλων τὰ θηρατικά. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Ὅταν οὖν, ὦ Κριτόβουλε, φίλος τινὶ βούλῃ γενέσθαι, ἐάσεις με κατειπεῖν σου πρὸς αὐτόν, ὅτι ἄγασαί τε αὐτοῦ καὶ ἐπιθυμεῖς φίλος αὐτοῦ εἶναι; Κατηγόρει, ἔφη ὁ Κριτόβουλος·
34 οὐδένα γὰρ οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας. Ἐὰν δέ σου προσκατηγορήσω, ἔφη, ὅτι διὰ τὸ ἄγασθαι αὐτοῦ καὶ εὐνοϊκῶς ἔχεις πρὸς αὐτόν, ἆρα μὴ διαβάλλεσθαι δόξεις ὑπ' ἐμοῦ; Ἀλλὰ καὶ αὐτῷ μοι, ἔφη, ἐγγίγνεται εὔνοια
35 πρὸς οὓς ἂν ὑπολάβω εὐνοϊκῶς ἔχειν πρὸς ἐμέ. Ταῦτα μὲν δή, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐξέσται μοι λέγειν περὶ σοῦ πρὸς οὓς ἂν βούλῃ φίλους ποιήσασθαι· ἐὰν δέ μοι ἔτι ἐξουσίαν δῷς λέγειν περὶ σοῦ, ὅτι ἐπιμελής τε τῶν φίλων εἶ καὶ οὐδενὶ οὕτω χαίρεις ὡς φίλοις ἀγαθοῖς καὶ ἐπί τε τοῖς καλοῖς ἔργοις τῶν φίλων ἀγάλλῃ οὐχ ἧττον ἢ ἐπὶ τοῖς σαυτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τῶν φίλων χαίρεις οὐδὲν ἧττον ἢ ἐπὶ τοῖς σαυτοῦ, ὅπως τε ταῦτα γίγνηται τοῖς φίλοις οὐκ ἀποκάμνεις μηχανώμενος, καὶ ὅτι ἔγνωκας ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι νικᾶν τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιοῦντα, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς, πάνυ ἂν οἶμαί σοι ἐπιτήδειον
36 εἶναί με σύνθηρον τῶν ἀγαθῶν φίλων. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἐμοὶ τοῦτο λέγεις, ὥσπερ οὐκ ἐπὶ σοὶ ὂν ὅ,τι ἂν βούλῃ περὶ ἐμοῦ λέγειν; Μὰ Δί' οὐχ, ὥς ποτε ἐγὼ Ἀσπασίας ἤκουσα· ἔφη γὰρ τὰς ἀγαθὰς προμνηστρίδας μετὰ μὲν ἀληθείας τἀγαθὰ διαγγελλούσας δεινὰς εἶναι συνάγειν ἀνθρώπους εἰς κηδείαν, ψευδομένας δ' οὐκ ἐθέλειν ἐπαινεῖν· τοὺς γὰρ ἐξαπατηθέντας ἅμα μισεῖν ἀλλήλους τε καὶ τὴν προμνησαμένην. ἃ δὴ καὶ ἐγὼ πεισθεὶς ὀρθῶς ἔχειν ἡγοῦμαι οὐκ ἐξεῖναί μοι περὶ σοῦ

λέγειν ἐπαινοῦντι οὐδὲν ὅ,τι ἂν μὴ ἀληθεύω. Σὺ μὲν 37
ἄρα, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, τοιοῦτός μοι φίλος εἶ, ὦ Σώ-
κρατες, οἷος, ἂν μέν τι αὐτὸς ἔχω ἐπιτήδειον εἰς τὸ φίλους
κτήσασθαι, συλλαμβάνειν μοι· εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν ἐθέλοις
πλάσας τι εἰπεῖν ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὠφελείᾳ. Πότερα δ' ἄν,
ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, δοκῶ σοι μᾶλλον ὠφε-
λεῖν σε τὰ ψευδῆ ἐπαινῶν ἢ πείθων πειρᾶσθαί σε ἀγαθὸν
ἄνδρα γενέσθαι; εἰ δὲ μὴ φανερὸν οὕτω σοι, ἐκ τῶνδε 38
σκέψαι· εἰ γάρ σε βουλόμενος φίλον ποιῆσαι ναυκλήρῳ
ψευδόμενος ἐπαινοίην, φάσκων ἀγαθὸν εἶναι κυβερνήτην,
ὁ δέ μοι πεισθεὶς ἐπιτρέψειέ σοι τὴν ναῦν μὴ ἐπιστα-
μένῳ κυβερνᾶν, ἔχεις τινὰ ἐλπίδα μὴ ἂν σαυτόν τε καὶ
τὴν ναῦν ἀπολέσαι; ἢ εἴ σοι πείσαιμι κοινῇ τὴν πόλιν
ψευδόμενος ὡς ἂν στρατηγικῷ τε καὶ δικαστικῷ καὶ πο-
λιτικῷ ἑαυτὴν ἐπιτρέψαι, τί ἂν οἴει σεαυτὸν καὶ τὴν πόλιν
ὑπὸ σοῦ παθεῖν; ἢ εἴ τινας ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν πείσαιμι
ψευδόμενος ὡς ὄντι οἰκονομικῷ τε καὶ ἐπιμελεῖ τὰ ἑαυ-
τῶν ἐπιτρέψαι, ἆρ' οὐκ ἂν πεῖραν διδοὺς ἅμα τε βλαβερὸς
εἴης καὶ καταγέλαστος φαίνοιο; ἀλλὰ συντομωτάτη τε καὶ 39
ἀσφαλεστάτη καὶ καλλίστη ὁδός, ὦ Κριτόβουλε, ὅ,τι ἂν
βούλῃ δοκεῖν ἀγαθὸς εἶναι, τοῦτο καὶ γενέσθαι ἀγαθὸν
πειρᾶσθαι. ὅσαι δ' ἐν ἀνθρώποις ἀρεταὶ λέγονται, σκο-
πούμενος εὑρήσεις πάσας μαθήσει τε καὶ μελέτῃ αὐξα-
νομένας. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Κριτόβουλε, οὕτως οἶμαι δεῖν
ἡμᾶς θηρᾶν· εἰ δὲ σύ πως ἄλλως γιγνώσκεις, δίδασκε.
καὶ ὁ Κριτόβουλος, Ἀλλ' αἰσχυνοίμην ἄν, ἔφη, ὦ Σώ-
κρατες, ἀντιλέγων τούτοις· οὔτε γὰρ καλὰ οὔτε ἀληθῆ
λέγοιμ' ἄν.

Καὶ μὴν τὰς ἀπορίας γε τῶν φίλων τὰς μὲν δι' ἄγνοιαν 7
ἐπειρᾶτο γνώμῃ ἀκεῖσθαι, τὰς δὲ δι' ἔνδειαν διδάσκων
κατὰ δύναμιν ἀλλήλοις ἐπαρκεῖν. ἐρῶ δὲ καὶ ἐν τούτοις
ἃ σύνοιδα αὐτῷ. Ἀρίσταρχον γάρ ποτε ὁρῶν σκυθρωπῶς
ἔχοντα, Ἔοικας, ἔφη, ὦ Ἀρίσταρχε, βαρέως φέρειν τι. χρὴ
δὲ τοῦ βάρους τοῖς φίλοις μεταδιδόναι· ἴσως γὰρ ἄν τί
σε καὶ ἡμεῖς κουφίσαιμεν. καὶ ὁ Ἀρίσταρχος, Ἀλλὰ μήν, 2
ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐν πολλῇ γέ εἰμι ἀπορίᾳ. ἐπεὶ γὰρ
ἐστασίασεν ἡ πόλις, πολλῶν φυγόντων εἰς τὸν Πειραιᾶ,

*συνεληλύθασιν ὡς ἐμὲ καταλελειμμέναι ἀδελφαί τε καὶ
ἀδελφιδαῖ καὶ ἀνεψιαὶ τοσαῦται, ὥστ᾽ εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ
τέτταρας καὶ δέκα τοὺς ἐλευθέρους. λαμβάνομεν δὲ οὔτε
ἐκ τῆς γῆς οὐδέν· οἱ γὰρ ἐναντίοι κρατοῦσιν αὐτῆς· οὔτ᾽
ἀπὸ τῶν οἰκιῶν· ὀλιγανθρωπία γὰρ ἐν τῷ ἄστει γέγονε.
τὰ ἔπιπλα δὲ οὐδεὶς ὠνεῖται οὐδὲ δανείσασθαι οὐδα-
μόθεν ἔστιν ἀργύριον, ἀλλὰ πρότερον ἄν τίς μοι δοκεῖ ἐν
τῇ ὁδῷ ζητῶν εὑρεῖν ἢ δανειζόμενος λαβεῖν. χαλεπὸν
μὲν οὖν ἐστιν, ὦ Σώκρατες, τοὺς οἰκείους περιορᾶν ἀπολ-
λυμένους, ἀδύνατον δὲ τοσούτους τρέφειν ἐν τοιούτοις
3 πράγμασιν. ἀκούσας οὖν ταῦτα ὁ Σωκράτης, Τί ποτέ
ἐστιν, ἔφη, ὅτι Κεράμων μὲν πολλοὺς τρέφων οὐ μόνον
ἑαυτῷ τε καὶ τούτοις τἀπιτήδεια δύναται παρέχειν, ἀλλὰ
καὶ περιποιεῖται τοσαῦτα, ὥστε καὶ πλουτεῖν, σὺ δὲ πολ-
λοὺς τρέφων δέδοικας, μὴ δι᾽ ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων
ἅπαντες ἀπόλησθε; Ὅτι νὴ Δί᾽, ἔφη, ὁ μὲν δούλους τρέ-
4 φει, ἐγὼ δ᾽ ἐλευθέρους. Καὶ πότερον, ἔφη, τοὺς παρὰ
σοὶ ἐλευθέρους οἴει βελτίους εἶναι ἢ τοὺς παρὰ Κεράμωνι
δούλους; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, τοὺς παρ᾽ ἐμοὶ ἐλευθέρους.
Οὐκοῦν, ἔφη, αἰσχρὸν τὸν μὲν ἀπὸ τῶν πονηροτέρων εὐ-
πορεῖν, σὲ δὲ πολλῷ βελτίους ἔχοντα ἐν ἀπορίᾳ εἶναι;
Νὴ Δί᾽, ἔφη· ὁ μὲν γὰρ τεχνίτας τρέφει, ἐγὼ δ᾽ ἐλευθε-
5 ρίως πεπαιδευμένους. Ἆρ᾽ οὖν, ἔφη, τεχνῖταί εἰσιν οἱ
χρήσιμόν τι ποιεῖν ἐπιστάμενοι; Μάλιστά γ᾽, ἔφη. Οὐκ-
οῦν χρήσιμά γ᾽ ἄλφιτα; Σφόδρα γε. Τί δ᾽ ἄρτοι; Οὐδὲν
ἧττον. Τί γάρ; ἔφη, ἱμάτιά τε ἀνδρεῖα καὶ γυναικεῖα καὶ
χιτωνίσκοι καὶ χλαμύδες καὶ ἐξωμίδες; Σφόδρα γ᾽, ἔφη,
καὶ πάντα ταῦτα χρήσιμα. Ἔπειτα, ἔφη, οἱ παρὰ σοὶ
τούτων οὐδὲν ἐπίστανται ποιεῖν; Πάντα μὲν οὖν, ὡς
6 ἐγῷμαι. Εἶτ᾽ οὐκ οἶσθ᾽, ὅτι ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν τούτων, ἀλφι-
τοποιίας, Ναυσικύδης οὐ μόνον ἑαυτόν τε καὶ τοὺς οἰκέτας
τρέφει, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ὗς πολλὰς καὶ βοῦς, καὶ
περιποιεῖται τοσαῦτα, ὥστε καὶ τῇ πόλει πολλάκις λει-
τουργεῖν, ἀπὸ δὲ ἀρτοποιίας Κύρηβος τήν τε οἰκίαν πᾶσαν
διατρέφει καὶ ζῇ δαψιλῶς, Δημέας δ᾽ ὁ Κολλυτεὺς ἀπὸ
χλαμυδουργίας, Μένων δ᾽ ἀπὸ χλανιδοποιίας, Μεγαρέων
δ᾽ οἱ πλεῖστοι ἀπὸ ἐξωμιδοποιίας διατρέφονται; Νὴ Δί᾽,*

ἔφη· οὗτοι μὲν γὰρ ὠνούμενοι βαρβάρους ἀνθρώπους ἔχου-
σιν, ὥστ' ἀναγκάζειν ἐργάζεσθαι ἃ καλῶς ἔχει· ἐγὼ δ' ἐλευ-
θέρους τε καὶ συγγενεῖς. Ἔπειτ', ἔφη, ὅτι ἐλεύθεροί τ' 7
εἰσὶ καὶ συγγενεῖς σοι, οἴει χρῆναι αὐτοὺς μηδὲν ἄλλο ποι-
εῖν ἢ ἐσθίειν καὶ καθεύδειν; πότερον καὶ τῶν ἄλλων ἐλευ-
θέρων τοὺς οὕτω ζῶντας ἄμεινον διάγοντας ὁρᾷς καὶ
μᾶλλον εὐδαιμονίζεις ἢ τοὺς ἃ ἐπίστανται χρήσιμα πρὸς
τὸν βίον τούτων ἐπιμελομένους; ἢ τὴν μὲν ἀργίαν καὶ τὴν
ἀμέλειαν αἰσθάνῃ τοῖς ἀνθρώποις πρός τε τὸ μαθεῖν ἃ
προσήκει ἐπίστασθαι καὶ πρὸς τὸ μνημονεύειν ἃ ἂν μά-
θωσι καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν τε καὶ ἰσχύειν τοῖς σώμασι
καὶ πρὸς τὸ κτήσασθαί τε καὶ σώζειν τὰ χρήσιμα πρὸς
τὸν βίον ὠφέλιμα ὄντα, τὴν δ' ἐργασίαν καὶ τὴν ἐπιμέ-
λειαν οὐδὲν χρήσιμα; ἔμαθον δὲ ἃ φὴς αὐτὰς ἐπίστασθαι 8
πότερον ὡς οὔτε χρήσιμα ὄντα πρὸς τὸν βίον οὔτε ποι-
ήσουσαι αὐτῶν οὐδὲν ἢ τοὐναντίον ὡς καὶ ἐπιμελησόμε-
ναι τούτων καὶ ὠφεληθησόμεναι ἀπ' αὐτῶν; ποτέρως γὰρ
ἂν μᾶλλον ἄνθρωποι σωφρονοῖεν, ἀργοῦντες ἢ τῶν χρη-
σίμων ἐπιμελόμενοι; ποτέρως δ' ἂν δικαιότεροι εἶεν, εἰ
ἐργάζοιντο ἢ εἰ ἀργοῦντες βουλεύοιντο περὶ τῶν ἐπιτη-
δείων; ἀλλὰ καὶ νῦν μέν, ὡς ἐγᾦμαι, οὔτε σὺ ἐκείνας 9
φιλεῖς οὔτ' ἐκεῖναι σέ, σὺ μὲν ἡγούμενος αὐτὰς ἐπιζημίους
εἶναι σεαυτῷ, ἐκεῖναι δὲ σὲ ὁρῶσαι ἀχθόμενον ἐφ' ἑαυταῖς.
ἐκ δὲ τούτων κίνδυνος μείζω τε ἀπέχθειαν γίγνεσθαι καὶ
τὴν προγεγονυῖαν χάριν μειοῦσθαι. ἐὰν δὲ προστατήσῃς,
ὅπως ἐνεργοὶ ὦσι, σὺ μὲν ἐκείνας φιλήσεις ὁρῶν ὠφελί-
μους σεαυτῷ οὔσας, ἐκεῖναι δὲ σὲ ἀγαπήσουσιν αἰσθό-
μεναι χαίροντα αὐταῖς, τῶν δὲ προγεγονυιῶν εὐεργεσιῶν
ἥδιον μεμνημένοι τὴν ἀπ' ἐκείνων χάριν αὐξήσετε καὶ ἐκ
τούτων φιλικώτερόν τε καὶ οἰκειότερον ἀλλήλοις ἕξετε.
εἰ μὲν τοίνυν αἰσχρόν τι ἔμελλον ἐργάσεσθαι, θάνατον 10
ἀντ' αὐτοῦ προαιρετέον ἦν· νῦν δὲ ἃ μὲν δοκεῖ κάλλιστα
καὶ πρεπωδέστατα γυναιξὶν εἶναι ἐπίστανται, ὡς ἔοικε.
πάντες δὲ ἃ ἐπίστανται ῥᾷστά τε καὶ τάχιστα καὶ κάλ-
λιστα καὶ ἥδιστα ἐργάζονται. μὴ οὖν ὄκνει, ἔφη, ταῦτα
εἰσηγεῖσθαι αὐταῖς, ἃ σοί τε λυσιτελήσει κἀκείναις, καί,
ὡς εἰκός, ἡδέως ὑπακούσονται. Ἀλλὰ νὴ τοὺς θεούς, ἔφη 11

ὁ Ἀρίσταρχος, οὕτως μοι δοκεῖς καλῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὥστε πρόσθεν μὲν οὐ προσιέμην δανείσασθαι εἰδώς, ὅτι ἀναλώσας ὃ ἂν λάβω οὐχ ἕξω ἀποδοῦναι, νῦν δέ μοι δοκῶ εἰς ἔργων ἀφορμὴν ὑπομενεῖν αὐτὸ ποιῆσαι.

12 Ἐκ τούτων δὲ ἐπορίσθη μὲν ἀφορμή, ἐωνήθη δὲ ἔρια, καὶ ἐργαζόμεναι μὲν ἠρίστων, ἐργασάμεναι δὲ ἐδείπνουν, ἱλαραὶ δὲ ἀντὶ σκυθρωπῶν ἦσαν καὶ ἀντὶ ὑφορωμένων ἑαυτοὺς ἡδέως ἀλλήλους ἑώρων, καὶ αἱ μὲν ὡς κηδεμόνα ἐφίλουν, ὁ δὲ ὡς ὠφελίμους ἠγάπα. τέλος δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸν Σωκράτην χαίρων διηγεῖτο ταῦτά τε καὶ ὅτι αἰτιῶνται αὐτὸν μόνον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀργὸν ἐσθίειν.
13 καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Εἶτ' οὐ λέγεις αὐταῖς τὸν τοῦ κυνὸς λόγον; φασὶ γάρ, ὅτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῷα, τὴν οἶν πρὸς τὸν δεσπότην εἰπεῖν· Θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν μὲν ταῖς καὶ ἔριά σοι καὶ ἄρνας καὶ τυρὸν παρεχούσαις οὐδὲν δίδως ὅ,τι ἂν μὴ ἐκ τῆς γῆς λάβωμεν, τῷ δὲ κυνί, ὃς οὐδὲν τοιοῦτόν σοι παρέχει, μεταδίδως οὗπερ αὐτὸς ἔχεις σίτου.
14 τὸν κύνα οὖν ἀκούσαντα εἰπεῖν· Ναὶ μὰ Δί'· ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σώζων, ὥστε μήτε ὑπ' ἀνθρώπων κλέπτεσθαι μήτε ὑπὸ λύκων ἁρπάζεσθαι, ἐπεὶ ὑμεῖς γε, εἰ μὴ ἐγὼ προφυλάττοιμι ὑμᾶς, οὐδ' ἂν νέμεσθαι δύναισθε φοβούμεναι, μὴ ἀπόλησθε. οὕτω δὴ λέγεται καὶ τὰ πρόβατα συγχωρῆσαι τὸν κύνα προτιμᾶσθαι. καὶ σὺ οὖν ἐκείναις λέγε, ὅτι ἀντὶ κυνὸς εἶ φύλαξ καὶ ἐπιμελητὴς καὶ διὰ σὲ οὐδ' ὑφ' ἑνὸς ἀδικούμεναι ἀσφαλῶς τε καὶ ἡδέως ἐργαζόμεναι ζῶσιν.

8 Ἄλλον δέ ποτε ἀρχαῖον ἑταῖρον διὰ χρόνου ἰδών, Πόθεν, ἔφη, Εὔθηρε, φαίνῃ; Ὑπὸ μὲν τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῆς ἀποδημίας, νυνὶ μέντοι αὐτόθεν. ἐπειδὴ γὰρ ἀφῃρέθην μὲν τὰ ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κτήματα, ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ ὁ πατήρ μοι οὐδὲν κατέλιπεν, ἀναγκάζομαι νῦν ἐπιδημήσας τῷ σώματι ἐργαζόμενος τὰ ἐπιτήδεια πορίζεσθαι. δοκεῖ δέ μοι τοῦτο κρεῖττον εἶναι ἢ δεῖσθαί τινος ἀνθρώπων, ἄλλως τε καὶ μηδὲν ἔχοντα,
2 ἐφ' ὅτῳ ἂν δανειζοίμην. Καὶ πόσον ἂν χρόνον οἴει σοι, ἔφη, τὸ σῶμα ἱκανὸν εἶναι μισθοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἐργάζεσθαι; Μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ πολὺν χρόνον. Καὶ μήν,

ἔφη, ὅταν γε πρεσβύτερος γένῃ, δῆλον ὅτι δαπάνης μὲν δεήσῃ, μισθὸν δὲ οὐδείς σοι ἐθελήσει τῶν τοῦ σώματος ἔργων διδόναι. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη, κρεῖτ- 3
τόν ἐστιν αὐτόθεν τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων ἐπιτίθεσθαι, ἃ καὶ πρεσβυτέρῳ γενομένῳ ἐπαρκέσει, καὶ προσελθόντα τῳ τῶν πλείονα χρήματα κεκτημένων, τῷ δεομένῳ τοῦ συνεπιμελησομένου, ἔργων τε ἐπιστατοῦντα καὶ συγκομίζοντα τοὺς καρποὺς καὶ συμφυλάττοντα τὴν οὐσίαν ὠφελοῦντα ἀντωφελεῖσθαι. Χαλεπῶς ἄν, ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώ- 4
κρατες, δουλείαν ὑπομείναιμι. Καὶ μὴν οἵ γε ἐν ταῖς πόλεσι προστατεύοντες καὶ τῶν δημοσίων ἐπιμελόμενοι οὐ δουλοπρεπέστεροι ἕνεκα τούτου, ἀλλ' ἐλευθεριώτεροι νομίζονται. Ὅλως, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τὸ ὑπαίτιον εἶναί 5
τινι οὐ πάνυ προσίεμαι. Καὶ μήν, ἔφη, Εὔθηρε, οὐ πάνυ γε ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ οὐκ ἄν τις αἰτίαν ἔχοι. χαλεπὸν γὰρ οὕτω τι ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν, χαλεπὸν δὲ καὶ ἀναμαρτήτως τι ποιήσαντα μὴ ἀγνώμονι κριτῇ περιτυχεῖν· ἐπεὶ καὶ οἷς νῦν ἐργάζεσθαι φὴς θαυμάζω εἰ ῥᾴδιόν ἐστιν ἀνέγκλητον διαγίγνεσθαι. χρὴ οὖν πειρᾶσθαι 6
τοὺς φιλαιτίους φεύγειν καὶ τοὺς εὐγνώμονας διώκειν καὶ τῶν πραγμάτων ὅσα μὲν δύνασαι ποιεῖν ὑπομένειν, ὅσα δὲ μὴ δύνασαι φυλάττεσθαι, ὅ,τι δ' ἂν πράττῃς, τούτου ὡς κάλλιστα καὶ προθυμότατα ἐπιμελεῖσθαι. οὕτω γὰρ ἥκιστ' ἂν μέν σε οἶμαι ἐν αἰτίᾳ εἶναι, μάλιστα δὲ τῇ ἀπορίᾳ βοήθειαν εὑρεῖν, ῥᾷστα δὲ καὶ ἀκινδυνότατα ζῆν καὶ εἰς τὸ γῆρας διαρκέστατα.

Οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ Κρίτωνος ἀκούσαντα, ὡς χα- 9
λεπὸν ὁ βίος Ἀθήνησιν εἴη ἀνδρὶ βουλομένῳ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. Νῦν γάρ, ἔφη, ἐμέ τινες εἰς δίκας ἄγουσιν, οὐχ ὅτι ἀδικοῦνται ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὅτι νομίζουσιν ἥδιον ἂν με ἀργύριον τελέσαι ἢ πράγματα ἔχειν. καὶ ὁ Σωκράτης, 2
Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κρίτων, κύνας δὲ τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων ἀπερύκωσι; Καὶ μάλα, ἔφη· μᾶλλον γάρ μοι λυσιτελεῖ τρέφειν ἢ μή. Οὐκ ἂν οὖν θρέψαις καὶ ἄνδρα, ὅστις ἐθέλοι τε καὶ δύναιτό σου ἀπερύκειν τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀδικεῖν σε; Ἡδέως γ' ἄν, ἔφη, εἰ μὴ φοβοίμην, ὅπως μὴ ἐπ' αὐτόν με τράποιτο.

3 *Τί δ'; ἔφη, οὐχ ὁρᾷς, ὅτι πολλῷ ἥδιόν ἐστι χαριζόμενον
οἵῳ σοὶ ἀνδρὶ ἢ ἀπεχθόμενον ὠφελεῖσθαι; εὖ ἴσθι, ὅτι
εἰσὶν ἐνθάδε τῶν τοιούτων ἀνδρῶν οἳ πάνυ ἂν φιλοτι-
μηθεῖεν φίλῳ σοι χρῆσθαι.
4 Καὶ ἐκ τούτων ἀνευρίσκουσιν Ἀρχέδημον, πάνυ μὲν
ἱκανὸν εἰπεῖν τε καὶ πρᾶξαι, πένητα δέ· οὐ γὰρ ἦν οἷος
ἀπὸ παντὸς κερδαίνειν, ἀλλὰ φιλόχρηστός τε καὶ ἔφη
ῥᾷστον εἶναι ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν λαμβάνειν. τούτῳ οὖν
ὁ Κρίτων, ὁπότε συγκομίζοι ἢ σῖτον ἢ ἔλαιον ἢ οἶνον ἢ
ἔρια ἤ τι ἄλλο τῶν ἐν ἀγρῷ γιγνομένων χρησίμων πρὸς τὸν
βίον, ἀφελὼν ἐδίδου καὶ ὁπότε θύοι, ἐκάλει καὶ τὰ τοι-
5 αῦτα πάντα ἐπεμελεῖτο. νομίσας δὲ ὁ Ἀρχέδημος ἀπο-
στροφήν οἱ τὸν Κρίτωνος οἶκον μάλα περιεῖπεν αὐτόν. καὶ
εὐθὺς τῶν συκοφαντούντων τὸν Κρίτωνα ἀνευρίσκει πολλὰ
μὲν ἀδικήματα, πολλοὺς δ' ἐχθρούς, καὶ [αὐτῶν τινα]
προσεκαλεῖτο εἰς δίκην δημοσίαν, ἐν ᾗ αὐτὸν ἔδει κριθῆ-
6 ναι, ὅ,τι δεῖ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι. ὁ δὲ συνειδὼς αὑτῷ
πολλὰ καὶ πονηρὰ πάντ' ἐποίει, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τοῦ
Ἀρχεδήμου. ὁ δὲ Ἀρχέδημος οὐκ ἀπηλλάττετο, ἕως τόν τε
7 Κρίτωνα ἀφῆκε καὶ αὐτῷ χρήματα ἔδωκεν. ἐπεὶ δὲ τοῦτό
τε καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὁ Ἀρχέδημος διεπράξατο, ἤδη τότε,
ὥσπερ ὅταν νομεὺς ἀγαθὸν κύνα ἔχῃ, καὶ οἱ ἄλλοι νομεῖς
βούλονται πλησίον αὐτοῦ τὰς ἀγέλας ἱστάναι, ἵνα τοῦ
κυνὸς ἀπολαύωσιν, οὕτω δὴ καὶ Κρίτωνος πολλοὶ τῶν
φίλων ἐδέοντο καὶ σφίσι παρέχειν φύλακα τὸν Ἀρχέδημον.
8 ὁ δὲ Ἀρχέδημος τῷ Κρίτωνι ἡδέως ἐχαρίζετο, καὶ οὐχ ὅτι
μόνος ὁ Κρίτων ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ.
εἰ δέ τις αὐτῷ τούτων, οἷς ἀπήχθετο, ὀνειδίζοι, ὡς ὑπὸ
Κρίτωνος ὠφελούμενος κολακεύοι αὐτόν, Πότερον οὖν,
ἔφη ὁ Ἀρχέδημος, αἰσχρόν ἐστιν εὐεργετούμενον ὑπὸ χρη-
στῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντευεργετοῦντα τοὺς μὲν τοιούτους
φίλους ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς διαφέρεσθαι, ἢ τοὺς
μὲν καλοὺς κἀγαθοὺς ἀδικεῖν πειρώμενον ἐχθροὺς ποι-
εῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς συνεργοῦντα πειρᾶσθαι φίλους
ποιεῖσθαι καὶ χρῆσθαι τούτοις ἀντ' ἐκείνων; ἐκ δὲ τούτου
εἷς τε τῶν Κρίτωνος φίλων Ἀρχέδημος ἦν καὶ ὑπὸ τῶν
ἄλλων Κρίτωνος φίλων ἐτιμᾶτο.*

Οἶδα δὲ καὶ Διοδώρῳ αὐτὸν ἑταίρῳ ὄντι τοιάδε δια- 10
λεχθέντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Διόδωρε, ἄν τίς σοι τῶν οἰκε-
τῶν ἀποδρᾷ, ἐπιμελῇ, ὅπως ἀνασώσῃ; Καὶ ἄλλους γε νὴ 2
Δί', ἔφη, παρακαλῶ σῶστρα τούτου ἀνακηρύττων. Τί
γάρ; ἔφη, ἐάν τίς σοι κάμνῃ τῶν οἰκετῶν, τούτου ἐπιμελῇ
καὶ παρακαλεῖς ἰατρούς, ὅπως μὴ ἀποθάνῃ; Σφόδρα γ',
ἔφη. Εἰ δέ τίς σοι τῶν γνωρίμων, ἔφη, πολὺ τῶν οἰκε-
τῶν χρησιμώτερος ὢν κινδυνεύοι δι' ἔνδειαν ἀπολέσθαι,
οὐκ οἴει σοι ἄξιον εἶναι ἐπιμεληθῆναι, ὅπως διασωθῇ;
καὶ μὴν οἶσθά γε, ὅτι οὐκ ἀγνώμων ἐστὶν Ἑρμογένης· 3
αἰσχύνοιτο δ' ἄν, εἰ ὠφελούμενος ὑπὸ σοῦ μὴ ἀντωφελοίη
σε. καίτοι τὸ ὑπηρέτην ἑκόντα τε καὶ εὔνουν καὶ παρα-
μόνιμον καὶ τὸ κελευόμενον ἱκανὸν ὄντα ποιεῖν ἔχειν καὶ
μὴ μόνον τὸ κελευόμενον ἱκανὸν ὄντα ποιεῖν, ἀλλὰ δυνά-
μενον καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ χρήσιμον εἶναι καὶ προνοεῖν καὶ
προβουλεύεσθαι πολλῶν οἰκετῶν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι.
οἱ μέντοι ἀγαθοὶ οἰκονόμοι, ὅταν τὸ πολλοῦ ἄξιον μικροῦ 4
ἐξῇ πρίασθαι, τότε φασὶ δεῖν ὠνεῖσθαι. νῦν δὲ διὰ τὰ
πράγματα εὐωνοτάτους ἔστι φίλους ἀγαθοὺς κτήσασθαι.
καὶ ὁ Διόδωρος, Ἀλλὰ καλῶς γε, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώκρατες, 5
καὶ κέλευσον ἐλθεῖν ὡς ἐμὲ τὸν Ἑρμογένην. Μὰ Δί', ἔφη,
οὐκ ἔγωγε· νομίζω γὰρ οὔτε σοὶ κάλλιον εἶναι τὸ καλέσαι
ἐκεῖνον τοῦ αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς ἐκεῖνον οὔτ' ἐκείνῳ μεῖζον
ἀγαθὸν τὸ πραχθῆναι ταῦτα ἢ σοί. οὕτω δὴ ὁ Διόδωρος 6
ᾤχετο πρὸς τὸν Ἑρμογένην, καὶ οὐ πολὺ τελέσας ἐκτήσατο
φίλον, ὃς ἔργον εἶχε σκοπεῖν ὅ,τι ἂν ἢ λέγων ἢ πράττων
ὠφελοίη τε καὶ εὐφραίνοι Διόδωρον.

Γ.

Ὅτι δὲ τοὺς ὀρεγομένους τῶν καλῶν ἐπιμελεῖς ὧν 1
ὀρέγοιντο ποιῶν ὠφέλει, νῦν τοῦτο διηγήσομαι. ἀκούσας
γάρ ποτε Διονυσόδωρον εἰς τὴν πόλιν ἥκειν ἐπαγγελλό-
μενον στρατηγεῖν διδάξειν, ἔλεξε πρός τινα τῶν συνόντων,
ὃν ᾐσθάνετο βουλόμενον τῆς τιμῆς ταύτης ἐν τῇ πόλει
τυχεῖν· Αἰσχρὸν μέντοι, ὦ νεανία, τὸν βουλόμενον ἐν τῇ 2
πόλει στρατηγεῖν, ἐξὸν τοῦτο μαθεῖν, ἀμελῆσαι αὐτοῦ·

καὶ δικαίως ἂν οὗτος ὑπὸ τῆς πόλεως ζημιοῖτο πολὺ μᾶλλον ἢ εἴ τις ἀνδριάντας ἐργολαβοίη μὴ μεμαθηκὼς
3 ἀνδριαντοποιεῖν. ὅλης γὰρ τῆς πόλεως ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις ἐπιτρεπομένης τῷ στρατηγῷ, μεγάλα τά τε ἀγαθὰ κατορθοῦντος αὐτοῦ καὶ τὰ κακὰ διαμαρτάνοντος εἰκὸς γίγνεσθαι. πῶς οὖν οὐκ ἂν δικαίως ὁ τοῦ μὲν μανθάνειν τοῦτο ἀμελῶν, τοῦ δὲ αἱρεθῆναι ἐπιμελόμενος ζημιοῖτο; τοιαῦτα μὲν δὴ λέγων ἔπεισεν αὐτὸν ἐλθόντα
4 μανθάνειν. ἐπεὶ δὲ μεμαθηκὼς ἧκε, προσέπαιζεν αὐτῷ λέγων· Οὐ δοκεῖ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ Ὅμηρος τὸν Ἀγαμέμνονα γεραρὸν ἔφη εἶναι, καὶ ὅδε στρατηγεῖν μαθὼν γεραρώτερος φαίνεσθαι; καὶ γὰρ ὥσπερ ὁ κιθαρίζειν μαθὼν καὶ ἐὰν μὴ κιθαρίζῃ, κιθαριστής ἐστι καὶ ὁ μαθὼν ἰᾶσθαι κἂν μὴ ἰατρεύῃ, ὅμως ἰατρός ἐστιν, οὕτω καὶ ὅδε ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου διατελεῖ στρατηγὸς ὤν, κἂν μηδεὶς αὐτὸν ἕληται. ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος οὔτε στρατηγὸς οὔτε ἰατρός ἐστιν, οὐδ᾽ ἐὰν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἱρεθῇ.
5 ἀτάρ, ἔφη, ἵνα καὶ ἐὰν ἡμῶν τις ἢ ταξιαρχῇ ἢ λοχαγῇ σοι, ἐπιστημονέστεροι τῶν πολεμικῶν ὦμεν, λέξον ἡμῖν, πόθεν ἤρξατό σε διδάσκειν τὴν στρατηγίαν. καὶ ὅς, Ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ἔφη, εἰς ὅπερ καὶ ἐτελεύτα· τὰ γὰρ τακτικὰ
6 ἐμέ γε καὶ ἄλλο οὐδὲν ἐδίδαξεν. Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοῦτό γε πολλοστὸν μέρος ἐστὶ στρατηγίας. καὶ γὰρ παρασκευαστικὸν τῶν εἰς τὸν πόλεμον τὸν στρατηγὸν εἶναι χρὴ καὶ ποριστικὸν τῶν ἐπιτηδείων τοῖς στρατιώταις καὶ μηχανικὸν καὶ ἐργαστικὸν καὶ ἐπιμελῆ καὶ καρτερικὸν καὶ ἀγχίνουν καὶ φιλόφρονά τε καὶ ὠμὸν καὶ ἁπλοῦν τε καὶ ἐπίβουλον καὶ φυλακτικόν τε καὶ κλέπτην καὶ προετικὸν καὶ ἅρπαγα καὶ φιλόδωρον καὶ πλεονέκτην καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐπιθετικόν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ φύσει καὶ
7 ἐπιστήμῃ δεῖ τὸν εὖ στρατηγήσοντα ἔχειν. καλὸν δὲ καὶ τὸ τακτικὸν εἶναι· πολὺ γὰρ διαφέρει στράτευμα τεταγμένον ἀτάκτου, ὥσπερ λίθοι τε καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ κέραμος ἀτάκτως μὲν ἐρριμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν, ἐπειδὰν δὲ ταχθῇ κάτω μὲν καὶ ἐπιπολῆς τὰ μήτε σηπόμενα μήτε τηκόμενα, οἵ τε λίθοι καὶ ὁ κέραμος, ἐν μέσῳ δὲ αἵ τε πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα, ὥσπερ ἐν οἰκοδομίᾳ συν-

τίθενται, τότε γίγνεται πολλοῦ ἄξιον κτῆμα οἰκία. Ἀλλὰ 8
πάνυ, ἔφη ὁ νεανίσκος, ὅμοιον, ὦ Σώκρατες, εἴρηκας. καὶ
γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ τοὺς ἀρίστους πρώτους δεῖ τάττειν
καὶ τελευταίους, ἐν μέσῳ δὲ τοὺς χειρίστους, ἵνα ὑπὸ μὲν
τῶν ἄγωνται, ὑπὸ δὲ τῶν ὠθῶνται. Εἰ μὲν τοίνυν, ἔφη, 9
καὶ διαγιγνώσκειν σε τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς ἐδί-
δαξεν· εἰ δὲ μή, τί σοι ὄφελος ὧν ἔμαθες; οὐδὲ γὰρ εἴ
σε ἀργύριον ἐκέλευσε πρῶτον μὲν καὶ τελευταῖον τὸ κάλ-
λιστον τάττειν, ἐν μέσῳ δὲ τὸ χείριστον, μὴ διδάξας δια-
γιγνώσκειν τό τε καλὸν καὶ τὸ κίβδηλον, οὐδὲν ἄν σοι
ὄφελος ἦν. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἐδίδαξεν· ὥστε αὐτοὺς
ἂν ἡμᾶς δέοι τούς τε ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς κρίνειν.
Τί οὖν οὐ σκοποῦμεν, ἔφη, πῶς ἂν αὐτῶν μὴ διαμαρτά- 10
νοιμεν; Βούλομαι, ἔφη ὁ νεανίσκος. Οὐκοῦν, ἔφη, εἰ μὲν
ἀργύριον δέοι ἁρπάζειν, τοὺς φιλαργυρωτάτους πρώτους
καθιστάντες ὀρθῶς ἂν τάττοιμεν; Ἔμοιγε δοκεῖ. Τί δὲ
τοὺς κινδυνεύειν μέλλοντας; ἆρα τοὺς φιλοτιμοτάτους
προτακτέον; Οὗτοι γοῦν εἰσιν, ἔφη, οἱ ἕνεκα ἐπαίνου
κινδυνεύειν ἐθέλοντες. οὐ τοίνυν οὗτοί γε ἄδηλοι, ἀλλ'
ἐπιφανεῖς πανταχοῦ ὄντες εὑρετοὶ ἂν εἶεν. Ἀτάρ, ἔφη, 11
πότερά σε τάττειν μόνον ἐδίδαξεν ἢ καὶ ὅπῃ καὶ ὅπως
χρηστέον ἑκάστῳ τῶν ταγμάτων; Οὐ πάνυ, ἔφη. Καὶ μὴν
πολλά γ' ἐστί, πρὸς ἃ οὔτε τάττειν οὔτε ἄγειν ὡσαύτως
προσήκει. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐ διεσαφήνιζε ταῦτα. Νὴ
Δί', ἔφη, πάλιν τοίνυν ἐλθὼν ἐπανερώτα· ἢν γὰρ ἐπί-
στηται καὶ μὴ ἀναιδὴς ᾖ, αἰσχυνεῖται ἀργύριον εἰληφὼς
ἐνδεᾶ σε ἀποπέμψασθαι.

Ἐντυχὼν δέ ποτε στρατηγεῖν ᾑρημένῳ τῳ, Τοῦ ἕνεκεν, 2
ἔφη, Ὅμηρον οἴει τὸν Ἀγαμέμνονα προσαγορεῦσαι ποι-
μένα λαῶν; ἆρά γε ὅτι ὥσπερ τὸν ποιμένα δεῖ ἐπιμελεῖ-
σθαι, ὅπως σῶαί τε ἔσονται αἱ οἶες καὶ τὰ ἐπιτήδεια
ἕξουσι, καὶ οὗ ἕνεκα τρέφονται, τοῦτο ἔσται, οὕτω καὶ
τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, ὅπως σῶοί τε οἱ στρα-
τιῶται ἔσονται καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσι, καὶ οὗ ἕνεκα
στρατεύονται, τοῦτο ἔσται; στρατεύονται δέ, ἵνα κρατοῦν-
τες τῶν πολεμίων εὐδαιμονέστεροι ὦσιν. ἢ τί δήποτε 2
οὕτως ἐπήνεσε τὸν Ἀγαμέμνονα εἰπών·

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ'
αἰχμητής;

ἆρά γε ὅτι αἰχμητής τε κρατερὸς ἂν εἴη, οὐκ εἰ μόνος
αὐτὸς εὖ ἀγωνίζοιτο πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλ' εἰ καὶ
παντὶ τῷ στρατοπέδῳ τούτου αἴτιος εἴη, καὶ βασιλεὺς
ἀγαθός, οὐκ εἰ μόνου τοῦ ἑαυτοῦ βίου καλῶς προεστήκοι,
ἀλλ' εἰ καὶ ὧν βασιλεύοι, τούτοις εὐδαιμονίας αἴτιος εἴη;
3 *καὶ γὰρ βασιλεὺς αἱρεῖται οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμε-*
λῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἑλόμενοι δι' αὐτὸν εὖ πράττωσι·
καὶ στρατεύονται δὲ πάντες, ἵνα ὁ βίος αὐτοῖς ὡς βέλ-
τιστος ᾖ, καὶ στρατηγοὺς αἱροῦνται τούτου ἕνεκα, ἵνα
4 *πρὸς τοῦτο αὐτοῖς ἡγεμόνες ὦσι. δεῖ οὖν τὸν στρατη-*
γοῦντα τοῦτο παρασκευάζειν τοῖς ἑλομένοις αὐτὸν στρα-
τηγόν· καὶ γὰρ οὔτε κάλλιον τούτου ἄλλο ῥᾴδιον εὑρεῖν
οὔτε αἴσχιον τοῦ ἐναντίου. καὶ οὕτως ἐπισκοπῶν, τίς
εἴη ἀγαθοῦ ἡγεμόνος ἀρετή, τὰ μὲν ἄλλα περιῄρει, κατέ-
λειπε δὲ τὸ εὐδαίμονας ποιεῖν ὧν ἂν ἡγῆται.

3 *Καὶ ἱππαρχεῖν δέ τινι ᾑρημένῳ οἶδά ποτε αὐτὸν τοιάδε*
διαλεχθέντα· Ἔχοις ἄν, ἔφη, ὦ νεανία, εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτου
ἕνεκα ἐπεθύμησας ἱππαρχεῖν; οὐ γὰρ δὴ τοῦ πρῶτος τῶν
ἱππέων ἐλαύνειν· καὶ γὰρ οἱ ἱπποτοξόται τούτου γε ἀξι-
οῦνται· προελαύνουσι γοῦν καὶ τῶν ἱππάρχων. Ἀληθῆ
λέγεις, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ γνωσθῆναί γε· ἐπεὶ καὶ
οἱ μαινόμενοί γε ὑπὸ πάντων γιγνώσκονται. Ἀληθές,
2 *ἔφη, καὶ τοῦτο λέγεις. Ἀλλ' ἆρα ὅτι τὸ ἱππικὸν οἴει ἂν*
τῇ πόλει βέλτιον ποιήσας παραδοῦναι, καὶ εἴ τις χρεία
γίγνοιτο ἱππέων, τούτων ἡγούμενος ἀγαθοῦ τινος αἴτιος
γενέσθαι τῇ πόλει; Καὶ μάλα, ἔφη. Καὶ ἔστι γε νὴ Δί',
ἔφη ὁ Σωκράτης, καλόν, ἐὰν δύνῃ ταῦτα ποιῆσαι. ἡ δὲ
ἀρχή που, ἐφ' ἣν ᾕρησαι, ἵππων τε καὶ ἀμβατῶν ἐστιν.
3 *Ἔστι γὰρ οὖν, ἔφη. Ἴθι δὴ λέξον ἡμῖν τοῦτο πρῶτον,*
ὅπως διανοῇ τοὺς ἵππους βελτίους ποιῆσαι; καὶ ὅς, Ἀλλὰ
τοῦτο μέν, ἔφη, οὐκ ἐμὸν οἶμαι τὸ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ ἰδίᾳ
4 *ἕκαστον δεῖν τοῦ ἑαυτοῦ ἵππου ἐπιμελεῖσθαι. Ἐὰν οὖν,*
ἔφη ὁ Σωκράτης, παρέχωνταί σοι τοὺς ἵππους οἱ μὲν
οὕτως κακόποδας ἢ κακοσκελεῖς ἢ ἀσθενεῖς, οἱ δὲ οὕτως
ἀτρόφους, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀκολουθεῖν, οἱ δὲ οὕτως

*ἀναγώγους, ὥστε μὴ μένειν ὅπου ἂν σὺ τάξῃς, οἱ δὲ οὕτως
λακτιστάς, ὥστε μηδὲ τάξαι δυνατὸν εἶναι, τί σοι τοῦ
ἱππικοῦ ὄφελος ἔσται; ἢ πῶς δυνήσῃ τοιούτων ἡγούμε-
νος ἀγαθόν τι ποιῆσαι τὴν πόλιν; καὶ ὅς, Ἀλλὰ καλῶς
τε λέγεις, ἔφη, καὶ πειράσομαι τῶν ἵππων εἰς τὸ δυνα-
τὸν ἐπιμελεῖσθαι. Τί δέ; τοὺς ἱππέας οὐκ ἐπιχειρήσεις,* 5
*ἔφη, βελτίονας ποιῆσαι; Ἔγωγ᾽, ἔφη. Οὐκοῦν πρῶτον
μὲν ἀναβατικωτέρους ἐπὶ τοὺς ἵππους ποιήσεις αὐτούς;
Δεῖ γοῦν, ἔφη· καὶ γὰρ εἴ τις αὐτῶν καταπέσοι, μᾶλλον
ἂν οὕτω σώζοιτο. Τί γάρ; ἐάν που κινδυνεύειν δέῃ, πό-* 6
*τερον ἐπάγειν τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὴν ἄμμον κελεύσεις,
ἔνθαπερ εἰώθατε ἱππεύειν, ἢ πειράσῃ τὰς μελέτας ἐν τοι-
ούτοις ποιεῖσθαι χωρίοις, ἐν οἵοισπερ οἱ πόλεμοι γίγνον-
ται; Βέλτιον γοῦν, ἔφη. Τί γάρ; τοῦ βάλλειν ὡς πλεί-* 7
*στους ἀπὸ τῶν ἵππων ἐπιμέλειάν τινα ποιήσει; Βέλτιον
γοῦν, ἔφη, καὶ τοῦτο. Θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἱππέων
καὶ ἐξοργίζειν πρὸς τοὺς πολεμίους, ἅπερ ἀλκιμωτέρους
ποιεῖ, διανενόησαι; Εἰ δὲ μή, ἀλλὰ νῦν γε πειράσομαι,
ἔφη. Ὅπως δέ σοι πείθωνται οἱ ἱππεῖς, πεφρόντικάς τι;* 8
*ἄνευ γὰρ δὴ τούτου οὔτε ἵππων οὔτε ἱππέων ἀγαθῶν
καὶ ἀλκίμων οὐδὲν ὄφελος. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη· ἀλλὰ πῶς
ἄν τις μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ἐπὶ τοῦτο αὐτοὺς προτρέ-
ψαιτο; Ἐκεῖνο μὲν δήπου οἶσθα, ὅτι ἐν παντὶ πράγματι* 9
*οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς
ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι. καὶ γὰρ ἐν νόσῳ ὃν ἂν
ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται,
καὶ ἐν πλῷ ὃν ἂν κυβερνητικώτατον, καὶ ἐν γεωργίᾳ ὃν
ἂν γεωργικώτατον. Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν εἰκός, ἔφη,
καὶ ἐν ἱππικῇ ὃς ἂν μάλιστα εἰδὼς φαίνηται ἃ δεῖ ποιεῖν,
τούτῳ μάλιστα ἐθέλειν τοὺς ἄλλους πείθεσθαι. Ἐὰν* 10
*οὖν, ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώκρατες, βέλτιστος ὢν αὐτῶν δῆλος
ὦ, ἀρκέσει μοι τοῦτο εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἐμοί;
Ἐάν γε πρὸς τούτῳ, ἔφη, διδάξῃς αὐτούς, ὡς τὸ πείθε-
σθαί σοι κάλλιόν τε καὶ σωτηριώτερον αὐτοῖς ἔσται. Πῶς
οὖν, ἔφη, τοῦτο διδάξω; Πολὺ νὴ Δί᾽, ἔφη, ῥᾷον ἢ εἴ σοι
δέοι διδάσκειν, ὡς τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν ἀμείνω καὶ λυσι-
τελέστερά ἐστι. Λέγεις, ἔφη, σὺ τὸν ἵππαρχον πρὸς τοῖς* 11

ἄλλοις ἐπιμελεῖσθαι δεῖν καὶ τοῦ λέγειν δύνασθαι; Σὺ
δ' ᾤου, ἔφη, χρῆναι σιωπῇ ἱππαρχεῖν; ἢ οὐκ ἐντεθύμη-
σαι, ὅτι ὅσα τε νόμῳ μεμαθήκαμεν κάλλιστα ὄντα, δι'
ὧν γε ζῆν ἐπιστάμεθα, ταῦτα πάντα διὰ λόγου ἐμάθομεν
καὶ εἴ τι ἄλλο καλὸν μανθάνει τις μάθημα, διὰ λόγου
μανθάνει καὶ οἱ ἄριστα διδάσκοντες μάλιστα λόγῳ χρῶν-
ται καὶ οἱ τὰ σπουδαιότατα μάλιστα ἐπιστάμενοι κάλ-
12 *λιστα διαλέγονται; ἢ τόδε οὐκ ἐντεθύμησαι, ὡς ὅταν γε*
χορὸς εἷς ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως γίγνηται, ὥσπερ ὁ εἰς
Δῆλον πεμπόμενος, οὐδεὶς ἄλλοθεν οὐδαμόθεν τούτῳ
ἐφάμιλλος γίγνεται οὐδὲ εὐανδρία ἐν ἄλλῃ πόλει ὁμοία
13 *τῇ ἐνθάδε συνάγεται; Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν οὔτε*
εὐφωνίᾳ τοσοῦτον διαφέρουσιν Ἀθηναῖοι τῶν ἄλλων οὔτε
σωμάτων μεγέθει καὶ ῥώμῃ ὅσον φιλοτιμίᾳ, ἥπερ μά-
λιστα παροξύνει πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἔντιμα. Ἀληθές, ἔφη,
14 *καὶ τοῦτο. Οὐκοῦν οἴει, ἔφη, καὶ τοῦ ἱππικοῦ τοῦ ἐνθάδε*
εἴ τις ἐπιμεληθείη, πολὺ ἂν καὶ τούτῳ διενεγκεῖν τῶν
ἄλλων ὅπλων τε καὶ ἵππων παρασκευῇ καὶ εὐταξίᾳ καὶ
τῷ ἑτοίμως κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους, εἰ νομίσειαν
ταῦτα ποιοῦντες ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι; Εἰκός γε,
15 *ἔφη. Μὴ τοίνυν ὄκνει, ἔφη, ἀλλὰ πειρῶ τοὺς ἄνδρας ἐπὶ*
ταῦτα προτρέπειν, ἀφ' ὧν αὐτός τε ὠφελήσῃ καὶ οἱ ἄλλοι
πολῖται διὰ σέ. Ἀλλὰ νὴ Δία πειράσομαι, ἔφη.

4 *Ἰδὼν δέ ποτε Νικομαχίδην ἐξ ἀρχαιρεσιῶν ἀπιόντα*
ἤρετο· Τίνες, ὦ Νικομαχίδη, στρατηγοὶ ᾕρηνται; καὶ ὅς,
Οὐ γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτοί εἰσιν Ἀθηναῖοι, ὥστε
ἐμὲ μὲν οὐχ εἵλοντο, ὃς ἐκ καταλόγου στρατευόμενος κατα-
τέτριμμαι καὶ λοχαγῶν καὶ ταξιαρχῶν καὶ τραύματα ὑπὸ
τῶν πολεμίων τοσαῦτα ἔχω· ἅμα δὲ τὰς οὐλὰς τῶν τραυ-
μάτων ἀπογυμνούμενος ἐπεδείκνυεν· Ἀντισθένην δέ, ἔφη,
εἵλοντο, τὸν οὔτε ὁπλίτην πω στρατευσάμενον ἔν τε τοῖς
ἱππεῦσιν οὐδὲν περίβλεπτον ποιήσαντα ἐπιστάμενόν τε
2 *ἄλλο οὐδὲν ἢ χρήματα συλλέγειν; Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκρά-*
της, τοῦτο μὲν ἀγαθόν, εἴ γε τοῖς στρατιώταις ἱκανὸς
ἔσται τὰ ἐπιτήδεια πορίζειν; Καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι, ἔφη ὁ
Νικομαχίδης, χρήματα συλλέγειν ἱκανοί εἰσιν· ἀλλ' οὐχ
3 *ἕνεκα τούτου καὶ στρατηγεῖν δύναιντ' ἄν. καὶ ὁ Σωκράτης*

ἔφη· Ἀλλὰ καὶ φιλόνικος Ἀντισθένης ἐστίν, ὃ στρατηγῷ
προσεῖναι ἐπιτήδειόν ἐστιν· οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ὁσάκις
κεχορήγηκε, πᾶσι τοῖς χοροῖς νενίκηκε; Μὰ Δί', ἔφη ὁ
Νικομαχίδης, ἀλλ' οὐδὲν ὅμοιόν ἐστι χοροῦ τε καὶ στρα-
τεύματος προεστάναι. Καὶ μήν, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδὲ 4
ᾠδῆς γε ὁ Ἀντισθένης οὐδὲ χορῶν διδασκαλίας ἔμπειρος
ὢν ὅμως ἐγένετο ἱκανὸς εὑρεῖν τοὺς κρατίστους ταῦτα.
Καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ οὖν, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἄλλους μὲν
εὑρήσει τοὺς τάξοντας ἀνθ' ἑαυτοῦ, ἄλλους δὲ τοὺς μαχου-
μένους. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐάν γε καὶ ἐν τοῖς 5
πολεμικοῖς τοὺς κρατίστους, ὥσπερ ἐν τοῖς χορικοῖς,
ἐξευρίσκῃ τε καὶ προαιρῆται, εἰκότως ἂν καὶ τούτου νικη-
φόρος εἴη· καὶ δαπανᾶν δ' αὐτὸν εἰκὸς μᾶλλον ἂν ἐθέλειν
εἰς τὴν σὺν ὅλῃ τῇ πόλει τῶν πολεμικῶν νίκην ἢ εἰς τὴν
σὺν τῇ φυλῇ τῶν χορικῶν. Λέγεις σύ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, 6
ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός ἐστι χορηγεῖν τε καλῶς καὶ στρατη-
γεῖν; Λέγω ἔγωγ', ἔφη, ὡς ὅτου ἄν τις προστατεύῃ, ἐὰν
γιγνώσκῃ τε ὧν δεῖ καὶ ταῦτα πορίζεσθαι δύνηται, ἀγα-
θὸς ἂν εἴη προστάτης, εἴτε χοροῦ εἴτε οἴκου εἴτε πόλεως
εἴτε στρατεύματος προστατεύοι. καὶ ὁ Νικομαχίδης, Μὰ 7
Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄν ποτε ᾤμην ἐγώ σου ἀκοῦ-
σαι, ὡς οἱ ἀγαθοὶ οἰκονόμοι ἀγαθοὶ στρατηγοὶ ἂν εἶεν.
Ἴθι δή, ἔφη, ἐξετάσωμεν τὰ ἔργα ἑκατέρου αὐτῶν, ἵνα
εἰδῶμεν, πότερον τὰ αὐτά ἐστιν ἢ διαφέρει τι. Πάνυ γε,
ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη, τὸ μὲν τοὺς ἀρχομένους κατηκόους τε 8
καὶ εὐπειθεῖς ἑαυτοῖς παρασκευάζειν ἀμφοτέρων ἐστὶν
ἔργον; Καὶ μάλα, ἔφη. Τί δέ; τὸ προστάττειν ἕκαστα
τοῖς ἐπιτηδείοις πράττειν; Καὶ τοῦτ', ἔφη. Καὶ μὴν τὸ
τοὺς κακοὺς κολάζειν καὶ τοὺς ἀγαθοὺς τιμᾶν ἀμφοτέροις
οἶμαι προσήκειν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δὲ τοὺς ὑπη- 9
κόους εὐμενεῖς ποιεῖσθαι πῶς οὐ καλὸν ἀμφοτέροις; Καὶ
τοῦτ', ἔφη. Συμμάχους δὲ καὶ βοηθοὺς προσάγεσθαι
δοκεῖ σοι συμφέρειν ἀμφοτέροις ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.
Ἀλλὰ φυλακτικοὺς τῶν ὄντων οὐκ ἀμφοτέρους εἶναι προσ-
ήκει; Σφόδρα γ', ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἐπιμελεῖς καὶ φιλο-
πόνους ἀμφοτέρους εἶναι προσήκει περὶ τὰ αὑτῶν ἔργα;
Ταῦτα μέν, ἔφη, πάντα ὁμοίως ἀμφοτέρων ἐστίν, ἀλλὰ 10

τὸ μάχεσθαι οὐκέτι ἀμφοτέρων. Ἀλλ' ἐχθροί γέ τοι ἀμφοτέροις γίγνονται; Καὶ μάλα, ἔφη, τοῦτό γε. Οὐκοῦν
11 τὸ περιγενέσθαι τούτων ἀμφοτέροις συμφέρει; Πάνυ γ', ἔφη· ἀλλ' ἐκεῖνο παρίης, ἂν δέῃ μάχεσθαι, τί ὠφελήσει ἡ οἰκονομική; Ἐνταῦθα δήπου καὶ πλεῖστον, ἔφη· ὁ γὰρ ἀγαθὸς οἰκονόμος, εἰδὼς ὅτι οὐδὲν οὕτω λυσιτελές τε καὶ κερδαλέον ἐστὶν ὡς τὸ μαχόμενον τοὺς πολεμίους νικᾶν οὐδὲ οὕτως ἀλυσιτελές τε καὶ ζημιῶδες ὡς τὸ ἡττᾶσθαι, προθύμως μὲν τὰ πρὸς τὸ νικᾶν συμφέροντα ζητήσει καὶ παρασκευάσεται, ἐπιμελῶς δὲ τὰ πρὸς τὸ ἡττᾶσθαι φέροντα σκέψεται καὶ φυλάξεται, ἐνεργῶς δ', ἂν τὴν παρασκευὴν ὁρᾷ νικητικὴν οὖσαν, μαχεῖται, οὐχ ἥκιστα δὲ τούτων, ἐὰν ἀπαράσκευος ᾖ, φυλάξεται συνάπτειν μάχην.
12 μὴ καταφρόνει, ἔφη, ὦ Νικομαχίδη, τῶν οἰκονομικῶν ἀνδρῶν· ἡ γὰρ τῶν ἰδίων ἐπιμέλεια πλήθει μόνον διαφέρει τῆς τῶν κοινῶν, τὰ δ' ἄλλα παραπλήσια ἔχει, τὸ μέγιστον, ὅτι οὔτε ἄνευ ἀνθρώπων οὐδετέρα γίγνεται οὔτε δι' ἄλλων μὲν ἀνθρώπων τὰ ἴδια πράττεται, δι' ἄλλων δὲ τὰ κοινά· οὐ γὰρ ἄλλοις τισὶν ἀνθρώποις οἱ τῶν κοινῶν ἐπιμελόμενοι χρῶνται ἢ οἷσπερ οἱ τὰ ἴδια οἰκονομοῦντες· οἷς οἱ ἐπιστάμενοι χρῆσθαι καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ κοινὰ καλῶς πράττουσιν, οἱ δὲ μὴ ἐπιστάμενοι ἀμφοτέρωθι πλημμελοῦσι.

5 Περικλεῖ δέ ποτε τῷ τοῦ πάνυ Περικλέους υἱῷ διαλεγόμενος, Ἐγώ τοι, ἔφη, ὦ Περίκλεις, ἐλπίδα ἔχω σοῦ στρατηγήσαντος ἀμείνω τε καὶ ἐνδοξοτέραν τὴν πόλιν εἰς τὰ πολεμικὰ ἔσεσθαι καὶ τῶν πολεμίων κρατήσειν. καὶ ὁ Περικλῆς, Βουλοίμην ἄν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἃ λέγεις· ὅπως δὲ ταῦτα γένοιτ' ἄν, οὐ δύναμαι γνῶναι. Βούλει οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, διαλογιζόμενοι περὶ αὐτῶν ἐπισκοπῶμεν, ὅπου ἤδη τὸ δυνατόν ἐστι; Βούλομαι, ἔφη.
2 Οὐκοῦν οἶσθα, ἔφη, ὅτι πλήθει μὲν οὐδὲν μείους εἰσὶν Ἀθηναῖοι Βοιωτῶν; Οἶδα γάρ, ἔφη. Σώματα δὲ ἀγαθὰ καὶ καλὰ πότερον ἐκ Βοιωτῶν οἴει πλείω ἂν ἐκλεχθῆναι ἢ ἐξ Ἀθηναίων; Οὐδὲ ταύτῃ μοι δοκοῦσι λείπεσθαι. Εὐμενεστέρους δὲ ποτέρους ἑαυτοῖς εἶναι νομίζεις; Ἀθηναίους ἔγωγε· Βοιωτῶν μὲν γὰρ πολλοὶ πλεονεκτούμενοι

ὑπὸ Θηβαίων δυσμενῶς αὐτοῖς ἔχουσιν, Ἀθήνησι δὲ οὐδὲν ὁρῶ τοιοῦτον. Ἀλλὰ μὴν φιλοτιμότατοί γε καὶ μεγαλο- 3
φρονέστατοι πάντων εἰσίν· ἅπερ οὐχ ἥκιστα παροξύνει κινδυνεύειν ὑπὲρ εὐδοξίας τε καὶ πατρίδος. Οὐδὲ ἐν τούτοις Ἀθηναῖοι μεμπτοί. Καὶ μὴν προγόνων γε καλὰ ἔργα οὐκ ἔστιν οἷς μείζω καὶ πλείω ὑπάρχει ἢ Ἀθηναίοις· ᾧ πολλοὶ ἐπαιρόμενοι προτρέπονταί τε ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἄλκιμοι γίγνεσθαι. Ταῦτα μὲν ἀληθῆ λέγεις πάντα, 4
ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὁρᾷς, ὅτι ἀφ' οὗ ἥ τε σὺν Τολμίδῃ τῶν χιλίων ἐν Λεβαδείᾳ συμφορὰ ἐγένετο καὶ ἡ μεθ' Ἱπποκράτους ἐπὶ Δηλίῳ, ἐκ τούτων τεταπείνωται μὲν ἡ τῶν Ἀθηναίων δόξα πρὸς τοὺς Βοιωτούς, ἐπῆρται δὲ τὸ τῶν Θηβαίων φρόνημα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε Βοιωτοὶ μὲν οἱ πρόσθεν οὐδ' ἐν τῇ ἑαυτῶν τολμῶντες Ἀθηναίοις ἄνευ Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων ἀντιτάττεσθαι νῦν ἀπειλοῦσιν αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικήν, Ἀθηναῖοι δὲ οἱ πρότερον, ὅτε Βοιωτοὶ μόνοι ἐγένοντο, πορθοῦντες τὴν Βοιωτίαν φοβοῦνται, μὴ Βοιωτοὶ δῃώσωσι τὴν Ἀττικήν. καὶ ὁ Σωκράτης, Ἀλλ' 5
αἰσθάνομαι μέν, ἔφη, ταῦτα οὕτως ἔχοντα· δοκεῖ δέ μοι ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἄρχοντι νῦν εὐαρεστοτέρως διακεῖσθαι ἡ πόλις. τὸ μὲν γὰρ θάρρος ἀμέλειάν τε καὶ ῥᾳθυμίαν καὶ ἀπείθειαν ἐμβάλλει, ὁ δὲ φόβος προσεκτικωτέρους τε καὶ εὐπειθεστέρους καὶ εὐτακτοτέρους ποιεῖ. τεκμήραιο 6
δ' ἂν τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσίν· ὅταν μὲν γὰρ δήπου μηδὲν φοβῶνται, μεστοί εἰσιν ἀταξίας, ἔστ' ἂν δὲ ἢ χειμῶνα ἢ πολεμίους δείσωσιν, οὐ μόνον τὰ κελευόμενα πάντα ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ σιγῶσι καραδοκοῦντες τὰ προσταχθησόμενα, ὥσπερ χορευταί. Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Περι- 7
κλῆς, εἴ γε νῦν μάλιστα πείθοιντο, ὥρα ἂν εἴη λέγειν, πῶς ἂν αὐτοὺς προτρεψαίμεθα πάλιν ἀνερασθῆναι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς τε καὶ εὐκλείας καὶ εὐδαιμονίας. Οὐκοῦν, 8
ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ μὲν ἐβουλόμεθα χρημάτων αὐτοὺς ὧν οἱ ἄλλοι εἶχον ἀντιποιεῖσθαι, ἀποδεικνύντες αὐτοῖς ταῦτα πατρῷά τε ὄντα καὶ προσήκοντα μάλιστ' ἂν οὕτως αὐτοὺς ἐξορμῷμεν ἀντέχεσθαι τούτων· ἐπεὶ δὲ τοῦ μετ' ἀρετῆς πρωτεύειν αὐτοὺς ἐπιμελεῖσθαι βουλόμεθα, τοῦτ' αὖ

δεικτέον ἐκ παλαιοῦ μάλιστα προσῆκον αὐτοῖς καὶ ὡς
9 *τούτου ἐπιμελόμενοι πάντων ἂν εἶεν κράτιστοι. Πῶς οὖν*
ἂν τοῦτο διδάσκοιμεν; Οἶμαι μέν, εἰ τούς γε παλαιοτά-
τους ὧν ἀκούομεν προγόνους αὐτῶν ἀναμιμνήσκοιμεν
10 *αὐτοὺς ἀκηκοότας ἀρίστους γεγονέναι. Ἆρα λέγεις τὴν*
τῶν θεῶν κρίσιν, ἣν οἱ περὶ Κέκροπα δι' ἀρετὴν ἔκριναν;
Λέγω γάρ, καὶ τὴν Ἐρεχθέως γε τροφὴν καὶ γένεσιν καὶ
τὸν πόλεμον τὸν ἐπ' ἐκείνου γενόμενον πρὸς τοὺς ἐκ τῆς
ἐχομένης ἠπείρου πάσης καὶ τὸν ἐφ' Ἡρακλειδῶν πρὸς
τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ Θησέως πολε-
μηθέντας, ἐν οἷς πᾶσιν ἐκεῖνοι δῆλοι γεγόνασι τῶν καθ'
11 *ἑαυτοὺς ἀνθρώπων ἀριστεύσαντες· εἰ δὲ βούλει, ἃ ὕστερον*
οἱ ἐκείνων μὲν ἀπόγονοι, οὐ πολὺ δὲ πρὸ ἡμῶν γεγονότες
ἔπραξαν, τὰ μὲν αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς ἀγωνιζόμενοι πρὸς
τοὺς κυριεύοντας τῆς τε Ἀσίας πάσης καὶ τῆς Εὐρώπης
μέχρι Μακεδονίας καὶ πλείστην τῶν προγεγονότων δύνα-
μιν καὶ ἀφορμὴν κεκτημένους καὶ μέγιστα ἔργα κατειρ-
γασμένους, τὰ δὲ καὶ μετὰ Πελοποννησίων ἀριστεύοντες
καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· οἳ δὴ καὶ λέγονται πολὺ
διενεγκεῖν τῶν καθ' αὑτοὺς ἀνθρώπων. Λέγονται γάρ,
12 *ἔφη. Τοιγαροῦν πολλῶν μὲν μεταναστάσεων ἐν τῇ Ἑλ-*
λάδι γεγονυιῶν διέμειναν ἐν τῇ ἑαυτῶν, πολλοὶ δὲ ὑπὲρ
δικαίων ἀντιλέγοντες ἐπέτρεπον ἐκείνοις, πολλοὶ δὲ ὑπὸ
13 *κρειττόνων ὑβριζόμενοι κατέφευγον πρὸς ἐκείνους. καὶ*
ὁ Περικλῆς, Καὶ θαυμάζω γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἡ πόλις
ὅπως ποτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἔκλινεν. Ἐγὼ μέν, ἔφη, οἶμαι,
ὁ Σωκράτης, ὥσπερ καὶ ἀθληταί τινες διὰ τὸ πολὺ ὑπερ-
ενεγκεῖν καὶ κρατιστεῦσαι καταρραθυμήσαντες ὑστερίζουσι
τῶν ἀντιπάλων, οὕτω καὶ Ἀθηναίους πολὺ διενεγκόντας
14 *ἀμελῆσαι ἑαυτῶν καὶ διὰ τοῦτο χείρους γεγονέναι. Νῦν*
οὖν, ἔφη, τί ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετήν;
καὶ ὁ Σωκράτης· Οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι, ἀλλ'
εἰ μὲν ἐξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα μηδὲν
χεῖρον ἐκείνων ἐπιτηδεύοιεν, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων
γενέσθαι· εἰ δὲ μή, τούς γε νῦν πρωτεύοντας μιμούμενοι
καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύοντες, ὁμοίως μὲν τοῖς
αὐτοῖς χρώμενοι οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων εἶεν, εἰ δ'

ἐπιμελέστερον, καὶ βελτίους. Λέγεις, ἔφη, πόρρω που 15
εἶναι τῇ πόλει τὴν καλοκἀγαθίαν. πότε γὰρ οὕτως Ἀθη-
ναῖοι ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι ἢ πρεσβυτέρους αἰδέσονται,
οἳ ἀπὸ τῶν πατέρων ἄρχονται καταφρονεῖν τῶν γεραιτέ-
ρων, ἢ σωμασκήσουσιν οὕτως, οἳ οὐ μόνον αὐτοὶ εὐεξίας
ἀμελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιμελομένων καταγελῶσι; πότε 16
δὲ οὕτω πείσονται τοῖς ἄρχουσιν, οἳ καὶ ἀγάλλονται ἐπὶ
τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων, ἢ πότε οὕτως ὁμονοήσου-
σιν, οἵ γε ἀντὶ μὲν τοῦ συνεργεῖν ἑαυτοῖς τὰ συμφέροντα
ἐπηρεάζουσιν ἀλλήλοις καὶ φθονοῦσιν ἑαυτοῖς μᾶλλον ἢ
τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ πάντων ἔν τε ταῖς
ἰδίαις συνόδοις καὶ ταῖς κοιναῖς διαφέρονται καὶ πλείστας
δίκας ἀλλήλοις δικάζονται καὶ προαιροῦνται μᾶλλον οὕτω
κερδαίνειν ἀπ᾽ ἀλλήλων ἢ συνωφελοῦντες αὑτούς, τοῖς δὲ
κοινοῖς ὥσπερ ἀλλοτρίοις χρώμενοι περὶ τούτων αὖ μά-
χονται καὶ ταῖς εἰς τὰ τοιαῦτα δυνάμεσι μάλιστα χαί-
ρουσιν; ἐξ ὧν πολλὴ μὲν ἀτηρία καὶ κακία τῇ πόλει 17
ἐμφύεται, πολλὴ δὲ ἔχθρα καὶ μῖσος ἀλλήλων τοῖς πολί-
ταις ἐγγίγνεται, δι᾽ ἃ ἔγωγε μάλα φοβοῦμαι ἀεί, μή τι
μεῖζον ἢ ὥστε φέρειν δύνασθαι κακὸν τῇ πόλει συμβῇ.
Μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Περίκλεις, οὕτως ἡγοῦ 18
ἀνηκέστῳ πονηρίᾳ νοσεῖν Ἀθηναίους. οὐχ ὁρᾷς, ὡς εὔ-
τακτοι μέν εἰσιν ἐν τοῖς ναυτικοῖς, εὐτάκτως δ᾽ ἐν τοῖς
γυμνικοῖς ἀγῶσι πείθονται τοῖς ἐπιστάταις, οὐδένων δὲ
καταδεέστερον ἐν τοῖς χοροῖς ὑπηρετοῦσι τοῖς διδασκάλοις;
Τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, καὶ θαυμαστόν ἐστι, τὸ τοὺς μὲν τοι- 19
ούτους πειθαρχεῖν τοῖς ἐφεστῶσι, τοὺς δὲ ὁπλίτας καὶ
τοὺς ἱππεῖς, οἳ δοκοῦσι καλοκἀγαθίᾳ προκεκρίσθαι τῶν
πολιτῶν, ἀπειθεστάτους εἶναι πάντων. καὶ ὁ Σωκράτης 20
ἔφη· Ἡ δὲ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλή, ὦ Περίκλεις, οὐκ ἐκ
τῶν δεδοκιμασμένων καθίσταται; Καὶ μάλα, ἔφη. Οἶσθα
οὖν τινας, ἔφη, κάλλιον ἢ νομιμώτερον ἢ σεμνότερον ἢ
δικαιότερον τάς τε δίκας δικάζοντας καὶ τἆλλα πάντα
πράττοντας; Οὐ μέμφομαι, ἔφη, τούτοις. Οὐ τοίνυν, ἔφη,
δεῖ ἀθυμεῖν ὡς οὐκ εὐτάκτων ὄντων Ἀθηναίων. Καὶ μὴν 21
ἔν γε τοῖς στρατιωτικοῖς, ἔφη, ἔνθα μάλιστα δεῖ σωφρο-
νεῖν τε καὶ εὐτακτεῖν καὶ πειθαρχεῖν, οὐδενὶ τούτων προσ-

ἔχουσιν. Ἴσως γάρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐν τούτοις οἱ ἥκιστα
ἐπιστάμενοι ἄρχουσιν αὐτῶν. οὐχ ὁρᾷς, ὅτι κιθαριστῶν
μὲν καὶ χορευτῶν καὶ ὀρχηστῶν οὐδὲ εἷς ἐπιχειρεῖ ἄρχειν
μὴ ἐπιστάμενος οὐδὲ παλαιστῶν οὐδὲ παγκρατιαστῶν;
ἀλλὰ πάντες οἱ τούτων ἄρχοντες ἔχουσι δεῖξαι, ὁπόθεν
ἔμαθον ταῦτα, ἐφ᾽ οἷς ἐφεστᾶσι· τῶν δὲ στρατηγῶν οἱ
22 πλεῖστοι αὐτοσχεδιάζουσιν. οὐ μέντοι σέ γε τοιοῦτον
ἐγὼ νομίζω εἶναι, ἀλλ᾽ οἶμαί σε οὐδὲν ἧττον ἔχειν εἰπεῖν,
ὁπότε στρατηγεῖν ἢ ὁπότε παλαίειν ἤρξω μανθάνειν· καὶ
πολλὰ μὲν οἶμαί σε τῶν πατρῴων στρατηγημάτων παρει-
ληφότα διασώζειν, πολλὰ δὲ πανταχόθεν συνηχέναι, ὁπό-
23 θεν οἷόν τε ἦν μαθεῖν τι ὠφέλιμον εἰς στρατηγίαν. οἶμαι
δέ σε πολλὰ μεριμνᾶν, ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν ἀγνοῶν
τι τῶν εἰς στρατηγίαν ὠφελίμων, καὶ ἐάν τι τοιοῦτον
αἴσθῃ σεαυτὸν μὴ εἰδότα, ζητεῖν τοὺς ἐπισταμένους ταῦτα,
οὔτε δώρων οὔτε χαρίτων φειδόμενον, ὅπως μάθῃς παρ᾽
24 αὐτῶν ἃ μὴ ἐπίστασαι καὶ συνεργοὺς ἀγαθοὺς ἔχῃς. καὶ
ὁ Περικλῆς, Οὐ λανθάνεις με, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ὅτι οὐδ᾽
οἰόμενός με τούτων ἐπιμελεῖσθαι ταῦτα λέγεις, ἀλλ᾽ ἐγ-
χειρῶν με διδάσκειν, ὅτι τὸν μέλλοντα στρατηγεῖν τούτων
ἁπάντων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ. ὁμολογῶ μέντοι κἀγώ σοι
25 ταῦτα. Τοῦτο δ᾽, ἔφη, ὦ Περίκλεις, κατανενόηκας, ὅτι
πρόκειται τῆς χώρας ἡμῶν ὄρη μεγάλα, καθήκοντα ἐπὶ
τὴν Βοιωτίαν, δι᾽ ὧν εἰς τὴν χώραν εἴσοδοι στεναί τε καὶ
προσάντεις εἰσί, καὶ ὅτι μέση διέζωσται ὄρεσιν ἐρυμνοῖς;
26 Καὶ μάλα, ἔφη. Τί δέ; ἐκεῖνο ἀκήκοας, ὅτι Μυσοὶ καὶ
Πισίδαι ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ κατέχοντες ἐρυμνὰ πάνυ
χωρία καὶ κούφως ὡπλισμένοι δύνανται πολλὰ μὲν τὴν
βασιλέως χώραν καταθέοντες κακοποιεῖν, αὐτοὶ δὲ ζῆν
27 ἐλεύθεροι; Καὶ τοῦτό γ᾽, ἔφη, ἀκούω. Ἀθηναίους δ᾽ οὐκ
ἂν οἴει, ἔφη, μέχρι τῆς ἐλαφρᾶς ἡλικίας ὡπλισμένους
κουφοτέροις ὅπλοις καὶ τὰ προκείμενα τῆς χώρας ὄρη
κατέχοντας βλαβεροὺς μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι, μεγάλην
δὲ προβολὴν τοῖς πολίταις τῆς χώρας κατεσκευάσθαι;
καὶ ὁ Περικλῆς, Πάντ᾽ οἶμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ταῦτα
28 χρήσιμα εἶναι. Εἰ τοίνυν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀρέσκει σοι
ταῦτα, ἐπιχείρει αὐτοῖς, ὦ ἄριστε· ὅ,τι μὲν γὰρ ἂν τούτων

*καταπράξῃς, καὶ σοὶ καλὸν ἔσται καὶ τῇ πόλει ἀγαθόν·
ἐὰν δέ τι αὐτῶν ἀδυνατῇς, οὔτε τὴν πόλιν βλάψεις οὔτε
σαυτὸν καταισχυνεῖς.*

Γλαύκωνα δὲ τὸν Ἀρίστωνος, ὅτ' ἐπεχείρει δημηγορεῖν, 6
*ἐπιθυμῶν προστατεύειν τῆς πόλεως οὐδέπω εἴκοσιν ἔτη
γεγονώς, τῶν ἄλλων οἰκείων τε καὶ φίλων οὐδεὶς ἐδύνατο
παῦσαι ἑλκόμενόν τε ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ καταγέλαστον
ὄντα· Σωκράτης δὲ εὔνους ὢν αὐτῷ διά τε Χαρμίδην τὸν
Γλαύκωνος καὶ διὰ Πλάτωνα μόνος ἔπαυσεν. ἐντυχὼν* 2
*γὰρ αὐτῷ πρῶτον μὲν εἰς τὸ ἐθελῆσαι ἀκούειν τοιάδε
λέξας κατέσχεν· Ὦ Γλαύκων, ἔφη, προστατεύειν ἡμῖν δια-
νενόησαι τῆς πόλεως; Ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες. Νὴ Δί',
ἔφη, καλὸν γάρ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἐν ἀνθρώποις.
δῆλον γάρ, ὅτι ἐὰν τοῦτο διαπράξῃ, δυνατὸς μὲν ἔσῃ
αὐτὸς τυγχάνειν ὅτου ἂν ἐπιθυμῇς, ἱκανὸς δὲ τοὺς φίλους
ὠφελεῖν, ἐπαρεῖς δὲ τὸν πατρῷον οἶκον, αὐξήσεις δὲ τὴν
πατρίδα, ὀνομαστὸς δ' ἔσῃ πρῶτον μὲν ἐν τῇ πόλει,
ἔπειτα ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἴσως δὲ ὥσπερ Θεμιστοκλῆς καὶ ἐν
τοῖς βαρβάροις· ὅπου δ' ἂν ᾖς, πανταχοῦ περίβλεπτος
ἔσῃ. ταῦτ' οὖν ἀκούων ὁ Γλαύκων ἐμεγαλύνετο καὶ ἡδέως* 3
*παρέμενε. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σωκράτης, Οὐκοῦν, ἔφη,
τοῦτο μέν, ὦ Γλαύκων, δῆλον, ὅτι εἴπερ τιμᾶσθαι βούλει,
ὠφελητέα σοι ἡ πόλις ἐστί; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πρὸς
θεῶν, ἔφη, μὴ τοίνυν ἀποκρύψῃ, ἀλλ' εἶπον ἡμῖν, ἐκ τίνος
ἄρξῃ τὴν πόλιν εὐεργετεῖν. ἐπεὶ δὲ ὁ Γλαύκων διεσιώ-* 4
*πησεν, ὡς ἂν τότε σκοπῶν, ὁπόθεν ἄρχοιτο, Ἆρ', ἔφη ὁ
Σωκράτης, ὥσπερ φίλου οἶκον εἰ αὐξῆσαι βούλοιο, πλου-
σιώτερον αὐτὸν ἐπιχειροίης ἂν ποιεῖν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν
πειράσῃ πλουσιωτέραν ποιῆσαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.
Οὐκοῦν πλουσιωτέρα γ' ἂν εἴη προσόδων αὐτῇ πλειόνων* 5
*γενομένων; Εἰκὸς γοῦν, ἔφη. Λέξον δή, ἔφη, ἐκ τίνων νῦν
αἱ πρόσοδοι τῇ πόλει καὶ πόσαι τινές εἰσι; δῆλον γάρ,
ὅτι ἔσκεψαι, ἵνα εἰ μέν τινες αὐτῶν ἐνδεῶς ἔχουσιν, ἐκ-
πληρώσῃς, εἰ δὲ παραλείπονται, προσπορίσῃς. Ἀλλὰ μὰ
Δί', ἔφη ὁ Γλαύκων, ταῦτά γε οὐκ ἐπέσκεμμαι. Ἀλλ' εἰ* 6
*τοῦτο, ἔφη, παρέλιπες, τάς γε δαπάνας τῆς πόλεως ἡμῖν
εἰπέ· δῆλον γάρ, ὅτι καὶ τούτων τὰς περιττὰς ἀφαιρεῖν*

διανοεῖ. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδὲ πρὸς ταῦτά πω
ἐσχόλασα. Οὐκοῦν, ἔφη, τὸ μὲν πλουσιωτέραν τὴν πόλιν
ποιεῖν ἀναβαλούμεθα· πῶς γὰρ οἷόν τε μὴ εἰδότα γε τὰ
ἀναλώματα καὶ τὰς προσόδους ἐπιμεληθῆναι τούτων;
7 Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Γλαύκων, δυνατόν ἐστι καὶ ἀπὸ
πολεμίων τὴν πόλιν πλουτίζειν. Νὴ Δία σφόδρα γ', ἔφη
ὁ Σωκράτης, ἐάν τις αὐτῶν κρείττων ᾖ· ἥττων δὲ ὢν καὶ
8 τὰ ὄντα προσαποβάλοι ἄν. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Οὐκοῦν,
ἔφη, τόν γε βουλευσόμενον, πρὸς οὕστινας δεῖ πολεμεῖν,
τήν τε τῆς πόλεως δύναμιν καὶ τὴν τῶν ἐναντίων εἰδέναι
δεῖ, ἵνα ἐὰν μὲν ἡ τῆς πόλεως κρείττων ᾖ, συμβουλεύῃ
ἐπιχειρεῖν τῷ πολέμῳ, ἐὰν δὲ ἡ τῶν ἐναντίων, εὐλαβεῖ-
9 σθαι πείθῃ. Ὀρθῶς λέγεις, ἔφη. Πρῶτον μὲν τοίνυν,
ἔφη, λέξον ἡμῖν τῆς πόλεως τήν τε πεζικὴν καὶ τὴν ναυ-
τικὴν δύναμιν, εἶτα τὴν τῶν ἐναντίων. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί',
ἔφη, οὐκ ἂν ἔχοιμί σοι οὕτω γε ἀπὸ στόματος εἰπεῖν.
Ἀλλ' εἰ γέγραπταί σοι, ἔνεγκε, ἔφη· πάνυ γὰρ ἡδέως ἂν
τοῦτο ἀκούσαιμι. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδὲ γέγραπταί
10 μοί πω. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ πολέμου συμβουλεύειν
τήν γε πρώτην ἐπισχήσομεν· ἴσως γὰρ καὶ διὰ τὸ μέγεθος
αὐτῶν ἄρτι ἀρχόμενος τῆς προστατείας οὔπω ἐξήτακας.
ἀλλά τοι περί γε φυλακῆς τῆς χώρας οἶδ' ὅτι σοι ἤδη
μεμέληκε καὶ οἶσθα, ὁπόσαι τε φυλακαὶ ἐπίκαιροί εἰσι
καὶ ὁπόσαι μὴ καὶ ὁπόσοι τε φρουροὶ ἱκανοί εἰσι καὶ
ὁπόσοι μή εἰσι· καὶ τὰς μὲν ἐπικαίρους φυλακὰς συμ-
βουλεύσεις μείζονας ποιεῖν, τὰς δὲ περιττὰς ἀφαιρεῖν.
11 Νὴ Δί', ἔφη ὁ Γλαύκων, ἁπάσας μὲν οὖν ἔγωγε ἕνεκά γε
τοῦ οὕτως αὐτὰς φυλάττεσθαι, ὥστε κλέπτεσθαι τὰ ἐκ
τῆς χώρας. Ἐὰν δέ τις ἀφέλῃ γ', ἔφη, τὰς φυλακάς, οὐκ
οἴει καὶ ἁρπάζειν ἐξουσίαν ἔσεσθαι τῷ βουλομένῳ; ἀτάρ,
ἔφη, πότερον ἐλθὼν αὐτὸς ἐξήτακας τοῦτο ἢ πῶς οἶσθα,
ὅτι κακῶς φυλάττονται; Εἰκάζω, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ
περὶ τούτων, ὅταν μηκέτι εἰκάζωμεν, ἀλλ' ἤδη εἰδῶμεν,
τότε συμβουλεύσομεν; Ἴσως, ἔφη ὁ Γλαύκων, βέλτιον.
12 Εἴς γε μήν, ἔφη, τἀργύρεια οἶδ' ὅτι οὐκ ἀφῖξαι, ὥστ'
ἔχειν εἰπεῖν, διότι νῦν ἐλάττω ἢ πρόσθεν προσέρχεται
αὐτόθεν. Οὐ γὰρ οὖν ἐλήλυθα, ἔφη. Καὶ γὰρ νὴ Δί',

ἔφη ὁ Σωκράτης, λέγεται βαρὺ τὸ χωρίον εἶναι, ὥστε ὅταν περὶ τούτου δέῃ συμβουλεύειν, αὕτη σοι ἡ πρόφασις ἀρκέσει. Σκώπτομαι, ἔφη ὁ Γλαύκων. Ἀλλ' ἐκείνου γέ 13
τοι, ἔφη, οἶδ' ὅτι οὐκ ἠμέληκας, ἀλλ' ἔσκεψαι, πόσον χρόνον ἱκανός ἐστιν ὁ ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενος σῖτος διατρέφειν τὴν πόλιν καὶ πόσου εἰς τὸν ἐνιαυτὸν προσδεῖται, ἵνα μὴ τούτου γε λάθῃ σέ ποτε ἡ πόλις ἐνδεὴς γενομένη, ἀλλ' εἰδὼς ἔχῃς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων συμβουλεύων τῇ πόλει βοηθεῖν τε καὶ σώζειν αὐτήν. Λέγεις, ἔφη ὁ Γλαύκων, παμμέγεθες πρᾶγμα, εἴ γε καὶ τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεήσει. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδ' ἂν τὸν 14
ἑαυτοῦ ποτε οἶκον καλῶς τις οἰκήσειεν, εἰ μὴ πάντα μὲν εἴσεται ὧν προσδεῖται, πάντων δὲ ἐπιμελόμενος ἐκπληρώσει. ἀλλ' ἐπεὶ ἡ μὲν πόλις ἐκ πλειόνων ἢ μυρίων οἰκιῶν συνέστηκε, χαλεπὸν δ' ἐστὶν ἅμα τοσούτων οἴκων ἐπιμελεῖσθαι, πῶς οὐχ ἕνα τὸν τοῦ θείου πρῶτον ἐπειράθης αὐξῆσαι; δεῖται δέ. κἂν μὲν τοῦτον δύνῃ, καὶ πλείοσιν ἐπιχειρήσεις· ἕνα δὲ μὴ δυνάμενος ὠφελῆσαι πῶς ἂν πολλούς γε δυνηθείης; ὥσπερ εἴ τις ἓν τάλαντον μὴ δύναιτο φέρειν, πῶς οὐ φανερόν, ὅτι πλείω γε φέρειν οὐδ' ἐπιχειρητέον αὐτῷ; Ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη ὁ Γλαύκων, ὠφε- 15
λοίην ἂν τὸν τοῦ θείου οἶκον, εἴ μοι ἐθέλοι πείθεσθαι. Εἶτα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸν θεῖον οὐ δυνάμενος πείθειν Ἀθηναίους πάντας μετὰ τοῦ θείου νομίζεις δυνήσεσθαι ποιῆσαι πείθεσθαί σοι; φυλάττου, ἔφη, ὦ Γλαύκων, ὅπως 16
μὴ τοῦ εὐδοξεῖν ἐπιθυμῶν εἰς τοὐναντίον ἔλθῃς. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὡς σφαλερόν ἐστι τὸ ἃ μὴ οἶδέ τις, ταῦτα ἢ λέγειν ἢ πράττειν; ἐνθυμοῦ δὲ τῶν ἄλλων, ὅσους οἶσθα τοιούτους, οἷοι φαίνονται καὶ λέγοντες ἃ μὴ ἴσασι καὶ πράττοντες, πότερά σοι δοκοῦσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐπαίνου μᾶλλον ἢ ψόγου τυγχάνειν καὶ πότερον θαυμάζεσθαι μᾶλλον ἢ καταφρονεῖσθαι· ἐνθυμοῦ δὲ καὶ τῶν εἰδότων 17
ὅ,τι τε λέγουσι καὶ ὅ,τι ποιοῦσι, καί, ὡς ἐγὼ νομίζω, εὑρήσεις ἐν πᾶσιν ἔργοις τοὺς μὲν εὐδοκιμοῦντάς τε καὶ θαυμαζομένους ἐκ τῶν μάλιστα ἐπισταμένων ὄντας, τοὺς δὲ κακοδοξοῦντάς τε καὶ καταφρονουμένους ἐκ τῶν ἀμαθεστάτων. εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς εὐδοκιμεῖν τε καὶ θαυμά- 18

ζεσθαι ἐν τῇ πόλει, πειρῶ κατεργάσασθαι ὡς μάλιστα τὸ εἰδέναι ἃ βούλει πράττειν· ἐὰν γὰρ τούτῳ διενεγκὼν τῶν ἄλλων ἐπιχειρῇς τὰ τῆς πόλεως πράττειν, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, εἰ πάνυ ῥᾳδίως τύχοις ὧν ἐπιθυμεῖς.

7 Χαρμίδην δὲ τὸν Γλαύκωνος ὁρῶν ἀξιόλογον μὲν ἄνδρα ὄντα καὶ πολλῷ δυνατώτερον τῶν τὰ πολιτικὰ τότε πραττόντων, ὀκνοῦντα δὲ προσιέναι τῷ δήμῳ καὶ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ἐπιμελεῖσθαι, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαρμίδη, εἴ τις ἱκανὸς ὢν τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας νικᾶν καὶ διὰ τοῦτο αὐτός τε τιμᾶσθαι καὶ τὴν πατρίδα ἐν τῇ Ἑλλάδι εὐδοκιμωτέραν ποιεῖν μὴ θέλοι ἀγωνίζεσθαι, ποῖόν τινα τοῦτον νομίζοις ἂν τὸν ἄνδρα εἶναι; Δῆλον
2 ὅτι, ἔφη, μαλακόν τε καὶ δειλόν. Εἰ δέ τις, ἔφη, δυνατὸς ὢν τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ἐπιμελόμενος τήν τε πόλιν αὔξειν καὶ αὐτὸς διὰ τοῦτο τιμᾶσθαι ὀκνοίη δὴ τοῦτο πράττειν, οὐκ ἂν εἰκότως δειλὸς νομίζοιτο; Ἴσως, ἔφη· ἀτὰρ πρὸς τί με ταῦτ' ἐρωτᾷς; Ὅτι, ἔφη, οἶμαί σε δυνατὸν ὄντα ὀκνεῖν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ταῦτα ὧν ἀνάγκη σοι
3 μετέχειν πολίτῃ γε ὄντι. Τὴν δὲ ἐμὴν δύναμιν, ἔφη ὁ Χαρμίδης, ἐν ποίῳ ἔργῳ καταμαθὼν ταῦτά μου καταγιγνώσκεις; Ἐν ταῖς συνουσίαις, ἔφη, αἷς σύνει τοῖς τὰ τῆς πόλεως πράττουσι· καὶ γὰρ ὅταν τι ἀνακοινῶνταί σοι, ὁρῶ σε καλῶς συμβουλεύοντα καὶ ὅταν τι ἁμαρτά-
4 νωσιν, ὀρθῶς ἐπιτιμῶντα. Οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἰδίᾳ τε διαλέγεσθαι καὶ ἐν τῷ πλήθει ἀγωνίζεσθαι. Καὶ μήν, ἔφη, ὅ γε ἀριθμεῖν δυνάμενος οὐδὲν ἧττον ἐν τῷ πλήθει ἢ μόνος ἀριθμεῖ καὶ οἱ κατὰ μόνας ἄριστα καθαρίζοντες οὗτοι καὶ ἐν τῷ πλήθει κρατιστεύ-
5 ουσιν. Αἰδῶ δὲ καὶ φόβον, ἔφη, οὐχ ὁρᾷς ἔμφυτά τε ἀνθρώποις ὄντα καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς ὄχλοις ἢ ἐν ταῖς ἰδίαις ὁμιλίαις παριστάμενα; Καὶ σέ γε διδάξων, ἔφη, ὥρμημαι, ὅτι οὔτε τοὺς φρονιμωτάτους αἰδούμενος οὔτε τοὺς ἰσχυροτάτους φοβούμενος ἐν τοῖς ἀφρονεστά-
6 τοις τε καὶ ἀσθενεστάτοις αἰσχύνει λέγειν. πότερον γὰρ τοὺς κναφεῖς αὐτῶν ἢ τοὺς σκυτεῖς ἢ τοὺς τέκτονας ἢ τοὺς χαλκεῖς ἢ τοὺς γεωργοὺς ἢ τοὺς ἐμπόρους ἢ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ μεταβαλλομένους καὶ φροντίζοντας ὅ,τι ἐλάτ-

τονος πριάμενοι πλείονος ἀποδῶνται αἰσχύνει; ἐκ γὰρ τούτων ἁπάντων ἡ ἐκκλησία συνίσταται. τί δὲ οἴει δια- 7
φέρειν ὃ σὺ ποιεῖς ἢ τῶν ἀσκητῶν ὄντα κρείττω τοὺς ἰδιώτας φοβεῖσθαι; σὺ γὰρ τοῖς πρωτεύουσιν ἐν τῇ πόλει, ὧν ἔνιοι καταφρονοῦσί σου, ῥᾳδίως διαλεγόμενος καὶ τῶν ἐπιμελομένων τοῦ τῇ πόλει διαλέγεσθαι πολὺ περιὼν ἐν τοῖς μηδεπώποτε φροντίσασι τῶν πολιτικῶν μηδὲ σοῦ καταπεφρονηκόσιν ὀκνεῖς λέγειν δεδιώς, μὴ καταγελασθῇς.
Τί δ'; ἔφη, οὐ δοκοῦσί σοι πολλάκις οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ 8
τῶν ὀρθῶς λεγόντων καταγελᾶν; Καὶ γὰρ οἱ ἕτεροι, ἔφη· διὸ καὶ θαυμάζω σου, εἰ ἐκείνους, ὅταν τοῦτο ποιῶσι, ῥᾳδίως χειρούμενος τούτοις μηδένα τρόπον οἴει δυνήσεσθαι προσενεχθῆναι. ὠγαθέ, μὴ ἀγνόει σεαυτὸν μηδὲ 9
ἁμάρτανε ἃ οἱ πλεῖστοι ἁμαρτάνουσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ ὡρμηκότες ἐπὶ τὸ σκοπεῖν τὰ τῶν ἄλλων πράγματα οὐ τρέπονται ἐπὶ τὸ ἑαυτοὺς ἐξετάζειν. μὴ οὖν ἀπορρᾳθύμει τούτου, ἀλλὰ διατείνου μᾶλλον πρὸς τὸ σαυτῷ προσέχειν· καὶ μὴ ἀμέλει τῶν τῆς πόλεως, εἴ τι δυνατόν ἐστι διὰ σὲ βέλτιον ἔχειν. τούτων γὰρ καλῶς ἐχόντων οὐ μόνον οἱ ἄλλοι πολῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ σοὶ φίλοι καὶ αὐτὸς σὺ οὐκ ἐλάχιστα ὠφελήσῃ.

Ἀριστίππου δὲ ἐπιχειροῦντος ἐλέγχειν τὸν Σωκράτην, 8
ὥσπερ αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου τὸ πρότερον ἠλέγχετο, βουλόμενος τοὺς συνόντας ὠφελεῖν ὁ Σωκράτης ἀπεκρίνατο οὐχ ὥσπερ οἱ φυλαττόμενοι, μή πῃ ὁ λόγος ἐπαλλαχθῇ, ἀλλ' ὡς ἂν πεπεισμένοι μάλιστα πράττειν τὰ δέοντα. ὁ μὲν 2
γὰρ αὐτὸν ἤρετο, εἴ τι εἰδείη ἀγαθόν, ἵνα εἴ τι εἴποι τῶν τοιούτων, οἷον ἢ σιτίον ἢ ποτὸν ἢ χρήματα ἢ ὑγίειαν ἢ ῥώμην ἢ τόλμαν, δεικνύοι δὴ τοῦτο κακὸν ἐνίοτε ὄν. ὁ δὲ εἰδώς, ὅτι ἐάν τι ἐνοχλῇ ἡμᾶς, δεόμεθα τοῦ παύσοντος, ἀπεκρίνατο ᾗπερ καὶ ποιεῖν κράτιστον· Ἀρά γε, ἔφη, 3
ἐρωτᾷς με, εἴ τι οἶδα πυρετοῦ ἀγαθόν; Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Ἀλλ' ὀφθαλμίας; Οὐδὲ τοῦτο. Ἀλλὰ λιμοῦ; Οὐδὲ λιμοῦ. Ἀλλὰ μήν, ἔφη, εἴ γ' ἐρωτᾷς με, εἴ τι ἀγαθὸν οἶδα ὃ μηδενὸς ἀγαθόν ἐστιν, οὔτ' οἶδα, ἔφη, οὔτε δέομαι.

Πάλιν δὲ τοῦ Ἀριστίππου ἐρωτῶντος αὐτόν, εἴ τι 4
εἰδείη καλόν, Καὶ πολλά, ἔφη. Ἆρ' οὖν, ἔφη, πάντα ὅμοια

ἀλλήλοις; Ὡς οἷόν τε μὲν οὖν, ἔφη, ἀνομοιότατα ἔνια.
Πῶς οὖν, ἔφη, τὸ τῷ καλῷ ἀνόμοιον καλὸν ἂν εἴη; Ὅτι
νὴ Δί', ἔφη, ἔστι μὲν τῷ καλῷ πρὸς δρόμον ἀνθρώπῳ
ἄλλος ἀνόμοιος καλὸς πρὸς πάλην, ἔστι δὲ ἀσπὶς καλὴ
πρὸς τὸ προβάλλεσθαι ὡς ἔνι ἀνομοιοτάτη τῷ ἀκοντίῳ
5 καλῷ πρὸς τὸ σφόδρα τε καὶ ταχὺ φέρεσθαι. Οὐδὲν δια-
φερόντως, ἔφη, ἀποκρίνῃ μοι ἢ ὅτε σε ἠρώτησα, εἴ τι
ἀγαθὸν εἰδείης. Σὺ δ' οἴει, ἔφη, ἄλλο μὲν ἀγαθόν, ἄλλο
δὲ καλὸν εἶναι; οὐκ οἶσθ', ὅτι πρὸς ταὐτὰ πάντα καλά τε
κἀγαθά ἐστι; πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἀρετὴ οὐ πρὸς ἄλλα μὲν
ἀγαθόν, πρὸς ἄλλα δὲ καλόν ἐστιν· ἔπειτα οἱ ἄνθρωποι
τὸ αὐτό τε καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καλοί τε κἀγαθοὶ λέγονται·
πρὸς τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καλά τε
κἀγαθὰ φαίνεται, πρὸς ταὐτὰ δὲ καὶ τἆλλα πάντα, οἷς
ἄνθρωποι χρῶνται, καλά τε κἀγαθὰ νομίζεται, πρὸς ἅπερ
6 ἂν εὔχρηστα ᾖ. Ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ κόφινος κοπροφόρος
καλόν ἐστι; Νὴ Δί', ἔφη, καὶ χρυσῆ γε ἀσπὶς αἰσχρόν,
ἐὰν πρὸς τὰ ἑαυτῶν ἔργα ὁ μὲν καλῶς πεποιημένος ᾖ, ἡ
δὲ κακῶς. Λέγεις σύ, ἔφη, καλά τε καὶ αἰσχρὰ τὰ αὐτὰ
7 εἶναι; Καὶ νὴ Δί' ἔγωγ', ἔφη, ἀγαθά τε καὶ κακά· πολ-
λάκις γὰρ τό τε λιμοῦ ἀγαθὸν πυρετοῦ κακόν ἐστι καὶ τὸ
πυρετοῦ ἀγαθὸν λιμοῦ κακόν ἐστι· πολλάκις δὲ τὸ μὲν
πρὸς δρόμον καλὸν πρὸς πάλην αἰσχρόν, τὸ δὲ πρὸς
πάλην καλὸν πρὸς δρόμον αἰσχρόν· πάντα γὰρ ἀγαθὰ
μὲν καὶ καλά ἐστι πρὸς ἃ ἂν εὖ ἔχῃ, κακὰ δὲ καὶ αἰσχρὰ
πρὸς ἃ ἂν κακῶς.

8 Καὶ οἰκίας δὲ λέγων τὰς αὐτὰς καλάς τε εἶναι καὶ
χρησίμους παιδεύειν ἔμοιγ' ἐδόκει, οἵας χρὴ οἰκοδομεῖσθαι.
ἐπεσκόπει δὲ ὧδε· Ἆρά γε τὸν μέλλοντα οἰκίαν οἵαν χρὴ
ἔχειν τοῦτο δεῖ μηχανᾶσθαι, ὅπως ἡδίστη τε ἐνδιαιτᾶσθαι
9 καὶ χρησιμωτάτη ἔσται; τούτου δὲ ὁμολογουμένου, Οὐκοῦν
ἡδὺ μὲν θέρους ψυχεινὴν ἔχειν, ἡδὺ δὲ χειμῶνος ἀλεεινήν;
ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο συμφαῖεν, Οὐκοῦν ἐν ταῖς πρὸς μεσ-
ημβρίαν βλεπούσαις οἰκίαις τοῦ μὲν χειμῶνος ὁ ἥλιος εἰς
τὰς παστάδας ὑπολάμπει, τοῦ δὲ θέρους ὑπὲρ ἡμῶν
αὐτῶν καὶ τῶν στεγῶν πορευόμενος σκιὰν παρέχει. οὐκοῦν
εἴ γε καλῶς ἔχει ταῦτα οὕτω γίγνεσθαι, οἰκοδομεῖν δεῖ

ὑψηλότερα μὲν τὰ πρὸς μεσημβρίαν, ἵνα ὁ χειμερινὸς
ἥλιος μὴ ἀποκλείηται, χθαμαλώτερα δὲ τὰ πρὸς ἄρκτον,
ἵνα οἱ ψυχροὶ μὴ ἐμπίπτωσιν ἄνεμοι· ὡς δὲ συνελόντι 10
εἰπεῖν, ὅποι πάσας ὥρας αὐτός τε ἂν ἥδιστα καταφεύγοι
καὶ τὰ ὄντα ἀσφαλέστατα τίθοιτο, αὕτη ἂν εἰκότως ἡδίστη
τε καὶ καλλίστη οἴκησις εἴη. γραφαὶ δὲ καὶ ποικιλίαι
πλείονας εὐφροσύνας ἀποστεροῦσιν ἢ παρέχουσι. ναοῖς
γε μὴν καὶ βωμοῖς χώραν ἔφη εἶναι πρεπωδεστάτην, ἥτις
ἐμφανεστάτη οὖσα ἀστιβεστάτη εἴη· ἡδὺ μὲν γὰρ ἰδόντας
προσεύξασθαι, ἡδὺ δὲ ἁγνῶς ἔχοντας προσιέναι.

Πάλιν δὲ ἐρωτώμενος, ἡ ἀνδρεία πότερον εἴη διδακτὸν 9
ἢ φυσικόν, Οἶμαι μέν, ἔφη, ὥσπερ σῶμα σώματος ἰσχυ-
ρότερον πρὸς τοὺς πόνους φύεται, οὕτω καὶ ψυχὴν ψυχῆς
ἐρρωμενεστέραν πρὸς τὰ δεινὰ φύσει γίγνεσθαι. ὁρῶ γὰρ
ἐν τοῖς αὐτοῖς νόμοις τε καὶ ἔθεσι τρεφομένους πολὺ δια-
φέροντας ἀλλήλων τόλμῃ. νομίζω μέντοι πᾶσαν φύσιν 2
μαθήσει καὶ μελέτῃ πρὸς ἀνδρείαν αὔξεσθαι. δῆλον μὲν
γάρ, ὅτι Σκύθαι καὶ Θρᾷκες οὐκ ἂν τολμήσειαν ἀσπίδας
καὶ δόρατα λαβόντες Λακεδαιμονίοις διαμάχεσθαι· φα-
νερὸν δέ, ὅτι Λακεδαιμόνιοι οὔτ᾽ ἂν Θρᾳξὶ πέλταις καὶ
ἀκοντίοις οὔτε Σκύθαις τόξοις ἐθέλοιεν ἂν διαγωνίζεσθαι.
ὁρῶ δ᾽ ἔγωγε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων ὁμοίως καὶ φύσει 3
διαφέροντας ἀλλήλων τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπιμελείᾳ πολὺ
ἐπιδιδόντας. ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν, ὅτι πάντας χρὴ
καὶ τοὺς εὐφυεστέρους καὶ τοὺς ἀμβλυτέρους τὴν φύσιν
ἐν οἷς ἂν ἀξιόλογοι βούλωνται γενέσθαι, ταῦτα καὶ μαν-
θάνειν καὶ μελετᾶν.

Σοφίαν δὲ καὶ σωφροσύνην οὐ διώριζεν, ἀλλὰ τῷ τὰ 4
μὲν καλά τε κἀγαθὰ γιγνώσκοντα χρῆσθαι αὐτοῖς καὶ τῷ
τὰ αἰσχρὰ εἰδότα εὐλαβεῖσθαι σοφόν τε καὶ σώφρονα
ἔκρινε. προσερωτώμενος δέ, εἰ τοὺς ἐπισταμένους μὲν ἃ
δεῖ πράττειν, ποιοῦντας δὲ τἀναντία σοφούς τε καὶ ἐγ-
κρατεῖς εἶναι νομίζοι, Οὐδέν γε μᾶλλον, ἔφη, ἢ ἀσόφους
τε καὶ ἀκρατεῖς· πάντας γὰρ οἶμαι προαιρουμένους ἐκ τῶν
ἐνδεχομένων ἃ οἴονται συμφορώτατα αὐτοῖς εἶναι, ταῦτα
πράττειν. νομίζω οὖν τοὺς μὴ ὀρθῶς πράττοντας οὔτε
σοφοὺς οὔτε σώφρονας εἶναι. ἔφη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην 5

καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀρετὴν σοφίαν εἶναι. τά τε γὰρ δίκαια καὶ πάντα, ὅσα ἀρετῇ πράττεται, καλά τε καὶ ἀγαθὰ εἶναι· καὶ οὔτ᾽ ἂν τοὺς ταῦτα εἰδότας ἄλλο ἀντὶ τούτων οὐδὲν προελέσθαι οὔτε τοὺς μὴ ἐπισταμένους δύνασθαι πράττειν, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἁμαρτάνειν. οὕτω καὶ τὰ καλά τε καὶ ἀγαθὰ τοὺς μὲν σοφοὺς πράττειν, τοὺς δὲ μὴ σοφοὺς οὐ δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἁμαρτάνειν. ἐπεὶ οὖν τά τε δίκαια καὶ τἆλλα καλά τε καὶ ἀγαθὰ πάντα ἀρετῇ πράττεται, δῆλον εἶναι, ὅτι
6 *καὶ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ σοφία ἐστί. μανίαν γε μὴν ἐναντίον μὲν ἔφη εἶναι σοφίᾳ, οὐ μέντοι γε τὴν ἀνεπιστημοσύνην μανίαν ἐνόμιζε. τὸ δὲ ἀγνοεῖν ἑαυτὸν καὶ ἃ μὴ οἶδε δοξάζειν τε καὶ οἴεσθαι γιγνώσκειν ἐγγυτάτω μανίας ἐλογίζετο εἶναι. τοὺς μέντοι πολλοὺς ἔφη ἃ μὲν οἱ πλεῖστοι ἀγνοοῦσι, τοὺς διημαρτηκότας τούτων οὐ φάσκειν μαίνεσθαι, τοὺς δὲ διημαρτηκότας ὧν οἱ*
7 *πολλοὶ γιγνώσκουσι μαινομένους καλεῖν· ἐάν τε γάρ τις μέγας οὕτως οἴηται εἶναι, ὥστε κύπτειν τὰς πύλας τοῦ τείχους διεξιών, ἐάν τε οὕτως ἰσχυρός, ὥστ᾽ ἐπιχειρεῖν οἰκίας αἴρεσθαι ἢ ἄλλῳ τῳ ἐπιτίθεσθαι τῶν πᾶσι δήλων ὅτι ἀδύνατά ἐστι, τοῦτον μαίνεσθαι φάσκειν· τοὺς δὲ μικρῶν διαμαρτάνοντας οὐ δοκεῖν τοῖς πολλοῖς μαίνεσθαι, ἀλλ᾽ ὥσπερ τὴν ἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν ἔρωτα καλοῦσιν, οὕτω καὶ τὴν μεγάλην παράνοιαν μανίαν αὐτοὺς καλεῖν.*

8 *Φθόνον δὲ σκοπῶν ὅ,τι εἴη λύπην μέν τινα ἐξεύρισκεν αὐτὸν ὄντα, οὔτε μέντοι τὴν ἐπὶ φίλων ἀτυχίαις οὔτε τὴν ἐπ᾽ ἐχθρῶν εὐτυχίαις γιγνομένην, ἀλλὰ μόνους ἔφη φθονεῖν τοὺς ἐπὶ ταῖς τῶν φίλων εὐπραξίαις ἀνιωμένους. θαυμαζόντων δέ τινων, εἴ τις φιλῶν τινα ἐπὶ τῇ εὐπραξίᾳ αὐτοῦ λυποῖτο, ὑπεμίμνησκεν, ὅτι πολλοὶ οὕτω πρός τινας ἔχουσιν, ὥστε κακῶς μὲν πράττοντας μὴ δύνασθαι περιορᾶν, ἀλλὰ βοηθεῖν ἀτυχοῦσιν, εὐτυχούντων δὲ λυπεῖσθαι. τοῦτο μέντοι φρονίμῳ μὲν ἀνδρὶ οὐκ ἂν συμβῆναι, τοὺς ἠλιθίους δὲ ἀεὶ πάσχειν αὐτό.*

9 *Σχολὴν δὲ σκοπῶν τί εἴη ποιοῦντας μέν τι τοὺς πλείστους εὑρίσκειν ἔφη· καὶ γὰρ τοὺς πεττεύοντας καὶ τοὺς γελωτοποιοῦντας ποιεῖν τι, πάντας δὲ τούτους ἔφη σχολά-*

ζειν· ἐξεῖναι γὰρ αὐτοῖς ἰέναι πράξοντας τὰ βελτίω τού-
των. ἀπὸ μέντοι τῶν βελτιόνων ἐπὶ τὰ χείρω ἰέναι
οὐδένα σχολάζειν· εἰ δέ τις ἴοι, τοῦτον ἀσχολίας αὐτῷ
οὔσης κακῶς ἔφη τοῦτο πράττειν.

Βασιλεῖς δὲ καὶ ἄρχοντας οὐ τοὺς τὰ σκῆπτρα ἔχοντας 10
ἔφη εἶναι οὐδὲ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων αἱρεθέντας οὐδὲ
τοὺς κλήρῳ λαχόντας οὐδὲ τοὺς βιασαμένους οὐδὲ τοὺς
ἐξαπατήσαντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπισταμένους ἄρχειν. ὁπότε 11
γάρ τις ὁμολογήσειε τοῦ μὲν ἄρχοντος εἶναι τὸ προστάτ-
τειν ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, τοῦ δὲ ἀρχομένου τὸ πείθεσθαι,
ἐπεδείκνυεν ἔν τε νηὶ τὸν μὲν ἐπιστάμενον ἄρχοντα, τὸν
δὲ ναύκληρον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νηὶ πάντας πει-
θομένους τῷ ἐπισταμένῳ, καὶ ἐν γεωργίᾳ τοὺς κεκτημέ-
νους ἀγροὺς καὶ ἐν νόσῳ τοὺς νοσοῦντας καὶ ἐν σωμασκίᾳ
τοὺς σωμασκοῦντας καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, οἷς ὑπάρχει
τι ἐπιμελείας δεόμενον, ἂν μὲν αὐτοὶ ἡγῶνται ἐπίστασθαι
ἐπιμελεῖσθαι· εἰ δὲ μή, τοῖς ἐπισταμένοις οὐ μόνον παρ-
οῦσι πειθομένους, ἀλλὰ καὶ ἀπόντας μεταπεμπομένους,
ὅπως ἐκείνοις πειθόμενοι τὰ δέοντα πράττωσιν· ἐν δὲ
ταλασίᾳ καὶ τὰς γυναῖκας ἐπεδείκνυεν ἀρχούσας τῶν ἀν-
δρῶν διὰ τὸ τὰς μὲν εἰδέναι, ὅπως χρὴ ταλασιουργεῖν,
τοὺς δὲ μὴ εἰδέναι. εἰ δέ τις πρὸς ταῦτα λέγοι, ὅτι τῷ 12
τυράννῳ ἔξεστι μὴ πείθεσθαι τοῖς ὀρθῶς λέγουσι, Καὶ
πῶς ἄν, ἔφη, ἐξείη μὴ πείθεσθαι, ἐπικειμένης γε ζημίας,
ἐάν τις τῷ εὖ λέγοντι μὴ πείθηται; ἐν ᾧ γὰρ ἄν τις πράγ-
ματι μὴ πείθηται τῷ εὖ λέγοντι, ἁμαρτήσεται δήπου,
ἁμαρτάνων δὲ ζημιωθήσεται. εἰ δὲ φαίη τις τῷ τυράννῳ 13
ἐξεῖναι καὶ ἀποκτεῖναι τὸν εὖ φρονοῦντα, Τὸν δὲ ἀπο-
κτείναντα, ἔφη, τοὺς κρατίστους τῶν συμμάχων οἴει ἀζή-
μιον γίγνεσθαι ἢ ὡς ἔτυχε ζημιοῦσθαι; πότερα γὰρ ἂν
μᾶλλον οἴει σώζεσθαι τὸν τοῦτο ποιοῦντα ἢ οὕτω καὶ
τάχιστ' ἂν ἀπολέσθαι;

Ἐρομένου δέ τινος αὐτόν, τί δοκοίη αὐτῷ κράτιστον 14
ἀνδρὶ ἐπιτήδευμα εἶναι, ἀπεκρίνατο Εὐπραξία. ἐρομένου
δὲ πάλιν, εἰ καὶ τὴν εὐτυχίαν ἐπιτήδευμα νομίζοι εἶναι,
Πᾶν μὲν οὖν τοὐναντίον ἔγωγ', ἔφη, τύχην καὶ πρᾶξιν
ἡγοῦμαι· τὸ μὲν γὰρ μὴ ζητοῦντα ἐπιτυχεῖν τινι τῶν

δεόντων εὐτυχίαν οἶμαι εἶναι, τὸ δὲ μαθόντα τε καὶ μελετήσαντά τι εὖ ποιεῖν εὐπραξίαν νομίζω, καὶ οἱ τοῦτο
15 *ἐπιτηδεύοντες δοκοῦσί μοι εὖ πράττειν. καὶ ἀρίστους δὲ καὶ θεοφιλεστάτους ἔφη εἶναι ἐν μὲν γεωργίᾳ τοὺς τὰ γεωργικὰ εὖ πράττοντας, ἐν δ' ἰατρείᾳ τοὺς τὰ ἰατρικά, ἐν δὲ πολιτείᾳ τοὺς τὰ πολιτικά· τὸν δὲ μηδὲν εὖ πράττοντα οὔτε χρήσιμον οὐδὲν ἔφη εἶναι οὔτε θεοφιλῆ.*

10 *Ἀλλὰ μὴν καὶ εἴ ποτε τῶν τὰς τέχνας ἐχόντων καὶ ἐργασίας ἕνεκα χρωμένων αὐταῖς διαλέγοιτό τινι, καὶ τούτοις ὠφέλιμος ἦν. εἰσελθὼν μὲν γάρ ποτε πρὸς Παρράσιον τὸν ζωγράφον καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, Ἆρα, ἔφη, ὦ Παρράσιε, γραφική ἐστιν εἰκασία τῶν ὁρωμένων; τὰ γοῦν κοῖλα καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ σκοτεινὰ καὶ τὰ φωτεινὰ καὶ τὰ σκληρὰ καὶ τὰ μαλακὰ καὶ τὰ τραχέα καὶ τὰ λεῖα καὶ τὰ νέα καὶ τὰ παλαιὰ σώματα διὰ τῶν χρωμάτων ἀπει-*
2 *κάζοντες ἐκμιμεῖσθε. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Καὶ μὴν τά γε καλὰ εἴδη ἀφομοιοῦντες, ἐπειδὴ οὐ ῥᾴδιον ἑνὶ ἀνθρώπῳ περιτυχεῖν ἄμεμπτα πάντα ἔχοντι, ἐκ πολλῶν συνάγοντες τὰ ἐξ ἑκάστου κάλλιστα οὕτως ὅλα τὰ σώματα καλὰ*
3 *ποιεῖτε φαίνεσθαι. Ποιοῦμεν γάρ, ἔφη, οὕτω. Τί γάρ; ἔφη, τὸ πιθανώτατον καὶ ἥδιστον καὶ φιλικώτατον καὶ ποθεινότατον καὶ ἐρασμιώτατον ἀπομιμεῖσθε τῆς ψυχῆς ἦθος; ἢ οὐδὲ μιμητόν ἐστι τοῦτο; Πῶς γὰρ ἄν, ἔφη, μιμητὸν εἴη, ὦ Σώκρατες, ὃ μήτε συμμετρίαν μήτε χρῶμα μήτε ὧν σὺ εἶπας ἄρτι μηδὲν ἔχει μηδὲ ὅλως ὁρατόν*
4 *ἐστιν; Ἆρ' οὖν, ἔφη, γίγνεται ἐν ἀνθρώπῳ τό τε φιλοφρόνως καὶ τὸ ἐχθρῶς βλέπειν πρός τινας; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Οὐκοῦν τοῦτό γε μιμητὸν ἐν τοῖς ὄμμασι; Καὶ μάλα, ἔφη. Ἐπὶ δὲ τοῖς τῶν φίλων ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς ὁμοίως σοι δοκοῦσιν ἔχειν τὰ πρόσωπα οἵ τε φροντίζοντες καὶ οἱ μή; Μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς φαιδροί, ἐπὶ δὲ τοῖς κακοῖς σκυθρωποὶ γίγνονται. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ταῦτα δυνατὸν ἀπεικάζειν; Καὶ*
5 *μάλα, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μεγαλοπρεπές τε καὶ ἐλευθέριον καὶ τὸ ταπεινόν τε καὶ ἀνελεύθερον καὶ τὸ σωφρονικόν τε καὶ φρόνιμον καὶ τὸ ὑβριστικόν τε καὶ ἀπειρόκαλον καὶ διὰ τοῦ προσώπου καὶ διὰ τῶν σχημάτων καὶ*

ἑστώτων καὶ κινουμένων ἀνθρώπων διαφαίνει. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ταῦτα μιμητά; Καὶ μάλα, ἔφη. Πότερον οὖν, ἔφη, νομίζεις ἥδιον ὁρᾶν τοὺς ἀνθρώπους δι' ὧν τὰ καλά τε καὶ ἀγαθὰ καὶ ἀγαπητὰ ἤθη φαίνεται ἢ δι' ὧν τὰ αἰσχρά τε καὶ πονηρὰ καὶ μισητά; Πολὺ νὴ Δί', ἔφη, διαφέρει, ὦ Σώκρατες.

Πρὸς δὲ Κλείτωνα τὸν ἀνδριαντοποιὸν εἰσελθών ποτε 6
καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, Ὅτι μέν, ἔφη, ὦ Κλείτων, ἀλλοίους ποιεῖς δρομεῖς τε καὶ παλαιστὰς καὶ πύκτας καὶ παγκρατιαστάς, ὁρῶ τε καὶ οἶδα· ὃ δὲ μάλιστα ψυχαγωγεῖ διὰ τῆς ὄψεως τοὺς ἀνθρώπους, τὸ ζωτικὸν φαίνεσθαι, πῶς τοῦτο ἐνεργάζῃ τοῖς ἀνδριᾶσιν; ἐπεὶ δὲ ἀπορῶν ὁ Κλεί- 7
των οὐ ταχὺ ἀπεκρίνατο, Ἆρ', ἔφη, τοῖς τῶν ζώντων εἴδεσιν ἀπεικάζων τὸ ἔργον ζωτικωτέρους ποιεῖς φαίνεσθαι τοὺς ἀνδριάντας; Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν τά τε ὑπὸ τῶν σχημάτων κατασπώμενα καὶ τἀνασπώμενα ἐν τοῖς σώμασι καὶ τὰ συμπιεζόμενα καὶ τὰ διελκόμενα καὶ τὰ ἐντεινόμενα καὶ τὰ ἀνιέμενα ἀπεικάζων ὁμοιότερά τε τοῖς ἀληθινοῖς καὶ πιθανώτερα ποιεῖς φαίνεσθαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δὲ καὶ τὰ πάθη τῶν ποιούντων τι σωμά- 8
των ἀπομιμεῖσθαι οὐ ποιεῖ τινα τέρψιν τοῖς θεωμένοις; Εἰκὸς γοῦν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τῶν μὲν μαχομένων ἀπειλητικὰ τὰ ὄμματα ἀπεικαστέον, τῶν δὲ νενικηκότων εὐφραινομένων ἡ ὄψις μιμητέα; Σφόδρα γ', ἔφη. Δεῖ ἄρα, ἔφη, τὸν ἀνδριαντοποιὸν τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τῷ εἴδει προσεικάζειν.

Πρὸς δὲ Πιστίαν τὸν θωρακοποιὸν εἰσελθών, ἐπιδεί- 9
ξαντος αὐτοῦ τῷ Σωκράτει θώρακας εὖ εἰργασμένους, Νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, καλόν γε, ὦ Πιστία, τὸ εὕρημα τὸ τὰ μὲν δεόμενα σκέπης τοῦ ἀνθρώπου σκεπάζειν τὸν θώρακα, ταῖς δὲ χερσὶ μὴ κωλύειν χρῆσθαι. ἀτάρ, ἔφη, λέξον μοι, 10
ὦ Πιστία, διὰ τί οὔτ' ἰσχυροτέρους οὔτε πολυτελεστέρους τῶν ἄλλων ποιῶν τοὺς θώρακας πλείονος πωλεῖς; Ὅτι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εὐρυθμοτέρους ποιῶ. Τὸν δὲ ῥυθμόν, ἔφη, πότερα μέτρῳ ἢ σταθμῷ ἀποδεικνύων πλείονος τιμᾷ; οὐ γὰρ δὴ ἴσους γε πάντας οὐδὲ ὁμοίους οἶμαί σε ποιεῖν, εἴ γε ἁρμόττοντας ποιεῖς. Ἀλλὰ νὴ Δί', ἔφη, ποιῶ· οὐδὲν

11 γὰρ ὄφελός ἐστι θώρακος ἄνευ τούτου. Οὐκοῦν, ἔφη,
σώματά γε ἀνθρώπων τὰ μὲν εὔρυθμά ἐστι, τὰ δὲ ἄρ-
ρυθμα; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πῶς οὖν, ἔφη, τῷ ἀρρύθμῳ
σώματι ἁρμόττοντα τὸν θώρακα εὔρυθμον ποιεῖς; Ὥσπερ
καὶ ἁρμόττοντα, ἔφη· ὁ ἁρμόττων γάρ ἐστιν εὔρυθμος.
12 Δοκεῖς μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ εὔρυθμον οὐ καθ' ἑαυτὸ
λέγειν, ἀλλὰ πρὸς τὸν χρώμενον· ὥσπερ ἂν εἰ φαίης
ἀσπίδα, ᾧ ἂν ἁρμόττῃ, τούτῳ εὔρυθμον εἶναι, καὶ χλα-
13 μύδα καὶ τἆλλα ὡσαύτως ἔοικεν ἔχειν τῷ σῷ λόγῳ. ἴσως
δὲ καὶ ἄλλο τι οὐ μικρὸν ἀγαθὸν τῷ ἁρμόττειν πρόσεστι.
Δίδαξον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εἴ τι ἔχεις. Ἧττον, ἔφη, τῷ
βάρει πιέζουσιν οἱ ἁρμόττοντες τῶν ἀναρμόστων τὸν
αὐτὸν σταθμὸν ἔχοντες. οἱ μὲν γὰρ ἀνάρμοστοι ἢ ὅλοι
ἐκ τῶν ὤμων κρεμάμενοι ἢ καὶ ἄλλο τι τοῦ σώματος
σφόδρα πιέζοντες δύσφοροι καὶ χαλεποὶ γίγνονται· οἱ δὲ
ἁρμόττοντες, διειλημμένοι τὸ βάρος τὸ μὲν ὑπὸ τῶν κλει-
δῶν καὶ ἐπωμίδων, τὸ δ' ὑπὸ τῶν ὤμων, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ
στήθους, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ νώτου, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς γαστρός,
ὀλίγου δεῖν οὐ φορήματι, ἀλλὰ προσθήματι ἐοίκασιν.
14 Εἴρηκας, ἔφη, αὐτό, δι' ὅπερ ἔγωγε τὰ ἐμὰ ἔργα πλείστου
ἄξια νομίζω εἶναι· ἔνιοι μέντοι τοὺς ποικίλους καὶ τοὺς
ἐπιχρύσους θώρακας μᾶλλον ὠνοῦνται. Ἀλλὰ μήν, ἔφη,
εἴ γε διὰ ταῦτα μὴ ἁρμόττοντας ὠνοῦνται, κακὸν ἔμοιγε
15 δοκοῦσι ποικίλον τε καὶ ἐπίχρυσον ὠνεῖσθαι. ἀτάρ, ἔφη,
τοῦ σώματος μὴ μένοντος, ἀλλὰ τοτὲ μὲν κυρτουμένου,
τοτὲ δὲ ὀρθουμένου, πῶς ἂν ἀκριβεῖς θώρακες ἁρμότ-
τοιεν; Οὐδαμῶς, ἔφη. Λέγεις, ἔφη, ἁρμόττειν οὐ τοὺς
ἀκριβεῖς, ἀλλὰ τοὺς μὴ λυποῦντας ἐν τῇ χρείᾳ. Αὐτός,
ἔφη, τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ πάνυ ὀρθῶς ἀπο-
δέχῃ.

11 Γυναικὸς δέ ποτε οὔσης ἐν τῇ πόλει καλῆς, ᾗ ὄνομα
ἦν Θεοδότη, καὶ οἵας συνεῖναι τῷ πείθοντι, μνησθέντος
αὐτῆς τῶν παρόντων τινὸς καὶ εἰπόντος, ὅτι κρεῖττον
εἴη λόγου τὸ κάλλος τῆς γυναικός, καὶ ζωγράφους φήσαν-
τος εἰσιέναι πρὸς αὐτὴν ἀπεικασομένους, οἷς ἐκείνην ἐπι-
δεικνύειν ἑαυτῆς ὅσα καλῶς ἔχοι, Ἰτέον ἂν εἴη θεασομέ-
νους, ἔφη ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ δὴ ἀκούσασί γε τὸ λόγου

κρεῖττον ἐστι καταμαθεῖν. καὶ ὁ διηγησάμενος, Οὐκ ἂν
φθάνοιτ', ἔφη, ἀκολουθοῦντες. οὕτω μὲν δὴ πορευθέντες 2
πρὸς τὴν Θεοδότην καὶ καταλαβόντες ζωγράφῳ τινὶ παρε-
στηκυῖαν ἐθεάσαντο. παυσαμένου δὲ τοῦ ζωγράφου, Ὦ
ἄνδρες, ἔφη ὁ Σωκράτης, πότερον ἡμᾶς δεῖ μᾶλλον Θεο-
δότῃ χάριν ἔχειν, ὅτι ἡμῖν τὸ κάλλος ἑαυτῆς ἐπέδειξεν,
ἢ ταύτην ἡμῖν, ὅτι ἐθεασάμεθα; ἆρ' εἰ μὲν ταύτῃ ὠφε-
λιμωτέρα ἐστὶν ἡ ἐπίδειξις, ταύτην ἡμῖν χάριν ἑκτέον, εἰ
δὲ ἡμῖν ἡ θέα, ἡμᾶς ταύτῃ; εἰπόντος δέ τινος, ὅτι δίκαια 3
λέγοι, Οὐκοῦν, ἔφη, αὕτη μὲν ἤδη τε τὸν παρ' ἡμῶν ἔπαινον
κερδαίνει καὶ ἐπειδὰν εἰς πλείους διαγγείλωμεν, πλείω
ὠφελήσεται· ἡμεῖς δὲ ἤδη τε ὧν ἐθεασάμεθα ἐπιθυμοῦ-
μεν ἅψασθαι καὶ ἄπιμεν ὑποκνιζόμενοι καὶ ἀπελθόντες
ποθήσομεν. ἐκ δὲ τούτων εἰκὸς ἡμᾶς μὲν θεραπεύειν,
ταύτην δὲ θεραπεύεσθαι. καὶ ἡ Θεοδότη, Νὴ Δί', ἔφη,
εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἐμὲ ἂν δέοι ὑμῖν τῆς θέας
χάριν ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου ὁ Σωκράτης ὁρῶν αὐτήν τε 4
πολυτελῶς κεκοσμημένην καὶ μητέρα παροῦσαν αὐτῇ ἐν
ἐσθῆτι καὶ θεραπείᾳ οὐ τῇ τυχούσῃ καὶ θεραπαίνας πολ-
λὰς καὶ εὐειδεῖς καὶ οὐδὲ ταύτας ἠμελημένως ἐχούσας καὶ
τοῖς ἄλλοις τὴν οἰκίαν ἀφθόνως κατεσκευασμένην, Εἰπέ
μοι, ἔφη, ὦ Θεοδότη, ἔστι σοι ἀγρός; Οὐκ ἔμοιγ', ἔφη.
Ἀλλ' ἆρα οἰκία προσόδους ἔχουσα; Οὐδὲ οἰκία, ἔφη. Ἀλλὰ
μὴ χειροτέχναι τινές; Οὐδὲ χειροτέχναι, ἔφη. Πόθεν οὖν,
ἔφη, τἀπιτήδεια ἔχεις; Ἐάν τις, ἔφη, φίλος μοι γενόμενος
εὖ ποιεῖν ἐθέλῃ, οὗτός μοι βίος ἐστί. Νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, 5
ὦ Θεοδότη, καλόν γε τὸ κτῆμα καὶ πολλῷ κρεῖττον ἢ οἰῶν
τε καὶ αἰγῶν καὶ βοῶν φίλων ἀγέλην κεκτῆσθαι. ἀτάρ,
ἔφη, πότερον τῇ τύχῃ ἐπιτρέπεις, ἐάν τις σοι φίλος ὥσ-
περ μυῖα προσπτῆται, ἢ καὶ αὐτή τι μηχανᾷ; Πῶς δ' ἄν, 6
ἔφη, ἐγὼ τούτου μηχανὴν εὕροιμι; Πολὺ νὴ Δί', ἔφη,
προσηκόντως μᾶλλον ἢ αἱ φάλαγγες· οἶσθα γάρ, ὡς ἐκεῖ-
ναι θηρῶσι τὰ πρὸς τὸν βίον· ἀράχνια γὰρ δήπου λεπτὰ
ὑφηνάμεναι ὅ,τι ἂν ἐνταῦθα ἐμπέσῃ, τούτῳ τροφῇ χρῶν-
ται. Καὶ ἐμοὶ οὖν, ἔφη, συμβουλεύεις ὑφήνασθαί τι θή- 7
ρατρον; Οὐ γὰρ δὴ οὕτως γε ἀτέχνως οἴεσθαι χρὴ τὸ
πλείστου ἄξιον ἄγρευμα φίλους θηράσειν. οὐχ ὁρᾷς, ὅτι

καὶ τὸ μικροῦ ἄξιον τοὺς λαγὼς θηρῶντες πολλὰ τεχνά-
8 *ζουσιν; ὅτι μὲν γὰρ τῆς νυκτὸς νέμονται, κύνας νυκτερευ-*
τικὰς πορισάμενοι ταύταις αὐτοὺς θηρῶσιν· ὅτι δὲ μεθ᾽
ἡμέραν ἀποδιδράσκουσιν, ἄλλας κτῶνται κύνας, αἵτινες
ᾗ ἂν ἐκ τῆς νομῆς εἰς τὴν εὐνὴν ἀπέλθωσι, τῇ ὀσμῇ αἰ-
σθανόμεναι εὑρίσκουσιν αὐτούς· ὅτι δὲ ποδώκεις εἰσίν,
ὥστε καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τρέχοντες ἀποφεύγειν, ἄλλας
αὖ κύνας ταχείας παρασκευάζονται, ἵνα κατὰ πόδας ἁλί-
σκωνται· ὅτι δὲ καὶ ταύτας αὐτῶν τινες ἀποφεύγουσι,
δίκτυα ἱστᾶσιν εἰς τὰς ἀτραπούς, ᾗ φεύγουσιν, ἵν᾽ εἰς
9 *ταῦτα ἐμπίπτοντες συμποδίζωνται. Τίνι οὖν, ἔφη, τοι-*
ούτῳ φίλους ἂν ἐγὼ θηρῴην; Ἐὰν νὴ Δί᾽, ἔφη, ἀντὶ κυνὸς
κτήσῃ ὅστις σοι ἰχνεύων μὲν τοὺς φιλοκάλους καὶ πλου-
σίους εὑρήσει, εὑρὼν δὲ μηχανήσεται, ὅπως ἐμβάλῃ αὐτοὺς
10 *εἰς τὰ σὰ δίκτυα. Καὶ ποῖα, ἔφη, ἐγὼ δίκτυα ἔχω; Ἓν*
μὲν δήπου, ἔφη, καὶ μάλα εὖ περιπλεκόμενον, τὸ σῶμα·
ἐν δὲ τούτῳ ψυχήν, ᾗ καταμανθάνεις καὶ ὡς ἂν ἐμβλέ-
πουσα χαρίζοιο καὶ ὅ,τι ἂν λέγουσα εὐφραίνοις καὶ ὅτι
δεῖ τὸν μὲν ἐπιμελόμενον ἀσμένως ὑποδέχεσθαι, τὸν δ᾽
ἐντρυφῶντα ἀποκλείειν καὶ ἀρρωστήσαντός γε φίλου
φροντιστικῶς ἐπισκέψασθαι καὶ καλόν τι πράξαντος σφό-
δρα συνησθῆναι καὶ τῷ σφόδρα σοῦ φροντίζοντι ὅλῃ τῇ
ψυχῇ κεχαρίσθαι. φιλεῖν γε μὴν εὖ οἶδ᾽ ὅτι ἐπίστασαι
οὐ μόνον μαλακῶς, ἀλλὰ καὶ εὐνοϊκῶς· καὶ ὅτι ἀρεστοί
σοί εἰσιν οἱ φίλοι, οἶδ᾽ ὅτι οὐ λόγῳ ἀλλ᾽ ἔργῳ ἀναπείθεις.
Μὰ τὸν Δί᾽, ἔφη ἡ Θεοδότη, ἐγὼ τούτων οὐδὲν μηχανῶ-
11 *μαι. Καὶ μήν, ἔφη, πολὺ διαφέρει τὸ κατὰ φύσιν τε καὶ*
ὀρθῶς ἀνθρώπῳ προσφέρεσθαι. καὶ γὰρ δὴ βίᾳ μὲν οὔτ᾽
ἂν ἕλοις οὔτε κατάσχοις φίλον, εὐεργεσίᾳ δὲ καὶ ἡδονῇ τὸ
θηρίον τοῦτο ἁλώσιμόν τε καὶ παραμόνιμόν ἐστιν. Ἀληθῆ
12 *λέγεις, ἔφη. Δεῖ τοίνυν, ἔφη, πρῶτον μὲν τοὺς φροντί-*
ζοντάς σου τοιαῦτα ἀξιοῦν, οἷα ποιοῦσιν αὐτοῖς μικρό-
τατα μελήσει· ἔπειτα δὲ αὐτὴν ἀμείβεσθαι χαριζομένην
τὸν αὐτὸν τρόπον. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα φίλοι γίγνοιντο
καὶ πλεῖστον χρόνον φιλοῖεν καὶ μέγιστα εὐεργετοῖεν.
13 *χαρίζοιο δ᾽ ἂν μάλιστα, εἰ δεομένοις δωροῖο τὰ παρὰ*
σεαυτῆς. ὁρᾷς γάρ, ὅτι καὶ τῶν βρωμάτων τὰ ἥδιστα,

ἐὰν μέν τις προσφέρῃ πρὶν ἐπιθυμεῖν, ἀηδῆ φαίνεται, κεκορεσμένοις δὲ καὶ βδελυγμίαν παρέχει· ἐὰν δέ τις προσφέρῃ λιμὸν ἐμποιήσας, κἂν φαυλότερα ᾖ, πάνυ ἡδέα φαίνεται. Πῶς οὖν ἄν, ἔφη, ἐγὼ λιμὸν ἐμποιεῖν τῳ τῶν 14 παρ᾽ ἐμοὶ δυναίμην; Εἰ νὴ Δί᾽, ἔφη, πρῶτον μὲν τοῖς κεκορεσμένοις μήτε προσφέροις μήτε ὑπομιμνήσκοις, ἕως ἂν τῆς πλησμονῆς παυσάμενοι πάλιν δέωνται, ἔπειτα τοὺς δεομένους ὑπομιμνήσκοις ὡς κοσμιωτάτῃ τε ὁμιλίᾳ καὶ τῷ μὴ φαίνεσθαι βουλομένη χαρίζεσθαι καὶ διαφεύγουσα, ἕως ἂν ὡς μάλιστα δεηθῶσι· τηνικαῦτα γὰρ πολὺ διαφέρει τὰ αὐτὰ δῶρα ἢ πρὶν ἐπιθυμῆσαι διδόναι. καὶ 15 ἡ Θεοδότη, Τί οὖν οὐ σύ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγένου συνθηρατὴς τῶν φίλων; Ἐάν γε νὴ Δί᾽, ἔφη, πείθῃς με σύ. Πῶς οὖν ἄν, ἔφη, πείσαιμί σε; Ζητήσεις, ἔφη, τοῦτο αὐτὴ καὶ μηχανήσῃ, ἐάν τί μου δέῃ. Εἴσιθι τοίνυν, ἔφη, θαμινά. καὶ ὁ Σωκράτης ἐπισκώπτων τὴν αὑτοῦ ἀπραγ- 16 μοσύνην, Ἀλλ᾽, ὦ Θεοδότη, ἔφη, οὐ πάνυ μοι ῥᾴδιόν ἐστι σχολάσαι· καὶ γὰρ ἴδια πράγματα πολλὰ καὶ δημόσια παρέχει μοι ἀσχολίαν· εἰσὶ δὲ καὶ φίλαι μοι, αἳ οὔτε ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἀφ᾽ αὑτῶν ἐάσουσί με ἀπιέναι φίλτρα τε μανθάνουσαι παρ᾽ ἐμοῦ καὶ ἐπῳδάς. Ἐπίστασαι γάρ, 17 ἔφη, καὶ ταῦτα, ὦ Σώκρατες; Ἀλλὰ διὰ τί οἴει, ἔφη, Ἀπολλόδωρόν τε τόνδε καὶ Ἀντισθένην οὐδέποτέ μου ἀπολείπεσθαι; διὰ τί δὲ καὶ Κέβητα καὶ Σιμμίαν Θήβηθεν παραγίγνεσθαι; εὖ ἴσθι, ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ πολλῶν φίλτρων τε καὶ ἐπῳδῶν καὶ ἰύγγων ἐστί. Χρῆσον 18 τοίνυν μοι, ἔφη, τὴν ἴυγγα, ἵνα ἐπὶ σοὶ πρῶτον ἕλκω αὐτήν. Ἀλλὰ μὰ Δί᾽, ἔφη, οὐκ αὐτὸς ἕλκεσθαι πρὸς σὲ βούλομαι, ἀλλὰ σὲ πρὸς ἐμὲ πορεύεσθαι. Ἀλλὰ πορεύσομαι, ἔφη· μόνον ὑποδέχου. Ἀλλ᾽ ὑποδέξομαί σε, ἔφη, ἐὰν μή τις φιλωτέρα σου ἔνδον ᾖ.

Ἐπιγένην δὲ τῶν συνόντων τινά, νέον τε ὄντα καὶ τὸ 12 σῶμα κακῶς ἔχοντα, ἰδών, Ὡς ἰδιωτικῶς, ἔφη, τὸ σῶμα ἔχεις, ὦ Ἐπίγενες. καὶ ὅς, Ἰδιώτης γάρ, ἔφη, εἰμί, ὦ Σώκρατες. Οὐδέν γε μᾶλλον, ἔφη, τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ μελλόντων ἀγωνίζεσθαι· ἢ δοκεῖ σοι μικρὸς εἶναι ὁ περὶ τῆς ψυχῆς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγών, ὃν Ἀθηναῖοι θήσουσιν,

2 ὅταν τύχωσι; καὶ μὴν οὐκ ὀλίγοι μὲν διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν ἀποθνήσκουσί τε ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις καὶ αἰσχρῶς σώζονται· πολλοὶ δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο ζῶντές τε ἁλίσκονται καὶ ἁλόντες ἤτοι δουλεύουσι τὸν λοιπὸν βίον, ἐὰν οὕτω τύχωσι, τὴν χαλεπωτάτην δουλείαν, ἢ εἰς τὰς ἀνάγκας τὰς ἀλγεινοτάτας ἐμπεσόντες καὶ ἐκτίσαντες ἐνίοτε πλείω τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς | τὸν λοιπὸν βίον ἐνδεεῖς τῶν ἀναγκαίων ὄντες καὶ κακοπαθοῦντες διαζῶσι· πολλοὶ δὲ δόξαν αἰσχρὰν κτῶνται διὰ τὴν τοῦ
3 σώματος ἀδυναμίαν δοκοῦντες ἀποδειλιᾶν. ἢ καταφρονεῖς τῶν ἐπιτιμίων τῆς καχεξίας τούτων καὶ ῥᾳδίως ἂν οἴει φέρειν τὰ τοιαῦτα; καὶ μὴν οἶμαί γε πολλῷ ῥᾴω καὶ ἡδίω τούτων εἶναι ἃ δεῖ ὑπομένειν τὸν ἐπιμελόμενον τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας· ἢ ὑγιεινότερόν τε καὶ εἰς τἆλλα χρησιμώτερον νομίζεις εἶναι τὴν καχεξίαν τῆς εὐεξίας; ἢ
4 τῶν διὰ τὴν εὐεξίαν γιγνομένων καταφρονεῖς; καὶ μὴν πάντα γε τἀναντία συμβαίνει τοῖς εὖ τὰ σώματα ἔχουσιν ἢ τοῖς κακῶς. καὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν οἱ τὰ σώματα εὖ ἔχοντες καὶ ἰσχύουσι· καὶ πολλοὶ μὲν διὰ τοῦτο ἐκ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων σώζονταί τε εὐσχημόνως καὶ τὰ δεινὰ πάντα διαφεύγουσι, πολλοὶ δὲ φίλοις τε βοηθοῦσι καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετοῦσι καὶ διὰ ταῦτα χάριτός τε ἀξιοῦνται καὶ δόξαν μεγάλην κτῶνται καὶ τιμῶν καλλίστων τυγχάνουσι καὶ [διὰ ταῦτα] τόν τε λοιπὸν βίον ἥδιον καὶ κάλλιον διαζῶσι καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισὶ καλλίους ἀφορ-
5 μὰς εἰς τὸν βίον καταλείπουσιν. οὔτοι χρὴ ὅτι ἡ πόλις οὐκ ἀσκεῖ δημοσίᾳ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, διὰ τοῦτο καὶ ἰδίᾳ ἀμελεῖν, ἀλλὰ μηδὲν ἧττον ἐπιμελεῖσθαι. εὖ γὰρ ἴσθι, ὅτι οὐδὲ ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἀγῶνι οὐδὲ ἐν πράξει οὐδεμιᾷ μεῖον ἕξεις διὰ τὸ βέλτιον τὸ σῶμα παρεσκευάσθαι· πρὸς πάντα γάρ, ὅσα πράττουσιν ἄνθρωποι, χρήσιμον τὸ σῶμά ἐστιν· ἐν πάσαις δὲ ταῖς τοῦ σώματος
6 χρείαις πολὺ διαφέρει ὡς βέλτιστα τὸ σῶμα ἔχειν· ἐπεὶ καὶ ἐν ᾧ δοκεῖς ἐλαχίστην σώματος χρείαν εἶναι, ἐν τῷ διανοεῖσθαι, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ πολλοὶ μεγάλα σφάλλονται διὰ τὸ μὴ ὑγιαίνειν τὸ σῶμα; καὶ λήθη δὲ καὶ ἀθυμία καὶ δυσκολία καὶ μανία πολλάκις πολλοῖς

*διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν εἰς τὴν διάνοιαν ἐμπίπτου-
σιν οὕτως, ὥστε καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν. τοῖς δὲ* 7
*τὰ σώματα εὖ ἔχουσι πολλὴ ἀσφάλεια καὶ οὐδεὶς κίνδυνος
διά γε τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν τοιοῦτόν τι παθεῖν,
εἰκὸς δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ ἐναντία τῶν διὰ τὴν καχεξίαν
γιγνομένων τὴν εὐεξίαν χρήσιμον εἶναι. καίτοι τῶν γε
τοῖς εἰρημένοις ἐναντίων ἕνεκα τί οὐκ ἄν τις νοῦν ἔχων
ὑπομείνειεν; αἰσχρὸν δὲ καὶ τὸ διὰ τὴν ἀμέλειαν γηρᾶναι,* 8
*πρὶν ἰδεῖν ἑαυτὸν ποῖος ἂν κάλλιστος καὶ κράτιστος τῷ
σώματι γένοιτο. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἀμελοῦντα·
οὐ γὰρ ἐθέλει αὐτόματα γίγνεσθαι.*

Ὀργιζομένου δέ ποτέ τινος, ὅτι προσειπών τινα χαί- 13
*ρειν οὐκ ἀντιπροσερρήθη, Γελοῖον, ἔφη, τὸ εἰ μὲν τὸ σῶμα
κάκιον ἔχοντι ἀπήντησάς τῳ, μὴ ἂν ὀργίζεσθαι, ὅτι δὲ
τὴν ψυχὴν ἀγροικοτέρως διακειμένῳ περιέτυχες, τοῦτό σε
λυπεῖν.*

Ἄλλου δὲ λέγοντος, ὅτι ἀηδῶς ἐσθίοι, Ἀκουμενός, 2
*ἔφη, τούτου φάρμακον ἀγαθὸν διδάσκει. ἐρομένου δέ,
Ποῖον; Παύσασθαι ἐσθίοντα, ἔφη· καὶ ἥδιόν τε καὶ εὐ-
τελέστερον καὶ ὑγιεινότερον διάξειν παυσάμενον.*

Ἄλλου δ᾽ αὖ λέγοντος, ὅτι θερμὸν εἴη παρ᾽ ἑαυτῷ τὸ 3
*ὕδωρ, ὃ πίνοι, Ὅταν ἄρ᾽, ἔφη, βούλῃ θερμῷ λούσασθαι,
ἕτοιμον ἔσται σοι. Ἀλλὰ ψυχρόν, ἔφη, ἐστὶν ὥστε λού-
σασθαι. Ἆρ᾽ οὖν, ἔφη, καὶ οἱ οἰκέται σου ἄχθονται πί-
νοντές τε αὐτὸ καὶ λούμενοι αὐτῷ; Μὰ τὸν Δί᾽, ἔφη· ἀλλὰ
καὶ πολλάκις τεθαύμακα, ὡς ἡδέως αὐτῷ πρὸς ἀμφότερα
ταῦτα χρῶνται. Πότερον δέ, ἔφη, τὸ παρὰ σοὶ ὕδωρ
θερμότερον πιεῖν ἐστιν ἢ τὸ ἐν Ἀσκληπιοῦ; Τὸ ἐν Ἀσκλη-
πιοῦ, ἔφη. Πότερον δὲ λούσασθαι ψυχρότερον, τὸ παρὰ
σοὶ ἢ τὸ ἐν Ἀμφιαράου; Τὸ ἐν Ἀμφιαράου, ἔφη. Ἐνθυ-
μοῦ οὖν, ἔφη, ὅτι κινδυνεύεις δυσαρεστότερος εἶναι τῶν
τε οἰκετῶν καὶ τῶν ἀρρωστούντων.*

Κολάσαντος δέ τινος ἰσχυρῶς ἀκόλουθον, ἤρετο, τί 4
*χαλεπαίνοι τῷ θεράποντι. Ὅτι, ἔφη, ὀψοφαγίστατός τε
ὢν βλακότατός ἐστι καὶ φιλαργυρώτατος ὢν ἀργότατος.
Ἤδη ποτὲ οὖν ἐπεσκέψω, πότερος πλειόνων πληγῶν δεῖ-
ται, σὺ ἢ ὁ θεράπων;*

5 Φοβουμένου δέ τινος τὴν εἰς Ὀλυμπίαν ὁδόν, Τί, ἔφη, φοβῇ τὴν πορείαν; οὐ καὶ οἴκοι σχεδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν περιπατεῖς; καὶ ἐκεῖσε πορευόμενος περιπατήσας ἀριστήσεις, περιπατήσας δειπνήσεις καὶ ἀναπαύσῃ. οὐκ οἶσθα, ὅτι εἰ ἐκτείναις τοὺς περιπάτους, οὓς ἐν πέντε ἢ ἓξ ἡμέραις περιπατεῖς, ῥᾳδίως ἂν Ἀθήνηθεν εἰς Ὀλυμπίαν ἀφίκοιο; χαριέστερον δὲ καὶ προεξορμᾶν ἡμέρᾳ μιᾷ μᾶλλον ἢ ὑστερίζειν. τὸ μὲν γὰρ ἀναγκάζεσθαι περαιτέρω τοῦ μετρίου μηκύνειν τὰς ὁδοὺς χαλεπόν, τὸ δὲ μιᾷ ἡμέρᾳ πλείονας πορευθῆναι πολλὴν ῥᾳστώνην παρέχει. κρεῖττον οὖν ἐν τῇ ὁρμῇ σπεύδειν ἢ ἐν τῇ ὁδῷ.

6 Ἄλλου δὲ λέγοντος, ὡς παρετάθη μακρὰν ὁδὸν πορευθείς, ἤρετο αὐτόν, εἰ καὶ φορτίον ἔφερε. Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγ᾽, ἔφη, ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον. Μόνος δ᾽ ἐπορεύου, ἔφη, ἢ καὶ ἀκόλουθός σοι ἠκολούθει; Ἠκολούθει, ἔφη. Πότερον κενός, ἔφη, ἢ φέρων τι; Φέρων νὴ Δί᾽, ἔφη, τά τε στρώματα καὶ τἆλλα σκεύη. Καὶ πῶς, ἔφη, ἀπήλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ; Ἐμοὶ μὲν δοκεῖν, ἔφη, βέλτιον ἐμοῦ. Τί οὖν; ἔφη, εἰ τὸ ἐκείνου φορτίον ἔδει σε φέρειν, πῶς ἂν οἴει διατεθῆναι; Κακῶς νὴ Δί᾽, ἔφη· μᾶλλον δὲ οὐδ᾽ ἂν ἠδυνήθην κομίσαι. Τὸ οὖν τοσούτῳ ἧττον τοῦ παιδὸς δύνασθαι πονεῖν πῶς ἠσκημένου δοκεῖ σοι ἀνδρὸς εἶναι;

14 Ὁπότε δὲ τῶν συνιόντων ἐπὶ δεῖπνον οἱ μὲν μικρὸν ὄψον, οἱ δὲ πολὺ φέροιεν, ἐκέλευεν ὁ Σωκράτης τὸν παῖδα τὸ μικρὸν ἢ εἰς τὸ κοινὸν τιθέναι ἢ διανέμειν ἑκάστῳ τὸ μέρος. οἱ οὖν τὸ πολὺ φέροντες ᾐσχύνοντο τό τε μὴ κοινωνεῖν τοῦ εἰς τὸ κοινὸν τιθεμένου καὶ τὸ μὴ ἀντιτιθέναι τὸ ἑαυτῶν. ἐτίθεσαν οὖν καὶ τὸ ἑαυτῶν εἰς τὸ κοινόν· καὶ ἐπεὶ οὐδὲν πλέον εἶχον τῶν μικρὸν φερομένων, ἐπαύοντο πολλοῦ ὀψωνοῦντες.

2 Καταμαθὼν δέ ποτε τῶν συνδειπνούντων τινὰ τοῦ μὲν σίτου πεπαυμένον, τὸ δὲ ὄψον αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ ἐσθίοντα, λόγου ὄντος περὶ ὀνομάτων, ἐφ᾽ οἵῳ ἔργῳ ἕκαστον εἴη, Ἔχοιμεν ἄν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἰπεῖν, ἐπὶ ποίῳ ποτὲ ἔργῳ ἄνθρωπος ὀψοφάγος καλεῖται; ἐσθίουσι μὲν γὰρ δὴ πάντες ἐπὶ τῷ σίτῳ ὄψον, ὅταν παρῇ· ἀλλ᾽ οὐκ οἶμαί πω
3 ἐπὶ τούτῳ γε ὀψοφάγοι καλοῦνται. Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη τις

τῶν παρόντων. Τί γάρ; ἔφη, ἐάν τις ἄνευ τοῦ σίτου τὸ ὄψον αὐτὸ ἐσθίῃ μὴ ἀσκήσεως, ἀλλ' ἡδονῆς ἕνεκα, πότερον ὀψοφάγος εἶναι δοκεῖ ἢ οὔ; Σχολῇ γ' ἄν, ἔφη, ἄλλος τις ὀψοφάγος εἴη. καί τις ἄλλος τῶν παρόντων, Ὁ δὲ μικρῷ σίτῳ, ἔφη, πολὺ ὄψον ἐπεσθίων; Ἐμοὶ μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ οὗτος δοκεῖ δικαίως ἂν ὀψοφάγος καλεῖσθαι· καὶ ὅταν γε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοῖς θεοῖς εὔχωνται πολυκαρπίαν, εἰκότως ἂν οὗτος πολυοψίαν εὔχοιτο.
4 ταῦτα δὲ τοῦ Σωκράτους εἰπόντος, νομίσας ὁ νεανίσκος εἰς αὐτὸν εἰρῆσθαι τὰ λεχθέντα τὸ μὲν ὄψον οὐκ ἐπαύσατο ἐσθίων, ἄρτον δὲ προσέλαβε. καὶ ὁ Σωκράτης καταμαθών, Παρατηρεῖτ', ἔφη, τοῦτον οἱ πλησίον, ὁπότερα τῷ σίτῳ ὄψῳ ἢ τῷ ὄψῳ σίτῳ χρήσεται.

5 Ἄλλον δέ ποτε τῶν συνδείπνων ἰδὼν ἐπὶ τῷ ἑνὶ ψωμῷ πλειόνων ὄψων γευόμενον, Ἆρα γένοιτ' ἄν, ἔφη, πολυτελεστέρα ὀψοποιία ἢ μᾶλλον τὰ ὄψα λυμαινομένη ἢ ἣν ὀψοποιεῖται ὁ ἅμα πολλὰ ἐσθίων καὶ ἅμα παντοδαπὰ ἡδύσματα εἰς τὸ στόμα λαμβάνων; πλείω μέν γε τῶν ὀψοποιῶν συμμιγνύων πολυτελέστερα ποιεῖ· ἃ δὲ ἐκεῖνοι μὴ συμμιγνύουσιν ὡς οὐχ ἁρμόττοντα, ὁ συμμιγνύων, εἴπερ ἐκεῖνοι ὀρθῶς ποιοῦσιν, ἁμαρτάνει τε καὶ
6 καταλύει τὴν τέχνην αὐτῶν. καίτοι πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι παρασκευάζεσθαι μὲν ὀψοποιοὺς τοὺς ἄριστα ἐπισταμένους, αὐτὸν δὲ μηδ' ἀντιποιούμενον τῆς τέχνης ταύτης τὰ ὑπ' ἐκείνων ποιούμενα μετατιθέναι; καὶ ἄλλο δέ τι προσγίγνεται τῷ ἅμα πολλὰ ἐσθίειν ἐθισθέντι· μὴ παρόντων γὰρ πολλῶν μειονεκτεῖν ἄν τι δοκοίη ποθῶν τὸ σύνηθες· ὁ δὲ συνεθισθεὶς τὸν ἕνα ψωμὸν ἑνὶ ὄψῳ προπέμπειν, ὅτε μὴ παρείη πολλά, δύναιτ' ἂν ἀλύπως τῷ ἑνὶ χρῆσθαι.

7 Ἔλεγε δὲ καὶ ὡς τὸ εὐωχεῖσθαι ἐν τῇ Ἀθηναίων γλώττῃ ἐσθίειν καλοῖτο· τὸ δὲ εὖ προσκεῖσθαι ἔφη ἐπὶ τῷ ταῦτα ἐσθίειν, ἃ μήτε τὴν ψυχὴν μήτε τὸ σῶμα λυποίη μηδὲ δυσεύρετα εἴη· ὥστε καὶ τὸ εὐωχεῖσθαι τοῖς κοσμίως διαιτωμένοις ἀνετίθει.

Δ.

1 *Οὕτω δὲ Σωκράτης ἦν ἐν παντὶ πράγματι καὶ πάντα τρόπον ὠφέλιμος, ὥστε σκοπουμένῳ τῷ καὶ μετρίως αἰσθανομένῳ φανερὸν εἶναι, ὅτι οὐδὲν ὠφελιμώτερον ἦν τοῦ Σωκράτει συνεῖναι καὶ μετ᾽ ἐκείνου διατρίβειν ὁπουοῦν καὶ ἐν ὁτῳοῦν πράγματι· ἐπεὶ καὶ τὸ ἐκείνου μεμνῆσθαι μὴ παρόντος οὐ μικρὰ ὠφέλει τοὺς εἰωθότας τε αὐτῷ συνεῖναι καὶ ἀποδεχομένους ἐκεῖνον. καὶ γὰρ παίζων οὐδὲν*
2 *ἧττον ἢ σπουδάζων ἐλυσιτέλει τοῖς συνδιατρίβουσι. πολλάκις γὰρ ἔφη μὲν ἄν τινος ἐρᾶν, φανερος δ᾽ ἦν οὐ τῶν τὰ σώματα πρὸς ὥραν, ἀλλὰ τῶν τὰς ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν εὖ πεφυκότων ἐφιέμενος. ἐτεκμαίρετο δὲ τὰς ἀγαθὰς φύσεις ἐκ τοῦ ταχύ τε μανθάνειν οἷς προσέχοιεν καὶ μνημονεύειν ἃ μάθοιεν καὶ ἐπιθυμεῖν τῶν μαθημάτων πάντων, δι᾽ ὧν ἔστιν οἰκίαν τε καλῶς οἰκεῖν καὶ πόλιν καὶ τὸ ὅλον ἀνθρώποις τε καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν εὖ χρῆσθαι· τοὺς γὰρ τοιούτους ἡγεῖτο παιδευθέντας οὐκ ἂν μόνον αὐτούς τε εὐδαίμονας εἶναι καὶ τοὺς ἑαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ*
3 *πόλεις δύνασθαι εὐδαίμονας ποιεῖν. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐπὶ πάντας ᾔει, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἰομένους φύσει ἀγαθοὺς εἶναι, μαθήσεως δὲ καταφρονοῦντας ἐδίδασκεν, ὅτι αἱ ἄρισται δοκοῦσαι εἶναι φύσεις μάλιστα παιδείας δέονται, ἐπιδεικνύων τῶν τε ἵππων τοὺς εὐφυεστάτους θυμοειδεῖς τε καὶ σφοδροὺς ὄντας, εἰ μὲν ἐκ νέων δαμασθεῖεν, εὐχρηστοτάτους καὶ ἀρίστους γιγνομένους, εἰ δὲ ἀδάμαστοι γένοιντο, δυσκαθεκτοτάτους καὶ φαυλοτάτους, καὶ τῶν κυνῶν τῶν εὐφυεστάτων, φιλοπόνων τε οὐσῶν καὶ ἐπιθετικῶν τοῖς θηρίοις, τὰς μὲν καλῶς ἀχθείσας ἀρίστας γίγνεσθαι πρὸς τὰς θήρας καὶ χρησιμωτάτας, ἀναγώγους δὲ γιγνομένας ματαίους τε καὶ μανιώδεις καὶ*
4 *δυσπειθεστάτας. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς εὐφυεστάτους, ἐρρωμενεστάτους τε ταῖς ψυχαῖς ὄντας καὶ ἐξεργαστικωτάτους ὧν ἂν ἐγχειρῶσι, παιδευθέντας μὲν καὶ μαθόντας ἃ δεῖ πράττειν ἀρίστους τε καὶ ὠφελιμωτάτους γίγνεσθαι· πλεῖστα γὰρ καὶ μέγιστα ἀγαθὰ ἐργά-*

*ζεσθαι· ἀπαιδεύτους δὲ καὶ ἀμαθεῖς γενομένους κακί-
στους τε καὶ βλαβερωτάτους γίγνεσθαι· κρίνειν γὰρ οὐκ
ἐπισταμένους ἃ δεῖ πράττειν πολλάκις πονηροῖς ἐπιχει-
ρεῖν πράγμασι, μεγαλείους δὲ καὶ σφοδροὺς ὄντας δυσκαθ-
έκτους τε καὶ δυσαποτρέπτους εἶναι· διὸ πλεῖστα καὶ
μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι. τοὺς δ' ἐπὶ πλούτῳ μέγα* 5
*φρονοῦντας καὶ νομίζοντας οὐδὲν προσδεῖσθαι παιδείας,
ἐξαρκέσειν δὲ σφίσι τὸν πλοῦτον οἰομένους πρὸς τὸ δια-
πράττεσθαί τε ὅ,τι ἂν βούλωνται καὶ τιμᾶσθαι ὑπὸ τῶν
ἀνθρώπων, ἐφρένου λέγων, ὅτι μῶρος μὲν εἴη εἴ τις οἴεται
μὴ μαθὼν τά τε ὠφέλιμα καὶ τὰ βλαβερὰ τῶν πραγμά-
των διαγνώσεσθαι, μῶρος δ' εἴ τις μὴ διαγιγνώσκων μὲν
ταῦτα, διὰ δὲ τὸν πλοῦτον ὅ,τι ἂν βούληται ποριζόμενος
οἴεται δυνήσεσθαι τὰ συμφέροντα πράττειν, ἠλίθιος δ'
εἴ τις μὴ δυνάμενος τὰ συμφέροντα πράττειν εὖ τε πράτ-
τειν οἴεται καὶ τὰ πρὸς τὸν βίον αὐτῷ ἢ καλῶς ἢ ἱκανῶς
παρεσκευάσθαι, ἠλίθιος δὲ καὶ εἴ τις οἴεται διὰ τὸν
πλοῦτον μηδὲν ἐπιστάμενος δόξειν τι ἀγαθὸς εἶναι ἢ
μηδὲν ἀγαθὸς εἶναι δοκῶν εὐδοκιμήσειν.*

Τοῖς δὲ νομίζουσι παιδείας τε τῆς ἀρίστης τετυχη- 2
*κέναι καὶ μέγα φρονοῦσιν ἐπὶ σοφίᾳ ὡς προσεφέρετο,
νῦν διηγήσομαι. καταμαθὼν γὰρ Εὐθύδημον τὸν καλὸν
γράμματα πολλὰ συνειλεγμένον ποιητῶν τε καὶ σοφιστῶν
τῶν εὐδοκιμωτάτων καὶ ἐκ τούτων ἤδη τε νομίζοντα δια-
φέρειν τῶν ἡλικιωτῶν ἐν σοφίᾳ καὶ μεγάλας ἐλπίδας
ἔχοντα πάντων διοίσειν τῷ δύνασθαι λέγειν τε καὶ πράτ-
τειν πρῶτον μέν, αἰσθανόμενος αὐτὸν διὰ νεότητα οὔπω
εἰς τὴν ἀγορὰν εἰσιόντα, εἰ δέ τι βούλοιτο διαπράξασθαι,
καθίζοντα εἰς ἡνιοποιεῖόν τι τῶν ἐγγὺς τῆς ἀγορᾶς, εἰς
τοῦτο καὶ αὐτὸς ᾔει τῶν μεθ' ἑαυτοῦ τινας ἔχων. καὶ* 2
*πρῶτον μὲν πυνθανομένου τινός, πότερον Θεμιστοκλῆς
διὰ συνουσίαν τινὸς τῶν σοφῶν ἢ φύσει τοσοῦτον διή-
νεγκε τῶν πολιτῶν, ὥστε πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλέπειν τὴν
πόλιν, ὁπότε σπουδαίου ἀνδρὸς δεηθείη, ὁ Σωκράτης
βουλόμενος κινεῖν τὸν Εὐθύδημον εὔηθες ἔφη εἶναι τὸ
οἴεσθαι τὰς μὲν ὀλίγου ἀξίας τέχνας μὴ γίγνεσθαι σπου-
δαίους ἄνευ διδασκάλων ἱκανῶν, τὸ δὲ προεστάναι πόλεως,*

πάντων ἔργων μέγιστον ὄν, ἀπὸ ταὐτομάτου παραγίγνε-
3 σθαι τοῖς ἀνθρώποις. πάλιν δέ ποτε παρόντος τοῦ Εὐθυδήμου, ὁρῶν αὐτὸν ἀποχωροῦντα τῆς συνεδρίας καὶ φυλαττόμενον, μὴ δόξῃ τὸν Σωκράτην θαυμάζειν ἐπὶ σοφίᾳ, Ὅτι μέν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, Εὐθύδημος οὑτοσὶ ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος, τῆς πόλεως λόγον περί τινος προτιθείσης, οὐκ ἀφέξεται τοῦ συμβουλεύειν, εὔδηλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἐπιτηδεύει· δοκεῖ δέ μοι καλὸν προοίμιον τῶν δημηγοριῶν παρασκευάσασθαι φυλαττόμενος, μὴ δόξῃ μανθάνειν τι παρά του. δῆλον γὰρ ὅτι λέγειν ἀρχόμενος ὧδε προοι-
4 μιάσεται· Παρ' οὐδενὸς μὲν πώποτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν ἔμαθον οὐδ' ἀκούων τινὰς εἶναι λέγειν τε καὶ πράττειν ἱκανοὺς ἐζήτησα τούτοις ἐντυχεῖν οὐδ' ἐπεμελήθην τοῦ διδάσκαλόν τινά μοι γενέσθαι τῶν ἐπισταμένων, ἀλλὰ καὶ τἀναντία· διατετέλεκα γὰρ φεύγων οὐ μόνον τὸ μανθάνειν τι παρά τινος, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι. ὅμως δὲ ὅ,τι
5 ἂν ἀπὸ ταὐτομάτου ἐπίῃ μοι, συμβουλεύσω ὑμῖν. ἁρμόσειε δ' ἂν οὕτω προοιμιάζεσθαι καὶ τοῖς βουλομένοις παρὰ τῆς πόλεως ἰατρικὸν ἔργον λαβεῖν· ἐπιτήδειόν γ' ἂν αὐτοῖς εἴη τοῦ λόγου ἄρχεσθαι ἐντεῦθεν· Παρ' οὐδενὸς μὲν πώποτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔμαθον οὐδ' ἐζήτησα διδάσκαλον ἐμαυτῷ γενέσθαι τῶν ἰατρῶν οὐδένα· διατετέλεκα γὰρ φυλαττόμενος οὐ μόνον τὸ μαθεῖν τι παρὰ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι μεμαθηκέναι τὴν τέχνην ταύτην. ὅμως δέ μοι τὸ ἰατρικὸν ἔργον δότε· πειράσομαι γὰρ ἐν ὑμῖν ἀποκινδυνεύων μανθάνειν. πάντες οὖν οἱ παρόντες ἐγέλασαν ἐπὶ τῷ προ-
6 οιμίῳ. ἐπεὶ δὲ φανερὸς ἦν ὁ Εὐθύδημος ἤδη μὲν οἷς ὁ Σωκράτης λέγοι προσέχων, ἔτι δὲ φυλαττόμενος αὐτός τι φθέγγεσθαι καὶ νομίζων τῇ σιωπῇ σωφροσύνης δόξαν περιβάλλεσθαι, τότε ὁ Σωκράτης βουλόμενος αὐτὸν παῦσαι τούτου, Θαυμαστὸν γάρ, ἔφη, τί ποτε οἱ βουλόμενοι κιθαρίζειν ἢ αὐλεῖν ἢ ἱππεύειν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἱκανοὶ γενέσθαι πειρῶνται ὡς συνεχέστατα ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλωνται δυνατοὶ γενέσθαι καὶ οὐ καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀρίστοις δοκοῦσιν εἶναι, πάντα ποιοῦντες καὶ ὑπομένοντες ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἄνευ τῆς ἐκείνων γνώμης

ποιεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γενόμενοι, τῶν δὲ βου-
λομένων δυνατῶν γενέσθαι λέγειν τε καὶ πράττειν τὰ
πολιτικὰ νομίζουσί τινες ἄνευ παρασκευῆς καὶ ἐπιμελείας
αὐτόματοι ἐξαίφνης δυνατοὶ ταῦτα ποιεῖν ἔσεσθαι. καίτοι 7
γε τοσούτῳ ταῦτα ἐκείνων δυσκατεργαστότερα φαίνεται,
ὅσῳπερ πλειόνων περὶ ταῦτα πραγματευομένων ἐλάττους
οἱ κατεργαζόμενοι γίγνονται. δῆλον οὖν ὅτι καὶ ἐπιμε-
λείας δέονται πλείονος καὶ ἰσχυροτέρας οἱ τούτων ἐφιέ-
μενοι ἢ οἱ ἐκείνων. κατ᾽ ἀρχὰς μὲν οὖν ἀκούοντος Εὐθυ- 8
δήμου τοιούτους λόγους ἔλεγε Σωκράτης· ὡς δ᾽ ᾔσθετο
αὐτὸν ἑτοιμότερον ὑπομένοντα, ὅτε διαλέγοιτο, καὶ προ-
θυμότερον ἀκούοντα, μόνος ἦλθεν εἰς τὸ ἡνιοποιεῖον·
παρακαθεζομένου δ᾽ αὐτῷ τοῦ Εὐθυδήμου, Εἰπέ μοι,
ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, τῷ ὄντι, ὥσπερ ἐγὼ ἀκούω, πολλὰ
γράμματα συνῆχας τῶν λεγομένων σοφῶν ἀνδρῶν γεγο-
νέναι; Καὶ ὁ Εὐθύδημος, Νὴ τὸν Δί᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες·
καὶ ἔτι γε συνάγω, ἕως ἂν κτήσωμαι ὡς ἂν δύνωμαι
πλεῖστα. Νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἄγαμαί γέ σου, 9
διότι οὐκ ἀργυρίου καὶ χρυσίου προείλου θησαυροὺς κεκτῆ-
σθαι μᾶλλον ἢ σοφίας· δῆλον γὰρ ὅτι νομίζεις ἀργύριον
καὶ χρυσίον οὐδὲν βελτίους ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, τὰς
δὲ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν γνώμας ἀρετῇ πλουτίζειν τοὺς
κεκτημένους. καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔχαιρεν ἀκούων ταῦτα,
νομίζων δοκεῖν τῷ Σωκράτει ὀρθῶς μετιέναι τὴν σοφίαν.
ὁ δὲ καταμαθὼν αὐτὸν ἡσθέντα τῷ ἐπαίνῳ τούτῳ, Τί 10
δὲ δὴ βουλόμενος ἀγαθὸς γενέσθαι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε,
συλλέγεις τὰ γράμματα; ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ Εὐθύδη-
μος σκοπῶν, ὅ,τι ἀποκρίναιτο, πάλιν ὁ Σωκράτης, Ἆρα
μὴ ἰατρός; ἔφη· πολλὰ γὰρ καὶ ἰατρῶν ἐστι συγγράμ-
ματα. καὶ ὁ Εὐθύδημος, Μὰ Δί᾽, ἔφη, οὐκ ἔγωγε. Ἀλλὰ
μὴ ἀρχιτέκτων βούλει γενέσθαι; γνωμονικοῦ γὰρ ἀνδρὸς
καὶ τοῦτο δεῖ. Οὔκουν ἔγωγ᾽, ἔφη. Ἀλλὰ μὴ γεωμέτρης
ἐπιθυμεῖς, ἔφη, γενέσθαι ἀγαθός, ὥσπερ ὁ Θεόδωρος;
Οὐδὲ γεωμέτρης, ἔφη. Ἀλλὰ μὴ ἀστρολόγος, ἔφη, βούλει
γενέσθαι; Ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἠρνεῖτο, Ἀλλὰ μὴ ῥαψῳδός;
ἔφη· καὶ γὰρ τὰ Ὁμήρου σέ φασιν ἔπη πάντα κεκτῆσθαι.
Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγ᾽, ἔφη· τοὺς γάρ τοι ῥαψῳδοὺς οἶδα τὰ

μὲν ἔπη ἀκριβοῦντας, αὐτοὺς δὲ πάνυ ἠλιθίους ὄντας.
11 καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Οὐ δήπου, ὦ Εὐθύδημε, ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐφίεσαι, δι' ἣν ἄνθρωποι πολιτικοὶ γίγνονται καὶ οἰκονομικοὶ καὶ ἄρχειν ἱκανοὶ καὶ ὠφέλιμοι τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ ἑαυτοῖς; καὶ ὁ Εὐθύδημος, Σφόδρα γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ταύτης τῆς ἀρετῆς δέομαι. Νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, τῆς καλλίστης ἀρετῆς καὶ μεγίστης ἐφίεσαι τέχνης· ἔστι γὰρ τῶν βασιλέων αὕτη καὶ καλεῖται βασιλική. ἀτάρ, ἔφη, κατανενόηκας, εἰ οἷόν τέ ἐστι μὴ ὄντα δίκαιον ἀγαθὸν ταῦτα γενέσθαι; Καὶ μάλα, ἔφη, καὶ οὐχ οἷόν τέ γε ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην γενέσθαι.
12 Τί οὖν; ἔφη, σὺ δὴ τοῦτο κατείργασαι; Οἶμαί γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐδενὸς ἂν ἧττον φανῆναι δίκαιος. Ἆρ' οὖν, ἔφη, τῶν δικαίων ἔστιν ἔργα ὥσπερ τῶν τεκτόνων; Ἔστι μέντοι, ἔφη. Ἆρ' οὖν, ἔφη, ὥσπερ οἱ τέκτονες ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ἔργα ἐπιδεῖξαι, οὕτως οἱ δίκαιοι τὰ αὑτῶν ἔχοιεν ἂν διεξηγήσασθαι; Μὴ οὖν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, οὐ δύνωμαι ἐγὼ τὰ τῆς δικαιοσύνης ἔργα ἐξηγήσασθαι; καὶ νὴ Δί' ἔγωγε τὰ τῆς ἀδικίας· ἐπεὶ οὐκ ὀλίγα ἔστι καθ' ἑκά-
13 στην ἡμέραν τοιαῦτα ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν. Βούλει οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, γράψωμεν ἐνταυθὶ μὲν δέλτα, ἐνταυθὶ δὲ ἄλφα; εἶτα ὅ,τι μὲν ἂν δοκῇ ἡμῖν τῆς δικαιοσύνης ἔργον εἶναι, πρὸς τὸ δέλτα θῶμεν, ὅ,τι δ' ἂν τῆς ἀδικίας, πρὸς τὸ ἄλφα; Εἴ τί σοι δοκεῖ, ἔφη, προσδεῖν τούτων,
14 ποίει ταῦτα. καὶ ὁ Σωκράτης γράψας ὥσπερ εἶπεν, Οὐκοῦν, ἔφη, ἔστιν ἐν ἀνθρώποις τὸ ψεύδεσθαι; Ἔστι μέντοι, ἔφη. Ποτέρωσε οὖν, ἔφη, θῶμεν τοῦτο; Δῆλον, ἔφη, ὅτι πρὸς τὴν ἀδικίαν. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ τὸ ἐξαπατᾶν ἔστι; Καὶ μάλα, ἔφη. Τοῦτο οὖν ποτέρωσε θῶμεν; Καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι, ἔφη, πρὸς τὴν ἀδικίαν. Τί δὲ τὸ κακουργεῖν; Καὶ τοῦτο, ἔφη. Τὸ δὲ ἀνδραποδίζεσθαι; Καὶ τοῦτο. Πρὸς δὲ τῇ δικαιοσύνῃ οὐδὲν ἡμῖν τούτων κείσεται, ὦ
15 Εὐθύδημε; Δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, ἔφη. Τί δ'; ἐάν τις στρατηγὸς αἱρεθεὶς ἄδικόν τε καὶ ἐχθρὰν πόλιν ἐξανδραποδίσηται, φήσομεν τοῦτον ἀδικεῖν; Οὐ δῆτα, ἔφη. Δίκαια δὲ ποιεῖν οὐ φήσομεν; Καὶ μάλα. Τί δ'; ἐὰν ἐξαπατᾷ πολεμῶν αὐτοῖς; Δίκαιον, ἔφη, καὶ τοῦτο. Ἐὰν δὲ κλέπτῃ

τε καὶ ἁρπάζῃ τὰ τούτων, οὐ δίκαια ποιήσει; Καὶ μάλα,
ἔφη, ἀλλ' ἐγώ σε τὸ πρῶτον ὑπελάμβανον πρὸς τοὺς
φίλους μόνον ταῦτα ἐρωτᾶν. Οὐκοῦν, ἔφη, ὅσα πρὸς τῇ
ἀδικίᾳ ἐθήκαμεν, ταῦτα καὶ πρὸς τῇ δικαιοσύνῃ θετέον
ἂν εἴη; Ἔοικεν, ἔφη. Βούλει οὖν, ἔφη, ταῦτα οὕτω θέντες 16
διορισώμεθα πάλιν πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους δίκαιον εἶναι
τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, πρὸς δὲ τοὺς φίλους ἄδικον, ἀλλὰ δεῖν
πρός γε τούτους ὡς ἁπλούστατον εἶναι; Πάνυ μὲν οὖν,
ἔφη ὁ Εὐθύδημος. Τί οὖν; ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐάν τις 17
στρατηγὸς ὁρῶν ἀθύμως ἔχον τὸ στράτευμα ψευσάμενος
φήσῃ συμμάχους προσιέναι καὶ τῷ ψεύδει τούτῳ παύσῃ
τῆς ἀθυμίας τοὺς στρατιώτας, ποτέρωθι τὴν ἀπάτην
ταύτην θήσομεν; Δοκεῖ μοι, ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην.
Ἐὰν δέ τις υἱὸν ἑαυτοῦ δεόμενον φαρμακείας καὶ μὴ
προσιέμενον φάρμακον ἐξαπατήσας ὡς σιτίον τὸ φάρ-
μακον δῷ καὶ τῷ ψεύδει χρησάμενος οὕτως ὑγιᾶ ποιήσῃ,
ταύτην αὖ τὴν ἀπάτην ποῖ θετέον; Δοκεῖ μοι, ἔφη, καὶ
ταύτην εἰς τὸ αὐτό. Τί δ'; ἐάν τις, ἐν ἀθυμίᾳ ὄντος
φίλου, δείσας, μὴ διαχρήσηται ἑαυτόν, κλέψῃ ἢ ἁρπάσῃ
ἢ ξίφος ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, τοῦτο αὖ ποτέρωσε θετέον;
Καὶ τοῦτο νὴ Δί', ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Λέγεις, 18
ἔφη, σὺ οὐδὲ πρὸς τοὺς φίλους ἅπαντα δεῖν ἁπλοΐζεσθαι;
Μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη· ἀλλὰ μετατίθεμαι τὰ εἰρημένα,
εἴπερ ἔξεστι. Δεῖ γέ τοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐξεῖναι πολὺ
μᾶλλον ἢ μὴ ὀρθῶς τιθέναι. τῶν δὲ δὴ τοὺς φίλους 19
ἐξαπατώντων ἐπὶ βλάβῃ, ἵνα μηδὲ τοῦτο παραλίπωμεν
ἄσκεπτον, πότερος ἀδικώτερός ἐστιν, ὁ ἑκὼν ἢ ὁ ἄκων;
Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκέτι μὲν ἔγωγε πιστεύω οἷς ἀπο-
κρίνομαι· καὶ γὰρ τὰ πρόσθεν πάντα νῦν ἄλλως ἔχειν
δοκεῖ μοι ἢ ὡς ἐγὼ τότε ᾤμην· ὅμως δὲ εἰρήσθω μοι,
ἀδικώτερον εἶναι τὸν ἑκόντα ψευδόμενον τοῦ ἄκοντος.
Δοκεῖ δέ σοι μάθησις καὶ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου εἶναι 20
ὥσπερ τῶν γραμμάτων; Ἔμοιγε. Πότερον δὲ γραμμα-
τικώτερον κρίνεις, ὃς ἂν ἑκὼν μὴ ὀρθῶς γράφῃ καὶ ἀνα-
γιγνώσκῃ ἢ ὃς ἂν ἄκων; Ὃς ἂν ἑκών, ἔγωγε· δύναιτο γὰρ
ἄν, ὁπότε βούλοιτο, καὶ ὀρθῶς αὐτὰ ποιεῖν. Οὐκοῦν ὁ
μὲν ἑκὼν μὴ ὀρθῶς γράφων γραμματικὸς ἂν εἴη, ὁ δὲ

ὅτι ὅσαι ἂν ἀγνοήσασαι τὴν ἑαυτῶν δύναμιν κρείττοσι πολεμήσωσιν, αἱ μὲν ἀνάστατοι γίγνονται, αἱ δ' ἐξ ἐλευ-
30 θέρων δοῦλαι. Καὶ ὁ Εὐθύδημος, Ὡς πάνυ μοι δοκοῦν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, περὶ πολλοῦ ποιητέον εἶναι τὸ ἑαυτὸν γιγνώσκειν, οὕτως ἴσθι· ὁπόθεν δὲ χρὴ ἄρξασθαι ἐπισκοπεῖν ἑαυτόν, τοῦτο πρὸς σὲ ἀποβλέπω εἴ μοι ἐθελή-
31 σαις ἂν ἐξηγήσασθαι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὰ μὲν ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ὁποῖά ἐστι, πάντως που γιγνώσκεις. Νὴ Δί', ἔφη· εἰ γὰρ μηδὲ ταῦτα οἶδα, καὶ τῶν ἀνδραπόδων φαυλότερος ἂν εἴην. Ἴθι δή, ἔφη, καὶ ἐμοὶ ἐξήγησαι αὐτά. Ἀλλ' οὐ χαλεπόν, ἔφη· πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ ὑγιαίνειν ἀγαθὸν εἶναι νομίζω, τὸ δὲ νοσεῖν κακόν, ἔπειτα καὶ τὰ αἴτια ἑκατέρου αὐτῶν καὶ ποτὰ καὶ βρωτὰ καὶ ἐπιτηδεύματα τὰ μὲν πρὸς τὸ ὑγιαίνειν φέροντα ἀγαθά,
32 τὰ δὲ πρὸς τὸ νοσεῖν κακά. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν, ὅταν μὲν ἀγαθοῦ τινος αἴτια γίγνηται, ἀγαθὰ ἂν εἴη, ὅταν δὲ κακοῦ, κακά. Πότε δ' ἄν, ἔφη, τὸ μὲν ὑγιαίνειν κακοῦ αἴτιον γένοιτο, τὸ δὲ νοσεῖν ἀγαθοῦ; Ὅταν νὴ Δί', ἔφη, στρατείας τε αἰσχρᾶς καὶ ναυτιλίας βλαβερᾶς καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων οἱ μὲν διὰ ῥώμην μετασχόντες ἀπόλωνται, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν ἀπολειφθέντες σωθῶσιν. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι καὶ τῶν ὠφελίμων οἱ μὲν διὰ ῥώμην μετέχουσιν, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν ἀπολείπονται. Ταῦτα οὖν, ἔφη, ποτὲ μὲν ὠφελοῦντα, ποτὲ δὲ βλάπτοντα μᾶλλον ἀγαθὰ ἢ κακά ἐστιν; Οὐδὲν μὰ Δία φαίνεται κατά γε τοῦτον τὸν λόγον.
33 Ἀλλ' ἥ γέ τοι σοφία, ὦ Σώκρατες, ἀναμφισβητήτως ἀγαθόν ἐστιν. ποῖον γὰρ ἄν τις πρᾶγμα οὐ βέλτιον πράττοι σοφὸς ὢν ἢ ἀμαθής; Τί δαί; τὸν Δαίδαλον, ἔφη, οὐκ ἀκήκοας ὅτι ληφθεὶς ὑπὸ Μίνω διὰ τὴν σοφίαν ἠναγκάζετο ἐκείνῳ δουλεύειν καὶ τῆς τε πατρίδος ἅμα καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐστερήθη καὶ ἐπιχειρῶν ἀποδιδράσκειν μετὰ τοῦ υἱοῦ τόν τε παῖδα ἀπώλεσε καὶ αὐτὸς οὐκ ἠδυνήθη σωθῆναι, ἀλλ' ἀπενεχθεὶς εἰς τοὺς βαρβάρους πάλιν ἐκεῖ ἐδούλευε; Λέγεται νὴ Δί', ἔφη, ταῦτα. Τὰ δὲ Παλαμήδους οὐκ ἀκήκοας πάθη; τοῦτον γὰρ δὴ πάντες ὑμνοῦσιν ὡς διὰ σοφίαν φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ἀπόλλυται.

*Λέγεται καὶ ταῦτα, ἔφη. Ἄλλους δὲ πόσους οἴει διὰ
σοφίαν ἀνασπάστους πρὸς βασιλέα γεγονέναι καὶ ἐκεῖ
δουλεύειν; Κινδυνεύει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀναμφιλογώτα- 34
τον ἀγαθὸν εἶναι τὸ εὐδαιμονεῖν. Εἴ γε μή τις αὐτό,
ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἐξ ἀμφιλόγων ἀγαθῶν συντιθείη. Τί
δ' ἄν, ἔφη, τῶν εὐδαιμονικῶν ἀμφίλογον εἴη; Οὐδέν, ἔφη,
εἴ γε μὴ προσθήσομεν αὐτῷ κάλλος ἢ ἰσχὺν ἢ πλοῦτον ἢ
δόξαν ἤ καί τι ἄλλο τῶν τοιούτων. Ἀλλὰ νὴ Δία προσ-
θήσομεν, ἔφη· πῶς γὰρ ἄν τις ἄνευ τούτων εὐδαιμονοίη;
Νὴ Δί', ἔφη, προσθήσομεν ἄρα, ἐξ ὧν πολλὰ καὶ χαλεπὰ 35
συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις· πολλοὶ μὲν γὰρ διὰ τὸ κάλλος
ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῖς ὡραίοις παρακεκινηκότων διαφθείρον-
ται, πολλοὶ δὲ διὰ τὴν ἰσχὺν μείζοσιν ἔργοις ἐπιχειροῦντες
οὐ μικροῖς κακοῖς περιπίπτουσι, πολλοὶ δὲ διὰ τὸν πλοῦ-
τον διαθρυπτόμενοί τε καὶ ἐπιβουλευόμενοι ἀπόλλυνται,
πολλοὶ δὲ διὰ δόξαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν μεγάλα κακὰ
πεπόνθασιν. Ἀλλὰ μήν, ἔφη, εἴ γε μηδὲ τὸ εὐδαιμονεῖν 36
ἐπαινῶν ὀρθῶς λέγω, ὁμολογῶ μηδ' ὅ,τι πρὸς τοὺς θεοὺς
εὔχεσθαι χρὴ εἰδέναι. Ἀλλὰ ταῦτα μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης,
ἴσως διὰ τὸ σφόδρα πιστεύειν εἰδέναι οὐδ' ἔσκεψαι· ἐπεὶ
δὲ πόλεως δημοκρατουμένης παρασκευάζῃ προεστάναι,
δῆλον ὅτι δημοκρατίαν γε οἶσθα τί ἐστι. Πάντως δήπου,
ἔφη. Δοκεῖ οὖν σοι δυνατὸν εἶναι δημοκρατίαν εἰδέναι 37
μὴ εἰδότα δῆμον; Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε. Καὶ δῆμον ἄρ'
οἶσθα τί ἐστιν; Οἶμαι ἔγωγε. Καὶ τί νομίζεις δῆμον
εἶναι; Τοὺς πένητας τῶν πολιτῶν ἔγωγε. Καὶ τοὺς πέ-
νητας ἄρα οἶσθα; Πῶς γὰρ οὔ; Ἆρ' οὖν καὶ τοὺς πλου-
σίους οἶσθα; Οὐδέν γε ἧττον ἢ καὶ τοὺς πένητας. Ποίους
δὲ πένητας καὶ ποίους πλουσίους καλεῖς; Τοὺς μέν, οἶμαι,
μὴ ἱκανὰ ἔχοντας εἰς ἃ δεῖ τελεῖν πένητας, τοὺς δὲ πλείω
τῶν ἱκανῶν πλουσίους. Καταμεμάθηκας οὖν, ὅτι ἐνίοις 38
μὲν πάνυ ὀλίγα ἔχουσιν οὐ μόνον ἀρκεῖ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ
περιποιοῦνται ἀπ' αὐτῶν, ἐνίοις δὲ πάνυ πολλὰ οὐχ ἱκανά
ἐστι; Καὶ νὴ Δί', ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὀρθῶς γάρ με ἀνα-
μιμνήσκεις, οἶδα γὰρ καὶ τυράννους τινάς, οἳ δι' ἔνδειαν
ὥσπερ οἱ ἀπορώτατοι ἀναγκάζονται ἀδικεῖν. Οὐκοῦν, ἔφη 39
ὁ Σωκράτης, εἴ γε ταῦτα οὕτως ἔχει, τοὺς μὲν τυράννους*

εἰς τὸν δῆμον θήσομεν, τοὺς δὲ ὀλίγα κεκτημένους, ἐὰν
οἰκονομικοὶ ὦσιν, εἰς τοὺς πλουσίους. καὶ ὁ Εὐθύδημος
ἔφη· Ἀναγκάζει με καὶ ταῦτα ὁμολογεῖν δῆλον ὅτι ἡ ἐμὴ
φαυλότης· καὶ φροντίζω, μὴ κράτιστον ᾖ μοι σιγᾶν· κιν-
δυνεύω γὰρ ἁπλῶς οὐδὲν εἰδέναι. καὶ πάνυ ἀθύμως ἔχων
ἀπῆλθε καὶ καταφρονήσας ἑαυτοῦ καὶ νομίσας τῷ ὄντι
40 ἀνδράποδον εἶναι. πολλοὶ μὲν οὖν τῶν οὕτω διατεθέν-
των ὑπὸ Σωκράτους οὐκέτι αὐτῷ προσήεσαν, οὓς καὶ
βλακωτέρους ἐνόμιζεν· ὁ δὲ Εὐθύδημος ὑπέλαβεν οὐκ ἂν
ἄλλως ἀνὴρ ἀξιόλογος γενέσθαι, εἰ μὴ ὅτι μάλιστα Σω-
κράτει συνείη· καὶ οὐκ ἀπελείπετο ἔτι αὐτοῦ, εἰ μή τι
ἀναγκαῖον εἴη· ἔνια δὲ καὶ ἐμιμεῖτο ὧν ἐκεῖνος ἐπετή-
δευεν. ὁ δ' ὡς ἔγνω αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, ἥκιστα μὲν
διετάραττεν, ἁπλούστατα δὲ καὶ σαφέστατα ἐξηγεῖτο ἅ
τε ἐνόμιζεν εἰδέναι δεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν κράτιστα εἶναι.

3 Τὸ μὲν οὖν λεκτικοὺς καὶ πρακτικοὺς καὶ μηχανικοὺς
γίγνεσθαι τοὺς συνόντας οὐκ ἔσπευδεν, ἀλλὰ πρότερον
τούτων ᾤετο χρῆναι σωφροσύνην αὐτοῖς ἐγγενέσθαι. τοὺς
γὰρ ἄνευ τοῦ σωφρονεῖν ταῦτα δυναμένους ἀδικωτέρους
2 τε καὶ δυνατωτέρους κακουργεῖν ἐνόμιζεν εἶναι. πρῶτον
μὲν δὴ περὶ θεοὺς ἐπειρᾶτο σώφρονας ποιεῖν τοὺς συν-
όντας. ἄλλοι μὲν οὖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους οὕτως ὁμιλοῦντι
παραγενόμενοι διηγοῦντο· ἐγὼ δέ, ὅτε πρὸς Εὐθύδημον
3 τοιάδε διελέγετο, παρεγενόμην. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύ-
δημε, ἤδη ποτέ σοι ἐπῆλθεν ἐνθυμηθῆναι, ὡς ἐπιμελῶς
οἱ θεοὶ ὧν οἱ ἄνθρωποι δέονται κατεσκευάκασι; καὶ ὅς,
Μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐκ ἔμοιγε. Ἀλλ' οἶσθά γ', ἔφη, ὅτι
πρῶτον μὲν φωτὸς δεόμεθα, ὃ ἡμῖν οἱ θεοὶ παρέχουσι;
Νὴ Δί', ἔφη, ὅ γ' εἰ μὴ εἴχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν
ἦμεν ἕνεκά γε τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ μὴν καὶ
ἀναπαύσεώς γε δεομένοις ἡμῖν νύκτα παρέχουσι κάλλιστον
ἀναπαυτήριον. Πάνυ γ', ἔφη, καὶ τοῦτο χάριτος ἄξιον.
4 Οὐκοῦν καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν ἥλιος φωτεινὸς ὢν τάς τε ὥρας
τῆς ἡμέρας ἡμῖν καὶ τἆλλα πάντα σαφηνίζει, ἡ δὲ νὺξ
διὰ τὸ σκοτεινὴ εἶναι ἀσαφεστέρα ἐστίν, ἄστρα ἐν τῇ νυκτὶ
ἀνέφηναν, ἃ ἡμῖν τὰς ὥρας τῆς νυκτὸς ἐμφανίζει, καὶ διὰ
τοῦτο πολλὰ ὧν δεόμεθα πράττομεν; Ἔστι ταῦτα, ἔφη.

Ἀλλὰ μὴν ἥ γε σελήνη οὐ μόνον τῆς νυκτός, ἀλλὰ καὶ τοῦ
μηνὸς τὰ μέρη φανερὰ ἡμῖν ποιεῖ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.
Τὸ δ', ἐπεὶ τροφῆς δεόμεθα, ταύτην ἡμῖν ἐκ τῆς γῆς 5
ἀναδιδόναι καὶ ὥρας ἁρμοττούσας πρὸς τοῦτο παρέχειν,
αἳ ἡμῖν οὐ μόνον ὧν δεόμεθα πολλὰ καὶ παντοῖα παρα-
σκευάζουσιν, ἀλλὰ καὶ οἷς εὐφραινόμεθα; Πάνυ, ἔφη, καὶ
ταῦτα φιλάνθρωπα. Τὸ δὲ καὶ ὕδωρ ἡμῖν παρέχειν οὕτω 6
πολλοῦ ἄξιον, ὥστε συμφύειν τε καὶ συναύξειν τῇ γῇ καὶ
ταῖς ὥραις πάντα τὰ χρήσιμα ἡμῖν, συντρέφειν δὲ καὶ
αὐτοὺς ἡμᾶς, καὶ μιγνύμενον πᾶσι τοῖς τρέφουσιν ἡμᾶς
εὐκατεργαστότερά τε καὶ ὠφελιμώτερα καὶ ἡδίω ποιεῖν
αὐτὰ καὶ ἐπειδὴ πλείστου δεόμεθα τούτου, ἀφθονέστατον
αὐτὸ παρέχειν ἡμῖν; Καὶ τοῦτο, ἔφη, προνοητικόν. Τὸ 7
δὲ καὶ τὸ πῦρ πορίσαι ἡμῖν ἐπίκουρον μὲν ψύχους, ἐπί-
κουρον δὲ σκότους, συνεργὸν δὲ πρὸς πᾶσαν τέχνην καὶ
πάντα, ὅσα ὠφελείας ἕνεκα ἄνθρωποι κατασκευάζονται;
ὡς γὰρ συνελόντι εἰπεῖν, οὐδὲν ἀξιόλογον ἄνευ πυρὸς
ἄνθρωποι τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων κατασκευάζονται.
Ὑπερβάλλει, ἔφη, καὶ τοῦτο φιλανθρωπίᾳ. Τὸ δὲ τὸν 8
ἥλιον, ἐπειδὰν ἐν χειμῶνι τράπηται, προσιέναι τὰ μὲν
ἁδρύνοντα, τὰ δὲ ξηραίνοντα, ὧν καιρὸς διελήλυθε, καὶ
ταῦτα διαπραξάμενον μηκέτι ἐγγυτέρω προσιέναι, ἀλλ'
ἀποτρέπεσθαι φυλαττόμενον, μή τι ἡμᾶς μᾶλλον τοῦ
δέοντος θερμαίνων βλάψῃ, καὶ ὅταν αὖ πάλιν ἀπιὼν
γένηται, ἔνθα καὶ ἡμῖν δῆλόν ἐστιν ὅτι εἰ προσωτέρω
ἄπεισιν, ἀποπαγησόμεθα ὑπὸ τοῦ ψύχους, πάλιν αὖ τρέ-
πεσθαι καὶ προσχωρεῖν καὶ ἐνταῦθα τοῦ οὐρανοῦ ἀνα-
στρέφεσθαι, ἔνθα μάλιστ' ἂν ἡμᾶς ὠφελοίη; Νὴ τὸν Δί',
ἔφη, καὶ ταῦτα παντάπασιν ἔοικεν ἀνθρώπων ἕνεκα
γιγνομένοις. Τὸ δ', ἐπειδὴ καὶ τοῦτο φανερόν, ὅτι οὐκ 9
ἂν ὑπενέγκοιμεν οὔτε τὸ καῦμα οὔτε τὸ ψῦχος, εἰ ἐξα-
πίνης γίγνοιτο, οὕτω μὲν κατὰ μικρὸν προσιέναι τὸν
ἥλιον, οὕτω δὲ κατὰ μικρὸν ἀπιέναι, ὥστε λανθά-
νειν ἡμᾶς εἰς ἑκάτερα τὰ ἰσχυρότατα καθισταμένους;
Ἐγὼ μέν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ἤδη τοῦτο σκοπῶ, εἰ ἄρα
τί ἐστι τοῖς θεοῖς ἔργον ἢ ἀνθρώπους θεραπεύειν·
ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐμποδίζει με, ὅτι καὶ τἆλλα ζῷα τούτων

10 μετέχει. Οὐ γὰρ καὶ τοῦτ᾽, ἔφη ὁ Σωκράτης, φανερόν, ὅτι καὶ ταῦτα ἀνθρώπων ἕνεκα γίγνεταί τε καὶ ἀνατρέφεται; τί γὰρ ἄλλο ζῷον αἰγῶν τε καὶ οἰῶν καὶ βοῶν καὶ ἵππων καὶ ὄνων καὶ τῶν ἄλλων ζῴων τοσαῦτα ἀγαθὰ ἀπολαύει ὅσα ἄνθρωποι; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ πλείω ἢ τῶν φυτῶν· τρέφονται γοῦν καὶ χρηματίζονται οὐδὲν ἧττον ἀπὸ τούτων ἢ ἀπ᾽ ἐκείνων· πολὺ δὲ γένος ἀνθρώπων τοῖς μὲν ἐκ τῆς γῆς φυομένοις εἰς τροφὴν οὐ χρῆται, ἀπὸ δὲ βοσκημάτων γάλακτι καὶ τυρῷ καὶ κρέασι τρεφόμενοι ζῶσι· πάντες δὲ τιθασεύοντες καὶ δαμάζοντες τὰ χρήσιμα τῶν ζῴων εἴς τε πόλεμον καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ συνεργοῖς χρῶνται. Ὁμογνωμονῶ σοι καὶ τοῦτ᾽, ἔφη· ὁρῶ γὰρ αὐτῶν καὶ τὰ πολὺ ἰσχυρότερα ἡμῶν οὕτως ὑποχείρια γιγνόμενα τοῖς ἀνθρώποις, ὥστε χρῆσθαι αὐτοῖς ὅ,τι ἂν
11 βούλωνται. Τὸ δ᾽, ἐπειδὴ πολλὰ μὲν καλὰ καὶ ὠφέλιμα, διαφέροντα δὲ ἀλλήλων ἐστί, προσθεῖναι τοῖς ἀνθρώποις αἰσθήσεις ἁρμοττούσας πρὸς ἕκαστα, δι᾽ ὧν ἀπολαύομεν πάντων τῶν ἀγαθῶν· τὸ δὲ καὶ λογισμὸν ἡμῖν ἐμφῦσαι, ᾧ περὶ ὧν αἰσθανόμεθα λογιζόμενοί τε καὶ μνημονεύοντες καταμανθάνομεν, ὅπῃ ἕκαστα συμφέρει, καὶ πολλὰ μηχανώμεθα, δι᾽ ὧν τῶν τε ἀγαθῶν ἀπολαύομεν καὶ τὰ κακὰ
12 ἀλεξόμεθα· τὸ δὲ καὶ ἑρμηνείαν δοῦναι, δι᾽ ἧς πάντων τῶν ἀγαθῶν μεταδίδομέν τε ἀλλήλοις διδάσκοντες καὶ κοινωνοῦμεν καὶ νόμους τιθέμεθα καὶ πολιτευόμεθα; Παντάπασιν ἐοίκασιν, ὦ Σώκρατες, οἱ θεοὶ πολλὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. Τὸ δὲ καὶ εἰ ἀδυνατοῦμεν τὰ συμφέροντα προνοεῖσθαι ὑπὲρ τῶν μελλόντων, ἡμῖν αὐτοὺς συνεργεῖν διὰ μαντικῆς τοῖς πυνθανομένοις φράζοντας τὰ ἀποβησόμενα καὶ διδάσκοντας, ᾗ ἂν ἄριστα γίγνοιτο; Σοὶ δ᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐοίκασιν ἔτι φιλικώτερον ἢ τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι, εἴ γε μηδὲ ἐπερωτώμενοι ὑπὸ σοῦ προσημαίνουσί σοι ἅ τε χρὴ ποιεῖν καὶ ἃ μή.
13 Ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, καὶ σὺ γνώσῃ, ἂν μὴ ἀναμένῃς, ἕως ἂν τὰς μορφὰς τῶν θεῶν ἴδῃς, ἀλλ᾽ ἐξαρκῇ σοι τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντι σέβεσθαι καὶ τιμᾶν τοὺς θεούς. ἐννόει δέ, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ οὕτως ὑποδεικνύουσιν· οἵ τε γὰρ ἄλλοι ἡμῖν τἀγαθὰ διδόντες οὐδὲν τούτων εἰς τοὐμ-

φανὲς ἰόντες διδόασι καὶ ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων, ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθά ἐστι, καὶ ἀεὶ μὲν χρωμένοις ἀτριβῆ τε καὶ ὑγιᾶ καὶ ἀγήρατα παρέχων, θᾶττον δὲ νοήματος ὑπηρετοῦντα ἀναμαρτήτως, οὗτος τὰ μέγιστα μὲν πράττων ὁρᾶται, τάδε δὲ οἰκονομῶν ἀόρατος ἡμῖν ἐστιν. ἐννόει δ', ὅτι καὶ ὁ πᾶσι φανερὸς 14
δοκῶν εἶναι ἥλιος οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς ἀνθρώποις ἑαυτὸν ἀκριβῶς ὁρᾶν, ἀλλ' ἐάν τις αὐτὸν ἀναιδῶς ἐγχειρῇ θεᾶσθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται. καὶ τοὺς ὑπηρέτας δὲ τῶν θεῶν εὑρήσεις ἀφανεῖς ὄντας· κεραυνός τε γὰρ ὅτι μὲν ἄνωθεν ἀφίεται δῆλον καὶ ὅτι οἷς ἂν ἐντύχῃ πάντων κρατεῖ· ὁρᾶται δ' οὔτ' ἐπιὼν οὔτε κατασκήψας οὔτε ἀπιών· καὶ ἄνεμοι αὐτοὶ μὲν οὐχ ὁρῶνται, ἃ δὲ ποιοῦσι φανερὰ ἡμῖν ἐστι καὶ προσιόντων αὐτῶν αἰσθανόμεθα. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνθρώπου γε ψυχή, ἣ εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἀνθρωπίνων τοῦ θείου μετέχει, ὅτι μὲν βασιλεύει ἐν ἡμῖν φανερόν, ὁρᾶται δὲ οὐδ' αὐτή. ἃ χρὴ κατανοοῦντα μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀοράτων, ἀλλ' ἐκ τῶν γιγνομένων τὴν δύναμιν αὐτῶν καταμανθάνοντα τιμᾶν τὸ δαιμόνιον.
Ἐγὼ μέν, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὅτι μὲν οὐδὲ 15
μικρὸν ἀμελήσω τοῦ δαιμονίου, σαφῶς οἶδα· ἐκεῖνο δὲ ἀθυμῶ, ὅτι μοι δοκεῖ τὰς τῶν θεῶν εὐεργεσίας οὐδ' ἂν εἷς ποτε ἀνθρώπων ἀξίαις χάρισιν ἀμείβεσθαι. Ἀλλὰ 16
μὴ τοῦτο ἀθύμει, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε· ὁρᾷς γάρ, ὅτι ὁ ἐν Δελφοῖς θεός, ὅταν τις αὐτὸν ἐπερωτᾷ, πῶς ἂν τοῖς θεοῖς χαρίζοιτο, ἀποκρίνεται Νόμῳ πόλεως. νόμος δὲ δήπου πανταχοῦ ἐστι κατὰ δύναμιν ἱεροῖς θεοὺς ἀρέσκεσθαι. πῶς οὖν ἄν τις κάλλιον καὶ εὐσεβέστερον τιμῴη θεοὺς ἢ ὡς αὐτοὶ κελεύουσιν, οὕτω ποιῶν; ἀλλὰ χρὴ τῆς 17
μὲν δυνάμεως μηδὲν ὑφίεσθαι· ὅταν γάρ τις τοῦτο ποιῇ, φανερὸς δήπου ἐστὶ τότε οὐ τιμῶν θεούς. χρὴ οὖν μηδὲν ἐλλείποντα κατὰ δύναμιν τιμᾶν τοὺς θεοὺς θαρρεῖν τε καὶ ἐλπίζειν τὰ μέγιστα ἀγαθά· οὐ γὰρ παρ' ἄλλων γ' ἄν τις μείζω ἐλπίζων σωφρονοίη ἢ παρὰ τῶν τὰ μέγιστα ὠφελεῖν δυναμένων οὐδ' ἂν ἄλλως μᾶλλον ἢ εἰ τούτοις ἀρέσκοι. ἀρέσκοι δὲ πῶς ἂν μᾶλλον ἢ εἰ ὡς μάλιστα πείθοιτο αὐτοῖς; τοιαῦτα μὲν δὴ λέγων τε καὶ 18

*αὐτὸς ποιῶν εὐσεβεστέρους τε καὶ σωφρονεστέρους τοὺς
συνόντας παρεσκεύαζεν.*

4 *[Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ δικαίου γε οὐκ ἀπεκρύπτετο
ἣν εἶχε γνώμην, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἀπεδείκνυτο, ἰδίᾳ τε πᾶσι
νομίμως τε καὶ ὠφελίμως χρώμενος καὶ κοινῇ ἄρχουσί τε
ἃ οἱ νόμοι προστάττοιεν πειθόμενος καὶ κατὰ πόλιν καὶ
ἐν ταῖς στρατείαις οὕτως, ὥστε διάδηλος εἶναι παρὰ τοὺς
2 ἄλλους εὐτακτῶν, καὶ ὅτε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστάτης
γενόμενος οὐκ ἐπέτρεψε τῷ δήμῳ παρὰ τοὺς νόμους ψη-
φίσασθαι, ἀλλὰ σὺν τοῖς νόμοις ἠναντιώθη τοιαύτῃ ὁρμῇ
τοῦ δήμου, ἣν οὐκ ἂν οἶμαι ἄλλον οὐδένα ἄνθρωπον ὑπο-
3 μεῖναι· καὶ ὅτε οἱ τριάκοντα προσέταττον αὐτῷ παρὰ
τοὺς νόμους τι, οὐκ ἐπείθετο· τοῖς τε γὰρ νέοις ἀπαγο-
ρευόντων αὐτῶν μὴ διαλέγεσθαι καὶ προσταξάντων ἐκείνῳ
τε καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν πολιτῶν ἀγαγεῖν τινα ἐπὶ θανάτῳ,
μόνος οὐκ ἐπείσθη διὰ τὸ παρὰ τοὺς νόμους αὐτῷ προσ-
4 τάττεσθαι· καὶ ὅτε τὴν ὑπὸ Μελήτου γραφὴν ἔφευγε, τῶν
ἄλλων εἰωθότων ἐν τοῖς δικαστηρίοις πρὸς χάριν τε τοῖς
δικασταῖς διαλέγεσθαι καὶ κολακεύειν καὶ δεῖσθαι παρὰ
τοὺς νόμους καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα πολλῶν πολλάκις ὑπὸ
τῶν δικαστῶν ἀφιεμένων, ἐκεῖνος οὐδὲν ἠθέλησε τῶν εἰω-
θότων ἐν τῷ δικαστηρίῳ παρὰ τοὺς νόμους ποιῆσαι, ἀλλὰ
ῥᾳδίως ἂν ἀφεθεὶς ὑπὸ τῶν δικαστῶν, εἰ καὶ μετρίως τι
τούτων ἐποίησε, προείλετο μᾶλλον τοῖς νόμοις ἐμμένων
5 ἀποθανεῖν ἢ παρανομῶν ζῆν. καὶ ἔλεγε δὲ οὕτως καὶ
πρὸς ἄλλους μὲν πολλάκις,] οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ πρὸς
Ἱππίαν τὸν Ἠλεῖον περὶ τοῦ δικαίου τοιάδε διαλεχθέντα.
διὰ χρόνου γὰρ ἀφικόμενος ὁ Ἱππίας Ἀθήναζε παρεγένετο
τῷ Σωκράτει λέγοντι πρός τινας, ὡς θαυμαστὸν εἴη τὸ
εἰ μέν τις βούλοιτο σκυτέα διδάξασθαί τινα ἢ τέκτονα ἢ
χαλκέα ἢ ἱππέα, μὴ ἀπορεῖν, ὅποι ἂν πέμψας τούτου
τύχοι· [φασὶ δέ τινες, καὶ ἵππον καὶ βοῦν τῷ βουλομένῳ
δικαίους ποιήσασθαι πάντα μεστὰ εἶναι τῶν διδαξόντων·]
ἐὰν δέ τις βούληται ἢ αὐτὸς μαθεῖν τὸ δίκαιον ἢ υἱὸν ἢ
οἰκέτην διδάξασθαι, μὴ εἰδέναι, ὅποι ἂν ἐλθὼν τύχοι
τούτου. καὶ ὁ μὲν Ἱππίας ἀκούσας ταῦτα ὥσπερ ἐπι-
6 σκώπτων αὐτόν, Ἔτι γὰρ σύ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνα τὰ*

αὐτὰ λέγεις, ἃ ἐγὼ πάλαι ποτέ σου ἤκουσα; καὶ ὁ Σω-
κράτης, Ὃ δέ γε τούτου δεινότερον, ἔφη, ὦ Ἱππία, οὐ
μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν· σὺ
δ' ἴσως διὰ τὸ πολυμαθὴς εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν οὐδέ-
ποτε τὰ αὐτὰ λέγεις. Ἀμέλει, ἔφη, πειρῶμαι καινόν τι
λέγειν ἀεί. Πότερον, ἔφη, καὶ περὶ ὧν ἐπίστασαι, οἷον 7
περὶ γραμμάτων ἐάν τις ἔρηταί σε, πόσα καὶ ποῖα Σω-
κράτους ἐστίν, ἄλλα μὲν πρότερον, ἄλλα δὲ νῦν πειρᾷ
λέγειν; ἢ περὶ ἀριθμῶν τοῖς ἐρωτῶσιν, εἰ τὰ δὶς πέντε
δέκα ἐστίν, οὐ τὰ αὐτὰ νῦν ἃ καὶ πρότερον ἀποκρίνῃ;
Περὶ μὲν τούτων, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ σὺ καὶ ἐγὼ
ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω· περὶ μέντοι τοῦ δικαίου πάνυ οἶμαι
νῦν ἔχειν εἰπεῖν, πρὸς ἃ οὔτε σὺ οὔτ' ἂν ἄλλος οὐδεὶς
δύναιτ' ἀντειπεῖν. Νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, μέγα λέγεις ἀγαθὸν 8
εὑρηκέναι, εἰ παύσονται μὲν οἱ δικασταὶ δίχα ψηφιζό-
μενοι, παύσονται δὲ οἱ πολῖται περὶ τῶν δικαίων ἀντι-
λέγοντές τε καὶ ἀντιδικοῦντες καὶ στασιάζοντες, παύσονται
δὲ αἱ πόλεις διαφερόμεναι περὶ τῶν δικαίων καὶ πολε-
μοῦσαι. καὶ ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἀπολειφθείην
σου πρὸ τοῦ ἀκοῦσαι τηλικοῦτον ἀγαθὸν εὑρηκότος. Ἀλλὰ 9
μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἀκούσῃ, πρίν γ' ἂν αὐτὸς ἀποφήνῃ, ὅ,τι
νομίζεις τὸ δίκαιον εἶναι. ἀρκεῖ γάρ, ὅτι τῶν ἄλλων κατα-
γελᾷς ἐρωτῶν μὲν καὶ ἐλέγχων πάντας, αὐτὸς δ' οὐδενὶ
θέλων ὑπέχειν λόγον οὐδὲ γνώμην ἀποφαίνεσθαι περὶ
οὐδενός. Τί δέ; ὦ Ἱππία, ἔφη, οὐκ ᾔσθησαι, ὅτι ἐγὼ 10
ἃ δοκεῖ μοι δίκαια εἶναι οὐδὲν παύομαι ἀποδεικνύμενος;
Καὶ ποῖος δή σοι, ἔφη, οὗτος ὁ λόγος ἐστίν; Εἰ δὲ μὴ
λόγῳ, ἔφη, ἀλλ' ἔργῳ ἀποδείκνυμαι· ἢ οὐ δοκεῖ σοι ἀξιο-
τεκμαρτότερον τοῦ λόγου τὸ ἔργον εἶναι; Πολύ γε νὴ Δί',
ἔφη· δίκαια μὲν γὰρ λέγοντες πολλοὶ ἄδικα ποιοῦσι,
δίκαια δὲ πράττων οὐδ' ἂν εἷς ἄδικος εἴη. Ἤισθησαι 11
οὖν πώποτέ μου ἢ ψευδομαρτυροῦντος ἢ συκοφαντοῦντος
ἢ φίλους ἢ πόλιν εἰς στάσιν ἐμβάλλοντος ἢ ἄλλο τι ἄδικον
πράττοντος; Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Τὸ δὲ τῶν ἀδίκων ἀπέχε-
σθαι οὐ δίκαιον ἡγῇ; Δῆλος εἶ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ νῦν
διαφεύγειν ἐγχειρῶν τὸ ἀποδείκνυσθαι γνώμην, ὅ,τι νομί-
ζεις τὸ δίκαιον· οὐ γὰρ ἃ πράττουσιν οἱ δίκαιοι, ἀλλ' ἃ

12 μὴ πράττουσι, ταῦτα λέγεις. Ἀλλ' ᾤμην ἔγωγ', ἔφη ὁ
Σωκράτης, τὸ μὴ θέλειν ἀδικεῖν ἱκανὸν δικαιοσύνης ἐπί-
δειγμα εἶναι. εἰ δέ σοι μὴ δοκεῖ, σκέψαι, ἐὰν τόδε σοι
μᾶλλον ἀρέσκῃ· φημὶ γὰρ ἐγὼ τὸ νόμιμον δίκαιον εἶναι.
Ἆρα τὸ αὐτὸ λέγεις, ὦ Σώκρατες, νόμιμόν τε καὶ δίκαιον
13 εἶναι; Ἔγωγε, ἔφη. Οὐ γὰρ αἰσθάνομαί σου, ὁποῖον
νόμιμον ἢ ποῖον δίκαιον λέγεις. Νόμους δὲ πόλεως, ἔφη,
γιγνώσκεις; Ἔγωγε, ἔφη. Καὶ τίνας τούτους νομίζεις;
Ἃ οἱ πολῖται, ἔφη, συνθέμενοι ἅ τε δεῖ ποιεῖν καὶ ὧν
ἀπέχεσθαι ἐγράψαντο. Οὐκοῦν, ἔφη, νόμιμος μὲν ἂν εἴη
ὁ κατὰ ταῦτα πολιτευόμενος, ἄνομος δὲ ὁ ταῦτα παρα-
βαίνων; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ δίκαια μὲν ἂν
πράττοι ὁ τούτοις πειθόμενος, ἄδικα δ' ὁ τούτοις ἀπει-
θῶν; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν ὁ μὲν τὰ δίκαια πράττων
δίκαιος, ὁ δὲ τὰ ἄδικα ἄδικος; Πῶς γὰρ οὔ; Ὁ μὲν ἄρα
14 νόμιμος δίκαιός ἐστιν, ὁ δὲ ἄνομος ἄδικος. καὶ ὁ Ἱππίας,
Νόμους δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, πῶς ἄν τις ἡγήσαιτο σπου-
δαῖον πρᾶγμα εἶναι ἢ τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, οὕς γε πολ-
λάκις αὐτοὶ οἱ θέμενοι ἀποδοκιμάσαντες μετατίθενται;
Καὶ γὰρ πόλεμον, ἔφη ὁ Σωκράτης, πολλάκις ἀράμεναι
αἱ πόλεις πάλιν εἰρήνην ποιοῦνται. Καὶ μάλα, ἔφη. Διά-
φορον οὖν τι οἴει ποιεῖν, ἔφη, τοὺς τοῖς νόμοις πειθο-
μένους φαυλίζων, ὅτι καταλυθεῖεν ἂν οἱ νόμοι, ἢ εἰ τοὺς
ἐν τοῖς πολέμοις εὐτακτοῦντας ψέγοις, ὅτι γένοιτ' ἂν
εἰρήνη; ἢ καὶ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ταῖς πατρίσι προθύ-
15 μως βοηθοῦντας μέμφῃ; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Λυκοῦργον
δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καταμεμάθηκας
ὅτι οὐδὲν ἂν διάφορον τῶν ἄλλων πόλεων τὴν Σπάρτην
ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνειρ-
γάσατο αὐτῇ; τῶν δὲ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν οὐκ οἶσθα
ὅτι οἵτινες ἂν τοῖς πολίταις αἰτιώτατοι ὦσι τοῦ τοῖς
νόμοις πείθεσθαι, οὗτοι ἄριστοί εἰσι καὶ πόλις, ἐν ᾗ
μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε
16 ἄριστα διάγει καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατός ἐστιν; ἀλλὰ
μὴν καὶ ὁμόνοιά γε μέγιστόν τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν
εἶναι καὶ πλειστάκις ἐν αὐταῖς αἵ τε γερουσίαι καὶ οἱ
ἄριστοι ἄνδρες παρακελεύονται τοῖς πολίταις ὁμονοεῖν,

καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται τοὺς πολίτας ὀμνύναι ὁμονοήσειν, καὶ πανταχοῦ ὀμνύουσι τὸν ὅρκον τοῦτον· οἶμαι δ' ἐγὼ ταῦτα γίγνεσθαι οὐχ ὅπως τοὺς αὐτοὺς χοροὺς κρίνωσιν οἱ πολῖται οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς αὐλητὰς ἐπαινῶσιν οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς ποιητὰς αἱρῶνται οὐδ' ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἥδωνται, ἀλλ' ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται. τούτοις γὰρ τῶν πολιτῶν ἐμμενόντων, αἱ πόλεις ἰσχυρόταταί τε καὶ εὐδαιμονέσταται γίγνονται· ἄνευ δὲ ὁμονοίας οὔτ' ἂν πόλις εὖ πολιτευθείη οὔτ' οἶκος καλῶς οἰκηθείη. ἰδίᾳ δὲ πῶς μὲν ἄν τις ἧττον ὑπὸ πό- 17
λεως ζημιοῖτο, πῶς δ' ἂν μᾶλλον τιμῷτο ἢ εἰ τοῖς νόμοις πείθοιτο; πῶς δ' ἂν ἧττον ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡττῷτο ἢ πῶς ἂν μᾶλλον νικῴη; τίνι δ' ἄν τις μᾶλλον πιστεύσειε παρακαταθέσθαι ἢ χρήματα ἢ υἱοὺς ἢ θυγατέρας; τίνα δ' ἂν ἡ πόλις ὅλη ἀξιοπιστότερον ἡγήσαιτο τοῦ νομίμου; παρὰ τίνος δ' ἂν μᾶλλον τῶν δικαίων τύχοιεν ἢ γονεῖς ἢ οἰκεῖοι ἢ οἰκέται ἢ φίλοι ἢ πολῖται ἢ ξένοι; τίνι δ' ἂν μᾶλλον πολέμιοι πιστεύσειαν ἢ ἀνοχὰς ἢ σπονδὰς ἢ συνθήκας περὶ εἰρήνης; τίνι δ' ἂν μᾶλλον ἢ τῷ νομίμῳ σύμμαχοι ἐθέλοιεν γίγνεσθαι; τῷ δ' ἂν μᾶλλον οἱ σύμμαχοι πιστεύσειαν ἢ ἡγεμονίαν ἢ φρουραρχίαν ἢ πόλεις; τίνα δ' ἄν τις εὐεργετήσας ὑπολάβοι χάριν κομιεῖσθαι μᾶλλον ἢ τὸν νόμιμον; ἢ τίνα μᾶλλον ἄν τις εὐεργετήσειεν ἢ παρ' οὗ χάριν ἀπολήψεσθαι νομίζει; τῷ δ' ἄν τις βούλοιτο μᾶλλον φίλος εἶναι ἢ τῷ τοιούτῳ ἢ τῷ ἧττον ἐχθρός; τῷ δ' ἄν τις ἧττον πολεμήσειεν ἢ ᾧ μάλιστα μὲν φίλος εἶναι βούλοιτο, ἥκιστα δ' ἐχθρὸς καὶ ᾧ πλεῖστοι μὲν φίλοι καὶ σύμμαχοι βούλοιντο εἶναι, ἐλάχιστοι δ' ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι; ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἱππία, τὸ αὐτὸ ἀποδείκνυμαι νόμι- 18
μόν τε καὶ δίκαιον εἶναι· σὺ δ' εἰ τἀναντία γιγνώσκεις, δίδασκε. καὶ ὁ Ἱππίας, Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὔ μοι δοκῶ τἀναντία γιγνώσκειν οἷς εἴρηκας περὶ τοῦ δικαίου. Ἀγράφους δέ τινας οἶσθα, ἔφη, ὦ Ἱππία, 19
νόμους; Τούς γ' ἐν πάσῃ, ἔφη, χώρᾳ κατὰ ταὐτὰ νομιζομένους. Ἔχοις ἂν οὖν εἰπεῖν, ἔφη, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὺς ἔθεντο; Καὶ πῶς ἄν, ἔφη, οἵ γε οὔτε συνελθεῖν ἅπαντες ἂν δυνηθεῖεν οὔτε ὁμόφωνοί εἰσι; Τίνας οὖν, ἔφη, νομίζεις

τεθεικέναι τοὺς νόμους τούτους; Ἐγὼ μέν, ἔφη, θεοὺς
οἶμαι τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι· καὶ
γὰρ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις πρῶτον νομίζεται θεοὺς
20 σέβειν. Οὐκοῦν καὶ γονέας τιμᾶν πανταχοῦ νομίζεται;
Καὶ τοῦτο, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ μήτε γονέας παισὶ μίγνυσθαι
μήτε παῖδας γονεῦσιν; Οὐκέτι μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρα-
τες, οὗτος θεοῦ νόμος εἶναι. Τί δή; ἔφη. Ὅτι, ἔφη, αἰσθά-
21 νομαί τινας παραβαίνοντας αὐτόν. Καὶ γὰρ ἄλλα πολλά,
ἔφη, παρανομοῦσιν· ἀλλὰ δίκην γέ τοι διδόασιν οἱ παρα-
βαίνοντες τοὺς ὑπὸ τῶν θεῶν κειμένους νόμους, ἣν οὐδενὶ
τρόπῳ δυνατὸν ἀνθρώπῳ διαφυγεῖν, ὥσπερ τοὺς ὑπ᾽
ἀνθρώπων κειμένους νόμους ἔνιοι παραβαίνοντες διαφεύ-
γουσι τὸ δίκην διδόναι, οἱ μὲν λανθάνοντες, οἱ δὲ βιαζό-
22 μενοι. Καὶ ποίαν, ἔφη, δίκην, ὦ Σώκρατες, οὐ δύνανται
διαφεύγειν γονεῖς τε παισὶ καὶ παῖδες γονεῦσι μιγνύμενοι;
Τὴν μεγίστην νὴ Δί᾽, ἔφη· τί γὰρ ἂν μεῖζον πάθοιεν ἄν-
23 θρωποι τεκνοποιούμενοι τοῦ κακῶς τεκνοποιεῖσθαι; Πῶς
οὖν, ἔφη, κακῶς οὗτοι τεκνοποιοῦνται, οὕς γε οὐδὲν κω-
λύει ἀγαθοὺς αὐτοὺς ὄντας ἐξ ἀγαθῶν παιδοποιεῖσθαι;
Ὅτι νὴ Δί᾽, ἔφη, οὐ μόνον ἀγαθοὺς δεῖ τοὺς ἐξ ἀλλήλων
παιδοποιουμένους εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζοντας τοῖς σώ-
μασιν· ἢ δοκεῖ σοι ὅμοια τὰ σπέρματα εἶναι τὰ τῶν ἀκμα-
ζόντων τοῖς τῶν μήπω ἀκμαζόντων ἢ τῶν παρηκμακότων;
Ἀλλὰ μὰ Δί᾽, ἔφη, οὐκ εἰκὸς ὅμοια εἶναι. Πότερα οὖν,
ἔφη, βελτίω; Δῆλον ὅτι, ἔφη, τὰ τῶν ἀκμαζόντων. Τὰ
τῶν μὴ ἀκμαζόντων ἄρα οὐ σπουδαῖα; Οὐκ εἰκὸς μὰ Δί᾽,
ἔφη. Οὐκοῦν οὕτω γε οὐ δεῖ παιδοποιεῖσθαι; Οὐ γὰρ οὖν,
ἔφη. Οὐκοῦν οἵ γε οὕτω παιδοποιούμενοι ὡς οὐ δεῖ παι-
δοποιοῦνται; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Τίνες οὖν ἄλλοι, ἔφη,
κακῶς ἂν παιδοποιοῖντο, εἴ γε μὴ οὗτοι; Ὁμογνωμονῶ
24 σοι, ἔφη, καὶ τοῦτο. Τί δέ; τοὺς εὖ ποιοῦντας ἀντευερ-
γετεῖν οὐ πανταχοῦ νόμιμόν ἐστι; Νόμιμον, ἔφη· παρα-
βαίνεται δὲ καὶ τοῦτο. Οὐκοῦν καὶ οἱ τοῦτο παραβαίνον-
τες δίκην διδόασι φίλων μὲν ἀγαθῶν ἔρημοι γιγνόμενοι,
τοὺς δὲ μισοῦντας ἑαυτοὺς ἀναγκαζόμενοι διώκειν· ἢ οὐχ
οἱ μὲν εὖ ποιοῦντες τοὺς χρωμένους ἑαυτοῖς ἀγαθοὶ φίλοι
εἰσίν, οἱ δὲ μὴ ἀντευεργετοῦντες τοὺς τοιούτους διὰ μὲν

τὴν ἀχαριστίαν μισοῦνται ὑπ᾽ αὐτῶν, διὰ δὲ τὸ μάλιστα λυσιτελεῖν τοῖς τοιούτοις χρῆσθαι τούτους μάλιστα διώκουσι; Νὴ τὸν Δί᾽, ὦ Σώκρατες, ἔφη, θείοις ταῦτα πάντα ἔοικε· τὸ γὰρ τοὺς νόμους αὐτοὺς τοῖς παραβαίνουσι τὰς τιμωρίας ἔχειν βελτίονος ἢ κατ᾽ ἄνθρωπον νομοθέτου δοκεῖ μοι εἶναι. Πότερον οὖν, ὦ Ἱππία, τοὺς θεοὺς ἡγῇ 25 τὰ δίκαια νομοθετεῖν ἢ ἄλλα τῶν δικαίων; Οὐκ ἄλλα μὰ Δί᾽, ἔφη· σχολῇ γὰρ ἂν ἄλλος γέ τις τὰ δίκαια νομοθετήσειεν εἰ μὴ θεός. Καὶ τοῖς θεοῖς ἄρα, ὦ Ἱππία, τὸ αὐτὸ δίκαιόν τε καὶ νόμιμον εἶναι ἀρέσκει.

Τοιαῦτα λέγων τε καὶ πράττων δικαιοτέρους ἐποίει τοὺς πλησιάζοντας.

Ὡς δὲ καὶ πρακτικωτέρους ἐποίει τοὺς συνόντας ἑαυτῷ, 5
νῦν αὖ τοῦτο λέξω. νομίζων γὰρ ἐγκράτειαν ὑπάρχειν ἀγαθὸν εἶναι τῷ μέλλοντι καλόν τι πράξειν πρῶτον μὲν αὐτὸς φανερὸς ἦν τοῖς συνοῦσιν ἠσκηκὼς αὐτὸν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἔπειτα διαλεγόμενος προετρέπετο πάντων μάλιστα τοὺς συνόντας πρὸς ἐγκράτειαν. ἀεὶ μὲν οὖν 2
περὶ τῶν πρὸς ἀρετὴν χρησίμων αὐτός τε διετέλει μεμνημένος καὶ τοὺς συνόντας πάντας ὑπομιμνήσκων· οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ πρὸς Εὐθύδημον περὶ ἐγκρατείας τοιάδε διαλεχθέντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἆρα καλὸν καὶ μεγαλεῖον νομίζεις εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ πόλει κτῆμα ἐλευθερίαν; Ὡς οἷόν τέ γε μάλιστα, ἔφη. Ὅστις οὖν ἄρχεται 3
ὑπὸ τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν καὶ διὰ ταύτας μὴ δύναται πράττειν τὰ βέλτιστα, νομίζεις τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι; Ἥκιστα, ἔφη. Ἴσως γὰρ ἐλευθέριον φαίνεταί σοι τὸ πράττειν τὰ βέλτιστα, εἶτα τὸ ἔχειν τοὺς κωλύσοντας τὰ τοιαῦτα ποιεῖν ἀνελεύθερον νομίζεις; Παντάπασί γ᾽, ἔφη. Παντάπασιν ἄρα σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς ἀνελεύ- 4
θεροι εἶναι; Νὴ τὸν Δί᾽ εἰκότως. Πότερα δέ σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς κωλύεσθαι μόνον τὰ κάλλιστα πράττειν ἢ καὶ ἀναγκάζεσθαι τὰ αἴσχιστα ποιεῖν; Οὐδὲν ἧττον ἔμοιγ᾽, ἔφη, δοκοῦσι ταῦτα ἀναγκάζεσθαι ἢ ἐκεῖνα κωλύεσθαι. Ποίους δέ τινας δεσπότας ἡγῇ τοὺς τὰ μὲν ἄριστα κωλύ- 5
οντας, τὰ δὲ κάκιστα ἀναγκάζοντας; Ὡς δυνατὸν νὴ Δί᾽, ἔφη, κακίστους. Δουλείαν δὲ ποίαν κακίστην νομίζεις

εἶναι; Ἐγὼ μέν, ἔφη, τὴν παρὰ τοῖς κακίστοις δεσπόταις. Τὴν κακίστην ἄρα δουλείαν οἱ ἀκρατεῖς δουλεύουσιν;
6 Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Σοφίαν δὲ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν οὐ δοκεῖ σοι ἀπείργουσα τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀκρασία εἰς τοὐναντίον αὐτοὺς ἐμβάλλειν; ἢ οὐ δοκεῖ σοι προσέχειν τε τοῖς ὠφελοῦσι καὶ καταμανθάνειν αὐτὰ κωλύειν ἀφέλκουσα ἐπὶ τὰ ἡδέα καὶ πολλάκις αἰσθανομένους τῶν ἀγαθῶν τε καὶ τῶν κακῶν ἐκπλήξασα ποιεῖν τὸ χεῖρον ἀντὶ
7 τοῦ βελτίονος αἱρεῖσθαι; Γίγνεται τοῦτ', ἔφη. Σωφροσύνης δέ, ὦ Εὐθύδημε, τίνι ἂν φαίημεν ἧττον ἢ τῷ ἀκρατεῖ προσήκειν; αὐτὰ γὰρ δήπου τὰ ἐναντία σωφροσύνης καὶ ἀκρασίας ἔργα ἐστίν. Ὁμολογῶ καὶ τοῦτο, ἔφη. Τοῦ δ' ἐπιμελεῖσθαι ὧν προσήκει οἴει τι κωλυτικώτερον εἶναι ἀκρασίας; Οὔκουν ἔγωγ', ἔφη. Τοῦ δὲ ἀντὶ τῶν ὠφελούντων τὰ βλάπτοντα προαιρεῖσθαι ποιοῦντος καὶ τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι, ἐκείνων δὲ ἀμελεῖν πείθοντος καὶ τοῖς σωφρονοῦσι τὰ ἐναντία ποιεῖν ἀναγκάζοντος οἴει
8 τι ἀνθρώπῳ κάκιον εἶναι; Οὐδέν, ἔφη. Οὐκοῦν τὴν ἐγκράτειαν τῶν ἐναντίων ἢ τὴν ἀκρασίαν εἰκὸς τοῖς ἀνθρώποις αἰτίαν εἶναι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τῶν ἐναντίων τὸ αἴτιον εἰκὸς ἄριστον εἶναι; Εἰκὸς γάρ, ἔφη. Ἔοικεν ἄρ', ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄριστον ἀνθρώπῳ ἐγκρά-
9 τεια εἶναι; Εἰκότως γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Ἐκεῖνο δέ, ὦ Εὐθύδημε, ἤδη πώποτε ἐνεθυμήθης; Ποῖον; ἔφη. Ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἡδέα, ἐφ' ἅπερ μόνα δοκεῖ ἡ ἀκρασία τοὺς ἀνθρώπους ἄγειν, αὐτὴ μὲν οὐ δύναται ἄγειν, ἡ δ' ἐγκράτεια πάντων μάλιστα ἥδεσθαι ποιεῖ. Πῶς; ἔφη. Ὥσπερ ἡ μὲν ἀκρασία οὐκ ἐῶσα καρτερεῖν οὔτε λιμὸν οὔτε δίψαν οὔτε ἀφροδισίων ἐπιθυμίαν οὔτε ἀγρυπνίαν, δι' ὧν μόνων ἔστιν ἡδέως μὲν φαγεῖν τε καὶ πιεῖν καὶ ἀφροδισιάσαι, ἡδέως δ' ἀναπαύσασθαί τε καὶ κοιμηθῆναι, καὶ περιμείναντας καὶ ἀνασχομένους, ἕως ἂν ταῦτα ὡς ἔνι ἥδιστα γένηται, κωλύει τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τε καὶ συνεχεστάτοις ἀξιολόγως ἥδεσθαι· ἡ δ' ἐγκράτεια μόνη ποιοῦσα καρτερεῖν τὰ εἰρημένα μόνη καὶ ἥδεσθαι ποιεῖ ἀξίως μνήμης ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις. Παντάπασιν, ἔφη, ἀληθῆ λέγεις.
10 Ἀλλὰ μὴν τοῦ μαθεῖν τι καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ τοῦ ἐπι-

μεληθῆναι τῶν τοιούτων τινός, δι' ὧν ἄν τις καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα καλῶς διοικήσειε καὶ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον καλῶς οἰκονομήσειε καὶ φίλοις καὶ πόλει ὠφέλιμος γένοιτο καὶ ἐχθροὺς κρατήσειεν, ἀφ' ὧν οὐ μόνον ὠφέλειαι, ἀλλὰ καὶ ἡδοναὶ μέγισται γίγνονται, οἱ μὲν ἐγκρατεῖς ἀπολαύουσι πράττοντες αὐτά, οἱ δ' ἀκρατεῖς οὐδενὸς μετέχουσι. τῷ γὰρ ἂν ἧττον φήσαιμεν τῶν τοιούτων προσήκειν ἢ ᾧ ἥκιστα ἔξεστι ταῦτα πράττειν, κατεχομένῳ ἐπὶ τῷ σπουδάζειν περὶ τὰς ἐγγυτάτω ἡδονάς; καὶ ὁ Εὐθύδημος, Δοκεῖς μοι, ἔφη, ὦ Σώ- 11
κρατες, λέγειν, ὡς ἀνδρὶ ἥττονι τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν πάμπαν οὐδεμιᾶς ἀρετῆς προσήκει. Τί γὰρ διαφέρει, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄνθρωπος ἀκρατὴς θηρίου τοῦ ἀμαθεστάτου; ὅστις γὰρ τὰ μὲν κράτιστα μὴ σκοπεῖ, τὰ ἥδιστα δ' ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ ποιεῖν, τί ἂν διαφέροι τῶν ἀφρονεστάτων βοσκημάτων; ἀλλὰ τοῖς ἐγκρατέσι μόνοις ἔξεστι σκοπεῖν τὰ κράτιστα τῶν πραγμάτων καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ διαλέγοντας κατὰ γένη τὰ μὲν ἀγαθὰ προαιρεῖσθαι, τῶν δὲ κακῶν ἀπέχεσθαι. καὶ οὕτως ἔφη ἀρί- 12
στους τε καὶ εὐδαιμονεστάτους ἄνδρας γίγνεσθαι καὶ διαλέγεσθαι δυνατωτάτους. ἔφη δὲ καὶ τὸ διαλέγεσθαι ὀνομασθῆναι ἐκ τοῦ συνιόντας κοινῇ βουλεύεσθαι διαλέγοντας κατὰ γένη τὰ πράγματα· δεῖν οὖν πειρᾶσθαι ὅτι μάλιστα πρὸς τοῦτο ἑαυτὸν ἕτοιμον παρασκευάζειν καὶ τούτου μάλιστα ἐπιμελεῖσθαι· ἐκ τούτου γὰρ γίγνεσθαι ἄνδρας ἀρίστους τε καὶ ἡγεμονικωτάτους καὶ διαλεκτικωτάτους.

Ὡς δὲ καὶ διαλεκτικωτέρους ἐποίει τοὺς συνόντας, πει- 6
ράσομαι καὶ τοῦτο λέγειν. Σωκράτης γὰρ τοὺς μὲν εἰδότας, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, ἐνόμιζε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι· τοὺς δὲ μὴ εἰδότας οὐδὲν ἔφη θαυμαστὸν εἶναι αὐτούς τε σφάλλεσθαι καὶ ἄλλους σφάλλειν· ὧν ἕνεκα σκοπῶν σὺν τοῖς συνοῦσι, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, οὐδέποτ' ἔληγε. πάντα μὲν οὖν ᾗ διωρίζετο πολὺ ἔργον ἂν εἴη διεξελθεῖν· ἐν ὅσοις δὲ τὸν τρόπον τῆς ἐπισκέψεως δηλώσειν οἶμαι, τοσαῦτα λέξω. πρῶτον δὲ περὶ 2
εὐσεβείας ὧδέ πως ἐσκόπει. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ποῖόν τι νομίζεις εὐσέβειαν εἶναι; καὶ ὅς, Κάλλιστον νὴ Δί', ἔφη. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν, ὁποῖός τις ὁ εὐσεβής ἐστιν; Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, ὁ τοὺς θεοὺς τιμῶν. Ἔξεστι δὲ ὃν ἄν τις βούληται τρόπον τοὺς θεοὺς τιμᾶν; Οὐκ ἀλλὰ νόμοι

3 εἰσί, καθ' οὓς δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν. Οὐκοῦν ὁ τοὺς νόμους τούτους εἰδὼς εἰδείη ἄν, ὡς δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν; Οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. Ἆρ' οὖν ὁ εἰδώς, ὡς δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν, οὐκ ἄλλως οἴεται δεῖν τοῦτο ποιεῖν ἢ ὡς οἶδεν; Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. Ἄλλως δέ τις θεοὺς τιμᾷ ἢ ὡς οἴεται δεῖν;
4 Οὐκ οἶμαι, ἔφη. Ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς νομίμως ἂν τοὺς θεοὺς τιμῴη; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν ὅ γε νομίμως τιμῶν ὡς δεῖ τιμᾷ; Πῶς γὰρ οὔ; Ὁ δέ γε ὡς δεῖ τιμῶν εὐσεβής ἐστι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς ὀρθῶς ἂν ἡμῖν εὐσεβὴς ὡρισμένος εἴη; Ἐμοὶ γοῦν, ἔφη, δοκεῖ.

5 Ἀνθρώποις δὲ ἄρα ἔξεστιν ὃν ἄν τις τρόπον βούληται χρῆσθαι; Οὐκ ἀλλὰ καὶ περὶ τούτους ὁ εἰδὼς ἅ ἐστι νόμιμα, καθ' ἃ δεῖ πρὸς ἀλλήλους χρῆσθαι, νόμιμος ἂν εἴη. Οὐκοῦν οἱ κατὰ ταῦτα χρώμενοι ἀλλήλοις ὡς δεῖ χρῶνται; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν οἵ γε ὡς δεῖ χρώμενοι καλῶς χρῶνται; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν οἵ γε τοῖς ἀνθρώποις καλῶς χρώμενοι καλῶς πράττουσι τἀνθρώπεια πράγματα; Εἰκός γ', ἔφη. Οὐκοῦν οἱ τοῖς νόμοις πειθόμενοι δίκαια οὗτοι ποιοῦσι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.
6 Δίκαια δέ, ἔφη, οἶσθα ὁποῖα καλεῖται; Ἃ οἱ νόμοι κελεύουσιν, ἔφη. Οἱ ἄρα ποιοῦντες ἃ οἱ νόμοι κελεύουσι δίκαιά τε ποιοῦσι καὶ ἃ δεῖ; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν οἵ γε τὰ δίκαια ποιοῦντες δίκαιοί εἰσιν; Οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. Οἴει οὖν τινας πείθεσθαι τοῖς νόμοις μὴ εἰδότας ἃ οἱ νόμοι κελεύουσιν; Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Εἰδότας δὲ ἃ δεῖ ποιεῖν οἴει τινὰς οἴεσθαι δεῖν μὴ ταῦτα ποιεῖν; Οὐκ οἶμαι, ἔφη. Οἶσθα δέ τινας ἄλλα ποιοῦντας ἢ ἃ οἴονται δεῖν; Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Οἱ ἄρα τὰ περὶ ἀνθρώπους νόμιμα εἰδότες οὗτοι τὰ δίκαια ποιοῦσι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν οἵ γε τὰ δίκαια ποιοῦντες δίκαιοί εἰσι; Τίνες γὰρ ἄλλοι; ἔφη. Ὀρθῶς ἄν ποτε ἄρα ὁριζοίμεθα ὁριζόμενοι δικαίους εἶναι τοὺς εἰδότας τὰ περὶ ἀνθρώπους νόμιμα; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

7 Σοφίαν δὲ τί ἂν φήσαιμεν εἶναι; εἰπέ μοι, πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ σοφοὶ ἃ ἐπίστανται, ταῦτα σοφοὶ εἶναι ἢ εἰσί τινες ἃ μὴ ἐπίστανται σοφοί; Ἃ ἐπίστανται δῆλον ὅτι, ἔφη. πῶς γὰρ ἄν τις ἅ γε μὴ ἐπίσταιτο, ταῦτα σοφὸς εἴη; Ἆρ' οὖν οἱ σοφοὶ ἐπιστήμῃ σοφοί εἰσι; Τίνι γὰρ ἄν, ἔφη, ἄλλῳ τις εἴη σοφὸς εἴ γε μὴ ἐπιστήμῃ; Ἄλλο δέ τι

σοφίαν οἴει εἶναι ἢ ᾧ σοφοί εἰσιν; Οὐκ ἔγωγε. Ἐπιστήμη ἄρα σοφία ἐστίν; Ἔμοιγε δοκεῖ. Ἆρ᾿ οὖν δοκεῖ σοι ἀνθρώπῳ δυνατὸν εἶναι τὰ ὄντα πάντα ἐπίστασθαι; Οὐδὲ μὰ Δί᾿ ἔμοιγε πολλοστὸν μέρος αὐτῶν. Πάντα μὲν ἄρα σοφὸν οὐχ οἷόν τε ἄνθρωπον εἶναι; Μὰ Δί᾿ οὐ δῆτα, ἔφη. Ὃ ἄρα ἐπίσταται ἕκαστος, τοῦτο καὶ σοφός ἐστιν; Ἔμοιγε δοκεῖ.

Ἆρ᾿ οὖν, ὦ Εὐθύδημε, καὶ τἀγαθὸν οὕτω ζητητέον 8 ἐστί; Πῶς; ἔφη. Δοκεῖ σοι τὸ αὐτὸ πᾶσιν ὠφέλιμον εἶναι; Οὐκ ἔμοιγε. Τί δέ; τὸ ἄλλῳ ὠφέλιμον οὐ δοκεῖ σοι ἐνίοτε ἄλλῳ βλαβερὸν εἶναι; Καὶ μάλα, ἔφη. Ἄλλο δ᾿ ἄν τι φαίης ἀγαθὸν εἶναι ἢ τὸ ὠφέλιμον; Οὐκ ἔγωγ᾿, ἔφη. Τὸ ἄρα ὠφέλιμον ἀγαθόν ἐστιν ὅτῳ ἂν ὠφέλιμον ᾖ; Δοκεῖ μοι, ἔφη.

Τὸ δὲ καλὸν ἔχοιμεν ἄν πως ἄλλως εἰπεῖν ἢ ὀνομά- 9 ζεις καλὸν ἢ σῶμα ἢ σκεῦος ἢ ἄλλ᾿ ὁτιοῦν, ὃ οἶσθα πρὸς πάντα καλὸν ὄν; Μὰ Δί᾿ οὐκ ἔγωγ᾿, ἔφη. Ἆρ᾿ οὖν πρὸς ὃ ἂν ἕκαστον χρήσιμον ᾖ, πρὸς τοῦτο ἑκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Καλὸν δὲ πρὸς ἄλλο τι ἐστὶν ἕκαστον ἢ πρὸς ὃ ἑκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; Οὐδὲ πρὸς ἓν ἄλλο, ἔφη. Τὸ χρήσιμον ἄρα καλόν ἐστι πρὸς ὃ ἂν ᾖ χρήσιμον; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

Ἀνδρείαν δέ, ὦ Εὐθύδημε, ἆρα τῶν καλῶν νομίζεις 10 εἶναι; Κάλλιστον μὲν οὖν ἔγωγ᾿, ἔφη. Χρήσιμον ἄρα οὐ πρὸς τὰ ἐλάχιστα νομίζεις τὴν ἀνδρείαν; Νὴ Δί᾿, ἔφη, πρὸς τὰ μέγιστα μὲν οὖν. Ἆρ᾿ οὖν δοκεῖ σοι πρὸς τὰ δεινά τε καὶ ἐπικίνδυνα χρήσιμον εἶναι τὸ ἀγνοεῖν αὐτά; Ἥκιστά γ᾿, ἔφη. Οἱ ἄρα μὴ φοβούμενοι τὰ τοιαῦτα διὰ τὸ μὴ εἰδέναι, τί ἐστιν, οὐκ ἀνδρεῖοί εἰσι; Νὴ Δί᾿, ἔφη· πολλοὶ γὰρ ἂν οὕτω γε τῶν τε μαινομένων καὶ τῶν δειλῶν ἀνδρεῖοι εἶεν. Τί δὲ οἱ καὶ τὰ μὴ δεινὰ δεδοικότες; Ἔτι γε νὴ Δία, ἔφη, ἧττον. Ἆρ᾿ οὖν τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ἐπικίνδυνα ὄντας ἀνδρείους ἡγῇ εἶναι, τοὺς δὲ κακοὺς δειλούς; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἀγαθοὺς 11 δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα νομίζεις ἄλλους τινὰς ἢ τοὺς δυναμένους αὐτοῖς καλῶς χρῆσθαι; Οὐκ ἀλλὰ τούτους, ἔφη. Κακοὺς δὲ ἄρα τοὺς οἵους τούτοις κακῶς χρῆσθαι; Τίνας γὰρ ἄλλους; ἔφη. Ἆρ᾿ οὖν ἕκαστοι χρῶνται ὡς οἴονται δεῖν; Πῶς γὰρ ἄλλως; ἔφη. Ἆρ᾿ οὖν οἱ μὴ δυνάμενοι καλῶς χρῆσθαι ἴσασιν, ὡς δεῖ χρῆσθαι; Οὐ δήπου γε,

ἔφη. Οἱ ἄρα εἰδότες, ὡς δεῖ χρῆσθαι, οὗτοι καὶ δύνανται;
Μόνοι γ', ἔφη. Τί δὲ οἱ μὴ διημαρτηκότες, ἆρα κακῶς
χρῶνται τοῖς τοιούτοις; Οὐκ οἶμαι, ἔφη. Οἱ ἄρα κακῶς
χρώμενοι διημαρτήκασιν; Εἰκός γ', ἔφη. Οἱ μὲν ἄρα
ἐπιστάμενοι τοῖς δεινοῖς τε καὶ ἐπικινδύνοις καλῶς χρῆ-
σθαι ἀνδρεῖοί εἰσιν, οἱ δὲ διαμαρτάνοντες τούτου δειλοί;
Ἔμοιγε δοκοῦσιν, ἔφη.

12 *Βασιλείαν δὲ καὶ τυραννίδα ἀρχὰς μὲν ἀμφοτέρας*
ἡγεῖτο εἶναι, διαφέρειν δὲ ἀλλήλων ἐνόμιζε. τὴν μὲν
γὰρ ἑκόντων τε τῶν ἀνθρώπων καὶ κατὰ νόμους τῶν
πόλεων ἀρχὴν βασιλείαν ἡγεῖτο, τὴν δὲ ἀκόντων τε καὶ
μὴ κατὰ νόμους, ἀλλ' ὅπως ὁ ἄρχων βούλοιτο, τυραννίδα.
καὶ ὅπου μὲν ἐκ τῶν τὰ νόμιμα ἐπιτελούντων αἱ ἀρχαὶ
καθίστανται, ταύτην μὲν τὴν πολιτείαν ἀριστοκρατίαν
ἐνόμιζεν εἶναι, ὅπου δ' ἐκ τιμημάτων, πλουτοκρατίαν,
ὅπου δ' ἐκ πάντων, δημοκρατίαν.

13 *Εἰ δέ τις αὐτῷ περί του ἀντιλέγοι μηδὲν ἔχων σαφὲς*
λέγειν, ἀλλ' ἄνευ ἀποδείξεως ἤτοι σοφώτερον φάσκων εἶναι
ὃν αὐτὸς λέγοι ἢ πολιτικώτερον ἢ ἀνδρειότερον ἢ ἄλλο τι
τῶν τοιούτων, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐπανῆγεν ἂν πάντα τὸν
14 *λόγον ὧδέ πως· Φὴς σὺ ἀμείνω πολίτην εἶναι ὃν σὺ ἐπαι-*
νεῖς ἢ ὃν ἐγώ; Φημὶ γὰρ οὖν. Τί οὖν οὐκ ἐκεῖνο πρῶτον
ἐπεσκεψάμεθα, τί ἐστιν ἔργον ἀγαθοῦ πολίτου; Ποιῶμεν
τοῦτο. Οὐκοῦν ἐν μὲν χρημάτων διοικήσει κρατοίη ἂν ὁ
χρήμασιν εὐπορωτέραν τὴν πόλιν ποιῶν; Πάνυ μὲν οὖν,
ἔφη. Ἐν δέ γε πολέμῳ ὁ καθυπερτέραν τῶν ἀντιπάλων;
Πῶς γὰρ οὔ; Ἐν δὲ πρεσβείᾳ ἆρ' ὃς ἂν φίλους ἀντὶ πολε-
μίων παρασκευάζῃ; Εἰκός γε. Οὐκοῦν καὶ ἐν δημηγορίᾳ
ὁ στάσεις τε παύων καὶ ὁμόνοιαν ἐμποιῶν; Ἔμοιγε δοκεῖ.
οὕτω δὲ τῶν λόγων ἐπαναγομένων καὶ τοῖς ἀντιλέγουσιν
15 *αὐτοῖς φανερὸν ἐγίγνετο τἀληθές. ὁπότε δὲ αὐτός τι τῷ*
λόγῳ διεξίοι, διὰ τῶν μάλιστα ὁμολογουμένων ἐπορεύετο,
νομίζων ταύτην ἀσφάλειαν εἶναι λόγου. τοιγαροῦν πολὺ
μάλιστα ὧν ἐγὼ οἶδα, ὅτε λέγοι, τοὺς ἀκούοντας ὁμολο-
γοῦντας παρεῖχε. ἔφη δὲ καὶ Ὅμηρον τῷ Ὀδυσσεῖ ἀνα-
θεῖναι τὸ ἀσφαλῆ ῥήτορα εἶναι, ὡς ἱκανὸν αὐτὸν ὄντα
διὰ τῶν δοκούντων τοῖς ἀνθρώποις ἄγειν τοὺς λόγους.

7 *Ὅτι μὲν οὖν ἁπλῶς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαίνετο*
Σωκράτης πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτῷ, δοκεῖ μοι δῆλον
ἐκ τῶν εἰρημένων εἶναι· ὅτι δὲ καὶ αὐτάρκεις ἐν ταῖς

προσηκούσαις πράξεσιν αὐτοὺς εἶναι ἐπεμελεῖτο, νῦν τοῦτο
λέξω. πάντων μὲν γὰρ ὧν ἐγὼ οἶδα μάλιστα ἔμελεν αὐτῷ
εἰδέναι, ὅτου τις ἐπιστήμων εἴη τῶν συνόντων αὐτῷ· ὧν
δὲ προσήκει ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ εἰδέναι, ὅ,τι μὲν αὐτὸς
εἰδείη, πάντων προθυμότατα ἐδίδασκεν· ὅτου δὲ αὐτὸς
ἀπειρότερος εἴη, πρὸς τοὺς ἐπισταμένους ἦγεν αὐτούς.
ἐδίδασκε δὲ καὶ μέχρι ὅτου δέοι ἔμπειρον εἶναι ἑκάστου 2
πράγματος τὸν ὀρθῶς πεπαιδευμένον. αὐτίκα γεωμετρίαν
μέχρι μὲν τούτου ἔφη δεῖν μανθάνειν, ἕως ἱκανός τις
γένοιτο, εἴ ποτε δεήσειε, γῆν μέτρῳ ὀρθῶς ἢ παραλαβεῖν
ἢ παραδοῦναι ἢ διανεῖμαι ἢ ἔργον ἀποδείξασθαι. οὕτω
δὲ τοῦτο ῥάδιον εἶναι μαθεῖν, ὥστε τὸν προσέχοντα τὸν
νοῦν τῇ μετρήσει ἅμα τήν τε γῆν ὁπόση ἐστὶν εἰδέναι καὶ
ὡς μετρεῖται ἐπιστάμενον ἀπιέναι. τὸ δὲ μέχρι τῶν δυσ- 3
συνέτων διαγραμμάτων γεωμετρίαν μανθάνειν ἀπεδοκί-
μαζεν. ὅ,τι μὲν γὰρ ὠφελοίη ταῦτα, οὐκ ἔφη ὁρᾶν· καίτοι
οὐκ ἄπειρός γε αὐτῶν ἦν. ἔφη δὲ ταῦτα ἱκανὰ εἶναι ἀν-
θρώπου βίον κατατρίβειν καὶ ἄλλων πολλῶν τε καὶ ὠφε-
λίμων μαθημάτων ἀποκωλύειν. ἐκέλευε δὲ καὶ ἀστρο- 4
λογίας ἐμπείρους γίγνεσθαι, καὶ ταύτης μέντοι μέχρι τοῦ
νυκτός τε ὥραν καὶ μηνὸς καὶ ἐνιαυτοῦ δύνασθαι γιγνώ-
σκειν ἕνεκα πορείας τε καὶ πλοῦ καὶ φυλακῆς καὶ ὅσα
ἄλλα ἢ νυκτὸς ἢ μηνὸς ἢ ἐνιαυτοῦ πράττεται, πρὸς ταῦτ᾽
ἔχειν τεκμηρίοις χρῆσθαι τὰς ὥρας τῶν εἰρημένων δια-
γιγνώσκοντας. καὶ ταῦτα δὲ ῥᾴδια εἶναι μαθεῖν παρά τε
νυκτοθηρῶν καὶ κυβερνητῶν καὶ ἄλλων πολλῶν, οἷς ἐπι-
μελὲς ταῦτα εἰδέναι. τὸ δὲ μέχρι τούτου ἀστρονομίαν 5
μανθάνειν, μέχρι τοῦ καὶ τὰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ περιφορᾷ ὄντα
καὶ τοὺς πλάνητάς τε καὶ ἀσταθμήτους ἀστέρας γνῶναι
καὶ τὰς ἀποστάσεις αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τὰς περιόδους
καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν ζητοῦντας κατατρίβεσθαι, ἰσχυρῶς
ἀπέτρεπεν. ὠφέλειαν μὲν γὰρ οὐδεμίαν οὐδ᾽ ἐν τούτοις
ἔφη ὁρᾶν· καίτοι οὐδὲ τούτων γε ἀνήκοος ἦν· ἔφη δὲ καὶ
ταῦτα ἱκανὰ εἶναι κατατρίβειν ἀνθρώπου βίον καὶ πολ-
λῶν καὶ ὠφελίμων ἀποκωλύειν. ὅλως δὲ τῶν οὐρανίων, 6
ᾗ ἕκαστα ὁ θεὸς μηχανᾶται, φροντιστὴν γίγνεσθαι ἀπέ-
τρεπεν· οὔτε γὰρ εὑρετὰ ἀνθρώποις αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶναι
οὔτε χαρίζεσθαι θεοῖς ἂν ἡγεῖτο τὸν ζητοῦντα ἃ ἐκεῖνοι
σαφηνίσαι οὐκ ἐβουλήθησαν. κινδυνεῦσαι δ᾽ ἂν ἔφη καὶ
παραφρονῆσαι τὸν ταῦτα μεριμνῶντα οὐδὲν ἧττον ἢ

*Ἀναξαγόρας παρεφρόνησεν ὁ μέγιστον φρονήσας ἐπὶ τῷ
7 τὰς τῶν θεῶν μηχανὰς ἐξηγεῖσθαι. ἐκεῖνος γὰρ λέγων
μὲν τὸ αὐτὸ εἶναι πῦρ τε καὶ ἥλιον ἠγνόει, ὅτι τὸ μὲν
πῦρ οἱ ἄνθρωποι ῥᾳδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ
δύνανται ἀντιβλέπειν καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἡλίου καταλαμπό-
μενοι τὰ χρώματα μελάντερα ἔχουσιν, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς
οὔ· ἠγνόει δὲ καὶ ὅτι τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων ἄνευ μὲν
ἡλίου αὐγῆς οὐδὲν δύναται καλῶς αὔξεσθαι, ὑπὸ δὲ τοῦ
πυρὸς θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται· φάσκων δὲ τὸν
ἥλιον λίθον διάπυρον εἶναι καὶ τοῦτο ἠγνόει, ὅτι λίθος
μὲν ἐν πυρὶ ὢν οὔτε λάμπει οὔτε πολὺν χρόνον ἀντέχει,
ὁ δὲ ἥλιος τὸν πάντα χρόνον πάντων λαμπρότατος ὢν δια-
8 μένει. ἐκέλευε δὲ καὶ λογισμοὺς μανθάνειν· καὶ τούτων δὲ
ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐκέλευε φυλάττεσθαι τὴν μάταιον
πραγματείαν, μέχρι δὲ τοῦ ὠφελίμου πάντα καὶ αὐτὸς
9 συνεσκόπει καὶ συνδιεξῄει τοῖς συνοῦσι. προέτρεπε δὲ
σφόδρα καὶ ὑγιείας ἐπιμελεῖσθαι τοὺς συνόντας παρά τε
τῶν εἰδότων μανθάνοντας ὁπόσα ἐνδέχοιτο καὶ ἑαυτῷ
ἕκαστον προσέχοντα διὰ παντὸς τοῦ βίου, τί βρῶμα ἢ τί
πῶμα ἢ ποῖος πόνος συμφέροι αὐτῷ καὶ πῶς τούτοις
χρώμενος ὑγιεινότατ' ἂν διάγοι. τοῦ γὰρ οὕτω προσέχον-
τος ἑαυτῷ ἔργον ἔφη εἶναι εὑρεῖν ἰατρὸν τὰ πρὸς ὑγίειαν
συμφέροντα αὐτῷ μᾶλλον διαγιγνώσκοντα.*

10 *Εἰ δέ τις μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν ὠφε-
λεῖσθαι βούλοιτο, συνεβούλευε μαντικῆς ἐπιμελεῖσθαι.
τὸν γὰρ εἰδότα, δι' ὧν οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν
πραγμάτων σημαίνουσιν, οὐδέποτ' ἔρημον ἔφη γίγνεσθαι
συμβουλῆς θεῶν.*

8 *Εἰ δέ τις, ὅτι φάσκοντος αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ
προσημαίνειν ἅ τε δέοι καὶ ἃ μὴ δέοι ποιεῖν ὑπὸ τῶν δικα-
στῶν κατεγνώσθη θάνατος, οἴεται αὐτὸν ἐλέγχεσθαι περὶ
τοῦ δαιμονίου ψευδόμενον, ἐννοησάτω πρῶτον μέν, ὅτι
οὕτως ἤδη τότε πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν, ὥστ' εἰ καὶ μὴ τότε,
οὐκ ἂν πολλῷ ὕστερον τελευτῆσαι τὸν βίον· εἶτα ὅτι τὸ μὲν
ἀχθεινότατον τοῦ βίου καὶ ἐν ᾧ πάντες τὴν διάνοιαν μει-
οῦνται ἀπέλιπεν, ἀντὶ δὲ τούτου τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην ἐπι-
δειξάμενος εὔκλειαν προσεκτήσατο τήν τε δίκην πάντων
ἀνθρώπων ἀληθέστατα καὶ ἐλευθεριώτατα καὶ δικαιότατα
εἰπὼν καὶ τὴν κατάγνωσιν τοῦ θανάτου πρᾳότατα καὶ
2 ἀνδρωδέστατα ἐνεγκών. ὁμολογεῖται γὰρ οὐδένα πω τῶν*

μνημονευομένων ἀνθρώπων κάλλιον θάνατον ἐνεγκεῖν. ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ μετὰ τὴν κρίσιν τριάκοντα ἡμέρας βιῶναι διὰ τὸ Δήλια μὲν ἐκείνου τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα ἐᾶν δημοσίᾳ ἀποθνήσκειν, ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ, καὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἅπασι τοῖς συνήθεσι φανερὸς ἐγένετο οὐδὲν ἀλλοιότερον διαβιοὺς ἢ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον· καίτοι τὸν ἔμπροσθέν γε πάντων ἀνθρώπων μάλιστα ἐθαυμάζετο ἐπὶ τῷ εὐθύμως τε καὶ εὐκόλως ζῆν. [καὶ πῶς ἄν τις κάλλιον ἢ οὕτως ἀποθάνοι; 3
ἢ ποῖος ἂν εἴη θάνατος καλλίων ἢ ὃν κάλλιστά τις ἀποθάνοι; ποῖος δ' ἂν γένοιτο θάνατος εὐδαιμονέστερος τοῦ καλλίστου; ἢ ποῖος θεοφιλέστερος τοῦ εὐδαιμονεστάτου;]
Λέξω δὲ καὶ ἃ Ἑρμογένους τοῦ Ἱππονίκου ἤκουσα περὶ 4
αὐτοῦ. ἔφη γάρ, ἤδη Μελήτου γεγραμμένου αὐτὸν τὴν γραφήν, αὐτὸς ἀκούων αὐτοῦ πάντα μᾶλλον ἢ περὶ τῆς δίκης διαλεγομένου λέγειν αὐτῷ, ὡς χρὴ σκοπεῖν, ὅ,τι ἀπολογήσεται. τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον εἰπεῖν· Οὐ γὰρ δοκῶ σοι τοῦτο μελετῶν διαβεβιωκέναι; ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἤρετο, ὅπως, εἰπεῖν αὐτόν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν διαγεγένηται ἢ διασκοπῶν μὲν τά τε δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, πράττων δὲ τὰ δίκαια καὶ τῶν ἀδίκων ἀπεχόμενος, ἥνπερ νομίζοι καλλίστην μελέτην ἀπολογίας εἶναι. αὐτὸς δὲ πάλιν εἰπεῖν· 5
Οὐχ ὁρᾷς, ὦ Σώκρατες, ὅτι οἱ Ἀθήνησι δικασταὶ πολλοὺς μὲν ἤδη μηδὲν ἀδικοῦντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολλοὺς δὲ ἀδικοῦντας ἀπέλυσαν; Ἀλλὰ νὴ τὸν Δία, φάναι αὐτόν, ὦ Ἑρμόγενες, ἤδη μου ἐπιχειροῦντος φροντίσαι τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογίας ἠναντιώθη τὸ δαιμόνιον. καὶ αὐτὸς εἰπεῖν· Θαυμαστὰ λέγεις. τὸν δέ, Θαυμάζεις, 6
φάναι, εἰ τῷ θεῷ δοκεῖ βέλτιον εἶναι ἐμὲ τελευτᾶν τὸν βίον ἤδη; οὐκ οἶσθ', ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε τοῦ χρόνου ἐγὼ οὐδενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην ἂν οὔτε βέλτιον οὔθ' ἥδιον ἐμοῦ βεβιωκέναι; ἄριστα μὲν γὰρ οἶμαι ζῆν τοὺς ἄριστα ἐπιμελομένους τοῦ ὡς βελτίστους γίγνεσθαι, ἥδιστα δὲ τοὺς μάλιστα αἰσθανομένους, ὅτι βελτίους γίγνονται. ἃ ἐγὼ 7
μέχρι τοῦδε τοῦ χρόνου ᾐσθανόμην ἐμαυτῷ συμβαίνοντα καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐντυγχάνων καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους παραθεωρῶν ἐμαυτὸν οὕτω διατετέλεκα περὶ ἐμαυτοῦ γιγνώσκων· καὶ οὐ μόνον ἐγώ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ φίλοι οὕτως ἔχοντες περὶ ἐμοῦ διατελοῦσιν, οὐ διὰ τὸ φιλεῖν ἐμέ, καὶ γὰρ οἱ τοὺς ἄλλους φιλοῦντες οὕτως ἂν εἶχον

πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους, ἀλλὰ διόπερ καὶ αὐτοὶ ἂν οἴον-
8 *ται ἐμοὶ συνόντες βέλτιστοι γίγνεσθαι. εἰ δὲ βιώσομαι πλείω χρόνον, ἴσως ἀναγκαῖον ἔσται τὰ τοῦ γήρως ἐπιτελεῖσθαι καὶ ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν ἧττον καὶ διανοεῖσθαι χεῖρον καὶ δυσμαθέστερον ἀποβαίνειν καὶ ἐπιλησμονέστερον καὶ ὧν πρότερον βελτίων ἦν, τούτων χείρω γίγνεσθαι. ἀλλὰ μὴν ταῦτά γε μὴ αἰσθανομένῳ μὲν ἀβίωτος ἂν εἴη ὁ βίος, αἰσθανόμενον δὲ πῶς οὐκ ἀνάγκη χεῖρόν*
9 *τε καὶ ἀηδέστερον ζῆν; ἀλλὰ μὴν εἴ γε ἀδίκως ἀποθανοῦμαι, τοῖς μὲν ἀδίκως ἐμὲ ἀποκτείνασιν αἰσχρὸν ἂν εἴη τοῦτο· [εἰ γὰρ τὸ ἀδικεῖν αἰσχρόν ἐστι, πῶς οὐκ αἰσχρὸν καὶ τὸ ἀδίκως ὁτιοῦν ποιεῖν;] ἐμοὶ δὲ τί αἰσχρὸν τὸ ἑτέρους μὴ δύνασθαι περὶ ἐμοῦ τὰ δίκαια μήτε γνῶναι*
10 *μήτε ποιῆσαι; ὁρῶ δ᾽ ἔγωγε καὶ τὴν δόξαν τῶν προγεγονότων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐχ ὁμοίαν καταλειπομένην τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων. οἶδα δέ, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐπιμελείας τεύξομαι ὑπ᾽ ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν νῦν ἀποθάνω, οὐχ ὁμοίως τοῖς ἐμὲ ἀποκτείνασιν· οἶδα γὰρ ἀεὶ μαρτυρήσεσθαί μοι, ὅτι ἐγὼ ἠδίκησα μὲν οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὐδὲ χείρω ἐποίησα, βελτίους δὲ ποιεῖν ἐπειρώμην ἀεὶ τοὺς ἐμοὶ συνόντας. τοιαῦτα μὲν*
11 *πρὸς Ἑρμογένην τε διελέχθη καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. τῶν δὲ Σωκράτην γιγνωσκόντων οἷος ἦν οἱ ἀρετῆς ἐφιέμενοι πάντες ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι πάντων μάλιστα ποθοῦντες ἐκεῖνον, ὡς ὠφελιμώτατον ὄντα πρὸς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν. ἐμοὶ μὲν δὴ τοιοῦτος ὤν, οἷον ἐγὼ διήγημαι, εὐσεβὴς μὲν οὕτως, ὥστε μηδὲν ἄνευ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ποιεῖν, δίκαιος δέ, ὥστε βλάπτειν μὲν μηδὲ μικρὸν μηδένα, ὠφελεῖν δὲ τὰ μέγιστα τοὺς χρωμένους αὐτῷ, ἐγκρατὴς δέ, ὥστε μηδέποτε προαιρεῖσθαι τὸ ἥδιον ἀντὶ τοῦ βελτίονος, φρόνιμος δέ, ὥστε μὴ διαμαρτάνειν κρίνων τὰ βελτίω καὶ τὰ χείρω μηδὲ ἄλλου προσδεῖσθαι, ἀλλ᾽ αὐτάρκης εἶναι πρὸς τὴν τούτων γνῶσιν, ἱκανὸς δὲ καὶ λόγῳ εἰπεῖν τε καὶ διορίσασθαι τὰ τοιαῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ ἄλλους δοκιμάσαι τε καὶ ἁμαρτάνοντας ἐλέγξαι καὶ προτρέψασθαι ἐπ᾽ ἀρετὴν καὶ καλοκἀγαθίαν, ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι, οἷος ἂν εἴη ἄριστός τε ἀνὴρ καὶ εὐδαιμονέστατος. εἰ δέ τῳ μὴ ἀρέσκει ταῦτα, παραβάλλων τὸ ἄλλων ἦθος πρὸς ταῦτα οὕτω κρινέτω.*

APOLOGIA SOCRATIS.

PRAEFATIO.

Duo sunt apud Gailium 7, 628. codices Vaticani Parisios olim translati: 1335 (B) et 1950 (A), hic bombycinus, formae quartae, priore melior. Descripsit Gailius 7, 2, 74. Ad hos codices proxime accedit editio I. Reuchlini Phorcensis, Hagenoae 1520, et princeps et praestantissima. Insunt etiam Agesilaus et Hiero. In Ambrosiana liber manuscriptus est D. 102. Sup., chartaceus, seculi 15, qui praeter alia conversam a Leonardo Aretino Apologiam Socratis continet; in bibliotheca quam nationalem vocant Madritensi interpretatio latina membranacea seculi 13; in bibliotheca gymnasii Suidnicensis Apologia in latinum conversa per Leonardum Aretinum, in codice papyraceo 2.

Continetur Apologia in Commentariorum editionibus supra commemoratis Schneideri, Bornemanni utraque, Monacensi, Dindorfii Oxoniensi eiusdemque Scriptorum minorum editionibus Lipsiensibus 1824, 1850, 1863. Neque deest in Zeunii, Weiskii, Bachii editionibus. Peculiares hae sunt: Socratis Apologia a Xenophonte vulgo abiudicata: vindicavit, recensuit et interpretatus est Fr. Aug. Bornemann, Lips. 1824; Xénophon, Apologie de Socrate: avec des notes inédites de P. L. Courier et des remarques explicatives par L. de Sinner, Paris 1842. Antea Fr. Thurot una cum Platonica hanc Apologiam ediderat Paris. 1806.

Libelli huc pertinent: Caspers, Comm. de Apologia Socratis Xenophonti abiudicanda, Richlinghusii 1836; Iac. Geel, De Xenophontis Apologia Socratis ac postremo capite Memorabilium comm. Lugd. B. 1836; Ioh. Mich. Heinze, Vindiciae Apologiae Socratis Xenophonteae, Wimar. 1776. (repetitae in appendice interpretationis Commentariorum et Apologiae germanicae, Wimar. 1784. p. 403 sqq.); Arnold. Hug, Die Unächtheit der dem Xenophon zugeschriebenen Apologie des Sokrates in Hermanni Koechly libro Akad. Vorträge u. Reden 1., Turic. 1859, p. 430—439; Georg. Henr. Martini, Coniecturae in aliquem Xen. locum (Apol. 4.), Annaberg. 1763; Leon. Schmitz, On the Apology of Socrates, commonly attribued to Xenophon, Class. Mus. 5, 222—229.

Apologiam Socratis Xenophonteam a veteribus veram habitam post Henr. Stephanum, Seb. Castalionem, Io. Leunclavium, Frid. Sylburgium, Io. Matth. Gesnerum, Io. Aug. Ernestium primus Lud. Caspar Valckenarius ad Comm. 1, 1. 3, 9. tam capitali ingenio prorsus indignam iudicavit eumque secuti plerique Xenophontis esse negaverunt. Praecipuus libelli defensor est Fr. Aug. Bornemannus, qui in editione singulari p. 20—29. hanc habet disputationem: Apologia Xenophonti adiudicatur. Praemissis externis quae vocat argumentis e veterum scriptorum, veluti Athenaei, Diogenis Laertii, Stobaei, et librorum tum scriptorum tum editorum testimonio petitis magis quae fidei libelli opposita sunt vera esse negat quam auctoritatem eius certa quadam ratione stabilit. Neque enim Platonicae Apologiae oppositionem neque singulorum locorum vituperationem neque institutam cum capite ultimo Commentariorum comparationem fidei Xenophonteae Apologiae nocere demonstrat. Ante Bornemannum defensores fuerunt I. M. Heinzius, B. Weiskius, I. C. Zeunius, Tib. Hemsterhusius, qui

ad Lucian. D. M. 21, 1. hanc Apologiam elegantissimam nominat defensionem. Cobeto Var. Lectt. 379. suavissimum scriptum videtur esse. Post Bornemannum pauci fuerunt qui eius vestigia sequerentur: Vir doctus Lipsiens. 1826. 269, 2151 sqq., I. Geelius, qui contra Valckenarium et Schneiderum pugnans cum Bornemanno facit, Chr. Eb. Finckhius interpres vernaculus, I. D. de Hoëvell De Xenophontis philosophia (Groning. 1840) 1, 31 sq., L. de Sinner, qui in editione sua et sententias et verba Geelii repetiit, C. Kunzius in comm. Sokrates nach Xenophons Darstellung, Troppav. 1862, p. 35. Magnus vero adversariorum numerus. Sunt insignia nomina: Heumannus apud Harlesium in Fabr. Bibl. gr., Wyttenbachius Plat. Phaedon. 234, Schneiderus, Boeckhius De simultate Xen. et Plat. 7, Oec. publ. Ath. 1, 159, Fr. Thierschius Ephem. litt. Vindob. 1818. 3, 91, F. A. Wolfius Schol. 1, 337. 340. 2, 296. Guertl., v. Arnoldt. 2, 182, G. Bernhardy Synt. 23, F. Delbrueckius, qui mutata sententia, quam in libro Socratis nomine inscripto 81. proposuerat, in altero Xenophontis nomine edito 141 sq. ad Valckenarii et Schneideri iudicium accessit, A. Westermannus Hist. eloq. gr. 1, 134, qui Apologiam e scholarum rhetoricarum consuetudine accusationem et defensionem Socratis exercendi repetit, F. Rankius De vit. Xen. 6, L. Dindorfius, Is. Vullerus Diatr. in Socratis ἐπαγωγήν 126, cui Apologia et Xenophontis et Socratis nomine indigna videtur, G. Stallbaumius Praef. ad Plat. Apol., contra quem disputans Cyprianus De Hellenicis 97. Apologiam quoque excerptionem quandam ex Historiae graecae magno opere factam et incorruptum quidem fragmentum eius esse demonstrare conatur, quique deinde nominabuntur. Sunt enim tres viri, qui singulari opera Apologiae fidem aggressi sunt. Primus est Caspersius, qui et veterum testimonia infringere instituit, quod quidem quo modo aggrediatur, inde cognoscas, quod Athenaei auctoritatem haud ita magni aestimandam dicit esse, quia alios quoque libros, veluti De vectigalibus et De re equestri, Xenophonti tribuat, et instituta Apologiae cum Commentariorum capite ultimo comparatione inde illi fidem omnem eripuit, disputationem bene inchoavit, non perfecit. Alter est Leonardus Schmitzius, qui satis scienter de Apologiae natura et indole iudicavit. Magniloquentiam, cuius scriptor faciat mentionem et exempla praebeat, prorsus novum quiddam esse demonstrat in natura et moribus Socratis, in Commentariis Xenophontis et in scriptis Platonis inauditum vel ab his certe diversum, in elocutione fere non cognosci dicit imitatorem nisi in rhetorica quadam superlatione vel traiectione. Disputationis summam Dindorfius in ed. Oxon. XVI sqq. repetiit. Tertius est Arnoldus Hugius, qui Apologia maximeque narratione Hermogenis de habito cum Socrate colloquio cum ultimo Commentariorum capite accurate composita, si illa a Xenophonte scripta sit, consentaneum esse demonstrat eam ante Commentarios scriptam esse, quum non credibile sit totum librum ex alio excerptum esse ab auctore et editum; quum vero neque credendus Xenophon sit post acceptum de morte praeceptoris nuntium primo doloris et irae impetu hanc Apologiam scripsisse, postea vero otium nactus copiosiorem Commentariorum librum composuisse neque defensionis in iudicio caussa libellum conscripsisse, si quidem una sectio 22. utrique rationi adversetur, denique initium aliud scribendi consilium aperiat, nihil apparere dicit Apologiam esse quam supplementum eorum, quae ab aliis ad defendendum Socratem scripta sint: quae sect. 31. de Anyti filio legantur, aliquanto post Socratis obitum libellum scriptum ostendere; videri scriptorem eius plurima e Commentariis, nonnulla e Platonis Apologia, alia ex aliis fontibus nunc non amplius cognitis hausisse,

hausta ad suum consilium accommodavisse. Huic disputationi nescio an nihil magnopere opponi possit. Quodsi de ratione quaeritur, quae inter Platonicam et hanc Apologiam intercedere putanda sit, ea quaestio iis modo instituenda est, quibus altera a Xenophonte scripta videtur esse. Quare sufficiat ad ea lecturos ablegare, quae Bornemannus paucis disputavit 16 sq. 20 sq, negans ille quidem auctoritate Platonicae Xenophonteae fidem imminui. Gravior est quaestio de ratione, quam inter Apologiam quae fertur Xenophonteam et ultimum caput Commentariorum credibile sit intercedere. Tripartita dubitatio est. Aut Apologia Xenophontea habenda, caput octavum damnandum est, aut si non Xenophontea est, haec ex illo petita videtur aut utrumque ex eodem fonte nescio quo haustum. Weiskius 204, quum Xenophon in Commentariis ad extremum locum venisset, Apologiam suam in subsidium vocavisse dicit et ex ea istuc magnam partem transtulisse, sicut ex Agesilao in Historiam Graecam. Quam sententiam ita probat Bornemannus 29, ut translata illa potius seriori cuidam scriptori quam Xenophonti tribuantur, quippe 23, sectionibus capitis ultimi 3—11. usque ad verba ἐμοὶ μὲν δή ex Apologia concinnatis, immo detortis, hanc priorem et praestantiorem ratus. Quumque Schneiderus Apologiam e Commentariorum capite octavo dixisset descriptam esse et mutilatam, eidem Bornemanno nonnulla potius ex illa inscienter a diasceuasta quem vocat in Commentarios illata videntur esse, quique de eius libro censuram fecit vir doctus Lipsiensis Xenophontem Apologiam statim post reditum ex Asia scripsisse, post compositis Commentariis leviter immutatam immiscuisse credit. Esse Apologiam partem extremam Commentariorum demonstrat Geelius eique assentitur Cobetus Var. Lectt. 379. Mnem. 7, 270. Nov. Lectt. 678. Videtur autem Geelio postremum caput totum Apologiae fragmentis conglutinatum, haec ab illo opere separata ac postea inde finis Commentariorum compositus esse. Dindorfius XVIII. illud apertum esse dicit, quae de Socratis cum Hermogene in carcere colloquio communia fere sint Apologiae scriptori cum capitis octavi auctore, ea hunc aut ex illa petisse aut utrumque ex eodem fonte hausisse. Id quod iis tantum probabile videbitur, qui et caput octavum et Apologiam Xenophontis negant esse. Bornemannus quum Apologiam veram ac Xenophonteam habeat, aliquas autem capitis octavi partes subditivas ducat, consentaneum est priorem tempore ei videri Apologiam. Quod Valckenarius dicit conflatam Apologiam ab eo esse, cui finem Cyropaediae debeamus, id a Bornemanno reprobatum est nec magis probabile videtur Dindorfio XXV. quam XVIII. quod Grotius Hist. Gr. 8, 641 (4, 673) non Xenophontis eam at temporis Xenophontei (a work of the time) esse perhibet. Quamquam etiam Koechly 363. libellum iuniori cuidam Xenophontis aequali tribuit. Bornemannus 28. sectione 31. motus scriptum dicit post Anyti necem brevi post mortem Socratis et reditum Xenophontis ex Asia, h. e. Ol. 95, 1. vel 2. Denique Schmitzius a sophista vel grammatico temporis, quod inter Dionysium Halicarnassensem et Athenaeum intersit, hoc est primo vel secundo seculo post Christum scriptam esse Apologiam existimat. Ego vero haec de re leviore referre malui quam ad incerta aliquid addere, quod non deberet haberi certius.

ANNOTATIO CRITICA.

1. οὖν om. B. ‖ τὸν θάνατον Schaef. Cf. 9. ‖ 2. ἐτ. ὧν αὐτῷ ἐξ. Krueg. Dionys. 238. ‖ πρέπουσαν marg. B. ‖ 3. ὅ τι καί Schn. Cob. V. L. 39. R. B. Hirschig. Philol. 5, 299. ‖ ἐπεί Dindorf. Libri ἔπειτα. ‖ 5. ἤ Steph. Libri et edd. εἰ. ‖ ἄν e Comm. 4, 8, 6. additum. ‖ ἐμαυτῷ Caspers. 13. ‖ 7. τοῦ τελευτῶντος Gesnerus. Libri τῶν τελευτῶν, edd., etiam Reuchliniana, τῷ τελευτῶντι. ‖ ἀπομαραίνηταί τις Cob. l. c. De verbo v. Geel. 5 sq. ‖ 8. ὑμῖν Weiskius. Libri ἡμῖν. ‖ 9. τετυχηκέναι τιμῶν Hirschig. Misc. phil. nov. ser. 1, 120. coll. 14. ‖ ταὖτ' ἀναφαίνων id. ‖ βαρυνῶ id. Quod scripsi. Vulg. βαρύνω. ‖ τελευτῶν Cob. l. c. ‖ ἀντὶ θανάτου del. id. ‖ 10. Libri ἔφη εἰπεῖν. Iidem ἡ μὲν πόλις. ‖ 11. γνοὺς τεκμηρίῳ Cob. ‖ 12. μοι Wyttenbach. ad Iulian. p. 61. Libri μου. ‖ σημαίνοντος Hirsch. 123. ‖ βροντάς Gesnerus. Libri et edd. βρονταῖς. ‖ ἀντιλέξει Curerius apud Sinnerum, servato quidem dativo. τίς Cob., ut est in Reuchl. al. τίς ἢ μὴ φωνήν Hirsch. l. c. ‖ 13. νομίζουσι τοὺς προσ. Voigtl. εἶναι del. Cur. Hirsch. Ann. cr. 105. ‖ 14. εἴ τις παρὰ θ. Cob. ‖ 15. εἰκότως del. id. De sede adverbii v. Krueg. Dionys. 127. ‖ πολλῷ Reuchl. πολλῶν libri. ‖ 16. νομίσαιτε Schaef. Mel. cr. 98. Libri νομίσετε vel νομίσητε. ‖ τοῦ οὕτω πρὸς τ. π. Cob. ‖ εἰκότως ἐμὲ φήσειεν Hirsch. ‖ 17. πάντων εἰδότων Cob. V. 380. ‖ Libri ἥκιστα ἔχοιμι. ‖ 18. εὐδαιμόνει Dind. ‖ 19. Libri ἢ ὡς ἐκ μετριοπ. ‖ 20. τούτου γάρ Cob. ‖ 21. Libri σωκράτη. V. ann. ad Comm. in. ‖ ὅτι addidit Stephanus. ‖ 22. Libri τότε μέν. ‖ ἀσεβής Hirsch. Mnem. 8, 353. Cob. V. 380. ‖ 23. ἐγένετο B. ‖ Libri et edd. ἐπεὶ καί, nisi quod A. al. m. δή addidit, et οὔτε αὐτὸν ὑπ. ‖ οὐκ ἐπείθετο Hirsch. Phil. 5, 305. ‖ ἔνθα del. Cur. ‖ 24. πολλή et ἐγράψατο Reuchl. ‖ ὡς πεποίηκά τι del. Cob. ‖ οὐδὲ γάρ Hartung. Partt. gr. 1, 211. Vid. Dind. Kuehn. Comm. 1, 2, 31. ‖ νομίζων Schaef. ‖ 25. Libri ἱεροσυλίαι, τοιχωρυχίαι, ἀνδραπόδισις, προδοσία. Correxit Zeunius Aretino duce. ‖ ὅπως cod. A. Stob. Libri ὅπου. Antea εἶναι servat Stob. Esc. ‖ τοῦ θανάτου ἔργον ἄξιον ἐμοὶ εἰργ. cod. A. Stob. Libri τὸ τοῦ θανάτου ἔργον ἐμοὶ ἄξιον. Articulum τοῦ del. Cob. ‖ 26. Libri αἰσχρὸν γάρ ἐστι. ‖ δ' ἔτι libri. δέ τι Dind. Hirsch. Phil. 5, 309. qui deinde κἀμοί 4, 362. ‖ 27. Libri σχήμασι. ‖ ἤ del. Cob. ‖ πάλαι ᾗστε id. ὅτι addidit Castalio. ‖ ὁ om. cod. A. Stob. del. Cob. ‖ 28. ὧν Stobaeus addidit. Idem om. ὅτι ὁρῶ et (1, 178. Mein.) ἢ ἀδίκως, quod del. Cob. V. 383. ‖ 29. κυδρός] γαυρός Cob. 384. ‖ 31. ἑαυτοῦ del. Cob. ‖ Ἄνυτος secundum Aretinum Schaeferus ad Marin. 152. Boisson. Libri αὐτός. ‖ 32. ἐπαγαγόμενος Cob. ‖ 33. κρεῖσσον ὄν id. ‖ 34. μὴ οὐ μεμνῆσθαι id. Wex. Ep. ad Gesen. 19: Neque possum non recordari eius neque ut eum, quotiescunque eius recorder, non laudem, unquam fieri posse cogitare queo. V. Frank. De partt. neg. 3, 5 sq.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Σωκράτους δὲ ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι μεμνῆσθαι καὶ 1
ὡς, ἐπειδὴ ἐκλήθη εἰς τὴν δίκην, ἐβουλεύσατο περί τε τῆς ἀπολογίας καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ βίου. γεγράφασι μὲν οὖν περὶ τούτου καὶ ἄλλοι καὶ πάντες ἔτυχον τῆς μεγαληγορίας αὐτοῦ· ᾧ καὶ δῆλον, ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἐρρήθη ὑπὸ Σωκράτους. ἀλλ' ὅτι ἤδη ἑαυτῷ ἡγεῖτο αἱρετώτερον εἶναι τοῦ βίου θάνατον, τοῦτο οὐ διεσαφήνισαν· ὥστε ἀφρονεστέρα αὐτοῦ φαίνεται εἶναι ἡ μεγαληγορία. Ἑρμογένης μέντοι ὁ Ἱππονίκου ἑταῖρός τε ἦν 2
αὐτῷ καὶ ἐξήγγειλε περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα, ὥστε πρέπουσαν φαίνεσθαι τὴν μεγαληγορίαν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ. ἐκεῖνος γὰρ ἔφη ὁρῶν αὐτὸν περὶ πάντων μᾶλλον διαλεγόμενον ἢ περὶ τῆς δίκης εἰπεῖν· Οὐκ ἐχρῆν μέντοι σκοπεῖν, ὦ 3
Σώκρατες, καὶ ὅ,τι ἀπολογήσῃ; τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀποκρίνασθαι· Οὐ γὰρ δοκῶ σοι ἀπολογεῖσθαι μελετῶν διαβεβιωκέναι; ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἐρέσθαι· Πῶς; Ὅτι οὐδὲν ἄδικον διαγεγένημαι ποιῶν· ἥνπερ νομίζω μελέτην εἶναι καλλίστην ἀπολογίας. ἐπεὶ δὲ αὐτὸν πάλιν λέγειν· Οὐχ 4
ὁρᾷς τὰ Ἀθηναίων δικαστήρια ὡς πολλάκις μὲν οὐδὲν ἀδικοῦντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολλάκις δὲ ἀδικοῦντας ἢ ἐκ τοῦ λόγου οἰκτίσαντες ἢ ἐπιχαρίτως εἰπόντας ἀπέλυσαν; Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, φάναι αὐτόν, καὶ δὶς ἤδη ἐπιχειρήσαντός μου σκοπεῖν περὶ τῆς ἀπολογίας ἐναντιοῦταί μοι τὸ δαιμόνιον. ὡς δὲ αὐτὸν εἰπεῖν· Θαυ- 5
μαστὰ λέγεις, τὸν δ' αὖ ἀποκρίνασθαι· Ἦ θαυμαστὸν νομίζεις, εἰ καὶ τῷ θεῷ δοκεῖ ἐμὲ βέλτιον εἶναι ἤδη τελευτᾶν; οὐκ οἶσθα, ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε οὐδενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην ἂν βέλτιον ἐμοῦ βεβιωκέναι; ὅπερ γὰρ ἥδιστόν ἐστιν, ᾔδειν ὁσίως μοι καὶ δικαίως ἅπαντα τὸν βίον βεβιωμένον· ὥστε ἰσχυρῶς ἀγάμενος ἐμαυτὸν ταὐτὰ εὕρισκον καὶ τοὺς ἐμοὶ συγγιγνομένους γιγνώσκοντας περὶ ἐμοῦ.

6 *νῦν δὲ εἰ ἔτι προβήσεται ἡ ἡλικία, οἶδ᾽ ὅτι ἀνάγκη ἔσται*
τὰ τοῦ γήρως ἀποτελεῖσθαι καὶ ὁρᾶν τε χεῖρον καὶ ἀκού-
ειν ἧσσον καὶ δυσμαθέστερον εἶναι καὶ ὧν ἔμαθον ἐπι-
λησμονέστερον. ἢν δὲ αἰσθάνωμαι χείρων γιγνόμενος καὶ
καταμέμφωμαι ἐμαυτόν, πῶς ἄν, εἰπεῖν, ἐγὼ ἔτι ἂν ἡδέως
7 *βιοτεύοιμι; ἴσως δέ τοι, φάναι αὐτόν, καὶ ὁ θεὸς δι᾽*
εὐμένειαν προξενεῖ μοι οὐ μόνον τὸ ἐν καιρῷ τῆς ἡλικίας
καταλῦσαι τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὸ ᾗ ῥᾷστα. ἢν γὰρ νῦν
κατακριθῇ μοι, δῆλον ὅτι ἐξέσται μοι τῇ τελευτῇ χρῆσθαι,
ἣ ῥᾴστη μὲν ὑπὸ τῶν τούτου ἐπιμεληθέντων κέκριται,
ἀπραγμονεστάτη δὲ τοῖς φίλοις, πλεῖστον δὲ πόθον ἐμ-
ποιοῦσα τοῦ τελευτῶντος. ὅταν γὰρ ἄσχημον μὲν μηδὲν
μηδὲ δυσχερὲς ἐν ταῖς γνώμαις τῶν παρόντων καταλίπη-
ται, ὑγιὲς δὲ τὸ σῶμα ἔχων καὶ τὴν ψυχὴν δυναμένην
φιλοφρονεῖσθαι ἀπομαραίνηται, πῶς οὐκ ἀνάγκη τοῦτον
8 *ποθεινὸν εἶναι; ὀρθῶς δὲ οἱ θεοὶ τότε μου ἠναντιοῦντο,*
φάναι αὐτόν, τῇ τοῦ λόγου ἐπισκέψει, ὅτε ἐδόκει ὑμῖν
ζητητέα εἶναι ἐκ παντὸς τρόπου τὰ ἀποφευκτικά. εἰ γὰρ
τοῦτο διεπραξάμην, δῆλον ὅτι ἡτοιμασάμην ἂν ἀντὶ τοῦ
ἤδη λῆξαι τοῦ βίου ἢ νόσοις ἀλγυνόμενος τελευτῆσαι ἢ
γήρᾳ, εἰς ὃ πάντα τὰ χαλεπὰ συρρεῖ καὶ μάλα ἔρημα τῶν
9 *εὐφροσυνῶν. μὰ Δί᾽, εἰπεῖν αὐτόν, ὦ Ἑρμόγενες, ἐγὼ*
ταῦτα οὐδὲ προθυμήσομαι, ἀλλ᾽ ὅσων νομίζω τετυχηκέναι
καλῶν καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ᾽ ἀνθρώπων καὶ ἣν ἐγὼ
δόξαν ἔχω περὶ ἐμαυτοῦ, ταύτην ἀναφαίνων εἰ βαρυνῶ
τοὺς δικαστάς, αἱρήσομαι τελευτᾶν μᾶλλον ἢ ἀνελευθέρως
τὸ ζῆν ἔτι προσαιτῶν κερδᾶναι τὸν πολὺ χείρω βίον ἀντὶ
10 *θανάτου. οὕτως δὲ γνόντα αὐτὸν ἔφη, ἐπειδὴ κατηγό-*
ρησαν αὐτοῦ οἱ ἀντίδικοι, ὡς οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει
θεοὺς οὐ νομίζοι, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέροι καὶ
11 *τοὺς νέους διαφθείροι, παρελθόντα εἰπεῖν· Ἀλλ᾽ ἐγώ, ὦ*
ἄνδρες, τοῦτο μὲν πρῶτον θαυμάζω Μελήτου ὅτῳ ποτὲ
γνοὺς λέγει, ὡς ἐγὼ οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζω·
ἐπεὶ θύοντά γέ με ἐν ταῖς κοιναῖς ἑορταῖς καὶ ἐπὶ τῶν
δημοσίων βωμῶν καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρατυγχάνοντες ἑώρων
12 *καὶ αὐτὸς Μέλητος, εἰ ἠβούλετο. καινά γε μὴν δαιμόνια*
πῶς ἂν ἐγὼ εἰσφέροιμι λέγων, ὅτι θεοῦ μοι φωνὴ φαίνε-

ται σημαίνουσα, ὅ,τι χρὴ ποιεῖν; καὶ γὰρ οἱ φθόγγοις
οἰωνῶν καὶ οἱ φήμαις ἀνθρώπων χρώμενοι φωναῖς δήπου
τεκμαίρονται. βροντὰς δὲ ἀμφιλέξει τις ἢ μὴ φωνεῖν ἢ
μὴ μέγιστον οἰωνιστήριον εἶναι; ἡ δὲ Πυθοῖ ἐν τῷ τρί-
ποδι ἱέρεια οὐ καὶ αὐτὴ φωνῇ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ διαγ-
γέλλει; ἀλλὰ μέντοι καὶ τὸ προειδέναι γε τὸν θεὸν τὸ 13
μέλλον καὶ τὸ προσημαίνειν ᾧ βούλεται, καὶ τοῦτο, ὥσπερ
ἐγώ φημι, οὕτω πάντες καὶ λέγουσι καὶ νομίζουσιν. ἀλλ᾽
οἱ μὲν οἰωνούς τε καὶ φήμας καὶ συμβόλους τε καὶ μάν-
τεις ὀνομάζουσι τοὺς προσημαίνοντας εἶναι, ἐγὼ δὲ τοῦτο
δαιμόνιον καλῶ καὶ οἶμαι οὕτως ὀνομάζων καὶ ἀληθέστερα
καὶ ὁσιώτερα λέγειν τῶν τοῖς ὄρνισιν ἀνατιθέντων τὴν
τῶν θεῶν δύναμιν. ὡς γε μὴν οὐ ψεύδομαι κατὰ τοῦ
θεοῦ, καὶ τοῦτ᾽ ἔχω τεκμήριον· καὶ γὰρ τῶν φίλων πολ-
λοῖς δὴ ἐξαγγείλας τὰ τοῦ θεοῦ συμβουλεύματα οὐδεπώ-
ποτε ψευσάμενος ἐφάνην. ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾽ ἀκούοντες οἱ 14
δικασταὶ ἐθορύβουν, οἱ μὲν ἀπιστοῦντες τοῖς λεγομένοις,
οἱ δὲ καὶ φθονοῦντες, εἰ καὶ παρὰ θεῶν μειζόνων ἢ αὐ-
τοὶ τυγχάνοι, πάλιν εἰπεῖν τὸν Σωκράτην· Ἄγε δὴ ἀκού-
σατε καὶ ἄλλα, ἵνα ἔτι μᾶλλον οἱ βουλόμενοι ὑμῶν ἀπι-
στῶσι τῷ ἐμὲ τετιμῆσθαι ὑπὸ δαιμόνων. Χαιρεφῶντος
γάρ ποτε ἐπερωτῶντος ἐν Δελφοῖς περὶ ἐμοῦ πολλῶν
παρόντων ἀνεῖλεν ὁ Ἀπόλλων μηδένα εἶναι ἀνθρώπων
ἐμοῦ μήτε ἐλευθεριώτερον μήτε δικαιότερον μήτε σωφρο-
νέστερον. ὡς δ᾽ αὖ ταῦτ᾽ ἀκούσαντες οἱ δικασταὶ ἔτι 15
μᾶλλον εἰκότως ἐθορύβουν, αὖθις εἰπεῖν τὸν Σωκράτην·
Ἀλλὰ μείζω μέν, ὦ ἄνδρες, εἶπεν ὁ θεὸς ἐν χρησμοῖς
περὶ Λυκούργου τοῦ Λακεδαιμονίοις νομοθετήσαντος ἢ
περὶ ἐμοῦ. λέγεται γὰρ εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντα προσει-
πεῖν αὐτόν· Φροντίζω, πότερα θεόν σε εἴπω ἢ ἄνθρω-
πον. ἐμὲ δὲ θεῷ μὲν οὐκ εἴκασεν, ἀνθρώπων δὲ πολλῷ
προέκρινεν ὑπερφέρειν. ὅμως δὲ ὑμεῖς μηδὲ ταῦτ᾽ εἰκῇ
πιστεύσητε τῷ θεῷ, ἀλλὰ καθ᾽ ἓν ἕκαστον ἐπισκοπεῖτε
ὧν εἶπεν ὁ θεός. τίνα μὲν γὰρ ἐπίστασθε ἧσσον ἐμοῦ 16
δουλεύοντα ταῖς τοῦ σώματος ἐπιθυμίαις; τίνα δὲ ἀν-
θρώπων ἐλευθεριώτερον, ὃς παρ᾽ οὐδενὸς οὔτε δῶρα οὔτε
μισθὸν δέχομαι; δικαιότερον δὲ τίνα ἂν εἰκότως νομίσαιτε

*τοῦ πρὸς τὰ παρόντα συνηρμοσμένου, ὡς τῶν ἀλλοτρίων
μηδενὸς προσδεῖσθαι; σοφὸν δὲ πῶς οὐκ ἄν τις εἰκότως
ἄνδρα φήσειεν εἶναι, ὃς ἐξ ὅτουπερ ξυνιέναι τὰ λεγόμενα
ἠρξάμην, οὐπώποτε διέλιπον καὶ ζητῶν καὶ μανθάνων
17 ὅ,τι ἐδυνάμην ἀγαθόν; ὡς δὲ οὐ μάτην ἐπόνουν, οὐ δοκεῖ
ὑμῖν καὶ τάδε τεκμήρια εἶναι, τὸ πολλοὺς μὲν πολίτας
τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων, πολλοὺς δὲ ξένων ἐκ πάντων προ-
αιρεῖσθαι ἐμοὶ ξυνεῖναι; ἐκείνου δὲ τί φήσομεν αἴτιον
εἶναι, τοῦ πάντας εἰδέναι, ὅτι ἐγὼ ἥκιστ᾽ ἂν ἔχοιμι χρή-
ματα ἀντιδιδόναι, ὅμως πολλοὺς ἐπιθυμεῖν ἐμοί τι δω-
ρεῖσθαι; τὸ δ᾽ ἐμὲ μὲν μηδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς ἀπαιτεῖσθαι εὐερ-
18 γεσίας, ἐμοὶ δὲ πολλοὺς ὁμολογεῖν χάριτας ὀφείλειν; τὸ
δ᾽ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοὺς μὲν ἄλλους οἰκτείρειν ἑαυτούς,
ἐμὲ δὲ μηδὲν ἀπορώτερον διάγειν ἢ ὅτε τὰ μάλιστα ἡ
πόλις εὐδαιμονεῖ; τὸ δὲ τοὺς ἄλλους μὲν τὰς εὐπαθείας
ἐκ τῆς ἀγορᾶς πολυτελεῖς πορίζεσθαι, ἐμὲ δὲ ἐκ τῆς
ψυχῆς ἄνευ δαπάνης ἡδίους ἐκείνων μηχανᾶσθαι; εἴ γε
μὴν ὅσα εἴρηκα περὶ ἐμαυτοῦ, μηδεὶς δύναιτ᾽ ἂν ἐξελέγξαι
με ὡς ψεύδομαι, πῶς οὐκ ἂν ἤδη δικαίως καὶ ὑπὸ θεῶν
19 καὶ ὑπ᾽ ἀνθρώπων ἐπαινοίμην; ἀλλ᾽ ὅμως σύ με φής, ὦ
Μέλητε, τοιαῦτα ἐπιτηδεύοντα τοὺς νέους διαφθείρειν;
καίτοι ἐπιστάμεθα μὲν δήπου, τίνες εἰσὶ νέων διαφθοραί·
σὺ δὲ εἰπέ, εἴ τινα οἶσθα ὑπ᾽ ἐμοῦ γεγενημένον ἢ ἐξ
εὐσεβοῦς ἀνόσιον ἢ ἐκ σώφρονος ὑβριστὴν ἢ ἐξ εὐδιαίτου
πολυδάπανον ἢ ἐκ μετριοπότου οἰνόφλυγα ἢ ἐκ φιλο-
20 πόνου μαλακὸν ἢ ἄλλης πονηρᾶς ἡδονῆς ἡσσημένον. Ἀλλὰ
ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Μέλητος, ἐκείνους οἶδα, οὓς σὺ πέπει-
κας σοὶ πείθεσθαι μᾶλλον ἢ τοῖς γειναμένοις. Ὁμολογῶ,
φάναι τὸν Σωκράτην, περί γε παιδείας· τοῦτο γὰρ ἴσασιν
ἐμοὶ μεμεληκός. περὶ δὲ ὑγιείας τοῖς ἰατροῖς μᾶλλον οἱ
ἄνθρωποι πείθονται ἢ τοῖς γονεῦσι, καὶ ἐν ταῖς ἐκκλη-
σίαις γε πάντες δήπου οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς φρονιμώτατα
λέγουσι πείθονται μᾶλλον ἢ τοῖς προσήκουσιν. οὐ γὰρ
δὴ καὶ στρατηγοὺς αἱρεῖσθε καὶ πρὸ πατέρων καὶ πρὸ
ἀδελφῶν καὶ ναὶ μὰ Δία γε ὑμεῖς πρὸ ὑμῶν αὐτῶν, οὓς
ἂν ἡγῆσθε περὶ τῶν πολεμικῶν φρονιμωτάτους εἶναι;
Οὕτω γάρ, φάναι τὸν Μέλητον, ὦ Σώκρατες, καὶ συμφέρει*

καὶ νομίζεται. Οὔκουν, εἰπεῖν τὸν Σωκράτην, θαυμαστὸν 21
καὶ τοῦτό σοι δοκεῖ εἶναι, τὸ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πράξεσι μὴ μόνον ἰσομοιρίας τυγχάνειν τοὺς κρατίστους, ἀλλὰ καὶ προτετιμῆσθαι, ἐμὲ δέ, ὅτι περὶ τοῦ μεγίστου ἀγαθοῦ ἀνθρώποις, περὶ παιδείας, βέλτιστος εἶναι ὑπό τινων προκρίνομαι, τούτου ἕνεκα θανάτου ὑπὸ σοῦ διώκεσθαι;

Ἐρρήθη μὲν δῆλον ὅτι τούτων πλείονα ὑπό τε αὐτοῦ 22
καὶ τῶν συναγορευόντων φίλων αὐτῷ. ἀλλ᾽ ἐγὼ οὐ τὰ πάντα εἰπεῖν τὰ ἐκ τῆς δίκης ἐσπούδασα, ἀλλ᾽ ἤρκεσέ μοι δηλῶσαι, ὅτι Σωκράτης τὸ μὲν μήτε περὶ θεοὺς ἀσεβῆσαι μήτε περὶ ἀνθρώπους ἄδικος φανῆναι περὶ παντὸς ἐποιεῖτο· τὸ δὲ μὴ ἀποθανεῖν οὐκ ᾤετο λιπαρητέον εἶναι, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ἤδη ἐνόμιζεν ἑαυτῷ τελευτᾶν.
ὅτι δὲ οὕτως ἐγίγνωσκε, καταδηλότερον ἐγίγνετο, ἐπειδὴ 23
ἡ δίκη κατεψηφίσθη. πρῶτον μὲν γὰρ κελευόμενος ὑποτιμᾶσθαι οὔτε αὐτὸς ὑπετιμήσατο οὔτε τοὺς φίλους εἴασεν, ἀλλὰ καὶ ἔλεγεν, ὅτι τὸ ὑποτιμᾶσθαι ὁμολογοῦντος εἴη ἀδικεῖν. ἔπειτα τῶν ἑταίρων ἐκκλέψαι βουλομένων αὐτὸν οὐκ ἐφείπετο, ἀλλὰ καὶ ἐπισκῶψαι ἐδόκει ἐρόμενος, εἴ που εἰδείέν τι χωρίον ἔξω τῆς Ἀττικῆς, ἔνθα οὐ προσβατὸν θανάτῳ.

Ὡς δὲ τέλος εἶχεν ἡ δίκη, εἰπεῖν αὐτόν· Ἀλλ᾽, ὦ ἄν- 24
δρες, τοὺς μὲν διδάσκοντας τοὺς μάρτυρας, ὡς χρὴ ἐπιορκοῦντας καταψευδομαρτυρεῖν ἐμοῦ, καὶ τοὺς πειθομένους τούτοις ἀνάγκη ἐστὶ πολλὴν ἑαυτοῖς συνειδέναι ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν· ἐμοὶ δὲ τί προσήκει νῦν μεῖον φρονεῖν ἢ πρὶν κατακριθῆναι, μηδὲν ἐλεγχθέντι, ὡς πεποίηκά τι ὧν ἐγράψαντό με; οὔτε γὰρ ἔγωγε ἀντὶ Διὸς καὶ Ἥρας καὶ τῶν σὺν τούτοις θεῶν οὔτε θύων τισὶ καινοῖς δαίμοσιν οὔτε ὀμνὺς οὔτε ὀνομάζων ἄλλους θεοὺς ἀναπέφηνα· τούς γε μὴν νέους πῶς ἂν διαφθείροιμι
καρτερίαν καὶ εὐτέλειαν προσεθίζων; ἐφ᾽ οἷς γε μὴν 25
ἔργοις κεῖται θάνατος ἡ ζημία, ἱεροσυλίᾳ, τοιχωρυχίᾳ, ἀνδραποδίσει, πόλεως προδοσίᾳ, οὐδ᾽ αὐτοὶ οἱ ἀντίδικοι τούτων πρᾶξαί τι κατ᾽ ἐμοῦ φασιν. ὥστε θαυμαστὸν ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, ὅπως ποτὲ ἐφάνη ὑμῖν τοῦ θανάτου

26 ἔργον ἄξιον ἐμοὶ εἰργασμένον. ἀλλ' οὐδὲ μέντοι ὅτι ἀδί-
κως ἀποθνήσκω, διὰ τοῦτο μεῖον φρονητέον· οὐ γὰρ
ἐμοί, ἀλλὰ τοῖς καταγνοῦσι τοῦτο αἰσχρόν ἐστι. παρα-
μυθεῖται δέ τί με καὶ Παλαμήδης ὁ παραπλησίως ἐμοὶ
τελευτήσας· ἔτι γὰρ καὶ νῦν πολὺ καλλίους ὕμνους παρ-
έχεται Ὀδυσσέως τοῦ ἀδίκως ἀποκτείναντος αὐτόν· οἶδ'
ὅτι καὶ ἐμοὶ μαρτυρήσεται ὑπό τε τοῦ ἐπιόντος καὶ ὑπὸ
τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, ὅτι ἠδίκησα μὲν οὐδένα πώ-
ποτε οὐδὲ πονηρότερον ἐποίησα, εὐεργέτουν δὲ τοὺς ἐμοὶ
διαλεγομένους προῖκα διδάσκων ὅ,τι ἐδυνάμην ἀγαθόν.
27 εἰπὼν δὲ ταῦτα μάλα ὁμολογουμένως δὴ τοῖς εἰρημένοις
ἀπῄει καὶ ὄμμασι καὶ σχήματι καὶ βαδίσματι φαιδρός.
ὡς δὲ ᾔσθετο ἄρα τοὺς παρεπομένους δακρύοντας, Τί
τοῦτο; εἰπεῖν αὐτόν, ἢ ἄρτι δακρύετε; οὐ γὰρ πάλαι
ἴστε, ὅτι ἐξ ὅτουπερ ἐγενόμην, κατεψηφισμένος ἦν μου
ὑπὸ τῆς φύσεως ὁ θάνατος; ἀλλὰ μέντοι εἰ μὲν ἀγαθῶν
ἐπιρρεόντων προαπόλλυμαι, δῆλον ὅτι ἐμοὶ καὶ τοῖς
ἐμοῖς εὔνοις λυπητέον· εἰ δὲ χαλεπῶν προσδοκωμένων
καταλύω τὸν βίον, ἐγὼ μὲν οἶμαι ὡς εὐπραγοῦντος ἐμοῦ
28 πᾶσιν ὑμῖν εὐθυμητέον εἶναι. παρὼν δέ τις Ἀπολλό-
δωρος, ἐπιθυμητὴς μὲν ὢν ἰσχυρῶς αὐτοῦ, ἄλλως δ'
εὐήθης, εἶπεν ἄρα· Ἀλλὰ τοῦτο ἔγωγε, ὦ Σώκρατες,
χαλεπώτατα φέρω, ὅτι ὁρῶ σε ἀδίκως ἀποθνήσκοντα.
τὸν δὲ λέγεται καταψήσαντα αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν εἰπεῖν·
Σὺ δέ, ὦ φίλτατε Ἀπολλόδωρε, μᾶλλον ἂν ἐβούλου με
ὁρᾶν δικαίως ἢ ἀδίκως ἀποθνήσκοντα; καὶ ἅμα ἐπιγε-
29 λάσαι. λέγεται δὲ καὶ Ἄνυτον παριόντα ἰδὼν εἰπεῖν·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἀνὴρ ὅδε κυδρός, ὡς μέγα τε καὶ καλὸν δια-
πεπραγμένος, εἰ ἀπέκτονέ με, ὅτι αὐτὸν τῶν μεγίστων
ὑπὸ τῆς πόλεως ὁρῶν ἀξιούμενον οὐκ ἔφην χρῆναι τὸν
υἱὸν περὶ βύρσας παιδεύειν. ὡς μοχθηρὸς οὗτος, ἔφη,
ὃς οὐκ ἔοικεν εἰδέναι, ὅτι ὁπότερος ἡμῶν καὶ συμφορώ-
τερα καὶ καλλίω εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον διαπέπρακται, οὗτός
30 ἐστι καὶ ὁ νικῶν. ἀλλὰ μέντοι, φάναι αὐτόν, ἀνέθηκε
μὲν καὶ Ὅμηρος ἔστιν οἷς τῶν ἐν καταλύσει τοῦ βίου προ-
γιγνώσκειν τὰ μέλλοντα, βούλομαι δὲ καὶ ἐγὼ χρησμῳδῆ-
σαί τι. συνεγενόμην γάρ ποτε βραχέα τῷ Ἀνύτου υἱῷ

καὶ ἔδοξέ μοι οὐκ ἄρρωστος τὴν ψυχὴν εἶναι· ὥστε φημὶ αὐτὸν ἐπὶ τῇ δουλοπρεπεῖ διατριβῇ, ἣν ὁ πατὴρ αὐτῷ παρεσκεύακεν, οὐ διαμενεῖν· διὰ δὲ τὸ μηδένα ἔχειν σπουδαῖον ἐπιμελητὴν προσπεσεῖσθαί τινι αἰσχρᾷ ἐπιθυμίᾳ καὶ προβήσεσθαι μέντοι πόρρω μοχθηρίας. ταῦτα δ' 31
εἰπὼν οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ὁ νεανίσκος ἡσθεὶς οἴνῳ οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας ἐπαύετο πίνων καὶ τέλος οὔτε τῇ ἑαυτοῦ πόλει οὔτε τοῖς φίλοις οὔτε αὑτῷ ἄξιος οὐδενὸς ἐγένετο. Ἄνυτος μὲν δὴ διὰ τὴν τοῦ υἱοῦ πονηρὰν παιδείαν καὶ διὰ τὴν αὑτοῦ ἀγνωμοσύνην ἔτι καὶ τετελευτηκὼς τυγχάνει κακοδοξίας. Σωκράτης δὲ διὰ τὸ μεγαλύνειν ἑαυτὸν ἐν 32
τῷ δικαστηρίῳ φθόνον ἐπαγόμενος μᾶλλον καταψηφίσασθαι ἑαυτοῦ ἐποίησε τοὺς δικαστάς. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλοῦς μοίρας τετυχηκέναι· τοῦ μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον ἀπέλιπε, τῶν δὲ θανάτων τοῦ ῥᾴστου ἔτυχεν. ἐπεδείξατο δὲ τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην· ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τοῦ 33
ἔτι ζῆν τὸ τεθνάναι αὐτῷ κρεῖσσον εἶναι, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τἆλλα τἀγαθὰ προσάντης ἦν, οὐδὲ πρὸς τὸν θάνατον ἐμαλακίσατο, ἀλλ' ἱλαρῶς καὶ προσεδέχετο αὐτὸν καὶ ἐπετελέσατο. ἐγὼ μὲν δὴ κατανοῶν τοῦ ἀνδρὸς τήν τε 34
σοφίαν καὶ τὴν γενναιότητα οὔτε μὴ μεμνῆσθαι δύναμαι αὐτοῦ οὔτε μεμνημένος μὴ οὐκ ἐπαινεῖν. εἰ δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους συνεγένετο, ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιομακαριστότατον νομίζω.

INDEX NOMINUM ET RERUM.

ἀγορὰ πλήθουσα 1, 1, 10.
ἀγοραστής obsonator 1, 5, 2.
Ἀθῆναι quot domos habuerint 3, 6, 14.
Ἀθηναῖοι laudantur et reprehenduntur 3, 5. victi a Boeotis 4. nunquam sedes mutarunt 12. minus colunt senes 15. non parent magistratibus ib. non negligunt gymnasia 3, 12, 5. negligunt rem militarem 3, 5, 18. iurant de concordia 4, 4, 16.
Αἴγυπτος 1, 4, 17.
Ἀκουμενός medicus 3, 13, 2.
Ἀλκιβιάδης, Socratis discipulus, multa violenter fecit 1, 2, 12. cur Socrate magistro usus sit 16. quibus rebus corruptus 24 sq. disputat cum Pericle tutore suo 40 sqq. — Alcibiadis filium osculatur Critobulus 1, 3, 8. 10.
Ἀμφιάραος. Huius in templo vel luco aqua frigida aegroti lavabantur 3, 13, 3.
ἀναγκαῖοι 2, 1, 14. τὰ ἀναγκαῖα 1, 1, 6. 4, 5, 9.
Ἀναξαγόρας a Socrate reprehenditur, quod solem statuerit ignem esse 4, 7, 6.
ἀντίδικος adversarius litis, accusator Apol. 10. 25.
Ἀντισθένης cum Socrate disputat de amicorum pretio 2, 5, nunquam relinquit Socratem 3, 11, 17. — Ex oeconomo factus imperator 3, 4.
Ἀντιφῶν sophista refutatur a Socrate 1, 6.
Ἄνυτος Apol. 29 sqq.
Ἀπολλόδωρος assiduus Socratis discipulus 3, 11, 17. Apol. 28.
Ἀπόλλων Delphicus Apol. 24.
ἀπολογία 4, 8, 5. Apol. 3 sq.
Ἄρειος πάγος. Laudatur eius constantia, gravitas, iustitia 3, 5, 20.
Ἀρίσταρχος Atheniensis, cuius inopiam Socrates consilio sublevat 2, 7.
Ἀρίστιππος cum Socrate de voluptate disputat 2, 1. de bono et pulcro 3, 8.
Ἀριστόδημος cognomine Parvus, contemtor divinationis et religionis, a Socrate ad deorum cultum revocatur 1, 4.
ἀριστοκρατία quid sit 4, 6, 12.
ἀρχαιρεσία comitium magistratibus creandis 3, 4, 1.
Ἀρχέδημος, homo pauper et disertus, Critonem a sycophantarum petulantia liberat 2, 9.
Ἀσκληπιός. Huius in templo aqua calida bibebatur 3, 13, 3.
Ἀσπασία 2, 6, 36.
ἀστὴρ ἀστάθμητος 4, 7, 5.
ἀστρολογίας s. ἀστρονομίας studium a Socrate non omnino probatur 4, 7, 4 sqq.
Ἀττική cincta et divisa montibus 3, 5, 25.
αὐτοκράτορες νέοι 2, 1, 21.

βασιλεία quid 4, 6, 12.
Βοιωτοί cum Atheniensibus comparantur 3, 5, 2 sq. insolentiores adversus hos 4. Boeotiam Athenienses vastant ib.
βουλή. Aetas senatoria 30 annorum apud Athenienses 1, 2, 35. δεδοκιμασμένοι 3, 5, 20.

γεωμετρίας studium non omnino a Socrate probatur 4, 7, 2 sq.
Γλαύκων, Aristonis f., temere reipublicae capessendae cupidus 3, 6, 1. — Charmidis pater ib. 3, 7, 1.

Δαίδαλος ob artis peritiam captus a Minoe et servus factus, inde cum filio aufugere conatus filium ami-

sit et ad barbaros delatus servivit 4, 2, 33.

δαιμόνιον Socratis 1, 1, 2. 4. 4, 8, 1. 5. Apol. 4.

δαίμων deus Apol. 14. 24.

Δελφοί. In templo Apollinis inscriptum *Γνῶθι σαυτόν* 4, 2, 24. Cf. 3, 7, 9. Delphicus deus quid de modo deos colendi responderit 4, 3, 16.

δεσπόται αἱ ἡδοναί 1, 5, 5. 4, 5, 5.

Δήλια 4, 8, 2.

Δήλιον. Pugna infelix Atheniensibus 3, 5, 4.

Δῆλος insula, quo chorus a Graecis mittitur 3, 3, 12. navis sacra ab Atheniensibus 4, 8, 2.

Δημέας Collytensis, artifex chlamydum 2, 7, 6.

δημοκρατία quid 4, 6, 12.

διαγράμματα theoremata et problemata lineis variis invicem intercursantibus describenda et demonstranda 4, 7, 3.

διθύραμβος 1, 4, 3.

δίκη δημοσία (*γραφή*) 2, 9, 5.

Διόδωρος, Socratis familiaris, compellitur ad benefaciendum Hermogeni 2, 10.

Διονυσόδωρος artem imperatoriam profitetur 3, 1, 1.

δοῦλος servus 2, 6, 9. 1, 3, 11. *δούλη* 4, 2, 29. *θεράπαινα* 3, 11, 4. *ἀκόλουθος* pedisequus 1, 7, 2. 3, 13, 4. 6. *διάκονος* mediastinus 1, 5, 2. *οἰκέται* familia 1, 2, 48. 2, 1, 9. al. Servorum pretia 2, 5, 2.

εἱρκταί septa mulieribus custodiendis 2, 1, 5.

ἐξωμιδοποιία confectio tunicarum substrictarum et brevium 2, 7, 5.

Ἐπιγένης Socratis discipulus, corporis negligentior 3, 12, 1.

ἐπιμελητής magister morum et studiorum Apol. 30.

Ἐπίχαρμος 2, 1, 20.

ἔπος versus carminis epici 1, 3, 8. *ἐπῶν ποίησις* 1, 4, 3. *ἔπη ἐν μέτρῳ πεποιημένα* 1, 2, 21. *Ὁμήρου* 4, 2, 10.

Ἐρασινίδης praetor ab Atheniensibus morte multatus 1, 1, 18.

ἔργον de artibus 1, 1, 7. 3, 10, 7. 4, 2, 5. de agricultura 1, 5, 2. de rebus bellicis 2, 1, 32.

Ἐρεχθεύς rex Atheniensium, eius educatio, hospitium, bellum cum Graecis 3, 5, 10.

Ἑρμῆς Ulyssem ab incantationis vi tutum praestat 1, 3, 7.

Ἑρμογένης discipulus Socratis 1, 2, 48. Hipponici filius, hortatur Socratem, ut de apologia cogitet 4, 8, 4. Memoratur 2, 10, 3. Apol. 2.

Ἔρωτες τοξόται 1, 3, 13.

ἐρωτικός Socrates 2, 6, 28.

Εὔθηρος Atheniensis, bello pauper factus, ad convenientius vitae genus compellitur a Socrate 2, 8.

Εὐθύδημος amatus a Critia 1, 2, 29. cognomine Formosus, initio alienus ab omni disciplina, postea assiduus Socratis discipulus 4, 2, 1—40. ad deos colendos excitatur 4, 3, 2 sqq. cum eo Socrates disputat de intemperantia 4, 5, 2. de aliis rebus 4, 6, 2.

Ζεῦξις pictorum princeps 1, 4, 3.

ἥβη 2, 1, 21.

Ἥρα. Iusiurandum per Iunonem 1, 5, 5. al.

Ἡρακλεῖδαι adiuti ab Atheniensibus 3, 5, 10.

Ἡρακλῆς pubescens 2, 1, 21 sqq.

Ἡσίοδος 1, 2, 56. 3, 3. 2, 1, 20.

Θεμιστοκλῆς benefaciendo civium amorem sibi paravit 2, 6, 13. apud barbaros celebratus 3, 6, 2. unde factum sit, ut civibus excelleret 4, 2, 2.

Θέογνις 1, 2, 20.

Θεοδότη meretrix 3, 11, 1.

Θεόδωρος geometra 4, 2, 10.

θεός et *θεοί* 1, 4, 13. 4, 3, 13. Dei forma non quaerenda ib.

θεωρία legatio sacra 4, 8, 2.

Θηβαῖοι adversus ceteros Boeotos iniusti 3, 5, 2.

Θησεύς. Hoc regnante Athenienses bella bene gesserunt 3, 5, 10.

θίασος 2, 1, 31.

Θρᾷκες usu peltarum et iaculorum excellunt 3, 9, 2.
Θράσυλλος praetor ab Atheniensibus supplicio affectus 1, 1, 18.

ἰατρικὸν ἔργον munus medici publici apud Athenienses 4, 2, 5.
Ἱππίας Eleus cum Socrate de iustitia et legibus naturalibus disputat 4, 4, 5 sqq.
Ἱπποκράτης dux Atheniensium victus ad Delium 3, 5, 4.
Ἱππόνικος, v. Ἑρμογένης.
ἱπποτοξόται 3, 3, 1.
ἴυγξ 3, 11, 17.

Καρχηδόνιοι imperium Libyae tenent 2, 1, 10.
Κέβης Thebanus 3, 11, 7. Socratis auditor laude dignus 1, 2, 48.
Κέκροψ diiudicavit litem deorum 3, 5, 10.
Κεράμων, homo locuples, multos alebat servos 2, 7, 3.
Κίρκη Ulyssis socios in sues mutat 1, 3, 7.
Κλείτων Atheniensis, statuarius, quocum Socrates de arte ipsius disserit 3, 10, 6.
Κολλυτεύς, v. Δημέας.
κόσμος 1, 1, 11.
Κριτίας multa crudeliter fecit 1, 2, 12. cur Socrate magistro usus sit 16. in Thessalia depravatus 24. amator Euthydemi 29. legem tulit, ne ars disserendi doceretur 31.
Κριτόβουλος, Critonis f., Alcibiadem osculatur 1, 3, 8. cum eo Socrates de amicis deligendis et conciliandis disserit 2, 6.
Κρίτων, pater Critobuli, 1, 3, 8. Socratis discipulus probabilis 1, 2, 48. tutus redditur a sycophantarum iniuria 2, 9.
κύαμος. ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθιστάναι 1, 2, 9.
κυβιστᾶν εἰς μαχαίρας 1, 3, 9.
Κύρηβος Atheniensis, pistor 2, 7, 6.
κύων. Fabula de cane 2, 7, 13.

Λακεδαιμόνιοι senes colunt 3, 5, 15. corpora exercent ib. magistratibus et legibus parent ib. et 4, 4, 15. mutuam colunt concordiam 3, 5, 16. clipeis et hastis utuntur 3, 9, 2.
Λαμπροκλῆς Socratis filius natu maior, matri iratus placatur 2, 2, 1.
Λεβάδεια clades Atheniensium notabilis 3, 5, 4.
Λίβυες parent Carthaginiensibus 2, 1, 10.
Λίχας Lacedaemonius peregrinos hospitio excepit 1, 2, 61.
Λυδοί subiecti Persarum imperio 2, 1, 10.
Λυκοῦργος fecit, ut Spartani prae ceteris obedirent legibus 4, 4, 15. in templo Delphico honorifice salutatus Apol. 15.
λωποδυτεῖν vestes furari (in balneis) 1, 2, 62.

Μαιῶται in Europa subiecti Scythis 2, 1, 10.
μαντική commendatur a Socrate 4, 7, 10. cf. 3, 12.
μεγαληγορία Socratis Apol. 1.
Μεγαρέων ἐξωμιδοποιία 2, 7, 6.
Μελανιππίδης carminis dithyrambici princeps 1, 4, 3.
Μέλητος accusator Socratis 4, 4, 4. 8, 4. Apol. 11. 19.
Μένων Atheniensis, opifex paenularum 2, 7, 6.
μοιχοί quomodo puniantur 2, 1, 5.
Μυσοί libertate utuntur et populantur Persarum regionem 3, 5, 26.

ναοί templa apto loco collocanda 3, 8, 10.
Ναυσικύδης Atheniensis multos alebat servos ad polentam faciendam 2, 7, 6.
νέος minor triginta annis 1, 2, 35.
Νικίας, Nicerati f., emit talento servum, qui praeesset argenti fodinis 2, 5, 2.
Νικομαχίδης Atheniensis repulsam tulit praeturae 3, 4, 1.
νόμοι ἄγραφοι 4, 4, 19.

Ξενοφῶν refutatur a Socrate, quum negasset osculum periculosum esse 1, 3, 11.

Ὀδυσσεύς Mercurii monitu ab incantationibus liber 1, 3, 7. orator probabilis 4, 6, 15. Palamedis interfector 4, 2, 33. Apol. 26.

οἰκίαι: domuum graecarum structura 3, 8, 8 sqq. οἰκοδομία 3, 1, 7.

οἰωνιστήριον augurium, pr. auguraculum Apol. 12.

οἰωνός augurium 1, 1, 3. φθόγγοι οἰωνῶν Apol. 12. οἰωνοί, ὄρνιθες 13.

Ὀλυμπία 3, 13, 5.

Ὅμηρος carminis epici princeps 1, 4, 3. Loci 1, 2, 58. 2, 6, 11. Carmina 4, 2, 10. Apol. 30.

ὅρκος civium atheniensium: ὀμνύναι ὁμονοήσειν 4, 4, 16.

οὐράνια i. q. μετέωρα 1, 1, 11. τῶν οὐρανίων φροντιστής 4, 7, 6.

παγκρατιαστής 3, 5, 21. 10, 6.

Παλαμήδης ob sapientiam Ulyssi invisus periit 4, 2, 33. Apol. 26.

Παρράσιος Atheniensis, pictor, quocum Socrates de arte pingendi disserit 3, 10.

παστάς coenaculum 3, 8, 9.

Πειραιεύς 2, 7, 2.

Πελοποννήσιοι bellum gerunt cum Atheniensibus 3, 5, 4. 10. 11.

Περικλῆς ὁ πάνυ 3, 5, 1. tutor Alcibiadis, civitati praefectus 1, 2, 40. disserit de legibus ib. disertissimus 2, 6, 13. — Pericles, Periclis f. nothus; cum eo Socrates de revocandis ad pristinam virtutem Atheniensibus disputat 3, 5.

περίπατοι 3, 13, 5. 1, 1, 10.

Πέρσαι Asiae imperium tenent 2, 1, 10. domini Asiae et Europae usque ad Macedoniam 3, 5, 11.

Πισίδαι liberi, terram Persarum populantur 3, 5, 26.

Πιστίας loricarum opifex 3, 10, 9.

Πλάτων amatur a Socrate 3, 6, 1.

πλουτοκρατία quid 4, 6, 12.

Πολύκλειτος statuariorum princeps 1, 4, 3.

Πρόδικος vir sapiens. Eius narratio de Hercule 2, 1, 21 sqq.

Προκρούστης latro 2, 1, 14.

προμνηστρίς, προμνησαμένη 2, 6, 36.

προοίμιον τῶν δημηγοριῶν 4, 2, 3. ἡδονῆς 2, 1, 27.

Πυθία sacerdos 1, 3, 1. Apol. 12.

ῥαψῳδοὶ ἠλίθιοι 4, 2, 10.

ῥήτορες φαῦλοι 2, 6, 15. ἑλκόμενοι ἀπὸ τοῦ βήματος 3, 6, 1.

Σειρῆνες 2, 6, 11. 31.

Σιμμίας Thebanus, Socratis auditor laudabilis 1, 2, 48. 3, 11, 17.

Σίνις latro 2, 1, 14.

Σκείρων latro 2, 1, 14.

Σκύλλα 2, 6, 31.

Σκύθαι usu arcuum excellunt 3, 9, 2. Maeotis imperant 2, 1, 10.

σοφιστής sapiens 1, 1, 11. poetis oppositus 4, 2, 1. qui sapientiam venditat cuivis 1, 6, 13.

συκοφάνται 2, 9. Cf. 4, 4, 11.

σύμβολα 1, 1, 3. σύμβολοι Apol. 13.

Σωκράτης pater Lamproclis 2, 2, 1. eius familiares aliquot 1, 2, 48. senator 1, 1, 18. rei suae pretium tenuissimum aestimat 1, 2, 1. in victu et vestitu temperans 1, 3, 5. 6, 2. 2, 1, 5. dona non accepit Apol. 26. neque doctrinae mercedem postulavit 1, 2, 5. virtutis scientiam et virtutis studium non distinguit 4, 2, 20. disciplinarum terminos constituit 4, 7, 2 sqq. similitudines ab opificibus petit 1, 2, 37. eadem de iisdem dicit 3, 3, 9. ab Apolline sapientissimus iudicatus Apol. 14. vaticinatur ante mortem 30. litem suam non aestimat 23. sacra diis domi offert 1, 1, 2. eius daemonium ib. Apol. 12. mortem constantissimo animo pertulit 4, 8, 2 sqq. Apol. 33.

τοιχωρυχεῖν 1, 2, 62. τοιχωρυχία Apol. 25.

Τολμίδης dux Atheniensium victus ad Lebadeam 3, 5, 4.

τρίπους. ἡ ἐν τῷ τρίποδι ἱέρεια Apol. 12.

τυραννίς quid sit 4, 6, 12.

Φαιδώνδας Socratis discipulus 1, 2, 48.

φαλάγγιον phalangium 1, 3, 12. φάλαγξ aranea 3, 11, 6.
φῆμαι omina 1, 1, 3. ἀνθρώπων Apol. 12.
φίλων laudes 2, 4. pretia 2, 5, 2. φίλοι Socratis amici 3, 11, 16.
Φρύγες parent Persis 2, 1, 10.
φωνὴ θεοῦ Apol. 12. φωναὶ ἀνθρώπων ib.

Χαιρεκράτης frater minor Chaerephontis 2, 3, 1. 15. Socratis discipulus 1, 2, 48.
Χαιρεφῶν frater Chaerecratis 2, 3, 1. 15. Socratis discipulus 1, 2, 48. Apol. 14.
Χαρικλῆς cum Critia legislator tempore 30 tyrannorum 1, 2, 31 sqq.
Χαρμίδης Glauconis f. 3, 6, 1. 7, 1. a Socrate ad capessendam rempublicam excitatur ib.
χορός 3, 3, 12. χοροῦ προεστάναι 4, 3. χοροῖς νικᾶν ib. χορῶν διδασκαλία 4. ἡ τῶν χορικῶν νίκη 5.

XENOPHONTIS

OPERA

EDIDIT

GUSTAVUS SAUPPE

VOL. IV

HISTORIA GRAECA

EDITIO STEREOTYPA

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ

LIPSIAE MDCCCLXVI.

XENOPHONTIS

HISTORIA GRAECA

EDIDIT

GUSTAVUS SAUPPE

EDITIO STEREOTYPA

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ
LIPSIAE MDCCCLXVI.

PRAEFATIO.

1. Libri manuscripti.

I. GALLICI.

1. Parisinus Coislianus 317, olim 88. (Gail. *F*, Dind. *L*), bombycinus, seculi 14, in 7, 1, 21. desinens, a Gailio 7, 2, 92. descriptus et aliquoties memoratus. Vid. Dindorf. ed. Oxon. VII.

2. Parisinus bibliothecae imperatoriae 1642 (*D*), chartaceus, sec. 15, formae pene maximae, emptus 1688, satis, ut in ipsius fine aliquis inscripsit, eleganter scriptus, continens Hellenica, Commentarios, Agesilaum, Hieronem, alia, de quibus v. C. E. Chr. Schneider. Plat. Civ. I. p. XXXII. Contulit Gailius. Post hunc ad eam partem libri, qui inde a 3, 1, 5. usque ad 3, 2, 20. pertinet, codicem hunc et alterum 1738 (B) inspexit Ludovicus Haeusserus eiusque studii fructum descripsit Hertleinius Obss. in H. gr. 2, 2 sqq. Multo Gailiana diligentiorem collationem se exhibuisse Dindorfius dicit ed. Oxon. V. Ego librum anno 1842 Parisiis contuli totumque excussi. Quam collationem quum ad primos tres libros in Quaest. Xen. part. quarta (Liegnit. 1861) ita descripsissem, ut Gailium potissimum corrigerem aut operam eius supplerem, nunc et illa repetii et quae reliqua sunt addidi, nisi quod leviora multo etiam magis quam illic omisi et typothetae pauca quaedam vitia correxi. Quodsi cuius interesset scire, quod discrimen inter Dindorfianam collationem et meam intercedat, quingentis fere locis eas differre scito. De collatione mea, quae dignitatem libri aperte declarat, Lud. Breitenbachius NIbb. 1862, 603 sqq. iudicavit. Multum liber cum Veneto 368 (*V*) congruit in locis memorabilioribus. Quod Gailius ad 2, 4, 11. dicit: *Les cinq calligraphes donnent presque toujours συν et non ξυν, εις et non ες, γινομαι et non γιγνομαι*: liber, de quo agitur, ξύν habet 5, 1, 10. 16. 3, 17. 6, 1, 4 (*ξυνιστῆται*). 7, 2, 5. 4, 11; *σύμμαχος* et cognata ubique *σ* habent. Sunt ibi vulgaria vitia accentuum, veluti *ὁπλίται, ὁμεῖσθαι*, alia; sunt iunctim scripta *καταντικρύ, καταχράτος, δηλονότι, καθημέραν*, etiam *τἀπιτήδεια*; solent nomina scribi *συρακούσιος, ἄγις, μιτυλήνη, θράσυλος, τισαφέρνης, καλλίξεινος, ἦλις, ἠλεῖοι, γύλις, τηρίβαζος, ἠριππίδας, χερόννησος*, quod tamen aliquoties recte est. Ceterum hic iuvat repetere quae Gailius de sua codicum collatione in Auctario editionis 384. dicit: *Il sera utile de collationner de nouveau après M. Larcher et même après moi.* Hoc addo, in apostrophi usu me hunc librum secutum esse pene solum.

3. Parisinus 1738 (*B*), olim Colbertinus, bombycinus, formae quartae, seculi 14. Desinit 7, 1, 38. ante nomen *Ἀντίοχος*. Contulit Gailius. Qui quamquam novam libri post se collationem ad palaeographica tantum studia pertinere dixit, eius tamen collatione Dindorfius habuit accuratiorem. Codicis optimi partem usque ad 2, 2, 10. ipse Parisiis contuli eademque ratione ut supra dictum est meam collationem publici iuris esse volui.

4. Parisinus 1739 (*E*), chart., formae 4, sec. 15. exeuntis vel 16. ineuntis. Est in Catalogo: Excerpta e Xenophontis libris rerum memorabilium.

5. Parisinus 1793 (Gail. Dind. *A*), chart., formae 8, sec. 16, eleganter scriptus.

6. Parisinus 2080 (*C*), chart., form. 4, sec. 16, ut est in Catalogo, 15, ut est apud Dindorfium.

7. Turonicus. Catalogus Haenelianus p. 483. haec habet: Fragmenta Xenophontis historiae. Codex graecus optimae notae, sec. 12, membr., 4. Cf. quae ad Cyropaediam de codice 9. dicta sunt.

II. ITALICI.

8. Venetus Marcianus 364 (*G*), membr., sec. 15, formae quam dicimus in folio minori, descriptus a Zanetto Gr. Bibl. D. Marci 169. et ab Arnoldo Thuc. vol. 2. p. 3. Vid. Dind. ed. Ox. V sq.

9. Venetus Marcianus 365, chart., sec. 15, eiusdem formae, apud Zanettum 174. et Arnoldum 5. Inde descriptus est alter 364, subscriptum tempus absolutae scriptionis habet annum 1436. Vid. E. I. Kiehl. Mnemos. 5, 314. Dind. l. c.

10. Venetus Marcianus 368 (*V*), ap. Zanettum 175, sec. 14, forma quarta maiori, charta crassiori bombycinae proxima. Inesse Hellenica, Agesilaum, Commentarios, Hipparchicum, De re equestri, Lacedaemoniorum Rempublicam, De Vectigalibus, Symposium, Cynegeticum, indicatum est Mnemos. 2, 378. Vid. Dind. VIII sqq.

11. Florentinus bibl. Mediceae plut. 69. 12. (*M*), apud. Bandin. 2, 635.

12. Florentinus Mediceus n. 15. (*N*), ap. Bandin. 2, 638. De his v. Dind. VII.

13. Perusinus bibl. civicae Cod. E, 65, chart., formae 4, sec. 15, olim monasterii S. Petri de Perusio.

14. Ravennas bibl. Classensis plut. 131, 2, chart., formae octavae, sec. 15. medii. Horum duorum librorum notitiam Detlefsenio debeo, cuius humanitas mihi iam supra, ubi de Cyropaediae libris agebatur, laudanda fuit.

15. Mediolanensis Ambrosianus, de quo Antonius Cerianus (v. praef. ad Cyrop.) haec scripsit: A. 4. Inf., chart. Praeter Thucydidem cum scholiis in margine continet Hellenica, initio libri 5. nonnullae sunt lacunae parvae, item alibi aliquot. Subscriptio ad calcem: ἐτελειώθη ϛωνβ ἔτει. Qui est annus post Christum 1344. Paucas quasdam ex eo enotatas varietates adscripsi 5, 1, 5 sqq.

III. BATAVI.

16. 17. 18. Leidenses, quibus Valckenarius usus est. Vid. de iis Dindorf. V. VII, apud quem habent litteras *F. I. K.* Quod inter libros Perizonianos sit volumen chartaceum (fol. 8) praeter alia Hellenica continere seculi 15, litteris humanissime ad me datis scripsit W. G. Pluygersius, bibl. Lugd. Bat. praefectus doctissimus, addiditque, si quid in Valckenarianis reperiatur bonae frugis, in scriptis Cobetianis inveniri.

19. *H.* a P. Victorio collatus ad marginem Aldinae Monacensis.

20. *O.* liber ignotus, quem semel iterumque memorans Valckenarius ad Stephanianam alteram notavit littera M. Dind. VIII.

21. *Y.* exemplar editionis Stephani prioris cum varietatibus ignotae originis. Descripsit Gailius 7, 2. p. 104. Cf. Dind. VI. VIII. X.

Ad veteres interpretationes latinas, inter quas Bilibaldi Pirckhemeri maxime memorabilis est, v. Dind. XI, una accedit in Haenelii Catalogo 41. commemorata Atrebatensis: Xenophontis historia, sec. 16, 8, et quod 554. de Basilea refertur: Ex Xenophonte oratio contra Theramenem, Phil. Melanchthone interprete, fol., chart.

2. Index editionum recentiorum, quibus usus sum: I. Gottl. Schneideri edd. Lips. 1821. 1849; F. H. Bothii Lips. 1823; Parisina ap. F. Didot. 1838; Lud. Dindorfii Lips. ap. Teubn. 1824; eiusd. Berol. ap. Reim. 1831; eiusd. Lips. ed. 2. 1850. 1865; eiusd. Oxon. ed. 2. 1853; Lud. Breitenbachii libri I. II. Goth. 1853; eiusd. libri III—VII. Lips. ap. Teubn. 1863; B. Buechsenschuetzii Lips. ap. Teubn. 1860; C. G. Cobeti Amstel. 1862.

Ad eas Chrestomathias, quae ad Cyropaediam commemoratae sunt, accedit Atticorum Iacobsianorum

editio octava ab I. Classenio curata.

Ex interpretationibus germanicis unam commemorandam censeo I. F. C. Campii, qui post Osiandrum Stuttgartiae a. 1856. Historiam Graecam conversam edidit.

3. Sequuntur aliquot libelli et commentationes, quibus usus sum, ad Hellenica pertinentes: Lud. Breitenbach, Zur Kritik von Xen. Hellenika, ZAW. 1851. 61—63, 481—502; 1852. 36, 288; Aug. Brueckner, De notationibus annorum in Hist. gr. Xen. suspectis, Suidn. 1838; id., De Xen. Hell. libris I et II animadversiones, ZAW. 1839. 50 sq., 394 sqq.; B. Buechsenschuetz, Xen. Gr. Gesch., Philol. 14, 508—549; Iust. Henr. Dresler, Curarum in Xen. Hist. gr. specimen, Wiesb. 1822; W. Engel, Xenophons politische Stellung und Wirksamkeit, Starg. 1853; Guil. Leop. Freese, Wie lange erhielt sich die Gleichheit der lak. Bürger in ihrer politischen Berechtigung und in ihrem Grundbesitze? Sund. 1844; Chr. Frid. Ferd. Haacke, Diss. chronol. de postremis belli Peloponnesiaci annis secundum Xen. Hist. Gr. recte digerendis, Stendal 1822; Car. Gust. Heiland, Quaestiones Xenophonteae, Stend. 1856; I. Chr. Hempel, Spec. novae Xen. Hellenicorum recensionis, Sondersh. 1819; Lud. Ferd. Herbst, Die Rückkehr des Alcibiades, Hamb. 1843; id., Die Schlacht bei den Arginusen, Hamb. 1855; Guil. Herbst, Zur Geschichte der auswärtigen Politik Sparta's im Zeitalter d. pelop. Krieges, Dresd. 1853; Fr. Car. Hertlein, Obss. cr. in Xen. Historiam Gr., particulae tres, Wertheim. 1836. 1841. 1845; Gust. Fr. Hertzberg, Alkibiades der Staatsmann und Feldherr, Hal. 1853; id., Das Leben des Königs Agesilaos 2. von Sparta, Hal. 1856; Ed. Phil. Hinrichs, De Theramenis, Critiae et Thrasybuli rebus et ingenio comm., Hamb. 1820; W. Th. Iungclaussen, De Campio et Buechsenschuetzio Xen. Hellenicorum interpretibus, Meldorf. 1862; Guil. Kallenbach, Zur Geschichtserzählung der Griechen u. Römer, 2 Th., Quedlinb. 1836. 1844; Car. Guil. Krueger, Zur Prüfung der Niebuhrschen Ansicht über Xen. Hellenika, in libro Hist.-philol. Studien, 1. Berol. 1837. p. 244—264; *Α. Κυπριανός, Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ Ξενοφῶντος, ἐν Ἀθήναις* 1858; G. C. Lewis, The Hellenics of Xenophon and their Division into Books, in Mus. Class. 1844, 1—44; A. Lipsius, Ueber den einheitlichen Charakter der Hell. d. Xen., Luccav. 1857; Aemil. H. O. Mueller, De Xen. Hist. gr. parte priore diss. chronol., Lips. 1856; id., Zu Xenophon und Pseudoxenophon, Philol. 14, 190 sqq. 398 sqq.; Ad. Nicolai, Die Politik des Tissaphernes, Bernb. 1863; Barth. Georg. Niebuhr, Ueber Xen. Hellenika, in Mus. Rhen. 1827, 194 sqq. et in libro Kleine hist. u. philol. Schriften, p. 1., Bonn. 1828 p. 464 sqq.; Car. Peter, Comm. cr. de Xen. Hell. spec., Meining. 1835; id., Comm. cr. de Xen. Hell., Hal. 1837; Car. Rehdantz, Vitae Iphicratis, Chabriae, Timothei Atheniensium, Berol. 1845; G. A. Sauppe, Quaest. Xen. p. 4., Liegn. 1861; Hieron. Schneeberger, Quaest. Xen., Herbip. 1859; Rich. Schneider, Quaest. Xen., Bonn. 1860; Schwidop, Obss. quaedam in Xen. Hell., Regim. 1839; G. R. Sievers, Commentationes hist. de Xen. Hell., p. prior, de libris I. et II. Berol. 1833; Ios. Spiller, De Xen. Hist. Gr. comm., NIbb. 1840, Suppl. 6. p. 528 sqq.; id., Quaestionum de Xen. Hist. Gr. spec., Vratisl. 1843; id., Commentationis cr. de Xen. Hist. Gr. particula, Gleiwitz. 1862; Georg. Gottl. Uebelen, Ann. aliquot in Xen. H. gr., Stuttg. 1819; Car. Henr. Volckmar, De Xen. Hell. comm. historico-critica, Gotting. 1837.

Accedunt nonnulla de libris ad Xenophontis Historiam Graecam pertinentibus iudicia, quibus ita usus sum, ut paginas indicare sufficeret; Pinzgeri de ed. Schneideri Ien. 1824. 99; Popponis de Bothii ed. Ien. 1828. 73, 193 sqq.; meum

de Dindorfii edd. 1824, 1831. NIbb. 1833. 7, 385 sqq.; Meieri de Sieversii Commentationibus Hal. 1834. 148, 569 sqq.; Hertleinii de Peteri Commentatione ZAW. 1837. 125, 1018 sqq.; eiusdem de Dindorfii ed. Oxon. et de Breitenbachianae p. I. NIbb. 1857. 75, 694—713; Lud. Herbstii de Hertzbergii Agesilao NIbb. 1858. 77, 673—725; Breitenbachii de Dindorfii ed. Teubneriana NIbb. 1852. 63, 227—245; eiusdem de R. Schneideri et de meis Quaestionibus NIbb. 1862. 86, 602—612; eiusdem de Buechsenschuetzii ed. ZAW. 1863, 22—43; Hausdoerfferi de Breitenbachianae ed. p. I. ZAW. 1855. 44 sq.

4. Dicendum paucis est de subsidiorum quae habemus usu critico. Codices enumerat Spillerus NIbb. 1840. Suppl. 6. p. 528 sq. percensendisque iis multum operae impendit Breitenbachius ZAW. 1851. 61 sqq. 482—502; 1852. 36, 288; NIbb. 1862. 9, 602 sqq. atque in edit. p. I. p. XXX, p. II. p. VIII sqq. Librorum optimus Parisinus 1738 (B) habetur, proxime ad eum liber 1642 (D) accedere dicitur. Est ille antiquissimus cum Coisliano 317, quem optandum est ut denuo accurate excussum habeamus, et cum Veneto 368 (V). Huius quidem libri qui notitiam fecit Cobetus Or. de arte interpretandi 68 sq. quum iusto plus ei tribuisset, Dindorfius praef. ed. Oxon. VIII sqq., licet optimis simillimum dicat, miram tamen quandam in eo levitatem correctorisque licentiam deprehendere sibi visus de dignitate et usu libri caute et accurate exposuit. Breitenbachius ad alteram familiam libros B. D. I. Vict. Steph. Leoncl., ad alteram A. K. F. Parisinum et editiones veteres pertinere dicit, medios ponit C. E. F. Leidensem, singularem locum codici V. assignat, quippe qui et optima et deterrima habeat neque fidem mereatur nisi ubi cum B. consentiat. Quodsi D. multa cum V. communia habet, hic quoque, siquidem eiusmodi prosapia constituenda est, ad priorem familiam pertinere putandus est, tamen ut etiam alia quaedam ac peculiaria iis fuisse adiumenta credamus vel in libris inventa vel ex ingeniis repetita. Certe mirum est nonnunquam eos libros a reliquis omnibus recedentia, sed ipsos valde diversa praebere, veluti 3, 4, 1. 20. 5, 1, 17. 25. 33. 2, 24. 6, 5, 27. Aliam nuper viam ingressus Richardus Schneiderus Quaestionibus Xenophonteis quae B. habeat singularia, a correctore profecta esse dicit omnia, D. codicis librario non minus quam scribae libri B. deliberatum esse scriptoris verba interpolare, D. et V. quum tam multa habeant singularia, ut ex B. propagati esse nequeant, tum vitiis quibusdam inquinatos esse ita comparatis, ut ex eodem fonte eos stirpem ducere consectarium videatur, C. non ex uno libro descriptum esse, sed ex B. et deteriore aliquo coaluisse, E. autem stirpem ducere e priore familia, sed eundem expertum esse correctorem. Qua quidem disceptatione perquam diligenti etsi nonnulla videtur recte statuisse, postremo tamen, quum libro I. nimium, libro B. parum tribuat, ad sententiam pervenit parum probabilem. Librum enim I. quippe ad archetypum proxime accedentem optimum habendum esse dicit atque in illo et codice F. Gailiano, adhibitis ubi de I. non satis constet B. D. V, reiectis A. Ald. K. C. E, fundamentum criticae in hoc libro factitandae ponendum (p. 16). Quam sententiam improbaverunt Breitenbachius NIbb. 1862, 602 sqq. et Buechsenschuetzius Philol. 19, 683 sqq.; eamque mirarer qua re commotus ille p. 609. contendere posset mihi probari, nisi scirem eum quae in Quaest. part. 4. p. 2. scripsi falso intellexisse. Denique mea si quaeris quae fuerint adiumenta ad Hellenica explicanda, fuerunt codicum optimorum Parisinorum novae collationes, fuerunt animadversiones, quas Friderici Frankii et Friderici Caroli Hertleinii humanitas mihi permisit. Aliorum interpretum stu-

dia quum huic libro coniecturis et emendationibus subvenire conata sint perquam multis, ex tanto numero nonnulla tantum referre placuit. Hertleinii vero annotationes doctissimas valde dolui instituti mei rationes non passas esse cum lectoribus communicari omnes et integras. Nova auxilia operi Xenophonteo a Kruegero, Cobeto, Campio promissa sunt.

5. Dicendum est de libri auctoritate et fide. Plurimae ac gravissimae de Hellenicis ortae sunt dubitationes; de auctore nemo fere dubitavit. Dubitavit tamen vir prae ceteris insignis Chr. Aug. Lobeckius, qui ad Soph. Ai. p. 443. ed. 2. de Xenophonte qui dicatur Hellenicorum conditore loquitur. Neque ab ea suspicione multum abhorrent qui librum qui exstat non ipsum opus Xenophonteum, sed epitomen aliquam ab homine nescio quo confectam putant esse, veluti Cyprianus, de quo infra dicetur, et Campius in praefatione interpretationis suae et qui ad eam sententiam propius accedunt Buechsenschuetzius Philol. 14, 548. et Iungclaussenius p. 10. Difficilior est de fide libri historica iudicatio. Veteres quidem de ea nihil dubitaverunt, v. Lucian. Conscr. Hist. 39, Diod. Sic. 1, 37. Hodie parvus numerus laudatorum est. Laudaverunt tamen suspicionemque studii partium et animi laconicis rebus nimis dediti excusarunt vel aequius de ea re iudicaverunt Ioannes Muellerus, Schlosserus (Universalhist. Uebersicht d. Gesch. d. alten Welt 1, 2, 153 sqq.), Creuzerus (Hist. Kunst d. Griechen 294 sqq.), Wyttenbachius (Ecl. Hist.): ad quos nunc etiam addo Campium 7. et W. Onckenium, qui in libro Isokrates und Athen 28. iis usus, quae Isocrates Panath. 109. dicit, posse etiam a laconicae disciplinae admiratore Lacedaemoniorum rationem in rebus publicis agendi, veluti in Cadmea expugnanda obtinendaque, reprehendi existimat. Creuzeri quidem de fide et dignitate historica Xenophontis iudicium pauci hodie plane sequuntur, in quibus est Kallenbachius 1, 27. Severiore, at non iniqua ratione de historica Xenophontis virtute Lipsius disserit, de moribus viri lenius iudicans, elocutionem laudans, de libro omnino prudenter ac sollerter disputans. Veritatis studiosum scriptorem demonstrat Volckmarus 36, locosque, quibus inique de Lacedaemoniis, aeque de Atheniensibus iudicatur, Breitenbachius I, XIV sq., Spillerus Quaest. 33, Peterus 102 sqq. indicant. Medii quasi inter laudem et vituperationem habendi sunt Fr. A. Wolfius Ep. ad Schneiderum, Manso Spart. 2, 393 sq. 3, 2, 5 sqq., Schneiderus. Dicit vero Iacobus Didericus van Hoëvell Disquis. de Xen. philosophia (Groning. 1840) 1, 16: Alii narrationis exilitatem et languorem vituperant, alii variarum partium malam distributionem, alii multa χρονικὰ ἁμαρτήματα se deprehendisse putant, alii ipsum auctorem patriae inimicum nimisque Lacedaemoniis faventem arguunt, quippe qui saepe veritatem historicam contorqueat et divellat. Sunt etiam qui magis animi quandam lentitudinem Xenophonti exprobrent quam partium studium obiiciant, veluti Buechsenschuetzius Philol. 14, 508 sqq. Sieversius Comm. 69. vituperat quod cum amore quodam et voluptate in enarrando eo iudicio versetur, quod summo dedecori fuerit Atheniensibus, de praetoribus proelii ad Arginusas commissi, eidemque 42. maligni adversus patriam animi documentum videtur quod tantopere in depingenda, qua Athenienses post cladem ad Aegos potamos acceptam pressi sint atque exanimati, culpae conscientia sibi placeat. Acerbissimus autem et animi et operis Xenophontei iudex B. G. Niebuhrius est, cui ille homo civis atheniensis pessimus videtur fuisse. Nec multum ab eo discrepant Letronnius Biogr. univ. vol. 51. p. 390 sqq., Thirlwallus Hist. Gr. 5, 204, Grotius 10, 315, C. H. Lachmannus. Animus in duabus quae creduntur esse Historiae

Graecae partibus diversus videtur Niebuhrio quique eum secuti sunt Sieversio, Volckmaro, aliis, non videtur Delbrueckio, Roschero in libro de Thucydide scripto 559, Bruecknero De notatt. 16, Kruegero Stud. 1, 253 sq., Petero, Spillero. Aequum et prudens iudicium est Car. Nipperdeii ad Corn. Nep. XXIII. Contra Spillerum disputavit Paulus Wernerus in disp., Quae fuerit Xenophontis de rebus publicis sententia (Vratisl. 1851): qui libellus diligenter quidem compositus est, sed rem, quam aggreditur, leviter illustrat, de aliis rebus sententiam exhibens non omnino confirmatam. De reliquis infra dicetur. Atque ut ne singula quidem praetermissa videantur, in describendis proeliis navalibus, quorum pars magna fuit eo tempore belli Peloponnesii, de quo Xenophon exposuit, multo minus eum diligenter versatum esse quam in terrestribus Lipsius 26. animadvertit. Quod contra apud Ephorum videtur fuisse, quem Diodorus secutus est (Polyb. 12, 25. Fragm. hist. gr. 1. p. LIII). Xenophontis de Epaminonda vel iudicium vel silentium ex aequo iudicant Creuzerus l. c., Schlosserus l. c. 143 sq., Peterus 108, Heilandus Prolegg. ad Xen. Ages. XXXIV sq. Iphicratem omnino laudat Xenophon, maxime 6, 2. Quamquam Ruestovius Vit. Xen. 243. commenta eius militaria non commemorari dicit a Xenophonte, vel quia ille laudis bellicae aemulus fuerit vel quod ipse oblitus sit multum differre, utrum mercenarii in Asia militarent an civitates graecae copiis maxime mercenariis bella sua gererent.

6. De forma libri agitur. Dicendi genus ita comparatum esse, ut aut a ceteris libris mirifice differat aut etiam a Xenophontis ingenio abhorrere videatur, plurimi harum rerum aestimatores sentiunt. Triplex genus invenit Lipsius 31, ab initio laceram quandam dictionem et obscuriorem in enarrandis rebus tempore paullo remotioribus brevitatem, deinde narrationis alacritatem et aequabilitatem, denique inde a quarto libro medio ornatam iudicio et orationis ubertate partem extremo vitae tempore scriptam. Negligentiae in dicendo innumerabilia exempla in libro inesse dicit I. Bakius Mnemos. 8, 424 sq.; vitiosam orationis componendae rationem, quae qualis sit maxime videas in subita orationis mutatione, in abrupto et conciso dicendi genere, in enunciatorum conformatione durissimorum anacoluthorum plenissima, in manca ac lacunosa rerum enarratione, animadvertit Iungclaussenius 9, qui viam a Campio monstratam ingressus ea composuit, quae vel solis in Hellenicis inveniuntur vel omnino a Xenophontea dicendi consuetudine recedere videntur; Cyprianus totum librum lacunosum dicit, etiam ubi sanissimus videtur esse. Quas quidem res ut vel excusarent vel explicarent, alii alia excogitaverunt. Imperfectus liber videtur Volckmaro 21, Lipsio 11. esse; opus nec limatum nec pulchre compositum dicit Bernhardy Paralipp. synt. gr. 17; ultimam manum deesse putat Hertleinius 2, 1. Non ab ipso Xenophonte Hellenica perfecta et edita esse credit Parisinae editor praef. V: id quod etiam sentiunt qui prudenter de omni libro iudicaverunt B. Buechsenschuetzius ed. p. 5. et Ad. Nicolai NIbb. 89, 829, et qui commentarios tantum consignasse scriptorem historiae postea copiosius ac diligentius conscribendae dixit Wyttenbachius Ecl. hist. X. Librum decurtatum vel circumcisum ad nos pervenisse nuper etiam contendit Th. Bergkius Encycl. Hal. 1, 81, 391. Id quod de Commentariis quoque et de Republica Lacedaemoniorum iudicat. Quae quidem omnia dubitari nequit quin ad verum de Hellenicis iudicium faciendum valeant, singula magis aliqua cum probabilitate contendi quam certo demonstrari videntur posse, nec oblivisci debemus, liber Xenophonteus si minus nobis placeat, eius rei caussam ut in iis, quae

dicta sunt, ita etiam in narratarum rerum haud paucarum ratione perquam insuavi sitam esse. Quid vero? Exstiterunt, ut supra dictum est, qui Hellenica nostra epitomen esse operis Xenophontei sibi persuaderent parum illam quidem probabilem. Vid. Buechsensch. Phil. 14, 548. Operosiore ratione id demonstratum ivit A. Cyprianus in libro *Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ Ξενοφῶντος* Athenis a. 1859 edito, cuius argumenta percensuit Aem. Muellerus in Zarnckii Ephem. 1860, 6. Ille vero etiam Agesilaum, utramque Rempublicam, Apologiam ex eodem fonte fluxisse opinatur. Heu quanti operis deperditi quanta superstes epitome! quanta conscriptorum a sene Scilluntio librorum copia! Notum quidem est Theopompum dici Epitomen Herodotearum historiarum composuisse. Qua de re quum iam Vossius De hist. gr. 16. dubitavisset, Frommelius in Creuzeri Meletem. 3, 136 sq. aliter censuit, caute iudicavit Car. Muellerus Fragm. hist. gr. 4, 626. Vid. Cyprian. 99 sq. In primis vero hic nominandus est I. F. C. Campius, qui et ipse in praefatione interpretationis germanicae videtur sibi in hoc libro epitomen veri operis mutilam ac puerili modo confectam videre, recte ille quidem censens in quaestionibus de indole libri Xenophontei deque auctoris dignitate instituendis analytica quam vocat singula explicandi ratione plus effici quam sublimiore quadam, quae hac aetate invaluerit, in consilium et artem librorum inquirendi consuetudine, denique iudicans multa in Hellenicis inesse, quae non tam, ut Cobetus conatus sit, emendationibus ad atticae linguae leges revocanda quam ut signa et vestigia serioris dicendi generis colligenda sint. Cyprianus postquam 18 sqq. miras quasdam res commemoravit et vituperatione dignas, quae inesse in Hellenicis videntur, nimiam libri brevitatem, neglectam temporum rationem, orationis inconcinnitatem, p. 25. hanc thesin proposuit: *Τὰ Ἑλληνικὰ δὲν εἶναι ἡ πρωτότυπος συγγραφὴ τοῦ Ξενοφῶντος, ἀλλ' ἐπιτομή, γενομένη μετὰ Χριστόν, καὶ πιθανῶς ὑπὸ Χριστιανοῦ*, eamque argumentis ex historia petitis, in ipso libro sitis, e minorum Xenophontis scriptorum natura ductis comprobare instituit. Ita initium historiae capite carens et lacunas narrationis explicat, ita malevola de Xenophontis arte, ingenio, iustitiae ac veritatis amore iudicia aut excusat aut refellit. Epitomen tempore inter Diogenem Laertium, qui Xenophontis scripta quae nos habemus enumeret, et Plutarchum, qui prototypo quod vocat Xenophonteo usus sit, seculo post Christum secundo, factam dicit 102, hoc quidem incertum esse concedens, factam vero esse ab homine parum docto et accurato. Plutarchum compluribus locis ostendit pleniora et veriora in ipsius Xenophontis libro proposita habuisse neque hunc scriptorem libelli De malignitate Herodoti, nisi alia Hellenica laudis Epaminondae et Pelopidae pleniora ante oculos habuisset, verisimile esse de Xenophonte scripturum fuisse quae in Comparatione Agesilai et Pompeii c. 3. in. scripta invenimus. Utut haec sunt, haud difficile esse concedemus, si quis hanc viam ingrediatur, opus Xenophonteum ad eam formam revocare, qua indutum vel probabile vel optabile videatur ab ipso Xenophonte profectum esse, verba ipsa multo difficilius restitui. Res est amplioris indagationis. In commentario nonnulla ego, quae vel graviora vel ad demonstrandam illius libelli sententiam aptiora viderentur esse, commemoravi, multa facile redargui posse intellexi, disputationem omnem cognitione dignam et ad iudicium de opere Xenophonteo faciendum utilem duxi. Maxime vero operae pretium est accuratius cognosci, quae ratio inter Xenophontem et Plutarchum intercedere putanda sit. Quam ad rem quum alii loci utiles videbuntur non pauci tum commemorabilis poterit locus

XENOPHONTIS

HISTORIA GRAECA

EDIDIT

GUSTAVUS SAUPPE

EDITIO STEREOTYPA

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ
LIPSIAE MDCCCLXVI.

cepta paraenetica, inde a libro quinto didactica eo quidem scripta tempore, quo Hipparchicum, De re equestri, Agesilaum, Epilogum Cyropaediae Xenophon composuisset.

Quod Niebuhrius dixit inscriptos in Aldina libros esse Paralipomena Thucydidis, id correxit L. Dindorfius NIbb. 1832. 4, 254 sqq. eumque secutus et interpretatus Harius Britannus Mus. phil. 1, 254. 2, 241 sq. Vid. Mus. Rhen. 3, 329. Postremo hoc addo, Lachmanno Hist. Gr. 2, 385. Hellenica e tribus partibus diverso tempore conscriptis constare videri, priores libri duo ut sint continuatio operis Thucydidei usque ad reditum e Phyle, altera pars usque ad reditum Agesilai ex Asia pertineat, reliqua ea contineant, quibus non ipse interfuerit Xenophon quaeque a Lacedaemoniis et ab ipso Agesilao comperta habeat. Cyprianus quoque 107 sqq. tres partes Historiae graecae singillatim ac diverso tempore a Xenophonte editas esse demonstrat: primam septem ultimos annos belli Peloponnesiaci continentem, alteram tempus a murorum eversione usque ad restitutionem complectentem, tertiam ab occupatione Cadmeae usque ad proelium apud Mantineam commissum pertinentem. De ratione, quae inter Hellenica et Agesilaum est, ubi ad hunc libellum perventum erit, dicetur. Hic vero de ratione, quae inter librum Xenophontis et Thucydideum opus intercedere putatur, nonnulla videntur addenda esse. Dictum iam est, videri Xenophonteam historiam belli Peloponnesii ultra propositum Thucydidis pergere. Nolo hic quidem ad quaestionem de edito a Xenophonte opere Thucydideo accedere; illud dico, Xenophontem plurimis videri Thucydidis historiam cum duobus suis prioribus libris Hellenicorum edidisse, vid. Krueg. Stud. 1, 264, Spiller. Quaest. 4, Breitenb. X, Aem. Muell. 7. Qua de re scite iudicantem videbis Buechsenschuetzium Philol. 14, 517 sqq. Quaeritur autem, quo modo ad finem prioris operis initium alterius adiunctum videatur. Hac quidem de re accurate disputatum est ab eodem viro docto 509 sqq., Spill. Quaest. 3 sqq., Breit. V sqq. Plerique inter utrumque opus lacunam intermissam existimant. Iam veteres interpretes, Petitus Obss. 1, 2, Usserius Annal. 116, Palmerius Exercitt. in auct. gr. 60. inter Thucydidis finem et Xenophontis initium tempus deesse rati inde ab auctumno a. 411. usque ad a. 409. apud Xenophontem ab initio aliquid intercidisse dixerunt. Sieversius Comm. 8 sqq. quadraginta fere dies desiderans initium Hellenicorum perisse existimat. Vid. Krueg. Dionys. 213, Aem. Mueller. 54, Buechs. l. c. 515 sqq., Bergk. Encycl. Hal. 1, 81, 391. Peterus 14 sqq. quos duces Thucydides apud Euboeam conflixisse narrat, eosdem miratur iterum apud Xenophontem dici proelium commisisse; quam rem videas num tibi sufficiat expediens Spillerus Quaest. 6; negat Peterus initium plenum et integrum esse, dicit verba initii narrationis ad exemplum Thuc. 8, 95. efficta: fragmentum de pugna ad Eretriam commissa, capita quinque priora a librario quodam truncata et corrupta esse. Spillerus 4. quae Thucydides in scriniis primis lineis adumbrata habuisset, Xenophontem putat in Hellenicis usque ad 2, 2. in usum suum convertisse; idemque fere sentiunt Volckm. 13, Muell. 4, Lips. 26; atque idem Spillerus 5. cum Dodwello contendit Hellenica Thucydidis narrationem sine hiatu excipere, verba Xenophontis *μετὰ δὲ ταῦτα* ut cum Thuc. 8, 107. cohaereant, et si quid omissum videatur, id potius Thucydidi, quem notum sit non potuisse ultimam manum libro suo admovere, quam Xenophonti tribuendum esse. Exordium a Xenophonte capi ubi Thucydides deficiat, etiam Breitenbachius V sqq. censet, quae apud illum desint levioris momenti esse existimans, brevitatis studio tribuenda, veluti quomodo fieri potuerit, ut cum Thymochare Hellespon-

tum intrante Agesandridas confligeret, unde Dorieus Rhodum venerit; addit quod Xenophon (sect. 2) silentio praeterit classem atheniensem Cyzico iam redisse et Mindarum (4) Ilium naves suas deduxisse. Buechsenschuetzius 513. expeditionem Theramenis in Euboeam et contra insulas susceptam desiderat quaeque apud Pydnam gesserit.

7. Sequitur praefationis pars chronologica. Triplex in prioribus duobus libris invenitur admodum suspecta notatio Olympiadum, archontum, ephororum 1, 2, 1. 3, 1. 6, 1. 2, 1, 10. 3, 1. Accedit item suspecta enumeratio annorum belli 1, 3, 1. 6, 1. 2, 1, 7. 3, 9. et commemoratio rerum eodem tempore apud Siculos et Persas factarum 1, 1, 37. 2, 19. 3, 1. 5, 21. 6, 1. 2, 2, 24. 3, 5. Quas temporis notas Xenophonti eximendas esse censent Marshamus Chron. can. sec. 16. p. 459, Dodwellus De cycl. veterum diss. 8. p. 340 sqq., Morus Exam. quorumdam locorum Hist. gr. editioni praefixo, Clinto F. H. 286. Kr., Idelerus Handb. d. Chronol. 1, 272, Haackius Diss. chronol., Boeckhius Oec. publ. Ath. 2, 197, Bruecknerus Notatt., Sieversius Comm. 7, Weissenbornius Hell. 179, Scheibelius Scalig. Ὀλ. Ἀναγρ. LV. 12, R. Schneiderus 14, editores inde a Weiskio et Schneidero omnes. Cuius tamen iudicii rationem nullam se intelligere dicit Voemelius in disputatione, Quo tempore bellum Peloponnesium finitum sit (Francof. 1841) p. 4, ubi de Hell. 2, 3, 9. agit, nisi difficultatem interpretandi et computandi. Meierus Encycl. Hal. 3, 3, 167. et Ephem. Hal. 1834. 148, 575. victorum olympiorum 1, 2, 1. 2, 3, 1. commemoratorum nomina genuina, priore vero loco additum Olympiadis annum serioris originis esse dicit. Peterus 57. locis, ut falsa quidem at Xenophontea continentibus, quos librarius historiam ab anno 409. initium habere ratus corrupisse videatur, transponendo succurrere studet. Rerum eodem tempore apud Siculos et Persas gestarum commemorationem, praeterea etiam verba vicissitudines annorum significantia, ephororum indicem 2, 3, 10. defectionumque coelestium notationem tuetur Aem. Muellerus 16 sqq. 45 sqq. Dodwellus annum belli vicesimum secundum 1, 1, 11. orditur, capite primo ut res mensium duodeviginti contineantur, capite secundo annus belli 23. initium habeat. Quam rationem Clinto, Arnoldus, Wachsmuthius, Grotius probant. Quod Haackius capite primo anni vicesimi primi partem alteram ab auctumno a. 411. usque ad ver a. 410. comprehendi demonstravit, plurimi approbaverunt, in quibus sunt B. G. Weiskius Beni. f. Lips. 1827. 302, Boeckhius C. I. 1, 161 sq., Kruegerus apud Clintonem F. H. et Stud. 2, 150 sq. atque nunc pene omnes, nuper accessit E. Curtius Hist. Gr. 2, 701; non approbavit Aem. Muellerus, qui coniecturis usus est suis. Denique Buechsenschuetzius sobrio plurima iudicio persecutus est Philol. 14, 537 sq.

8. Ultimo loco de tempore dicendum est, quo conscripta videantur Hellenica esse. Quae quidem non uno tempore composita esse ipsius libri indoles testatur. Quamquam enim apud Diodorum Siculum 15, 76. est *Ξενοφῶν ὁ τὰς ἱστορίας συγγραψάμενος ἐσχατόγηρως ὤν*, distinguendas tamen partes operis esse apparet. Ac priorem quidem partem Niebuhrius statim post ipsas res gestas, intra reditum Cyreorum et revocationem Agesilai ex Asia (399—394) vel circa tempus Cnidiae pugnae (394) Athenis scriptam esse dicit; neque enim locum 2, 4, 43. quadraginta annis post scribi potuisse putat. Consentiunt Meierus, Peterus 73, Spillerus 36, Goellerus Thuc. 1. p. 70. Non assentiuntur Kruegerus De vita Thuc. 81. Stud. 1, 262, qui ultima verba libri secundi viginti certe annis post rem ibi narratam scribi potuisse demonstrat, Sieversius Comm. 4, Volckmarus 16 sq., qui hanc partem a. 369. vel sequente absolutam esse censet, Buechsenschuetzius Phil. 14,

529, Roscherus De Thucyd., qui Thucydidis libros fortasse cum primis duobus Hellenicorum post pugnam ad Coroneam commissam ante annum 387 editos esse dicit, Breitenbachius, qui quod Niebuhrius libri partem a Xenophonte nondum exsule scriptam dixit, eum errorem esse demonstrat XXI et quia ad illud usque tempus Athenienses iusiurandum suum servavisse putandi sint, XXIII libri confectionem annis 394—390 assignat, I. Bakius Schol. hypomn. 3, 57, qui verbis libri secundi ultimis aliud quidquam nisi hoc significari negat, nullas postea civium discordias fuisse de imperio, sed legibus inde ab Euclide ratis constanter Athenienses usos esse. Ut vero ad constituendum prioris partis tempus Niebuhrius loco 2, 4, 43. usus est, ita locus 6, 4, 37, quo Alexander Pheraeus occisus, Tisiphonus regnans dicitur, ad iudicium de alterius partis tempore aptissimus habitus est. De Thessalis exposuit Spillerus Quaest. 41, quocum fere consentit Lachm. Hist. Gr. 1, 348. 2, 44. Dicitur Alexander Olympiadis 105. anno primo ab Arn. Schaefero Demosth. 1, 133, anno secundo a Clintone F. H. 132. 300 sq. Kr., Sieversio Hist. Gr. 334, Spillero Quaest. 41, Deventero Vect. 39, anno tertio, anni quidem a. Chr. 358. auctumno vel 357. vere, a Lachmanno Hist. Gr. 1, 348. 2, 44, anno quarto a Diodoro 16, 14, ut videtur, necatus esse. Tisiphonus quamdiu imperium obtinuerit nescimus. Propter necem autem Alexandri quinque posteriores Hellenicorum libros Niebuhrius non posse ante Ol. 105, 2, videri post initium Ol. 106. scriptos esse existimat. Neque ea de re magna dissensio est, nisi quod sententia de libro sexto cavendum est ne ad omnem libri partem necessario pertinere putetur. Vid. Krueg. Stud. 2, 283 sqq. A. Schaef. Dem. 1, 133. Libri sexti originem Meierus Hal. 1834. 148, 573. inter Ol. 105. annos secundum et quartum collocat; cuius quidem sententiae si quid inde petit adminiculi, quod loco illo non οἶδε οἱ λόγοι, sed ὅδε ὁ λόγος scriptum sit, vocabulum λόγος concedi debet latiore significatione dici a Xenophonte: vid. Hertl. Cyr. 8, 1, 7. Dindorf. 4, 5, 26; Breitenbachius XXIV non ante a. 357. eum librum absolutum dicit, id quod de tota parte statuere videtur cum Hertleinio Anab. 11, initium conscribendi post annum 372. constituit, quo Anabasis conscripta sit, cum Volckmaro 17 sq., cui septimus liber paullo ante mortem a Xenophonte scriptus videtur. Spillerus vero Quaest. 45. recte, ut videtur, hanc Hellenicorum partem posteriorem inter annos 358. et 354. confectam esse dicit et accuratius tempus ita definit, ut eam Ol. 105. anno tertio exeunte vel quarto ineunte, anno circiter 357, conscriptam censeat, idemque quod Heilandus Ages. IX. quae inde a libro tertio narrata essent, eo ipso tempore, quo facta essent, a Xenophonte annotata et conscripta, postea autem novis curis elaborata esse existimavit, 40. 46 sqq. redarguit. Quodsi denique Niebuhrius Hellenica usque ad bellum Phociorum pertinere putavit, quo seriore tempore ea conscripta nobis videantur, eo magis consentaneum fuisse Campius censet 4. virum honestum et prudentem calamitatibus maxime et graecarum rerum turbis eo bello effectis commoveri, ut Lacedaemoniorum principatum Graeciae prosperrimum haberet.

9. Finem praefationis facit annorum descriptio.

1, 1, 1.	411.
1, 1, 11.	410.
1, 2, 1.	409.
1, 3, 1.	408.
1, 4, 1.	407.
1, 6, 1.	406.
2, 1, 10.	405.
2, 3, 1.	404.
2, 4, 24.	403. (402)
3, 1, 2. / 3, 2, 21.	401.
3, 1, 4. / 3, 2, 26.	400.

3, 1, 5. / 3, 2, 30.	399.
3, 2, 6.	398.
3, 2, 11.	397.
3, 4, 5.	396.
3, 4, 16.	395.
4, 1, 41. / 4, 2, 9. / 4, 8, 1.	394.
4, 4, 1. / 4, 8, 7.	393.
4, 5, 1. / 4, 8, 17.	392.
4, 6, 1. / 4, 8, 20.	391.
4, 7, 1. / 4, 8, 23.	390.
4, 8, 30.	389.
4, 8, 35. / 5, 1, 1.	388.
5, 1, 25.	387.
5, 2, 1.	386.
5, 2, 4.	385. (384)
5, 2, 8.	383.
5, 2, 11.	382.
5, 3, 1.	381.
5, 3, 16.	380.
5, 3, 21.	379.
5, 4, 13.	378.
5, 4, 47.	377.
5, 4, 58.	376.
5, 4, 62.	375.
6, 2, 1.	374.
6, 2, 2.	373.
6, 2, 38.	372.
6, 3, 3.	371.
6, 4, 29. / 6, 5, 1.	370.
6, 4, 34. / 6, 5, 22. / 7, 2, 2.	369.
7, 1, 15. / 7, 2, 5.	368.
7, 1, 28. / 7, 2, 10.	367.
7, 1, 41. / 7, 4, 1.	366. (365)
7, 4, 19.	364.
7, 4, 33.	363.
7, 5, 4.	362.
6, 4, 35.	359.

ANNOTATIO CRITICA.

LIB. I.

cap. 1, 1. *δημοχάρης* D. ‖ *αὖθις* del. Pet. 16, Spillerus 9. ad pugnam nuper ad Cynossema commissam refert. ‖ *ἡγουμένου Ἀγησανδρίδου* del. Muell. 64. ‖ 2. *ἐκ Ῥόδου* suspecta Sieversio 63, Volckmaro 29. *ἀρχομένου χειμῶνος* Petero 19. ‖ *ἐσήμηνε* Dindorf. Libri *ἐσήμανε* V. ann. Cyr. 4, 5, 36. ‖ *τριήρεις* om. D. ‖ 4. Post *Δαρειέως* lacunam esse suspicatur Krueg. Dionys. 284, negat Hertl. 1, 3. ‖ 5. *ἀνταναγαγόμενοι* Hertl. ib. Cobet. ‖ *ἠόνα* Dind. Libri *ἠιόνα*. ‖ *ἐξ ἑωθινοῦ* del. Brueckn. 895. Hertl. 2, 7. et 700. Breit. Defendit Heil. 3 sq. coll. Hom. Il. 21, 111. 8, 66. ‖ *δειπνήσαις* etiam Krueg. Stud. 2, 47. Anal. cr. 1, 47. Schwid. 1 sq. Tolerabile librorum *δειπνήσαιν* censent Matth. 141. ann. 1. et, ut in libro dubiae aetatis, Iungcl. 6. ‖ 8. *αἱ ἄλλαι* Hertl., hoc ut sit *αἱ ἄλλαι ἄλλαι ἄλλῃ*. ‖ *Θρασύλος* libri hic et infra. *Θράσυλος* D. Mehler. Conv. 48. ‖ *διαγγελῶν* Hertl. Symb. cr. ad Aen. Tact. (Werth. 1859) 12. ‖ Si pugna Cyzicena cum Diodoro ad initium aestatis a. 410. referenda sit, ante sect. 9, sin mense Ian. vel Febr. apud Cyzicum pugnatum sit, sect. 29. notam anni 22. intercidisse putandam esse demonstrat Muell. 58. ‖ 10. Dodwellum h. l. temporis notationem desiderare et annum belli 21. ad finem perductum opinari dicit Haackius 7; ille vero circa sect. 12. initium a. 22. quaerendum putavit. ‖ 14. Quae post verba *χρήματα γὰρ οὐκ εἶναι* ex h. l. petita Plutarchus Alc. 28. habet *μὴ πάντῃ κρατοῦσι*,

de Dindorfii edd. 1824, 1831. NIbb. 1833. 7, 385 sqq.; Meieri de Sieversii Commentationibus Hal. 1834. 148, 569 sqq.; Hertleinii de Peteri Commentatione ZAW. 1837. 125, 1018 sqq.; eiusdem de Dindorfii ed. Oxon. et de Breitenbachianae p. I. NIbb. 1857. 75, 694—713; Lud. Herbstii de Hertzbergii Agesilao NIbb. 1858. 77, 673—725; Breitenbachii de Dindorfii ed. Teubneriana NIbb. 1852. 63, 227—245; eiusdem de R. Schneideri et de meis Quaestionibus NIbb. 1862. 86, 602—612; eiusdem de Buechsenschuetzii ed. ZAW. 1863, 22—43; Hausdoerfferi de Breitenbachianae ed. p. I. ZAW. 1855. 44 sq.

4. Dicendum paucis est de subsidiorum quae habemus usu critico. Codices enumerat Spillerus NIbb. 1840. Suppl. 6. p. 528 sq. percensendisque iis multum operae impendit Breitenbachius ZAW. 1851. 61 sqq. 482—502; 1852. 36, 288; NIbb. 1862. 9, 602 sqq. atque in edit. p. I. p. XXX, p. II. p. VIII sqq. Librorum optimus Parisinus 1738 (B) habetur, proxime ad eum liber 1642 (D) accedere dicitur. Est ille antiquissimus cum Coisliano 317, quem optandum est ut denuo accurate excussum habeamus, et cum Veneto 368 (V). Huius quidem libri qui notitiam fecit Cobetus Or. de arte interpretandi 68 sq. quum iusto plus ei tribuisset, Dindorfius praef. ed. Oxon. VIII sqq., licet optimis simillimum dicat, miram tamen quandam in eo levitatem correctorisque licentiam deprehendere sibi visus de dignitate et usu libri caute et accurate exposuit. Breitenbachius ad alteram familiam libros B. D. I. Vict. Steph. Leoncl., ad alteram A. K. F. Parisinum et editiones veteres pertinere dicit, medios ponit C. E. F. Leidensem, singularem locum codici V. assignat, quippe qui et optima et deterrima habeat neque fidem mereatur nisi ubi cum B. consentiat. Quodsi D. multa cum V. communia habet, hic quoque, siquidem eiusmodi prosapia constituenda est, ad priorem familiam pertinere putandus est, tamen ut etiam alia quaedam ac peculiaria iis fuisse adiumenta credamus vel in libris inventa vel ex ingeniis repetita. Certe mirum est nonnunquam eos libros a reliquis omnibus recedentia, sed ipsos valde diversa praebere, veluti 3, 4, 1. 20. 5, 1, 17. 25. 33. 2, 24. 6, 5, 27. Aliam nuper viam ingressus Richardus Schneiderus Quaestionibus Xenophonteis quae B. habeat singularia, a correctore profecta esse dicit omnia, D. codicis librario non minus quam scribae libri B. deliberatum esse scriptoris verba interpolare, D. et V. quum tam multa habeant singularia, ut ex B. propagati esse nequeant, tum vitiis quibusdam inquinatos esse ita comparatis, ut ex eodem fonte eos stirpem ducere consectarium videatur, C. non ex uno libro descriptum esse, sed ex B. et deteriore aliquo coaluisse, E. autem stirpem ducere e priore familia, sed eundem expertum esse correctorem. Qua quidem disceptatione perquam diligenti etsi nonnulla videtur recte statuisse, postremo tamen, quum libro I. nimium, libro B. parum tribuat, ad sententiam pervenit parum probabilem. Librum enim I. quippe ad archetypum proxime accedentem optimum habendum esse dicit atque in illo et codice F. Gailiano, adhibitis ubi de I. non satis constet B. D. V, reiectis A. Ald. K. C. E, fundamentum criticae in hoc libro factitandae ponendum (p. 16). Quam sententiam improbaverunt Breitenbachius NIbb. 1862, 602 sqq. et Buechsenschuetzius Philol. 19, 683 sqq.; eamque mirarer qua re commotus ille p. 609. contendere posset mihi probari, nisi scirem eum quae in Quaest. part. 4. p. 2. scripsi falso intellexisse. Denique mea si quaeris quae fuerint adiumenta ad Hellenica explicanda, fuerunt codicum optimorum Parisinorum novae collationes, fuerunt animadversiones, quas Friderici Frankii et Friderici Caroli Hertleinii humanitas mihi permisit. Aliorum interpretum stu-

dia quum huic libro coniecturis et emendationibus subvenire conata sint perquam multis, ex tanto numero nonnulla tantum referre placuit. Hertleinii vero annotationes doctissimas valde dolui instituti mei rationes non passas esse cum lectoribus communicari omnes et integras. Nova auxilia operi Xenophonteo a Kruegero, Cobeto, Campio promissa sunt.

5. Dicendum est de libri auctoritate et fide. Plurimae ac gravissimae de Hellenicis ortae sunt dubitationes; de auctore nemo fere dubitavit. Dubitavit tamen vir prae ceteris insignis Chr. Aug. Lobeckius, qui ad Soph. Ai. p. 443. ed. 2. de Xenophonte qui dicatur Hellenicorum conditore loquitur. Neque ab ea suspicione multum abhorrent qui librum qui exstat non ipsum opus Xenophonteum, sed epitomen aliquam ab homine nescio quo confectam putant esse, veluti Cyprianus, de quo infra dicetur, et Campius in praefatione interpretationis suae et qui ad eam sententiam propius accedunt Buechsenschuetzius Philol. 14, 548. et Iungclaussenius p. 10. Difficilior est de fide libri historica iudicatio. Veteres quidem de ea nihil dubitaverunt, v. Lucian. Conscr. Hist. 39, Diod. Sic. 1, 37. Hodie parvus numerus laudatorum est. Laudaverunt tamen suspicionemque studii partium et animi laconicis rebus nimis dediti excusarunt vel aequius de ea re iudicaverunt Ioannes Muellerus, Schlosserus (Universalhist. Uebersicht d. Gesch. d. alten Welt 1, 2, 153 sqq.), Creuzerus (Hist. Kunst d. Griechen 294 sqq.), Wyttenbachius (Ecl. Hist.): ad quos nunc etiam addo Campium 7. et W. Onckenium, qui in libro Isokrates und Athen 28. iis usus, quae Isocrates Panath. 109. dicit, posse etiam a laconicae disciplinae admiratore Lacedaemoniorum rationem in rebus publicis agendi, veluti in Cadmea expugnanda obtinendaque, reprehendi existimat. Creuzeri quidem de fide et dignitate historica Xenophontis iudicium pauci hodie plane sequuntur, in quibus est Kallenbachius 1, 27. Severiore, at non iniqua ratione de historica Xenophontis virtute Lipsius disserit, de moribus viri lenius iudicans, elocutionem laudans, de libro omnino prudenter ac sollerter disputans. Veritatis studiosum scriptorem demonstrat Volckmarus 36, locosque, quibus inique de Lacedaemoniis, aeque de Atheniensibus iudicatur, Breitenbachius I, XIV sq., Spillerus Quaest. 33, Peterus 102 sqq. indicant. Medii quasi inter laudem et vituperationem habendi sunt Fr. A. Wolfius Ep. ad Schneiderum, Manso Spart. 2, 393 sq. 3, 2, 5 sqq., Schneiderus. Dicit vero Iacobus Didericus van Hoëvell Disquis. de Xen. philosophia (Groning. 1840) 1, 16: Alii narrationis exilitatem et languorem vituperant, alii variarum partium malam distributionem, alii multa *χρονικὰ ἁμαρτήματα* se deprehendisse putant, alii ipsum auctorem patriae inimicum nimisque Lacedaemoniis faventem arguunt, quippe qui saepe veritatem historicam contorqueat et divellat. Sunt etiam qui magis animi quandam lentitudinem Xenophonti exprobrent quam partium studium obiiciant, veluti Buechsenschuetzius Philol. 14, 508 sqq. Sieversius Comm. 69. vituperat quod cum amore quodam et voluptate in enarrando eo iudicio versetur, quod summo dedecori fuerit Atheniensibus, de praetoribus proelii ad Arginusas commissi, eidemque 42. maligni adversus patriam animi documentum videtur quod tantopere in depingenda, qua Athenienses post cladem ad Aegos potamos acceptam pressi sint atque exanimati, culpae conscientia sibi placeat. Acerbissimus autem et animi et operis Xenophontei iudex B. G. Niebuhrius est, cui ille homo civis atheniensis pessimus videtur fuisse. Nec multum ab eo discrepant Letronnius Biogr. univ. vol. 51. p. 390 sqq., Thirlwallus Hist. Gr. 5, 204, Grotius 10, 315, C. H. Lachmannus. Animus in duabus quae creduntur esse Historiae

pristinam dignitatem revocato condonatus est. Quoniam vero nescimus, quid homo iste Phegusius illo tempore passus sit (v. Droysen. Mus. Rhen. 4, 32 sqq.), difficilior de verbo κατέλευσεν, quod in libris legitur, iudicatio est. Tuentur hoc Siev. Comm. 74. Muell. 56. κατηλέησε Car. Aug. Lud. Federus Obss. cr. in auctores veteres (Heidelb. 1818) p. 41—69, quod plurimis placuit, non placuit Breitenbachio, qui quod ipse proposuit κατελεήσας ἀπέλυσεν iam Federus 64. excogitavit, coll. 5, 19. In tam dubia re licet tutius videatur librorum scripturam tueri, propter cognationis tamen rationem additam ἀπέλυσεν scripsi, quae Wolfii coniectura est. ‖ εἰς Σηστόν Dind. ed. Ox. 501. Qui quod Xenophontem εἰς τὸν Σηστόν putat dicturum fuisse, Heilandus 6. de loco Ages. 2, 26. et scholio Thuc. 1, 89. commonefecit. V. Krueg. ad Thuc. l. c. ‖ 14. ὁ χειμών Hertl. Cf. 4, 12. ‖ ᾤχοντο οἱ μέν R. B. Hirschig. Philol. 5, 304. Dici vero plurimos Deceleam confugisse ex verborum ratione colligit Funkhaenel ZAW. 1847, 1078. coll. 2, 4, 14. ‖ 18. εἰς ἑπτακοσίους Hertl. Coniect. (Werth. 1861) 13. ‖ Λαβώτᾳ Cob. V. 396. N. 339. ‖ 19. Hanc sect. etiam Goellerus Thuc. 1. p. 48. deletam voluit, defendit Muell. 16 sqq. Deletis autem simul verbis

cap. 3. τοῦ δ' ἐπιόντος — ἐμπεσόντος Bruecknerus Notatt. 9. ita putat pergendum esse: ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἔληγεν, ἔαρος ἀρχομένου, οἱ Ἀθ. ἔπλευσαν, ab his verbis ut rerum anno belli 24. gestarum narratio incipiat. Ἀράκου μὲν ἐφ., ἀρχ. δὲ Διοκλέους Pet. 59. Cf. ann. 5, 1. ἐφόρου ὄντος Alf. Hecker. Philol. 5, 463, quod de principe collegii quinquevirorum dicendum putat, ut 6, 1. 2, 1, 10. 3, 1. ‖ Libri ἔτοιν. ‖ παρελ. τῷ πολέμῳ superscr. β α D. ‖ 5. ἀντεπαρετάξαντο D. V. ‖ 8. ᾤχετο om. D. ‖ ὑπὲρ Καλχ. del. Brueckn. 397. ‖ 9. ἔλαβον καὶ ἔδοσαν πρὸς Φαρνάβαζον etiam D. Vid. Born. Conv. p. 135. ‖ Καλχηδονίοις] Φαρναβάζῳ Schneid. Grot. 4, 410. αὐτῷ Voigtl. V. Volckm. 30. ‖ 10. Libri τοῖς τε et κείνην. ‖ 12. M. κ. Ἀρταπάτῃ Bissch. Ann. ad An. 13. coll. An. 1, 6, 11. ‖ 13. οὖν et ἀπῄει om. D. ‖ Φιλόδικος Dind. Vid. Breit. II. p. XV. ‖ ἤδη φεύγων ἐκ Συρακουσῶν del. Brueckn. 398. suspecta habet Muell. 51. qui, quum Grotius 5, 644. aut errorem hunc esse dixerit aut duos Hermocrates fuisse, eundem contendit fuisse, quae desiderentur non omissa censens, sed e libris excidisse. ‖ 15. Vulg. νεοδαμωδῶν. Vid. Dind. Thes. St. 5. 1427, b. ‖ ἔλιξος D. ‖ 17. ἐδύνατο B. D. ἠδ. cet. ‖ ἄλλαι τε V. Heil. 6. Cf. An. 6, 6, 5. Dind. 501. ‖ De ἐπιβάτης meliora quam Grotius 4, 324. docent Siev. Comm. 37. Krueg. Dionys. 300, ad Thuc. 8, 61, Stud. 2, 232. Herbst. Argin. 11. Heil. 6. Spill. Comm. 6. Ceterum qui inter Thuc. 8, 96. et h. l. videtur dissensus esse a Kruegero apud Weberum De Gytheo 82. componitur. ‖ 19. εἰπὼν ὅτι V. Cob. ‖ ἀπολλυμένους B. H. quod scripsi; ἀπολλυμένας cet. ‖ Post Λακεδαιμόνιοι Petero 26. e Plut. Alc. 31. addenda videntur οὐδὲ τὴν Σπάρτην κινδυνεύουσαν, ἀλλὰ τὸ Βυζάντιον, non videntur Hertleinio 1024. ‖ διαδοῦναι Hemp. 29. διαδιδόναι Kiehl. Mn. 1, 305. Cob. N. 350. Hertl. De Diodoro 2, 1. p. 15. ‖ εἰσφρέσθαι Cob. 371. Cf. 6, 5, 43. ‖ 20. καλούμενον Dind. An. 7, 1, 24. Hertl. 701. Cob. Libri καλουμένας. ‖ εἰσηγάγοντο Cob. N. 327. Vid. 4, 4, 8. 5, 4, 1.

cap. 4, 1. Γορδιείῳ Dind. e Steph. Byz. in Thes. St. ‖ Initium cap. 2. τῷ δ' ἄλλῳ ἔτει — Εὐκτήμονος ἀρχομένου τοῦ ἔαρος πορευομένοις Pet. 59. huc transponit. ‖ 3. ἐνῆν κατὰ τάδε B. ‖ κοίρανον Naber. Mn. 1, 306. Verba τὸ δὲ κάρανον ἔστι κύριον ut Koepp. del. etiam Cob. N. 307. De vocabulo cf. A. de Gutschmid. in Symb. philoll. Bonn. 123 sqq. ‖ 4. μάλιστα μέν Schn. Cob. N. 350. Krueg. Dionys. 27. Vulgarem ordinem tuentur Winckelm. Plat. Euthyd. 304, a. Heil. 7. al. Vid. Kr. An. 7, 7, 19. ‖ 7. ἐπειδὴ δέ vel ἐπεὶ δ' ἤδη αὐτῷ βαρεῖς ἦσαν Aem. Muell. Philol 1859, 190, auctumno

a. 407. fuisse dicens reditum legatorum. De quo quum errorem scriptoris deprehendere sibi visus sit Grotius 4, 414, Herbstius 61. legatos ante Alcibiadem vere a. 407. redisse demonstrat: neque enim plenos et integros annos 409. 408. 407. vocabulo ἐνιαυτὸς significari novi anni reditum indicante. ‖ κῖον D. ‖ πρὸς τὸ Ἀθηναίων στρατόπεδον secundum Pirckheim. Hemp. 38. Brueckn. 398. ‖ 8. κεραμεικόν B. D. F. V. κεραμικόν cet. ‖ 9. ἐκεῖ H. v. Herwerden Thes. litt. Lugd. B. 1851. 2, 7. Libri ἐκεῖθεν. ‖ 11. κατασκοπήν B. D. al. κατασκοπῇ cet. Cf. Cyr. 6, 2, 9. ubi v. Hertl. Luc. V. H. 1, 6. ‖ ἔχει D corr. B. C. E. ἔχοι cet. ‖ 13. Libri λέγ. ὅτι οἱ μέν. ‖ ἀπελογήθη ὡς del. Cob. V. 290. N. 307. Dind. et P. v. d. Es apud hunc, etiam μόνος Brueckn. ZAW. 1839, 398. Muell. Phil. 1859, 191. ‖ ἐπιβουλευθείη Cob. N. 307. ‖ αὐτῶν B. D. ‖ ἐκείνου δ' ἀεὶ τότε, κοινόν id. ‖ 14. ἄρτι del. Cob. N. 351. Cf. Cyr. 4, 1, 5. ‖ ἀπεστέρησαν D. ‖ 15. δουλεύων del. Cob. N. 308. θεραπεύων D. ‖ καθ' ἑκ. ἡμ. id. παρ' ἑκ. ἡμ. cet. ‖ 16. Ad plurimos prima verba corrigendi conatus addo Dobrei Adv. 2, 225. τῶν, οἷόσπερ αὐτός, ὄντων. Sed v. Schaef. Lamb. Bos. Ell. 479. App. Dem. 3, 544. Bernh. Synt. 167. Hertl. Coniect. 2, 27 sq. Dresl. 9 sqq. Spill. Comm. 6 sq. ‖ αὐτῷ — τοιούτοις — οἵοις Mosus. Libri ἑαυτῷ — τοιοῦτος — οἷόσπερ. D. τοιοῦτοι δοκεῖ εἶναι, οἷοι περ. B. τοῖς δ' αὖ τοῦ ἐχθροῖς. Fort. τοῖς δ' αὖ ἐχθροῖς. Muell. 64. Philol. 1859, 192 sq.: τοιούτους — οἵουςπερ προσῆκον, ὥστ. — αὐτοὺς δή. Alii alia haud probabiliora afferunt, sententiam loci Campius recte videtur interpretari. ‖ 20. ῃρεβήκοι vel ἠρέβησε Hertl. Coniect. 1, 14. ‖ ἀνασῶσαι (vel ἀνασώσασθαι) Dobr. Adv. 1, 125. coll. 7, 5, 16. Cob. N. 352. ἀνακτήσασθαι Poppo 197. Cf. Dem. De pace 3. τὰ προειρημένα σωθήσεται. ‖ 21. τετάρτῃ μηνὶ Clint. F. H. 86. Kr. Sievers. Comm. 82. Vid. Hertzb. Alc. 343. ‖ οἱ ante ᾑρημένοι etiam D. om. ‖ 22. χεῖρας del. Cob. N. 308. Bisch. Ann. ad Anab. 23, ut solent, hic etiam 5, 20.

cap. 5, 1. Temporis notationem omissam putat Haackius 7. Prima verba significare dicit Herbstius Rückk. d. Alc. 60, quae inde a 4, 8. narrata sint, ad idem cum huius capitis initio tempus pertinere, ver a. 407, eamque sententiam contra Vischerum (Alc. et Lys. 60) et Hertzbergium (Alc. 341) in libello Die Schl. b. d. Arginusen 86. defendit. Peterus 60. initium c. 3. huc referebat adiecto e c. 6. annorum belli numero. ‖ 10. συντέτακτο B. ‖ 11. περιτειχίζειν Krueg. Dionys. 342. Siev. Comm. 84. Simplex verbum collato loco 3, 2, 10. correctoque errore Grotii 4, 426. de communita a Thrasybulo Phocaea cum Herbstio de Argin. 8. retinet Heiland. Quaest 3, pene ut idem sit quod ἀποτειχίζειν, absperren. ‖ 15. Ad coniecturas, quibus Ἠιόνα emendare studuerunt, accessit Weissenbornii in libro Hellen inscripto 174. Τηΐων (πόλιν). ‖ 16. οἱ δ' οἴκοι ut 7, 1. Cob. N. 308. coll. 6, 8. 3, 2, 6. ‖ Λέοντα, cuius loco hic et 6, 16. vel Lysiam vel Archestratum nominari voluerunt coll. 6, 30. 7, 2, quorum in numero etiam sunt Brueckn. 399, Siev. Comm. 86, Campius, ut unum e decem ducibus primum creatis retinendum esse demonstraverunt Thirwall. Hist. Gr. 4, 110 sqq., Herbst. De Arginus. 17, Heil. Quaest. 9. ‖ ἀριστοκράτην D. ‖ 20. ἀναγαγόμενος Hertl. 1, 5. Dind. Cob. Cf. Anab. 6, 2, 1.

cap. 6, 1. De lunae defectione minor dissensio quam de templo, etiam inter C. O. Muell. De Minerva Poliade 19 sq. et A. Boeckh. C. I. 1, 264. Vid. Dind. h. l. et p. LVIII. Burs. Geogr. Gr. 1, 315. Iam Muellerus 20. verba ᾧ — Ἀθήνησιν et καὶ τῷ πολ. — ἐτῶν deleri voluit. πέντε καὶ εἴκοσιν Aem. Muell. coll. 2, 1, 7. Eiecta ultima sectione cap. 5. Brueckneruѕ Nott. 10 sq. ita pergi vult: Οἱ δὲ Λακ., τῷ Λυσ. — χρόνου, ἔπεμψαν. ναῦς ἐν Τεγέᾳ vel τῆς Ἀλέας coll. Paus. 8, 45, 3. W. Wilkins Mus. ph. Cantabr. 1, 555 sqq. ‖ 2.

θαλαττοκρατῶν Cob. V. 279. N. 308. ‖ οὔ — νῆες del. id. ‖ 4. Iacobsium Add. anim. in Athen. 21. secuti scripserunt ἀντ' ἐπιτηδείων γενομένοιν, antea Cob. N. 350. ἀεὶ διαλλάττειν, deinde καὶ ἀκριβούντων τὰ ναυτικά, idem et Dind. οὐ deleverunt, ille scripsit ἀπείρους τε — καὶ κινδ. Ego nihil mutavi nisi quod vulg. ἀπείρους δέ restitui. ἀπείρους διὰ τοῦτο del. Muell. Phil. 1859, 193 sq. et Diss. 64. ‖ ἐν αὐτοῖς Dind. Cob. Hertl. (Var. Lectt. ad Iulian. Caes., 1863, p. 6.). Sed cf. Cyr. 7, 5, 42. 4, 2, 37. ‖ 5. τὸ κατ' ἐμέ Hertl. 2, 10. Cob. Mn. 1, 307. Libri τὰ κ. ἐμέ. ‖ ἐροῦντας etiam D. ‖ 6. τολμήματος B. ‖ 11. τῷ χρόνῳ Cobetus delebat N. 307. Cf. Conv. 4, 1. ‖ 12. ἀντιοῦσθαι B. Cf. ann. Cyr. 4, 2, 39. Dind. ib. 6, 8, 13. ‖ πεντεδραχμίαν ut Dinarch. 260, 32. Libri πενταδρ. Vid. Cob. V. 248. N. 327. Lob. Phr. 413. Heil. 8. Eodemque modo Cobetus πεντε restitui vult Ven. 2, 4. 7. 9, 14. 10, 3. ‖ 13. ἅτ' ἐμφρουρούντων Cob. N. 352. De verbo cf. Thuc. 4, 110. 8, 60. φρουρῶν ἐνόντων Buechs. coll. 3, 1, 15. ‖ 14. διήρπαζον etiam in B. est. ‖ οὐδέν' ἂν Nab. Mn. 1, 229. Cob. 6, 192. N. 354. Hertl. NIbb. 1857. 702. Bernh. Paralipp. synt. gr. 42. Libri οὐδένα, quod defendunt Pet. 31 sq. Dind. Heil. 8. Baeuml. Philol. 1862, 286. Breit. II, XVII. Cf. Madvig. Bemerkk. 39. ‖ τοὐκείνου Leoncl. Dind. Cyr. 7, 5, 85. ‖ 15. Sententiam loci explicat Herbstius De Argin. 19. Campius: *Die athenische Besatzung führte er kriegsgefangen fort.* ‖ Κόνωνα Cob. N. 308. deleto αὐτόν. ‖ ὅπως — φύγοι del. id. V. 290. N. 148. 309. Hertl. 2, 9. ‖ 16. ἐξειλέχθαι Cob. ἐκλεχθῆναι Comm. 3, 5, 2. ubi v. ann. ‖ τοὺς ἀρίστας ἐρέτρας B. ‖ καταφεύγειν D. ‖ Libri Μιτυλήνην. De altera forma unice vera v. Guil. Herbst. Der Abfall Mytilene's Col. Agr. 1861. p. 3. ‖ De ducum nominibus dubitatum est. De Leonte v. ann. 5, 16. Erasinidis loco etiam Falk. Lys. 261. Archestratum scribi mavult. Qui quum prope Mytilenen cecidisset, Erasinides eius navem recepit et conatus cum Leonte fugere h. l. commemoratur, in Archestrati locum Lysias successit, Leontis autem navis capta evanuit. V. Lud. Herbst. Argin. 17. Heil. 9. Dind. Comm. ed. 3. Lips. V. ‖ 17. πολεμίων Fr. Portus. Libri πολιτῶν. ‖ 18. ὑπὸ κύρου D. ‖ 19. σίτων etiam D. ‖ παρρούματα interpretantur Meinek. Philol. 1863, 64. Grot. 4, 438. Boeckh. Att. Seew. 159. Dind. 2, 1, 22. παραβαλών Leoncl. παραλαβών libri. ‖ 20. ἐξέπλευσεν etiam B. D. ‖ 21. ἤνυον Hoffmann. ZGW. 9, 626. ἕκαστοι, ὡς ἤνοιγον Tillmanns Miscell. 11. ‖ ἀγειρόμενοι Hoffm. l. c. ‖ De ἐβοήθουν deque loco omni v. Heil. 9. Breit. ZGW. 1857, 136. ‖ ἀφορμήσασαν B. Dind. Ceteri libri ἐφ. ‖ δύνοντι etiam B. ‖ 22. εἰς τὸν εὔριπον τὸν τῶν μιτ. B. Alterum τόν non est in ceteris. ‖ 24. εἰςβιβάζοντες etiam B. ‖ τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ἅπ. Cob. N. 309. Neutram mutationem mihi probari dixi Quaest. 4, 4. De articulo v. Dind. Comparat Hertleinius Dem. 3, 24. Lys. 2, 50. Diodor. 15, 52. Cf. 6, 5, 12. ‖ Gailius de articulo ante δέκα posito dicit: A seul donne τας, leçon exquise. In cod. B. folii pars interior lacera et corrupta est, vel perforata vel charta inducta. Quo loco τάς esse putes, chartae aliquid agglutinatum est. ‖ ἱππέων] Boeckhio Oec. civ. Ath. 1, 657. tam equites quam ordinis equestris cives visi sunt intelligi posse, I. Bakius Schol. hypomn. 5, 150. de equitatu nihil cogitandum dicit. ‖ 26. πεντήκοντα] εἴκοσι H. v. Herwerden Thes. litt. Lugd. B. 1851. 3, 9. Ad 140 naves (s. 3.) accesserunt iam sect. 16. computatae 30 Cononis. V. Herbst. 28. ‖ 27. Post Λέσβον in libris repetitum est ἐπὶ τῇ μαλέᾳ ἄκρᾳ ἀντίον τῆς μιτυλήνης. ‖ 29. μετὰ δὲ ταύτας Pluyg. Mn. 1, 307. ‖ ὀνόματι del. Dind. Comm. 3, 11, 1. Cf. ann. An. 1, 4, 11. ‖ καὶ αὗται ἐπὶ μιᾷ D. μίᾳ B. ‖ 32. De Hermone postea civi Megarensi facto v. Schaef. App. Dem. 4, 152. Scheib. Olig. Umw. 24. Westerm. Dem. Aristocr. 212. ‖ ὅτι καλῶς ἔχοι Dind. Cyr. Lips. XVII. ‖

πλέονες εἴησαν Cob. N. 336. ‖ Libri οἰκεῖται (D. corr.), quod Dindorfius habet incluso μή, A. Ald. οἰκιεῖται, quod plurimis placuit, Iacobsio An. ad Ath. 168, Stallbaumio Plat. Phileb. p. 129. Goth., Cobeto N. 384. Quod scripsi, quamquam οἰκήσεται magis placeret. οἰκῆται H. Saupp. Epist. 72. quem praesentis modum improbat Emperius Nlbb. 1842, 283. οἰκήσῃ vel οἰκηθῇ Schwid. Obss. Luc. 3, 5. 24. οἰκήσει Breit. Frank. Partt. neg. 3, 25. ‖ ἔφη del. Dind. l. c. Cob. ‖ 34. νῆες post εἴκοσι etiam D. ‖ τῶν πασῶν Cob. N. 353. coll. 25. 5, 4, 66. Cf. Krueg. Thuc. 1, 107, 4. ‖ 35. καί inclusit Schn., del. Cob. ‖ ἐτ. τῇ πόλει ἐφ. τῇ μιτυλήνῃ D, tamen ut signis β α superscriptis indicetur scribendum τῇ μιτ. ἐφ. ‖ αὐτούς del. Pluyg. Mn. 1, 307. Cob. N. 309. ‖ 36. ὅτι alterum del. Cob. ib. ‖ 37. τοῦτ' B. D. V. ταῦτ' cet. ‖ ἔθυέ τε εὐαγγ. Cob. N. 327. Cf. 3, 4, 3. 4, 2, 20. An. 4, 8, 6.

cap. 7, 1. ἐπανῆλθον Pluyg. Mn. 1, 308. Cob. N. 379. Cf. 4, 5, 11. 4, 5. ubi v. Breit. ‖ Qui de omni hac re iudiciaria post Naberum Mnem. 1, 217 sqq. exposuit I. Bakius ib. 9, 191 sqq. et Meierus De bonis damn. 204. De Arist. Ran. 2, 14. Opusc. 1, 41. iam prima verba προεστηκώς al. illustraverunt. ‖ ὁ τοῦ δημοσίου τ. πρ. Brueckn. 400. ‖ τῆς διωβελίας Dindorfius. Libri τῆς διωκελίας vel δεκελείας. τοῦ θεωρικοῦ Brueckn. τῆς δεκάτης vel τῆς λείας Dobr. Adv. 1, 125. Exspectandum dicit Bakius 192. qui inexplicabili illi Δεκελείας aliud substituendum excogitet. διωβελίας etiam Herbstio Argin. 44. certissimum videtur. V. Schoem. Antiq. gr. 1, 423. ‖ 4. τοὺς ναυαγούς recte interpretatur Grotius 4, 443. Diodori errorem redarguit Herbstius 37, qui 1200 homines in navium fragmentis perisse existimat. ‖ ἐπεδείκνυε B. D. V. ‖ ἦν Steph. καί libri, quod Hertl. 1, 8 sq. defendit, additis nunc locis 5, 3, 13. An. 1, 8, 26. Kr. 1, 2, 6. Thuc. 2, 93, 3. ‖ πρὸς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον Cob. V. 273. N. 309. Libri bis εἰς. ‖ 5. βραχέα etiam D. ‖ ἀπελογήσαντο Cob. V. 113. Mn. 3, 289. Bissch. ad An. 50. Schwidop. 3. Vid. ann. ad Anab. 4, 2, 12. ‖ 6. Prius αὐτούς del. Cob. N. 309. Hertl. ‖ τοὺς οἷς Cob. ib. V. Bernh. Synt. 313. ‖ De Thrasybulo dedecore calumniae liberando (contra Grotium 4, 446.) v. Ed. Ph. Hinrichs De Theramenis, Critiae et Thrasybuli rebus et ingenio p. 57. Herbst. Argin. 46. Dindorf. ed. Oxon. 502. Cf. sectt. 4. 31. ‖ 7. ἔπειθον, futurum videbatur ut populo persuaderent. ‖ ὀψέ non multa verba faciendo, ut Grot. 4, 191, sed ut m. Octobri, Bak. 196. ‖ 8. De invidiosa atratorum ac lugentium hominum comparatione, quam Bakius dicit 197, a caussae actore suscepta, eo quidem probabili, quod isti homines nisi conducti aut excitati fuissent, in priore concione adfuturi fuissent, quam nescirent num esset secutura altera, post Grotium 4, 191. accurate Herbstius egit 49. 87 sq. idemque de tempore Apaturiorum ante Pyanepsionem 19. celebratorum et litis non m. Gamelione, sed priore Octobris parte institutae et ad exitum perductae contra Cobetum De Plat. com. rell. 159 sqq. exposuit 88. ‖ ἐν αὐτῇ τῇ ἑορτῇ D. ‖ 9. κατηγορουμένων Cob. κατά iam Stephano suspectum Hertleinius 703. tuetur duobus locis Hyperideis Euxen. 11, 14. Schn. et fragm. 21, 8. quorum tamen alter (2, 11, 15) Westermanno in Ind. graec. Hyp. part. IV. suspectus videtur. Nunc vero ille vir doctus Diodor. 13, 73. addit. ‖ προτεραίᾳ B. Sed concio prior non est pridie, sed pluribus diebus ante alteram habita. V. Herbst. De emendatt. Cob. Thuc. 33. ‖ διακηκόασι Cob. Mn. 1. 308. ‖ 10. δημόσι' εἶναι Cob. N. 353. sequente εἶναι omisso. Cf. 20. ‖ 11. εἰς τὴν ἐκκλησίαν suspecta Bakio 199. ‖ 12. προσεκαλέσαντο B. ‖ γεγραφέναι Cob. N. 375. ‖ 13. τὴν κλῆσιν Wyttenbachius, Dobr. Adv. 1, 125. Cob. N. 326. Libri τὴν ἐκκλησίαν. Non dici conciones, ut senatum, ἀφίεσθαι docuit Schoem. De comitt. Ath. 147. Vid. I. Bak. Schol. hypomn. 5, 128. ‖ 15. οἱ δὲ πρυτάνεις

cepta paraenetica, inde a libro quinto didactica eo quidem scripta tempore, quo Hipparchicum, De re equestri, Agesilaum, Epilogum Cyropaediae Xenophon composuisset.

Quod Niebuhrius dixit inscriptos in Aldina libros esse Paralipomena Thucydidis, id correxit L. Dindorfius NIbb. 1832. 4, 254 sqq. eumque secutus et interpretatus Harius Britannus Mus. phil. 1, 254. 2, 241 sq. Vid. Mus. Rhen. 3, 329. Postremo hoc addo, Lachmanno Hist. Gr. 2, 385. Hellenica e tribus partibus diverso tempore conscriptis constare videri, priores libri duo ut sint continuatio operis Thucydidei usque ad reditum e Phyle, altera pars usque ad reditum Agesilai ex Asia pertineat, reliqua ea contineant, quibus non ipse interfuerit Xenophon quaeque a Lacedaemoniis et ab ipso Agesilao comperta habeat. Cyprianus quoque 107 sqq. tres partes Historiae graecae singillatim ac diverso tempore a Xenophonte editas esse demonstrat: primam septem ultimos annos belli Peloponnesiaci continentem, alteram tempus a murorum eversione usque ad restitutionem complectentem, tertiam ab occupatione Cadmeae usque ad proelium apud Mantineam commissum pertinentem. De ratione, quae inter Hellenica et Agesilaum est, ubi ad hunc libellum perventum erit, dicetur. Hic vero de ratione, quae inter librum Xenophontis et Thucydideum opus intercedere putatur, nonnulla videntur addenda esse. Dictum iam est, videri Xenophonteam historiam belli Peloponnesii ultra propositum Thucydidis pergere. Nolo hic quidem ad quaestionem de edito a Xenophonte opere Thucydideo accedere; illud dico, Xenophontem plurimis videri Thucydidis historiam cum duobus suis prioribus libris Hellenicorum edidisse, vid. Krueg. Stud. 1, 264, Spiller. Quaest. 4, Breitenb. X, Aem. Muell. 7. Qua de re scite iudicantem videbis Buechsenschuetzium Philol. 14, 517 sqq. Quaeritur autem, quo modo ad finem prioris operis initium alterius adiunctum videatur. Hac quidem de re accurate disputatum est ab eodem viro docto 509 sqq., Spill. Quaest. 3 sqq., Breit. V sqq. Plerique inter utrumque opus lacunam intermissam existimant. Iam veteres interpretes, Petitus Obss. 1, 2, Usserius Annal. 116, Palmerius Exercitt. in auct. gr. 60. inter Thucydidis finem et Xenophontis initium tempus deesse rati inde ab auctumno a. 411. usque ad a. 409. apud Xenophontem ab initio aliquid intercidisse dixerunt. Sieversius Comm. 8 sqq. quadraginta fere dies desiderans initium Hellenicorum perisse existimat. Vid. Krueg. Dionys. 213, Aem. Mueller. 54, Buechs. l. c. 515 sqq., Bergk. Encycl. Hal. 1, 81, 391. Peterus 14 sqq. quos duces Thucydides apud Euboeam conflixisse narrat, eosdem miratur iterum apud Xenophontem dici proelium commisisse; quam rem videas num tibi sufficiat expediens Spillerus Quaest. 6; negat Peterus initium plenum et integrum esse, dicit verba initii narrationis ad exemplum Thuc. 8, 95. effictae fragmentum de pugna ad Eretriam commissa, capita quinque priora a librario quodam truncata et corrupta esse. Spillerus 4. quae Thucydides in scriniis primis lineis adumbrata habuisset, Xenophontem putat in Hellenicis usque ad 2, 2. in usum suum convertisse; idemque fere sentiunt Volckm. 13, Muell. 4, Lips. 26; atque idem Spillerus 5. cum Dodwello contendit Hellenica Thucydidis narrationem sine hiatu excipere, verba Xenophontis μετὰ δὲ ταῦτα ut cum Thuc. 8, 107. cohaereant, et si quid omissum videatur, id potius Thucydidi, quem notum sit non potuisse ultimam manum libro suo admovere, quam Xenophonti tribuendum esse. Exordium a Xenophonte capi ubi Thucydides deficiat, etiam Breitenbachius V sqq. censet, quae apud illum desint levioris momenti esse existimans, brevitatis studio tribuenda, veluti quomodo fieri potuerit, ut cum Thymochare Hellespon-

tum intrante Agesandridas confligeret, unde Dorieus Rhodum venerit; addit quod Xenophon (sect. 2) silentio praeterit classem atheniensem Cyzico iam redisse et Mindarum (4) Ilium naves suas deduxisse. Buechsenschuetzius 513. expeditionem Theramenis in Euboeam et contra insulas susceptam desiderat quaeque apud Pydnam gesserit.

7. Sequitur praefationis pars chronologica. Triplex in prioribus duobus libris invenitur admodum suspecta notatio Olympiadum, archontum, ephororum 1, 2, 1. 3, 1. 6, 1. 2, 1, 10. 3, 1. Accedit item suspecta enumeratio annorum belli 1, 3, 1. 6, 1. 2, 1, 7. 3, 9. et commemoratio rerum eodem tempore apud Siculos et Persas factarum 1, 1, 37. 2, 19. 3, 1. 5, 21. 6, 1. 2, 2, 24. 3, 5. Quas temporis notas Xenophonti eximendas esse censent Marshamus Chron. can. sec. 16. p. 459, Dodwellus De cycl. veterum diss. 8. p. 340 sqq., Morus Exam. quorumdam locorum Hist. gr. editioni praefixo, Clinto F. H. 286. Kr., Idelerus Handb. d. Chronol. 1, 272, Haackius Diss. chronol., Boeckhius Oec. publ. Ath. 2, 197, Bruecknerus Notatt., Sieversius Comm. 7, Weissenbornius Hell. 179, Scheibelius Scalig. Ὀλ. Ἀναγρ. LV. 12, R. Schneiderus 14, editores inde a Weiskio et Schneidero omnes. Cuius tamen iudicii rationem nullam se intelligere dicit Voemelius in disputatione, Quo tempore bellum Peloponnesium finitum sit (Francof. 1841) p. 4, ubi de Hell. 2, 3, 9. agit, nisi difficultatem interpretandi et computandi. Meierus Encycl. Hal. 3, 3, 167. et Ephem. Hal. 1834. 148, 575. victorum olympiorum 1, 2, 1. 2, 3, 1. commemoratorum nomina genuina, priore vero loco additum Olympiadis annum serioris originis esse dicit. Peterus 57. locis, ut falsa quidem at Xenophontea continentibus, quos librarius historiam ab anno 409. initium habere ratus corrupisse videatur, transponendo succurrere studet. Rerum eodem tempore apud Siculos et Persas gestarum commemorationem, praeterea etiam verba vicissitudines annorum significantia, ephororum indicem 2, 3, 10. defectionumque coelestium notationem tuetur Aem. Muellerus 16 sqq. 45 sqq. Dodwellus annum belli vicesimum secundum 1, 1, 11. orditur, capite primo ut res mensium duodeviginti contineantur, capite secundo annus belli 23. initium habeat. Quam rationem Clinto, Arnoldus, Wachsmuthius, Grotius probant. Quod Haackius capite primo anni vicesimi primi partem alteram ab auctumno a. 411. usque ad ver a. 410. comprehendi demonstravit, plurimi approbaverunt, in quibus sunt B. G. Weiskius Beni. f. Lips. 1827. 302, Boeckhius C. I. 1, 161 sq., Kruegerus apud Clintonem F. H. et Stud. 2, 150 sq. atque nunc pene omnes, nuper accessit E. Curtius Hist. Gr. 2, 701; non approbavit Aem. Muellerus, qui coniecturis usus est suis. Denique Buechsenschuetzius sobrio plurima iudicio persecutus est Philol. 14, 537 sq.

8. Ultimo loco de tempore dicendum est, quo conscripta videantur Hellenica esse. Quae quidem non uno tempore composita esse ipsius libri indoles testatur. Quamquam enim apud Diodorum Siculum 15, 76. est Ξενοφῶν ὁ τὰς ἱστορίας συγγραψάμενος ἐσχατόγηρως ὤν, distinguendas tamen partes operis esse apparet. Ac priorem quidem partem Niebuhrius statim post ipsas res gestas, intra reditum Cyreorum et revocationem Agesilai ex Asia (399—394) vel circa tempus Cnidiae pugnae (394) Athenis scriptam esse dicit; neque enim locum 2, 4, 43. quadraginta annis post scribi potuisse putat. Consentiunt Meierus, Peterus 73, Spillerus 36, Goellerus Thuc. 1. p. 70. Non assentiuntur Kruegerus De vita Thuc. 81. Stud. 1, 262, qui ultima verba libri secundi viginti certe annis post rem ibi narratam scribi potuisse demonstrat, Sieversius Comm. 4, Volckmarus 16 sq., qui hanc partem a. 369. vel sequente absolutam esse censet, Buechsenschuetzius Phil. 14,

529, Roscherus De Thucyd., qui Thucydidis libros fortasse cum primis duobus Hellenicorum post pugnam ad Coroneam commissam ante annum 387. editos esse dicit, Breitenbachius, qui quod Niebuhrius libri partem a Xenophonte nondum exsule scriptam dixit, eum errorem esse demonstrat XXI et quia ad illud usque tempus Athenienses iusiurandum suum servavisse putandi sint, XXIII libri confectionem annis 394—390 assignat, I. Bakius Schol. hypomn. 3, 57, qui verbis libri secundi ultimis aliud quidquam nisi hoc significari negat, nullas postea civium discordias fuisse de imperio, sed legibus inde ab Euclide ratis constanter Athenienses usos esse. Ut vero ad constituendum prioris partis tempus Niebuhrius loco 2, 4, 43. usus est, ita locus 6, 4, 37, quo Alexander Pheraeus occisus, Tisiphonus regnans dicitur, ad iudicium de alterius partis tempore aptissimus habitus est. De Thessalis exposuit Spillerus Quaest. 41, quocum fere consentit Lachm. Hist. Gr. 1, 348. 2, 44. Dicitur Alexander Olympiadis 105. anno primo ab Arn. Schaefero Demosth. 1, 133, anno secundo a Clintone F. H. 132. 300 sq. Kr., Sieversio Hist. Gr. 334, Spillero Quaest. 41, Deventero Vect. 39, anno tertio, anni quidem a. Chr. 358. auctumno vel 357. vere, a Lachmanno Hist. Gr. 1, 348. 2, 44, anno quarto a Diodoro 16, 14, ut videtur, necatus esse. Tisiphonus quamdiu imperium obtinuerit nescimus. Propter necem autem Alexandri quinque posteriores Hellenicorum libros Niebuhrius non posse ante Ol. 105, 2, videri post initium Ol. 106. scriptos esse existimat. Neque ea de re magna dissensio est, nisi quod sententia de libro sexto cavendum est ne ad omnem libri partem necessario pertinere putetur. Vid. Krueg. Stud. 2, 283 sqq. A. Schaef. Dem. 1, 133. Libri sexti originem Meierus Hal. 1834. 148, 573. inter Ol. 105. annos secundum et quartum collocat; cuius quidem sententiae si quid inde petit adminiculi, quod loco illo non οἶδε οἱ λόγοι, sed ὅδε ὁ λόγος scriptum sit, vocabulum λόγος concedi debet latiore significatione dici a Xenophonte: vid. Hertl. Cyr. 8, 1, 7. Dindorf. 4, 5, 26; Breitenbachius XXIV non ante a. 357. eum librum absolutum dicit, id quod de tota parte statuere videtur cum Hertleinio Anab. 11, initium conscribendi post annum 372. constituit, quo Anabasis conscripta sit, cum Volckmaro 17 sq., cui septimus liber paullo ante mortem a Xenophonte scriptus videtur. Spillerus vero Quaest. 45. recte, ut videtur, hanc Hellenicorum partem posteriorem inter annos 358. et 354. confectam esse dicit et accuratius tempus ita definit, ut eam Ol. 105. anno tertio exeunte vel quarto ineunte, anno circiter 357, conscriptam censeat, idemque quod Heilandus Ages. IX. quae inde a libro tertio narrata essent, eo ipso tempore, quo facta essent, a Xenophonte annotata et conscripta, postea autem novis curis elaborata esse existimavit, 40. 46 sqq. redarguit. Quodsi denique Niebuhrius Hellenica usque ad bellum Phociorum pertinere putavit, quo seriore tempore ea conscripta nobis videantur, eo magis consentaneum fuisse Campius censet 4. virum honestum et prudentem calamitatibus maxime et graecarum rerum turbis eo bello effectis commoveri, ut Lacedaemoniorum principatum Graeciae prosperrimum haberet.

9. Finem praefationis facit annorum descriptio.

1, 1, 1.	411.
1, 1, 11.	410.
1, 2, 1.	409.
1, 3, 1.	408.
1, 4, 1.	407.
1, 6, 1.	406.
2, 1, 10.	405.
2, 3, 1.	404.
2, 4, 24.	403. (402)
3, 1, 2. / 3, 2, 21.	401.
3, 1, 4. / 3, 2, 26.	400.

3, 1, 5.	399.
3, 2, 30.	
3, 2, 6.	398.
3, 2, 11.	397.
3, 4, 5.	396.
3, 4, 16.	395.
4, 1, 41.	394.
4, 2, 9.	
4, 8, 1.	
4, 4, 1.	393.
4, 8, 7.	
4, 5, 1.	392.
4, 8, 17.	
4, 6, 1.	391.
4, 8, 20.	
4, 7, 1.	390.
4, 8, 23.	
4, 8, 30.	389.
4, 8, 35.	388.
5, 1, 1.	
5, 1, 25.	387.
5, 2, 1.	386.
5, 2, 4.	385. (384)
5, 2, 8.	383.
5, 2, 11.	382.
5, 3, 1.	381.

5, 3, 16.	380.
5, 3, 21.	379.
5, 4, 13.	378.
5, 4, 47.	377.
5, 4, 58.	376.
5, 4, 62.	375.
6, 2, 1.	374.
6, 2, 2.	373.
6, 2, 38.	372.
6, 3, 3.	371.
6, 4, 29.	370.
6, 5, 1.	
6, 4, 34.	369.
6, 5, 22.	
7, 2, 2.	
7, 1, 15.	368.
7, 2, 5.	
7, 1, 28.	367.
7, 2, 10.	
7, 1, 41.	366. (365)
7, 4, 1.	
7, 4, 19.	364.
7, 4, 33.	363.
7, 5, 4.	362.
6, 4, 35.	359.

ANNOTATIO CRITICA.

LIB. I.

cap. 1, 1. *δημοχάρης* D. ‖ *αὖθις* del. Pet. 16, Spillerus 9. ad pugnam nuper ad Cynossema commissam refert. ‖ *ἡγουμένου Ἀγησανδρίδου* del. Muell. 54. ‖ 2. *ἐκ Ῥόδου* suspecta Sieversio 63. Volckmaro 29. *ἀρχομένου χειμῶνος* Petero 19. ‖ *ἐσήμηνε* Dindorf. Libri *ἐσήμανε* V. ann. Cyr. 4, 5, 36. ‖ *τριήρεις* om. D. ‖ 4. Post *Δαρειέως* lacunam esse suspicatur Krueg. Dionys. 284, negat Hertl. 1, 3. ‖ 5. *ἀντανατγαγόμενοι* Hertl. ib. Cobet. ‖ *ἠόνα* Dind. Libri *ἠιόνα*. ‖ *ἐξ ἑωθινοῦ* del. Brueckn. 895. Hertl. 2, 7. et 700. Breit. Defendit Heil. 3 sq. coll. Hom. Il. 21, 111. 8, 66. ‖ *διανύσαις* etiam Krueg. Stud. 2, 47. Anal. cr. 1, 47. Schwid. 1 sq. Tolerabile librorum *διανύσαιν* censent Matth. 141. ann. 1. et, ut in libro dubiae aetatis, Iungcl. 6. ‖ 8. *αἱ ἄλλαι* Hertl., hoc ut sit *αἱ ἄλλαι ἄλλαι ἄλλῃ*. ‖ *Θρασύλος* libri hic et infra. *Θράσυλος* D. Mehler. Conv. 48. ‖ *διαγγελῶν* Hertl. Symb. cr. ad Aen. Tact. (Werth. 1859) 12. ‖ Si pugna Cyzicena cum Diodoro ad initium aestatis a. 410. referenda sit, ante sect. 9, sin mense Ian. vel Febr. apud Cyzicum pugnatum sit, sect. 29. notam anni 22. intercidisse putandam esse demonstrat Muell. 58. ‖ 10. Dodwellum h. l. temporis notationem desiderare et annum belli 21. ad finem perductum opinari dicit Haackius 7; ille vero circa sect. 12. initium a. 22. quaerendum putavit. ‖ 14. Quae post verba *χρήματα γὰρ οὐκ εἶναι* ex h. l. petita Plutarchus Alc. 28. habet *μὴ πάντῃ κρατοῦσι*,

item Xenophontea Petero 20. videntur esse, non videntur Hertleinio 1024. ‖ 15. Pugnae Cyzicenae narrationem quae hic est corruptam ratus a librario et in brevius contractam Peterus 20 sqq. e Plutarcho et Diodoro illustrat, *καί* ante *τὰ μικρά* cum Schneidero delet, sect. 18. verba *ταῖς εἴκοσι τῶν νεῶν* non fert nisi adiecto e Plutarcho *ἀρίσταις*. Descriptionem autem pugnae correctionis indigere negant Brueckn. 395. Volckm. 30. Muell. 57. ‖ Articulus ante *ζημίαν* suspectus Schaefero App. Dem. 3, 254, Heilando Quaest. 4. Deest Comm. 2, 2, 3. desideratus a quibusdam, v. Kuehner., non deest in simpliciore structura *τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία* ib. 1, 2, 62. ‖ 16. *πολλοῦ* Hertl. 3, 3. *πολύ* Voigtl. Vid. Dind. Thes. St. 8. 564, 6. ‖ *ἀπ' αὐτοῦ* E. Schneid. Vulg. *ὑπ' αὐτοῦ*. ‖ 17. *πρὸς τὴν γῆν* E. ‖ 18. *νεῶν ταῖς εὖ πλεούσαις* Hemp. 5. *ταῖς ἄριστα πλεούσαις* Cyprian. 53, similiter ut Zeunius *ταῖς ἀρίσταις* e Plutarcho. ‖ *ἰδὼν δὲ καὶ ὁ μ.* D. ‖ 20. *τοὺς ἐν τῇ πόλει* Koepp. Cob. ‖ 22. Libri *Χαλκηδονίας*, ut 26. Altera forma etiam optimis commendata videtur Xenophontea esse. Quamquam in re dubia codices fluctuantes in scribendo sequendos esse dixit E. de Leutsch. Mus. Rhen. 1836. 1, 130. ‖ *καὶ τὴν δεκάτην ἐξελέγοντο* ut Koeppenus etiam G. Hermannus delebat, Bruecknero 396. verba usque ad *πλοίων* suspecta. ‖ *καί, etiam*, ante *φυλακήν* om. Weisk. Cob. Quae ratio certe lenior est quam si qui *ἐκέλευον* post *ἐπιμελεῖσθαι* vel *ἀπέπλευσαν* post *πολεμίους* excidisse opinati sunt. ‖ *δύναιντο* Hemp. 7. Schn. In B. est *δύναντο*, in ceteris *ἠδύναντο*. ‖ 23. *ἐάλω* Cob. V. 392. N. 323. ‖ *τὰ κᾶλα* Bergk. ZAW. 1852. 2, 9. Cob. Hertl. Heil. Vulgatum *τὰ καλά* defendunt Osann. ZAW. 1855. 39, 311. Ahrens Diall. 2, 152. Dindorf. ‖ Libri *δ' ἀπέσσνται* B. *δ' ἀπέσσυα*. *ἀπεσσούα* Bergk. 11. Lob. Rhem. 22, 34. Kr. gr. 2, 1. p. 141. Schmidt. Hesych. *Ἀπεσσία*. *ἀπέσστα* Ahr. 2, 147. 483. *ἀπέσσυα* id. Philol. 6, 651. ‖ *πεινᾶντι* et *δρῆν* id. 483. ‖ 24. *σῶα* om. B. C. *σᾶ* Dind. An. Ox. IX. Hertl. 701. Cob. ‖ Libri *παραθαλασσίας*. ‖ 27. *προηγοροῦντος* C. G. Iacob. Obss. 3. Hertl. 1, 7. Heil. Quaest. 5. Libri *προηγοῦντος*, Ald. corr. *προηγουμένου*. ‖ Verba *μεμνημένος—ὑπάρχουσαν* a Schneidero post *ἀντ' ἐκείνων*, a Dindorfio post *παραγγελλόμενα* transposita, loco suo (28. post *διδόναι*) reddi a quibusdam coepta sunt, etiam a Cobeto et Heilando Quaest. 5. probata Dresleri interpretatione, qui 7. verba *εἰ δέ τις* atque etiam *οὐδενὸς δὲ οὐδὲν ἐπαιτιωμένου* ad quosvis homines gloriae ducum invidos spectare posse putat. Idem fere iudicant Spill. Comm. 3. Schneeb. 7; quam ad sententiam quominus accedam maxime verba illa *οὐδενὸς—ἐπαιτιωμένου* impediunt; dissentit Breit. ZGW. 1857, 133 sq. 1863, 25 sq. ed. II. p. XIII. ‖ *ἡμετέραν ἀρχήν* Iacob. ap. Strang. Isocr. Dem. 18. Obss. 5. Spill. l. c., qui deinde cum B. *καὶ διὰ τὴν ὑμετέραν προθυμίαν*. *ὑμετέραν—ἡμετέραν* Weiskius. ‖ 29. *Ἐπιδόκου* H. *Πιδόκου* cet. Cf. Keil. Hal. 1843. 107, 247. ZAW. 1852. 34, 271. *Ἐπικύδου* Cob. ‖ *Γνώσιος* Dind. Cob. *Gnosius* Pirckhem. Cuiusmodi genitivi ionici sunt 1, 6, 1. 3, 1, 10. 5, 4, 16. 60. Ag. 2, 18. An. 1, 2, 12. 6, 2, 1. Quamquam nomina exterorum ad similitudinem laconicorum formata reperiri dixi ad Cyr. 5, 2, 14. *Γνωσίους* B. *Γνωσίας* C. *Γνωσία* cet. ‖ 30. *κοινότητα αὐτοῦ* V. ‖ *οὓς γὰρ ἐγ. ἐπιεικ.* Brueckn. 397. ‖ *τὸ πρωί* libri. Cypriano 105. Christianum scriptorem epitomae prodere videtur articulus. ‖ *συναλίζων* Morus. Libri *συναυλίζων*. *ἁλίζειν* et *συναλίζειν* Xenophontea verba dicit Elmsl. Eur. Heracl. 402. reprobat Cob. Mnem. 11, 432. ‖ *ἀνεξυνοῦτο* Morus e Suida s. *Ἀνακοινώσασθαι*. Libri *ἀνεκοινοῦτο*. ‖ 31. Alterum *Ἑρμοκράτης* del. W. N. du Rieu Mn. 1, 305. Cob. 6, 42. N. 306. ‖ Verba *κατηγορήσας — καὶ τὸ στράτευμα* suppositicia putabat Brueckn. 396. Sieversio 91. lacuna videtur esse, qua Xenophon narraverit quod Thucydides 8, 85, Her-

mocratem urgente Tissapherne ad Pharnabazum confugisse. V. Krueg. Dionys. 322 sq. Pet. 22 sqq. Omnis vero narratio 27—31. gravissimam Muellero 57. movit suspicionem, cui quae scriptor duobus locis de Hermocrate narravisset, a librario eiectis quae inter utrumque essent in unum contracta videntur esse. Idemque 58. inter sect. 31. et 32. lacunam putat esse, quum quae deinde narrantur vix ante Febr. 409. facta videantur. || 33. Ἀθηνῶν suadebat Dindorfius, Cobetus scripsit. || γυμνάσιον del. etiam Cob. (N. 306). || 34. ὁπλίτας μὲν Hemp. 10. || 35. καὶ ὅθεν etiam D. || Quae Cobetus Or. de arte interpretandi 69. primum e Marc. V. protulit φοιτᾷ. ἐν δὲ Λακεδαίμονι καλὸν ἔδοξε τοῖς τέλεσι Κράτιστόν τε τὸν Ἀριστομένους καὶ Κλέαρχον, ipse recepit nihil offensus verbo ᾤχετο. Vid. Kayser. Ien. 1848. 66, 264. Dind. ed. Ox. VIII sq. || 36. δόξαν δὲ τοῦτο Bisschop. Ann. ad Anab. 48. Cob. N. 326. Vid. ann. An. 4, 1, 13. || Libri νηῶν. || συμμάχων D. ξυμμάχων B. Vid. Gail. marg. || ᾤχετο Κλέαρχος. τῶν δὲ νεῶν τρεῖς μὲν ἀπόλλ. Hemp. 11. || εἰς Σηστόν suspectum Brueckneró 396. Muellero 53; errore scriptoris Grotius Hist. Gr. 4, 407. Meissn. scriptum esse dicit pro Abydo, quae Peloponnesiorum statio fuit. || Brueckner. De notatt. 9. deletis sectione 37. et priore parte proximae αἱ δ' ἄλλαι — ἐσώθησαν. Καὶ Ἀθ. μὲν Θορικόν. Eiecta verba tuetur Muell. 16 sqq. Sed spurius locus etiam Sieversio 91. videtur, quia Selinuntem et Himeram verius Diodorus 13, 54 sqq. a. 409. dirutas narret quam Xenophon 411.

cap. 2, 1. De Thrasybuli profectione v. Boeckh. Oec. Ath. 2, 21. qui locum interpolatum dicit. ἔτει ἐπὶ ἐφόρου μὲν ὄντος ἐν Σπάρτῃ Ἰσίου, ἄρχοντος δ' ἐν Ἀθήναις Γλαυκίππου Ἀθηναῖοι Peter. 59. deletis nominibus magistratuum, qui duobus annis ante fuissent. V. ann. 4, 2. Est vero annus 409. || ἐπὶ ἐφορεύοντος μέν Schwidop. 2. coll. 3, 1. ubi v. ann. || Verba ὡς — ἐσομένοις a Schneidero inclusa, a Cobeto eiecta defendunt Peterus 24, militaris quaedam ut locutio sit cum ἐξέπλευσεν coniungenda, coll. 5, 2, 4, Uebel. 4, Hertl. 701, Spill. Comm. 4. || 3. αὐτῶν B. D. || 4. Qui in libello De quo anni tempore in Attica ἀκμάζοντος τοῦ σίτου dicatur (Francof. 1846) docet in Attica frugum ἀκμήν, quam negat plenam maturitatem esse, complecti Maii posteriorem partem et totum fere Iunium Voemelius p. 9. h. l. hunc mensem intelligit, ut Dodwellus. || 5. ζῶν Dind. Cyr. ed. 4. Lips. XIII. Cuius v. ann. Comm. 3, 12, 2. || 6. Libri πλευσούμενος. Cuiusmodi formae quum in Anabasi plurimis locis non sine librorum auxilio, uno 6, 6, 9. invitis illis spretae sint, idem hic cum Dind. et Cob. faciendum videtur. Neque aliter sequentibus accusativis ἱππεῖς faciendum esset, nisi Helladii aliorumque animadversionibus et iis, quae vol. 1. p. XV. ea de re diximus, in his libris a mutatione arceremur. || 7. ἐπὶ θάτερα Cob. N. 323. || 8. Grotius 4, 407. has viginti naves miratus, quas Xenophon 1, 18. combustas esse narravisset, non meminit naves restitutas dici 1, 25; v. Heil. Quaest. 6. || καὶ Σελινούσιαι δύο del. Muell. 47. ut e Thuc. 8, 26. huc translata, aut scribi vult καὶ Σελινούσιοι. Equidem arctius verba cum antecedentibus νεωστὶ ἥκουσαι coniunxi. || 9 οὗτοι δή Valck. Cob. || 10. ἀριστεῖα ἔδοσαν Kiehl. Mn. 1, 305. Quod Cobetus scripsit eodem verbo post ἀτέλειαν deleto. Utriusque aoristi formae iuxta se positae Cyr. 1, 5, 5. 4, 6, 12. || 12. τέτταρας μόνον ἔλαβον D. || 13. Ἀλκιβιάδην G. F. Hertzberg. Alcib. 55. 217. Phegusium, cognominis imperatoris consobrinum, intelligit eumque putat alterum Axiochi filium haberi posse; Muellero 56. filius sororis Cliniae videtur fuisse. Qui quum delationis Dioclidae in iudicio de hermis truncatis habito auctor fuisset, tanquam proditor patriae a Thrasylo aut ultionis caussa supplicio, fortasse lapidatione, de qua v. Muell. 57, affectus aut Alcibiadi eo tempore ad

pristinam dignitatem revocato condonatus est. Quoniam vero nescimus, quid homo iste Phegusius illo tempore passus sit (v. Droysen. Mus. Rhen. 4, 32 sqq.), difficilior de verbo κατέλευσεν, quod in libris legitur, iudicatio est. Tuentur hoc Siev. Comm. 74. Muell. 56. κατηλέησε Car. Aug. Lud. Federus Obss. cr. in auctores veteres (Heidelb. 1818) p. 41—69, quod plurimis placuit, non placuit Breitenbachio, qui quod ipse proposuit κατελεήσας ἀπέλυσεν iam Federus 64. excogitavit, coll. 5, 19. In tam dubia re licet tutius videatur librorum scripturam tueri, propter cognationis tamen rationem additam ἀπέλυσεν scripsi, quae Wolfii coniectura est. ‖ εἰς Σηστόν Dind. ed. Ox. 501. Qui quod Xenophontem εἰς τὸν Σηστόν putat dicturum fuisse, Heilandus 6. de loco Ages. 2, 26. et scholio Thuc. 1, 89. commonefecit. V. Krueg. ad Thuc. l. c. ‖ 14. ὁ χειμών Hertl. Cf. 4, 12. ‖ ᾤχοντο οἱ μέν R. B. Hirschig. Philol. 5, 304. Dici vero plurimos Deceleam confugisse ex verborum ratione colligit Funkhaenel ZAW. 1847, 1078. coll. 2, 4, 14. ‖ 18. εἰς ἑπτακοσίους Hertl. Coniect. (Werth. 1861) 13. ‖ Λαβῶτα Cob. V. 396. N. 339. ‖ 19. Hanc sect. etiam Goellerus Thuc. 1. p. 48. deletam voluit, defendit Muell. 16 sqq. Deletis autem simul verbis

cap. 3. τοῦ δ' ἐπιόντος — ἐμπεσόντος Bruecknerus Notatt. 9. ita putat pergendum esse: ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἔληγεν, ἔαρος ἀρχομένου, οἱ Ἀθ. ἔπλευσαν, ab his verbis ut rerum anno belli 24. gestarum narratio incipiat. Ἀράκου μὲν ἐφ., ἀρχ. δὲ Διοκλέους Pet. 59. Cf. ann. 5, 1. ἐφόρου ὄντος Alf. Hecker. Philol. 5, 463, quod de principe collegii quinquevirorum dicendum putat, ut 6, 1. 2, 1, 10. 3, 1. ‖ Libri ἐτοῖν. ‖ παρελ. τῷ πολέμῳ superscr. β α D. ‖ 5. ἀντεπαρετάξαντο D. V. ‖ 8. ᾤχετο om. D. ‖ ὑπὲρ Καλχ. del. Brueckn. 397. ‖ 9. ἔλαβον καὶ ἔδοσαν πρὸς φαρνάβαζον etiam D. Vid. Born. Conv. p. 135. ‖ Καλχηδονίοις] Φαρναβάζῳ Schneid. Grot. 4, 410. αὐτῷ Voigtl. V. Volckm. 30. ‖ 10. Libri τοῖς τε et κεῖνην. ‖ 12. Μ. κ. Ἀρταπάτῃ Bissch. Ann. ad An. 13. coll. An. 1, 6, 11. ‖ 13. οὖν et ἀπῄει om. D. ‖ Φιλόδικος Dind. Vid. Breit. II. p. XV. ‖ ἤδη φεύγων ἐκ Συρακουσῶν del. Brueckn. 398. suspecta habet Muell. 51. qui, quum Grotius 5, 644. aut errorem hunc esse dixerit aut duos Hermocrates fuisse, eundem contendit fuisse, quae desiderentur non omissa censens, sed e libris excidisse. ‖ 15. Vulg. νεοδαμωδῶν. Vid. Dind. Thes. St. 5. 1427, b. ‖ ἔλιξος D. ‖ 17. ἐδύνατο B. D. ἠδ. cet. ‖ ἄλλαι τε V. Heil. 6. Cf. An. 6, 6, 5. Dind. 501. ‖ De ἐπιβάτης meliora quam Grotius 4, 324. docent Siev. Comm. 37. Krueg. Dionys. 300, ad Thuc. 8, 61, Stud. 2, 232. Herbst. Argin. 11. Heil. 6. Spill. Comm. 6. Ceterum qui inter Thuc. 8, 96. et h. l. videtur dissensus esse a Kruegero apud Weberum De Gytheo 82. componitur. ‖ 19. εἰπὼν ὅτι V. Cob. ‖ ἀπολλυμένους B. H. quod scripsi; ἀπολλυμένας cet. ‖ Post Λακεδαιμόνιος Petero 26. e Plut. Alc. 31. addenda videntur οὐδὲ τὴν Σπάρτην κινδυνεύουσαν, ἀλλὰ τὸ Βυζάντιον, non videntur Hertleinio 1024. ‖ διαδοῦναι Hemp. 29. διαδιδόναι Kiehl. Mn. 1, 305. Cob. N. 350. Hertl. De Diodoro 2, 1. p. 15. ‖ εἰςφρέσθαι Cob. 371. Cf. 6, 5, 43. ‖ 20. καλούμενον Dind. An. 7, 1, 24. Hertl. 701. Cob. Libri καλουμένας. ‖ εἰσηγάγοντο Cob. N. 327. Vid. 4, 4, 8. 5, 4, 1.

cap. 4, 1. Γορδιείῳ Dind. e Steph. Byz. in Thes. St. ‖ Initium cap. 2. τῷ δ' ἄλλῳ ἔτει — Εὐκτήμονος ἀρχομένου τοῦ ἔαρος πορευομένοις Pet. 59. huc transponit. ‖ 3. ἐνῆν κατὰ τάδε B. ‖ κοίρανον Naber. Mn. 1, 306. Verba τὸ δὲ κάρανον ἔστι κύριον ut Koepp. del. etiam Cob. N. 307. De vocabulo cf. A. de Gutschmid. in Symb. philoll. Bonn. 123 sqq. ‖ 4. μάλιστα μέν Schn. Cob. N. 350. Krueg. Dionys. 27. Vulgarem ordinem tuentur Winckelm. Plat. Euthyd. 304, a. Heil. 7. al. Vid. Kr. An. 7, 7, 19. ‖ 7. ἐπειδὴ δέ vel ἐπεὶ δ' ἤδη αὐτῷ βαρεῖς ἦσαν Aem. Muell. Philol 1859, 190, auctumno

a. 407. fuisse dicens reditum legatorum. De quo quum errorem scriptoris deprehendere sibi visus sit Grotius 4, 414, Herbstius 61. legatos ante Alcibiadem vere a. 407. redisse demonstrat: neque enim plenos et integros annos 409. 408. 407. vocabulo ἐνιαυτὸς significari novi anni reditum indicante. ‖ κίον D. ‖ πρὸς τὸ Ἀθηναίων στρατόπεδον secundum Pirckheim. Hemp. 38. Brueckn. 398. ‖ 8. κεραμεικόν B. D. F. V. κεραμικόν cet. ‖ 9. ἐκεῖ H. v. Herwerden Thes. litt. Lugd. B. 1851. 2, 7. Libri ἐκεῖθεν. ‖ 11. κατασκοπήν B. D. al. κατασκοπῇ cet. Cf. Cyr. 6, 2, 9. ubi v. Hertl. Luc. V. H. 1, 6. ‖ ἔχει D corr. B. C. E. ἔχοι cet. ‖ 13. Libri λέγ. ὅτι οἱ μέν. ‖ ἀπελογήθη-ὡς del. Cob. V. 290. N. 307. Dind. et P. v. d. Es apud hunc, etiam μόνος Brueckn. ZAW. 1839, 398. Muell. Phil. 1859, 191. ‖ ἐπιβουλευθείη Cob. N. 307. ‖ αὐτῶν B. D. ‖ ἐκείνου δ' ἀεὶ τότε, κοινόν iid. ‖ 14. ἄρχειν del. Cob. N. 351. Cf. Cyr. 4, 1, 5. ‖ ἀπεστέρησαν D. ‖ 15. δουλεύων del. Cob. N. 308. θεραπεύων D. ‖ καθ' ἐκ. ἡμ. id. παρ' ἐκ. ἡμ. cet. ‖ 16. Ad plurimos prima verba corrigendi conatus addo Dobrei Adv. 2, 225. τῶν, οἷόσπερ αὐτός, ὄντων. Sed v. Schaef. Lamb. Bos. Ell. 479. App. Dem. 3, 544. Bernh. Synt. 167. Hertl. Coniect. 2, 27 sq. Dresl. 9 sqq. Spill. Comm. 6 sq. ‖ αὐτῷ — τοιοῦτος — οἵοις Morus. Libri ἑαυτῷ — τοιοῦτος — οἷόσπερ. D. τοιοῦτοι δοκοῦσιν εἶναι, οἷοίπερ. B. τοῖς δ' αὖ τοῦ ἐχθροῖς. Fort. τοῖς δ' αὖ ἐχθροῖς. Muell. 64. Philol. 1859, 192 sq.: τοιούτους — οἵουσπερ προσῆκον, ὄντ. — αὐτοὺς δή. Alii alia haud probabiliora afferunt, sententiam loci Campius recte videtur interpretari. ‖ 20. ᾐσεβήκοι vel ᾐσέβηκε Hertl. Coniect. 1, 14. ‖ ἀνασῶσαι (vel ἀνασώσασθαι) Dobr. Adv. 1, 125. coll. 7, 5, 16. Cob. N. 352. ἀνακτήσασθαι Poppo 197. Cf. Dem. De pace 3. τὰ προειρημένα σωθήσεσθαι. ‖ 21. τετάρτῳ μηνί Clint. F. H. 86. Kr. Sievers. Comm. 82. Vid. Hertzb. Alc. 343. ‖ οἱ ante ᾑρημένοι etiam D. om. ‖ 22. χώρας del. Cob. N. 308. Bisseh. Ann. ad Anab. 23, ut solent, hic etiam 5, 20.

cap. 5, 1. Temporis notationem omissam putat Haackius 7. Prima verba significare dicit Herbstius Rüekk. d. Alc. 60, quae inde a 4, 8. narrata sint, ad idem cum huius capitis initio tempus pertinere, ver a. 407, eamque sententiam contra Vischerum (Alc. et Lys. 60) et Hertzbergium (Alc. 341) in libello Die Schl. b. d. Arginusen 86. defendit. Peterus 60. initium c. 3. huc referebat adiecto e c. 6. annorum belli numero. ‖ 10. συνετέτακτο B. ‖ 11. περιτειχίζειν Krueg. Dionys. 342. Siev. Comm. 84. Simplex verbum collato loco 3, 2, 10. correctoque errore Grotii 4, 426. de communita a Thrasybulo Phocaea cum Herbstio de Argin. 8. retinet Heiland. Quaest 3, pene ut idem sit quod ἀποτειχίζειν, absperren. ‖ 15. Ad coniecturas, quibus Ἠιόνα emendare studuerunt, accessit Weissenbornii in libro Hellen inscripto 174. Τηΐων (πόλιν). ‖ 16. οἱ δ' οἴκοι ut 7, 1. Cob. N. 308. coll. 6, 8. 3, 2, 6. ‖ Λέοντα, cuius loco hic et 6, 16. vel Lysiam vel Archestratum nominari voluerunt coll. 6, 30. 7, 2, quorum in numero etiam sunt Brueckn. 399, Siev. Comm. 86, Campius, ut unum e decem ducibus primum creatis retinendum esse demonstraverunt Thirwall. Hist. Gr. 4, 110 sqq., Herbst. De Arginus. 17, Heil. Quaest. 9. ‖ ἀριστοκράτην D. ‖ 20. ἀναγαγόμενος Hertl. 1, 5. Dind. Cob. Cf. Anab. 6, 2, 1.

cap. 6, 1. De lunae defectione minor dissensio quam de templo, etiam inter C. O. Muell. De Minerva Poliade 19 sq. et A. Boeckh. C. I. 1, 264. Vid. Dind. h. l. et p. LVIII. Burs. Geogr. Gr. 1, 315. Iam Muellerus 20. verba ᾧ — Ἀθήνησιν et καὶ τῷ πολ. — ἐνῶν deleri voluit. πέντε καὶ εἴκοσιν Aem. Muell. coll. 2, 1, 7. Eiecta ultima sectione cap. 5. Brueckneruss Nott. 10 sq. ita pergi vult: Οἱ δὲ Λακ., τῷ Λυσ. — χρόνου, ἔπεμψαν. ναῦς ἐν Τεγέᾳ vel τῆς Ἀλέας coll. Paus. 8, 45, 3. W. Wilkins Mus. ph. Cantabr. 1, 555 sqq. ‖ 2.

θαλαττοκρατῶν Cob. V. 279. N. 308. ‖ οὐ — νῆες del. id. ‖ 4. Iacobsium Add. anim. in Athen. 21. secuti scripserunt ἀντ' ἐπιτηδείων γενομένων, antea Cob. N. 350. ἀεὶ διαλλάττειν, deinde καὶ ἀκριβούντων τὰ ναυτικά, idem et Dind. οὐ deleverunt, ille scripsit ἀπείρους τε — καὶ κινδ. Ego nihil mutavi nisi quod vulg. ἀπείρους δέ restitui. ἀπείρους διὰ τοῦτο del. Muell. Phil. 1859, 193 sq. et Diss. 64. ‖ ἐν αὐτοῖς Dind. Cob. Hertl. (Var. Lectt. ad Iulian. Caes., 1863, p. 6.). Sed cf. Cyr. 7, 5, 42. 4, 2, 37. ‖ 5. τὸ κατ' ἐμέ Hertl. 2, 10. Cob. Mn. 1, 307. Libri τὰ κ. ἐμέ. ‖ ἐροῦντας etiam D. ‖ 6. τολμήματος B. ‖ 11. τῷ χρόνῳ Cobetus delebat N. 307. Cf. Conv. 4, 1. ‖ 12. ἀντιοῖσθαι B. Cf. ann. Cyr. 4, 2, 39. Dind. ib. 6, 3, 13. ‖ πεντεδραχμίαν ut Dinarch. 260, 32. Libri πενταδρ. Vid. Cob. V. 248. N. 327. Lob. Phr. 413. Heil. 8. Eodemque modo Cobetus πεντε restitui vult Ven. 2, 4. 7. 9, 14. 10, 3. ‖ 13. ἅτ' ἐμφρουρούντων Cob. N. 352. De verbo cf. Thuc. 4, 110. 8, 60. φρουρῶν ἐνόντων Buechs. coll. 3, 1, 15. ‖ 14. διήρπαζον etiam in B. est. ‖ οὐδέν' ἂν Nab. Mn. 1, 229. Cob. 6, 192. N. 354. Hertl. NIbb. 1857. 702. Bernh. Paralipp. synt. gr. 42. Libri οὐδένα, quod defendunt Pet. 31 sq. Dind. Heil. 8. Baeuml. Philol. 1862, 286. Breit. II, XVII. Cf. Madvig. Bemerkk. 39. ‖ τοὐκείνου Leoncl. Dind. Cyr. 7, 5, 85. ‖ 15. Sententiam loci explicat Herbstius De Argin. 19. Campius: *Die athenische Besatzung führte er kriegsgefangen fort.* ‖ Κόνωνα Cob. N. 308. deleto αὐτόν. ‖ ὅπως — φύγοι del. id. V. 290. N. 148. 309. Hertl. 2, 9. ‖ 16. ἐξειλέχθαι Cob. ἐκλεχθῆναι Comm. 3, 5, 2. ubi v. ann. ‖ τοὺς ἀρίστας ἐρέτρας B. ‖ καταφεύγειν D. ‖ Libri Μιτυλήνην. De altera forma unice vera v. Guil. Herbst. Der Abfall Mytilene's Col. Agr. 1861. p. 3. ‖ De ducum nominibus dubitatum est. De Leonte v. ann. 5, 16. Erasinidis loco etiam Falk. Lys. 261. Archestratum scribi mavult. Qui quum prope Mytilenen cecidisset, Erasinides eius navem recepit et conatus cum Leonte fugere h. l. commemoratur, in Archestrati locum Lysias successit, Leontis autem navis capta evanuit. V. Lud. Herbst. Argin. 17. Heil. 9. Dind. Comm. ed. 3. Lips. V. ‖ 17. πολεμίων Fr. Portus. Libri πολιτῶν. ‖ 18. ὑπὸ κύρον D. ‖ 19. σίτων etiam D. ‖ παραρρύματα interpretantur Meinek. Philol. 1863, 64. Grot. 4, 438. Boeckh. Att. Seew. 159. Dind. 2, 1, 22. παραβαλών Leoncl. παραλαβών libri. ‖ 20. ἐξέπλευσεν etiam B. D. ‖ 21. ἤνυον Hoffmann. ZGW. 9, 626. ἑκαστοι, ὡς ἤνοιγον Tillmanns Miscell. 11. ‖ ἀγειρόμενοι Hoffm. l. c. ‖ De ἐβοήθουν deque loco omni v. Heil. 9. Breit. ZGW. 1857, 136. ‖ ἀφορμήσασαν B. Dind. Ceteri libri ἐφ. ‖ δύνοντι etiam B. ‖ 22. εἰς τὸν εὔριπον τὸν τῶν μιτ. B. Alterum τόν non est in ceteris. ‖ 24. εἰςβιβάζοντες etiam B. ‖ τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ἅπ. Cob. N. 309. Neutram mutationem mihi probari dixi Quaest. 4, 4. De articulo v. Dind. Comparat Hertleinius Dem. 3, 24. Lys. 2, 50. Diodor. 15, 52. Cf. 6, 5, 12. ‖ Gailius de articulo ante δέκα posito dicit: A seul donne τας, leçon exquise. In cod. B. folii pars interior lacera et corrupta est, vel perforata vel charta inducta. Quo loco τάς esse putes, chartae aliquid agglutinatum est. ‖ ἱππέων] Boeckhio Oec. civ. Ath. 1, 657. tam equites quam ordinis equestris cives visi sunt intelligi posse, I. Bakius Schol. hypomn. 5, 150. de equitatu nihil cogitandum dicit. ‖ 26. πεντήκοντα] εἴκοσι H. v. Herwerden Thes. litt. Lugd. B. 1851. 3, 9. Ad 140 naves (s. 3.) accesserunt iam sect. 16. computatae 30 Cononis. V. Herbst. 28. ‖ 27. Post Λέσβον in libris repetitum est ἐπὶ τῇ μαλέᾳ ἄκρᾳ ἀντίον τῆς μιτυλήνης. ‖ 29. μετὰ δὲ ταύτας Pluyg. Mn. 1, 307. ‖ ὀνόματι del. Dind. Comm. 3, 11, 1. Cf. ann. An. 1, 4, 11. ‖ καὶ αὗται ἐπὶ μιᾶ D. μιᾷ B. ‖ 32. De Hermone postea civi Megarensi facto v. Schaef. App. Dem. 4, 152. Scheib. Olig. Umw. 24. Westerm. Dem. Aristocr. 212. ‖ ὅτι καλῶς ἔχοι Dind. Cyr. Lips. XVII. ‖

πλέονες εἴησαν Cob. N. 336. ‖ Libri οἰκεῖται (D. corr.), quod Dindorfius habet incluso μή, A. Ald. οἰκιεῖται, quod plurimis placuit, Iacobsio An. ad Ath. 168, Stallbaumio Plat. Phileb. p. 129. Goth., Cobeto N. 384. Quod scripsi, quamquam οἰκήσεται magis placeret. οἰκῆται H. Saupp. Epist. 72. quem praesentis modum improbat Emperius Nlbb. 1842, 283. οἰκήσῃ vel οἰκηθῇ Schwid. Obss. Luc. 3, 5. 24. οἰκήσει Breit. Frank. Partt. neg. 3, 25. ‖ ἔφη del. Dind. l. c. Cob. ‖ 34. νῆες post εἴκοσι etiam D. ‖ τῶν πασῶν Cob. N. 353. coll. 25. 5, 4, 66. Cf. Krueg. Thuc. 1, 107, 4. ‖ 35. καί inclusit Schn., del. Cob. ‖ ἐτ. τῇ πόλει ἐφ. τῇ μιτυλήνῃ D, tamen ut signis β α superscriptis indicetur scribendum τῇ μιτ. ἐφ. ‖ αὐτούς del. Pluyg. Mn. 1, 307. Cob. N. 309. ‖ 36. ὅτι alterum del. Cob. ib. ‖ 37. τοῦτ' B. D. V. ταῦτ' cet. ‖ ἔθνέ τε εὐαγγ. Cob. N. 327. Cf. 3, 4, 3. 4, 2, 20. An. 4, 8, 6.

cap. 7, 1. ἐπανῆλθον Pluyg. Mn. 1, 308. Cob. N. 379. Cf. 4, 5, 11. 4, 5. ubi v. Breit. ‖ Qui de omni hac re iudiciaria post Naberum Mnem. 1, 217 sqq. exposuit I. Bakius ib. 9, 191 sqq. et Meierus De bonis damn. 204. De Arist. Ran. 2, 14. Opusc. 1, 41. iam prima verba προσεστηκώς al. illustraverunt. ‖ ὁ τοῦ δημοσίου τ. πρ. Brueckn. 400. ‖ τῆς διωβελίας Dindorfius. Libri τῆς διωκελίας vel δεκελείας. τοῦ θεωρικοῦ Brueckn. τῆς δεκάτης vel τῆς λείας Dobr. Adv. 1, 125. Exspectandum dicit Bakius 192. qui inexplicabili illi Δεκελείας aliud substituendum excogitet. διωβελίας etiam Herbstio Argin. 44. certissimum videtur. V. Schoem. Antiq. gr. 1, 423. ‖ 4. τοὺς ναυαγούς recte interpretatur Grotius 4, 443. Diodori errorem redarguit Herbstius 37, qui 1200 homines in navium fragmentis perisse existimat. ‖ ἐπεδείκνυε B. D. V. ‖ ἦν Steph. καί libri, quod Hertl. 1, 8 sq. defendit, additis nunc locis 5, 3, 13. An. 1, 8, 26. Kr. 1, 2, 6. Thuc. 2, 93, 3. ‖ πρὸς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον Cob. V. 273. N. 309. Libri bis εἰς. ‖ 5. βραχέα etiam D. ‖ ἀπελογήσαντο Cob. V. 113. Mn. 3, 289. Bissch. ad An. 50. Schwidop. 3. Vid. ann. ad Anab. 4, 2, 12. ‖ 6. Prius αὐτούς del. Cob. N. 309. Hertl. ‖ τοὺς οἷς Cob. ib. V. Bernh. Synt. 313. ‖ De Thrasybulo dedecore calumniae liberando (contra Grotium 4, 446.) v. Ed. Ph. Hinrichs De Theramenis, Critiae et Thrasybuli rebus et ingenio p. 57. Herbst. Argin. 46. Dindorf. ed. Oxon. 502. Cf. sectt. 4. 31. ‖ 7. ἔπειθον, futurum videbatur ut populo persuaderent. ‖ ὀψέ non multa verba faciendo, ut Grot. 4, 191, sed ut m. Octobri, Bak. 196. ‖ 8. De invidiosa atratorum ac lugentium hominum comparatione, quam Bakius dicit 197, a caussae actore suscepta, eo quidem probabili, quod isti homines nisi conducti aut excitati fuissent, in priore concione adfuturi fuissent, quam nescirent num esset secutura altera, post Grotium 4, 191. accurate Herbstius egit 49. 87 sq. idemque de tempore Apaturiorum ante Pyanepsionem 19. celebratorum et litis non m. Gamelione, sed priore Octobris parte institutae et ad exitum perductae contra Cobetum De Plat. com. rell. 159 sqq. exposuit 88. ‖ ἐν αὐτῇ τῇ ἑορτῇ D. ‖ 9. κατηγορουμένων Cob. κατά iam Stephano suspectum Hertleinius 703. tuetur duobus locis Hyperideis Euxen. 11, 14. Schn. et fragm. 21, 8. quorum tamen alter (2, 11, 15) Westermanno in Ind. graec. Hyp. part. IV. suspectus videtur. Nunc vero ille vir doctus Diodor. 13, 73. addit. ‖ προτεραίᾳ B. Sed concio prior non est pridie, sed pluribus diebus ante alteram habita. V. Herbst. De emendatt. Cob. Thuc. 33. ‖ διακηκόασι Cob. Mn. 1. 308. ‖ 10. δημόσι' εἶναι Cob. N. 353. sequente εἶναι omisso. Cf. 20. ‖ 11. εἰς τὴν ἐκκλησίαν suspecta Bakio 199. ‖ 12. προσεκαλέσαντο B. ‖ γεγραφέναι Cob. N. 375. ‖ 13. τὴν κλῆσιν Wyttenbachius, Dobr. Adv. 1, 125. Cob. N. 326. Libri τὴν ἐκκλησίαν. Non dici conciones, ut senatum, ἀφίεσθαι docuit Schoem. De comitt. Ath. 147. Vid. I. Bak. Schol. hypomn. 5, 128. ‖ 15. οἱ δὲ πρυτάνεις

etiam B. || Recepto ex eodem πάντα Baeuml. Partt. gr. 5. ἄλλο dicit excludi. Sed vid. quae contra G. T. A. Krueger. De formula ἀλλ' ἤ 40. Klotzius disputavit Devar. 2, 1, 42 sq. || 16. τὰ δὲ συμβουλεύσων om. D. || 17. ἐπεισαν defendunt Grot. 4, 450, Heil. 10, ille ut simplex idem esse dicat quod ἀνέπεισαν vel μετέπεισαν. Hoc Brueecknerus 400. voluit, Cobetus scripsit. Cf. Thuc. 3, 32. Ad coniecturas accessit Bakii Mn. 9, 201. οὐκ εἴασαν. || 19. πείθησθε superscr. οι D. πίθησθε Bissch. Ann. An. 10. Cob. || μάλιστ' ἀληθῆ D. al. μάλιστ' τἀληθῆ B. μάλιστα τἀληθῆ Dind. || τὰ μέγιστα εἰς θεούς Morus. Libri ἐς τὰ μέγιστα θεούς. || εἰδότες etiam D. κολάσασθαι D. V. || μίαν γ' Cob. N. 354. Vid. 6, 3, 15. Cyr. 5, 5, 33. ubi v. Hertl. p. 231. Heil. 10 sq. || 20. Errat Grotius quum 4, 460. sectione 34. inductus verba δίχα ἕκαστον in decreto Cannoni fuisse putat. Ex Eccl. Arist. 1082. Dobreus Adv. 1, 125. διαλελημμένον vel διειλημμένον ἀποδικεῖν ac deinde, quod pro vulgato ἀποθανόντα — ἐμβληθῆναι receptum est, ex illius scholiasta ἀποθανεῖν — ἐμβληθέντα scribendum dicit. Vid. Mein. Steph. Byz. 719. || δηκόσι' εἶναι omisso inf. sq. Cob. ut 10. || 21. γάρ e Brodaeo accessit. ὅλην ex B. || 22. εἰ μὴ βούλεσθε Goldhag. Cob. Bak. Mn. 9, 202. al. || 23. τῶν νόμων Cob. N. 327. Ad τῷ νόμῳ Hertl. 703. comparavit Aeschin. 3, 168. additque nunc Plat. Polit. 264, e. Parm. 149, e. et Classenius in Atticorum Iacobsianorum ed. novissima Menon. 87, b. || καθ' ἕνα ἕκαστος cum Buttm. Dem. Mid. 177. Schwidop. 4. Contra Hertl. 3, 13. comparat Ven. 1, 13. Cyr. 5, 5, 15. || διῃρημένων B. al. διῃρημένης D. || 24. ὑφ' ὑμῶν B. et supra scripto η D. || Quod libri habent καὶ οὐκ ἀδικοῦντες ἀπολοῦνται Dindorfius et Breitenbachius (ZGW. 1857, 136. NJbb. 1857, 857) unam negationem sufficere et repetendam esse putantes defendunt. οὐκ ἀδ. οὐκ ἀπ. Hertl. 703. οὐκ ἀπολοῦνται Buechs. Alii alia. Ego Leonclavium et Cobetum (N. 355) secutus sum. || 27. Locus ingentem mutationum numerum expertus. Scripsi ut olim volui 195. libris addicentibus, scripserunt Dind. Cob., praetulit Hertl. 703. de asyndeto coll. An. 3, 1, 24. Cyr. 2, 1, 18. μεταμελῆσαι Peteri (38) cum Breit. et Class. si probarem, improbatum Spillero Comm. 10, ἡμαρτηκότας scribendum ducerem, quod etiam D. habet, qui μεταμελήσῃ. Quamquam de nominativo Tillmanns Misc. 10. confert An. 3, 6, 26. Cyr. 5, 2, 17. Hier. 2, 8. || 28. ποιήσαντε Zeunius. Libri ποιήσαντε (B) vel ποιήσοιτε (D). || De Aristarcho v. ann. Comm. 2, 7, 1. Cuius viri et Alexiclis collegae sortem secundum Thucyd. 8, 58. et Lycurg. Leocr. 115. nuper exposuit Gul. Vischer. Mus. Rhen. 1865. 3, 447. || πρῶτον Bergk. Rell. com. att. 344. Cf. 5, 4, 1. || προδόντι Classen. Cf. Heiland. 5 sq. || ἀποσυνερήσαιτε Cob. || 29. ὄντες F. Pet. 39. Class. V. Hertl. 1025 sq. || πρὸς τὴν γῆν Hertleinius. || ἀμφοτέρ' ἂν Steph. Cob. Libri ἀμφότερα. γενήσεσθαι Bissch. Ad An. 72. Cf. 6, 14. || 30. δόξαν τοῦτο Cob. N. 326. Bissch. 48. V. ann. 1, 1, 36. || κατέλιπον — ἕκαστος Hertl. Coniect. 1, 14. || De numero navium Zeunius 6, 34. meliora annotavit quam Grotius 4, 443 sq. || 31. ταξιαρχῶν B. τριηράρχων D. Delet Breitenbachius. || καὶ καλῶς del. Dind. Comm. 4, 1, 5. Br. || 32. εἷς. Non Lysiam, ut secundum Diod. 13, 99. putant, sed Aristocratem fuisse Herbstius Argin. 35. demonstrat. Vid. Iungcl. 11. || ἀπὸ κατασ. Cob. V. 282. || ἧπερ καὶ Schwid. 4. Quam mutationem etiam alibi factam, veluti a Dobreo Comm. 1, 2, 16, recte reprobavit Hertl. 3, 9. || 33. οὐχ ἱκ. — προσταχθέντα suspecta Brueeknero 401. Vid. Heil. 12. ὡς οὐχ ἱκ. Pet. 39. ὡς ἱκανούς Hertl. 1026. et 704. || 34. De re iudiciaria huius loci viros quosdam disputantes nominare sufficiat, de ὑπωμοσίᾳ I. Bakium Mn. 9, 203. Schol. hypomn. 5, 296. Grotium Hist. Gr. 4, 446 sqq. 465. 8, 203. C. Fr. Herm. De proedris (Gott. 1844) p. 16.

Herbst. Argin. 54. de προβολῇ Herm. Antiq. gr. 1, 381, 383. Bak. Schol. hypomn. 3, p. XXXII sqq. De Cleophonte errores aliorum redarguit Herbst. 41 sqq. Cf. Koechly Ak. Reden 1, 329. Denique de Callixeni morte cf. Schol. Aristid. 246. Dind.

LIB. II.

cap. 1. De primis novem sectt. ad a. 26. belli pertinentibus contra Haackium disseruit Beni. Gotth. Weiskius Ephem. Lips. 1827, 2415. ‖ 2. πρὸς τοὺς ἄλλους Cob. N. 348. Cf. Br. 3, 5, 2. et p. XXVII. quosque Hertleinius appellat Stallb. Plat. Civ. 539, c. et Maetzn. Antiph. 262. ‖ δύναιτο Dind. Libri δύνανται. ‖ 7. ναυαρχεῖν τὸν αὐτὸν D. Continuo Brueckn. Notatt. 11. haec sequi vult: Λύσανδρος δὲ ἀφικόμενος, haec ut anni 27. notatio sit. Verba ἐτῶν — παρεληλυθότων etiam Petero 60. et Muellero 15. suspecta. ἓξ καὶ εἴκοσι Haack. 8. B. G. Weisk. l. c. De nauarchorum inito magistratu deque incerta inde tempora computandi ratione v. Muell. 28. Curt. Hist. Gr. 2, 701. Stett. 8. 9. Muellerus 16 sqq. defendere conatus est, tamen ut verba τῆς τοῦ Ξέρξου τοῦ Δαρείου πατρὸς delenda censeret. Locum corruptum quidem, at genuinum esse existimant Lipsius 27. et Hertleinius 1027. ‖ 8. τῆς Ἀρταξέρξου Pet. 40. ‖ διεῖσαν Cob. N. 356: non scripsit. Idem vero ἔχων τι οὐδέν. ‖ 10. De Alexia archonte eiusque tempore contra Ullrichium, Scheibium, Hoelscherum accurate disputantem v. Voemel. Quo tempore b. Pelop. finitum sit p. 5 sq. Alio vero libello, Quo tempore apud Aegospotamon Ath. a Pelop. victi sint definitur (Francof. 1848), quod idem vir doctus p. 5. dicit eodem Alexia archonte, Ol. 93, 4. Pyanepsione, a. Chr. 405. Novembri pugnatum esse, id non factum videri post m. Augustum censet Curtius Hist. Gr. 2, 702. ‖ 13. ἐν ἐν Θ. τ. Μηδόκῳ B. ‖ 14. ἴδιοι ἦσαν om. D. ‖ 15. πάντα νῦν D. ‖ 18. παρῄεσαν l. M. v. Geist Mn. 2, 408. coll. 28. παρῆσαν Cob. V. 33. N. 345. Dind. An. Ox. X. Hertl. 704. Libri παρῄσαν. ‖ πεζοὶ D. V. ‖ 19. προσβάλλοντες B. ‖ 21. διέξει Schneiderus. Libri διεῖξε. ‖ 22. ὅπως μηδεὶς Cob. N. 354. ‖ 23. οἱ δὲ ἀθηναῖοι etiam B. ‖ 25. ἔφη alterum om. D. ‖ 27. ἐπειδὰν D. Cet. ἐπὴν vel ἐπάν. ‖ εἰς τοὔμπαλιν Cob. Bisch. ut ubique. Praepositionem non magis 4, 4, 13. libri habent quam h. l. V. ann. An. 1, 4, 15. ‖ 31. καὶ ὅτι ἐψ. εἴησαν Cob. (N. 310) omisso ποιεῖν. ‖ τὸν τῆς δεξιᾶς ἀντίχειρα, deinde τῶν ἀντιχείρων Scheib. Olig. Umw in Ath. 26. ‖ 32. ὃς — κατακρημνίσαι del. Cobetus. Mihi magis suspecta verba ἠτιάθη — ναῦς. ‖ παρανομεῖν, νικήσας ἔφη ποίει ἃ παθεῖν ἔμελλες ἡττηθείς, εὐθὺς τοῦτον ἀπέσφαξε μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν D. Quae verba ne ἐπειδὴ quidem vel simili quadam particula ante νικήσας inserta satis recte procedentia mire congruunt cum Plutarch. Lys. 13, quamquam is hanc narrationis suae partem ad Theophrastum auctorem refert. Dicit Breitenbachius vol. II. p. XXII. additamentum ex Plutarcho ad marginem codicis alicuius scriptum fuisse annotatque Dindorfius 5, 4, 14, librarium lacunas aliquoties audaci coniectura explevisse, huius quidem additamenti ipse ignarus. V. praef. 6.

cap. 2, 2. ἴδον ἄλλον D. ‖ ἐκεῖσε μὲν πλ. Cob. N. 703. ‖ ἄλλοσε Dind. Cob. Hertl. 3, 15. et 704. Libri ἀλλόθι. ‖ ἁρμοστὴν Σθενέλαον Λάκωνα Hertleinius. Traiectionis non minus mira exempla 4, 17. 5, 1, 35. ‖ 3. ἑαυτούς, αὐτοὶ π. ν. id. μᾶλλον αὐτοὶ π. ν. Frankius. ‖ Ἱστιαιᾶς Cob. V. 326. N. 166. 329. Similia 3, 5, 6. 4, 2, 20. 5, 4, 10. 6, 5, 22. 7, 5, 4. Singularis 4, 8, 25. ut An. 4, 7, 11. Dubia infra 4, 5, 11 sq. 3, 2, 30. 6, 5, 2. Vid. Herbst. De em. Cob. Thuc. 62. Frank. Phil. Suppl. 1, 442. ‖ 5. παρεστήσατο Brueckn. 402. ‖ 8. αὐτοὺς Ἆγις Bak. Mn. 8, 228. ‖ Ἀκαδημείᾳ Cob. N. 306. De arte interpr. 92. Dind. Dicunt atticam formam esse, Herm. Plat. III. p. VII. Scheib. Lys. 41. Xenophontis libri alteram praebent. τῷ καλ. γυμνασίῳ del.

Kiehl. Mn. 1, 310. Cob. l. c. V. Hertl. 3, 16. ‖ 9. τῶν αὐτῶν Matth. 380. ann. 2. Scheib. Obss. in or. att. 47. Schwidop. 6. ἐστέρηντο Cob. V. 250. Mn. 1, 310. ‖ 10. τοῦ μὴ παθεῖν E. μὴ π. Dind. Cyr. 2, 4, 13. τὸ μὴ π. Hertl. Coniect. 2, 21. ‖ 13. πλησίον del. Koepp. Clint. F. H. 412. Kr. etiam τῆς Λακ. Cob. V. 290. N. 310. Putabat Peterus 49. Sellasiam in regione Sciritide sitam a Laconica discerni. Vid. Curt. Pelop. 2, 321. ‖ κάλλιόν τι Hertl. coll. Appian. 2, 5, 2. ‖ 14. ἕως ἂν πέμψωσιν id. Coniect. cr. in Iulian. (Werth. 1856) p. 16. Cf. ann. Cyr. 7, 5, 39. Sed v. ib. 1, 6, 10. 6, 3, 21. 8, 5, 26. Oec. 1, 22. ‖ 15. ἑκατέρου. De muro dissentiunt Mein. Com. gr. 2, 220. et qui contra Leakium disputat Goell. Thuc. 1, p. 276. ‖ 16. ἐν τοιούτῳ δ' ὄντων Cob. N. 356. Bissch. Ad An. 14. τούτων δὲ τοιούτων ὄντων Schmidt. Quaest. 10. Vid. Iungcl. 12. ‖ Libri πλείω, quod 390. et ad Comm. 3, 11, 3, probante Lobeckio Pathol. 2, 282, tueri conatus sum. πλέον Frank. Phil. Suppl. 1, 440. πλεῖον H. Saupp. Ep. cr. 13. G. Dind. Thes. St. 6. 1429, a. ‖ 17. εἶτα δέ Schwidop. 7. Vid. Hertl. 704. et 3, 9. ‖ 19. αὐτούς om. etiam D. ‖ 20. γενομένην cum deterioribus, deleto εἰργασμένην, Cob. V. 290. N. 310. Kapp. v. d. Copp. Mn. 2, 378. ‖ Cypriano 60. quod gravissimum fuerit in pacis foedere, ἐκβῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἐκ πασῶν τῶν πόλεων, ἃς κατεῖχον, coll. Plut. Lys. 14, ab auctore epitomes praetermissum videtur. ‖ 22. Quod Schneiderus Theramenis apologiam tum scriptam circumlatam fuisse putat et vulgatam, ei sententiae adversantur Hinrichs De Theramenis etc. rebus 59. et Sievers Comm. 52. 99. ‖ τοῖς λακεδ. D. ‖ 24. Xenophon quum sibi repugnare videretur, qui 1, 5, 21. dixisset Agrigentum occupatum esse, hic eandem rem iterum narraret tanquam belli a. 27. factam, verba μάχῃ μὲν — τὴν πόλιν utpote ab interpolatore male docto addita, qui sciret Agrigenti expugnationem Dionysio occasionem occupandae tyrannidis praebuisse, exulare iussit Aem. Muell. 49. Bruecknerus Notatt. 13. propter turbatas temporum rationes totam sectionem eiecit.

cap. 3, 1. κροκίνας D. Vid. Ritschl. Mus. Rhen. 8, 1, 150. Keil. ZAW. 1852. 35, 274. ‖ Docet Voemelius Quo temp. b. Pelop. finitum sit p. 7. factos trigintaviros esse ante Pythodori annum initum, mense quidem Maio, quod Siev. Hist. 379. coniecit Augusto, Lachmannus Iulio institutum esse. Is vero 2, 252. post occupatas a Lysandro vere a. 404. Athenas paullo ante finitum archontum annum et post initium sequentis, Ol. 94, 1, anarchiae tempus fuisse existimat. Quod autem Sieversius Comm. 95. non Pythodori annum, sed tempus post eius magistratum finitum usque ad reditum exsulum (27. Iun. — 5. Sept. 403) dictum esse anarchiam censet, in eo eidem Voemelio 6. testimoniis traditis omnibus adversari videtur. Iam Xenophontem a vere a. 404. repente ad auctumnum transilire, quae medio tempore gesta sint, inter sect. 1. et 2. intercidisse dicit Peterus 43. 48. Quae qualia sint, et ipse exponit et Scheibius 162. Consentit hic quidem cum Sieversio 46. 269, triginta viros auctumno creatos esse, sed disiungendum cum Plutarcho Lys. 15. tempus urbis deditae et murorum excisorum. De tempore Thirlwallus et Grotius Plutarchum sequuntur urbem Munych. 16. captam esse dicentem. Lachmannus vero 1, 50. hoc factum putat ultimo mense Scirophorione additque 2, 390, exeunte anno muros destructos esse. Vid. Curt. Hist. 2, 703. Weissenb. Hell. 197 sqq. Voemel. l. c. ‖ 2. τοὺς πατρίους del. Bak. Mn. 8, 423. coll. 1, 7, 12. 51. V. id. Schol. hypomn. 4, 11. 14. ubi οἵτινες scribi vult. ‖ Πολυαλκῆς Dobr. 236. ‖ 5. Quae de Dionysio traduntur suspecta sunt Brueckner o 14. ‖ αὐτῶν ipsorum propriam. Alii scripserunt αὑτῶν. V. ann. An. 5, 6, 16. ‖ 7. φρουρεῖν vel φρουρούς del. Brueckn. 402. ‖ 9. De temporum computatione et ephororum numero

r. id. Nott. 15. Pet. 63, qui κἂν ὀκτώ, Voem. l. c. 8, qui ita finitum significari dicit bellum a Martio extremo a. 431. usque ad Sept. vergentem a. 404. gestum per 27 annos et sex menses, per 28 aestates, et contra hos disputantes Breit. et Muell. 13, qui Clintonem F. H. 286. Kr., ultimorum tamen quatuor annorum ephoros ab interpolatore additos suspicantem, secutus locum tuetur numero ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν restituto, ut Weissenb. Hell. 199. Thucydideam rationem computandi demonstrat Curt. Hist. 2, 696. 703. ‖ εἰς ὃ ὁ ἔκμηνος Cob. ‖ 10. ἀγκήστρατος D. ‖ Χαρίλας Heil. Dial. 11. Χαιρίλας Keil. ZAW. 1851. 35, 274. ‖ Μισγολαΐδας Lob. Parall. gr. gr. 1, 229. ‖ 11. ᾑρέθησαν — καθῃρέθη cum seq. δέ del. Pet. 48. ‖ 14. ἂν ἀνέχεσθαι Schaefer. ἂν παρωθ. Cob. N. 355. ‖ 15. φυγὼν ὑπό Koepp. Wytt. φ. ἀπό libri. ‖ 16. ἢ ὥσπερ G. Herm. Aesch. 2, 114. Qui quum ὡς pro ἢ dici posse olim ad Vig. 720. visus esset existimare, antequam eam sententiam ad Aesch. Prom. 630. retractaret, exstitit in Diar. Gott. 1843. 12, 117, qui testes afferret atque in iis etiam hunc locum esse vellet. ὥσπερ recte iam Matthiae Misc. ph. 2, 90. interpretatus est οὕτως ὥσπερ. ‖ 17. καί ante ἀδίκως del. Cob. V. 145. N. 310. Cf. 7, 1, 9. Cyr. 5, 3, 24. Alia affert Hertleinius, veluti Plat. Civ. 3. 405, a. ‖ 18. οἱ ἄλλοι ἤδη Kiehl. Mn. 1, 311. Cf. 3, 4, 8. οἱ ἄλλοι τριάκοντα, triginta comites Agesilai praeter Lysandrum. ‖ 19. ἄτοπον ὅτι D. ‖ In seqq. verbis aliquid excidisse putant, Cobetus N. 355. εἶτα ποιήσασθαι post ποιήσασθαι, Dindorfius relicta sua de vocabulo semel posito cogitatione repetendo sententia, de qua ad Anab. 3, 4, 13. dictum est, Anab. ed. 4. Lips. XIX. et Thes. St. 8. 2124. ὁρίσασθαι post ποιήσασθαι. Verba autem κοινωνοὺς ποιήσασθαι etiam ad βουλομένους pertinere iam Bremius animadvertit Symb. ph. Helv. 1, 173. Equidem ποιήσασθαι malim scribendo addi quam cogitando. Similia contuli ann. Cyr. 2, 1, 11. ‖ 20. In verbis κελεύσαντες ἐπὶ τὰ ὅπλα gravem corruptelam inesse putat Cob. N. 311. Vid. Dind. ‖ ἀπεληλύθεισαν etiam D. ἀπελύθησαν Bergk. apud Scheib. 73. V. Dind. ed. Ox. p. 502. ‖ 24. πλείονας D. Quod scripsi. Cet. πλέονας. V. ann. 7, 4, 27. ‖ τὴν πόλιν τῶν ἑλλ. D. ‖ 27. αἰσθάνομαι D. ‖ 29. ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν D. V. ‖ 30. Ἄγνωνα libri, Cob. Vid. Popp. Thuc. 1, 117. Quod Campius verba κατὰ τὸν πατέρα cum τιμώμενος coniunxit, optime cum iis consentire dicit Iungcl. 12, quae Plutarchus Nic. 2. de accepto a patre benevolo Theramenis erga populum animo narrat. ‖ Verba καὶ γὰρ — ἀμφοτέρων quamquam, ut e schol. Ar. Ran. 47. et Plut. Nic. 2. et Praec. reip. ger. 277. apparet, perantiquam interpretationem nominis (h. l. et 47) continent, compluribus tamen subditiva visa sunt, etiam Hinrichsio 53, Cobeto, qui ea eiecit, aliis. ‖ 32. πᾶσαι αἱ Cob. N. 356. ‖ ὅς καί B. Quod scripsi. Cet. ὅς. ‖ 34. ἐκεῖ Dind. Cob. l. c. Libri ἐκείνῃ. ‖ 36. Coniecturae παρανενομικέναι Schmidtii Quaest. et Cobeti N. 684. παρανενοηκέναι Wolfii et Dobrei Adv. 126. ipsis auctoribus incertae, nec certior παρακηκοέναι Wyttenbachii et Scheibii 91. ‖ 37. τὰ τότε πεπραγμένα Bak. Mn. 8, 424. ‖ 38. βουλείαν meliores, Dind. Ceteri βουλήν. ‖ ὁμολογουμένως D. Quod scripsi cum Dind. ὁμολογουμένους H. V. Cob. 316. Improbat Schoem. Schol. in Eur. Ion. part. 1. (Gryphisw. 1864) p. 9. ‖ 40. ὑμῶν — ὑμῖν etiam D. ‖ ὅτε om. id. ‖ 41. εἰ τούτου γ' ἐδέοντο Brueckn. 402. Cob. N. 310. ‖ 42. τῶν ὁπλιτῶν — ὅσοις ῥᾳδίως Bak. Mn. 8, 424. ‖ 45. ἐγὼ εἴην Cob. N. 335. Vid. ann. An. 6, 6, 34. ‖ 47. ποτέ om. D. De ποτὲ καί, quas particulas Cobetus V. L. 373. coniungi negabat, vid. Scheib. NIbb. Suppl. 1855. 1, 368. Lectt. Lys. 74. Addit Hertleinius Arist. Eccl. 1014. Demosth. 59, 118. ‖ 48. πρὶν ἂν libri bis. Vid. Cob. N. 310. Dind. Cyr. 7, 5, 49. ‖ τὴν διὰ τούτων πολιτείαν olim 392. praetuli coll. Dem. Lept. 489, 27. Idem et

ὅ μέντοι Scheibius 93. διατάττειν, de quo Dindorfius cogitabat, Hertl. 706. aut ad διὰ τούτων addendum aut pro illis scribendum putat. || προόαθεν τ' Cob. || 49. σὺν — τυραννικοῖς del. Dobr. 126. || ἔαχανα Cob. N. 329. || 51. ἐπ. ἡμῖν superscr. ὑ D. || 52. ἔφη om. D. V. || καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν D. || 54. ἐκπέλεοι Steph. Cob. N. 311. Hirschig. Phil. 5, 316. qui deinde ἐνιαύτοις δ' εἰσελθοῦσι scribi vult. || οἱ ἔνδεκα del. Naber. ap. Dind. Cob. N. 311. Hirsch. l. c. || οἱ Dind. Cob. Libri οὗ et πράσσετε.

cap. 4, 3. ὑπό Wytt. Libri ἀπό. || 4. ἐκ τῶν ἐχθρῶν D. || 6. καὶ ἔστιν οὓς μὲν αὐτῶν id. || κ. ἄλλους δύο Class. in Att. Iacobs. || 8. Verborum ἐν τοῖς ἱππεῦσι explicandorum rationem a Wytt. Sel. princ. hist. gr. 407. propositam sequuntur Spill. Comm. 12. Buechs. ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις Class. ἐν τοῖς ὅπλοις Herm. De equitt. att. 127. Corrupta verba videntur Breitenbachio et Iungclaussenio 12. id quod Scheibius 111. de verbis τὸν δὲ ἀπογραψάμενον ἀεί iudicat. De praepositione v. ann. An. 5, 3, 3. Pet. 50. || 9. συνειλημμένων Morus. Libri συνειλεγμένων. || 10. τοῦ πλεονεκτεῖν Cob. N. 338. || Alterum τὸν om. D. || φέρουσαν Cob. N. 312. Ascendebat via, v. sqq. Cf. Polyb. 8, 31. Eandem esse I. H. Krausius Encycl. Hal. 3, 158. videri dicit quae Πειραϊκὴ ὁδός vocetur. Cum Forchhamm. Topogr. Ath. 24. non consentit Burs. Geogr. Gr. 1, 278. || 11. περὶ τὴν μουν. D. Cf. 4, 3, 11. 5, 6. 10. || Ἱπποδάμειον Cob. N. 329. || 12. αὐτοῖς Leoncl. Libri αὐτούς. || ψιλοὶ καὶ ἀκ. D. || μεθ' αὐτοῦ B. quod scripsi. Vulg. μετ' αὐτοῦ. || 13. ἡμέραν πέμπτην Cyprianus 62. putat docere, duo proelia in unum confusa esse ab epitomes scriptore, coll. Diod. 14, 32 sq. || οὗτοι δή D: illi vero, illi ipsi. οὗτοι δ' οἱ πρ. del. Cob. V. 290. N. 338. || σπάνιος etiam D. || τοὺς μὲν φιλτάτους τ. ἡμ. ἀπέχοντας, τὰ δὲ αὐτῶν δὲ ἀπεσ. Cyprian. 65. || οἱ Cob. N. 91. 338. || 14. ἐναντίοι μὲν Wytt. μὲν ἐν. libri. μέν om. Cob. || ὄντων τῶν ἐναντίων Cob. Mn. 1, 312. || 15. ἀφιέντες etiam D. || 17. ἣν θεὸς θέλῃ D. ἐάν Meier. Opusc. 1, 172. || πλούσιος ὢν οὕτω καὶ Cob. Traiectionis etiam ad οὕτω pertinentis exempla Xenophontis non pauca, ex quibus unum affert Conv. 4, 40. Krueg. Dionys. 25 comparat Herodot. 7, 46 al. || 18. παρήγγελλεν B. D corr. Cet. παρήγγειλεν. || πέσῃ D. Unde qui scribere solet coniunctivum servato ἂν dedi etiam τρωθῇ. Cf 3, 1, 15. || 19. ἐν τῇ διαβάσει Hertl. coll 6, 4, 19. 2, 10. || 20. συμμετεσχήκαμεν uti Morus etiam Schwid. 11. Sed v. Hertl. 3, 12, ubi quod e Plut. Rom. 21. attulit simillimum exemplum, ad id nunc addit Dem. 42, 3. Aeschin. 184. 3, 191. Lycurg. 48. Arist. Eccl. 874. || καὶ συστρατιῶται om. D. || 24. εὐτόνως D. || 25. πολλοί τε ὄντες D al. || εἴ τινες id. || 26. Αἰξωνέων Palmer. Exercit. 66. Valck. Diatr. Eurip. 292. Libri ἔξω νέων. V. Bursian Geogr. Gr. 1, 361. || 27. Αἰαντίδος Boeckh. C. I. 1, 903. V. Schefer Olig. Umw. 124. || ἄσεμα· ἀντὶ Brueckn. 403. || 31. πράξας ἀπὸ τῆς προςβολῆς Voigtlaend. τῆς προςβολῆς ἄξιον πράξας Dobr. Adv. 1, 12 ubi editor I. Scholefield addidit An τῇ προςβολῇ? Vid An. 2, 5, 7. || 32. Libri τοὺς τὰ δέκα. Dind. delevit τούς. || 33. ἐνταῦθα δὲ ἀπέθ. etiam D. Quod retinui. Al. ἐντ. καὶ ἀπ. || 34. παρήγγειλε etiam D. || 37. λέγοντες Cob. N. 358. V. ann. 3, 5, 7. || 38. πρός V. Cet. ὡς πρός. Coniungit quidem Xenophon ὡς cum praepositionibus πρός, περί, ἐν, ἐπί, εἰς. Quod qui nusquam supervacaneum esse demonstrat Tillmanns Miscell. cr. 4. h. l. ξυνεχῶς πρός scribendum opinatur. Certe h. l. ὡς supervacaneum. || 39. παρανθέντων Wytt. Libri παραινεθέντων. || Ad explendam lacunam Cob. Mn. 1, 312 et Halbertsma Thes. phil. Lugd. B. 1849. post κατέβησαν addiderunt ἐκκλησίαν συνέλεξαν, scripsit ille ἐκκλ. ἐποίησαν. || 40. Libri ηὔχησαν. Correxit Dindorfius. || 41. Libri meliores παρειλήλυθεν, cet. παρεληλύθασι. Dindorfius παρελύθησαν quod non placet. Quum post ea, quae de iustitia et fortitudine dicta sunt,

quatur γνώμῃ προέχειν et huic ioque consentaneum sit aliquid poni, videri quidem possunt in riptura codicum quae apta et necessaria sunt praeter passivam significationem inesse omnia. Arist. quitt. 1141. σκέψασθε δέ μ', εἰ φορῶ σε αὐτοὺς περιέρχομαι, τοὺς οἰομένους φρονεῖν. In iisdem vero Equibus est περιελαύνειν 290. et quo assivum explicatur a Phrynicho Bekk. An. 61, 5. περινβρίζεσθαι 27. Cf. Herodot. 1, 60. Demosth. 049, 10. μὴ περιίδητε ἐμὲ περιελαθέντα ὑπὸ τούτου. Unde fortasse ic scribendum περιηλάθητε, circumventi ac superati estis. Quam sententiam etiam Classenius in Attiis Iacobsianis requirit. ‖ 43. ὁμοῦ s Schneiderus. Libri ὁμοῦ γε, quo pillerus Quaest. 37. dubitationem Xenophontis de pleno ac firmo in ratiam reditu significari putat. Dixit Wachsmuthius Antiq. gr. 2, 67. amnestiam quae deinde dici oepta est non esse vere servatam, identurque Grotio 4, 542. ipsa erba Xenophontem, testem infetum, refellere.

LIB. III.

cap. 1, 1. κἀκεῖνος μέν Bak. Mn. 8, 425. ‖ 2. De Themistogene v. praef. ad Anabasin. Ubi dixi Bornemannum Epil. Cyr. 47. et ad An. 4, 5, 3. dativum *in usum* vel *gratiam* hominis interpretatum esse, Lionem autem ed. An. XVII verba haec de Themistogene spuria habere. Ceterum sectt. 1. 2. et quae sequitur particula μέντοι tollendas esse, si quis alterius operis initium, vel sic male comparatum, nancisci velit, sententia Kruegeri est Stud. 1, 260. ‖ 3. ᾐρημέναι εἴησαν Cob. N. 338. ‖ 4. εἰ καὶ ἐναπολοῖντο id. 312. ‖ 5. οὐχ ἱκανὸν ὁρῶν Bak. Mn. 8, 425. ‖ 6. Libri Ἁλισαρνίαν — Γάμβριον — Μυρίναν. ‖ Δαμαράτου Nab. Mn. 1, 312. ‖ 7. ὑφαιρησόμενος Cob. N. 356. Sect. 18. est ἀφελέσθαι. ‖ ἐνέβαλλον D. al. quod scripsi. Cet. ἐνέβαλον. ‖ 8. πορευσομένου Dind. Cob. Buechs. ‖ Libri Δερκυλλίδας. ‖ διαρπάζειν Cob. ap. Mehl. Conv. 121. V. 205. N. 356. ‖ 9. δή om. D. V. ‖ 10. Quod Zenis satrapa dicitur, eum errorem non ipsi Xenophonti imputat Cyprianus 65. V. Popp. Anab. 4, 4, 2. ‖ δυν. μέγιστον Cob. N. 356. ‖ 13. προσβάλλουσα Cob. ib. ‖ ἐμβάλλοι id. Libri ἐμβάλοι. ‖ 15. ἐκεῖνος λάβῃ D. ‖ 16. εἰς τὰ τείχη Dind. Cob. V. 273. N. 309. Hirsch. Phil. 5, 312. Libri πρὸς τ. τ. ‖ τοι superscr. τι D. ‖ 17. τῇ πρώτῃ del. Cob. N. 312. ‖ 18. ἀθυμοτέρους πρὸς τ. πρ. id. V. 155. coll. An. 1, 4, 9. Non minus insolens εὐθύμως Cyr. 2, 3, 12. ‖ 19. ἧκέ τις Cob. N. 356. ‖ δερκυλίδας καὶ αὐτὸς ὥσπερ D. ‖ 21. τοῦ μειδίου D. V. Articulum in B. deesse Haeusserus dicit apud Hertl. 2, 4. De usu v. ann. Cyr. 7, 1, 23. An. 1, 9, 13. In his quidem libris saepius ante nomina propria in medio positus, duodeviginti fere locis; dubii hic et 5, 4, 42. 6, 2, 36. 7, 1, 18. ‖ 22. αὐτῷ ante ἠξίουν del. Cob. N. 312. Quod sequitur cum Buechs. mutavi in αὐτῷ. ‖ Δερκ. μέν Bak. Mn. 8, 425. Vid. Rieckh. NIbb. 85, 486 sq. ‖ 23. πρὸς ἀκρόπολιν D. Vid. Hertl. 2, 4. ‖ 24. μὲν τοίνυν D. Dind. An. 7, 5, 10. Ox. Vulg. μέντοι νῦν. ‖ 25. πόσα δὲ χωρία; Cob. ‖ 26. ἀκριβολογεῖσθε id. N. 356. ‖ τά ante Φαρν. del. id. V. 378. N. 312. V. ann. Cyr. 7, 5, 52. ‖ 28. ὦ Μειδία om. etiam D. Suspecta sunt R. Schneidero Quaest. 18. ‖ Σκῆψι Cob. N. 338. coll. 5, 3, 19. Ἀφύτι.

cap. 2, 2. οὐδέ Naber. Thes. Lugd. B. 1849. Cob. N. 365. Libri οὐδέν. οὐδὲ — πάνυ τι Cyr. 1, 1, 1. ‖ 3. Libri τὸ αὐτῶν. ‖ 4. ἀπεχώρησαν E. Cet. ἀποχωρήσαντες, cui ut Morus καί ante διαπεσόντες addi vult Hertleinius, is locus ut similis sit alteri 4, 8, 19. et ei, qui apud Diodorum est 19, 95. ‖ 5. ἔφερον καὶ ἦγον καὶ ἔκαον Cob. N. 357. ἄγειν sine φέρειν Cyr. 1, 4, 19. ‖ 6. ναυβάτας D. Cet. Ναυάτης. Ναυβάτης est apud Boeckhium C. I. 1, 486. Vid. Dind. Thes. St., M. Schmidt. Hesych., Keil. ZAW. 1852. 34, 269, Hertl. 2, 5. Ναυάτης Meinekius Alciphr. Ep. 1, 5. pro altero scripsit duobus adiutus libris. ‖ αὐτοῖς post σφίσιν del. Cob. N. 313.

ut 7, 5, 4. 5, 2, 8. ‖ *καί* proximum del. Dobr. 126. ‖ 9. *ἐπ' Ἐφέσου* Grotius 5, 174. Libri *ἀπ' Ἐ.* Quod *ἀπὸ Λαμψάκου* scribendum fuisse vidit. ‖ *περὶ ἐκεῖνα* Cob. Vid. Schoem. Plut. Cleom. 230. ‖ *φιλίας* om. Leoncl. interpr., del. Bernh. Synt. 263. *ἐν εἰρήνῃ* Morus delebat. ‖ 10. *μέτρον εὗρε* K. Krueg. Thuc. 8, 95, 2. Sed Hertlein. confert Herod. 1, 93. Eubul. ap. Athen. 1, 8, c. Diod. 1, 47. Aelian. N. A. 10, 4. Arrian Ind. 3, 4. ‖ *αὐτοῖς* del. Cob. N. 513. ‖ 11. *τὰς πόλεις εὗρε τὰς μὲν ἄλλας* deleto *εὗρεν* quod sequitur Cob. N. 357. ‖ *ἦν αὐτοῖς* id. 313. cui quod *ἐνῆν* perridicule dictum videtur, est frequentissima loquendi ratio de iis, quae alicubi et maxime quidem in oppidis esse dicuntur, cf. 1, 3, 19. An. 2, 3, 14. al. Sententiam Cobeti de addito ad *ἐνεῖναι* dativo accuratioris relationis, quo non significatur in aliquibus aliquid inesse, Quaest. 4, 8. refellere studui, ubi ad eam rem etiam locis Thuc. 4, 48. Dem. Phil. 2, 12. Olynth. 2, 22. usus sum. ‖ *ἣ ἀπέχει — ὁδόν* seclusit Buechs., cui ed. 1. p. 184. *Ἀταρνέως* pro *Σάρδεων* scribendum videtur. De spatio, quod idem est apud Herodotum 5, 54, videndi interpretes Anabasis, Krueg. p. 558, Stud. 1, 110, Kuehn. p. XL. ‖ 12. *συγχωρῆσαι* Dobr. Adv. 1, 126. Delet verbum Cob. N. 313. ‖ 14. *πεπερ. εἶεν* id. 338. V. ann. An. 6, 6, 34. ‖ *ὅτι* post *ὡς* illatum iam Castalio omisit, non minus damnandum quam ante *ὡς* positum 4, 20, quamquam illud post Born. Cyr. 5, 3, 30. ed. Lips. tueri conatur Pfudelius Indir. Rede b. Xen. (Colberg. 1864) 5. ‖ Libri *καὶ οὗτοι*, C. *καὶ αὐτοί*, Weisk. Schwid. 16. *καί* iam Morus inclusit. *πορ. δ' ἐκ τούτου* Pantaz. Em. in Xen. 27. *ὡς καὶ τῶν πολεμίων οὕτω προεληλυθότων* Nicolai 48. ‖ 15. *μνήματα* D. ‖ 19. *ἀέναος* Dind. Libri *ἀένναος*. Ita Vect. 4, 17. Singuli libri simplicem litteram habent Ven. 6, 5. Ag. 1, 20. Cyr. 4, 2, 44. ‖ 20. *εἶπον ὅτι* del. Cob. N. 102. 313. ‖ 23. *ποιήσοιεν* Schaef. Libri *ποιήσειαν*, F. *ποιήσοιαν*. ‖ *Λάρισαν* Fr. Portus. Libri *Λάρισσαν*. V. Strab. 9, 440. ‖ 25. *περιιόντι τῷ ἐνιαυτῷ* vel propter articulum debere de eodem anno 398. cogitari dicit Krueg. Clint. 96. Stud. 2, 132. Quocum qui de tempore belli Eleorum consentit Hertzbergius Ages. 241. sententias interpretum contra Grot. 9, 311. et Prellerum (Mus. Rh. 1846. 392 sqq. Encycl. Hal. 3, 21, 358) disputans composuit. De verbis illis v. Class. Thuc. 1. p. 254. ‖ *δ' Ἐπιταλιεῖς* Fr. Portus. Libri *δὲ πεταλιεῖς*. ‖ *διαβάντι* Hirschig. Philol. 5, 340. ‖ 26. *στρατεία* Leoncl. Libri *στρατιά*. ‖ 27. Locus lacunosus visus, etiam Grotio 5, 183. propter temulenti Thrasydaei inexspectatam commemorationem. Sed quod e cod. Marciano Cobetus Or. de arte interpr. 68. attulit et recepit supplementum *ἀπομετρ. τἀργύριον πολλῶν πᾶσα ἐνεπλήσθη ἡ στρατιά. συσπειραθέντες δέ τινες τῶν Ἠλείων καὶ περί τινα συνελθόντες οἰκίαν, ἐκπεσόντες τε ἐξ αὐτῆς σφαγὰς ποιοῦσι* et ipsum defectu quodam laborat et difficultatem loci magis auget quam tollit. Vid. Dind. ed. Ox. IX. ‖ *τὸν λεγόμενον* Kuhn. Pausan. 3, 8. Libri *τὸ λ.* ‖ *δι' αὐτῶν* Schaef. Libri *δι' αὐτῶν*. Ante hoc *τὴν πόλιν* aut *τοὺς Ἠλείους* inserendum putavit Leonclavius, qui etiam *τό* ante *παρά* addidit. ‖ 28. *ἐξέφερον* D. ut Cyr. 8, 5, 9. Sed v. infra 6, 5, 7. Errat nova editio Thesauri Steph. s. v. p. 626. haec verba Xenophontis esse negans. ‖ Libri *ἐσμοῦ*. ‖ 29. *διαφῆκεν* D. ut 24. 4, 4, 13. Sed quod magis probandum alterum 2, 4, 39. 4, 4, 19. 5, 2, 43. 4, 41. 59. ‖ 20. *Φέας* Dindorfius, *Κυλλήνης* O. Mueller. Mus. Rh. 1834, 170. Libri *σφέας* et *Κυλλήνην*. Ille vero quum Pausaniam quoque 3, 8, 5. (v. praef. XIII), qui quidem locus e numero paucorum est, quibus Pausanias Xenophontem imitatus esse vel ante oculos habuisse creditur, vitiosa Xenophontis scriptura deceptum fuisse dixisset, eam sententiam Schubartus ZAW. 1851. 40, 316. impugnavit, qui quamvis Elis 27. dicta esset muris carere idque etiam Strabo

testaretur, illo tamen tempore urbem munitam fuisse sibi persuasit, eademque fere sententia est E. Curtii Pelop. 2, 99. et L. Zanderi, qui Encycl. Hal. 1, 33, 342. demonstravit Elidem hieme a Thrasydaeo munitam esse. ‖ Post ἀφεῖναι Grotius 5, 182. putat καί excidisse, ut quae deinde nominantur urbes non sint Triphyliae. ‖ Libri Λασίωνα. De quo Acroriae oppido primario v. Curt. 106. ‖ 31. Alterum βίᾳ del. Cob. N. 313. ‖ οὐ τἀρχαῖον Frankius.

cap. 3, 1. ὡσιώθησαν Dindorfius. ὡς εἰώθεσαν libri. αἱ ἱ ἡμέραι Schaef. App. Dem. 1, 580. 4, 67. ‖ ὅτι οἱ μὲν λεωτυχίδης D. Λεωτ. μέν Schneid. Vid. ann. Cyr. 2, 1, 9. An. 4, 6, 2. ‖ 2. Libri καὶ (κα Iac. Add. An. in Ath. 170) ὡς ὅντινα vel ὅν τοι sim. (ὅν τύ Dind.) — ὁπότε δ' ἂν (ὁ Ποτειδάν Valck. Diatr. Eur. 292. ὁ Ποτιδάν Hertl. 322) — σοι ψευδομένῳ κατεμήνυσεν (corr. Valck.). ‖ ἐμὲ ὧν δέει Bergk. ZAW. 1852. 2, 9. ἐμὲ ὧν ἂν δέοι Cob. omisso antea ὥς. ‖ συνεμαρτύρησε δ' αὐτῷ secundum V. Dind. An. ed. 4. Lips. p. X. ‖ ἀφ' οὗ γὰρ οὐκ ἐφάνη ἐν τ. ϑ. δ. μ. τὺ ἔφυς Cob. N. 313. ‖ 3. χωλεύσαι] χωλὸς βασιλεύσῃ Tellius Phil. 10, 567. coll. Plut. Ag. 3. Lys. 22. ‖ 4. ἔϑυεν Morus. Libri ἔϑυσεν. ‖ σημαίνεται etiam D. ‖ 5. νεανικός Naber. Thes. ph. 1849. Cob. V. 260. Schoem. Recogn. quaest. de Spart. Homoeis (Gryphisw. 1855) p. 13. Cf. Lys. 10, 29. νεανίαι τὰς ὄψεις. Cyprian. 68 sq. ‖ πῶς ἂν φαίη Schwid. 9. ‖ καὶ γέροντας om. D. ‖ Verba πλέον — ἅπαντας συμμάχους, quae in plerisque libris desunt, interpolata esse opinatur R. Schneid. 29. V. Buechs. Phil. 19, 685. ‖ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ del. Nab. Mn. 1, 314. ‖ δύο addit Leoncl. ‖ τὸν δεσπότην del. Naber. Vid. Schoem. Antiq. gr. 117, 9. ad Plutarch. Agid. 5, 1. Frees. 12. ‖ 6. ἔφασαν Hertleinius nunc deleri mavult quam in φάναι mutari. ‖ 7. λήψεσϑε deleto ἔφασαν id. ‖ εἰπεῖν, ὡς ὅσοι γε δήπου D. ‖ Verba ἔφασάν γε post αὐτοί illata dudum suspecta sustuli. ‖ πάλιν οὖν etiam D. μέλλει ταῦτα id. In his librum B. secutus sum. ‖ 8. καλουμένην om. D. ‖ ἄλλοι Halbertsma ap. Dind. al. Libri ἄλλος. Cf. 7, 1, 15. ‖ λυμ. δ' ἐδόκει Cob. N. 341. Quod Buechs. 325. coniecit δ' εἰώϑει non recepit. ‖ 9. Ἴϑι, ἔφη plurimi libri, unde Hertl. 708. Ἴϑι, ἔφασαν. ‖ συμπέμψαι, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, οἳ D. qui verba ἓξ ἢ ἑπτά supra s. 4. habebat loco verborum τὸ τρίτον ἤδη. ‖ 10. μόραν Leoncl. Libri μοῖραν. ‖ 11. ἐπεὶ διειλημμένον D. ‖ ὧν Κιν. sine articulo id.

cap. 4, 1. τὰς μὲν καταγομένας D. ‖ ἄλλος ἄλλοϑεν Cob. V. 114. N. 357. Quod valde displicet Heilando Quaest. 10. et Buechsenschuetzio Phil. 18, 338. ‖ 3. διδόασι δὴ — ὅσουσπερ Hertl. Coniect. 1, 14. ‖ ἐκμήνου Cob. ‖ ὅποι Dind. ὅπου Morus. Libri ὅσους. ‖ ἐλϑὼν ϑῦσαι] διαπλεῦσαι D. ‖ 5. ἐϑέλεις Cob. Meier. Opusc. 1, 172. ‖ πίστιν δόντα καὶ παρ' ἐμοῦ πίστιν λαβεῖν Dind. ‖ 6. πεμφϑεῖσιν εἰς αὐτὸν D. ‖ Μεγίλλῳ Dind. Libri Μεγιάλῳ vel Μεγιαλίῳ. ‖ ἐνέμεινεν Ages. 1, 11. ἐνέμενε Cob. N. 317. Hertl. 1, 21. Spill. NIbb. 1841. 33, 295. Cf. Oec. 14, 17. ‖ 8. ἡνία pro ἔμηνε Cobetus coniecit scribendum Mn. 1, 315. 6, 50. N. 314, commemorans simul viri alicuius docti in Bibl. cr. Amstelod. correctiones ὑπηνία et ἐκίνει. Postquam vero I. Pantazides Emendatt. in Xen. 8. verum se habere dixit ἔδακνε, ambabus manibus eam emendationem amplexus est Nov. Lectt. p. XXIV. Laus inventionis debetur Georgio Gottl. Uebelen, qui Ann. in Hist. gr. (Stuttg. 1819) p. 15. eandem emendationem proposuit coll. Hom. Il. 5, 493. Cyr. 1, 4, 13. 4, 3, 3. Addit Pantazides Oec. 12, 16. ‖ ἄλλοι del. Cob. N. 313. οἱ τριάκοντα, etsi unus vel alter deest, non minus consueta appellatio comitum regis laconici quam triginta tyrannorum est, v. infra 20. 2, 3, 18. ‖ ὀγκηρότερα D. ‖ 11. ὡς εἰς ἐκστρατείαν id. ‖ 12. αὐτοῦ scripsi pro αὐτοῦ, suasit Hertleinius. Cf. 3, 2, 1. εἰς Καρίαν del. Cob. N. 314. ‖ εἰς τἀναντία Leoncl. Bissch. Ann. ad An. 52. Cob. Vid. ann. An. 4, 3, 32. ‖ ἀπαντώσας — καὶ τάς ex Ages. 1, 16. suaden-

tibus Valck. et Schn. recepta. Quod improbavit Heil. Ages. XII. ‖ 13. Librorum *Δασκυλ(λ)ίου* correxit Dind., *προϊόντος* Leoncl., *αὐτοῦ* Koepp., *ἐκ δώδεκα* Morus. ‖ 14. Librorum *Περσῶν* ante *εἰς* Morus seclusit. ‖ 15. *κτήσοιτο* Bissch. 5. Cob. V. 269. N. 337. Cf. 2, 3, 56. al. Madv. Synt. 134. c. ‖ *συστρατεύεσθαι* Schwid. 11. ‖ 16. *τῶν* post *ἀνδρῶν* om. D. ‖ 17. *τὴν Ἔφεσον* ante *θέας* libri, inclusit Valck. ‖ *οἱ ζωγραφοῦντες* D. ‖ *οἴεσθαι ἄν* Ditf. Chrest. de Reisigii sententia. ‖ 18. *ἐπερρώσθη κἀκεῖνο ἰδὼν* D. ‖ 20. *ἐνιαυτὸς δὴ* id. qui *ὁ* om. ante *Ἄγησ.* ‖ *Ξεν. μ. καὶ Ἀδαῖον* Guil. Tellius Phil. 10, 568. coll. 4, 1, 39. Plut. Ag. 12 sq. Cf. 2, 4, 36. An. 1, 10, 14. ‖ *προεῖπεν*] *παρήγγειλεν* D. ‖ 21. *πάλιν*] *ὡς* id. ‖ *προεῖπεν*] *πρότερον* id. ‖ 22. *ὁ ἡγεμὼν* ex Ages. 1, 36. receptum. ‖ 23. *ἀντιτεταγμένους* Ages., aut *ἀντιπαρατετ.* legendum dicit Dind. ‖ *ὁπλιτῶν* Ages. Libri *ἱππέων.* ‖ *ἑψομένου* Breit. XXVII. coll. Ag. 1, 31. ‖ 24. *ἐφ' ἁρπαγὴν* Hirsch. Phil. 5, 312. coll. An. 7, 1, 18. Cf. infra 6, 5, 30. al. ‖ 25. *καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν* D. ‖ 28. *ταῖς ἐπὶ ταῖς νήσοις* id. ‖ *ἐξ ὧν aus den Mitteln* etc. Campius.

cap. 5, 1. *μέν* post *Θήβαις* om. D. ‖ 2. *μεταβαλόντες* (om. *τούτου* ut I. V.) *τοῦ χρ.* D. ‖ Librorum scripturam *νομίζοντές τε αὐτῶν ἄρχεσθαι* cum Schneidero mutavi, quamquam eiusdem altera sententia (*νομ. ἀνάξιον αὐτῶν τὸ ἄρχεσθαι*) etiam magis placet. *νομ. γ' ἑαυτῶν ἀρχ.* Parisina editio Leonclavium secuta. ‖ *πρὸς τὰς οἰκ. π.* Cob. V. 273. Cf. 2, 1, 2. Herbst. De em. Cob. Thuc. 46. ‖ 3. *τελέσαι*] Schn. Cob. *ἐλάσαι.* Dind. vel hoc vel *λεηλατῆσαι.* ‖ 4. *φιλίαν* Cob. N. 357. ‖ Libri *ἤρξαντο πολέμου.* Koepp. *ἦρξαν.* Atque *ἦρξαν τοῦ π.* Cob. l. c. Dind. Thes. St. 2132, a. Cf. s. 3. Medium 6, 3, 6. ‖ 5. *μή* ante *ἐθελῆσαι* om. D. ‖ *ἱερὰ διέρριψαν* Cob. (N. 102. 314). ‖ *καλὸν* cum Schaefero etiam alii suspectum habent, velut du Rieu Mn. 1, 315. *καιρός* dici solet, 4, 23. 5, 2, 8. 6, 4, 22. *καλὸν* Cyr. 4, 2, 3. coll. 3, 5. ‖ 6. *Μαλιᾶς* Cob. De accusativo v. N. 39. *Μαλ.* idem 4, 2, 17. 6, 5, 23, illic quidem cum libris. ‖ *ἤμελλεν* B. ‖ 7. *ἐμένετο αὐτῷ*] *ἐθύετο* D. V. ‖ *ἐν Τεγέᾳ* etiam D. ut F. V. Quod scripsi cum Dind. Cet. *ἐν τῇ Τεγέᾳ.* ‖ *ἐμβαλοῖεν* Dind. *ἐμβάλοιεν* B. D. *ἐμβάλλοιεν* cet. ‖ *λέγοντες* Cobetus N. 357. necessarium habuit, in editione recte accusativum retinuit, idem correxit 2, 4, 37, quum sibi persuasisset graece dici aut *οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν πρέσβεις ἐροῦντας τάδε* aut *λέγοντες τάδε.* Loci obstant et illi, ut videtur, et alii, etiam qui correctionem non patiuntur, ut 3, 4, 25. An. 6, 1, 2. Cf. infra 4, 7, 3. Cyr. 5, 4, 24. ‖ *τοιάδε* D. I. V. ‖ 9. Libri *ἀπολώλατε.* Scripsi *ἀπολώλετε.* Dindorf. h. l. et Cyr. 1, 3, 10. *ἀπολώλεκτε* vel *ἀπωλώλετε.* Ad locos vero, quos Cobetus N. 358. affert An. 6, 6, 23. Cyr. 5, 4, 11, Hertleinius addit Herodot. 1, 124. Lycurg. 78. ‖ 10. *πᾶς ἂν μᾶλλον* Bissch. Ann. ad An. 30. Non magis necessarium quam quod idem 5. infra 14. *γενήσεσθαι* postulat. Cf. Baeuml. Phil. 1862, 286. ‖ *ὅπῃ* D. ‖ 11. *καὶ νῦν* V, *καὶ νῦν δέ* D. ‖ 12. *καθιστάναι* in D. ita correctum est, ut plus videatur *ι* valere quam *ε*. Dind. *καθεστάναι.* ‖ 13. *συμβαλόμενος* Morus. Libri *συμβαλλ.* ‖ 14. *πρόσθεν*] *πρότερον* D. ‖ *γένοισθε* plurimi libri, in quibus optimi. Vulg. *γένησθε* tuetur Fritschius Kritik d. Gramm. 328. ‖ 15. *οὐκ ἐχόντων* Orell. Isocr. Antid. 341. Dobr. 126. Pantaz. 10. Libri *οὐχ ἑκόντων.* ‖ 16. *χάριτα* suspectum. *χάριτας — μείζονας* Cob. N. 339. Meinek. NJbb. 1863. 87, 371. G. Dind. Thes. St. 8. 1341, c. Pluralis est 4, 1, 33. Cobetus *χάριν* scriptum edidit. ‖ 17. *παρεσκ. ἀπελθ.* D. ‖ 19. *ἐπέπεσον* Steph. Libri *ἔπεσον*, F. *ἐνέπεσον.* ‖ *πρὸς ταῖς πύλαις* Cob. Mn. 1, 315. ‖ 20. *δύ' ἤ* Bissch. 21 Cob. ‖ 22. *φρόνημα πολὺ μεῖζον* Hirsch. Phil. 5, 301. *τῶν μὲν Θηβαίων* Tillm. Misc. p. 1. ‖ *πεντηκοντήρας* Dind. Libri *πεντηκοστ.* ut 4, 5, 7. RLac. 11, 14. 13, 4. Alterum An. 3, 4, 21. Vid. G. Dind. Thes. St. 6. 740, d. ‖ 24. *εἶπαν* B. C. D. E. Quam formam saepe a melioribus

libris commendatam (3, 2, 20. 4, 4. 4, 1, 31. 6, 4, 16. 7, 4, 4. Conv. 3, 2. 4, 56), ab Dindorfio et Batavis spretam non ubique sustuli. ‖ 25. *τὸν δῆμον τὸν Ἀθ.* Cob. N. 358. Cf. 7, 4, 4. Born. Cyr. 1, 5, 2. Lips. ann. Comm. in.

LIB. IV.

cap. 1, 2. *εἰς τὴν Παφλ.* Hertl. Coniect. 1, 14. ‖ 5. Libri *λόγου δὲ ἤρξατο*, B. *ἤρξατο δὲ λόγου.* Malis vero *ἦρξε δὲ τοῦ λόγου.* V. ann. ad 31. ‖ 6. *οὐδενὸς δεύτερος* Cob. N. 373. Contra quem Buechs. 291. comparat Cyr. 2, 2, 1. Thuc. 1, 70. Eur. Heracl. 170. Cf. 7, 1, 23. *γένει οὐδενὸς ἐνδεής.* ‖ *αὐτοῦ καλλ.* V. Dind. Cet. *αὐτῷ.* ‖ 7. *ἄγεσθαι γυναῖκα* Markl. Eur. Suppl. 1064. Mehl. Conv. 106. *ἀγαγέσθαι* Fr. Portus. Libri *γενέσθαι γυν.* ‖ 8. *ἄν* deest in libris, Schaeferus ante *ἄνδρα* inseruit. ‖ *μὴ 'κεῖνον* F. Cob. *μὴ κεῖνον* libri, Breit., qui etiam 1, 6, 14. *τὸ κεῖνον* retinuit. Ut hic ita 1, 1, 28. 3, 10. 6, 14. 2, 1, 13. etiam contra librorum auctoritatem trisyllabam formam restituit Dindorfius. ‖ 9. *σήν* om. D. ‖ 10. *ἐμὲ οὐκ* D. ‖ *δοκῶ μοι* id. ‖ 14. *ἔφη δοκεῖ ὁ Ἀγ.* id. Dind. Vulg. *ὁ Ἀγ. ἔφη δοκεῖ.* ‖ 15. *περιειργμένοις* Valck. in schedis mss., ut est in Thes. St. 6. 815, d., Schneid. Dobr. 127. Cob. Mn. 9, 353. 11, 443. Libri *περιειργασμένοις.* ‖ *ἐν* post *αἱ δὲ καί* om. libri, addidit Dindorfius. Cf. Ven. 4, 9. Born. Conv. 159. Hertl. 709. et Obss. 2, 11. Voem. Dem. Cor. p. 38. ‖ 16. *ἐν προνομαῖς* ut An. 5, 1, 7. Bissch. Ann. 61. ‖ 19. *εἰς ἑκατόν* D. Quod scripsi. *ὡς ἑκ.* F. V. *ὡς εἰς ἑκ.* cet. Cf. 4, 9. 5, 2, 40. ‖ 26. *ἐπιστήσας* Leoncl. Ditf. Chr. 201. V. ann. An. 4, 1, 14. ‖ *ἐπαγάγοι* Ald. ‖ 30. *κατεκλίθη* optimi, *κατεκλίνθη* cet. *κατεκλίνη* Cob. N. 339. 602. Dind. Cyr. 8, 7, 4. Ox. Vid. annotata ad eum locum. ‖ 31. *ἦρξε τοῦ λόγου* Dind. Thes. St. 1. 2132, a. Libri *ἤρξατο λόγου.* Minus similis locus sect. 5. quam Cyr. 6, 1, 6. ubi v. Hertl. qui discrimen ostendit. ‖ 33. *ὥστ' οὐδέ* Cob. Mn. 1, 316. ‖ *χάριτας διδόναι* D. ‖ 34. *ἄνθρωποι* Cob. N. 326. *ἄνθρ.* B. *οἱ ἄνθρ.* cet. ‖ 35. *δεσπότου* del. Cob. N. 304. ‖ *μηδὲ δεσπότην ἔχοντα* del. id. 314. ‖ 36. *σοῦ ὑπηκόους* Bissch. Ann. ad An. 89, ut solet. *τοὺς σοὺς ὑπ.* Schwid. 12. Cf. Hertl. 3, 12. ‖ *δέοις* Cob. N. 304. coll. Eur. Troad. 792. Vulg. *δέοιο.* ‖ 37. *ἀποκρίνωμαι* Schn. Libri *ἀποκρίνομαι.* ‖ *μέντοι ἐμοί* Cob. ‖ *τοιοῦτόν τι — ἐστίν* del. id. ‖ 38. *ὦ λῷστε σύ, τοιοῦτος* Cob. Vulg. *ὦ λῷστε, σὺ τ.* ‖ 39. *τὸν σύλλογον* etiam D. ‖ *καλὸς καὶ λεῖος ἔτι* Iac. Athen. 77. *κ. κ. παῖς ἔτι* Heil. Quaest. 5. coll. Plut. Ag. 25. ‖ *νυν* Both. Libri *νῦν.* ‖ *Ἀδαίου* Tell. Phil. 10, 657. V. ann. ad 3, 4, 20. Sint. Plut. Ages. 13. ‖ 40. *ὁ ἀδελφός* Schn. *ἀδ.* Dind. *ἀδ.* libri. ‖ *Εὐάλκους* Dind. Libri *Εὐαλκοῦς.* ‖ 41. *Ἀστυρηνῆς* Dind. *Ἀστυρήνης* B. D. *Ἀστυρίνης* cet. ‖ *ἀποστήσειν* Voigtlaend. Obss. Mem. 1, 32. Libri *ἀποστερήσειν.*

cap. 2, 1. *ἐν τοιούτοις* D. Quod scripsi, ut 8, 7. Cet. *ἐν τούτοις,* quod est Cyr. 6, 1, 25. ‖ 4. *ἀκούσαντες ταῦτα* D. F. V. ‖ *λαβόντας* D. ‖ 7. *τοσούτων* etc. recte Campius interpretatus est, v. Iungcl. 13. ‖ 9. *τοῦ γένους* de regia stirpe, ut 3, 3, 3; de Persis Cyr. 8, 6, 26. Vid. Iungcl. 14. ‖ 11. *Ἀλλ'* om. D. ‖ 12. *κράτιστον μέν* D. servata etiam altera particula. ‖ 13. *τὴν ἀμφίαλον, die Strasse nach der Küste* (des korinthischen Golfs) Camp. V. Curt. Pelop. 2, 557. *τὴν ἀμφὶ Ἀλέαν* L. Herbst. NIbb. 77, 690. *τὴν Στυμφαλίαν* vel *τὴν Αἰγιάλειαν* Iungcl. 14. *εἰς τὴν ἀμφίαλον* Grot. 5, 244. *τὴν ἐπ' αἰγιαλόν* R. Schneid. 38. *ἐπῄεσαν ἐπὶ* (vel *εἰς*) *τὴν ἀμφίαλον* Breit. ‖ 14. *ἐπιείκειαν* D. V. Quod scripsi. Vulg. *'Επιεικίαν.* Curt. Pelop. 2, 586. *'Επεικίαν* coll. Corp. Inscr. 191. 275. Od. Muellero Dor. 2, 430. mons videtur esse inter Sicyonem et Nemeam, Rob. Gompfio Sicyon. I. (Berol. 1832) 48. castellum in confinio Sicyoniae. ‖ 15. *προῄεσαν* Leoncl. Libri *προσῄεσαν.* ‖ *ἐπελθόντες* D. Cet. *ἐλθ.* vel *ἀπελθ.* quod verum ducit Grot. 5, 244. Contra quem Breitenb. disputavit ZGW. 1861. 598. 860 sq. Campius: *Da rückten die Gegner heran.* Adver-

sarios vel hostes, ut 7, 5, 8, etiam Kruegerus interpretatur NIbb.1838. 22, 53. Thuc. 3, 73. ‖ τὴν χαράδραν qui de proelio Corinthio accurate exposuit Iungclaussenius 15 sq. Nemeam fluvium significare dicit, prope quem secundum Diod. 14, 83, quantumvis obloquatur Grotius 5, 244, pugnatum esse contendit coll. Curt. Pelop. 2, 505. 587. et Aesch. f. leg. 168. ‖ 16. Λασιωνίων Schneid. Libri Λασιωνέων, C. Λασιωναίων. ‖ Λετρίνων Schn. Libri Λεδρ. ‖ δὴ ἡ Dind. Libri δή. Propter numerorum rationes quum alii tum Grotius 5, 242. aliquid excidisse putant. Vid. Od. Muell. Dor. 2, 239. Ruestov. et Koechl. Gr. Kriegsw. 92. 149. Hertzb. Ag. 270. Bergk. ZAW. 1853. 54, 428. ‖ 17. ἐπεὶ Ὀρχ. οὐ παρῆσαν altero loco del. Nab. Mn. 1, 316. R. Schneid. 26. Breit. ‖ ψιλόν etiam D. ‖ 23. εἰρξάντων Schn. Libri ἀρξάντων.

cap. 3, 1. Δερκυλίδας Dind. Libri hic et infra Δερκυλλ. ‖ τεθναῖεν Cob. N. 322. du Rieu Thes. phil. Lugd. B. 1849. ‖ 2. προσαγγέλλειν D. ‖ 3. ἐφ' Dind. Libri ἀφ'. ‖ Κραννώνιοι Dind. Libri Κρανώνιοι. ‖ 6. αὐτόν ut 4. et 8. D. ‖ 7. οὐδ' ex Ag. 2, 3. Dind. Libri ἔφυγον, οἱ δ'. Contra ea disputavit Breit. ZGW. 1861, 859. ‖ 8. τῷ ὄρει del. Cob. V. 292. atque ita scripsit. ἐν τῷ ὄρει ἐν N. Hertl. 3, 23. Vid. Ag. 1, 10. ‖ 9. Πραντός Agesilaus. Libri Παπραντός. ‖ ὑπερβαλών Hirsch. Phil. 5, 314. Cob. Libri ὑπερβάλλων. ‖ 11. ἐπὶ κνίδον D. ‖ 12. ἐξεσώθησαν Schn. Libri ἐξώσθ. de qua forma v. Popp. Thuc. 3, 2. 407. Locus corruptus Campio videtur et Cypriano 75. ‖ 15. ἐξεναγώγει D. V. ‖ Ἀσίᾳ πόλεων ἑλληνίδων D. ‖ 16. καὶ γάρ Ag. 2, 9. Libri καὶ πῆ, B. καὶ πῶς. Inde καί πως Breit. ‖ δεξιὸν τό Parisina. ‖ 17. ἀπ' ἀμφοτέρων superscr. ε D. Ages. 2, 10. Cet. ἐπ' ἀμφ. Cf. Arr. An. 1, 14, 8. ‖ ἐτρέψαντο Ag. 2, 11. Hirsch. Phil. 5, 304. Cob. Vid. Kraner. Plut. Phoc. 13. p. 30. Addit Hertleinius septem locos Thucydideos, in quibus activum est. ‖ 20. ἐπεὶ. τοῦ ὁσίου Cob. V. 118. Mn. 3, 294. ‖ οἱ D. superscr. Quod recepi. Cet. ἤ. ‖ 21. τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας secundum Plut. Ag. 19. Morus, Dobr. 125. Cob. Mn. 6, 199. 11, 444. N. 358 sq. Plutarchi scripturam explicationi servire dicit Buechs. 292. Cf. Boeckh. C. I. 1, 813. ‖ 23. τὸν σιμόν etiam D. ut B. C. E. Ald. ‖ οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν om. D. Seclusi. Qua vi caesi sint, paullo post narratur. ‖ τῶν Σπαρτιατῶν B. D. V: qui sunt reliqui praeter Pellen. Vulg. τῶν στρατιωτῶν Cobetus in editione retinuit, etiam R. Schneiderus 20. tuitus est.

cap. 4, 2. κινδυνεύσοι Cob. Mn. 1, 317. ‖ τινὸς καταγνωσθῇ id. Ego malim abesse pronomen, ut 1, 7, 22, quam mutari. ‖ Κρανείῳ D. F. Κρανίῳ cet. V. Mehl. Conv. 82. ‖ 5. ἀπό του κ. Schn. Libri ἀπὸ τοῦ κ. ‖ ἀδελφαί Nab. Mn. 1, 317. ‖ ὀμνύντες Bissch. 58. Cob. qui antea ἀποκτινύασιν. ‖ ἐπανῆλθον Camp. Phil. 7, 273. Cf. 5, 1, 33. ubi unus liber οἴκαδε ἐπανῆλθον habet pro ἀπῆλθον, quod usitatum est. ‖ 6. Ante τυραννεύοντας idem τοὺς ἐν δυνάμει ὄντας vel aliquid eiusmodi dictum fuisse putat. ‖ ἀνεσπάσθαι Cob. N. 359. ‖ Alterum δύναιντο del. id. 314. de more Batavorum. ‖ τῶν γε Schn. Libri τῶν τε. ‖ 8. ἢ κατὰ τύχην ἢ καί Camp. l. c. ‖ ἔρχεται om. D. ‖ 9. σταυρώματ' D. ut Ald. ‖ ἀμαχεί Mehl. Conv. 82. Cob. ‖ ἐχόμενοι Morus. Libri ἐχ. δέ. ‖ Ἰφικράτην] Libri φιλοκράτη, D. φιλοκράτει. ‖ κορίνθιοι οἱ D. ‖ 10. τὰ σίγμα τὰ ἐπί et τὰ σίγμα ταῦτα Schaef. Dind. al. Quod etsi apparet qua de caussa factum sit, pluralem tamen librorum tuitus sum cum Buttm. gr. 57, 3. Osann. Seeb. Misc. 1, 1, 8. et ASchZ. 1829, 353. Westerm. NIbb. 1840. 29, 363, qui, quum forma vocabuli a σίζειν ducti vere graeca sit, hoc unum nomen litterae flecti posse existimat. Cf. Mein. Fr. com. 2, 626. Meier. Opusc. 2, 81. ‖ ψευσαῖ ὑμέ Cob. N. 325. ὑμε D. ὑμε F. V. ὑμμε cet. ‖ 11. Loco non librarii scilicet, sed eius culpa, qui hos libros in ordinem redegisset, corrupto opitulaturus Campius Phil. 7, 275. haec suppleri vult: οἱ δ' αὖ Λακ. τοὺς καθ' ἑαυτοὺς

Κορινθίους νικήσαντες ἐδίωξαν πρὸς τὸ ἄστυ· ὡς ἠσθ. — βοηθ. ἐπανελθόντες ἐν ἀρ. Contra ea disputavit Breit. ZGW. 1861, 861 sq. qui *κρατοῦντα* scriptum edidit. ‖ 13. *οἱ κορίνθιοι* D. ‖ *ὑποσπ. ἀνῃροῦντο* Nab. Mn. 1, 317. Cob. N. 340. Cf. 5, 14. Thuc. 5, 74. *ἀνείλοντο καὶ ἀπήγαγον.* ‖ *ἔπειτα δ' ἀναλαβὼν* D. F. V. Cob. *ἔπειτα ἀν.* cet. ‖ *πρὸς τῆς φιλίας* etiam D. praepositione solito compendio scripta. ‖ 15. *οἷά περ* R. Schneid. 28. ‖ 16. *ἐδεδίεσαν* libri. Quod tuitus sum ann. An. 5, 6, 36. *ὤκνουν* Dind. e Prisc. Inst. 2, 229. Hertz. ‖ 17. *μορμόνας* Valck. Theocr. Adon. 348, a. Libri *μορμῶνας.* ‖ *ἐστρατοπεδεύοντο* Schn. Dind. ‖ 19. *Τενέαν* Koepp., O. Muell. Dor. 2, 431, Curt. Pelop. 2, 589. al. Libri *Τεγέαν* vel *τέγεαν.* ‖ *μητέρα ἔτεκεν. ὁ μὲν γὰρ κατὰ γ.* D. Certe non debebat *ὢν* omittere. ‖ *ἠρήκει* Cob. N. 359.

cap. 5, 1. *οἱ* addidit Leoncl. ‖ *αὐτόθεν* Weisk. Libri *αὐτόθι.* ‖ *τῆς Κορ. οὔσης* Hertl. Ego malim *τῆς* deleri, cuius loco in optimis *τοῦ* est. *τοῦ καὶ τῆς* I. ‖ 3. *ταῖς θερμαῖς* opt. *τοῖς θερμοῖς* cet. *τ. θέρμαις* Breit. ‖ 4. *σείρια* Dind. Thes. St. 7. 571, c. ‖ *ῥιγώντων* Cob. N. 340. Buechs. V. ann. Cyr. 5, 1, 11. ‖ 5. *καταπεφευγότες* del. Cob. V. 290. N. 314. Ad similes locos, quos Bernh. Synt. 208. composuit, Hertl. addit Isocr. 12, 194. Diodor. 13, 90. V. Buechs. ‖ 6. *τὴν λίμνην* optimi, *λίμνην* cet. *τὸν λιμένα* Leoncl. Dind. Cob. *λίμνην* de lacu propinquo, qui nomen habet Eschatiotis, intelligunt Grot. 9, 481. Burs. Geogr. Gr. 1, 383. Vid. Hertzb. Ages. 297. Curt. Pelop. 2, 553, qui sinum portus significari putat. ‖ 7. *ἱδρῶντι* B. Quod scripsi. Vulg. *ἱδροῦντι.* V. ann. Cyr. 1, 4, 28. An. 1, 8, 1. ‖ *καθαλάμενος* D. F. V. *καθαλλόμενος* B. *καθαλόμενος* cet. V. ann. An. 4, 2, 17. ‖ Libri *πεντηκοστῆρας,* v. ann. 3, 5, 22. ‖ 8. *δαμοσίαν* Morus. Libri *δαμασίαν.* ‖ *δὲ πεπερακότος* D. ‖ 9. *ὑμῶν* Morus coll. Plut. Ag. 22. Libri *ὑμεῖς.* ‖ 10. *καὶ κάων* Lennep. Phalar. 223. Valck. Callim. 26. Libri *καὶ κλῶν* vel *κυκλῶν.* ‖ *ἀνῆκε* Schn. Libri *ἀνῆγε.* ‖ 11. *ὑακίνθινα* etiam D. ‖ *ἔταξε* Schneiderus. ‖ 13. *ἀπολέσθαι* Cob. Bak. Mn. 8, 426. cuius correctio sequentium verborum non magis necessaria videtur esse quam Dobrei Adv. 1, 127. et Campii Phil. 7, 276. ‖ 14. *καὶ οὗτοι* Leoncl. Libri *οὗτοι καί.* ‖ *ἐπιδεῖξαι τοὺς προσκειμένους* Dobr. l. c. ‖ 15. *ὄντες διώκοντες πελτ.* Camp. l. c. 277. ‖ *κατηκόντισαν* D. ‖ 16. *ἀναχωρούντων* deleto *αὐτῶν* Cob. N. 314. Buechs. 254. comparat Cyr. 4, 5, 37. 7, 4, 11. 14. Oec. 12, 8. Breit. supra 4, 1. ‖ 17. *συνίσταντο* D. ‖ *ἓξ ἢ ἑπτὰ καὶ δέκα στάδια* id. ‖ 18. *ἀπιὼν* Cob. N. 379. coll. 6, 4, 26 sq. ‖ *ἔτι σκοταῖος ἀναστὰς ὄρθρου* Campius l. c. Libri *ὄρθρου ἀναστὰς ἔτι σκοταῖος.* ‖ 19. *ἐκ τούτου δὲ* C. D. Cet. *ἐκ τ. τε.* ‖ *εἶχον καὶ* D.

cap. 6, 2. *ποιησώμεθα* D. ‖ *καὶ τοὺς* del. Bak. Mn. 8, 426. ‖ *παραλείψει* opt., *παραλείψοι* cet. Unde Dindorfius *δῃώσει* scripsit pro *δῃώσοι.* Cob. *αἱρήσοιντο, δῃώσοι — παραλείψοι.* Pfudel. De obl. or. Xen. (Colberg. 1864) p. 24. vulgatam tuetur. Malim *αἱρήσοιντο, δῃώσει — παραλείψει,* cf. 8, 6. 5, 2, 13. al. ‖ 5. *ἢ* ante *δέκα* del. Cob. Duplex *ἢ* ante numeralia v. Hipp. 8, 25. ‖ *ἀπὸ τῶν ὀρῶν* D. ‖ 7. Verba *ἀπὸ τῆς ἀκρωνυχίας τοῦ ὄρους* vulgo post *στρατόπεδον* posita Koeppenus in suum locum revocavit. ‖ 9. *ἦσαν* Morus. Libri *ᾔεσαν.* ‖ 11. *ὑπέμενον* Cob. Mn. 1, 318. ‖ 14. *καὶ γὰρ* marg. Leoncl. Vulg. *κατὰ γάρ.*

cap. 7, 1. *περιεστρατοπεδευμένοι* Dind. Libri *περιστρατοπεδευσάμενοι.* ‖ 3. *δύο κήρυκας ἐστεφανωμένους* D. *κ. φέροντας σπ.* Dobr. 128. coll. Ar. Ach. 206. ‖ 4. *τῶν ἀπὸ δαμοσίας* Dind. Libri *τῶν ἀποδημίας* al. ‖ *εἶπεν* Dindorfius legendum putabat. Ego *καί* ante *οὕτω,* etiam Frankio suspectum, inclusi. ‖ 5. *αὖ πόρρω* Tillm. Misc. cr. e Xen. 3. Negatio certe incommoda. ‖ *ἀγησιλάου νεωστὶ ἐστρατευμένου* D. ‖ 6. *ἀπὸ τῶν τύρσεων* om. D. Quibus verbis additis oratio non satis plena redditur. ‖ *ἠναγκάσθησαν* Castal. Libri *ἠνάγκασαν.* ‖ 7. *στρατοπεδευο-*

μένον Morus. Libri στρατευομένου. ‖ Κοιλῶσσαν vel Κοιλοῦσσαν scribi mavult Rossius Reisen 28. V. Curt. Pelop. 2, 581.

cap. 8, 1. Libri ἐντειχίσαιεν ἐάσαιεν. Quamquam vel ἐντειχίσοιεν ἐάσοιεν vel — ειεν in B. est. Qua librorum varietate non me commoveri passus sum ut longioris futuri formam ίσω inferrem. Non minus incerti loci Cyr. 3, 1, 27. 7, 3, 10. 12. An. 2, 1, 4. ubi tamen v. Kuehn. Kr. Stud. 2, 36. ἐντειχιοῖεν Dind. Cob. ‖ 2. ἔλεγεν ὡς del. Cob. N. 286. ‖ 3. πεζός D. ‖ 4. φίλοι βέβαιοι Cob. N. 359. 364. ‖ ὡς addidit Weiskius. ὅτι V. νῦν δέ, εἰ Dobr. Adv. 1, 128. οὐδ' εἰ Voigtl. ‖ εἰ δέ τις τοῦτο φοβεῖται Dind. Libri εἰ δέ τισι τοῦτο φανεῖται. ‖ 5. ἄκοντες Cob. Mn. 1, 318. ‖ προσιόντας id. V. 274. N. 346 sq. παρόντας Dobr. 128. ‖ ἐν Χερρονήσῳ om. D. ‖ Αἰγαί εἰσι Valck. Herod. 8, 117. Libri Αἰγεεῖς, Αἰγαιεῖς, Αἰγιεῖς. ‖ ἄλλ' ἄττα χωρία Cob. ἃ addidit Dind. ‖ ἂν addidit Schaef. ‖ τούτους οὖν D. Quod scripsi. Vulg. τούτους αὖ. ‖ 8. Librorum Νικόφηβον Schneiderus, Κυθηρίοις Dindorfius correxit. De Nicophemo v. Bak. Schol. hypomn. 3, 196. ‖ 9. ὡς εἰ ἐῴη D. et, ut videri debet, V. ‖ 12. ἀποστῆσαι Dindorf. Libri ἀποστῆναι, quod interposita in Aldina post ἑαυτοὺς voce πείσειαν usi quum alii tueri conati sunt tum Iac. Ath. 2. Dobr. 128. Cur. Hipp. 8, 5. ‖ 14. οἱ Ἕλληνες ἢ Morus seclusit ut aliena. ‖ οὐδ' ἐπί Leoncl. Libri οὐδέ. ‖ 15. Vulg. λόγοις. Wolf. λόγοι. Dind. λόγος. Tale vero quiddam ut ἐναντίος λόγος exspectatur. Campius: *Den Gegnern war diess ein Schrecken.* ‖ τὰς πόλεις καί om. optimi. ‖ ὥς τάργος D. Similia cet. Leoncl. ὡς Ἄργος. ‖ 18. βοηθείη superscr. οι D. ut F. ‖ περιβαλομένους D. Ita Cyr. 1, 4, 17. ‖ ἰσχύος post ἀλκῆς delevit Leonclavius. ‖ 19. ἦσαν δὲ καὶ οἵ B. ἦσαν δὲ οἳ καί cet. Cf. Thuc. 7, 57, 3. ‖ Ad καὶ πλέονες repetendum esse ἐσώθησαν etiam Voigtl. De locis nonn. Xen. 13. et Bremius Ibb. 2, 321. censebant, itemque I. Heldius Ann. ad Dem. Phil. 1. (Suidnic. 1834) 43. et Obss. in difficiliores quosdam vett. scriptt. locos (1849) 9. hac sententia: et plures quidem quod succurrendum esse sero sensissent, et Hertleinius 3, 25, qui οἱ πλέονες vel καὶ οἱ πλέονες scribi vult. Cf. ann. 3, 2, 4. et quem locum nunc affert Diod. 19, 95. τῶν δ' ἱππέων διεσώθησαν εἰς πεντήκοντα, καὶ τούτων οἱ πλείους τραυματίαι. Quodsi Leonclavium secuti, qui ἀπελείποντο post βοηθείας addendum censuit, lacunam admittunt, hoc πλέονες δέ dicendum fuit, ut Cobetus Mn. 1, 319 (πλέονες δὲ — βοηθ. ἀπῆσαν) voluit, non scripsit, neque πλέονες dici recte potuerunt nisi oppositi antea nominatis. ‖ 20. προσθεμένους Cob. ap. Mehl. Conv. 104. Rinkes ap. Dind. ‖ 22. καί ante κατὰ γῆν om. D., ut deest etiam 2, 2, 10. et incertiorem fidem habet 2, 4, 20. et supra 4. κατά τε γῆν 2, 4, 28. καὶ πεζῇ 5, 1, 31. ἐν τῇ γῇ An. 6, 6, 13. ‖ Libri διέπλεον vel καὶ διέπλεον. Morus καὶ δὴ ἔπλεον, Dindorfius πλέον ἤ. Scripsi καὶ δὴ πλέον. καὶ δή i. q. ἤδη ut Cyr. 2, 4, 37. ‖ 24. Contra Meierum, qui De bon. damn. 193 sq. Ἀριστοφάνει τῷ Νικοφήμου scriptum malebat, de culpa horum hominum disputat I. Bak. Schol. hypomn. 3, 209 sq. ‖ κεῖνον D. ‖ 26. πλεύσας, ὡς οὐδενός D. ‖ ἀμάδοκον id. ‖ τὰς ἐπὶ τῇ Θρᾴκῃ D. V. Unde ἐπὶ τῆς Θρᾴκης scribendum videtur ut 2, 2, 5. al. Hertl. confert Diod. 16, 71. ubi Bekkerus restituit τὰς ἐπὶ Θρᾴκης (libri Θρᾴκῃ) πόλεις ἑλληνίδας. V. Dind. An. ed. 4. Lips. XVI. ‖ ἂν προσέχειν D. ‖ 27. τούτων καλῶς id. ‖ 28. Libri Μιτυλ. hic et infra. V. ann. 1, 6, 16. ‖ φυγάσιν ἐὰν D. ‖ ἀποσωθῆναι Cob. N. 352. ‖ 29. ὅρια Krueg. Dionys. 298. ὄρεια id. Thuc. 8, 100, 3. ‖ 30. ὅπως δ' ἂν marg. Leoncl. Libri post comma ὅπως ἄν. ‖ πόλεων Schn. Dind. πολλῶν libri. ‖ 31. Ἀγύρριον Wessel. Diod. 14, 99. Libri Ἀργύριον. ‖ 33. τινας τὰς φαρναβάζου D. Qua scriptura videri potest numerus locorum, dubiorum quidem, augeri, quales sunt Comm. 2, 8, 3. REq. 9, 2. RAth. 3, 4. ‖ ἐπιστρατευσάσαις

Schn. Vulg. ἐπιστρατοπεδεύσας. ‖ ἐπεπορεύετο Weisk. Libri ἐπορεύετο. ‖ 35. ἰφικράτης omisso priore loco articulo D. ‖ καὶ τοῖς B. Cf. 2, 4, 10. ‖ τοῖς (corr. e τῆς) ἀβυδηνῆς supra scripto οἷς D. ‖ τὴν ἄνω Brod. Libri τῆς (F. τοῖς) ἄνω. ‖ 36. αὐτῷ del. R. Schneid. 18. coll. An. 6, 4, 25. 5, 2. 4, 14. 17. 19. 22. ‖ 38. σωτηρίας ἐλπίδα D. V.

LIB. V.

cap. 1, 2. Αἰγινήταις Wessel. Diod. 12, 44. Vulg. Αἰγινήτας. ‖ ἐπί ante τῶν νήσων del. Cob. N. 91. 314. Quod probat Hertlein. coll. 6, 2, 11. Eur. Hec. 1285. νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι, et ubi ἐπί item deletur, Dem. 23, 216. Diod. 1, 32. ‖ περὶ τοῦ ἐπιτειχισμοῦ del. Pluyg. Mn. 1, 319. Hertl. 3, 26. Cob.; etiam ἀκούσας ταῦτα Dind. An. ed. 4. Lips. VII. ‖ 3. ὅστις οὐκ Pluyg. l. c. ‖ 4. ἀξιολογώτερον Dind. Cob. Hertl. Coniect. 2, 25. Libri ἀξιολογώτατον. ‖ 5. ἀπὸ ψηφίσματος Hertl. Coni. 1, 14. Libri ὑπὸ ψ. Cf. ann. Comm. 1, 4, 4. Comparat ille Arist. Lysistr. 270. Aeschin. 3, 52. Hyper. Euxen. 3, 15. Schneidew. ‖ 6. τοῦτο et καί ante τάς etiam D. et Ambros. om., καὶ τὸν μέν habet uterque. ‖ ἀποπέμπει πάλιν D. ‖ 7. χωρίων Schn. Libri τὰ χωρία. ‖ 9. λαμβάνει Γοργώπας D. Ambros. ‖ 10. αὐτὸς μέν Schn. Dind. Libri αὐτὸς δέ. ‖ πορρωτέρω Ἡρακλείου D. ‖ 11. τῶν ἐκ τῶν νεῶν del. Pluyg. Mn. 1, 319. ‖ 12. ἅτε om. D. ‖ 13. Verba ἐπὶ ταύτῃ post αὖ delevit Leonclavius e scriptura codicis V. illata. Locus nondum satis emendatus. ‖ 14. εἰσιέναι] ἀεί Cob. N. 241 sq. ‖ 15. οἴεσθε δεῖν Pluyg. l. c. εἴσεσθε Voigtl. οἷοί τε ἔσεσθε alius quispiam e numero veterum commilitonum. Frustra δεῖν omissum creditur post οἴεσθαι, 4, 7, 4, post δοκεῖν An. 1, 2, 1. al., post λέγειν An. 5, 7, 34, ubi v. Kuehn., post φάναι Cyr. 4, 6, 11, maxime optativo orationis obliquae, ut Hell. 1, 7, 7. 3, 3, 9. 5, 22. ‖ ἐγώ om. D. ‖ 16. ὡς ἐγῷδα Dind. Comm. 2, 7, 5. ‖ ἀμείνους γίνεσθαι, ἵν' ἡδέως μὲν ξυνδειπνῶμεν D. Vulg. ἀμείνονας. ‖ 17. ὅτι μεγαλοφροσύνῃ τε κ. εὐκλ. D. ‖ 18. ἅπερ καὶ ὡς libri. ὥς Steph. Dobr. Adv. 1, 101. Buechs. Cf. Thuc. 8, 51, 2. καὶ οἱ μὲν τὸν τειχισμόν τε παρεσκευάζοντο καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου, καὶ ὣς μέλλουσα, Σάμος θᾶσσον ἐτειχίσθη. Dind. ὥσπερ καὶ ἐμέλλετε. Vis vocum καὶ ὥς vel sic uno loco certa est Cyr. 6, 1, 17. praeter laconicam orationem supra 3, 3, 2. Ceteri loci, ubi interpretes hanc formulam dicendi extra consuetum usum inferre conati sunt, An. 2, 5, 39. 6, 5, 22. Comm. 3, 1, 4. atque etiam solum ὥς, Comm. 1, 4, 8. An. 6, 6, 23, incerti sunt omnes. Frequentius οὐδ' ὥς, v. 2, 4. ‖ προπαρασκευάσασθε Voigtl. Pluyg. l. c. Cob. ‖ 21. οὐδὲν εἴα D. I. V. ‖ πειρώμενος D. ‖ 22. ταῦτ' D. E. ‖ 23. περὶ τὴν ἀττικὴν D. ‖ μεστὰ ἀνθρώπων id. ‖ 24. λοιπὸν περιπλ. id. ‖ 25. συνθέσθαι τῇ εἰρήνῃ id. ‖ 26. δειμαίνετον etiam D. ‖ 27. οὖν om. id. ‖ ταχύ Dindorfius. Libri ταχύτατα. ‖ ἐμβάλλειν D. ‖ κἀκ τῶν βραδυτέρων Iac. An. Ath. 365. καὶ πρὸς τ. β. Cob. V. 273. N. 348. καὶ ὑπὸ τ. β. Breit. ‖ 28. αἱ ante ἀπὸ Ἰωνίας om. D. ‖ 29. μέν ante ἰσχυρῶς cum eodem libro omisi. ‖ παρέχοντες τοῖς περί Dind. Comm. 2, 1, 9. Ita quidem 4, 5, 19. ‖ 31. αὐτονόμους ἀφεῖναι om. D. ‖ 32. ἄλλοι ἅπαντες D. ‖ δέξεσθαι D. F. Cet. δέξασθαι. V. Bernh. Parall. synt. gr. 42. ‖ αὐτονόμους ἔσεσθαι D. Cet. αὐτ. εἶναι. V. ann. Cyr. 6, 2, 39. 7, 4, 3. ‖ νῦν Dorvill. Charit. 701. Libri νῦν. ‖ 33. εὐθύς] ἐξιέναι D. ‖ τὰ διαβατήρια ἐγένετο id. ‖ μὲν τῶν Cob. N. 351. ‖ ἐκ τῆς τεγέας D. ‖ ἐπανῆλθον id. V. ann. 4, 4, 5. ‖ βοιωτείας D. Βοιωτίδας G. Dind. Thes. St. 2. 312, c. ut est 36. 4, 8, 15. ‖ 35. ἐμμενεῖν Steph. Libri ἐμμένειν. V. ann. 31. 3, 26. ‖ πεζά Cob. N. 341. V. ann. Comm. 3, 6, 9. ‖ 36. τῆς ὑπὸ βασιλέως καλουμένης εἰρήνης D. ‖ αὐτονόμους δὲ ἀπὸ τούτου πάσας τὰς βοιωτίδας πόλεις ἐποίησαν, οὔπερ καὶ ἐπεθύμουν id.

cap. 2, 1. ἐπέκειντο Schn. ἐνέκειντο iam Krueg. Dion. 321. defendit. ‖ 2. ὡς ante κακῶς del. Cob.

N. 103. 314. ‖ 3. εἰς αὐτοὺς D. V. ‖ ἑαυτόν D. F. V. Cet. αὐτόν. Dind. αὑτόν. ‖ αὐτοῦ B. D. Cet. αὑτοῦ. V. Cyr. 6, 2, 40. ann. Comm. 2, 2, 1. ‖ 4. οὐδ' ὥς Cobetus olim voluit, usitatius quidem, v. ann. 1, 18, sed οὐδ' οὕτως An. 4, 8, 3. est in aliquot libris et loco dubio Cyr. 3, 2, 16. ‖ προκαθημένοις D. et, ut videtur, V. προσκ. cet. ‖ ὁ ante σῖτος del. Cob. N. 314. Neque opus est articulum servari scripto quod in aliquot libris est εἴη. ‖ 5. διοικιοῖντο Cob. N. 285 sqq. Libri διοικοῖντο. ‖ 6. ἕστασαν Dind. Libri ἑστασαν vel ἔστησαν. ‖ 7. οὐ καθ' ἓν D. V. οὐκέθ' ἕνα Tillm. Misc. e Xen. 5. ‖ αὐτούς cum Bisschopio 76. et quod sequitur ὡς del. Cob. N. 315. coll. 5, 3, 12. 6, 5, 42. Cf. 2. 7, 5, 4. ‖ οὐδαμοῖ Dind. Hertl. 2, 13. Libri οὐδαμοῦ vel οὐδαμῶς. V. 4, 42. ann. An. 6, 3, 16. ‖ οὐκ ἐδέχοντο D. V. ‖ 9. οἱ φυγάδες εἶεν τῇ πόλει λακ. ἀδ. D. ‖ 12. ὁ ἀκάνθιος id. ‖ σχεδόν τι Cob. N. 368. Sed simillima v. 6, 5, 33, ubi σχεδὸν πάντες tulit eius editio, 1, 9. Cyr. 2, 1, 7. Conv. 4, 6. Breit. Oec. 3, 8. ‖ πολλάς D. Quod scripsi. Videntur alii ἔστιν ἅς habere omissum a melioribus. ‖ 13. ἐγγύτατα D. ‖ παρεσοίμεθα Dind. παρεσόμεθα libri, F. πορευσόμεθα. ‖ ἐκεῖνοι om. D. ‖ 14. αὐτοπολῖται D. αὐτοὶ πολῖται cet. αὐτοὶ πόλις Dobr. Adv. 1, 128. coll. Thuc. 7, 77, 5. Cob. Vid. Schn. Ep. ad Schaef. ante Oec. XIII. ‖ καίτοι νῦν γ' ἤδη Wolf. Libri καὶ τοίνυν γε δή. ‖ ὀκτακισχιλίων Mitf. H. gr. 6, 113. Thirlw. 5, 14. Voem. Dem. Phil. 1. p. 27. Cob. Non probant Nieb. Schol. hist. 3, 230. Lachm. H. gr. 2, 400. Ac Voemelius retractata ad Dem. f. leg. 264. p. 636. sua sententia veros numeros a Xenophonte traditos intelligi dicit, si cetratos c. 3600 fuisse ponamus, ut hoplitae 800, equites 600, cetrati 3600 efficiant numerum, qui apud Demosthenem est, 5000. Quatuor millia Buechsenschuetzio videntur fuisse signa numerorum commutata existimanti. ‖ πολλῷ πλείους D. ‖ ἢ δὶς τοσοῦτοι Cob. Mn. 1, 320. Quo numerus nimius exsistit. ‖ 15. δ' ἔτι D. V. δέτι cet. ‖ 16. γιγνομένης Schn. Libri γενομένης. ‖ καὶ οὐκ ἐμποδών D. ‖ 17. ὑπ' ἐκείνοις Cob. V. 214. N. 364. Vid. Herbst. De em. Cob. Thuc. 28. ‖ ὅ τι οὐκ ἐν τ. D. H. V. ὅ τι οὐ καὶ ἐν τ. cet. ‖ 19. De παραλλήλαις aliquot librorum v. Lob. Parall. gr. gr. 471. ‖ 20. γιγνώσκοι D. γιγνώσκει cet. ‖ 23. λακεδαίμονος ὅσῃ D. ‖ δόξαν δὲ καὶ τοῦτο Cob. N. 326 sq. Bissch. Ann. ad An. 48. Vid. ann. An. 4, 1, 13. Intactus mansit locus 6, 3, 18. ‖ τἀπί Cob. 323 (414. 602). Qui quum negasset a Xenophonte scribi potuisse τὰ ἐπί, Buechs. Phil. 18, 281. in inscriptione atheniensi illius aetatis apud Boeckh. Oec. Ath. 2, 27. id ipsum εἰς τὰ ἐπὶ Θράκης inveniri demonstravit. Cf. 7, 4, 30. ‖ τὸν ἐξαίρετον ἔχοντα D. ‖ 25. ἰσμηνίας καί id. ‖ ἑταιρειῶν D. V. ‖ ἐθ. αὐτῶν D. ‖ 27. καίτοι νῦν Leoncl. Libri καὶ τοίνυν. ‖ Θηβαίων om. D. ‖ ἔσῃ om. id. ‖ 29. ἡγεῖται] ἴεται D. ‖ ἐκεῖσε Hertl. Cyr. 5, 5, 38. et Coniect. 1, 15. ‖ εἰς τὴν βουλήν D. ‖ 31. παρῆσαν Cob. N. 346 καὶ ἐπείθοντο del. id. ‖ περὶ τὸν λεοντίδην D. corr. ‖ 35. συνεκαθέζετο D. συνεκαθίζετο B. I. ‖ 37. αὐτοί τε ἅπαντες L. Herbstio NIbb. 77, 711. sociis, qui extra Peloponnesum erant, oppositi videntur. Spartanos enim dicit omnes copias auxiliares peloponnesias pro suis habuisse. αὐτοί τε ἁλίσαντες C. Sintenis. Cuius de verbi dignitate attica Cobetus dubitat Mn. 11, 43. Vid. ann. 1, 1, 30. ‖ 38. Ἐλιμίας Leoncl. Libri Ἐλεμίας. ‖ ἀνήσουσιν ἐπ' ἐλάττω D. V. ‖ 39. ἐμποδὼν priore loco Schn. Libri ἐμπόδιον. ‖ 40. ἀγασθαι Steph. Libri ἄγεσθαι, nisi illud in V. est. ‖ 41. τὸ ἐπὶ τ. δ. κ. ἱππικόν D. Steph. Leoncl. Quod scripsi. Cet. ἐπὶ τ. δ. κ. τὸ ἱππ., nisi quod I. et V. τό utroque loco habent. ‖ 42. ἱππέας del. Dind. Cob. ‖ 43. ἀπεκτίννυσαν Cob. N. 323. Bissch. Ad An. 58. Cf. ann. Cyr. 1, 3, 10.

cap. 3, 1. ἀπολλωνιάδα D. ‖ ἀφικόμενος D pr. ‖ τε post ἡσυχίαν del. Bothius, Dind. Cob. Mn. 1, 321. ‖ ἐνεσκευασμένους Cob. ‖ ἀμβάτας Dind. Libri ἀναβάτας. V. Kuehn.

Comm. 3, 3, 2. || τό τε δὴ συντεταγμένως D. || 2. ὀλίγην Wytt. Bibl. cr. 2, 1, 101. ὀλίγην τινά V. ὀλίγην τι B. F. I. ὀλίγον τι D. E. ὀλίγην γῆν cet. || 3. ἡσυχῇ πορ. Cob. Mn. 1, 321. Alterum ἡσυχῇ delevit, sq. sect. ἥσυχοι intactum reliquit. De vocabuli ἥσυχος usu in praedicato adverbii loco positi, de quo Kruegerus dubitabat, v. Rehdantz. An. 6, 5, 11. || 4. διώξοντες marg. Leoncl. || ἔτι post ἡνίκα delevit Cobetus. Malim ἤδη cum Voigtlaendero. || 5. Optimi ἐκέλευε post πελταστάς collocant: quo facto καί post ἱππέας abesse malim. || οὖν post πολλοὶ μέν omisi cum D. || 6. αὐτὸν ἔκλιναν D. || 7. ὡς libri ante ἐγώ, ante οὐδ' posuit Fr. Portus. || ἀντιπάλοις γε Cob. Mn. 1, 321. || 8. οὕτω δή D. οὕτω δέ cet. Vid. 25. 5, 61. ubi liber V. habet ταῦτα δή. || Ἀγησιλάου D. Ἀγησίλαον V. Ἀγησιλάῳ cet. μετ' Ἀγησιλάου Cob. Vid. ann. Cyr. 4, 2, 21. An. 3, 3, 2. || 10. τοὺς κατεληλυθότας Hirsch. Phil. 5, 316. Dativus est Cyr. 5, 5, 14. 8, 7, 24. Comm. 2, 3, 13. REq. 9, 12. Dubii loci An. 5, 8, 24. 7, 8, 11. Hier. 7, 2. || καὶ τίς ἂν αὔτη Cob. N. 353. Bissch. 3. Hertl. 2, 18. || οὐδὲν εἰσήκουον Cob. Mn. 1, 321. Mehl. 2, 198. Hertl. 1, 24 sqq. Libri οὐδένες ἤκουον. || 12. σφᾶς τούς Cob. Vulg. σφᾶς αὐτούς. || 13. ἦν δ' οὐδέ id. N. 365. coll. 6, 4, 15. 3, 2, 2. De sede negationis v. Sint. Plut. Them. XI sq. || αὐτῷ Breit. Vulg. ἑαυτῷ. V. ann. An. 5, 4, 33. || 16. τε εἰς Castal. Libri τε καὶ εἰς. || πλέον ἤ Cob. Mn. 1, 321. coll. 5, 4, 66. || 17. ξυσσίτια D. || εὐθύς Leoncl. Libri εὐθύς τε. || 19. αὐτόν del. Cob. N. 315. || Ἀφύτι id. 338. coll. 3, 1, 28. || σκηνωμάτων F. Dind. Vulgatum σκηνημ. ceteri editores retinuerunt, etiam Cobetus, quamquam is N. L. 722 sq. σκηνοῦν et cognata laconica dixit et Xenophontis propria. || 21. ὑπερέβαλε etiam D. || ψηφισάμενοι Dind. Libri συμψ. || σῖτον ἀλεῖν Cob. V. 133. N. 315. τελεῖν est ἀναλίσκειν apud Photium vel δαπανᾶν. Comparat Hertl. Athen. 2, 40, e. Democr. ap. Stob. Fl. 83, 25. Wytt. Plut. Mor. 60, a. || καὶ ποιοῦντες τοῦτο del. Cob. l. c. || 22. πρὸς αὐτόν Dind. C. F. προς αὐτόν, opt. πρ. αὐτούς, cet. μεθ' ἑαυτοῦ. || εἶρξας Dind. Vulg. εἴρξας. E. εἶρξαι. || 23. πρεσβείαν — ἰοῦσι librorum Fr. Portus mutavit in πρεσβείᾳ — ἰούσῃ, tuiti sunt Lobeckius Soph. Ai. p. 212 sq. et G. Hermannus ZAW. 1838, 364. Hertleinius comparat Demosth. 9, 72. v. scr. Thuc. 1, 90. || 26. πολυβιώδης D. || Libri ταῦτα ἐμμένειν. Illud Leonclavius correxit, hoc Schneiderus. Vid. 1, 35.

cap. 4, 1. εὐσεβούντων Fr. Frankius. || Hertleinius, qui 710. πρότερον Wolfii probavit, ut Frank. et Saupp. Dem. Ol. 3, 30, nunc πρὸ τοῦ praeferret, si apud Xenophontem hoc alibi legeretur, coll. Diod. 11, 63. || ξένων Dobr. 319. || 2. Θηβαίων om. D. || τὴν περί ante Φίλιππον inclusit Dindorfius, induxit Cobetus. V. ann. Cyr. 7, 5, 52. || 6. ἑταίρας opt., cet. ἑταιρίδας, quod Cobeti editio habet et Dindorfius Thes. St. defendit. || 7. ἀποκτείναντες] ἀπέκτειναν Cob. N. 376. van den Es apud Dindorf. || κατεσιωπήσαντο Hertl. 711. coll. 2, 4, 20. || ἠπείλησαν del. Cob. l. c. || ἀποκτενεῖν id. V. 97. N. 366. || 8. παρὰ τῶν πολεμάρχων Dind. || 9. τούς ante δύο del. Dobr. 128, ἐβοήθουν post ἀπεστάλκεσαν addendum censet. στρατηγούς, εἰδότας Voigtl. || 13. Quod B. V. habent οὕτω δέ Hertl. Coni. cr. in Iulian. (1856) p. 14. scribendum censuit omisso καί ante ὥσπερ, coll. Cyr. 8, 5, 12. || λέξοιεν Schaef. Dobr. 128. λέξειαν libri. λέξειαν ἄν Matth. gr. p. 952. Krueg. Anall. cr. 1, 148. Cf. 2, 3, 56. || 14. Pro Eleutheris cum Dodwello Erythras ponendas esse putat Unger. Theb. Parad. 285. Vid. Muenscher. De rebus Plataeensium 9 sqq. Burs. Geogr. Gr. 1, 249. || 16. Κρεύσιος Fr. Portus. Libri Κράσιος. || 17. ἐξέπεσεν vulg. ἐξέπλευσεν meliores. ἐξέπνευσεν Dindorf. || 19. Librorum δύω et οἵ Dind. correxit. Quamquam de numerorum compositione v. ann. Comm. 1, 2, 33. || μέλωνος D. || 20. ἐκπολεμώσειε Cob., quem v. Mnem. 10, 190. Qui recedentem ab usu

formam huius loci notaverunt veteres grammatici modo ineptum inter utramque statuere dicuntur discrimen esse modo verba idem significare opinantur. Vid. Frotsch. et Funkh. Dem. Ol. 3, 7. p. 39. Vere iudicavit Voemel. NIbb. 1849. 55, 245 sq. ‖ *καθαννύσειν* Cob. Mn. 1, 322. ut 49. 7, 1, 15. Vid. Dind. Cyr. 8, 6, 17. ‖ 21. *οὐδὲν ἐντεῦθεν* Dind. Libri *οὐδὲ ταῦτ'*. Voigtl. Obss. Mem. 1, 32. et De locis nonn. Xen. 15. *οὐδὲν τότ'* vel *οὐδὲν ἐνταῦθ'* volebat scribi, *οὐδ' ἐνταῦθ'* V. D. Hal. 1825. Suppl. 9, 70. ‖ 24. *ἡ δίκη* Dind. Libri *δίκη*. ‖ 26. *ἐκ τούτου δή* D. Cet. *ἐκ τ. δέ*. ‖ *σωτῆρα αὐτῷ* D. ut B. ‖ 29. Quod B. post *Ἀγησιλάου* habet *ἀπεληλαμένος* una e paucis huius codicis interpolationibus esse dicitur, v. R. Schneid. 21. Breit. 607. ‖ 30. *ἄν* post *ὅπως* Schaeferus addidit. ‖ *ἀνδρὸς μὴ κατ. ἀδ., ὅς ἐχρ.* Cob. N. 367. ‖ 31. *ἠδικήκει Σφοδρίας* Schaef. ‖ 32. *ταὐτὰ λέγει* Dind. Libri *ταῦτα λ.* Cf. ann. Cyr. 5, 4, 24. Dind. An. 7, 2, 4. ‖ 33. *καὶ τρὶς ἐξαναστάς* post *τρὶς πεσών* e Plut. Ages. 28. restituendum videtur Tellio Phil. 10, 567. ‖ *ἀλλὰ μᾶλλον ἐκόσμησε* del. Cob. V. 153. N. 315. ‖ 34. *οἱ Ἀθηναῖοι* om. D. ‖ 35. *ὅτι* Cobetus delevit, qui olim *εἰπὼν πρὸς οὐδέν* malebat, N. 432 sq., inclusit Dindorfius, qui usum coniunctionis cum infinitivo concessit Cyr. 2, 4, 15, in editione vero novissima locos correxit praeter 2, 1, 23. 8, 1, 25. V. An. ed. 4. Lips. XXIII. ubi *εἰπὼν οὐδενί* scribi vult, ut in Thesauro. Suspecti restant loci Historiae Graecae 2, 2, 2. 3, 4, 5. Mutata structura 4, 3, 1. 13. ‖ *ὅπως προσγένοιτο* Rinkes ap. Dind., Cob. ap. Mehl. Conv. 104. V. L. 273. ‖ 37. *αὐτός* Morus. Libri *αὐτούς*. ‖ *αὐτούς* del. Cob. N. 315. ‖ *στρατεία* Fr. Portus. Libri *στρατιά*. ‖ *εἶπε τέως ἐπεὶ* D. ‖ *πρώτην* Cob. V. 205. Bissch. Ad An. 38. Cf. 7, 1, 36. ‖ 38. *ὅποι φαίνοιτο* D. Locum recte intelligendi rationem monstravit Madvig. Bemerkk. üb. einige Puncte d. gr. Wortfügungslehre 75. ‖ 39. *Ἐπικυδίδαν* Schneid. 4, 2, 2. Libri *Ἐπιλυτίδαν*. ‖ *Θηβαίων* Dindorf. Libri *Ἀθηναίων*. ‖ 40. *ὑποπεπωκόσι* Camer. et Leopard. Libri *ὑποπεπτ.*, Ald. *ὑποπεμπτ.* De verbo *ὑπομένειν* v. Popp. Thuc. 3, 1. p. 705. ‖ 42. *Θεσπιέων* B. *τῶν Θ.* cet. Vid. 52. ann. 3, 1, 21. ‖ *οὐδαμῶς* D. *οὐδαμοῦ* cet. *οὐδαμοῖ* Dind. Cob. V. ann. 2, 8. ‖ *θᾶττον ἢ βάδην* Bissch. Ann. An. 59. coll. 53. An. 4, 6, 25. Libri vel *θᾶσσον* vel *θάσσονα*. ‖ 43. *τροπήν* Fr. Portus. Libri *πρὸς* (unus *πρὸ*) *τήν*. ‖ *ποιήσασθαι* Mehl. Conv. 90. Cob. Mn. 5, 416. Cf. ann. An. 2, 1, 19. ‖ 45. *ἀπέθανον* D. F. I. V. *ἀπεθνήσκον* cet. ‖ 47. *ἔφηναν* D. ‖ *τὸ πρότερον* id. ‖ 48. *Θεσπιῶν* Dind. Libri *Θεσπιέων* vel *Θεσπιάς*. ‖ 49. *μέχρι τῶν ταν.* D. ‖ 53. Libri *τρόπαιόν τε*. ‖ 56. *ὄντας* om. D. F. I. V. ‖ 58. *ἴσχειν τὸ ῥεῦμα* Cob., v. N. 340. Cf. An. 7, 1, 20. ‖ *ἐλιποψύχησε* Dind. Libri *ἐλειποψ.*, B. *ἐλυποψ.* ‖ 60. *κατατριβήσονται* D. ‖ *αὐτῶν* delet Cob. N. 315. idemque alterum *βούλοιντο*, non necessitate quadam sed consuetudinis libidine motus. ‖ 62. *ὅτι* addidit Castalio. ‖ 63. *Ἀθ. μέν* Bak. Mn. 8, 425. ‖ *ἔτι*] *ἔτει* Schaefer. De tempore expeditionis a Thrasybulo susceptae praeter Grotium a Dindorfio p. 503. ed. Ox. nominatum v. Seebeck. ZAW. 1838, 334 sq. deque rebus extrema hac libri parte narratis Boeckh. Oec. Ath. 1, 405 sq. Rehd. V. Iphicr. etc. 68 sq. A. Schaef. Dem. 1, 44. Herm. Epicr. Quaest. de Demosth. a. natali (Gott. 1846) p. 12. ‖ 65. *ἐμέλλησεν* D. ‖ *Ἀλυζίᾳ* Leoncl. Libri *Αἰλ.*, de qua praeter eos, qui antea nominati sunt, v. Siev. Hist. 226. Weissenb. Hell. 240.

LIB. VI.

cap. 1, 1. *δυνήσονται* D. V. *δυνήσοιντο* cet. ‖ *μὴ οὐ πείθεσθαι* Cob. N. 367. Cf. Frank. Partt. neg. 3, 5. Madv. Synt. l. gr. 211, a. ‖ 2. *οὗτος καὶ* D. ‖ 3. *ἐνδεήσειε* Dind. Libri *ἐνδεὴς εἴη*. ‖ *δέ τι περιγένοιτο* Cob. N. 368. ‖ 5. *Φάρσαλον* post *πόλιν* delevit Schaeferus. Cf. 3, 4, 17. ‖ *Θετταλίας* Dind. Libri *Θεσσ.* ‖ *μισθοφόρους* del. Cob. N. 316. Vid. Popp. Thuc. 8, 25. Hertl. Symb. cr.

ad Aen. Tact. (1859) 4. qui nunc addit Demosth. 11, 5. 50, 22. ‖ 6. καὶ ξένων τῶν παρ' αὐτῷ Bak. Mnem. 8, 426. ‖ τοὺς δὲ τετρ. D. ‖ 7. δύναισθε Castal. Libri δύνασθε. ‖ 9. ὅτῳ ἂν Cob. N. 340. ‖ τὰ κύκλοθεν ἔθνη D. ‖ 11. ὅτι δ' εἰκότα Cob. N. 367. coll. 2, 3, 33. Cf. Dind. 2, 3, 27. ‖ καὶ τοιούτους om. A. Ald. Cob. ‖ εἰκὸς εἶναι Schaef. Libri εἰκός ἐστι. ‖ 13. ἐφῆκε Cob. N. 340. Libri ἀφῆκε. ‖ οἱ θεοὶ διδῶσι Voigtl. Obss. Mem. 1, 33. et De locis nonn. Xen. 16. coll. An. 6, 6, 34. θεοὶ δῶσιν Dobr. Adv. 1, 128. ἐὰν μὲν θεοί Cob. Mn. 1, 322, quod non scripsit. ‖ ἐν ante τῇ πατρίδι del. id. N. 316. ‖ καὶ ἣ σὺ πράττεις Cob. Sed optimi libri πράττοις habent, id ut ad antecedentia οὐκ ἂν adiungatur. Dind. καὶ σοί. Breit. καὶ σὺ (οὐδέ?) ‖ 14. ὡς particulam delet Cob. N. 316, ante μὴ ἐμοί transponit Hertl. 1, 17. servato quod in libris est δοκεῖν, cuius loco quod legitur Stephano debetur. ‖ 15. ὅσαπερ Dind. coll. Cyr. 1, 5, 12. Ag. 6, 6. ‖ πορευόμενος ἅμα ποιεῖσθαι Pantaz. Emendatt. 9. Quod Cobetus recepit. ‖ ταῦτα D. et, ut videtur, V. ταὐτά cet. ‖ 16. ὥστε οὐ D. ‖ τὸ μή Dind. (Cyr. ed. 4. Lips. XIX) ego 394. et Comm. 1, 3, 7. Libri meliores τὸ μὴ εἰς τό, cet. εἰς τὸ μή. Praepositionis non eadem at similis ratio RLac. 4, 6. Cyr. 1, 4, 5. An. 7, 8, 20. Comm. 3, 6, 2. ‖ 17. ἀνεβάλοντο D. V. ἀνεβάλλ. cet. ‖ πρὸς τὰς ἑξήκοντα Pluyg. Mn. 1, 323. coll. 5, 4, 63. Cob. Vocem ἔξω uncinis circumdedit Breit. ‖ 18. Libri ἐδέετο. V. ann. An. 7, 7, 31. ‖ 19. καί etiam D. post πᾶσι habet, non habet post προεῖπε δέ. Idem ut margo Leoncl. ὅσπερ, quod cum Cobeto (Mn. 1, 323) vulgato ὥσπερ praetuli.

cap. 2, 1. Libri ἐφύλασσον. ‖ 8. γῆν, καὶ κατά D. ut F. I. V. ‖ 10. De vocabulo ταγός v. M. Schmidt. Hesych. 4, 124. Herm. Antiq. gr. 1, 178, 7. Schoem. Antiq. iur. publ. Gr. 401 sq. ταγός Plut. Mor. 583, f. μόναρχος 817, f. Quae mihi indicavit Hertleinius. Cob. et Buechs. scripserunt στρατηγόν, ut est apud Diod. 15, 47. unde Cobetus (V. L. 125) etiam Κτησικλέα repetiit. De quo viro magis Thirlwallo assentitur Rehdantzius 85. quam Schneidero. Ceterum v. Dind. An. ed. Ox. p. XXIV. ‖ εἰς om. D. πεντακοσίους id. ‖ 11. ποι Coppello Mn. 3, 383. Cob. 6, 50. N. 314. Quos contra ea Buechs. comparat locos Cyr. 6, 1, 42. 1, 2, 13. 16. 5, 1, 23. Hier. 3, 2. Comm. 1, 6, 6. Conv. 4, 29, eorum partem corrigendam putavit Cobet. ‖ 13. τῆς ὡραίας id. Mn. 1, 323. Bissch. 22. ‖ 14. αἱ πᾶσαι D. ‖ 15. πεπρᾶσθαι Cob. N. 245. al. coll. An. 7, 1, 36. Quodsi πεπρᾶσθαι aoristi significatione dictum putatur (Buttm. 114. s. v. Dind. h. l.), est is quidem 1, 6, 14. ubi v. ann. 7, 29. An. 7, 4, 23. Nec multum differt κεκλεῖσθαι 5, 4, 7. συνεσκευάσθαι 5, 25. δεδέσθαι 7, 4, 38. Est illud: transfugas pro servis habendos esse, servos esse. ‖ 16. τοῖς δ' οὖσι, μισθοφόροις, v. Voemel. Dem. f. leg. 261. ‖ 18. καὶ ταξιάρχους D. ‖ 19. τἀπιτήδεια D. V. τὰ ἐπ. cet. ‖ 20. ἀνέστρεφον Vpr. Cob. N. 340. qui 368. etiam deinde ἀνέστρεψαν scribendum censuit. Cf. Hipp. 8, 25. ‖ 22. πολῖται Dind. ὁπλῖται libri. ‖ 24. ἐν παντὶ τῆς ἀθυμίας Cob. l. c. coll. Thuc. 7, 55. Dind. Cyr. ed. 4. Lips. XXII. Cf. Cyr. 7, 2, 22. REq. 12, 8. Contra illorum virorum sententiam Hertleinius comparat Plat. Phaed. 82, e. 108, c. Gorg. 523, b. Demosth. 34, 8. 20, 49. ‖ τε ante ὅσον om. D. ‖ 27. ἔπλει Dind. Libri ἔπλεεν. Meliores πλέετε An. 7, 6, 37. Vid. ibi ann. ad 7, 7, 31. supra 1, 18. ‖ Fort. scr. ἀκατείοις. V. Boeckh. Urk. üb. d. Seew. d. Att. Staats 139 sqq. B. Graser. Philol. Suppl. 3, 2, 152. ‖ 28. ὅπη D. ὅποι cet. ὅπου Dind. ‖ ἐπεὶ δ' ἀντιστρέψας αὖ Rehdantz. 93. ‖ 29. ἐσκοπεῖτο. πολύ Dind. Libri ἐσκόπει. τὸ πολύ. ‖ 30. Libri πράσσειν et antea uno F. excepto θάλασσαν. ‖ 31. Libri Σφαγέας. ‖ ἕνεκα B. Cet. ἕνεκεν, ut ante consonam etiam Cyr. 3, 2, 30. An. 5, 1, 12. Comm. 1, 2, 47. ‖ 32. εὕρετο om. D. ‖ 36. τὸν τῶν Κερκυραίων B. V. τὸν Κ. ceteri, etiam D. Vid. ann. 3, 1, 21. ‖

ἕκαστον v. d. Es ap. Dind. Cob. Mn. 1, 323. ‖ Κρινίππου Wessel. Diod. 15, 47. Libri Κνίππου vel Ἀνίππου. ‖ ὡς ante πωλήσων del. Pluyg. Mn. 1, 325. Cob. N. 316. Hertl. An. 5, 7, 32. Qui etiam Eur. Hel. 229. confert. ‖ 37. μὲν ταῖς D. V. ‖ 38. ἔχων περί aut ἔχων σχεδόν aut σχ. π. ἐν. ναυσί Hertl. 2, 22. Ultimam rationem probabat Rehd. 96. ‖ 39. οὐ μάλα ἐπιτήδειον ὄντα, *rebus agendis non admodum idoneum*, Rehd. Iphicr. 97. ἐπιτήδειος absolute dictum An. 5, 2, 12. De amicitia interpretantur Wolf., Pinzg. Ien. 1824, 307, Meier. Enc. Hal. 3, 5, 508, Thirlw. Hist. Gr. 5, 63, 7, Hertl. 2, 23, A. Schaef. Phil. 3, 587 sq. εὖ μάλα Boeckh. Oec. Ath. 1, 550. De rationibus inter Iphicratem et Chabriam intercedentibus aliter quam Lachm. Hist. Gr. 294. iudicat Rehd. 97. 174 sqq. ‖ στρατηγικόν Wytt. Bibl. cr. 2, 103. Vid. ann. An. 1, 10, 18. ‖ οὕτω θρασέως, *tam fidenti animo*. Aliquot verba excidisse putat Grot. Hist. Gr. 5, 429. οὕτως ἐθάρσει μήτε — φανεῖσθαι Iacobs. An. in Ath. 29. οὕτως ἔδρασεν, ὡς Hertl. 2, 25. ‖ μέγα φρονοῦντος Cob. N. 269. 340. 643. Bissch. Ann. ad An. 36. Vid. Lob. Soph. Ai. p. 443. ann. Conv. 3, 9.

cap. 3, 1. οὐκ ἐπῄνουν Cob. Mn. 1, 323. 3, 394. v. d. Es ap. Dind. ‖ Φωκέας del. Pluyg. Mn. 1, 323. ‖ 3. Verba inclusa Cobetus et Breitenbachius sustulerunt. ‖ καί ante Καλλίστρατος addidit Koeppen. ‖ Libri ἧσσον. ‖ 4. οὐκ ἔχω Fritzsch. Quaest. Luc. 175. οὐκ ἐγὼ μόνος ἔχω Koen. Greg. 260. Hirschig. Ann. cr. 77. Vid. Born. Apol. 68. ‖ ἤδη om. D. ‖ 5. Libri Πλαταιέων — Θεσπιέων. V. Class. Thuc. 1. p. 253. τε post Πλατ. om. D. F. ‖ εἰ μὴ μεγάλα Hirsch. l. c. ‖ αἵρεσθαι Cob. N. 340; Buechs. 325. comparat An. 5, 7, 27, Hertl. Thuc. 7, 28, 3. Eur. Suppl. 492. Dem. 1, 7. Isocr. 4, 58. 8, 44. 14, 17. 15, 118. ‖ 6. πρώτοις Gramm. Hist. deor. e Xen. 54. Libri πρῶτος. ‖ Διοσκόροιν Dind. Libri Διοσκούροιν. ‖ ἤ om. E. δίκαιον ἦν Schwid. 15. ‖ τὰ σπέρματα Cob. N. 368. ‖ δ' ἐκγένηται id. 340. καταλῦσαι Hirsch. l. c. ‖ 7. ὡς post φατέ om. D. F. H. V. De qua particula et altera ὅτι post φάναι posita v. Krueg. gr. 65, 1, 4. Dubia Cyr. 6, 1, 9. An. 7, 1, 5. Cf. Buechs. ‖ προσέοικε Cob. N. 341. ‖ 8. ἡδομένοις id. Mn. 6, 18. Hirsch. 78. ‖ 9. κατελάβετε Hirsch. ib. coll. 11. 5, 2, 25. Sed cf. 7, 4, 11. Cyr. 5, 4, 3. 7, 4, 4. ‖ ὁπόσ' ἄν Dind. Cf. ann. Oec. 7, 29. ‖ 10. ἁμαρτοῦσιν Cob. N. 316. Hirschig. Iidem deinde ἁμαρτόντες, Cob. 326. ἄνθρωποι. ‖ 11. οἱ ante Θηβαῖοι om. D. ‖ ὑμᾶς εἰς τό D. ‖ 13. εὔδηλον κτέ. Locus multum tentatus, nondum expeditus. εἰ iam Fr. Portus delebat. ‖ 14. μέν post γῆν om. D. Cf. 5, 4, 1. ‖ ὑμῶν ἡμῖν φίλων Hirsch. 79. ‖ 15. μᾶλλον ἢ οὐχ] ἀλλ' οὐχ id. coll. 7, 4, 25. An. 2, 1, 10. Cyr. 2, 2, 19. Sed v. Buechs. Br. Dind. Thes. St. 5. 535, a. ‖ 16. ἐπιτύχωσι marg. Leoncl. Libri ἀποτ. quod Hirschigius revocat. ‖ 17. ὥστ' ἤ id. 80. Dind. Libri ὥστε. ‖ 18. πεζά Cob. N. 341. Cf. 5, 1, 35. ‖ 19. Ἀθηναῖοι καί D. qui antea cum aliis μὲν λακεδαιμόνιοι. ‖ 20. δὴ δεκ. Curer. Luc. As. 218. Libri μὴ δεκ., D. μὴ δὲ κατευθῆναι. ‖ αὐτοὶ δέ Morus. Libri αὐτοί τε.

cap. 4, 3. Omnem locum tuetur Cur. REq. 106 sq., etiam inclusa verba, post quae Bakius Mn. 8, 425. dictum requirit ὁ Κλεόμβροτος, ut Ἀρχίδαμος 26. post ἔνθα δή. ‖ πρὸς αὐτόν Brod. ‖ καὶ ὅτι utrubique D, quamquam priore loco incertum est utrum ὅτι an ὅτε sit. Unde de scriptura libri V. suspicari licet. ‖ κήδῃ] ἤδη D. εἴπερ οὖν τι σαυτοῦ κήδει Cob. V. 378. N. 368. coll. Cyr. 5, 5, 34. Cui assentitur Hertlein. coll. Arist. Ach. 332. ‖ 6. μαχοῖντο Dind. Cob. N. 312. 285. Libri μάχοιντο. ‖ Libri ἅτε δή, Steph. ἅτε δέ, et κρεῖσσον. ‖ 7. τινῶν om. D. ‖ τοῦτο τὸ μνημεῖον D. Cf. 3, 2, 14 sq. ‖ 8. ὑποπιόντων Cob. N. 316. ‖ 9. Ἡρακλεῶται Dind. Libri Ἡρακλειῶται. ‖ 11. δοθείη Dobr. Adv. 1, 129. Libri δοίη. ‖ 12. οὕτω δέ etiam Hertl. Coni. cr. in Iulian. 9. ‖ 13. συνεβεβλήκεισαν D. ‖ ὅμως] τέως id. ‖ τὸ πρῶτον] πρῶτον id. ‖ 14. δαμοσίαν Dind. Libri δημοσίαν. ‖ οἱ μὲν ἱππεῖς

Leoncl. Steph. Pluyg. οἱ ἄμιπποι Hemsterh. Anecd. 1, 226. Quos Lacedaemoniis nullos fuisse dicit H. C. Steinius Kriegsw. d. Spart. (Conitz. 1863) p. 13. ‖ 15. ὀρ. δ' αὖ τῶν D. V. ‖ De numero caesorum v. Schneid., cuius rationem Thirlwallus 5, 75, Grotius 10, 248, Bauchius Epamin. u. Thebens Kampf um die Hegemonie 41. secuti sunt. Sed Sieversius 245, Ruestovius et Koechly 174, Bensel. Isocr. Phil. 373, Zumptius Annal. Berol. 1835. 110, 896, Hertzbergius Ag. 350, alii quadringentos Spartiatas partem mille caesorum Lacedaemoniorum fuisse intelligunt, ut non putandi sint mille quadringenti cecidisse. ‖ 16. ἀγγέλλων Cob. N. 369. ‖ οὔσης Gesn. Luc. Salt. c. 12. Libri οὐσῶν. ‖ 17. τοῖν Cob. N. 341. Est unum exemplum formae ταῖν Xenophonteum. Cyr. 1, 3, 2. ταῖν χεροῖν correctum est. Quam olim suspectam formam habuit Bernhardy Synt. 430. nunc Parall. 35. damnat, collatis multis exemplis defendit Hertl. Obss. 1, 30. ZAW. 1838, 598. ‖ τῶν ante τετταράκοντα om. D. ‖ καὶ τοὺς ἀπό Tillm. Misc. e Xen. 2. ‖ ἐστράτευντο Dind. Libri ἐστρατεύοντο. De moris earumque numero v. Stein. NIbb. 85, 853. ‖ 20. πᾶσιν ἐγένετο δῆλον D. ‖ κῆρυξ id. cum ceteris, ut videtur. Quam scripturam hic Cobetus habet et An. 5, 7, 30. ubi unus liber Parisinus alteram formam praebet a plurimis praelatam, ab ipso Cobeto supra 2, 4, 20. scriptam. ‖ 23. ἔχεσθαι τοῦ ζῆν Bak. Mn. 8, 426. τὸ ζῆν Dobr. 129. ‖ 24. ἔφη post νῦν δέ om. D. ‖ 25. καὶ οὕτως Dobr. ἀεὶ οὗτοι Hertl. ‖ εἴησαν σπονδαί Cob. N. 316. coll. 2, 1, 21 sq. Bissch. 70. ‖ 27. πορεύσειαν Cob. N. 370. Quocum conferas Thuc. 2, 93, 2. Cf. Madvig. Bemerkk. 28. ‖ εἴ ποι Both. Libri εἴ που. ‖ 28. τῷ ante νόμῳ del. Cob. N. 316. ‖ 29. οἷς Dind. Libri ὅις. V. ann. Comm. 2, 7, 13. ‖ μετρίων Cob. l. c. ‖ 30. μελήσοι D. ‖ 31. εἴ τίς τι δεόμενος Schwid. 16. ‖ 32. ὅποι δή D. ‖ 33. πρόφασιν ἐδόκει, marg. γρ. ἐγένετο D. ‖ 36. ῥόπτρον marg. F. Dind. Vulg. ῥοπάλον. V. Schneid. ‖ 37. ὡς ἔδησε D. ‖ Quam C. G. Boehneckius (Dem. Lyk. Hyper. u. ihr Zeitalter) 26. de Pitholao ab Alexandro amato ab eodemque necato proposuit sententiam Fr. Frankius impugnavit NIbb. 91, 19. ‖ ὅτι ante πέμπων et λαβεῖν, quod Stephanus praebet pro vulgato ἀναλαβεῖν, del. Cob. N. 317. Item 5, 13. ‖ Malebam ἐπιβουλῆς τῆς. Hertleinius vero mihi indicat Krueg. gr. 50, 9, 8. 9. An. 5, 2, 6. Plat. Civ. 2. 378, a. 383, a. Vid. ann. Comm. in.

cap. 5, 4. ἔσοιτο] γένοιτο Pluyg. Mn. 1, 324. ‖ 7. θεαροῖς Dobr. Adv. 1, 129. Cob. Mn. 6, 179. 11, 198. 443. N. 339. Libri θεάτροις. ‖ τὸ πλῆθος D. ‖ οὐκ ante ἐλάττονος del. Dobr. ‖ τοιοῦτος del. Kiehl. Mn. 1, 324. Cf. Cyr. 1, 2, 3. 8, 4, 31. ‖ 9. Παλάντιον et ναόν etiam D. ‖ ἀναβαλόντες Dind. Libri ἀναλαβόντες. ‖ 10. οὕτω στρατεύειν D. ‖ 12. τῇ στρατευσίμῳ del. Cob. N. 317. V. ann. 1, 6, 24. Simillima Cyr. 6, 2, 37. 1, 2, 4. ‖ 13. ἀποκρούσαιντο D. V. Unde scribendum videtur ἀποκρούσοιντο. ‖ 17. Ἀγησιλάῳ δ' ἐκεκαλλιέρητο Cob. Mn. 1, 324. ‖ 19. οὐκ ἐπεξῆσαν id. N. 346. ‖ 20. ἔνθενπερ — ἐξώρμητο Dind. Cyr. 5, 4, 51. Libri ἔνθαπερ — ἐξωρμήσατο. quam verbi formam Cobetus N. 341. barbaram iudicavit esse. ὡρμήσατο Hom. Il. 21, 595. ‖ 23. Ἀκαρνᾶνες] Αἰνιᾶνες A. Schaef. Dem. 1, 72. coll. Diod. 15, 62. 85. ‖ Μηλιεῖς Both. Libri Μαλ. V. ann. 3, 5, 6. ‖ συνειδόμενοι Cob. N. 341. ταῦτα οὖν διηγούμενοι Voigtl. De locis nonn. Xen. 18. ἐννοούμενοι R. Schneid. 38. Libri meliores συνηδόμενοι. Non liquet. ‖ 24. καθεστάναι Schaef. Libri καθιστ. ‖ Λεύκτρῳ Wolf. Libri Λεύκτρων. ‖ 25. πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα D. ‖ 27. κατέβαινον] ἐπέδραμον id. ‖ σελασίαν D. F. Ald. ‖ ἔκαιόν τε καὶ D. ‖ 30. προϊόν id. Cet. προσιόν vel προσιών. ‖ τούτων γε Frankius. ‖ Γαιαόχου Leoncl. Libri Γαιολόχου. ‖ 31. ὅσων D. V. ‖ 32. συνεστράτευον D. ‖ 33. Ἄρακος marg. Leoncl. Libri Ἄρατος. ‖ ἐπ' ἀγαθῷ Cob. N. 341. Scripsit ante Dindorfius, non retinuit. ‖ 34. ἀναμιμνήσκοντες μέν Schwid. 17. Similium verborum in

anaphora compositorum exempla Hertleinius confert app. cr. ad Cyr. 1, 1, 3. additque Hell. 5, 4, 17. Cyr. 7, 2, 19. Soph. El. 276. O. T. 133. Diodor. 14, 18. ‖ *συμβουλομένων* bis Dind. Libri *συμβουλευομένων*, de quo v. Kuehn. An. 6, 6, 29. De sententia cf. Isocr. 4, 73. 8, 30. Thuc. 1, 96. ‖ *νῦν μὲν ταῦτα* Cob. N. 371. V. ann. Cyr. 1, 6, 20. 2, 1, 9. An. 2, 3, 15. 4, 6, 2. ‖ *εἶναι τὸ ὅτι* Cob. l. c. ‖ *σφεῖς* Dobr. 129. Cob. V. 107. N. 315. Libri *σφίσιν*. V. ann. An. 5, 4, 33. ‖ 36. *τοῖς Λακεδαιμονίοις* del. Cob. N. l. c. ‖ *θόρυβος*] *θροῦς* id. V. 290. N. 371. ‖ *τόν* ante *Στάσιππον* om. D. F. V. ‖ 37. *τίνες — ἀδικεῖν* del. Cob. V. 289. Mn. 6, 53. 317. Offendit in imperfecto, 11, 123. *ἀδικεῖν* soloecum dicit. ‖ *ἐπειδὴ εἰρήνη* D. ‖ *οἳ συμμαχοῖεν ἂν* Dind. Libri *οἱ σύμμαχοι ἄν*. Cob. Mn. 9, 394. 10, 91: *ἐν ᾧ σῷ ἔτι εἰσὶν οἱ σύμμαχοι*. ‖ 41. *οὐδενί* Dobr. Adv. 1, 129. Schn. Dind. Libri *οὐδέν*. ‖ 42. *ὡς* post alios damnant Cob. N. 317. Dind. Thes. St. 8. 2099, b. Cf. 3, 4, 27. Cyr. 2, 1, 23. 8, 1, 25. In suspicionem vocati loci praeter hunc 7, 4, 39. An. 7, 5, 8. 5, 6, 34. Cyr. 3, 1, 22. De *ὅτι* v. ann. 5, 4, 35. ‖ 43. *πιστεύσαιτε* Schn. Libri *πιστεύσοιτε* vel *πιστεύσητε*. ‖ *ἐπεισφρέσθαι* Cob. Mn. 1, 325. 6, 277. 11, 443. N. 371. *συνεπεισφρῆσαι* Dobr. Adv. 1, 53. 129. Libri *ἐπεισφέρεσθαι* vel *συνεπ*. ‖ 46. *ἐάσαιτε* Schn. Libri *ἐάσοιτε* vel *ἐάσητε*. ‖ 47. *οὐ καὶ ἐκεῖνον* B. m. 2. D. I. V. *οὐκ ἐκ*. cet. ‖ 48. *οἱ* del. Hertl. 1, 32. Cob. N. 230. 317. hic etiam *βοηθῆσαι*. ‖ 49. *ἐγένοντο* D. F. I. V. ‖ 50. *ἐπέλησλύθεισαν* (sic) superscripto ab initio *α* D. ‖ 51. *κεγχρίας* B. D. F. V. ‖ 52. *χωρίον* del. Kr. Dionys. 287. Pluyg. Mn. 1, 304.

LIB. VII.

cap. 1, 2. *ὑμῖν* etiam D. ‖ *μάλιστ' ἂν συμμένοιεν* Cob. N. 317. ‖ *μᾶλλον γνώμῃ ἢ* Pluyg. Mn. 1, 327. ‖ 5. *ὑπὸ τ. θεῶν* Cob. ib. V. 198. Dind. 5, 4, 60. ‖ *πλείστους μὲν καὶ* D. Cf. 9. ‖ 6. *ποτέ* prius om. D. V. *τότε* Kr. Dion. 297. Schwid. 9. ‖ *ἐπ' ἐκείνοις* Cob. V. 214. N. 373. Hertl. Coni. 2, 20. coll. Isocr. 18, 29. ‖ 9. *τούτοι* D. *τούτοις* cet. ‖ *εὐθαρσέστατα* Co V. 155. Buechs. 296. comparat A 6, 5, 11. Cyr. 5, 3, 55. ‖ 13. *ποιησ μενος* cum Stephano Pluyg. Mn. 326. Cf. Kr. An. 1, 3, 16. ‖ 14. *ἱσα τερόν τι* Pluyg. l. c. Cob. Sed Hertl. 3, 24. ‖ *ἡμᾶς εἴ τι* iidem i (N. 101). Inutilia haec. ‖ 15. *ἀλλ ἄλλοθι* Halbertsma ap. Dind. *ἀλλ ἄλλοθεν* Cob. Mn. 1, 314. 3, 2 Heil. Quaest. 10. Cf. 3, 3, 8. an An. 1, 6, 11. 4, 8, 19. Libri *ἀλλ ἄλλοθεν*. ‖ *πηνίκ' ἂν* Cob. ‖ 16. *ὅπ* Schn. Libri *ὅπου*. Cf. 2, 4, 6. ‖ 1 *πρὸς ἑαυτοῦ* Cob. V. 274. N. 373. 18. *πᾶσαν αὐτῶν* D. ‖ *ὑπεροπτικ ἔχοντες* Cyprian. 83. ‖ *ἰόντι* del. Co N. 317. Bak. Mn. 8, 426. Rehd. 1 Sed v. Class. Thuc. 2, 96, 1. Fa liora verbo addito An. 3, 5, 15. C 8, 6, 20. ‖ 19. *περὶ τὸ τεῖχος* D. ‖ 2 *ὅσοι παρῆσαν* Cob. V. 251. N. 373. *ἀποχωρεῖν* supra scripto *να* D. ‖ 2 Rob. Gompf. libello Sicyoniaca i scripto 47. *τὸ Γέρας* habet, Mue Dor. 2, 430. *Γέραι*, Curt. Pelop. 586. *Δέραι*. ‖ 23. *ἐνδεής*] *δευτερ* Cob. N. 373. coll. 4, 1, 6. Cyprian vero 83. scriptum fuisse opinat *γένος τε οὐδενὸς ἧσσων καὶ τῶν ἄ λων τῶν καλῶν οὐκ ἐνδεής*. ‖ *ἡ Π λοπ*. Cob. l. c. ‖ *ἐλθεῖν ἂν* id. 353. 24. *ἀφήσεσθε* id. 374. ‖ *πρότερ ποτε* Schwid. 19. ‖ *ἴσως* del. Co Mn. 1, 326. ‖ 25. *Σπαρτιάτην γεγ νημένον* inclusit Breit. *Σπαρτιάτ καὶ ἄνδρα ἀγαθὸν γεγ*. Cyprian. 8 ‖ 26. *ἐπιφθόνως* Pluyg. Mn. 1, 32 ‖ 27. *ἀνεκοινώσαντο* id. Dind. ‖ 2 *ὡς χρείη* Cob. N. 317. Cf. Cyr. 6, 24. ‖ *ἰέναι* D. V. deest in ceteris *Παρρασίους* Clint. F. H. 3, 50 Libri *Παρουσίας* al. ‖ *ὑπὲρ Μηδε* Dind. Libri *ὑπὸ Μ*. Muellero D 2, 448. 545. *Μηλαία* nomen videt esse, Curtio Pelop. 1, 336. *Μηλ* vel *Μαλέα*. Cf. Krueg. Clint. F. 411. ‖ 29. *οἱ* ante *Ἀργεῖοι* om. pl rimi libri. Repetitus est articul 28. 35. 45. al., non est 44. 2, 5. al. *ἐπ' οἶκον* Pluyg. Mn. 1, 327. C Cyr. 7, 2, 1. ‖ *οὗπερ* Leoncl. Lib *ὅπερ*. ‖ 31. *οὐ — λέγεται* del. Co V. 290. N. 317 sq. ‖ *θάρρος* Din

Libri θάρσος. Cf. ann. Comm. 3, , 5. ‖ 33. καὶ οἱ ἀθηναῖοι δέ etiam). ‖ 34. Ἄγ. ὅτε Cob. N. 318. ‖ 37. οῦ priori loco ante βασιλέως habet). Vid. ann. An. 2, 4, 4. ‖ 38. μυ- ίους ὡς D. ‖ οὐκ ἔφη Dind. Libri ὐκ ἂν ἔφη. In fine ἄν et ἔφη del. Cob. ‖ 39. τοὺς βασιλεῖ κ. ἑ. βουλ. Cob. N. 318. ‖ ἔνθα ᾗ D. ‖ 40. και- ῶν ὅρκων Hertl. 712. ‖ ἄλλαι D. V. ἄλλαι πολλαί cet. ‖ 41. ἔγνω ἐκστρα- τευτέον Hertl. 1, 36. Libri ἔγνωκε στρατευτέον. ‖ 42. μηδέ Dind. Frank. Partt. neg. 2, 28. Libri μήτε. ‖ 43. οἱ Ἀρκάδες Dind. omissis quas libri nferunt particulis γάρ, μέν, μὲν άρ. ‖ 44. ἐγὼ συγκαλῶ τὸν δῆμον Cob. V. 242. ‖ 45. ἐπὶ τοῖς ἴσοις Weisk. Libri ἐν τ. ἴσ. Cob. V. 282. ‖ 46. μέν τι Schaef. Libri μέντοι. Cf. An. 4, 1, 14. ‖ ποι Dind. Libri που.

cap. 2, 1. ἐν ante τῷ Φλιοῦντι del. Dind. Dobr. 1, 130, tuetur Hertl. 2, 26 sq. ‖ ἐσπανίζοντο etiam D. ‖ 3. τότε Hertl. 2, 28. Spill. Quaest. 52. Dind. Libri ποτε. ‖ 5. καὶ Ἀρκάδων καὶ Ἀργείων Dobr. l. c. ‖ 6. κατὰ τοῦ τείχους etiam D. ut F. I. V. Cet. ἀπὸ τ. τ., unus κατὰ τούτου τείχους. ‖ ὁρῶντος Dind. Libri ὁρώντων. Quod del. Bak. Mn. 8, 426. ‖ 7. ἀνεχώρουν Cob. N. 374. ‖ πολῖται Dind. Dobr. 127. Libri ὁπλῖται. ‖ χαμᾶθεν Cob. V. 89. N. 341. G. Dind. Thes. St. 8. 1287, c. Libri χαμόθεν. ‖ 8. ἀνα- βαίνοντας, ἐν Cob. V. 282. οἱ μὲν τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους (cum Leon- clavio), οἱ δὲ τοὺς ἔξωθεν ἐπαν. αὐτῶν, ἔτι ἐπὶ τ. κλ. ὄντας — ἀνα- βεβηκότας Hertl. 712 sq. coll. Cyr. 4, 5, 16. ad ἐπί 4, 26. Cyr. 6, 1, 28. οἱ μὲν τοὺς ἀναβεβηκότας αὐτῶν ἐπὶ τὸ τεῖχος, οἱ δὲ καὶ ἔξωθεν ἔτι ἐπαναβαίνοντας, — οἱ δὲ πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν πύργων ἐμάχοντο Tillm. Misc. cr. e Xen. 13. ‖ ἀπὸ τῶν πύρ- γων] Pluyg. Mn. 1, 327. ἐπὶ τ. π. Cf. 3, 1, 22. 5, 23. ‖ 9. οἱ ἐξαλλό- μενοι Dobr. 130. ‖ 11. ἄρχων del. Cob. N. 318. coll. 14. Θηβαῖος Morus. Libri Θηβαίους. ‖ ἔτι γάρ Voigtl. coll. 4, 17. ‖ 13. ἰέναι] εἶναι Iacob. Obss. 20. Pluyg. Mn. 1, 328. Cob., del. Hertl. 1, 37. ‖ 15. παρα- δεδραμηκότες Morus. Libri περιδ. Quod defendit Hertl. 713. coll. 13. An. 4, 2, 2. ‖ 18. ἐνσκευασάμενοι Cob. V. 282. ‖ 20. ὁπλιτῶν hic et infra Schaef. Bos. Ell. 401. Libri πολιτῶν. ‖ ῥοπήν Breit. ποιήσει Mehl. Conv. 90. (Mn. 1, 328). ‖ 22. αὐτῷ Cast. Libri αὐτοῦ. ‖ ἀνὰ κρά- τος Eberhard. ZGW. 1865. 6, 495. Quod ne Cobetus quidem postu- lavit, de quo v. ann. An. 1, 8, 19. ‖ λουμένους Dind. Quae nunc postu- lantur formae contractae (v. Dind. Thes. St. 5. 397, d. Cob. N. 341), aliis in locis Xenophonteis suam a libris commendationem habent, hic habent nullam. Vid. Born. Cyr. 1, 3, 11. ed. Goth. Kuehn. Comm. 3, 13, 3. Lob. Phr. 189. ‖ 23. καταστη- σάμενοι Dind. Libri κατασκευασά- μενοι. ‖ ἕωσπερ ἐτειχίζετο Dind. Libri ἕως περιετειχίζετο.

cap. 3, 3. προδόντες Cob. N. 316. Cf. 10. 1, 7, 28. Comparat Hertlei- nius Schoem. Plut. Ag. 153. Web. Dem. Aristocr. 180. ‖ 6. περί del. Pluyg. Mn. 1, 328. Cf. Dem. Phil. 1, 47. ‖ παρ' αὐτούς D. ‖ θαρρῶν Dind. Libri θαρσῶν. V. ann. Comm. 3, 5, 5. ‖ πείσεται Schaef. Libri εἴ- σεται. ‖ 7. ὡμολόγει Cob. N. 374. ‖ δίκαια etiam D. ‖ ἀναμείναντες post Schneiderum Cob. N. 374. Hirschig. Phil. 5, 314. Vid. interprett. Dem. Cor. 289. (Voem. p. 375 sq.) Lob. Soph. Ai. p. 263. ‖ προδιδόντων Cob. N. 316. Vid. Schoem. Schol. in Eur. Ion. part. 1. (1864) p. 9. ‖ 8. περιφανέστερον Cob. V. 155. N. 316. ‖ φίλτατος id. N. 343. Vid. ann. An. 1, 9, 29. ‖ δούλους μέν etiam D. ut H. I. V. Cet. δούλους. ‖

10. *ὑμετέρας* etiam D. ut C. H. I. V. ‖ *νῦν δὲ ὅτε* Schaef. ‖ *φήσει τις* Pluyg. Mn. 1, 328. ‖ 11. *ἐκ πάντων τῶν συμμαχίδων* meliores. Dem. Aristocr. 631. R. *ἀγώγιμον ἐκ τῆς συμμαχίδος πάσης*. Vid. R. Schneid. 17. ‖ *φυγάς* del. Cob. N. 308. coll. An. 1, 2, 9. ‖ *δίκαιός ἐστι* id. ‖ 12. *οἱ μέντοι πολῖται* etiam D. Errat Gailius.

cap. 4, 2. *ἀγαθὸν ὂν* Cob. N. 375. rectius, ut videtur, hic quam plurimis aliis locis addito participio. ‖ 3. *τοίνυν*] *τοῖς ναύταις* Wytt. Bibl. cr. 2, 105. *τὴν ναῦν* Lob. Phr. 343. *τόπον* G. Herm. ‖ 4. *δήμῳ τῷ Ἀθ.* utroque loco Cob. N. 318. V. ann. 3, 5, 25. ‖ *ἔφη* et proximum *δέ*, quod in libris quibusdam deest, del. id. ‖ *σᾶ* id. *σῶς* Dind. Anab. IX. ed. Ox. Solutam formam seriori aetati tributam (Usener. NIbb. 91, 4, 240), sed ne a veteribus quidem prorsus damnatam (Thom. M. 830) Dindorfius (An. l. c. Cyr. ed. 4. Lips. XII. Thes. St. 7. 1728 sq.) et Cobetus (N. 318. 436) mutaverunt: *σῶς* masc. An. 3, 1, 32, *σῶν* neutr. 7, 6, 32, *σῷ* nom. 2, 2, 21. 5, 2, 32. Cyr. 4, 4, 2. Hell. 6, 5, 39, *σᾶ* neutr. 1, 1, 24. An. 5, 1, 16. 8, 7. Cyr. 5, 4, 37. Residet *σῶα* Oec. 3, 2. ‖ *ἐπίθοντο* Cob. N. 375. ‖ 5. *τὴν πόλιν* id. Vid. Kr. gr. 52, 4, 5. ‖ 7. *ἐσομένης* Leoncl. Libri *ἐσομένων*. ‖ 8. *μεθ' ἡμῶν* etiam D. ‖ *μεθ' ἔνων* Cob. N. 318. ‖ 10. *ὠμόθησαν* id. 343. ‖ 11. *ποιήσεσθαι* id. 365. Bissch. 25. Libri *ποιήσασθαι*. V. ann. Cyr. 6, 2, 39. ‖ 13. *τριακόσιοι καὶ ἔτι τετρ.* Dobr. Adv. 1, 131. coll. 16. Libri *τετρακόσιοι καὶ ἔτι τριακόσιοι*. ‖ *ἀντεστρατοπεδευμένοι* Dind. Liber V. *ἀντιστρατοπεδευόμ.* E. *ἀντεστρατευόμ.* Ceteri *ἀντιστρατευομένων*. Cob. *ἀντεστρατευμένων*. ‖ 14. *τὸ Κρόνιον* G. Dind. Thes. St. Libri *τὸν Κρ.* ‖ 15. *Στάλκαν*] Qui antea Sitalcae nomen praetulit (Mehl. Mn. 4, 156) Cobetus nunc scripsit *Εὐάλκαν*, quod voluit Keil. Hal. 1843. 107, 248. coll. Pausan. 5, 16, 5. Vid. 4, 1, 40. ‖ 16. *ἐμέλλησαν* D. corr. Vid. 26. ann. Cyr. 1, 3, 15. ‖ *περὶ τριακοσίους* D. ‖ *ἔχοντας* Morus. Libri *ἔχοντες*. ‖ 17. *πράξαντες* del. Cob. N. 320. coll. Cyr. 1, 4, 24. Sed Buechs. 269. comparat Dem. Chers. 10. ‖ De *αὐτῶν* v. Bernh. Parall. synt. 63. Demosth. 23, 154. quem locum Hertleinio debeo. ‖ 18. *ὅπῃ* Dind. Libri *ὅποι*. ‖ 20. *ἀπολαβεῖν* Iacobs. Add. An. in Ath. 242. Iacob. Obss. in aliquot Xen. loca 23. *ἀπαγαγεῖν* Hertlein. coll. 21. Thuc. 1, 109. 6, 73. al.: a se avertere. Quod ipsum quaeritur num in librorum scriptura inesse putari possit. Hi *ἀποβαλεῖν*, unus *ἀποβάλλειν*. ‖ 21. *περιεώρων* Cob. Mn. 1, 328. ‖ 22. *τοῦτον* bis Leoncl. Libri bis *τοῦτο*. ‖ *ἄγων* — *ἔχων* Schaef. Libri *ἔχων* — *ἄγων*. ‖ 23. *πρὸ αὐτοῦ μαχόμενοι* Cob. N. 378. coll. 6, 4, 13. V. Breit. ‖ *οἵ τι ἀπέθανον* D. ‖ 24. *ἔστασαν* D. Cet. *ἔστασαν* vel *ἔστησαν*. ‖ 26. *ἐπὶ τὴν πόλιν* etiam D. ‖ *ἀποκεκρουσμένοις* Cobetus ut editiones veteres. Cf. Arist. Acharn. 459. De aoristo nulla dubitatio, v. 6, 4, 5. Cf. Lob. Soph. Ai. p. 324 sq. ‖ *Θαλαμῶν* Morus. Libri *Θαλάμων*. ‖ *ἀπέσφαξαν* Cob. N. 378. Bissch. Ann. ad An. 48. ‖ *σύν* del. Cob. N. 321. Tulit 4, 8, 21. V. Cyr. 2, 2, 9. ann. An. 5, 4, 26. ‖ 27. Libri *καὶ τοὺς Ἀργείους* etiam D. *κατά* est emendatio Palmerii Exercit. 76, *τοῦ* Schneiderus addidit. ‖ *ὠξυλόβησαν* Dob. Adv. 1, 131. coll. Porson. Adv. 104. ‖ *πλείονες* D. ut 2, 3, 24. Cet. *πλέονες*. Quam formam tollendam ipsi visam (Cyr. 8, 4, 3. ed. Ox.) Dindorfius quum alias retinuit, ut Cyr. 7, 5, 7, ubi Alt. *πλείους* habet, tum hic restituit. *πλέονες* in libris optimis est Cyr. 8, 4, 3. An. 6, 3, 6. in omnibus Hell. 4,

3, 15. 7, 5, 12. ‖ 29. σὺν τοῖς ὅπλοις παρῆσαν Cob. N. 346. Vid. Frank. Phil. 13, 614. Buechs. 18, 286. ‖ 30. εἰς τἀπί Pluyg. Mn. 1, 329. ‖ 31. αὐτῶν D. ‖ 34. τῶν ἀρχόντων οἱ διακεχ. Pluyg. l. c. ‖ κινδυνεύσοιεν — στρατεύσοιεν Dind., deinde κινδυνεύσοιεν Schneid. Libri κινδυνεύσειαν — στρατεύσαιεν vel στρατεύσειαν — κινδυνεύσαιεν. Cf. Madvig. Bemerkk. etc. 21. ‖ 25. πέμψαντας scripsi cum Cobeto. Vulg. πέμψαντες. ‖ οἴεσθαι etiam a Bernh. defenditur Suid. 'Οδαίνεθος. Stallb. Plat. Lach. 196, e. H. Saupp. Protag. 341, d. ‖ 36. ἐν τῇ Τεγέᾳ del. Cob. αὐτοῦ retinuit, quod Herbst. De emendatt. Thuc. 61. cum ἐπικαταμείναντες cohaerere demonstravit, rariore modo postpositum, sed v. 4, 8, 39. Thuc. 3, 81. 8, 28. ‖ 38. καί τινας Cob. N. 376. ‖ ἐπαγγέλλοντες Dind. Libri ἀπαγγ. ‖ 39. ἀφεῖσαν Cob. 378. ‖ δεῖν participium docet esse Hertleinius coll. Matth. gr. p. 150. ed. 3. Meinek. Com. gr. 2, 1040.

cap. 5, 4. αὐτοῖς del. Cob. N. 315. ut 3, 2, 6. 5, 2, 8. Est ad Thebanos referendum. ‖ 5. Ἀσθεᾶται D. ‖ Παλλαντιεῖς Dind. Libri Παλ., D. Παλλαντεῖς. ‖ 8. ἀνήρ Dind. Libri ἀνήρ. ‖ ἐλλιπεῖν Morus, libri ἐλλείπειν. ‖ ὅ τι πράττοι Cob. N. 379. coll. Cyr. 8, 1, 16. ac deinde ἔπραττον scripsit. ‖ 9. καί post δειπνοποιησάμενος non est in D. δειπνοποιήσασθαι F. m. 2. Hirschig. Phil. 5, 314. coll. 1, 6, 37. Cf. Polyb. 9, 8. ‖ 10. ἀπελθών] ἐπανελθών Cob. N. 379. Sed illud verbum saepe ita apud Xenophontem pro altero legitur. V. ann. 4, 4, 5. ‖ ἀπῆσαν Schn. Dind. Dobr. 65. Kr. Thuc. 4, 43. Cob. N. 346. Herbst. Emendatt. Thuc. 11. Libri ἀπήεσαν, quod tueri conati sunt Popp. Thuc. 1, 1, 178. Schmidt. Quaest. 12. ‖ δώδεκα D. I. V. Cet. δέκα. V. Haas. RLac. p. 207. Encycl. Hal. 3, 21, 415. Ruest. et Koechl. 96. Schoem. Antiq. gr. 1, 28. Hertzb. Ag. 364. Stein. Kriegsw. d. Spart. 11. Dicuntur autem Spartani post pugnam Leuctricam decem vel duodecim lochos, antea fere 1200 cives habuisse. ‖ 11. πρὸς τῇ πόλει Cob. V. 329. In ipsa urbe Epaminondam fuisse coll. Polyb. 9, 8. Isocr. Phil. 48. ostendunt Curt. Pelop. 2, 241, Lachm. Spart. Staatsverf. 123, Hertzb. Ag. 365, Siev. Hist. Gr. 340, Buechs. 297. ‖ μηδὲν πλέονες D. V. Cet. μ. πλείονες. Vulg. μ. πλέον. πλέον ἔχοντες Voigtl. Obss. Mem. 1, 34. πλέον μάχῃ οἴεσθαι O. Schneid. ZAW. 1843, 649 sq. coll. Herodot. 7, 168. 211. 8, 29. Aequis locis opponuntur impediti, quibus non possent copias explicare. ‖ ἔνθα Schaef. al. ‖ καὶ οὐκ ἀνέβαινεν om. E. del. Curt. Pelop. 2, 317. Breit. Consulto turbatum locum dicit Lachm. l. c. Hist. gr. 1, 417. Vid. Siev. 340, qui κώλυμα viarum angustias interpretatur, Campius *Hohlweg*. Quae deinde commemorantur ὑπερδέξια χωρία extra urbem sunt, in ipsa urbe non sunt ausi Thebani loca edita, ut arcem, ascendere. ‖ 12. τό γε Schn. Libri τό τέ γε. ‖ τοὺς ἀπονενοημένους Cob. N. 442. Bissch. Ann. ad An. 39. Cf. ann. An. 3, 2, 11. ‖ 13. Ἐπαμεινώνδα terminationem meliores habent, cet. ον; α in aliis graecorum, maxime laconicorum hominum nominibus, 1, 6, 1. 3, 2, 21. 4, 4, 18. Ag. 1, 5. 8, 3. Vid. ann. Cyr. 5, 2, 14. Hertl. 3, 29. Heil. Quaest. 3. ‖ 14. βοηθήσοιεν Schneid. Libri βοηθήσαιεν. ‖ σφῶν δ' ἀποτετ. Cob. N. 315. ‖ 15. μὲν Ἰσθμοῖ Cob. N. 321. quae forma non exstat apud Xenophontem. ‖ 16. ὑπελογίσαντο Schn. Pluyg. Mn. 1, 329. Cob. N. 379. ‖ ὠφελήσοιεν id. 388. coll. 2, 3, 53. 4, 29. ‖ 17. αὐτῶν δὲ ἀπέθανον κτέ. A. Schaeferus Mus. Rh. 5, 62 sq. ad proelium equestre refert aliquot diebus ante

pugnam Mantineensem factum. | 18. *καταλείψοι* Bud. Comm. gr. Libri *καταλήψοι* sim. | *ἀπελθεῖν* Pluyg. Cob. Mn. 4, 298. 6, 285. N. 102. 379. Iidem *ἡγήσατο* delent Mn. 1, 329. N. 102. 322, ille *ἀναλήψοιτο* scribi vult. | 19. Articulum ante *στράτευμα* addidit Dind. | 20. Item *οἱ* ante *τῶν*. | *ἔχοντες* post *ῥόπαλα* in quibusdam libris deterioribus illatum errores creavit de clavis: quo de insigni in scutis picto v. O. Muell. Gött. G. A. 1837, 254. Dobr. Adv. 1, 131. Hertleinius conferri iubet Strab. 15, 1. Arrian. An. 5, 3, 4. Ind. 5, 12. | 21. *ἐξήγαγεν* meliores, ut 5, 2, 3. omnes. Alteram scripturam *ἀπήγαγεν* defendit L. Herbst. NIbb. 77, 683, contra Haas. Lucubr. Thuc. 89. disputans. | 23. Libri *αὐτοὶ παρετάξαντο*. Schmidt. Quaest. 14. *αὐτῷ παρ.* coll. 4, 3, 5. Ag. 2, 3. Dind. *ἀντιπαρετάξαντο*. Cf. 1, 3, 5. | *ἐφ' ἓξ* Ruest. et Koechl. Gesch. d. gr. Kriegsw. 176. *ἐς δέκα*, *ἐρήμους* Cur. Hipp. 5, 13. | Libri *ἀνίππων* ut 24. 25. | 24. *βοηθήσοιεν* Dind. Libri *βοηθήσαιεν*. | 25. *οὐδ' οἱ ἱππεῖς* etiam D. | 26. *ἦν* del. Cob. N. 322. Dind. Cyr. ed. 4. Lips. XXIII. Tuetur Frank. Partt. neg. 3, 4. Suspectum sequente negatione. | Verba *νεκροὺς δὲ — ἀπελάμβανον* ut scripsi, ita ea liber D. exhibet. | 27. *γεγράφθω* cum Leonclavio Cob. N. 322. coll. 5, 2, 6. Est illud REq. 10, 17. 12, 14. V. Dind. ind.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ.

Α.

Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἦλθεν ἐξ 1
Ἀθηνῶν Θυμοχάρης ἔχων ναῦς ὀλίγας· καὶ εὐθὺς ἐναυ-
μάχησαν αὖθις Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι, ἐνίκησαν δὲ
Λακεδαιμόνιοι ἡγουμένου Ἀγησανδρίδου. μετ᾽ ὀλίγον δὲ 2
τούτων Δωριεὺς ὁ Διαγόρου ἐκ Ῥόδου εἰς Ἑλλήσποντον
εἰσέπλει ἀρχομένου χειμῶνος τέτταρσι καὶ δέκα ναυσὶν
ἅμα ἡμέρᾳ. κατιδὼν δὲ ὁ τῶν Ἀθηναίων ἡμεροσκόπος
ἐσήμηνε τοῖς στρατηγοῖς. οἱ δὲ ἀνηγάγοντο ἐπ᾽ αὐτὸν
εἴκοσι ναυσίν, ἃς ὁ Δωριεὺς φυγὼν πρὸς τὴν γῆν ἀνεβί-
βαζε τὰς αὑτοῦ τριήρεις, ὡς ἤνοιγε, περὶ τὸ Ῥοίτειον.
ἐγγὺς δὲ γενομένων τῶν Ἀθηναίων ἐμάχοντο ἀπό τε τῶν 3
νεῶν καὶ τῆς γῆς, μέχρι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν εἰς
Μάδυτον πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον οὐδὲν πράξαντες.
Μίνδαρος δὲ κατιδὼν τὴν μάχην ἐν Ἰλίῳ θύων τῇ Ἀθηνᾷ 4
ἐβοήθει ἐπὶ τὴν θάλατταν καὶ καθελκύσας τὰς ἑαυτοῦ
τριήρεις ἀπέπλει, ὅπως ἀναλάβοι τὰς μετὰ Δωριέως. οἱ 5
δὲ Ἀθηναῖοι ἀνταναγόμενοι ἐναυμάχησαν περὶ Ἄβυδον
κατὰ τὴν ᾐόνα μέχρι δείλης ἐξ ἑωθινοῦ. καὶ τὰ μὲν
νικώντων τὰ δὲ νικωμένων, Ἀλκιβιάδης ἐπεισπλεῖ δυοῖν
δεούσαις εἴκοσι ναυσίν. ἐντεῦθεν δὲ φυγὴ τῶν Πελοπον- 6
νησίων ἐγένετο πρὸς τὴν Ἄβυδον· καὶ ὁ Φαρνάβαζος παρε-
βοήθει καὶ ἐπεισβαίνων τῷ ἵππῳ εἰς τὴν θάλατταν μέχρι
δυνατὸν ἦν ἐμάχετο καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς αὑτοῦ ἱππεῦσι
καὶ πεζοῖς παρεκελεύετο. συμφράξαντες δὲ τὰς ναῦς οἱ 7
Πελοποννήσιοι καὶ παραταξάμενοι πρὸς τῇ γῇ ἐμάχοντο.
Ἀθηναῖοι δὲ ἀπέπλευσαν, τριάκοντα ναῦς τῶν πολεμίων
λαβόντες κενὰς καὶ ἃς αὐτοὶ ἀπώλεσαν κομισάμενοι, εἰς
Σηστόν. ἐντεῦθεν πλὴν τετταράκοντα νεῶν ἄλλαι ἄλλῃ 8
ᾤχοντο ἐπ᾽ ἀργυρολογίαν ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου· καὶ ὁ

*Θράσυλος, εἷς ὢν τῶν στρατηγῶν, εἰς Ἀθήνας ἔπλευσε
9 ταῦτα ἐξαγγελῶν καὶ στρατιὰν καὶ ναῦς αἰτήσων. μετὰ
δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης ἦλθεν εἰς Ἑλλήσποντον· ἀφικό-
μενον δὲ παρ' αὐτὸν μιᾷ τριήρει Ἀλκιβιάδην ξένιά τε καὶ
δῶρα ἄγοντα συλλαβὼν εἷρξεν ἐν Σάρδεσι, φάσκων κε-
10 λεύειν βασιλέα πολεμεῖν Ἀθηναίοις. ἡμέραις δὲ τριάκοντα
ὕστερον Ἀλκιβιάδης ἐκ Σάρδεων μετὰ Μαντιθέου τοῦ ἁλόν-
τος ἐν Καρίᾳ ἵππων εὐπορήσαντες νυκτὸς ἀπέδρασαν εἰς
11 Κλαζομενάς. οἱ δ' ἐν Σηστῷ Ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι Μίν-
δαρον πλεῖν ἐπ' αὐτοὺς μέλλοντα ναυσὶν ἑξήκοντα νυκτὸς
ἀπέδρασαν εἰς Καρδίαν. ἐνταῦθα δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης ἧκεν
ἐκ τῶν Κλαζομενῶν σὺν πέντε τριήρεσι καὶ ἐπακτρίδι.
πυθόμενος δέ, ὅτι αἱ τῶν Πελοποννησίων νῆες ἐξ Ἀβύδου
ἀνηγμέναι εἶεν εἰς Κύζικον, αὐτὸς μὲν πεζῇ ἦλθεν εἰς
12 Σηστόν, τὰς δὲ ναῦς περιπλεῖν ἐκεῖσε ἐκέλευσεν. ἐπεὶ
δ' ἦλθον, ἀνάγεσθαι ἤδη αὐτοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ ναυ-
μαχίαν, ἐπεισπλεῖ Θηραμένης εἴκοσι ναυσὶν ἀπὸ Μακε-
δονίας, ἅμα δὲ καὶ Θρασύβουλος εἴκοσιν ἑτέραις ἐκ Θάσου,
13 ἀμφότεροι ἠργυρολογηκότες. Ἀλκιβιάδης δὲ εἰπὼν καὶ
τούτοις διώκειν αὐτὸν ἐξελομένοις τὰ μεγάλα ἱστία αὐτὸς
ἔπλευσεν εἰς Πάριον· ἁθρόαι δὲ γενόμεναι αἱ νῆες ἅπασαι
ἐν Παρίῳ ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀνηγά-
γοντο καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ περὶ ἀρίστου ὥραν ἧκον εἰς
14 Προικόννησον. ἐκεῖ δ' ἐπύθοντο, ὅτι Μίνδαρος ἐν Κυζίκῳ
εἴη καὶ Φαρνάβαζος μετὰ τοῦ πεζοῦ. ταύτην μὲν οὖν
τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ἔμειναν, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Ἀλκιβιάδης
ἐκκλησίαν ποιήσας παρεκελεύετο αὐτοῖς, ὅτι ἀνάγκη εἴη
καὶ ναυμαχεῖν καὶ πεζομαχεῖν καὶ τειχομαχεῖν· Οὐ γάρ
ἐστιν, ἔφη, χρήματα ἡμῖν, τοῖς δὲ πολεμίοις ἄφθονα
15 παρὰ βασιλέως. τῇ δὲ προτεραίᾳ, ἐπειδὴ ὡρμίσαντο,
τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ μικρὰ συνήθροισε παρ' ἑαυτόν,
ὅπως μηδεὶς ἐξαγγείλαι τοῖς πολεμίοις τὸ πλῆθος τῶν
νεῶν, ἐπεκήρυξέ τε, ὃς ἂν ἁλίσκηται εἰς τὸ πέραν δια-
16 πλέων, θάνατον τὴν ζημίαν. μετὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν παρα-
σκευασάμενος ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀνηγάγετο ἐπὶ τὴν Κύ-
ζικον ὕοντος πολλῷ. ἐπειδὴ δ' ἐγγὺς τῆς Κυζίκου ἦν,
αἰθρίας γενομένης καὶ τοῦ ἡλίου ἐκλάμψαντος καθορᾷ*

τὰς τοῦ Μινδάρου ναῦς γυμναζομένας πόρρω ἀπὸ τοῦ λιμένος καὶ ἀπειλημμένας ἀπ' αὐτοῦ, ἑξήκοντα οὔσας. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἰδόντες τὰς τῶν Ἀθηναίων τριήρεις 17
οὔσας πλείους τε πολλῷ ἢ πρότερον καὶ πρὸς τῷ λιμένι ἔφυγον εἰς τὴν γῆν καὶ συνορμίσαντες τὰς ναῦς ἐμάχοντο ἐπιπλέουσι τοῖς ἐναντίοις. Ἀλκιβιάδης δὲ ταῖς εἴκοσι 18
τῶν νεῶν περιπλεύσας ἀπέβη εἰς τὴν γῆν. ἰδὼν δὲ ὁ Μίνδαρος καὶ αὐτὸς ἀποβὰς ἐν τῇ γῇ μαχόμενος ἀπέθανεν· οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ ὄντες ἔφυγον. τὰς δὲ ναῦς οἱ Ἀθηναῖοι ᾤχοντο ἄγοντες ἁπάσας εἰς Προικόννησον πλὴν τῶν Συρακοσίων· ἐκείνας δὲ αὐτοὶ κατέκαυσαν οἱ Συρακόσιοι. ἐκεῖ- 19
θεν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἔπλεον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Κύζικον. οἱ δὲ Κυζικηνοὶ τῶν Πελοποννησίων καὶ Φαρναβάζου ἐκλιπόντων αὐτὴν ἐδέχοντο τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλκιβιάδης δὲ 20
μείνας αὐτοῦ εἴκοσιν ἡμέρας καὶ χρήματα πολλὰ λαβὼν παρὰ τῶν Κυζικηνῶν οὐδὲν ἄλλο κακὸν ἐργασάμενος ἐν τῇ πόλει ἀπέπλευσεν εἰς Προικόννησον. ἐκεῖθεν δ' ἔπλευ- 21
σεν εἰς Πέρινθον καὶ Σηλυβρίαν. καὶ Περίνθιοι μὲν εἰσεδέξαντο εἰς τὸ ἄστυ τὸ στρατόπεδον· Σηλυβριανοὶ δὲ ἐδέξαντο μὲν οὔ, χρήματα δὲ ἔδοσαν. ἐντεῦθεν δ' ἀφι- 22
κόμενοι τῆς Καλχηδονίας εἰς Χρυσόπολιν ἐτείχισαν αὐτὴν καὶ δεκατευτήριον κατεσκεύασαν ἐν αὐτῇ καὶ τὴν δεκάτην ἐξέλεγον τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλοίων, καὶ φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες ναῦς τριάκοντα καὶ στρατηγὼ δύο, Θηραμένην καὶ Εὔβουλον, τοῦ τε χωρίου ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ἐκπλεόντων πλοίων καὶ εἴ τι ἄλλο δύναιντο βλάπτειν τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἄλλοι στρατηγοὶ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ᾤχοντο. παρὰ δὲ Ἱπποκράτους τοῦ Μινδάρου ἐπιστολέως 23
εἰς Λακεδαίμονα γράμματα πεμφθέντα ἑάλωσαν εἰς Ἀθήνας λέγοντα τάδε· Ἔρρει τὰ κᾶλα. Μίνδαρος ἀπέσσυα. πεινῶντι τὤνδρες. ἀπορίομες τί χρὴ δρᾶν. Φαρνάβαζος 24
δὲ παντὶ τῷ τῶν Πελοποννησίων στρατεύματι καὶ τοῖς συμμάχοις παρακελευσάμενος μὴ ἀθυμεῖν ἕνεκα ξύλων, ὡς ὄντων πολλῶν ἐν τῇ βασιλέως, ἕως ἂν τὰ σώματα σῶα ᾖ, ἱμάτιόν τ' ἔδωκεν ἑκάστῳ καὶ ἐφόδιον δυοῖν μηνοῖν καὶ ὁπλίσας τοὺς ναύτας φύλακας κατέστησε τῆς ἑαυτοῦ παραθαλαττίας γῆς. καὶ συγκαλέσας τούς τε ἀπὸ τῶν 25

πόλεων στρατηγοὺς καὶ τριηράρχους ἐκέλευε ναυπηγεῖσθαι τριήρεις ἐν Ἀντάνδρῳ, ὅσας ἕκαστοι ἀπώλεσαν, χρήματά
26 τε διδοὺς καὶ ὕλην ἐκ τῆς Ἴδης κομίζεσθαι φράζων. ναυπηγουμένων δὲ οἱ Συρακόσιοι ἅμα τοῖς Ἀντανδρίοις τοῦ τείχους τι ἐπετέλεσαν, καὶ ἐν τῇ φρουρᾷ ἤρεσαν πάντων μάλιστα. διὰ ταῦτα δὲ εὐεργεσία τε καὶ πολιτεία Συρακοσίοις ἐν Ἀντάνδρῳ ἐστί. Φαρνάβαζος μὲν οὖν ταῦτα διατάξας εὐθὺς εἰς Καλχηδόνα ἐβοήθει.

27 Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ἠγγέλθη τοῖς τῶν Συρακοσίων στρατηγοῖς οἴκοθεν ὅτι φεύγοιεν ὑπὸ τοῦ δήμου. συγκαλέσαντες οὖν τοὺς ἑαυτῶν στρατιώτας Ἑρμοκράτους προηγοροῦντος ἀπωλοφύροντο τὴν ἑαυτῶν συμφοράν, ὡς ἀδίκως φεύγοιεν ἅπαντες παρὰ τὸν νόμον· παρῄνεσάν τε προθύμους εἶναι καὶ τὰ λοιπά, ὥσπερ τὰ πρότερα, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς πρὸς τὰ ἀεὶ παραγγελλόμενα, μεμνημένους, ὅσας τε ναυμαχίας αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς νενικήκατε καὶ ναῦς εἰλήφατε ὅσα τε μετὰ τῶν ἄλλων ἀήττητοι γεγόνατε ἡμῶν ἡγουμένων, τάξιν ἔχοντες τὴν κρατίστην διά τε τὴν ἡμετέραν ἀρετὴν καὶ τὴν ὑμετέραν προθυμίαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπάρχουσαν· ἑλέσθαι δὲ ἐκέλευον ἄρχοντας, μέχρι ἂν ἀφίκωνται οἱ ᾑρημένοι ἀντ'
28 ἐκείνων. οἱ δ' ἀναβοήσαντες ἐκέλευον ἐκείνους ἄρχειν καὶ μάλιστα οἱ τριήραρχοι καὶ οἱ ἐπιβάται καὶ οἱ κυβερνῆται. οἱ δ' οὐκ ἔφασαν δεῖν στασιάζειν πρὸς τὴν ἑαυτῶν πόλιν· εἰ δέ τις ἐπικαλοίη τι αὐτοῖς, λόγον ἔφασαν χρῆναι διδό-
29 ναι. οὐδενὸς δὲ οὐδὲν ἐπαιτιωμένου, δεομένων ἔμειναν, ἕως ἀφίκοντο οἱ ἀντ' ἐκείνων στρατηγοί, Δήμαρχός τε Ἐπιδόκου καὶ Μύσκων Μενεκράτους καὶ Πόταμις Γνώσιος. τῶν δὲ τριηράρχων ὀμόσαντες οἱ πλεῖστοι κατάξειν αὐτούς, ἐπὰν εἰς Συρακούσας ἀφίκωνται, ἀπεπέμψαντο ὅποι ἠβού-
30 λοντο πάντας ἐπαινοῦντες· ἰδίᾳ δὲ οἱ πρὸς Ἑρμοκράτην προσομιλοῦντες μάλιστα ἐπόθησαν τήν τε ἐπιμέλειαν καὶ προθυμίαν καὶ κοινότητα. ὧν γὰρ ἐγίγνωσκε τοὺς ἐπιεικεστάτους τῶν τριηράρχων καὶ κυβερνητῶν καὶ ἐπιβατῶν ἑκάστης ἡμέρας [τὸ] πρῳ καὶ πρὸς ἑσπέραν συναλίζων πρὸς τὴν σκηνὴν τὴν ἑαυτοῦ ἀνεξυνοῦτο ὅ,τι ἔμελλεν ἢ λέγειν ἢ πράττειν κἀκείνους ἐδίδασκε κελεύων λέγειν τὰ

μὲν ἀπὸ τοῦ παραχρῆμα, τὰ δὲ βουλευσαμένους. ἐκ τού- 31
των Ἑρμοκράτης τὰ πολλὰ ἐν τῷ συνεδρίῳ εὐδόξει λέγειν
τε δοκῶν καὶ βουλεύειν τὰ κράτιστα. κατηγορήσας δὲ
Τισσαφέρνους ἐν Λακεδαίμονι Ἑρμοκράτης, μαρτυροῦντος
καὶ Ἀστυόχου, καὶ δόξας τὰ ὄντα λέγειν, ἀφικόμενος παρὰ
Φαρνάβαζον, πρὶν αἰτῆσαι χρήματα λαβών, παρεσκευάζετο
πρὸς τὴν εἰς Συρακούσας κάθοδον ξένους τε καὶ τριήρεις.
ἐν τούτῳ δὲ ἧκον οἱ διάδοχοι τῶν Συρακοσίων εἰς Μίλητον
καὶ παρέλαβον τὰς ναῦς καὶ τὸ στράτευμα.

Ἐν Θάσῳ δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον στάσεως γενο- 32
μένης ἐκπίπτουσιν οἱ λακωνισταὶ καὶ ὁ Λάκων ἁρμοστὴς
Ἐτεόνικος. καταιτιαθεὶς δὲ ταῦτα πρᾶξαι σὺν Τισσα-
φέρνει Πασιππίδας ὁ Λάκων ἔφυγεν ἐκ Σπάρτης· ἐπὶ δὲ
τὸ ναυτικόν, ὃ ἐκεῖνος ἠθροίκει ἀπὸ τῶν συμμάχων, ἐξε-
πέμφθη Κρατησιππίδας καὶ παρέλαβεν ἐν Χίῳ. περὶ 33
δὲ τούτους τοὺς χρόνους Θρασύλου ἐν Ἀθήναις ὄντος Ἆγις
ἐκ τῆς Δεκελείας προνομὴν ποιούμενος πρὸς αὐτὰ τὰ τείχη
ἦλθε τῶν Ἀθηναίων· Θρασύλος δὲ ἐξαγαγὼν Ἀθηναίους
καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ὄντας ἅπαντας παρέ-
ταξε παρὰ τὸ Λύκειον γυμνάσιον ὡς μαχούμενος, ἂν
προσίωσιν. ἰδὼν δὲ ταῦτα Ἆγις ἀπήγαγε ταχέως, καί 34
τινες αὐτῶν ὀλίγοι τῶν ἐπὶ πᾶσιν ὑπὸ τῶν ψιλῶν ἀπέ-
θανον. οἱ οὖν Ἀθηναῖοι τῷ Θρασύλῳ διὰ ταῦτα ἔτι
προθυμότεροι ἦσαν ἐφ᾽ ἃ ἧκε καὶ ἐψηφίσαντο ὁπλίτας
τε αὐτὸν καταλέξασθαι χιλίους, ἱππέας δὲ ἑκατόν, τριή-
ρεις δὲ πεντήκοντα. Ἆγις δὲ ἐκ τῆς Δεκελείας ἰδὼν πλοῖα 35
πολλὰ σίτου εἰς Πειραιᾶ καταθέοντα οὐδὲν ὄφελος ἔφη
εἶναι τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ πολὺν ἤδη χρόνον Ἀθηναίους εἴρ-
γειν τῆς γῆς, εἰ μή τις σχήσοι καὶ ὅθεν ὁ κατὰ θάλατταν
σῖτος φοιτᾷ· κράτιστόν τε εἶναι καὶ Κλέαρχον τὸν Ῥαμ-
φίου πρόξενον ὄντα Βυζαντίων πέμψαι εἰς Καλχηδόνα τε
καὶ Βυζάντιον. δόξαντος δὲ τούτου, πληρωθεισῶν νεῶν 36
ἔκ τε Μεγάρων καὶ παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων πεντεκαί-
δεκα στρατιωτίδων μᾶλλον ἢ ταχειῶν ᾤχετο. καὶ αὐτοῦ
τῶν νεῶν τρεῖς ἀπόλλυνται ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ὑπὸ τῶν
Ἀττικῶν ἐννέα νεῶν, αἳ ἀεὶ ἐνταῦθα τὰ πλοῖα διεφύλατ-
τον, αἱ δ᾽ ἄλλαι ἔφυγον εἰς Σηστόν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Βυζάν-

37 τιον ἀπώσθησαν. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι
Ἀννίβα ἡγουμένου στρατεύσαντες ἐπὶ Σικελίαν δέκα μυ-
ριάσι στρατιᾶς αἱροῦσιν ἐν τρισὶ μησὶ δύο πόλεις Ἑλλη-
νίδας Σελινοῦντα καὶ Ἱμέραν.

2 Τῷ δὲ ἄλλῳ ἔτει, [ᾧ ἦν Ὀλυμπιὰς τρίτη καὶ ἐνενη-
κοστή, ᾗ προστεθεῖσα ξυνωρὶς ἐνίκα Εὐαγόρου Ἠλείου,
τὸ δὲ στάδιον Εὐβώτας Κυρηναῖος, ἐπὶ ἐφόρου μὲν ὄντος
ἐν Σπάρτῃ Εὐαρχίππου, ἄρχοντος δ' ἐν Ἀθήναις Εὐκτή-
μονος,] Ἀθηναῖοι μὲν Θορικὸν ἐτείχισαν, Θρασύλλος δὲ τά
τε ψηφισθέντα πλοῖα λαβὼν καὶ πεντακισχιλίους τῶν
ναυτῶν πελταστὰς ποιησάμενος, [ὡς ἅμα καὶ πελτασταῖς
ἐσομένοις,] ἐξέπλευσεν ἀρχομένου τοῦ θέρους εἰς Σάμον.
2 ἐκεῖ δὲ μείνας τρεῖς ἡμέρας ἔπλευσεν εἰς Πύγελα· καὶ
ἐνταῦθα τήν τε χώραν ἐδῄου καὶ προσέβαλλε τῷ τείχει.
ἐκ δὲ τῆς Μιλήτου βοηθήσαντές τινες τοῖς Πυγελεῦσι
διεσπαρμένους ὄντας τῶν Ἀθηναίων τοὺς ψιλοὺς ἐδίωκον.
3 οἱ δὲ πελτασταὶ καὶ τῶν ὁπλιτῶν δύο λόχοι βοηθήσαντες
πρὸς τοὺς αὑτῶν ψιλοὺς ἀπέκτειναν ἅπαντας τοὺς ἐκ
Μιλήτου ἐκτὸς ὀλίγων καὶ ἀσπίδας ἔλαβον ὡς διακοσίας
4 καὶ τρόπαιον ἔστησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἔπλευσαν εἰς
Νότιον καὶ ἐντεῦθεν παρασκευασάμενοι ἐπορεύοντο εἰς
Κολοφῶνα. Κολοφώνιοι δὲ προσεχώρησαν. καὶ τῆς ἐπι-
ούσης νυκτὸς ἐνέβαλον εἰς τὴν Λυδίαν ἀκμάζοντος τοῦ
σίτου καὶ κώμας τε πολλὰς ἐνέπρησαν καὶ χρήματα
5 ἔλαβον καὶ ἀνδράποδα καὶ ἄλλην λείαν πολλήν. Στάγης
δὲ ὁ Πέρσης περὶ ταῦτα τὰ χωρία ὤν, ἐπεὶ οἱ Ἀθηναῖοι
ἐκ τοῦ στρατοπέδου διεσκεδασμένοι ἦσαν κατὰ τὰς ἰδίας
λείας, βοηθησάντων τῶν ἱππέων ἕνα μὲν ζωὸν ἔλαβεν,
6 ἑπτὰ δὲ ἀπέκτεινε. Θρασύλλος δὲ μετὰ ταῦτα ἀπήγαγεν
ἐπὶ θάλατταν τὴν στρατιὰν ὡς εἰς Ἔφεσον πλευσούμενος.
Τισσαφέρνης δὲ αἰσθόμενος τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα στρα-
τιάν τε συνέλεγε πολλὴν καὶ ἱππέας ἀπέστελλε παραγ-
7 γέλλων πᾶσιν εἰς Ἔφεσον βοηθεῖν τῇ Ἀρτέμιδι. Θρα-
σύλλος δὲ ἑβδόμῃ καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν εἰσβολὴν εἰς
Ἔφεσον ἔπλευσε καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας πρὸς τὸν Κορησσὸν
ἀποβιβάσας, τοὺς δὲ ἱππέας καὶ πελταστὰς καὶ ἐπιβάτας
καὶ τοὺς ἄλλους πάντας πρὸς τὸ ἕλος ἐπὶ τὰ ἕτερα τῆς

πόλεως ἅμα τῇ ἡμέρᾳ προσῄει δύο στρατόπεδα. οἱ δ' ἐκ 8
τῆς πόλεως ἐβοήθησαν σφίσιν οἵ τε σύμμαχοι, οὓς Τισ-
σαφέρνης ἤγαγε, καὶ Συρακόσιοι οἵ τ' ἀπὸ τῶν προτέρων
εἴκοσι νεῶν καὶ ἀπὸ ἑτέρων πέντε, αἳ ἔτυχον τότε παρα-
γενόμεναι, νεωστὶ ἥκουσαι μετὰ Εὐκλέους τε τοῦ Ἵππωνος
καὶ Ἡρακλείδου τοῦ Ἀριστογένους στρατηγῶν καὶ Σελινού-
σιαι δύο. οὗτοι δὲ πάντες πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς ὁπλίτας 9
τοὺς ἐν Κορησσῷ ἐβοήθησαν· τούτους δὲ τρεψάμενοι καὶ
ἀποκτείναντες ἐξ αὐτῶν ὡς εἰς ἑκατὸν καὶ εἰς τὴν θάλατταν
καταδιώξαντες πρὸς τοὺς παρὰ τὸ ἕλος ἐτράποντο. ἔφυγον
δὲ κἀκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀπώλοντο αὐτῶν ὡς τριακόσιοι.
οἱ δὲ Ἐφέσιοι τρόπαιον ἐνταῦθα ἔστησαν καὶ ἕτερον πρὸς 10
τῷ Κορησσῷ. τοῖς δὲ Συρακοσίοις καὶ Σελινουσίοις κρα-
τίστοις γενομένοις ἀριστεῖα ἔδωκαν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ
πολλοῖς καὶ οἰκεῖν ἀτέλειαν ἔδοσαν τῷ βουλομένῳ ἀεί·
Σελινουσίοις δέ, ἐπεὶ ἡ πόλις ἀπωλώλει, καὶ πολιτείαν
ἔδοσαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπο- 11
λαβόντες ἀπέπλευσαν εἰς Νότιον κἀκεῖ θάψαντες αὐτοὺς
ἔπλεον ἐπὶ Λέσβου καὶ Ἑλλησπόντου. ὁρμοῦντες δὲ ἐν 12
Μηθύμνῃ τῆς Λέσβου εἶδον παραπλεούσας ἐξ Ἐφέσου
τὰς Συρακοσίας ναῦς πέντε καὶ εἴκοσι· καὶ ἐπ' αὐτὰς
ἀναχθέντες τέτταρας μὲν ἔλαβον αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς
δ' ἄλλας κατεδίωξαν εἰς Ἔφεσον. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους 13
αἰχμαλώτους Θράσυλος εἰς Ἀθήνας ἀπέπεμψε πάντας,
Ἀλκιβιάδην δὲ Ἀθηναῖον, Ἀλκιβιάδου ὄντα ἀνεψιὸν καὶ
συμφυγάδα, ἀπέλυσεν. ἐντεῦθεν δὲ ἔπλευσεν εἰς τὴν
Σηστὸν πρὸς τὸ ἄλλο στράτευμα· ἐκεῖθεν δὲ ἅπασα ἡ
στρατιὰ διέβη εἰς Λάμψακον. καὶ χειμὼν ἐπῄει, ἐν ᾧ οἱ 14
αἰχμάλωτοι Συρακόσιοι, εἱργμένοι τοῦ Πειραιῶς ἐν λιθο-
τομίαις, διορύξαντες τὴν πέτραν, ἀποδράντες νυκτὸς
ᾤχοντο εἰς Δεκέλειαν, οἱ δ' εἰς Μέγαρα. ἐν δὲ τῇ Λαμ- 15
ψάκῳ συντάττοντος Ἀλκιβιάδου τὸ στράτευμα πᾶν οἱ
πρότεροι στρατιῶται οὐκ ἠβούλοντο τοῖς μετὰ Θρασύλλου
συντάττεσθαι, ὡς αὐτοὶ μὲν ὄντες ἀήττητοι, ἐκεῖνοι δὲ
ἡττημένοι ἥκοιεν. ἐνταῦθα δὴ ἐχείμαζον ἅπαντες Λάμ-
ψακον τειχίζοντες, καὶ ἐστράτευσαν πρὸς Ἄβυδον· Φαρ- 16
νάβαζος δ' ἐβοήθησεν ἵπποις πολλοῖς καὶ μάχῃ ἡττηθεὶς

ἔφυγεν. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐδίωκεν ἔχων τούς τε ἱππέας καὶ
τῶν ὁπλιτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατόν, ὧν ἦρχε Μένανδρος, μέχρι
17 σκότος ἀφείλετο. ἐκ δὲ τῆς μάχης ταύτης συνέβησαν οἱ
στρατιῶται αὐτοὶ αὑτοῖς καὶ ἠσπάζοντο τοὺς μετὰ Θρα-
σύλου. ἐξῆλθον δέ τινας καὶ ἄλλας ἐξόδους τοῦ χειμῶνος
18 εἰς τὴν ἤπειρον καὶ ἐπόρθουν τὴν βασιλέως χώραν. τῷ
δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Λακεδαιμόνιοι τοὺς εἰς τὸ Κορυφά-
σιον τῶν Εἱλώτων ἀφεστῶτας ἐκ Μαλέας ὑποσπόνδους
ἀφῆκαν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ
Τραχινίᾳ Ἀχαιοὶ τοὺς ἐποίκους, ἀντιτεταγμένων πάντων
πρὸς Οἰταίους πολεμίους ὄντας, προέδοσαν, ὥστε ἀπο-
λέσθαι αὐτῶν πρὸς ἑπτακοσίους σὺν τῷ ἐκ Λακεδαίμονος
19 ἁρμοστῇ Λαβώτῃ. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν οὗτος, ἐν ᾧ
καὶ Μῆδοι ἀπὸ Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἀποστάν-
τες πάλιν προσεχώρησαν αὐτῷ.

3 Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὁ ἐν Φωκαίᾳ νεὼς τῆς Ἀθηνᾶς
ἐνεπρήσθη πρηστῆρος ἐμπεσόντος. ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἔληγε,
[Πανταχλέους μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δ' Ἀντιγένους,]
ἔαρος ἀρχομένου[, δυοῖν καὶ εἴκοσιν ἐτῶν τῷ πολέμῳ
παρεληλυθότων,] οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν εἰς Προικόννησον
2 παντὶ τῷ στρατοπέδῳ. ἐκεῖθεν δ' ἐπὶ Καλχηδόνα καὶ
Βυζάντιον ὁρμήσαντες ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς Καλχη-
δόνι. οἱ δὲ Καλχηδόνιοι προσιόντας αἰσθόμενοι τοὺς
Ἀθηναίους τὴν λείαν ἅπασαν κατέθεντο εἰς τοὺς Βιθυ-
3 νοὺς Θρᾷκας ἀστυγείτονας ὄντας. Ἀλκιβιάδης δὲ λαβὼν
τῶν τε ὁπλιτῶν ὀλίγους καὶ τοὺς ἱππέας καὶ τὰς ναῦς
παραπλεῖν κελεύσας, ἐλθὼν εἰς τοὺς Βιθυνοὺς ἀπῄτει
τὰ τῶν Καλχηδονίων χρήματα· εἰ δὲ μή, πολεμήσειν ἔφη
4 αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀπέδοσαν. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐπεὶ ἧκεν εἰς
τὸ στρατόπεδον τήν τε λείαν ἔχων καὶ πίστεις πεποιη-
μένος, ἀπετείχιζε τὴν Καλχηδόνα παντὶ τῷ στρατοπέδῳ
ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν καὶ τοῦ ποταμοῦ ὅσον οἷόν
5 τ' ἦν ξυλίνῳ τείχει. ἐνταῦθ' Ἱπποκράτης μὲν ὁ Λακε-
δαιμόνιος ἁρμοστὴς ἐκ τῆς πόλεως ἐξήγαγε τοὺς στρα-
τιώτας ὡς μαχούμενος· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀντιπαρετάξαντο
αὐτῷ, Φαρνάβαζος δὲ ἔξω τῶν περιτειχισμάτων προσε-
6 βοήθει στρατιᾷ τε καὶ ἵπποις πολλοῖς. Ἱπποκράτης μὲν

οὖν καὶ Θράσυλος ἐμάχοντο ἑκάτερος τοῖς ὁπλίταις χρόνον
πολύν, μέχρι Ἀλκιβιάδης ἔχων ὁπλίτας τέ τινας καὶ τοὺς
ἱππέας ἐβοήθησε. καὶ Ἱπποκράτης μὲν ἀπέθανεν, οἱ δὲ
μετ' αὐτοῦ ὄντες ἔφυγον εἰς τὴν πόλιν. ἅμα δὲ καὶ Φαρ- 7
νάβαζος οὐ δυνάμενος συμμίξαι πρὸς τὸν Ἱπποκράτην
διὰ τὴν στενοπορίαν, τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ἀποτειχισμά-
των ἐγγὺς ὄντων, ἀπεχώρησεν εἰς τὸ Ἡράκλειον τὸ τῶν
Καλχηδονίων, οὗ ἦν αὐτῷ τὸ στρατόπεδον. ἐκ τούτου 8
δὲ Ἀλκιβιάδης μὲν ᾤχετο εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ εἰς
Χερρόνησον χρήματα πράξων· οἱ δὲ λοιποὶ στρατηγοὶ
συνεχώρησαν πρὸς Φαρνάβαζον ὑπὲρ Καλχηδόνος εἴκοσι
τάλαντα δοῦναι Ἀθηναίοις Φαρνάβαζον καὶ ὡς βασιλέα
πρέσβεις Ἀθηναίων ἀναγαγεῖν, καὶ ὅρκους ἔδοσαν καὶ 9
ἔλαβον παρὰ Φαρναβάζου ὑποτελεῖν τὸν φόρον Καλχη-
δονίους Ἀθηναίοις ὅσονπερ εἰώθεσαν καὶ τὰ ὀφειλόμενα
χρήματα ἀποδοῦναι, Ἀθηναίους δὲ μὴ πολεμεῖν Καλχη-
δονίοις, ἕως ἂν οἱ παρὰ βασιλέως πρέσβεις ἔλθωσιν.
Ἀλκιβιάδης δὲ τοῖς ὅρκοις οὐκ ἐτύγχανε παρών, ἀλλὰ 10
περὶ Σηλυβρίαν ἦν· ἐκείνην δ' ἑλὼν πρὸς τὸ Βυζάντιον
ἧκεν ἔχων Χερρονησίτας τε πανδημεὶ καὶ ἀπὸ Θρᾴκης
στρατιώτας καὶ ἱππεῖς πλείους τριακοσίων. Φαρνάβαζος 11
δὲ ἀξιῶν δεῖν κἀκεῖνον ὀμνύναι περιέμενεν ἐν Καλχηδόνι,
μέχρι ἔλθοι ἐκ τοῦ Βυζαντίου· ἐπεὶ δ' ἦλθεν, οὐκ ἔφη
ὀμεῖσθαι, εἰ μὴ κἀκεῖνος αὐτῷ ὀμεῖται. μετὰ ταῦτα 12
ὤμοσεν ὁ μὲν ἐν Χρυσοπόλει οἷς Φαρνάβαζος ἔπεμψε
Μιτροβάτει καὶ Ἀρνάπει, ὁ δ' ἐν Καλχηδόνι τοῖς παρ'
Ἀλκιβιάδου Εὐρυπτολέμῳ καὶ Διοτίμῳ τόν τε κοινὸν ὅρκον
καὶ ἰδίᾳ ἀλλήλοις πίστεις ἐποιήσαντο. Φαρνάβαζος μὲν 13
οὖν εὐθὺς ἀπῄει καὶ τοὺς παρὰ βασιλέα πορευομένους
πρέσβεις ἀπαντᾶν ἐκέλευσεν εἰς Κύζικον. ἐπέμφθησαν
δὲ Ἀθηναίων μὲν Δωρόθεος, Φιλοδίκης, Θεογένης, Εὐρυ-
πτόλεμος, Μαντίθεος, σὺν δὲ τούτοις Ἀργεῖοι Κλεό-
στρατος, Πυρρόλοχος· ἐπορεύοντο δὲ καὶ Λακεδαιμονίων
πρέσβεις Πασιππίδας καὶ ἕτεροι, μετὰ δὲ τούτων καὶ
Ἑρμοκράτης, ἤδη φεύγων ἐκ Συρακουσῶν, καὶ ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ Πρόξενος. καὶ Φαρνάβαζος μὲν τούτους ἦγεν· οἱ 14
δὲ Ἀθηναῖοι τὸ Βυζάντιον ἐπολιόρκουν περιτειχίσαντες

καὶ πρὸς τὸ τεῖχος ἀκροβολισμοὺς καὶ προσβολὰς ἐποι-
15 οῦντο. ἐν δὲ τῷ Βυζαντίῳ ἦν Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος
ἁρμοστὴς καὶ σὺν αὐτῷ τῶν περιοίκων τινὲς καὶ τῶν
νεοδαμωδῶν οὐ πολλοὶ καὶ Μεγαρεῖς καὶ ἄρχων αὐτῶν
Ἕλιξος Μεγαρεὺς καὶ Βοιωτοὶ καὶ τούτων ἄρχων Κοιρα-
16 τάδας. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὡς οὐδὲν ἠδύναντο διαπράξασθαι
κατ' ἰσχύν, ἔπεισάν τινας τῶν Βυζαντίων προδοῦναι τὴν
17 πόλιν. Κλέαρχος δὲ ὁ ἁρμοστὴς οἰόμενος οὐδένα ἂν τοῦτο
ποιῆσαι, καταστήσας δὲ ἅπαντα ὡς ἐδύνατο κάλλιστα
καὶ ἐπιτρέψας τὰ ἐν τῇ πόλει Κοιρατάδᾳ καὶ Ἕλιξῳ,
διέβη παρὰ τὸν Φαρνάβαζον εἰς τὸ πέραν, μισθόν τε τοῖς
στρατιώταις παρ' αὐτοῦ ληψόμενος καὶ ναῦς συλλέξων,
αἳ ἦσαν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ἄλλαι καταλελειμμέναι φρου-
ρίδες ὑπὸ Πασιππίδου καὶ ἐν Ἀντάνδρῳ καὶ ἃς Ἀγησαν-
δρίδας εἶχεν ἐπὶ Θρᾴκης, ἐπιβάτης ὢν Μινδάρου, καὶ
ὅπως ἄλλαι ναυπηγηθείησαν, ἀθρόαι δὲ γενόμεναι πᾶσαι
κακῶς τοὺς συμμάχους τῶν Ἀθηναίων ποιοῦσαι ἀποσπά-
18 σειαν τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου. ἐπεὶ δ' ἐξέπλευ-
σεν ὁ Κλέαρχος, οἱ προδιδόντες τὴν πόλιν τῶν Βυζαντίων
Κύδων καὶ Ἀρίστων καὶ Ἀναξικράτης καὶ Λυκοῦργος καὶ
19 Ἀναξίλαος, ὃς ὑπαγόμενος θανάτου ὕστερον ἐν Λακεδαί-
μονι διὰ τὴν προδοσίαν ἀπέφυγεν, ὅτι οὐ προδοίη τὴν
πόλιν, ἀλλὰ σῶσαι, παῖδας ὁρῶν καὶ γυναῖκας λιμῷ ἀπολ-
λυμένους, Βυζάντιος ὢν καὶ οὐ Λακεδαιμόνιος· τὸν γὰρ
ἐνόντα σῖτον Κλέαρχον τοῖς Λακεδαιμονίων στρατιώταις
διδόναι· διὰ ταῦτ' οὖν τοὺς πολεμίους ἔφη εἰσέσθαι, οὐκ
20 ἀργυρίου ἕνεκα οὐδὲ διὰ τὸ μισεῖν Λακεδαιμονίους· ἐπεὶ
δὲ αὐτοῖς παρεσκεύαστο, νυκτὸς ἀνοίξαντες τὰς πύλας
τὰς ἐπὶ τὸ Θρᾴκιον καλούμενον εἰσήγαγον τὸ στράτευμα
21 καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. ὁ δὲ Ἕλιξος καὶ ὁ Κοιρατάδας οὐδὲν
τούτων εἰδότες ἐβοήθουν μετὰ πάντων εἰς τὴν ἀγοράν·
ἐπεὶ δὲ πάντῃ οἱ πολέμιοι κατεῖχον, οὐδὲν ἔχοντες ὅ,τι
22 ποιήσαιεν παρέδοσαν σφᾶς αὐτούς. καὶ οὗτοι μὲν ἀπε-
πέμφθησαν εἰς Ἀθήνας, καὶ ὁ Κοιρατάδας ἐν τῷ ὄχλῳ
ἀποβαινόντων ἐν Πειραιεῖ ἔλαθεν ἀποδρὰς καὶ ἀπεσώθη
εἰς Δεκέλειαν.

4 Φαρνάβαζος δὲ καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Φρυγίας ἐν Γορδίῳ

ὄντες τὸν χειμῶνα τὰ περὶ τὸ Βυζάντιον πεπραγμένα
ἤκουσαν. ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος πορευομένοις αὐτοῖς 2
παρὰ βασιλέα ἀπήντησαν καταβαίνοντες οἵ τε Λακεδαιμονίων πρέσβεις, Βοιώτιος ὄνομα καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ καὶ οἱ ἄλλοι ἄγγελοι, καὶ ἔλεγον, ὅτι Λακεδαιμόνιοι πάντων ὧν δέονται πεπραγότες εἶεν παρὰ βασιλέως, καὶ Κῦρος,
ἄρξων πάντων τῶν ἐπὶ θαλάττῃ καὶ συμπολεμήσων Λακε- 3
δαιμονίοις, ἐπιστολήν τε ἔφερε τοῖς κάτω πᾶσι τὸ βασίλειον σφράγισμα ἔχουσαν, ἐν ᾗ ἐνῆν καὶ τάδε· Καταπέμπω Κῦρον κάρανον τῶν εἰς Καστωλὸν ἁθροιζομένων. τὸ δὲ
κάρανόν ἐστι κύριον. ταῦτ᾽ οὖν ἀκούοντες οἱ τῶν Ἀθη- 4
ναίων πρέσβεις καὶ ἐπειδὴ Κῦρον εἶδον, ἐβούλοντο μὲν μάλιστα παρὰ βασιλέα ἀναβῆναι, εἰ δὲ μή, οἴκαδε ἀπελ-
θεῖν. Κῦρος δὲ Φαρναβάζῳ εἶπεν ἢ παραδοῦναι τοὺς 5
πρέσβεις ἑαυτῷ ἢ μὴ οἴκαδέ πω ἀποπέμψαι, βουλόμενος
τοὺς Ἀθηναίους μὴ εἰδέναι τὰ πραττόμενα. Φαρνάβαζος 6
δὲ τέως μὲν κατεῖχε τοὺς πρέσβεις, φάσκων τοτὲ μὲν ἀνάξειν αὐτοὺς παρὰ βασιλέα, τοτὲ δὲ οἴκαδε ἀποπέμ-
ψειν, ὡς μηδὲν μέμφηται. ἐπειδὴ δὲ ἐνιαυτοὶ τρεῖς ἦσαν, 7
ἐδεήθη τοῦ Κύρου ἀφεῖναι αὐτούς, φάσκων ὀμωμοκέναι ἀπάξειν ἐπὶ θάλατταν, ἐπειδὴ οὐ παρὰ βασιλέα. πέμψαντες δὲ Ἀριοβαρζάνει παρακομίσαι αὐτοὺς ἐκέλευον· ὁ δὲ ἀπήγαγεν εἰς Κίον τῆς Μυσίας, ὅθεν πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον ἀπέπλευσαν.

Ἀλκιβιάδης δὲ βουλόμενος μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἀπο- 8
πλεῖν οἴκαδε ἀνήχθη εὐθὺς ἐπὶ Σάμου· ἐκεῖθεν δὲ λαβὼν τῶν νεῶν εἴκοσιν ἔπλευσε τῆς Καρίας εἰς τὸν Κεραμεικὸν
κόλπον. ἐκεῖθεν δὲ συλλέξας ἑκατὸν τάλαντα ἧκεν εἰς 9
τὴν Σάμον. Θρασύβουλος δὲ σὺν τριάκοντα ναυσὶν ἐπὶ Θρᾴκης ᾤχετο, ἐκεῖ δὲ τά τε ἄλλα χωρία τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους μεθεστηκότα κατεστρέψατο καὶ Θάσον ἔχουσαν
κακῶς ὑπό τε τῶν πολέμων καὶ στάσεων καὶ λιμοῦ. Θρα- 10
σύλλος δὲ σὺν τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ εἰς Ἀθήνας κατέπλευσε· πρὶν δὲ ἥκειν αὐτόν, οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὺς εἵλοντο Ἀλκιβιάδην μὲν φεύγοντα καὶ Θρασύβουλον ἀπόντα, Κό-
νωνα δὲ τρίτον ἐκ τῶν οἴκοθεν. Ἀλκιβιάδης δ᾽ ἐκ τῆς 11
Σάμου ἔχων τὰ χρήματα κατέπλευσεν εἰς Πάρον ναυσὶν

εἴκοσιν, ἐκεῖθεν δ' ἀνήχθη εὐθὺ Γυθείου ἐπὶ κατασκοπῇ
τῶν τριήρων, ἃς ἐπυνθάνετο Λακεδαιμονίους αὐτόθι
παρασκευάζειν τριάκοντα, καὶ τοῦ οἴκαδε κατάπλου ὅπως
12 ἡ πόλις πρὸς αὐτὸν ἔχει. ἐπεὶ δ' ἑώρα ἑαυτῷ εὔνουν
οὖσαν καὶ στρατηγὸν αὐτὸν ᾑρημένους καὶ ἰδίᾳ μεταπεμ-
πομένους τοὺς ἐπιτηδείους, κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ
ἡμέρᾳ, ᾗ Πλυντήρια ἦγεν ἡ πόλις, τοῦ ἕδους κατακεκα-
λυμμένου τῆς Ἀθηνᾶς, ὅ τινες οἰωνίζοντο ἀνεπιτήδειον
εἶναι καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει· Ἀθηναίων γὰρ οὐδεὶς ἐν
ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐδενὸς σπουδαίου ἔργου τολμῆσαι ἂν
13 ἅψασθαι. καταπλέοντος δ' αὐτοῦ ὅ τε ἐκ τοῦ Πειραιῶς
καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἄστεος ὄχλος ἠθροίσθη πρὸς τὰς ναῦς, θαυ-
μάζοντες καὶ ἰδεῖν βουλόμενοι τὸν Ἀλκιβιάδην, λέγοντες
οἱ μέν, ὡς κράτιστος εἴη τῶν πολιτῶν καὶ μόνος [ἀπελο-
γήθη ὡς] οὐ δικαίως φύγοι, ἐπιβουλευθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν
ἔλαττον ἐκείνου δυναμένων μοχθηρότερά τε λεγόντων καὶ
πρὸς τὸ αὐτῶν ἴδιον κέρδος πολιτευόντων, ἐκείνου ἀεὶ
τὸ κοινὸν αὔξοντος καὶ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς
14 πόλεως δυνατοῦ, ἐθέλοντος δὲ τότε κρίνεσθαι παραχρῆμα
τῆς αἰτίας ἄρτι γεγενημένης ὡς ἠσεβηκότος εἰς τὰ μυστήρια,
ὑπερβαλλόμενοι οἱ ἐχθροὶ τὰ δοκοῦντα δίκαια εἶναι ἀπόντα
15 αὐτὸν ἐστέρησαν τῆς πατρίδος· ἐν ᾧ χρόνῳ ὑπὸ ἀμηχα-
νίας δουλεύων ἠναγκάσθη μὲν θεραπεύειν τοὺς ἐχθίστους,
κινδυνεύων ἀεὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπολέσθαι· τοὺς δὲ
οἰκειοτάτους πολίτας τε καὶ συγγενεῖς καὶ τὴν πόλιν ἅπα-
σαν ὁρῶν ἐξαμαρτάνουσαν οὐκ εἶχεν ὅπως ὠφελοίη φυγῇ
16 ἀπειργόμενος· οὐκ ἔφασαν δὲ τῶν οἵωνπερ αὐτὸς ὄντων
εἶναι καινῶν δεῖσθαι πραγμάτων οὐδὲ μεταστάσεως·
ὑπάρχειν γὰρ ἐκ τοῦ δήμου αὐτῷ μὲν τῶν τε ἡλικιωτῶν
πλέον ἔχειν τῶν τε πρεσβυτέρων μὴ ἐλαττοῦσθαι, τοῖς
δ' αὐτοῦ ἐχθροῖς τοιούτοις δοκεῖν εἶναι οἷοισπερ πρό-
τερον, ὕστερον δὲ δυνασθεῖσιν ἀπολλύναι τοὺς βελτίστους,
αὐτοὺς δὲ μόνους λειφθέντας δι' αὐτὸ τοῦτο ἀγαπᾶσθαι
ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὅτι ἑτέροις βελτίοσιν οὐκ εἶχον χρῆσθαι·
17 οἱ δέ, ὅτι τῶν παροιχομένων αὐτοῖς κακῶν μόνος αἴτιος
εἴη τῶν τε φοβερῶν ὄντων τῇ πόλει γενέσθαι μόνος κιν-
18 δυνεῦσαι ἡγεμὼν καταστῆναι. Ἀλκιβιάδης δὲ πρὸς τὴν

γῆν ὁρμισθεὶς ἀπέβαινε μὲν οὐκ εὐθέως φοβούμενος τοὺς
ἐχθρούς· ἐπαναστὰς δὲ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐσκόπει
τοὺς αὑτοῦ ἐπιτηδείους, εἰ παρείησαν. κατιδὼν δὲ Εὐρυ- 19
πτόλεμον τὸν Πεισιάνακτος, αὑτοῦ δὲ ἀνεψιόν, καὶ τοὺς
ἄλλους οἰκείους καὶ τοὺς φίλους μετ᾽ αὐτῶν τότε ἀποβὰς
ἀναβαίνει εἰς τὴν πόλιν μετὰ τῶν παρεσκευασμένων, εἴ
τις ἅπτοιτο, μὴ ἐπιτρέπειν. ἐν δὲ τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκ- 20
κλησίᾳ ἀπολογησάμενος, ὡς οὐκ ἠσεβήκει, εἰπὼν δέ, ὡς
ἠδίκηται, λεχθέντων δὲ καὶ ἄλλων τοιούτων καὶ οὐδενὸς
ἀντειπόντος διὰ τὸ μὴ ἀνασχέσθαι ἂν τὴν ἐκκλησίαν,
ἀναρρηθεὶς ἁπάντων ἡγεμὼν αὐτοκράτωρ, ὡς οἷός τε ὢν
σῶσαι τὴν προτέραν τῆς πόλεως δύναμιν, πρότερον μὲν
τὰ μυστήρια τῶν Ἀθηναίων κατὰ θάλατταν ἀγόντων διὰ
τὸν πόλεμον, κατὰ γῆν ἐποίησεν ἐξαγαγὼν τοὺς στρατιώ-
τας ἅπαντας· μετὰ δὲ ταῦτα κατελέξατο στρατιάν, ὁπλί- 21
τας μὲν πεντακοσίους καὶ χιλίους, ἱππεῖς δὲ πεντήκοντα
καὶ ἑκατόν, ναῦς δ᾽ ἑκατόν. καὶ μετὰ τὸν κατάπλουν
τρίτῳ μηνὶ ἀνήχθη ἐπ᾽ Ἄνδρον ἀφεστηκυῖαν τῶν Ἀθη-
ναίων, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ Ἀριστοκράτης καὶ Ἀδείμαντος ὁ
Λευκολοφίδου συνεπέμφθησαν ᾑρημένοι κατὰ γῆν στρα-
τηγοί. Ἀλκιβιάδης δὲ ἀπεβίβασε τὸ στράτευμα τῆς Ἀν- 22
δρίας χώρας εἰς Γαύρειον· ἐκβοηθήσαντας δὲ τοὺς Ἀνδρίους
ἐτρέψαντο καὶ κατέκλεισαν εἰς τὴν πόλιν καί τινας ἀπέ-
κτειναν οὐ πολλοὺς καὶ τοὺς Λάκωνας, οἳ αὐτόθι ἦσαν.
Ἀλκιβιάδης δὲ τρόπαιόν τε ἔστησε καὶ μείνας αὐτοῦ ὀλίγας 23
ἡμέρας ἔπλευσεν εἰς Σάμον, κἀκεῖθεν ὁρμώμενος ἐπο-
λέμει.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πρότερον τούτων οὐ πολλῷ χρόνῳ 5
Κρατησιππίδᾳ τῆς ναυαρχίας παρεληλυθυίας Λύσανδρον
ἐξέπεμψαν ναύαρχον. ὁ δὲ ἀφικόμενος εἰς Ῥόδον καὶ
ναῦς ἐκεῖθεν λαβὼν εἰς Κῶ καὶ Μίλητον ἔπλευσεν, ἐκεῖ-
θεν δ᾽ εἰς Ἔφεσον καὶ ἐκεῖ ἔμεινε ναῦς ἔχων ἑβδομήκοντα,
μέχρι οὗ Κῦρος εἰς Σάρδεις ἀφίκετο. ἐπεὶ δ᾽ ἧκεν, ἀνέβη 2
πρὸς αὐτὸν σὺν τοῖς ἐκ Λακεδαίμονος πρέσβεσιν. ἐν-
ταῦθα δὴ κατά τε τοῦ Τισσαφέρνους ἔλεγον ἃ πεποιη-
κὼς εἴη, αὐτοῦ τε Κύρου ἐδέοντο ὡς προθυμοτάτου πρὸς
τὸν πόλεμον γενέσθαι. Κῦρος δὲ τόν τε πατέρα ἔφη ταῦτα 3

ἐπεσταλκέναι καὶ αὐτὸς οὐκ ἄλλ' ἐγνωκέναι, ἀλλὰ πάντα
ποιήσειν· ἔχων δὲ ἥκειν τάλαντα πεντακόσια· ἐὰν δὲ
ταῦτα ἐκλίπῃ, τοῖς ἰδίοις χρήσεσθαι ἔφη, ἃ ὁ πατὴρ
αὐτῷ ἔδωκεν· ἐὰν δὲ καὶ ταῦτα, καὶ τὸν θρόνον κατακό-
4 ψειν, ἐφ' οὗ ἐκάθητο, ὄντα ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν. οἱ δὲ
ταῦτ' ἐπῄνουν καὶ ἐκέλευον αὐτὸν τάξαι τῷ ναύτῃ δραχμὴν
Ἀττικήν, διδάσκοντες, ὅτι ἂν οὗτος ὁ μισθὸς γένηται, οἱ
τῶν Ἀθηναίων ναῦται ἀπολείψουσι τὰς ναῦς καὶ μείω
5 χρήματα ἀναλώσει. ὁ δὲ καλῶς μὲν ἔφη αὐτοὺς λέγειν,
οὐ δυνατὸν δ' εἶναι παρ' ἃ βασιλεὺς ἐπέστειλεν αὐτῷ ἄλλα
ποιεῖν. εἶναι δὲ καὶ τὰς συνθήκας οὕτως ἐχούσας, τριά-
κοντα μνᾶς ἑκάστῃ νηὶ τοῦ μηνὸς διδόναι, ὁπόσας ἂν
6 βούλωνται τρέφειν Λακεδαιμόνιοι. ὁ δὲ Λύσανδρος τότε
μὲν ἐσιώπησε· μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, ἐπεὶ αὐτῷ προπιὼν
ὁ Κῦρος ἤρετο, τί ἂν μάλιστα χαρίζοιτο ποιῶν, εἶπεν ὅτι
7 Εἰ πρὸς τὸν μισθὸν ἑκάστῳ ναύτῃ ὀβολὸν προσθείης. ἐκ
δὲ τούτου τέτταρες ὀβολοὶ ἦν ὁ μισθός, πρότερον δὲ
τριώβολον. καὶ τόν τε προσοφειλόμενον ἀπέδωκε καὶ ἔτι
μηνὸς προέδωκεν, ὥστε τὸ στράτευμα πολὺ προθυμότερον
8 εἶναι. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀκούοντες ταῦτα ἀθύμως μὲν εἶχον,
ἔπεμψαν δὲ πρὸς τὸν Κῦρον πρέσβεις διὰ Τισσαφέρνους.
9 ὁ δὲ οὐ προσεδέχετο, δεομένου Τισσαφέρνους καὶ λέγον-
τος, ὅπερ αὐτὸς ἐποίει πεισθεὶς ὑπ' Ἀλκιβιάδου, σκο-
πεῖν, ὅπως τῶν Ἑλλήνων μηδὲ οἵτινες ἰσχυροὶ ὦσιν, ἀλλὰ
10 πάντες ἀσθενεῖς, αὐτοὶ ἐν αὐτοῖς στασιάζοντες. καὶ ὁ
μὲν Λύσανδρος, ἐπεὶ αὐτῷ τὸ ναυτικὸν συνετέτακτο, ἀνελ-
κύσας τὰς ἐν τῇ Ἐφέσῳ οὔσας ναῦς ἐνενήκοντα ἡσυχίαν
11 ἦγεν, ἐπισκευάζων καὶ ἀναψύχων αὐτάς. Ἀλκιβιάδης δὲ
ἀκούσας Θρασύβουλον ἔξω Ἑλλησπόντου ἥκοντα τειχίζειν
Φώκαιαν διέπλευσε πρὸς αὐτόν, καταλιπὼν ἐπὶ ταῖς
ναυσὶν Ἀντίοχον τὸν αὑτοῦ κυβερνήτην, ἐπιστείλας μὴ
12 ἐπιπλεῖν ἐπὶ τὰς Λυσάνδρου ναῦς. ὁ δὲ Ἀντίοχος τῇ τε
αὑτοῦ νηὶ καὶ ἄλλῃ ἐκ Νοτίου εἰς τὸν λιμένα τῶν Ἐφεσίων
εἰσπλεύσας παρ' αὐτὰς τὰς πρῴρας τῶν Λυσάνδρου νεῶν
13 παρέπλει. ὁ δὲ Λύσανδρος τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγας τῶν
νεῶν καθελκύσας ἐδίωκεν αὐτόν, ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ
Ἀντιόχῳ ἐβοήθουν πλείοσι ναυσί, τότε δὴ καὶ πάσας

συντάξας ἐπέπλει. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ
τοῦ Νοτίου καθελκύσαντες τὰς λοιπὰς τριήρεις ἀνήχθη-
σαν, ὡς ἕκαστος ἤνοιξεν. ἐκ τούτου δ' ἐναυμάχησαν οἱ 14
μὲν ἐν τάξει, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι διεσπαρμέναις ταῖς ναυσί,
μέχρι οὗ ἔφυγον ἀπολέσαντες πεντεκαίδεκα τριήρεις. τῶν
δὲ ἀνδρῶν οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξέφυγον, οἱ δ' ἐζωγρήθησαν.
Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς ἀναλαβὼν καὶ τρόπαιον στήσας
ἐπὶ τοῦ Νοτίου διέπλευσεν εἰς Ἔφεσον, οἱ δ' Ἀθηναῖοι
εἰς Σάμον. μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλκιβιάδης ἐλθὼν εἰς Σάμον 15
ἀνήχθη ταῖς ναυσὶν ἁπάσαις ἐπὶ τὸν λιμένα τῶν Ἐφεσίων
καὶ πρὸ τοῦ στόματος παρέταξεν, εἴ τις βούλοιτο ναυ-
μαχεῖν. ἐπειδὴ δὲ Λύσανδρος οὐκ ἀντανήγαγε διὰ τὸ
πολλαῖς ναυσὶν ἐλαττοῦσθαι, ἀπέπλευσεν εἰς Σάμον.
Λακεδαιμόνιοι δὲ ὀλίγῳ ὕστερον αἱροῦσι Δελφίνιον καὶ
Ἠιόνα. οἱ δὲ ἐν οἴκῳ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἠγγέλθη ἡ ναυ- 16
μαχία, χαλεπῶς εἶχον τῷ Ἀλκιβιάδῃ, οἰόμενοι δι' ἀμέλειάν
τε καὶ ἀκράτειαν ἀπολωλεκέναι τὰς ναῦς, καὶ στρατηγοὺς
εἵλοντο ἄλλους δέκα, Κόνωνα, Διομέδοντα, Λέοντα, Περι-
κλέα, Ἐρασινίδην, Ἀριστοκράτην, Ἀρχέστρατον, Πρωτό-
μαχον, Θρασύλον, Ἀριστογένην. Ἀλκιβιάδης μὲν οὖν πονή- 17
ρως καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ φερόμενος, λαβὼν τριήρη μίαν
ἀπέπλευσεν εἰς Χερρόνησον εἰς τὰ ἑαυτοῦ τείχη. μετὰ 18
δὲ ταῦτα Κόνων ἐκ τῆς Ἄνδρου σὺν αἷς εἶχε ναυσὶν εἴκοσι
ψηφισαμένων Ἀθηναίων εἰς Σάμον ἔπλευσεν ἐπὶ τὸ ναυ-
τικόν. ἀντὶ δὲ Κόνωνος εἰς Ἄνδρον ἔπεμψαν Φανοσθέ-
νην τέτταρας ναῦς ἔχοντα. οὗτος περιτυχὼν δυοῖν τριήροιν 19
Θουρίαιν ἔλαβεν αὐτοῖς ἀνδράσι· καὶ τοὺς μὲν αἰχμαλώ-
τους ἅπαντας ἔδησαν Ἀθηναῖοι, τὸν δὲ ἄρχοντα αὐτῶν
Δωριέα, ὄντα μὲν Ῥόδιον, πάλαι δὲ φυγάδα ἐξ Ἀθηνῶν
καὶ Ῥόδου ὑπὸ Ἀθηναίων κατεψηφισμένων αὐτοῦ θάνα-
τον καὶ τῶν ἐκείνου συγγενῶν, πολιτεύοντα παρ' αὐτοῖς,
ἐλεήσαντες ἀφεῖσαν οὐδὲ χρήματα πραξάμενοι. Κόνων 20
δ' ἐπεὶ εἰς τὴν Σάμον ἀφίκετο καὶ τὸ ναυτικὸν κατέλαβεν
ἀθύμως ἔχον, συμπληρώσας τριήρεις ἑβδομήκοντα ἀντὶ
τῶν προτέρων, οὐσῶν πλέον ἢ ἑκατόν, καὶ ταύτας ἀνα-
γόμενος μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἄλλοτε ἄλλῃ ἀπο-
βαίνων τῆς τῶν πολεμίων χώρας ἐλῄζετο. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς 21

ἔληγεν, ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι εἰς Σικελίαν στρατεύσαντες εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τριήρεσι καὶ πεζῆς στρατιᾶς δώδεκα μυριάσιν εἷλον Ἀκράγαντα λιμῷ, μάχῃ μὲν ἡττηθέντες, προσκαθεζόμενοι δὲ ἑπτὰ μῆνας.

6 Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ᾧ ἥ τε σελήνη ἐξέλιπεν ἑσπέρας
καὶ ὁ παλαιὸς τῆς Ἀθηνᾶς νεὼς ἐν Ἀθήναις ἐνεπρήσθη,
[Πιτύα μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δὲ Καλλίου Ἀθήνησιν,]
οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Λυσάνδρῳ παρεληλυθότος ἤδη τοῦ
χρόνου [καὶ τῷ πολέμῳ τεττάρων καὶ εἴκοσιν ἐτῶν] ἔπεμ-
2 ψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρατίδαν. ὅτε δὲ παρεδίδου ὁ
Λύσανδρος τὰς ναῦς, ἔλεγε τῷ Καλλικρατίδᾳ, ὅτι θαλατ-
τοκράτωρ τε παραδιδοίη καὶ ναυμαχίᾳ νενικηκώς. ὁ δὲ
αὐτὸν ἐκέλευσεν ἐξ Ἐφέσου ἐν ἀριστερᾷ Σάμου παρα-
πλεύσαντα, οὗ ἦσαν αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες, ἐν Μιλήτῳ
παραδοῦναι τὰς ναῦς, καὶ ὁμολογήσειν θαλαττοκρατεῖν.
3 οὐ φαμένου δὲ τοῦ Λυσάνδρου πολυπραγμονεῖν ἄλλου
ἄρχοντος, αὐτὸς ὁ Καλλικρατίδας πρὸς αἷς παρὰ Λυσάν-
δρου ἔλαβε ναυσὶ προσεπλήρωσεν ἐκ Χίου καὶ Ῥόδου καὶ
ἄλλοθεν ἀπὸ τῶν συμμάχων πεντήκοντα ναῦς. ταύτας
δὲ πάσας ἀθροίσας, οὔσας τετταράκοντα καὶ ἑκατόν,
4 παρεσκευάζετο ὡς ἀπαντησόμενος τοῖς πολεμίοις. κατα-
μαθὼν δὲ ὑπὸ τῶν Λυσάνδρου φίλων καταστασιαζόμενος,
οὐ μόνον ἀπροθύμως ὑπηρετούντων, ἀλλὰ καὶ διαθρο-
ούντων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι Λακεδαιμόνιοι μέγιστα παρα-
πίπτοιεν ἐν τῷ διαλλάττειν τοὺς ναυάρχους, πολλάκις
ἀνεπιτηδείων γιγνομένων καὶ ἄρτι συνιέντων τὰ ναυτικὰ
καὶ ἀνθρώποις ὡς χρηστέον οὐ γιγνωσκόντων, ἀπείρους
δὲ θαλάττης πέμποντες καὶ ἀγνῶτας τοῖς ἐκεῖ κινδυνεύ-
οιέν τι παθεῖν διὰ τοῦτο, ἐκ τούτου δὲ ὁ Καλλικρατίδας
συγκαλέσας τοὺς Λακεδαιμονίων ἐκεῖ παρόντας ἔλεγεν
αὐτοῖς τοιάδε·

5 Ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ οἴκοι μένειν, καὶ εἴτε Λύσανδρος εἴτε ἄλλος τις ἐμπειρότερος περὶ τὰ ναυτικὰ βούλεται εἶναι, οὐ κωλύω τὸ κατ' ἐμέ· ἐγὼ δ' ὑπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὰς ναῦς πεμφθεὶς οὐκ ἔχω, τί ἄλλο ποιῶ ἢ τὰ κελευόμενα ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστα. ὑμεῖς δὲ πρὸς ἃ ἐγώ τε φιλοτιμοῦμαι καὶ ἡ πόλις ἡμῶν αἰτιάζεται, ἴστε γὰρ αὐτὰ

ὥσπερ καὶ ἐγώ, συμβουλεύετε τὰ ἄριστα ὑμῖν δοκοῦντα εἶναι περὶ τοῦ ἐμὲ ἐνθάδε μένειν ἢ οἴκαδε ἀποπλεῖν ἐροῦντα τὰ καθεστῶτα ἐνθάδε.

Οὐδενὸς δὲ τολμήσαντος ἄλλο τι εἰπεῖν ἢ τοῖς οἴκοι 6
πείθεσθαι ποιεῖν τε ἐφ' ἃ ἥκει, ἐλθὼν παρὰ Κῦρον ᾔτει μισθὸν τοῖς ναύταις· ὁ δὲ αὐτῷ εἶπε δύο ἡμέρας ἐπισχεῖν. Καλλικρατίδας δὲ ἀχθεσθεὶς τῇ ἀναβολῇ καὶ ταῖς 7
ἐπὶ τὰς θύρας φοιτήσεσιν, ὀργισθεὶς καὶ εἰπὼν ἀθλιωτάτους εἶναι τοὺς Ἕλληνας, ὅτι βαρβάρους κολακεύουσιν ἕνεκα ἀργυρίου, φάσκων τε, ἢν σωθῇ οἴκαδε, κατά γε τὸ αὑτοῦ δυνατὸν διαλλάξειν Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, ἀπέπλευσεν εἰς Μίλητον· κἀκεῖθεν πέμψας τριήρεις εἰς 8
Λακεδαίμονα ἐπὶ χρήματα, ἐκκλησίαν ἀθροίσας τῶν Μιλησίων τάδε εἶπεν·

Ἐμοὶ μέν, ὦ Μιλήσιοι, ἀνάγκη τοῖς οἴκοι ἄρχουσι πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ ἀξιῶ προθυμοτάτους εἶναι εἰς πόλεμον διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλεῖστα κακὰ ἤδη ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι. δεῖ δ' ὑμᾶς ἐξηγεῖσθαι τοῖς 9
ἄλλοις συμμάχοις, ὅπως ἂν τάχιστά τε καὶ μάλιστα βλάπτωμεν τοὺς πολεμίους, ἕως ἂν οἱ ἐκ Λακεδαίμονος ἥκωσιν, οὓς ἐγὼ ἔπεμψα χρήματα ἄξοντας, ἐπεὶ τὰ ἐνθάδε 10
ὑπάρχοντα Λύσανδρος Κύρῳ ἀποδοὺς ὡς περιττὰ ὄντα οἴχεται· Κῦρος δὲ ἐλθόντος ἐμοῦ ἐπ' αὐτὸν ἀεὶ ἀνεβάλλετό μοι διαλεχθῆναι, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὰς ἐκείνου θύρας φοιτᾶν οὐκ ἠδυνάμην ἐμαυτὸν πεῖσαι. ὑπισχνοῦμαι δ' ὑμῖν 11
ἀντὶ τῶν συμβάντων ἡμῖν ἀγαθῶν ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ἂν ἐκεῖνα προσδεχώμεθα, χάριν ἀξίαν ἀποδώσειν. ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς δείξωμεν τοῖς βαρβάροις, ὅτι καὶ ἄνευ τοῦ ἐκείνους θαυμάζειν δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπεν, ἀνιστάμενοι πολλοὶ καὶ μάλιστα 12
οἱ αἰτιαζόμενοι ἐναντιοῦσθαι δεδιότες εἰσηγοῦντο πόρον χρημάτων καὶ αὐτοὶ ἐπαγγελλόμενοι ἰδίᾳ. λαβὼν δὲ ταῦτα ἐκεῖνος καὶ ἐκ Χίου πεντεδραχμίαν ἑκάστῳ τῶν ναυτῶν ἐφοδιασάμενος ἔπλευσε τῆς Λέσβου ἐπὶ Μήθυμναν πολεμίαν οὖσαν. οὐ βουλομένων δὲ τῶν Μηθυμναίων προσ- 13
χωρεῖν, ἀλλ' ἐμφρούρων ὄντων Ἀθηναίων καὶ τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων ἀττικιζόντων, προσβαλὼν αἱρεῖ τὴν

14 πόλιν κατὰ κράτος. τὰ μὲν οὖν χρήματα πάντα διήρ-
παζον οἱ στρατιῶται, τὰ δὲ ἀνδράποδα πάντα συνή-
θροισεν ὁ Καλλικρατίδας εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ κελευόντων
τῶν συμμάχων ἀποδόσθαι καὶ τοὺς Μηθυμναίους οὐκ
ἔφη ἑαυτοῦ γε ἄρχοντος οὐδέν' ἂν Ἑλλήνων εἰς τὸ ἐκείνου
15 δυνατὸν ἀνδραποδισθῆναι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοὺς μὲν ἐλευ-
θέρους ἀφῆκε, τοὺς δὲ τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς καὶ τὰ
ἀνδράποδα τὰ δοῦλα πάντα ἀπέδοτο· Κόνωνι δὲ εἶπεν,
ὅτι παύσει αὐτὸν μοιχῶντα τὴν θάλατταν. κατιδὼν δὲ
αὐτὸν ἀναγόμενον ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἐδίωκεν ὑποτεμνόμενος
16 τὸν εἰς Σάμον πλοῦν, ὅπως μὴ ἐκεῖσε φύγοι. Κόνων
δ' ἔφευγε ταῖς ναυσὶν εὖ πλεούσαις διὰ τὸ ἐκ πολλῶν
πληρωμάτων εἰς ὀλίγας ἐκλελέχθαι τοὺς ἀρίστους ἐρέτας,
καὶ καταφεύγει εἰς Μυτιλήνην τῆς Λέσβου καὶ σὺν αὐτῷ
τῶν δέκα στρατηγῶν Λέων καὶ Ἐρασινίδης. Καλλικρα-
τίδας δὲ συνεισέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα διώκων ναυσὶν
17 ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα. Κόνων δὲ ὡς ἔφθη ὑπὸ τῶν
πολεμίων κατακωλυθείς, ἠναγκάσθη ναυμαχῆσαι πρὸς τῷ
λιμένι καὶ ἀπώλεσε ναῦς τριάκοντα· οἱ δ' ἄνδρες εἰς τὴν
γῆν ἀπέφυγον· τὰς δὲ λοιπὰς τῶν νεῶν, τετταράκοντα
18 οὔσας, ὑπὸ τῷ τείχει ἀνείλκυσε. Καλλικρατίδας δὲ ἐν
τῷ λιμένι ὁρμισάμενος ἐπολιόρκει ἐνταῦθα, τὸν ἔκπλουν
ἔχων. καὶ κατὰ γῆν μεταπεμψάμενος τοὺς Μηθυμναίους
πανδημεὶ καὶ ἐκ τῆς Χίου τὸ στράτευμα διεβίβασε· χρή-
19 ματά τε παρὰ Κύρου αὐτῷ ἦλθεν. ὁ δὲ Κόνων ἐπεὶ
ἐπολιορκεῖτο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ σίτων
οὐδαμόθεν ἦν εὐπορῆσαι, οἱ δὲ ἄνθρωποι πολλοὶ ἐν τῇ
πόλει ἦσαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἐβοήθουν διὰ τὸ μὴ
πυνθάνεσθαι ταῦτα, καθελκύσας τῶν νεῶν τὰς ἄριστα
πλεούσας δύο ἐπλήρωσε πρὸ ἡμέρας, ἐξ ἁπασῶν τῶν
νεῶν τοὺς ἀρίστους ἐρέτας ἐκλέξας καὶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς
κοίλην ναῦν μεταβιβάσας καὶ τὰ παραρρύματα παρα-
20 βαλών. τὴν μὲν οὖν ἡμέραν οὕτως ἀνεῖχον, εἰς δὲ τὴν
ἑσπέραν, ἐπεὶ σκότος εἴη, ἐξεβίβαζεν, ὡς μὴ καταδήλους
εἶναι τοῖς πολεμίοις ταῦτα ποιοῦντας. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ
εἰσθέμενοι σῖτα μέτρια, ἐπειδὴ ἤδη μέσον ἡμέρας ἦν καὶ
οἱ ἐφορμοῦντες ὀλιγώρως εἶχον καὶ ἔνιοι ἀνεπαύοντο,

ἐξέπλευσαν ἔξω τοῦ λιμένος, καὶ ἡ μὲν ἐπὶ Ἑλλησπόντου
ὥρμησεν, ἡ δὲ εἰς τὸ πέλαγος. τῶν δ' ἐφορμούντων ὡς 21
ἕκαστοι ἤνοιγον, τάς τε ἀγκύρας ἀποκόπτοντες καὶ ἐγει-
ρόμενοι ἐβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες ἐν τῇ γῇ ἀριστο-
ποιούμενοι· εἰσβάντες δὲ ἐδίωκον τὴν εἰς τὸ πέλαγος
ἀφορμήσασαν καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ δύνοντι κατέλαβον καὶ
κρατήσαντες μάχῃ ἀναδησάμενοι ἀπῆγον εἰς τὸ στρατό-
πεδον αὐτοῖς ἀνδράσιν. ἡ δ' ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου φυ- 22
γοῦσα ναῦς διέφυγε, καὶ ἀφικομένη εἰς τὰς Ἀθήνας
ἐξαγγέλλει τὴν πολιορκίαν. Διομέδων δὲ βοηθῶν Κόνωνι
πολιορκουμένῳ δώδεκα ναυσὶν ὡρμίσατο εἰς τὸν εὔριπον
τὸν τῶν Μυτιληναίων. ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἐπιπλεύσας 23
αὐτῷ ἐξαίφνης δέκα μὲν τῶν νεῶν ἔλαβε, Διομέδων δ'
ἔφυγε τῇ τε αὐτοῦ καὶ ἄλλῃ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὰ γεγενη- 24
μένα καὶ τὴν πολιορκίαν ἐπεὶ ἤκουσαν, ἐψηφίσαντο βοη-
θεῖν ναυσὶν ἑκατὸν καὶ δέκα, εἰσβιβάζοντες τοὺς ἐν τῇ
ἡλικίᾳ ὄντας ἅπαντας καὶ δούλους καὶ ἐλευθέρους· καὶ
πληρώσαντες τὰς δέκα καὶ ἑκατὸν ἐν τριάκοντα ἡμέραις
ἀπῆραν. εἰσέβησαν δὲ καὶ τῶν ἱππέων πολλοί. μετὰ 25
ταῦτα ἀνήχθησαν εἰς Σάμον κἀκεῖθεν Σαμίας ναῦς ἔλαβον
δέκα· ἤθροισαν δὲ καὶ ἄλλας πλείους ἢ τριάκοντα παρὰ
τῶν ἄλλων συμμάχων, εἰσβαίνειν ἀναγκάσαντες ἅπαντας,
ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινες αὐτοῖς ἔτυχον ἔξω οὖσαι. ἐγένοντο
δὲ αἱ πᾶσαι πλείους ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ Καλ- 26
λικρατίδας ἀκούων τὴν βοήθειαν ἤδη ἐν Σάμῳ οὖσαν
αὐτοῦ μὲν κατέλιπε πεντήκοντα ναῦς καὶ ἄρχοντα Ἐτεό-
νικον, ταῖς δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀναχθεὶς ἐδειπνοποιεῖτο
τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ ἀντίον τῆς Μυτιλήνης.
τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δειπνοποιού- 27
μενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις· αὗται δ' εἰσὶν ἀντίον τῆς
Λέσβου. τῆς δὲ νυκτὸς ἰδὼν τὰ πυρὰ καί τινων αὐτῷ 28
ἐξαγγειλάντων, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶεν, ἀνήγετο περὶ μέσας
νύκτας, ὡς ἐξαπιναίως προσπέσοι· ὕδωρ δ' ἐπιγενόμενον
πολὺ καὶ βρονταὶ διεκώλυσαν τὴν ἀναγωγήν. ἐπεὶ δὲ
ἀνέσχεν, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἔπλει ἐπὶ τὰς Ἀργινούσας. οἱ 29
δ' Ἀθηναῖοι ἀντανήγοντο εἰς τὸ πέλαγος τῷ εὐωνύμῳ,
παρατεταγμένοι ὧδε. Ἀριστοκράτης μὲν τὸ εὐώνυμον

ἔχων ἡγεῖτο πεντεκαίδεκα ναυσί, μετὰ δὲ ταῦτα Διομέδων
ἑτέραις πεντεκαίδεκα· ἐπετέτακτο δὲ Ἀριστοκράτει μὲν
Περικλῆς, Διομέδοντι δὲ Ἐρασινίδης· παρὰ δὲ Διομέδοντα
οἱ Σάμιοι δέκα ναυσὶν ἐπὶ μιᾶς τεταγμένοι· ἐστρατήγει
δὲ αὐτῶν Σάμιος ὀνόματι Ἱππεύς· ἐχόμεναι δ' αἱ τῶν
ταξιάρχων δέκα καὶ αὐταὶ ἐπὶ μιᾶς· ἐπὶ δὲ ταύταις αἱ
τῶν ναυάρχων τρεῖς καὶ εἴ τινες ἄλλαι ἦσαν συμμαχίδες.
30 τὸ δὲ δεξιὸν κέρας Πρωτόμαχος εἶχε πεντεκαίδεκα ναυσί·
παρὰ δ' αὐτὸν Θρασύλος ἑτέραις πεντεκαίδεκα· ἐπετέτακτο
δὲ Πρωτομάχῳ μὲν Λυσίας, ἔχων τὰς ἴσας ναῦς, Θρασύλῳ
31 δὲ Ἀριστογένης. οὕτω δ' ἐτάχθησαν, ἵνα μὴ διέκπλουν
διδοῖεν· χεῖρον γὰρ ἔπλεον. αἱ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων
ἀντιτεταγμέναι ἦσαν ἅπασαι ἐπὶ μιᾶς ὡς πρὸς διέκπλουν
καὶ περίπλουν παρεσκευασμέναι διὰ τὸ βέλτιον πλεῖν.
32 εἶχε δὲ τὸ δεξιὸν κέρας Καλλικρατίδας. Ἕρμων δὲ Με-
γαρεὺς ὁ τῷ Καλλικρατίδᾳ κυβερνῶν εἶπε πρὸς αὐτόν,
ὅτι εἴη καλῶς ἔχον ἀποπλεῦσαι· αἱ γὰρ τριήρεις τῶν
Ἀθηναίων πολλῷ πλέονες ἦσαν. Καλλικρατίδας δὲ εἶπεν,
ὅτι ἡ Σπάρτη οὐδὲν μὴ κάκιον οἰκιεῖται αὐτοῦ ἀποθα-
33 νόντος, φεύγειν δὲ αἰσχρὸν ἔφη εἶναι. μετὰ δὲ ταῦτα
ἐναυμάχησαν χρόνον πολύν, πρῶτον μὲν ἀθρόαι, ἔπειτα
δὲ διεσκεδασμέναι. ἐπεὶ δὲ Καλλικρατίδας τε ἐμβαλού-
σης τῆς νεὼς ἀποπεσὼν εἰς τὴν θάλατταν ἠφανίσθη
Πρωτόμαχός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον
ἐνίκησαν, ἐντεῦθεν φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο εἰς
Χίον, πλείστων δὲ καὶ εἰς Φώκαιαν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πάλιν
34 εἰς τὰς Ἀργινούσας κατέπλευσαν. ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν
Ἀθηναίων νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐκτὸς
ὀλίγων τῶν πρὸς τὴν γῆν προσενεχθέντων, τῶν δὲ Πελο-
ποννησίων Λακωνικαὶ μὲν ἐννέα, πασῶν οὐσῶν δέκα, τῶν
35 δ' ἄλλων συμμάχων πλείους ἢ ἑξήκοντα. ἔδοξε δὲ [καὶ]
τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς ἑπτὰ μὲν καὶ τετταρά-
κοντα ναυσὶ Θηραμένην τε καὶ Θρασύβουλον τριηράρχους
ὄντας καὶ τῶν ταξιάρχων τινὰς πλεῖν ἐπὶ τὰς καταδεδυ-
κυίας ναῦς καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἀνθρώπους, ταῖς δ' ἄλλαις
ἐπὶ τὰς μετ' Ἐτεονίκου τῇ Μυτιλήνῃ ἐφορμούσας. ταῦτα
δὲ βουλομένους ποιεῖν ἄνεμος καὶ χειμὼν διεκώλυσεν

αὐτοὺς μέγας γενόμενος· τρόπαιον δὲ στήσαντες αὐτοῦ ηὐλίζοντο. τῷ δ' Ἐτεονίκῳ ὁ ὑπηρετικὸς κέλης πάντα 36 ἐξήγγειλε τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν. ὁ δὲ αὐτὸν πάλιν ἐξέπεμψεν εἰπὼν τοῖς ἐνοῦσι σιωπῇ ἐκπλεῖν καὶ μηδενὶ διαλέγεσθαι, παραχρῆμα δὲ αὖθις πλεῖν εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον ἐστεφανωμένους καὶ βοῶντας, ὅτι Καλλικρατίδας νενίκηκε ναυμαχῶν καὶ ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες ἀπολώλασιν ἅπασαι. καὶ οἱ μὲν τοῦτ' ἐποίουν· 37 αὐτὸς δ', ἐπειδὴ ἐκεῖνοι κατέπλεον, ἔθυε τὰ εὐαγγέλια καὶ τοῖς στρατιώταις παρήγγειλε δειπνοποιεῖσθαι καὶ τοῖς ἐμπόροις τὰ χρήματα σιωπῇ ἐνθεμένους εἰς τὰ πλοῖα ἀποπλεῖν εἰς Χίον, ἦν δὲ τὸ πνεῦμα οὔριον, καὶ τὰς τριήρεις τὴν ταχίστην. αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἀπῆγεν εἰς τὴν 38 Μήθυμναν τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσας. Κόνων δὲ καθελκύσας τὰς ναῦς, ἐπεὶ οἵ τε πολέμιοι ἀπεδεδράκεσαν καὶ ὁ ἄνεμος εὐδιαίτερος ἦν, ἀπαντήσας τοῖς Ἀθηναίοις ἤδη ἀνηγμένοις ἐκ τῶν Ἀργινουσῶν ἔφρασε τὰ περὶ τοῦ Ἐτεονίκου. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν εἰς τὴν Μυτιλήνην, ἐκεῖθεν δ' ἐπανήχθησαν εἰς τὴν Χίον καὶ οὐδὲν διαπραξάμενοι ἀπέπλευσαν ἐπὶ Σάμου.

Οἱ δ' ἐν οἴκῳ τούτους μὲν τοὺς στρατηγοὺς ἔπαυσαν 7 πλὴν Κόνωνος· πρὸς δὲ τούτῳ εἵλοντο Ἀδείμαντον καὶ τρίτον Φιλοκλέα. τῶν δὲ ναυμαχησάντων στρατηγῶν Πρωτόμαχος μὲν καὶ Ἀριστογένης οὐκ ἀπῆλθον εἰς Ἀθήνας, τῶν δὲ ἓξ καταπλευσάντων, Περικλέους καὶ Διομέδοντος 2 καὶ Λυσίου καὶ Ἀριστοκράτους καὶ Θρασύλου καὶ Ἐρασινίδου, Ἀρχέδημος ὁ τοῦ δήμου τότε προεστηκὼς ἐν Ἀθήναις καὶ τῆς διωβελίας ἐπιμελόμενος Ἐρασινίδῃ ἐπιβολὴν ἐπιβαλὼν κατηγόρει ἐν δικαστηρίῳ, φάσκων ἐξ Ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν χρήματα ὄντα τοῦ δήμου· κατηγόρει δὲ καὶ περὶ τῆς στρατηγίας. καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ δῆσαι τὸν Ἐρασινίδην. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ διηγοῦντο οἱ στρατηγοὶ περί τε τῆς ναυμαχίας καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ χειμῶνος. Τιμοκράτους δ' εἰπόντος, ὅτι καὶ 3 τοὺς ἄλλους χρὴ δεθέντας εἰς τὸν δῆμον παραδοθῆναι, ἡ βουλὴ ἔδησε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησία ἐγένετο, ἐν ἧ 4 τῶν στρατηγῶν κατηγόρουν ἄλλοι τε καὶ Θηραμένης

μάλιστα, δικαίους εἶναι λόγον ὑποσχεῖν, διότι οὐκ ἀνεί-
λοντο τοὺς ναυαγούς. ὅτι μὲν γὰρ οὐδενὸς ἄλλου καθή-
πτοντο ἐπιστολὴν ἐπεδείκνυε μαρτύριον, ἣν ἔπεμψαν οἱ
στρατηγοὶ πρὸς τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἄλλο
5 οὐδὲν αἰτιώμενοι ἢ τὸν χειμῶνα. μετὰ ταῦτα δὲ οἱ
στρατηγοὶ βραχέα ἕκαστος ἀπελογήσατο, οὐ γὰρ προὐ-
τέθη σφίσι λόγος κατὰ τὸν νόμον, καὶ τὰ πεπραγμένα
διηγοῦντο, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέοιεν, τὴν
δὲ ἀναίρεσιν τῶν ναυαγῶν προστάξαιεν τῶν τριηράρχων
ἀνδράσιν ἱκανοῖς καὶ ἐστρατηγηκόσιν ἤδη, Θηραμένει καὶ
6 Θρασυβούλῳ καὶ ἄλλοις τοιούτοις· καὶ εἴπερ γέ τινας
δέοι, περὶ τῆς ἀναιρέσεως οὐδένα ἄλλον ἔχειν αὐτοὺς
αἰτιάσασθαι ἢ τούτους, οἷς προσετάχθη. καὶ οὐχ ὅτι γε
κατηγοροῦσιν ἡμῶν, ἔφασαν, ψευσόμεθα φάσκοντες αὐ-
τοὺς αἰτίους εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος εἶναι
τὸ κωλῦσαν τὴν ἀναίρεσιν. τούτων δὲ μάρτυρας παρεί-
χοντο τοὺς κυβερνήτας καὶ ἄλλους τῶν συμπλεόντων πολ-
7 λούς. τοιαῦτα λέγοντες ἔπειθον τὸν δῆμον· ἐβούλοντο
δὲ πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐγγυᾶσθαι ἀνιστάμενοι· ἔδοξε δὲ
ἀναβαλέσθαι εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν· τότε γὰρ ὀψὲ ἦν καὶ
τὰς χεῖρας οὐκ ἂν καθεώρων· τὴν δὲ βουλὴν προβουλεύ-
8 σασαν εἰσενεγκεῖν, ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἄνδρες κρίνοιντο. μετὰ
δὲ ταῦτα ἐγίγνετο Ἀπατούρια, ἐν οἷς οἵ τε πατέρες καὶ
οἱ συγγενεῖς σύνεισι σφίσιν αὐτοῖς. οἱ οὖν περὶ τὸν
Θηραμένην παρεσκεύασαν ἀνθρώπους μέλανα ἱμάτια ἔχον-
τας καὶ ἐν χρῷ κεκαρμένους πολλοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ,
ἵνα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἥκοιεν, ὡς δὴ συγγενεῖς ὄντες τῶν
ἀπολωλότων, καὶ Καλλίξενον ἔπεισαν ἐν τῇ βουλῇ κατη-
9 γορεῖν τῶν στρατηγῶν. ἐντεῦθεν ἐκκλησίαν ἐποίουν, εἰς
ἣν ἡ βουλὴ εἰσήνεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην Καλλιξένου
εἰπόντος τήνδε· Ἐπειδὴ τῶν τε κατηγορούντων κατὰ τῶν
στρατηγῶν καὶ ἐκείνων ἀπολογουμένων ἐν τῇ προτέρᾳ
ἐκκλησίᾳ ἀκηκόασι, διαψηφίσασθαι Ἀθηναίους πάντας
κατὰ φυλάς· θεῖναι δὲ εἰς τὴν φυλὴν ἑκάστην δύο ὑδρίας·
ἐφ' ἑκάστῃ δὲ τῇ φυλῇ κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δοκοῦσιν
ἀδικεῖν οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνελόμενοι τοὺς νικήσαντας ἐν
τῇ ναυμαχίᾳ, εἰς τὴν προτέραν ψηφίσασθαι, ὅτῳ δὲ μή,

εἰς τὴν ὑστέραν· ἂν δὲ δόξωσιν ἀδικεῖν, θανάτῳ ζημιῶσαι 10
καὶ τοῖς ἕνδεκα παραδοῦναι καὶ τὰ χρήματα δημοσιεῦσαι,
τὸ δ' ἐπιδέκατον τῆς θεοῦ εἶναι. παρῆλθε δέ τις εἰς τὴν 11
ἐκκλησίαν φάσκων ἐπὶ τεύχους ἀλφίτων σωθῆναι· ἐπι-
στέλλειν δ' αὐτῷ τοὺς ἀπολλυμένους, ἐὰν σωθῇ, ἀπαγ-
γεῖλαι τῷ δήμῳ, ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνείλοντο τοὺς
ἀρίστους ὑπὲρ τῆς πατρίδος γενομένους. τὸν δὲ Καλ- 12
λίξενον προσεκαλέσαντο παράνομα φάσκοντες συγγεγρα-
φέναι Εὐρυπτόλεμός τε ὁ Πεισιάνακτος καὶ ἄλλοι τινές.
τοῦ δὲ δήμου ἔνιοι ταῦτα ἐπῄνουν, τὸ δὲ πλῆθος ἐβόα
δεινὸν εἶναι, εἰ μή τις ἐάσει τὸν δῆμον πράττειν ὃ ἂν
βούληται. καὶ ἐπὶ τούτοις εἰπόντος Λυκίσκου καὶ τού- 13
τους τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι ᾗπερ καὶ τοὺς στρατηγούς,
ἐὰν μὴ ἀφῶσι τὴν κλῆσιν, ἐπεθορύβησε πάλιν ὁ ὄχλος,
καὶ ἠναγκάσθησαν ἀφιέναι τὰς κλήσεις. τῶν δὲ πρυτά- 14
νεών τινων οὐ φασκόντων προθήσειν τὴν διαψήφισιν
παρὰ τὸν νόμον, αὖθις Καλλίξενος ἀναβὰς κατηγόρει
αὐτῶν τὰ αὐτά. οἱ δὲ ἐβόων καλεῖν τοὺς οὐ φάσκοντας.
οἱ δὲ πρυτάνεις φοβηθέντες ὡμολόγουν πάντες προθήσειν 15
πλὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου· οὗτος δ' οὐκ ἔφη ἀλλ'
ἢ κατὰ νόμον πάντα ποιήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναβὰς 16
Εὐρυπτόλεμος ἔλεξεν ὑπὲρ τῶν στρατηγῶν τάδε·

Τὰ μὲν κατηγορήσων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀνέβην
ἐνθάδε Περικλέους ἀναγκαίου μοι ὄντος καὶ ἐπιτηδείου
καὶ Διομέδοντος φίλου, τὰ δ' ὑπεραπολογησόμενος, τὰ δὲ
συμβουλεύσων ἅ μοι δοκεῖ ἄριστα εἶναι ἁπάσῃ τῇ πόλει.
κατηγορῶ μὲν οὖν αὐτῶν, ὅτι ἔπεισαν τοὺς συνάρχοντας 17
βουλομένους πέμπειν γράμματα τῇ τε βουλῇ καὶ ὑμῖν,
ὅτι ἐπέταξαν τῷ Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ τετταράκοντα
καὶ ἑπτὰ τριήρεσιν ἀνελέσθαι τοὺς ναυαγούς, οἱ δὲ οὐκ
ἀνείλοντο. εἶτα νῦν τὴν αἰτίαν κοινὴν ἔχουσιν ἐκείνων 18
ἰδίᾳ ἁμαρτόντων καὶ ἀντὶ τῆς τότε φιλανθρωπίας νῦν
ὑπ' ἐκείνων τε καί τινων ἄλλων ἐπιβουλευόμενοι κινδυ-
νεύουσιν ἀπολέσθαι· οὐκ, ἂν ὑμεῖς γέ μοι πείθησθε τὰ 19
δίκαια καὶ ὅσια ποιοῦντες καὶ ὅθεν μάλιστα τἀληθῆ
πεύσεσθε καὶ οὐ μετανοήσαντες ὕστερον εὑρήσετε σφᾶς
αὐτοὺς ἡμαρτηκότας τὰ μέγιστα εἰς θεούς τε καὶ ὑμᾶς

αὐτούς. συμβουλεύω δ' ὑμῖν, ἐν οἷς οὔθ' ὑπ' ἐμοῦ οὔθ'
ὑπ' ἄλλου οὐδενὸς ἔστιν ἐξαπατηθῆναι ὑμᾶς καὶ τοὺς
ἀδικοῦντας εἰδότες κολάσεσθε ᾗ ἂν βούλησθε δίκῃ καὶ
ἅμα πάντας καὶ καθ' ἕνα ἕκαστον, εἰ μὴ πλέον ἀλλὰ μίαν
ἡμέραν δόντες αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογήσασθαι μηδ'
20 ἄλλοις μᾶλλον πιστεύοντες ἢ ὑμῖν αὐτοῖς. ἴστε δέ, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντες, ὅτι τὸ Καννωνοῦ ψήφισμά
ἐστιν ἰσχυρότατον, ὃ κελεύει, ἐάν τις τὸν τῶν Ἀθηναίων
δῆμον ἀδικῇ, δεδεμένον ἀποδικεῖν ἐν τῷ δήμῳ καὶ ἐὰν
καταγνωσθῇ ἀδικεῖν, ἀποθανεῖν εἰς τὸ βάραθρον ἐμβλη-
θέντα, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημευθῆναι καὶ τῆς θεοῦ
21 τὸ ἐπιδέκατον εἶναι. κατὰ τοῦτο τὸ ψήφισμα κελεύω
κρίνεσθαι τοὺς στρατηγοὺς καὶ νὴ Δία, ἂν ὑμῖν γε δοκῇ,
πρῶτον Περικλέα τὸν ἐμοὶ προσήκοντα· αἰσχρὸν γάρ μοί
ἐστιν ἐκεῖνον περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ τὴν ὅλην πόλιν.
22 τοῦτο δ' εἰ βούλεσθε, κατὰ τόνδε τὸν νόμον κρίνατε, ὅς
ἐστιν ἐπὶ τοῖς ἱεροσύλοις καὶ προδόταις, ἐάν τις ἢ τὴν
πόλιν προδιδῷ ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κριθέντα ἐν δικαστηρίῳ,
ἂν καταγνωσθῇ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ, τὰ δὲ χρήματα
23 αὐτοῦ δημόσια εἶναι. τούτων ὁποτέρῳ βούλεσθε, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, τῷ νόμῳ κρινέσθωσαν οἱ ἄνδρες κατὰ
ἕνα ἕκαστον διῃρημένων τῆς ἡμέρας τριῶν μερῶν, ἑνὸς
μὲν ἐν ᾧ συλλέγεσθαι ὑμᾶς δεῖ καὶ διαψηφίζεσθαι, ἐάν
τε ἀδικεῖν δοκῶσιν ἐάν τε μή, ἑτέρου δ' ἐν ᾧ κατηγορῆ-
24 σαι, ἑτέρου δ' ἐν ᾧ ἀπολογήσασθαι. τούτων δὲ γιγνο-
μένων οἱ μὲν ἀδικοῦντες τεύξονται τῆς μεγίστης τιμωρίας,
οἱ δ' ἀναίτιοι ἐλευθερωθήσονται ὑφ' ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι,
25 καὶ οὐκ ἀδίκως ἀπολοῦνται. ὑμεῖς δὲ κατὰ τὸν νόμον
εὐσεβοῦντες καὶ εὐορκοῦντες κρινεῖτε καὶ οὐ συμπολεμή-
σετε Λακεδαιμονίοις τοὺς ἐκείνους ἑβδομήκοντα ναῦς ἀφε-
λομένους καὶ νενικηκότας, τούτους ἀπολλύντες ἀκρίτους
26 παρὰ τὸν νόμον. τί δὲ καὶ δεδιότες σφόδρα οὕτως ἐπεί-
γεσθε; ἢ μὴ οὐχ ὑμεῖς ὃν ἂν βούλησθε ἀποκτείνητε καὶ
ἐλευθερώσητε, ἂν κατὰ τὸν νόμον κρίνητε, ἀλλ' οὐκ ἂν
παρὰ τὸν νόμον, ὥσπερ Καλλίξενος τὴν βουλὴν ἔπεισεν
27 εἰς τὸν δῆμον εἰσενεγκεῖν μιᾷ ψήφῳ; ἀλλ' ἴσως ἄν τινα
καὶ οὐκ αἴτιον ὄντα ἀποκτείναιτε, μεταμελήσει δὲ ὕστερον.

ἀναμνήσθητε, ὡς ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελὲς ἤδη ἐστί, πρὸς
δ' ἔτι καὶ περὶ θανάτου ἀνθρώπου ἡμαρτηκότες. δεινὰ 28
δ' ἂν ποιήσαιτε, εἰ Ἀριστάρχῳ μὲν πρότερον τὸν δῆμον
καταλύοντι, εἶτα δὲ Οἰνόην προδιδόντι Θηβαίοις πολε-
μίοις οὖσιν ἔδοτε ἡμέραν ἀπολογήσασθαι ᾗ ἐβούλετο καὶ
τἆλλα κατὰ τὸν νόμον προὔθετε, τοὺς δὲ στρατηγοὺς τοὺς
πάντα ὑμῖν κατὰ γνώμην πράξαντας, νικήσαντας δὲ τοὺς
πολεμίους τῶν αὐτῶν τούτων ἀποστερήσετε. μὴ ὑμεῖς 29
γε, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἑαυτῶν ὄντας τοὺς νόμους, δι' οὓς
μάλιστα μέγιστοί ἐστε, φυλάττοντες, ἄνευ τούτων μηδὲν
πράττειν πειρᾶσθε. ἐπανέλθετε δὲ καὶ ἐπ' αὐτὰ τὰ
πράγματα, καθ' ἃ καὶ αἱ ἁμαρτίαι δοκοῦσι γεγενῆσθαι
τοῖς στρατηγοῖς. ἐπεὶ γὰρ κρατήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ εἰς
τὴν γῆν κατέπλευσαν, Διομέδων μὲν ἐκέλευεν ἀναχθέντας
ἐπὶ κέρως ἅπαντας ἀναιρεῖσθαι τὰ ναυάγια καὶ τοὺς
ναυαγούς, Ἐρασινίδης δὲ ἐπὶ τοὺς πρὸς Μυτιλήνην πολε-
μίους τὴν ταχίστην πλεῖν ἅπαντας· Θρασύλος δ' ἀμφότερ'
ἂν ἔφη γενέσθαι, ἂν τὰς μὲν αὐτοῦ καταλίπωσι, ταῖς δὲ
ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέωσι· καὶ δοξάντων τούτων κατα- 30
λιπεῖν τρεῖς ναῦς ἕκαστον ἐκ τῆς αὐτοῦ συμμορίας, τῶν
στρατηγῶν ὀκτὼ ὄντων, καὶ τὰς τῶν ταξιάρχων δέκα καὶ
τὰς Σαμίων δέκα καὶ τὰς τῶν ναυάρχων τρεῖς· αὗται
ἅπασαι γίγνονται ἑπτὰ καὶ τετταράκοντα, τέτταρες περὶ
ἑκάστην ναῦν τῶν ἀπολωλυιῶν δώδεκα οὐσῶν. τῶν δὲ 31
καταλειφθέντων ταξιάρχων ἦσαν καὶ Θρασύβουλος καὶ
Θηραμένης, ὃς ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ κατηγόρει τῶν
στρατηγῶν. ταῖς δὲ ἄλλαις ναυσὶν ἔπλεον ἐπὶ τὰς πολε-
μίας. τί τούτων οὐχ ἱκανῶς καὶ καλῶς ἔπραξαν; οὐκοῦν
δίκαιον τὰ μὲν πρὸς τοὺς πολεμίους μὴ καλῶς πραχθέντα
τοὺς πρὸς τούτους ταχθέντας ὑπέχειν λόγον, τοὺς δὲ πρὸς
τὴν ἀναίρεσιν, μὴ ποιήσαντας ἃ οἱ στρατηγοὶ ἐκέλευσαν,
διότι οὐκ ἀνείλοντο, κρίνεσθαι. τοσοῦτον δ' ἔχω εἰπεῖν 32
ὑπὲρ ἀμφοτέρων, ὅτι ὁ χειμὼν διεκώλυσε μηδὲν πρᾶξαι
ὧν οἱ στρατηγοὶ παρεσκευάσαντο. τούτων δὲ μάρτυρες
οἱ σωθέντες ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ὧν εἷς τῶν ἡμετέρων
στρατηγῶν ἐπὶ καταδύσης νεὼς διασωθείς, ὃν κελεύουσι
τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι καὶ αὐτὸν τότε δεόμενον ἀναι-

33 ρέσεως, ἥπερ τοὺς οὐ πράξαντας τὰ προσταχθέντα. μὴ
τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀντὶ μὲν τῆς νίκης καὶ τῆς
εὐτυχίας ὅμοια ποιήσητε τοῖς ἡττημένοις τε καὶ ἀτυχοῦσιν,
ἀντὶ δὲ τῶν ἐκ θεοῦ ἀναγκαίων ἀγνωμονεῖν δόξητε, προ-
δοσίαν καταγνόντες ἀντὶ τῆς ἀδυναμίας, οὐχ ἱκανοὺς γενο-
μένους διὰ τὸν χειμῶνα πρᾶξαι τὰ προσταχθέντα· ἀλλὰ
πολὺ δικαιότερον στεφάνοις γεραίρειν τοὺς νικῶντας ἢ
θανάτῳ ζημιοῦν πονηροῖς ἀνθρώποις πειθομένους.
34 Ταῦτ' εἰπὼν Εὐρυπτόλεμος ἔγραψε γνώμην κατὰ τὸ
Καννωνοῦ ψήφισμα κρίνεσθαι τοὺς ἄνδρας δίχα ἕκαστον·
ἡ δὲ τῆς βουλῆς ἦν μιᾷ ψήφῳ ἅπαντας κρίνειν. τούτων
δὲ διαχειροτονουμένων τὸ μὲν πρῶτον ἔκριναν τὴν Εὐρυ-
πτολέμου· ὑπομοσαμένου δὲ Μενεκλέους καὶ πάλιν δια-
χειροτονίας γενομένης ἔκριναν τὴν τῆς βουλῆς. καὶ μετὰ
ταῦτα κατεψηφίσαντο τῶν ναυμαχησάντων στρατηγῶν
35 ὀκτὼ ὄντων· ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἕξ. καὶ οὐ πολλῷ
χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ἐψηφίσαντο,
οἵτινες τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν, προβολὰς αὐτῶν εἶναι καὶ
ἐγγυητὰς καταστῆσαι, ἕως ἂν κριθῶσιν, εἶναι δὲ καὶ Καλ-
λίξενον τούτων. προυβλήθησαν δὲ καὶ ἄλλοι τέτταρες
καὶ ἐδέθησαν ὑπὸ τῶν ἐγγυησαμένων. ὕστερον δὲ στά-
σεώς τινος γενομένης, ἐν ᾗ Κλεοφῶν ἀπέθανεν, ἀπέδρα-
σαν οὗτοι πρὶν κριθῆναι· Καλλίξενος δὲ κατελθὼν ὅτε
καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς εἰς τὸ ἄστυ, μισούμενος ὑπὸ πάντων
λιμῷ ἀπέθανεν.

B.

1 Οἱ δ' ἐν τῇ Χίῳ μετὰ τοῦ Ἐτεονίκου στρατιῶται ὄντες,
ἕως μὲν θέρος ἦν, ἀπό τε τῆς ὥρας ἐτρέφοντο καὶ ἐργα-
ζόμενοι μισθοῦ κατὰ τὴν χώραν· ἐπεὶ δὲ χειμὼν ἐγένετο
καὶ τροφὴν οὐκ εἶχον γυμνοί τε ἦσαν καὶ ἀνυπόδητοι,
συνίσταντο ἀλλήλοις καὶ συνετίθεντο ὡς τῇ Χίῳ ἐπιθη-
σόμενοι· οἷς δὲ ταῦτα ἀρέσκοι κάλαμον φέρειν ἐδόκει,
2 ἵνα ἀλλήλους μάθοιεν ὁπόσοι εἴησαν. πυθόμενος δὲ τὸ
σύνθημα ὁ Ἐτεόνικος ἀπόρως μὲν εἶχε, τί χρῷτο τῷ
πράγματι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν καλαμηφόρων· τό τε γὰρ

ι τοῦ ἐμφανοῦς ἐπιχειρῆσαι σφαλερὸν ἐδόκει εἶναι, μὴ ἐς τὰ ὅπλα ὁρμήσωσι καὶ τὴν πόλιν κατασχόντες καὶ ολέμιοι γενόμενοι ἀπολέσωσι πάντα τὰ πράγματα, ἂν ρατήσωσι, τό τ' αὖ ἀπολλύναι ἀνθρώπους συμμάχους ολλοὺς δεινὸν ἐφαίνετο εἶναι, μή τινα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας διαβολὴν σχοῖεν καὶ οἱ στρατιῶται δύσνοι πρὸς ὰ πράγματα ὦσιν· ἀναλαβὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας πεν- 3
εκαίδεκα ἐγχειρίδια ἔχοντας ἐπορεύετο κατὰ τὴν πόλιν αὶ ἐντυχών τινι ὀφθαλμιῶντι ἀνθρώπῳ ἀπιόντι ἐξ ατρείου κάλαμον ἔχοντι ἀπέκτεινε. θορύβου δὲ γενο- 4
ένου καὶ ἐρωτώντων τινῶν, διὰ τί ἀπέθανεν ὁ ἄνθρω- ος, παραγγέλλειν ἐκέλευεν ὁ Ἐτεόνικος, ὅτι τὸν κάλαμον ἶχε. κατὰ δὲ τὴν παραγγελίαν ἐρρίπτουν πάντες ὅσοι ἶχον τοὺς καλάμους, ἀεὶ ὁ ἀκούων δεδιώς, μὴ ὀφθείη χων. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἐτεόνικος συγκαλέσας τοὺς Χίους 5
ρήματα ἐκέλευσε συνενεγκεῖν, ὅπως οἱ ναῦται λάβωσι ισθὸν καὶ μὴ νεωτερίσωσί τι· οἱ δὲ εἰσήνεγκαν· ἅμα δὲ ἰς τὰς ναῦς ἐσήμηνεν εἰσβαίνειν· προσιὼν δὲ ἐν μέρει αρ' ἑκάστην ναῦν παρεθάρρυνέ τε καὶ παρῄνει πολλά, ὡς τοῦ γεγενημένου οὐδὲν εἰδώς, καὶ μισθὸν ἑκάστῳ ηνὸς διέδωκε. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι καὶ οἱ ἄλλοι σύμ- 6
αχοι συλλεγέντες εἰς Ἔφεσον ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν νεστηκότων πραγμάτων πέμπειν εἰς Λακεδαίμονα πρέ- σβεις ταῦτά τε ἐροῦντας καὶ Λύσανδρον αἰτήσοντας ἐπὶ ὰς ναῦς, εὖ φερόμενον παρὰ τοῖς συμμάχοις κατὰ τὴν ροτέραν ναυαρχίαν, ὅτε καὶ τὴν ἐν Νοτίῳ ἐνίκησε ναυ- αχίαν. καὶ ἀπεπέμφθησαν πρέσβεις, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ 7
παρὰ Κύρου ταὐτὰ λέγοντες ἄγγελοι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν τὸν Λύσανδρον ὡς ἐπιστολέα, ναύαρχον δὲ Ἄρακον· οὐ γὰρ νόμος αὐτοῖς δὶς τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν· τὰς μέντοι ναῦς παρέδοσαν Λυσάνδρῳ[, ἐτῶν ἤδη τῷ πολέμῳ πέντε καὶ εἴκοσι παρεληλυθότων].

Τούτῳ δὲ τῷ ἐνιαυτῷ καὶ Κῦρος ἀπέκτεινεν Αὐτοβοι- 8
σάκην καὶ Μιτραῖον, υἱεῖς ὄντας τῆς Δαρειαίου ἀδελφῆς τῆς τοῦ Ξέρξου τοῦ Δαρείου πατρός, ὅτι αὐτῷ ἀπαν- τῶντες οὐ διέωσαν διὰ τῆς κόρης τὰς χεῖρας, ὃ ποιοῦσι βασιλεῖ μόνον· ἡ δὲ κόρη ἐστὶ μακρότερον ἢ χειρίς, ἐν ᾗ

9 τὴν χεῖρα ἔχων οὐδὲν ἂν δύναιτο ποιῆσαι. Ἱεραμένη
μὲν οὖν καὶ ἡ γυνὴ ἔλεγον πρὸς Δαρειαῖον δεινὸν εἶναι
εἰ περιόψεται τὴν λίαν ὕβριν τούτου· ὁ δὲ αὐτὸν μετα-
πέμπεται ὡς ἀρρωστῶν, πέμψας ἀγγέλους.
10 Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει[, ἐπὶ Ἀρχύτα μὲν ἐφορεύοντος
ἄρχοντος δ' ἐν Ἀθήναις Ἀλεξίου,] Λύσανδρος ἀφικόμενος
εἰς Ἔφεσον μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐκ Χίου σὺν ταῖς
ναυσὶ καὶ τὰς ἄλλας πάσας συνήθροισεν, εἴ πού τις ἦν,
καὶ ταύτας τ' ἐπεσκεύαζε καὶ ἄλλας ἐν Ἀντάνδρῳ ἐναυπη-
11 γεῖτο. ἐλθὼν δὲ παρὰ Κῦρον χρήματα ᾔτει· ὁ δ' αὐτῷ
εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν παρὰ βασιλέως ἀνηλωμένα εἴη καὶ ἔτι
πλείω πολλῷ, δεικνύων, ὅσα ἕκαστος τῶν ναυάρχων ἔχοι,
12 ὅμως δ' ἔδωκε. λαβὼν δὲ ὁ Λύσανδρος τἀργύριον ἐπὶ
τὰς τριήρεις τριηράρχους ἐπέστησε καὶ τοῖς ναύταις τὸν
ὀφειλόμενον μισθὸν ἀπέδωκε. παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ
τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐν τῇ Σάμῳ.
13 Κῦρος δ' ἐπὶ τούτοις μετεπέμψατο Λύσανδρον, ἐπεὶ
αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ἧκεν ἄγγελος λέγων, ὅτι ἀρρω-
στῶν ἐκεῖνον καλοίη, ὢν ἐν Θαμνηρίοις τῆς Μηδίας ἐγγὺς
14 Καδουσίων, ἐφ' οὓς ἐστράτευσεν ἀφεστῶτας. ἥκοντα δὲ
Λύσανδρον οὐκ εἴα ναυμαχεῖν πρὸς Ἀθηναίους, ἐὰν μὴ
πολλῷ πλείους ναῦς ἔχῃ· εἶναι γὰρ χρήματα πολλὰ καὶ
βασιλεῖ καὶ αὐτῷ, ὥστε τούτου ἕνεκεν πολλὰς πληροῦν.
παρέδειξε δ' αὐτῷ πάντας τοὺς φόρους τοὺς ἐκ τῶν πό-
λεων, οἳ αὐτῷ ἴδιοι ἦσαν, καὶ τὰ περιττὰ χρήματα ἔδωκε·
καὶ ἀναμνήσας, ὡς εἶχε φιλίας πρός τε τὴν τῶν Λακε-
δαιμονίων πόλιν καὶ πρὸς Λύσανδρον ἰδίᾳ, ἀνέβαινε παρὰ
τὸν πατέρα.
15 Λύσανδρος δ', ἐπεὶ αὐτῷ Κῦρος πάντα παραδοὺς τὰ
αὑτοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἀρρωστοῦντα μετάπεμπτος ἀνέ-
βαινε, μισθὸν διαδοὺς τῇ στρατιᾷ ἀνήχθη τῆς Καρίας εἰς
τὸν Κεράμειον κόλπον. καὶ προσβαλὼν πόλει τῶν Ἀθη-
ναίων συμμάχῳ ὄνομα Κεδρείαις τῇ ὑστεραίᾳ προσβολῇ
κατὰ κράτος αἱρεῖ καὶ ἐξηνδραπόδισεν. ἦσαν δὲ μιξο-
βάρβαροι οἱ ἐνοικοῦντες. ἐκεῖθεν δὲ ἀπέπλευσεν εἰς
16 Ῥόδον. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὁρμώμενοι τὴν βασι-
λέως κακῶς ἐποίουν καὶ ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἔφεσον

ιέπλεον καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν καὶ στρα-
γοὺς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο Μένανδρον,
ιδέα, Κηφισόδοτον. Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ 17
ν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον πρός τε τῶν
λοίων τὸν ἔκπλουν καὶ ἐπὶ τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῶν
όλεις. ἀνήγοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πε-
ίγιοι· ἡ γὰρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν· Λύσανδρος δ' ἐξ 18
βύδου παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὖσαν Ἀθη-
ιίων· καὶ οἱ Ἀβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ· ἡγεῖτο
ὁ θώραξ Λακεδαιμόνιος. προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει αἱ- 19
οῦσι κατὰ κράτος, καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται οὖσαν
λουσίαν καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων
λήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος.
ἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες ὡρμίσαντο τῆς Χερ- 20
ονήσου ἐν Ἐλαιοῦντι ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν.
νταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ
Λάμψακον καὶ εὐθὺς ἀνήχθησαν εἰς Σηστόν. ἐκεῖθεν 21
' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμοὺς
ντίον τῆς Λαμψάκου· διέχει δ' ὁ Ἑλλήσποντος ταύτῃ
ταδίους ὡς πεντεκαίδεκα. ἐνταῦθα δὲ ἐδειπνοποιοῦντο. 22
Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμηνεν
ἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δὲ
παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα
παραβαλὼν προεῖπεν, ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως
ηδὲ ἀνάξοιτο. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι 23
πὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν.
πεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ
ν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσαν- 24
ρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἕπεσθαι τοῖς
Ἀθηναίοις, ἐπειδὰν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ,τι ποιοῦσιν
ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. καὶ οὐ πρότερον ἐξεβί-
ίασεν ἐκ τῶν νεῶν, πρὶν αὗται ἧκον. ταῦτα δ' ἐποίει
τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο. Ἀλκι- 25
βιάδης δὲ κατιδὼν ἐκ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐν
αἰγιαλῷ ὁρμοῦντας καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπι-
τήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ
τῶν νεῶν, τοὺς δὲ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλει

ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὁρμεῖν, ἀλλ
μεθορμίσαι εἰς Σηστὸν παρῄνει πρός τε λιμένα καὶ πρὸ
26 πόλιν· οὗ ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε. οἱ
δὲ στρατηγοί, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέναι
αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γὰρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον.
27 καὶ ὁ μὲν ᾤχετο. Λύσανδρος δ', ἐπεὶ ἦν ἡμέρα πέμπτη
ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἑπο-
μένοις, ἐπὴν κατίδωσιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδα-
σμένους κατὰ τὴν Χερρόνησον, ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον
καθ' ἑκάστην ἡμέραν τά τε σιτία πόρρωθεν ὠνούμενοι καὶ
καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν,
ἀποπλέοντας τοὔμπαλιν παρ' αὐτὸν ἆραι ἀσπίδα κατὰ
μέσον τὸν πλοῦν. οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν ὡς ἐκέλευσε.
28 Λύσανδρος δ' εὐθὺς ἐσήμηνε τὴν ταχίστην πλεῖν, συμ-
παρῄει δὲ καὶ Θώραξ τὸ πεζὸν ἔχων. Κόνων δὲ ἰδὼν
τὸν ἐπίπλουν ἐσήμηνεν εἰς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος.
διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν
δίκροτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί·
ἡ δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἑπτὰ πλήρεις ἀνή-
χθησαν ἀθρόαι καὶ ἡ Πάραλος, τὰς δ' ἄλλας πάσας
Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ. τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας
ἐν τῇ γῇ συνέλεξεν· οἱ δὲ καὶ ἔφυγον εἰς τὰ τειχύδρια.
29 Κόνων δὲ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθη-
ναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχὼν ἐπὶ τὴν
Ἀβαρνίδα τὴν Λαμψάκου ἄκραν ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα
τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἱστία καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὼ ναυσὶν
ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον, ἡ δὲ Πάραλος εἰς
30 τὰς Ἀθήνας ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα. Λύσανδρος δὲ
τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τἆλλα πάντα εἰς
Λάμψακον ἀπήγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους
τε καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. ᾗ δ' ἡμέρᾳ ταῦτα κατειρ-
γάσατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον λῃστὴν εἰς
Λακεδαίμονα ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα, ὃς ἀφικόμενος
31 τριταῖος ἀπήγγειλε. μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος ἀθροίσας
τοὺς συμμάχους ἐκέλευσε βουλεύεσθαι περὶ τῶν αἰχμα-
λώτων. ἐνταῦθα δὴ κατηγορίαι ἐγίγνοντο πολλαὶ τῶν
Ἀθηναίων, ἅ τε ἤδη παρανενομήκεσαν καὶ ἃ ἐψηφισμένοι

ἦσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων, καὶ ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καὶ Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσειαν· Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ὃς τούτους διέφθειρεν. ἐλέγετο δὲ καὶ 32
ἄλλα πολλὰ καὶ ἔδοξεν ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι πλὴν Ἀδειμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος· ᾐτιάθη μέντοι ὑπό τινων προδοῦναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δὲ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὃς τοὺς Ἀνδρίους καὶ Κορινθίους κατεκρήμνισε, τί εἴη ἄξιος παθεῖν ἀρξάμενος εἰς Ἕλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν.

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ 2
τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα. οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος δὲ τούς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων 2
καὶ εἴ τινά που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοσε δ' οὔ, εἰδώς, ὅτι ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνος Σθενέλαον ἁρμοστὴν Λάκωνα αὐτὸς ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς 3
ἐλέγετο ἡ συμφορὰ καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτούς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκίᾳ, καὶ Ἱστιαιέας καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. τῇ 4
δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἔδοξε τούς τε λιμένας ἀποχῶσαι πλὴν ἑνὸς καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τἆλλα πάντα ὡς εἰς πολιορκίαν

παρασκευάζειν τὴν πόλιν. καὶ οὗτοι μὲν περὶ ταῦτα
ἦσαν.
5 *Λύσανδρος δ᾽ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶ διακοσίαις*
ἀφικόμενος εἰς Λέσβον κατεσκευάσατο τάς τε ἄλλας πόλεις
ἐν αὐτῇ καὶ Μυτιλήνην· εἰς δὲ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία
ἔπεμψε δέκα τριήρεις ἔχοντα Ἐτεόνικον, ὃς τὰ ἐκεῖ πάντα
6 *πρὸς Λακεδαιμονίους μετέστησεν. εὐθὺς δὲ καὶ ἡ ἄλλη*
Ἑλλὰς ἀφειστήκει Ἀθηναίων μετὰ τὴν ναυμαχίαν πλὴν
Σαμίων· οὗτοι δὲ σφαγὰς τῶν γνωρίμων ποιήσαντες
7 *κατεῖχον τὴν πόλιν. Λύσανδρος δὲ μετὰ ταῦτα ἔπεμψε*
πρὸς Ἆγίν τε εἰς Δεκέλειαν καὶ εἰς Λακεδαίμονα, ὅτι
προσπλεῖ σὺν διακοσίαις ναυσί. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐξῄε-
σαν πανδημεὶ καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι πλὴν Ἀργείων,
παραγγείλαντος τοῦ ἑτέρου Λακεδαιμονίων βασιλέως Παυ-
8 *σανίου. ἐπεὶ δ᾽ ἅπαντες ἠθροίσθησαν, ἀναλαβὼν αὐτοὺς*
πρὸς τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῷ
9 *καλουμένῳ γυμνασίῳ. Λύσανδρος δὲ ἀφικόμενος εἰς*
Αἴγιναν ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἐδύνατο
πλείστους ἀθροίσας αὐτῶν, ὡς δ᾽ αὔτως καὶ Μηλίοις καὶ
τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῆς αὐτῶν ἐστέροντο. μετὰ δὲ τοῦτο
δῃώσας Σαλαμῖνα ὡρμίσατο πρὸς τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ
πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν καὶ τὰ πλοῖα εἶργε τοῦ εἴσπλου.
10 *Οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ*
θάλατταν ἠπόρουν, τί χρὴ ποιεῖν, οὔτε νεῶν οὔτε συμ-
μάχων αὐτοῖς ὄντων οὔτε σίτου· ἐνόμιζον δ᾽ οὐδεμίαν
εἶναι σωτηρίαν τοῦ μὴ παθεῖν ἃ οὐ τιμωρούμενοι ἐποί-
ησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕβριν ἠδίκουν ἀνθρώπους μικροπο-
λίτας οὐδ᾽ ἐπὶ μιᾷ αἰτίᾳ ἑτέρᾳ ἢ ὅτι ἐκείνοις συνεμάχουν.
11 *διὰ ταῦτα τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιήσαντες ἐκαρτέρουν*
καὶ ἀποθνησκόντων ἐν τῇ πόλει λιμῷ πολλῶν οὐ διελέ-
γοντο περὶ διαλλαγῆς. ἐπεὶ δὲ παντελῶς ἤδη ὁ σῖτος
ἐπελελοίπει, ἔπεμψαν πρέσβεις παρ᾽ Ἆγιν, βουλόμενοι
σύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίοις ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὸν
12 *Πειραιᾶ καὶ ἐπὶ τούτοις συνθήκας ποιεῖσθαι. ὁ δὲ αὐτοὺς*
εἰς Λακεδαίμονα ἐκέλευεν ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος αὐτός.
ἐπεὶ δ᾽ ἀπήγγειλαν οἱ πρέσβεις ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις,
13 *ἔπεμψαν αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα. οἱ δ᾽ ἐπεὶ ἦσαν ἐν*

Σελλασίᾳ [πλησίον] τῆς Λακωνικῆς καὶ ἐπύθοντο οἱ ἔφοροι
αὐτῶν ἃ ἔλεγον, ὄντα οἷάπερ καὶ πρὸς Ἆγιν, αὐτόθεν
αὐτοὺς ἐκέλευον ἀπιέναι καὶ εἴ τι δέονται εἰρήνης, κάλλιον
ἥκειν βουλευσαμένους. | οἱ δὲ πρέσβεις ἐπεὶ ἧκον οἴκαδε 14
καὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα εἰς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε
πᾶσιν· ᾤοντο γὰρ ἀνδραποδισθήσεσθαι καὶ ἕως ἂν πέμ-
πωσιν ἑτέρους πρέσβεις, πολλοὺς τῷ λιμῷ ἀπολεῖσθαι.
περὶ δὲ τῶν τειχῶν τῆς καθαιρέσεως οὐδεὶς ἐβούλετο 15
συμβουλεύειν· Ἀρχέστρατος γὰρ εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ Λακε-
δαιμονίοις κράτιστον εἶναι ἐφ᾽ οἷς προὐκαλοῦντο εἰρήνην
ποιεῖσθαι ἐδέθη· προὐκαλοῦντο δὲ τῶν μακρῶν τειχῶν
ἐπὶ δέκα σταδίους καθελεῖν ἑκατέρου· ἐγένετο δὲ ψήφισμα
μὴ ἐξεῖναι περὶ τούτων συμβουλεύειν. τοιούτων δὲ ὄντων 16
Θηραμένης ἐν ἐκκλησίᾳ εἶπεν, ὅτι εἰ βούλονται αὐτὸν
πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἥξει Λακεδαιμονίους
πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέ-
χουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἕνεκα. πεμφθεὶς δὲ
διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλείω, ἐπιτη-
ρῶν ὁπότε Ἀθηναῖοι ἔμελλον διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν
σῖτον ἅπαντα ὅ,τι τις λέγοι ὁμολογήσειν. ἐπεὶ δ᾽ ἧκε 17
τετάρτῳ μηνί, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι αὐτὸν Λύσαν-
δρος τέως μὲν κατέχοι, εἶτα κελεύοι εἰς Λακεδαίμονα
ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος ὧν ἐρωτῷτο ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἀλλὰ
τοὺς ἐφόρους. μετὰ ταῦτα ᾑρέθη πρεσβευτὴς εἰς Λακε-
δαίμονα αὐτοκράτωρ δέκατος αὐτός. | Λύσανδρος δὲ τοῖς 18
ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ᾽ ἄλλων Λακεδαιμονίων
Ἀριστοτέλην, φυγάδα Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο
Θηραμένει, ἐκείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καὶ πολέμου.
Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελ- 19
λασίᾳ, ἐρωτώμενοι δέ, ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν, εἶπον, ὅτι
αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης, μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καλεῖν
ἐκέλευον αὐτούς. ἐπεὶ δ᾽ ἧκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ
ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ
ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ᾽ ἐξαι-
ρεῖν. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδρα- 20
ποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κιν-
δύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ᾽ ἐποιοῦντο εἰρήνην ἐφ᾽

ᾧ τά τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ
τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας
καθέντας τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακε-
δαιμονίοις ἕπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὅποι
21 ἂν ἡγῶνται. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις
ἐπανέφερον ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. εἰσιόντας δ' αὐτοὺς
ὄχλος περιεχεῖτο πολύς, φοβούμενοι, μὴ ἄπρακτοι ἥκοιεν·
οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυ-
22 μένων τῷ λιμῷ. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις,
ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει
δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων, ὡς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαι-
μονίοις καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν. ἀντειπόντων δέ τινων
αὐτῷ, πολὺ δὲ πλειόνων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχε-
23 σθαι τὴν εἰρήνην. μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει
εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κατῄεσαν καὶ τὰ τείχη
κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες
ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας.

24 Καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγεν, ἐν ᾧ μεσοῦντι Διονύσιος ὁ Ἑρμοκράτους Συρακόσιος ἐτυράννησε, μάχῃ μὲν πρότερον ἡττηθέντων ὑπὸ Συρακοσίων Καρχηδονίων, σπάνει δὲ σίτου ἑλόντων Ἀκράγαντα, ἐκλιπόντων τῶν Σικελιωτῶν τὴν πόλιν.

3 Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει[, ᾧ ἦν Ὀλυμπιάς, ᾗ τὸ στάδιον
ἐνίκα Κροκίνας Θετταλός, Ἐνδίου ἐν Σπάρτῃ ἐφορεύοντος,
Πυθοδώρου δ' ἐν Ἀθήναις ἄρχοντος, ὃν Ἀθηναῖοι, ὅτι
ἐν ὀλιγαρχίᾳ ἡρέθη, οὐκ ὀνομάζουσιν, ἀλλ' ἀναρχίαν τὸν
2 ἐνιαυτὸν καλοῦσιν. ἐγένετο δὲ αὕτη ἡ ὀλιγαρχία ὧδε.]
ἔδοξε τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἑλέσθαι, οἳ τοὺς πα-
τρίους νόμους συγγράψουσι, καθ' οὓς πολιτεύσουσι. καὶ
ᾑρέθησαν οἵδε, Πολυχάρης, Κριτίας, Μηλόβιος, Ἱππό-
λοχος, Εὐκλείδης, Ἱέρων, Μνησίλοχος, Χρέμων, Θηρα-
μένης, Ἀρεσίας, Διοκλῆς, Φαιδρίας, Χαιρέλεως, Ἀναίτιος,
Πείσων, Σοφοκλῆς, Ἐρατοσθένης, Χαρικλῆς, Ὀνομακλῆς,
Θέογνις, Αἰσχίνης, Θεογένης, Κλεομήδης, Ἐρασίστρα-
τος, Φείδων, Δρακοντίδης, Εὐμάθης, Ἀριστοτέλης, Ἱπ-
3 πόμαχος, Μνησιθείδης. τούτων δὲ πραχθέντων ἀπέ-
πλει Λύσανδρος πρὸς Σάμον, Ἆγις δ' ἐκ τῆς Δεκελείας

ἀπαγαγὼν τὸ πεζὸν στράτευμα διέλυσε κατὰ πόλεις
ἑκάστους.
Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν περὶ ἡλίου ἔκλειψιν Λυκό- 4
φρων ὁ Φεραῖος, βουλόμενος ἄρξαι ὅλης τῆς Θετταλίας,
τοὺς ἐναντιουμένους αὐτῷ τῶν Θετταλῶν, Λαρισαίους τε
καὶ ἄλλους, μάχῃ ἐνίκησε καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν.
Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Διονύσιος ὁ Συρακόσιος 5
τύραννος μάχῃ ἡττηθεὶς ὑπὸ Καρχηδονίων Γέλαν καὶ
Καμάριναν ἀπώλεσε. μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Λεοντῖνοι Συρα-
κοσίοις συνοικοῦντες ἀπέστησαν εἰς τὴν αὑτῶν πόλιν
ἀπὸ Διονυσίου καὶ Συρακοσίων. παραχρῆμα δὲ καὶ οἱ
Συρακόσιοι ἱππεῖς ὑπὸ Διονυσίου εἰς Κατάνην ἀπεστά-
λησαν.
Οἱ δὲ Σάμιοι πολιορκούμενοι ὑπὸ Λυσάνδρου πάντῃ, 6
ἐπεὶ οὐ βουλομένων αὐτῶν τὸ πρῶτον ὁμολογεῖν προς-
βάλλειν ἤδη ἔμελλεν ὁ Λύσανδρος, ὡμολόγησαν ἓν ἱμά-
τιον ἔχων ἕκαστος ἀπιέναι τῶν ἐλευθέρων, τὰ δ' ἄλλα
παραδοῦναι· καὶ οὕτως ἐξῆλθον. Λύσανδρος δὲ τοῖς 7
ἀρχαίοις πολίταις παραδοὺς τὴν πόλιν καὶ τὰ ἐνόντα
πάντα καὶ δέκα ἄρχοντας καταστήσας φρουρεῖν ἀφῆκε τὸ
τῶν συμμάχων ναυτικὸν κατὰ πόλεις, ταῖς δὲ Λακωνικαῖς 8
ναυσὶν ἀπέπλευσεν εἰς Λακεδαίμονα, ἀπάγων τά τε τῶν
αἰχμαλώτων νεῶν ἀκρωτήρια καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πειραιῶς
τριήρεις πλὴν δώδεκα καὶ στεφάνους, οὓς παρὰ τῶν πό-
λεων ἐλάμβανε δῶρα ἰδίᾳ, καὶ ἀργυρίου τετρακόσια καὶ
ἑβδομήκοντα τάλαντα, ἃ περιεγένοντο τῶν φόρων, οὓς
αὐτῷ Κῦρος παρέδειξεν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ εἴ τι ἄλλο
ἐκτήσατο ἐν τῷ πολέμῳ. ταῦτα δὲ πάντα Λακεδαιμονίοις 9
ἀπέδωκε, τελευτῶντος τοῦ θέρους[, εἰς ὃ ἑξάμηνος καὶ
ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἔτη τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα, ἐν οἷς ἔφοροι
οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο, Αἰνησίας πρῶτος, ἐφ' οὗ
ἤρξατο ὁ πόλεμος, πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῶν μετ'
Εὐβοίας ἅλωσιν τριακονταετίδων σπονδῶν, μετὰ δὲ τοῦτον 10
οἵδε, Βρασίδας, Ἴσανωρ, Σωστρατίδας, Ἔξαρχος, Ἀγησί-
στρατος, Ἀγγενίδας, Ὀνομακλῆς, Ζεύξιππος, Πιτύας, Πλει-
στόλας, Κλεινόμαχος, Ἴλαρχος, Λέων, Χαιρίλας, Πατη-
σιάδας, Κλεοσθένης, Λυκάριος, Ἐπήρατος, Ὀνομάντιος,

Ἀλεξιππίδας, Μισγολαΐδας, Ἰσίας, Ἄρακος, Εὐάρχιππος, Παντακλῆς, Πιτύας, Ἀρχύτας, Ἔνδιος, ἐφ' οὗ Λύσανδρος πράξας τὰ εἰρημένα οἴκαδε κατέπλευσεν].

11 *Οἱ δὲ τριάκοντα ᾑρέθησαν μέν, ἐπεὶ τάχιστα τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ περὶ τὸν Πειραιᾶ καθῃρέθη· αἱρεθέντες δὲ ἐφ' ᾧτε συγγράψαι νόμους, καθ' οὕστινας πολιτεύσοιντο, τούτους μὲν ἀεὶ ἔμελλον συγγράφειν τε καὶ ἀποδεικνύναι, βουλὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατέστησαν ὡς ἐδόκει*
12 *αὐτοῖς. ἔπειτα πρῶτον μὲν οὓς πάντες ᾔδεσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας καὶ τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς βαρεῖς ὄντας, συλλαμβάνοντες ὑπῆγον θανάτου· καὶ ἥ τε βουλὴ ἡδέως αὐτῶν κατεψηφίζετο οἵ τε ἄλλοι, ὅσοι συνῄδεσαν ἑαυτοῖς μὴ ὄντες τοιοῦτοι, οὐδὲν ἤχθοντο.*
13 *ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο βουλεύεσθαι, ὅπως ἂν ἐξείη αὐτοῖς τῇ πόλει χρῆσθαι ὅπως βούλοιντο, ἐκ τούτου πρῶτον μὲν πέμψαντες εἰς Λακεδαίμονα Αἰσχίνην τε καὶ Ἀριστοτέλην ἔπεισαν Λύσανδρον φρουροὺς σφίσι συμπρᾶξαι ἐλθεῖν, ἕως δὴ τοὺς πονηροὺς ἐκποδὼν ποιησάμενοι καταστή-*
14 *σαιντο τὴν πολιτείαν· θρέψειν δὲ αὐτοὶ ὑπισχνοῦντο. ὁ δὲ πεισθεὶς τούς τε φρουροὺς καὶ Καλλίβιον ἁρμοστὴν συνέπραξεν αὐτοῖς πεμφθῆναι. οἱ δ' ἐπεὶ τὴν φρουρὰν ἔλαβον, τὸν μὲν Καλλίβιον ἐθεράπευον πάσῃ θεραπείᾳ, ὡς πάντα ἐπαινοίη, ἃ πράττοιεν, τῶν δὲ φρουρῶν τούτου συμπέμποντος αὐτοῖς οὓς ἐβούλοντο συνελάμβανον οὐκέτι τοὺς πονηρούς τε καὶ ὀλίγου ἀξίους, ἀλλ' ἤδη οὓς ἐνόμιζον ἥκιστα μὲν παρωθουμένους ἀνέχεσθαι, ἀντιπράττειν δέ τι ἐπιχειροῦντας πλείστους ἂν τοὺς συνεθέλοντας*
15 *λαμβάνειν. τῷ μὲν οὖν πρώτῳ χρόνῳ ὁ Κριτίας τῷ Θηραμένει ὁμογνώμων τε καὶ φίλος ἦν· ἐπεὶ δὲ αὐτὸς μὲν προπετὴς ἦν ἐπὶ τὸ πολλοὺς ἀποκτείνειν, ἅτε καὶ φυγὼν ὑπὸ τοῦ δήμου, ὁ δὲ Θηραμένης ἀντέκοπτε λέγων, ὅτι οὐκ εἰκὸς εἴη θανατοῦν, εἴ τις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ δήμου, τοὺς δὲ καλοὺς κἀγαθοὺς μηδὲν κακὸν εἰργάζετο, ἐπεὶ καὶ ἐγώ, ἔφη, καὶ σὺ πολλὰ δὴ τοῦ ἀρέσκειν ἕνεκα τῇ πόλει*
16 *καὶ εἴπομεν καὶ ἐπράξαμεν· ὁ δέ, ἔτι γὰρ οἰκείως ἐχρῆτο τῷ Θηραμένει, ἀντέλεγεν, ὅτι οὐκ ἐγχωροίη τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις μὴ οὐκ ἐκποδὼν ποιεῖσθαι τοὺς*

ἱκανωτάτους διακωλύειν· εἰ δέ, ὅτι τριάκοντά ἐσμεν καὶ
οὐχ εἷς, ἧττόν τι οἴει ὥσπερ τυραννίδος ταύτης τῆς ἀρχῆς
χρῆναι ἐπιμελεῖσθαι, εὐήθης εἶ. ἐπεὶ δὲ ἀποθνησκόν- 17
των πολλῶν καὶ ἀδίκως πολλοὶ δῆλοι ἦσαν συνιστάμενοί
τε καὶ θαυμάζοντες, τί ἔσοιτο ἡ πολιτεία, πάλιν ἔλεγεν
ὁ Θηραμένης, ὅτι εἰ μή τις κοινωνοὺς ἱκανοὺς λήψοιτο
τῶν πραγμάτων, ἀδύνατον ἔσοιτο τὴν ὀλιγαρχίαν διαμέ-
νειν. ἐκ τούτου μέντοι Κριτίας καὶ οἱ ἄλλοι τριάκοντα, 18
ἤδη φοβούμενοι καὶ οὐχ ἥκιστα τὸν Θηραμένην, μὴ συρ-
ρυείησαν πρὸς αὐτὸν οἱ πολῖται, καταλέγουσι τρισχιλίους
τοὺς μεθέξοντας δὴ τῶν πραγμάτων. ὁ δ᾽ αὖ Θηραμένης 19
καὶ πρὸς ταῦτα ἔλεγεν, ὅτι ἄτοπον δοκοίη ἑαυτῷ γε εἶναι
τὸ πρῶτον μὲν βουλομένους τοὺς βελτίστους τῶν πολι-
τῶν κοινωνοὺς ποιήσασθαι τρισχιλίους [ποιήσασθαι],
ὥσπερ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἔχοντά τινα ἀνάγκην καλοὺς
καὶ ἀγαθοὺς εἶναι καὶ οὔτ᾽ ἔξω τούτων σπουδαίους οὔτ᾽
ἐντὸς τούτων πονηροὺς οἷόν τε εἴη γενέσθαι· ἔπειτα δ᾽,
ἔφη, ὁρῶ ἔγωγε δύο ἡμᾶς τὰ ἐναντιώτατα πράττοντας,
βιαίαν τε τὴν ἀρχὴν καὶ ἥττονα τῶν ἀρχομένων κατα-
σκευαζομένους. ὁ μὲν ταῦτ᾽ ἔλεγεν. οἱ δ᾽ ἐξέτασιν ποιή- 20
σαντες τῶν μὲν τρισχιλίων ἐν τῇ ἀγορᾷ, τῶν δ᾽ ἔξω τοῦ
καταλόγου ἄλλων ἀλλαχοῦ, ἔπειτα κελεύσαντες ἐπὶ τὰ
ὅπλα, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἀπεληλύθεσαν, πέμψαντες τοὺς φρου-
ροὺς καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ὁμογνώμονας αὐτοῖς τὰ ὅπλα
πάντων πλὴν τῶν τρισχιλίων παρείλοντο καὶ ἀνακομί-
σαντες ταῦτα εἰς τὴν ἀκρόπολιν συνέθηκαν ἐν τῷ ναῷ.
τούτων δὲ γενομένων, ὡς ἐξὸν ἤδη ποιεῖν αὐτοῖς ὅ,τι 21
βούλοιντο, πολλοὺς μὲν ἔχθρας ἕνεκα ἀπέκτεινον, πολλοὺς
δὲ χρημάτων. ἔδοξε δ᾽ αὐτοῖς, ὅπως ἔχοιεν καὶ τοῖς φρου-
ροῖς χρήματα διδόναι, καὶ τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον
λαβεῖν καὶ αὐτοὺς μὲν ἀποκτεῖναι, τὰ δὲ χρήματα αὐτῶν
ἀποσημήνασθαι. ἐκέλευον δὲ καὶ τὸν Θηραμένην λαβεῖν 22
ὅντινα βούλοιτο. ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο, Ἀλλ᾽ οὐ δοκεῖ μοι, ἔφη,
καλὸν εἶναι φάσκοντας βελτίστους εἶναι ἀδικώτερα τῶν
συκοφαντῶν ποιεῖν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρ᾽ ὧν χρήματα
λαμβάνοιεν ζῆν εἴων, ἡμεῖς δὲ ἀποκτενοῦμεν μηδὲν ἀδι-
κοῦντας, ἵνα χρήματα λαμβάνωμεν; πῶς οὐ ταῦτα τῷ

23 παντὶ ἐκείνων ἀδικώτερα; οἱ δ' ἐμποδὼν νομίζοντες αὐτὸν
εἶναι τῷ ποιεῖν ὅ,τι βούλοιντο ἐπιβουλεύουσιν αὐτῷ καὶ
ἰδίᾳ πρὸς τοὺς βουλευτὰς ἄλλος πρὸς ἄλλον διέβαλλον
ὡς λυμαινόμενον τὴν πολιτείαν. καὶ παραγγείλαντες νεα-
νίσκοις, οἳ ἐδόκουν αὐτοῖς θρασύτατοι εἶναι, ξιφίδια ὑπὸ
24 μάλης ἔχοντας παραγενέσθαι συνέλεξαν τὴν βουλήν. ἐπεὶ
δὲ ὁ Θηραμένης παρῆν, ἀναστὰς ὁ Κριτίας ἔλεξεν ὧδε·

Ὦ ἄνδρες βουλευταί, εἰ μέν τις ὑμῶν νομίζει πλείονας
τοῦ καιροῦ ἀποθνήσκειν, ἐννοησάτω, ὅτι ὅπου πολιτεῖαι
μεθίστανται, πανταχοῦ ταῦτα γίγνεται· πλείστους δ'
ἀνάγκη ἐνθάδε πολεμίους εἶναι τοῖς εἰς ὀλιγαρχίαν μεθι-
στᾶσι διά τε τὸ πολυανθρωποτάτην τῶν Ἑλληνίδων τὴν
πόλιν εἶναι καὶ διὰ τὸ πλεῖστον χρόνον ἐν ἐλευθερίᾳ τὸν
25 δῆμον τεθράφθαι. ἡμεῖς δὲ γνόντες μὲν τοῖς οἵοις ἡμῖν
τε καὶ ὑμῖν χαλεπὴν πολιτείαν εἶναι δημοκρατίαν, γνόντες
δέ, ὅτι Λακεδαιμονίοις τοῖς περισώσασιν ἡμᾶς ὁ μὲν
δῆμος οὔποτ' ἂν φίλος γένοιτο, οἱ δὲ βέλτιστοι ἀεὶ ἂν
πιστοὶ διατελοῖεν, διὰ ταῦτα σὺν τῇ Λακεδαιμονίων γνώμῃ
26 τήνδε τὴν πολιτείαν καθίσταμεν. καὶ ἐάν τινα αἰσθανώ-
μεθα ἐναντίον τῇ ὀλιγαρχίᾳ, ὅσον δυνάμεθα ἐκποδὼν
ποιούμεθα· πολὺ δὲ μάλιστα ἡμῖν δοκεῖ δίκαιον εἶναι,
εἴ τις ἡμῶν αὐτῶν λυμαίνεται ταύτῃ τῇ καταστάσει, δίκην
27 αὐτὸν διδόναι. νῦν οὖν αἰσθανόμεθα Θηραμένην τουτονὶ
οἷς δύναται ἀπολλύντα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς. ὡς δὲ ταῦτα
ἀληθῆ, ἢν κατανοῆτε, εὑρήσετε οὔτε ψέγοντα οὐδένα
μᾶλλον Θηραμένους τουτονὶ τὰ παρόντα οὔτε ἐναντιού-
μενον, ὅταν τινὰ ἐκποδὼν βουλώμεθα ποιήσασθαι τῶν
δημαγωγῶν. εἰ μὲν τοίνυν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα ἐγίγνωσκε,
πολέμιος μὲν ἦν, οὐ μέντοι πονηρός γ' ἂν δικαίως ἐνομί-
28 ζετο· νῦν δὲ αὐτὸς μὲν ἄρξας τῆς πρὸς Λακεδαιμονίους
πίστεως καὶ φιλίας, αὐτὸς δὲ τῆς τοῦ δήμου καταλύσεως,
μάλιστα δὲ ἐξορμήσας ἡμᾶς τοῖς πρώταις ὑπαγομένοις
εἰς ἡμᾶς δίκην ἐπιτιθέναι, νῦν ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς
φανερῶς ἐχθροὶ τῷ δήμῳ γεγενήμεθα, οὐκέτ' αὐτῷ τὰ
γιγνόμενα ἀρέσκει, ὅπως αὐτὸς μὲν αὖ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ
29 καταστῇ, ἡμεῖς δὲ δίκην δῶμεν τῶν πεπραγμένων. ὥστε
οὐ μόνον ὡς ἐχθρῷ αὐτῷ προσήκει ἀλλὰ καὶ ὡς προδότῃ

ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν διδόναι τὴν δίκην. καίτοι τοσούτῳ μὲν
δεινότερον προδοσία πολέμου, ὅσῳ χαλεπώτερον φυλάξα-
σθαι τὸ ἀφανὲς τοῦ φανεροῦ, τοσούτῳ δ' ἔχθιον, ὅσῳ
πολεμίοις μὲν ἄνθρωποι καὶ σπένδονται αὖθις καὶ πιστοὶ
γίγνονται, ὃν δ' ἂν προδιδόντα λαμβάνωσι, τούτῳ οὔτε
ἐσπείσατο πώποτε οὐδεὶς οὔτ' ἐπίστευσε τοῦ λοιποῦ. ἵνα 30
δὲ εἰδῆτε, ὅτι οὐ καινὰ ταῦτα οὗτος ποιεῖ, ἀλλὰ φύσει
προδότης ἐστίν, ἀναμνήσω ὑμᾶς τὰ τούτῳ πεπραγμένα.
οὗτος γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν τιμώμενος ὑπὸ τοῦ δήμου κατὰ
τὸν πατέρα Ἅγνωνα προπετέστατος ἐγένετο τὴν δημο-
κρατίαν μεταστῆσαι εἰς τοὺς τετρακοσίους, καὶ ἐπρώτευεν
ἐν ἐκείνοις. ἐπεὶ δ' ᾔσθετο ἀντίπαλόν τι τῇ ὀλιγαρχίᾳ
συνιστάμενον, πρῶτος αὖ ἡγεμὼν τῷ δήμῳ ἐπ' ἐκείνους
ἐγένετο· ὅθεν δήπου καὶ κόθορνος ἐπικαλεῖται[· καὶ γὰρ 31
ὁ κόθορνος ἁρμόττειν μὲν τοῖς ποσὶν ἀμφοτέροις δοκεῖ,
ἀποβλέπει δ' ἀπ' ἀμφοτέρων]. δεῖ δέ, ὦ Θηράμενες, ἄνδρα
τὸν ἄξιον ζῆν οὐ προάγειν μὲν δεινὸν εἶναι εἰς πράγματα
τοὺς συνόντας, ἢν δέ τι ἀντικόπτῃ, εὐθὺς μεταβάλλεσθαι,
ἀλλ' ὥσπερ ἐν νηὶ διαπονεῖσθαι, ἕως ἂν εἰς οὖρον κατα-
στῶσιν· εἰ δὲ μή, πῶς ἂν ἀφίκοιντό ποτε ἔνθα δεῖ, εἰ
ἐπειδάν τι ἀντικόψῃ, εὐθὺς εἰς τἀναντία πλέοιεν; καὶ 32
εἰσὶ μὲν δήπου πᾶσαι μεταβολαὶ πολιτειῶν θανατηφόροι,
σὺ δὲ διὰ τὸ εὐμετάβολος εἶναι πλείστοις μὲν μεταίτιος
εἶ ἐξ ὀλιγαρχίας ὑπὸ τοῦ δήμου ἀπολωλέναι, πλείστοις
δ' ἐκ δημοκρατίας ὑπὸ τῶν βελτιόνων. οὗτος δέ τοι ἐστιν
ὃς καὶ ταχθεὶς ἀνελέσθαι ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοὺς κατα-
δύντας Ἀθηναίων ἐν τῇ περὶ Λέσβον ναυμαχίᾳ αὐτὸς οὐκ
ἀνελόμενος ὅμως τῶν στρατηγῶν κατηγορῶν ἀπέκτεινεν
αὐτούς, ἵνα αὐτὸς περισωθείη. ὅστις γε μὴν φανερός 33
ἐστι τοῦ μὲν πλεονεκτεῖν ἀεὶ ἐπιμελόμενος, τοῦ δὲ καλοῦ
καὶ τῶν φίλων μηδὲν ἐντρεπόμενος, πῶς τούτου χρή ποτε
φείσασθαι; πῶς δ' οὐ φυλάξασθαι εἰδότας αὐτοῦ τὰς
μεταβολάς, ὡς μὴ καὶ ἡμᾶς ταὐτὸ δυνασθῇ ποιῆσαι;
ἡμεῖς οὖν τοῦτον ὑπάγομεν καὶ ὡς ἐπιβουλεύοντα καὶ ὡς
προδιδόντα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς. ὡς δ' εἰκότα ποιοῦμεν,
καὶ τάδ' ἐννοήσατε. καλλίστη μὲν γὰρ δήπου δοκεῖ πο- 34
λιτεία εἶναι ἡ Λακεδαιμονίων· εἰ δὲ ἐκεῖ ἐπιχειρήσειέ τις

τῶν ἐφόρων ἀντὶ τοῦ τοῖς πλείοσι πείθεσθαι ψέγειν τε τὴν ἀρχὴν καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς πραττομένοις, οὐκ ἂν οἴεσθε αὐτὸν καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν ἐφόρων καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης ἁπάσης πόλεως τῆς μεγίστης τιμωρίας ἀξιωθῆναι; καὶ ὑμεῖς οὖν, ἐὰν σωφρονῆτε, οὐ τούτου ἀλλ᾽ ὑμῶν αὐτῶν φείσεσθε, ὡς οὗτος σωθεὶς μὲν πολλοὺς ἂν μέγα φρονεῖν ποιήσειε τῶν ἐναντία γιγνωσκόντων ὑμῖν, ἀπολόμενος δὲ πάντων καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἔξω ὑποτέμοι ἂν τὰς ἐλπίδας.

35 Ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἰπὼν ἐκαθέζετο· Θηραμένης δὲ ἀναστὰς ἔλεξεν· Ἀλλὰ πρῶτον μὲν μνησθήσομαι, ὦ ἄνδρες, ὃ τελευταῖον κατ᾽ ἐμοῦ εἶπε. φησὶ γάρ με τοὺς στρατηγοὺς ἀποκτεῖναι κατηγοροῦντα. ἐγὼ δὲ οὐκ ἦρχον δήπου κατ᾽ ἐκείνων λόγου, ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι ἔφασαν προσταχθέν μοι ὑφ᾽ ἑαυτῶν οὐκ ἀνελέσθαι τοὺς δυστυχοῦντας ἐν τῇ περὶ Λέσβον ναυμαχίᾳ. ἐγὼ δὲ ἀπολογούμενος, ὡς διὰ τὸν χειμῶνα οὐδὲ πλεῖν, μὴ ὅτι ἀναιρεῖσθαι τοὺς ἄνδρας δυνατὸν ἦν, ἔδοξα τῇ πόλει εἰκότα λέγειν, ἐκεῖνοι δὲ ἑαυτῶν κατηγορεῖν ἐφαίνοντο. φάσκοντες γὰρ οἷόν τε εἶναι σῶσαι τοὺς ἄνδρας, προέμενοι αὐτοὺς ἀπολέσθαι ἀπο-
36 πλέοντες ᾤχοντο. οὐ μέντοι θαυμάζω γε τὸ Κριτίαν παρανενομηκέναι· ὅτε γὰρ ταῦτα ἦν, οὐ παρὼν ἐτύγχανεν, ἀλλ᾽ ἐν Θετταλίᾳ μετὰ Προμηθέως δημοκρατίαν κατεσκεύαζε καὶ τοὺς πενέστας ὥπλιζεν ἐπὶ τοὺς δεσπότας.
37 ὧν μὲν οὖν οὗτος ἐκεῖ ἔπραττε μηδὲν ἐνθάδε γένοιτο· τάδε γε μέντοι ὁμολογῶ ἐγὼ τούτῳ, εἴ τις ὑμᾶς μὲν τῆς ἀρχῆς βούλεται παῦσαι, τοὺς δ᾽ ἐπιβουλεύοντας ὑμῖν ἰσχυροὺς ποιεῖ, δίκαιον εἶναι τῆς μεγίστης αὐτὸν τιμωρίας τυγχάνειν· ὅστις μέντοι ὁ ταῦτα πράττων ἐστίν, οἴομαι ἂν ὑμᾶς κάλλιστα κρίνειν, τά τε πεπραγμένα καὶ
38 ἃ νῦν πράττει ἕκαστος ἡμῶν εἰ κατανοήσετε. οὐκοῦν μέχρι μὲν τοῦ ὑμᾶς τε καταστῆναι εἰς τὴν βουλείαν καὶ ἀρχὰς ἀποδειχθῆναι καὶ τοὺς ὁμολογουμένως συκοφάντας ὑπάγεσθαι πάντες ταὐτὰ ἐγιγνώσκομεν· ἐπεὶ δέ γε οὗτοι ἤρξαντο ἄνδρας καλούς τε κἀγαθοὺς συλλαμβάνειν, ἐκ
39 τούτου κἀγὼ ἠρξάμην τἀναντία τούτοις γιγνώσκειν. ᾔδειν γάρ, ὅτι ἀποθνήσκοντος μὲν Λέοντος τοῦ Σαλαμινίου,

ἀνδρὸς καὶ ὄντος καὶ δοκοῦντος ἱκανοῦ εἶναι, ἀδικοῦντος δ' οὐδὲ ἕν, οἱ ὅμοιοι τούτῳ φοβήσοιντο, φοβούμενοι δὲ ἐναντίοι τῇδε τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο· ἐγίγνωσκον δέ, ὅτι συλλαμβανομένου Νικηράτου τοῦ Νικίου, καὶ πλουσίου καὶ οὐδὲν πώποτε δημοτικὸν οὔτε αὐτοῦ οὔτε τοῦ πατρὸς πράξαντος, οἱ τούτῳ ὅμοιοι δυσμενεῖς ἡμῖν γενήσοιντο.
ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀντιφῶντος ὑφ' ἡμῶν ἀπολλυμένου, ὃς ἐν 40
τῷ πολέμῳ δύο τριήρεις εὖ πλεούσας παρείχετο, ἠπιστάμην, ὅτι καὶ οἱ πρόθυμοι τῇ πόλει γεγενημένοι πάντες ὑπόπτως ἡμῖν ἕξοιεν. ἀντεῖπον δὲ καὶ ὅτε τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν ἔφασαν χρῆναι· εὔδηλον γὰρ ἦν, ὅτι τούτων ἀπολομένων καὶ οἱ μέτοικοι ἅπαντες πολέμιοι
τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο. ἀντεῖπον δὲ καὶ ὅτε τὰ ὅπλα τοῦ 41
πλήθους παρῃροῦντο, οὐ νομίζων χρῆναι ἀσθενῆ τὴν πόλιν ποιεῖν· οὐδὲ γὰρ τοὺς Λακεδαιμονίους ἑώρων τούτου ἕνεκα βουλομένους περισῶσαι ἡμᾶς, ὅπως ὀλίγοι γενόμενοι μηδὲν δυναίμεθα αὐτοὺς ὠφελεῖν· ἐξῆν γὰρ αὐτοῖς, εἰ τούτου γε δέοιντο, καὶ μηδένα λιπεῖν ὀλίγον ἔτι χρόνον τῷ λιμῷ πιέ-
σαντας. οὐδέ γε τὸ φρουροὺς μισθοῦσθαι συνήρεσκέ μοι, 42
ἐξὸν αὐτῶν τῶν πολιτῶν τοσούτους προσλαμβάνειν, ἕως ῥᾳδίως οἱ ἄρχοντες ἐμέλλομεν τῶν ἀρχομένων κρατήσειν. ἐπεί γε μὴν πολλοὺς ἑώρων ἐν τῇ πόλει τῇ ἀρχῇ τῇδε δυσμενεῖς, πολλοὺς δὲ φυγάδας γιγνομένους, οὐκ αὖ ἐδόκει μοι οὔτε Θρασύβουλον οὔτε Ἄνυτον οὔτε Ἀλκιβιάδην φυγαδεύειν· ᾔδειν γάρ, ὅτι οὕτω γε τὸ ἀντίπαλον ἰσχυρὸν ἔσοιτο, εἰ τῷ μὲν πλήθει ἡγεμόνες ἱκανοὶ προσγενήσοιντο, τοῖς δ' ἡγεῖσθαι βουλομένοις σύμμαχοι πολλοὶ φανήσοιντο.
ὁ ταῦτα οὖν νουθετῶν ἐν τῷ φανερῷ πότερα εὐμενὴς ἂν 43
δικαίως ἢ προδότης νομίζοιτο; οὐχ οἱ ἐχθρούς, ὦ Κριτία, κωλύοντες πολλοὺς ποιεῖσθαι οὐδ' οἱ συμμάχους πλείστους διδάσκοντες κτᾶσθαι, οὗτοι τοὺς πολεμίους ἰσχυροὺς ποιοῦσιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ ἀδίκως τε χρήματα ἀφαιρούμενοι καὶ τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας ἀποκτείνοντες, οὗτοί εἰσιν οἱ καὶ πολλοὺς τοὺς ἐναντίους ποιοῦντες καὶ προδιδόντες οὐ μόνον τοὺς φίλους ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς δι'
αἰσχροκέρδειαν. εἰ δὲ μὴ ἄλλως γνωστόν, ὅτι ἀληθῆ 44
λέγω, ὧδε ἐπισκέψασθε. πότερον οἴεσθε Θρασύβουλον

καὶ Ἄνυτον καὶ τοὺς ἄλλους φυγάδας ἃ ἐγὼ λέγω μᾶλλον
ἂν ἐνθάδε βούλεσθαι γίγνεσθαι ἢ ἃ οὗτοι πράττουσιν·
ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι νῦν μὲν αὐτοὺς νομίζειν συμμάχων
πάντα μεστὰ εἶναι· εἰ δὲ τὸ κράτιστον τῆς πόλεως προσ-
φιλῶς ἡμῖν εἶχε, χαλεπὸν ἂν ἡγεῖσθαι εἶναι καὶ τὸ ἐπι-
45 βαίνειν ποι τῆς χώρας. ἃ δ᾽ αὖ εἶπεν ὡς ἐγώ εἰμι οἷος
ἀεί ποτε μεταβάλλεσθαι, κατανοήσατε καὶ ταῦτα. τὴν
μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν καὶ αὐτὸς δήπου
ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, διδασκόμενος, ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι
πάσῃ πολιτείᾳ μᾶλλον ἂν ἢ δημοκρατίᾳ πιστεύσειαν.
46 ἐπεὶ δέ γε ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν ἀνίεσαν, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀριστο-
τέλην καὶ Μελάνθιον καὶ Ἀρίσταρχον στρατηγοῦντες φα-
νεροὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῷ χώματι ἔρυμα τειχίζοντες, εἰς ὃ
ἐβούλοντο τοὺς πολεμίους δεξάμενοι ὑφ᾽ αὑτοῖς καὶ τοῖς
ἑταίροις τὴν πόλιν ποιήσασθαι, εἰ ταῦτ᾽ αἰσθόμενος ἐγὼ
47 διεκώλυσα, τοῦτ᾽ ἐστὶ προδότην εἶναι τῶν φίλων; ἀπο-
καλεῖ δὲ κόθορνόν με, ὡς ἀμφοτέροις πειρώμενον ἁρμότ-
τειν. ὅστις δὲ μηδετέροις ἀρέσκει, τοῦτον ὦ πρὸς τῶν
θεῶν τί ποτε καὶ καλέσαι χρή; σὺ γὰρ δὴ ἐν μὲν τῇ
δημοκρατίᾳ πάντων μισοδημότατος ἐνομίζου, ἐν δὲ τῇ
48 ἀριστοκρατίᾳ πάντων μισοχρηστότατος γεγένησαι. ἐγὼ
δ᾽, ὦ Κριτία, ἐκείνοις μὲν ἀεί ποτε πολεμῶ τοῖς οὐ
πρόσθεν οἰομένοις καλὴν ἂν δημοκρατίαν εἶναι, πρὶν καὶ
οἱ δοῦλοι καὶ οἱ δι᾽ ἀπορίαν δραχμῆς ἂν ἀποδόμενοι τὴν
πόλιν δραχμῆς μετέχοιεν, καὶ τοῖσδέ γ᾽ αὖ ἀεὶ ἐναντίος
εἰμί, οἳ οὐκ οἴονται καλὴν ἂν ἐγγενέσθαι ὀλιγαρχίαν, πρὶν
εἰς τὸ ὑπ᾽ ὀλίγων τυραννεῖσθαι τὴν πόλιν καταστήσειαν.
τὸ μέντοι σὺν τοῖς δυναμένοις καὶ μεθ᾽ ἵππων καὶ μετ᾽
ἀσπίδων ὠφελεῖν διὰ τούτων τὴν πολιτείαν πρόσθεν
49 ἄριστον ἡγούμην εἶναι καὶ νῦν οὐ μεταβάλλομαι. εἰ δ᾽
ἔχεις εἰπεῖν, ὦ Κριτία, ὅπου ἐγὼ σὺν τοῖς δημοτικοῖς ἢ
τυραννικοῖς τοὺς καλούς τε κἀγαθοὺς ἀποστερεῖν πολι-
τείας ἐπεχείρησα, λέγε· ἐὰν γὰρ ἐλεγχθῶ ἢ νῦν ταῦτα
πράττων ἢ πρότερον πώποτε πεποιηκώς, ὁμολογῶ τὰ
πάντων ἐσχατώτατα παθὼν ἂν δικαίως ἀποθνήσκειν.
50 Ὡς δ᾽ εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο καὶ ἡ βουλὴ δήλη ἐγένετο
εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα, γνοὺς ὁ Κριτίας, ὅτι εἰ ἐπιτρέψοι

βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο, καὶ
ῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος προσελθὼν καὶ διαλεχθείς
τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ
χειρίδια ἔχοντας φανερῶς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις.
λιν δ' εἰσελθὼν εἶπεν· Ἐγώ, ὦ βουλή, νομίζω προ- 51
άτου ἔργον εἶναι οἵου δεῖ, ὃς ἂν ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξα-
τωμένους μὴ ἐπιτρέπῃ. καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω.
ὶ γὰρ οἵδε οἱ ἐφεστηκότες οὔ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν,
ἀνήσομεν ἄνδρα τὸν φανερῶς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινό-
νον. ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις τῶν μὲν ἐν τοῖς
ισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας
ήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίους εἶναι τοὺς
ιάκοντα θανατοῦν. ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ
αλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν. καὶ
ῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν. ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηρα- 52
ένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν Ἑστίαν καὶ εἶπεν, Ἐγὼ δ',
φη, ὦ ἄνδρες, ἱκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ
ριτίᾳ εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμὲ μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βού-
ηται, ἀλλ' ὅνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ
ταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι.
ὶ τοῦτο μέν, ἔφη, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν 53
οι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός, ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπι-
ῖξαι, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώ-
τοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι. ὑμῶν μέντοι,
φη, ὦ ἄνδρες καλοὶ κἀγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε
ῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γιγνώσκοντες, ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν
νομα εὐεξαλειπτότερον ἢ τὸ ὑμῶν ἑκάστου. ἐκ δὲ τούτου 54
κέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ τὸν
ηραμένην· ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις,
γουμένου αὐτῶν Σατύρου τοῦ θρασυτάτου τε καὶ ἀναι-
εστάτου, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας, Παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη,
ηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον· ὑμεῖς
δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες οἱ ἕνδεκα οἱ δεῖ τὰ ἐκ τού-
ων πράττετε. ὡς δὲ ταῦτα εἶπεν, εἷλκε μὲν ἀπὸ τοῦ 55
βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἷλκον δὲ οἱ ὑπηρέται. ὁ δὲ Θηρα-
μένης ὥσπερ εἰκὸς καὶ θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους
καθορᾶν τὰ γιγνόμενα. ἡ δὲ βουλὴ ἡσυχίαν εἶχεν ὁρῶσα

καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρῳ καὶ τ
ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλῆρες τῶν φρουρῶν, κα
56 οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν. οἱ δ
ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλῃ τ
φωνῇ δηλοῦντα, οἷα ἔπασχε. λέγεται δ᾽ ἓν ῥῆμα καὶ τοῦ
αὐτοῦ. ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος, ὅτι οἰμώξοιτο, εἰ μὴ σιω
πήσειεν, ἐπήρετο, Ἂν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρ᾽, ἔφη, οἰμώξομαι
καὶ ἐπεί γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον ἔπι
τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν αὐτό
Κριτίᾳ τοῦτ᾽ ἔστω τῷ καλῷ. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ
ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα, ἐκεῖνο δὲ κρίν
τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστόν, τὸ τοῦ θανάτου παρεστηκότος μή
τὸ φρόνιμον μήτε τὸ παιγνιῶδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆ
4 Θηραμένης μὲν δὴ οὕτως ἀπέθανεν· οἱ δὲ τριάκοντ
ὡς ἐξὸν ἤδη αὐτοῖς τυραννεῖν ἀδεῶς, προεῖπον μὲν το
ἔξω τοῦ καταλόγου μὴ εἰσιέναι εἰς τὸ ἄστυ, ἦγον δὲ
τῶν χωρίων, ἵν᾽ αὐτοὶ καὶ οἱ φίλοι τοὺς τούτων ἀγρο
ἔχοιεν. φευγόντων δὲ εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐντεῦθεν πο
λοὺς ἄγοντες ἐνέπλησαν καὶ τὰ Μέγαρα καὶ τὰς Θήβ
τῶν ὑποχωρούντων.
2 Ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁρμηθεὶς ἐκ Θηβῶν ὡ
σὺν ἑβδομήκοντα Φυλὴν χωρίον καταλαμβάνει ἰσχυρό
οἱ δὲ τριάκοντα ἐβοήθουν ἐκ τοῦ ἄστεος σύν τε το
τρισχιλίοις καὶ σὺν τοῖς ἱππεῦσι καὶ μάλ᾽ εὐημερίας οὔση
ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, εὐθὺς μὲν θρασυνόμενοί τινες τῶν νέω
προσέβαλον πρὸς τὸ χωρίον καὶ ἐποίησαν μὲν οὐδέν, τραύ
3 ματα δὲ λαβόντες ἀπῆλθον. βουλομένων δὲ τῶν τριά
κοντα ἀποτειχίζειν, ὅπως ἐκπολιορκήσειαν αὐτοὺς ἀπο
κλείσαντες τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιτηδείων, ἐπιγίγνεται τῆ
νυκτὸς χιὼν παμπληθὴς καὶ τῇ ὑστεραίᾳ. οἱ δὲ νιφό
μενοι ἀπῆλθον εἰς τὸ ἄστυ, μάλα συχνοὺς τῶν σκευο
4 φόρων ὑπὸ τῶν ἐκ Φυλῆς ἀποβαλόντες. γιγνώσκοντε
δέ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν λεηλατήσοιεν, εἰ μή τις φυλακ
ἔσοιτο, διαπέμπουσιν εἰς τὰς ἐσχατιὰς ὅσον πεντεκαίδεκα
στάδια ἀπὸ Φυλῆς τούς τε Λακωνικοὺς πλὴν ὀλίγων φρου
ροὺς καὶ τῶν ἱππέων δύο φυλάς. οὗτοι δὲ στρατοπε
5 δευσάμενοι ἐν χωρίῳ λασίῳ ἐφύλαττον. ὁ δὲ Θρασύβουλος

δη συνειλεγμένων εἰς τὴν Φυλὴν περὶ ἑπτακοσίους, λαβὼν
ὐτοὺς καταβαίνει τῆς νυκτός· θέμενος δὲ τὰ ὅπλα ὅσον
ρία ἢ τέτταρα στάδια ἀπὸ τῶν φρουρῶν ἡσυχίαν εἶχεν.
πεὶ δὲ πρὸς ἡμέραν ἐγίγνετο καὶ ἤδη ἀνίσταντο ὅποι 6
δεῖτο ἕκαστος ἀπὸ τῶν ὅπλων καὶ οἱ ἱπποκόμοι ψήχοντες
οὺς ἵππους ψόφον ἐποίουν, ἐν τούτῳ ἀναλαβόντες οἱ
ερὶ Θρασύβουλον τὰ ὅπλα δρόμῳ προσέπιπτον· καὶ ἔστι
ιὲν οὓς αὐτῶν κατέβαλον, πάντας δὲ τρεψάμενοι ἐδίωξαν
ξ ἢ ἑπτὰ στάδια καὶ ἀπέκτειναν τῶν μὲν ὁπλιτῶν πλέον
εἴκοσι καὶ ἑκατόν, τῶν δὲ ἱππέων Νικόστρατόν τε τὸν
αλὸν ἐπικαλούμενον καὶ ἄλλους δὲ δύο ἔτι καταλαβόντες
ν ταῖς εὐναῖς. ἐπαναχωρήσαντες δὲ καὶ τρόπαιον στη- 7
άμενοι καὶ συσκευασάμενοι ὅπλα τε ὅσα ἔλαβον καὶ
κεύη ἀπῆλθον ἐπὶ Φυλῆς. οἱ δὲ ἐξ ἄστεος ἱππεῖς βοη-
θήσαντες τῶν μὲν πολεμίων οὐδένα ἔτι εἶδον, προσμεί-
αντες δέ, ἕως τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο οἱ προσήκοντες,
ἀνεχώρησαν εἰς ἄστυ. ἐκ δὲ τούτου οἱ τριάκοντα, οὐκέτι 8
ομίζοντες ἀσφαλῆ σφίσι τὰ πράγματα, ἐβουλήθησαν
Ἐλευσῖνα ἐξιδιώσασθαι, ὥστε εἶναι σφίσι καταφυγήν, εἰ
δεήσειε. καὶ παραγγείλαντες τοῖς ἱππεῦσιν ἦλθον εἰς
Ἐλευσῖνα Κριτίας τε καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τριάκοντα· ἐξέτασίν
ε ποιήσαντες ἐν τοῖς ἱππεῦσι, φάσκοντες εἰδέναι βούλε-
σθαι, πόσοι εἶεν καὶ πόσης φυλακῆς προσδεήσοιντο, ἐκέ-
λευον ἀπογράφεσθαι πάντας· τὸν δ' ἀπογραψάμενον ἀεὶ
διὰ τῆς πυλίδος ἐπὶ τὴν θάλατταν ἐξιέναι. ἐπὶ δὲ τῷ
αἰγιαλῷ τοὺς μὲν ἱππέας ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατέστησαν,
ὸν δ' ἐξιόντα ἀεὶ οἱ ὑπηρέται συνέδουν. ἐπεὶ δὲ πάντες
υνειλημμένοι ἦσαν, Λυσίμαχον τὸν ἵππαρχον ἐκέλευον
ἀναγαγόντα παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς ἕνδεκα. τῇ δ' ὑστε- 9
ραίᾳ εἰς τὸ Ὠιδεῖον παρεκάλεσαν τοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ
ὁπλίτας καὶ τοὺς ἄλλους ἱππέας. ἀναστὰς δὲ Κριτίας
ἔλεξεν, Ἡμεῖς, ἔφη, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἧττον ὑμῖν κατα-
σκευάζομεν τὴν πολιτείαν ἢ ἡμῖν αὐτοῖς. δεῖ οὖν ὑμᾶς,
ὥσπερ καὶ τιμῶν μεθέξετε, οὕτω καὶ τῶν κινδύνων μετ-
έχειν. τῶν οὖν συνειλημμένων Ἐλευσινίων καταψηφιστέον
ἐστίν, ἵνα ταὐτὰ ἡμῖν καὶ θαρρῆτε καὶ φοβῆσθε. δείξας
δέ τι χωρίον εἰς τοῦτο ἐκέλευε φανερὰν φέρειν τὴν ψῆφον.

10 οἱ δὲ Λακωνικοὶ φρουροὶ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ Ὠιδείου ἐξ
πλισμένοι ἦσαν· ἦν δὲ ταῦτα ἀρεστὰ καὶ τῶν πολι
ὅσοις τὸ πλεονεκτεῖν μόνον ἔμελεν.

Ἐκ δὲ τούτου λαβὼν ὁ Θρασύβουλος τοὺς ἀπὸ Φυ
περὶ χιλίους ἤδη συνειλεγμένους ἀφικνεῖται τῆς νυκ
εἰς τὸν Πειραιᾶ. οἱ δὲ τριάκοντα ἐπεὶ ᾔσθοντο ταῦ
εὐθὺς ἐβοήθουν σύν τε τοῖς Λακωνικοῖς καὶ σὺν τ
ἱππεῦσι καὶ τοῖς ὁπλίταις· ἔπειτα ἐχώρουν κατὰ τὴν
11 τὸν Πειραιᾶ ἁμαξιτὸν ἀναφέρουσαν. οἱ δὲ ἀπὸ Φυ
ἔτι μὲν ἐπεχείρησαν μὴ ἀνιέναι αὐτούς, ἐπεὶ δὲ μέγα
κύκλος ὢν πολλῆς φυλακῆς ἐδόκει δεῖσθαι οὔπω πολλ
οὖσι, συνεσπειράθησαν ἐπὶ τὴν Μουνυχίαν. οἱ δ' ἐκ
ἄστεος εἰς τὴν Ἱπποδάμειον ἀγορὰν ἐλθόντες πρῶτον
συνετάξαντο, ὥστε ἐμπλῆσαι τὴν ὁδόν, ἣ φέρει πρός
τὸ ἱερὸν τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος καὶ τὸ Βενδίδειον·
ἐγένοντο βάθος οὐκ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδ
12 οὕτω δὲ συντεταγμένοι ἐχώρουν ἄνω. οἱ δὲ ἀπὸ Φυ
ἀντενέπλησαν μὲν τὴν ὁδόν, βάθος δὲ οὐ πλέον ἢ εἰς δ
ὁπλίτας ἐγένοντο. ἐτάχθησαν μέντοι ἐπ' αὐτοῖς πελ
φόροι τε καὶ ψιλοὶ ἀκοντισταί, ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ πετ
βόλοι. οὗτοι μέντοι συχνοὶ ἦσαν· καὶ γὰρ αὐτόθεν πρ
εγένοντο. ἐν ᾧ δὲ προσῄεσαν οἱ ἐναντίοι, Θρασύβου
τοὺς μεθ' αὑτοῦ θέσθαι κελεύσας τὰς ἀσπίδας καὶ αὐ
θέμενος, τὰ δ' ἄλλα ὅπλα ἔχων, κατὰ μέσον στὰς ἔλεξεν
13 Ἄνδρες πολῖται, τοὺς μὲν διδάξαι, τοὺς δὲ ἀναμνῆσαι
ὑμῶν βούλομαι, ὅτι εἰσὶ τῶν προσιόντων οἱ μὲν τὸ δεξιὸν
ἔχοντες, οὓς ὑμεῖς ἡμέραν πέμπτην τρεψάμενοι ἐδιώξατε,
οἱ δ' ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ἔσχατοι, οὗτοι δὴ οἱ τριάκοντα,
οἳ ἡμᾶς καὶ πόλεως ἀπεστέρουν οὐδὲν ἀδικοῦντας καὶ
οἰκιῶν ἐξήλαυνον καὶ τοὺς φιλτάτους τῶν ἡμετέρων ἀπε-
σημαίνοντο. ἀλλὰ νῦν τοι παραγεγένηνται οὗ οὗτοι μὲν
14 οὔποτε ᾤοντο, ἡμεῖς δὲ ἀεὶ εὐχόμεθα. ἔχοντες γὰρ ὅπλα
ἐναντίοι μὲν αὐτοῖς καθέσταμεν· οἱ δὲ θεοί, ὅτι ποτὲ καὶ
δειπνοῦντες συνελαμβανόμεθα καὶ καθεύδοντες καὶ ἀγο-
ράζοντες, οἱ δὲ καὶ οὐχ ὅπως ἀδικοῦντες, ἀλλ' οὐδ' ἐπι-
δημοῦντες ἐφυγαδευόμεθα, νῦν φανερῶς ἡμῖν συμμαχοῦσι.
καὶ γὰρ ἐν εὐδίᾳ χειμῶνα ποιοῦσιν, ὅταν ἡμῖν συμφέρῃ,

ωὶ ὅταν ἐγχειρῶμεν, πολλῶν ὄντων ἐναντίων ὀλίγοις οὖσι
ϱόπαια ἵστασθαι διδόασι· καὶ νῦν δὲ κεκομίκασιν ἡμᾶς 15
ἰς χωρίον, ἐν ᾧ οὗτοι μὲν οὔτε βάλλειν οὔτε ἀκοντίζειν
ὑπὲρ τῶν προτεταγμένων διὰ τὸ πρὸς ὄρθιον ἰέναι δύναιντ᾽
ἄν, ἡμεῖς δὲ εἰς τὸ κάταντες καὶ δόρατα ἀφιέντες καὶ
ἀκόντια καὶ πέτρους ἐξιξόμεθά τε αὐτῶν καὶ πολλοὺς
κατατρώσομεν. καὶ ᾤετο μὲν ἄν τις δεήσειν τοῖς γε πρω- 16
τοστάταις ἐκ τοῦ ἴσου μάχεσθαι· νῦν δέ, ἂν ὑμεῖς, ὥσπερ
προσήκει, προθύμως ἀφιῆτε τὰ βέλη, ἁμαρτήσεται μὲν
οὐδεὶς ὤν γε μεστὴ ἡ ὁδός, φυλαττόμενοι δὲ δραπετεύ-
σουσιν ἀεὶ ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν· ὥστε ἐξέσται ὥσπερ τυφλοὺς
καὶ τύπτειν ὅπου ἂν βουλώμεθα καὶ ἐναλλομένους ἀνα-
τρέπειν. ἀλλ᾽, ὦ ἄνδρες, οὕτω χρὴ ποιεῖν, ὅπως ἕκαστός 17
τις ἑαυτῷ συνείσεται τῆς νίκης αἰτιώτατος ὤν. αὕτη γὰρ
ἡμῖν, ἂν θεὸς θέλῃ, νῦν ἀποδώσει καὶ πατρίδα καὶ οἴκους
καὶ ἐλευθερίαν καὶ τιμὰς καὶ παῖδας, οἷς εἰσί, καὶ γυναῖ-
κας. ὦ μακάριοι δῆτα, οἳ ἂν ἡμῶν νικήσαντες ἐπίδωσι
τὴν πασῶν ἡδίστην ἡμέραν. εὐδαίμων δὲ καὶ ἄν τις ἀπο-
θάνῃ· μνημείου γὰρ οὐδεὶς οὕτω πλούσιος ὢν καλοῦ τεύ-
ξεται. ἐξάρξω μὲν οὖν ἐγώ, ἡνίκ᾽ ἂν καιρὸς ᾖ, παιᾶνα·
ὅταν δὲ τὸν Ἐνυάλιον παρακαλέσωμεν, τότε πάντες ὁμο-
θυμαδὸν ἀνθ᾽ ὧν ὑβρίσθημεν τιμωρώμεθα τοὺς ἄνδρας.

Ταῦτα δ᾽ εἰπὼν καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς ἐναν- 18
τίους ἡσυχίαν εἶχε· καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς
μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι, πρὶν ἂν τῶν σφετέρων ἢ πέσῃ
τις ἢ τρωθῇ· ἐπειδὰν μέντοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα
μέν, ἔφη, ἡμεῖς, νίκη δ᾽ ὑμῖν ἔσται ἑπομένοις, ἐμοὶ μέντοι
θάνατος, ὥς γέ μοι δοκεῖ. καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ᾽ ἐπεὶ 19
ἀνέλαβον τὰ ὅπλα, αὐτὸς μὲν ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς
ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις
ἀποθνήσκει, καὶ τέθαπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ·
οἱ δ᾽ ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ.
ἀπέθανον δ᾽ ἐνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ
Ἱππόμαχος, τῶν δ᾽ ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης
ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ᾽ ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα. καὶ τὰ
μὲν ὅπλα ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν
ἐσκύλευσαν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ τοὺς νεκροὺς

ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν, προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διε-
20 λέγοντο. Κλεόκριτος δὲ ὁ τῶν μυστῶν κῆρυξ, μάλ' εὔφωνος
ὤν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν· Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς
ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν
μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν, μετεσχήκαμεν δὲ ὑμῖν καὶ
ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν τῶν καλ-
λίστων καὶ συγχορευταὶ καὶ συμφοιτηταὶ γεγενήμεθα καὶ
συστρατιῶται καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν καὶ
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων
21 ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας. πρὸς θεῶν πατρῴων
καὶ μητρῴων καὶ συγγενείας καὶ κηδεστίας καὶ ἑταιρίας,
πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις, αἰδού-
μενοι καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους παύσασθε ἁμαρτάνοντες
εἰς τὴν πατρίδα καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριά-
κοντα, οἳ ἰδίων κερδέων ἕνεκα ὀλίγου δεῖν πλείους ἀπε-
κτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὀκτὼ μησὶν ἢ πάντες Πελοποννήσιοι
22 δέκα ἔτη πολεμοῦντες. ἐξὸν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύε-
σθαι, οὗτοι τὸν πάντων αἴσχιστόν τε καὶ χαλεπώτατον
καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἔχθιστον καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις
πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. ἀλλ' εὖ γε
μέντοι ἐπίστασθε, ὅτι καὶ τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόν-
των οὐ μόνον ὑμεῖς, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔστιν οὓς πολλὰ κατε-
δακρύσαμεν.

Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ διὰ
τὸ τοιαῦτα προσακούειν τοὺς μεθ' αὐτῶν ἀπήγαγον εἰς
23 τὸ ἄστυ. τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τριάκοντα πάνυ δὴ τα-
πεινοὶ καὶ ἔρημοι συνεκάθηντο ἐν τῷ συνεδρίῳ· τῶν δὲ
τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, πανταχοῦ διε-
φέροντο πρὸς ἀλλήλους. ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιηκεσάν τι
βιαιότερον καὶ ἐφοβοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον, ὡς οὐ χρείη
καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ· ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν
ἠδικηκέναι, αὐτοί τε ἀνελογίζοντο καὶ τοὺς ἄλλους ἐδί-
δασκον, ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν, καὶ τοῖς
τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν
ἀπολλύναι τὴν πόλιν. καὶ τὸ τελευταῖον ἐψηφίσαντο
24 ἐκείνους μὲν καταπαῦσαι, ἄλλους δὲ ἑλέσθαι. καὶ εἵλοντο
δέκα, ἕνα ἀπὸ φυλῆς.

Καὶ οἱ μὲν τριάκοντα Ἐλευσῖνάδε ἀπῆλθον· οἱ δὲ δέκα
τῶν ἐν ἄστει καὶ μάλα τεταραγμένων καὶ ἀπιστούντων
ἀλλήλοις σὺν τοῖς ἱππάρχοις ἐπεμέλοντο. ἐξεκάθευδον
δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐν τῷ Ὠιδείῳ τούς τε ἵππους καὶ τὰς
ἀσπίδας ἔχοντες καὶ δι᾽ ἀπιστίαν ἐφώδευον τὸ μὲν ἀφ᾽
ἑσπέρας σὺν ταῖς ἀσπίσι κατὰ τὰ τείχη, τὸ δὲ πρὸς ὄρθρον
σὺν τοῖς ἵπποις, ἀεὶ φοβούμενοι, μὴ ἐπεισπέσοιέν τινες
αὐτοῖς τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς. οἱ δὲ πολλοί τε ἤδη ὄντες 25
καὶ παντοδαποὶ ὅπλα ἐποιοῦντο οἱ μὲν ξύλινα, οἱ δὲ
οἰσύινα, καὶ ταῦτα ἐλευκοῦντο. πρὶν δὲ ἡμέρας δέκα
γενέσθαι, πιστὰ δόντες, οἵτινες συμπολεμήσειαν, καὶ εἰ
ξένοι εἶεν, ἰσοτέλειαν ἔσεσθαι, ἐξῄεσαν πολλοὶ μὲν ὁπλῖ-
ται, πολλοὶ δὲ γυμνῆτες· ἐγένοντο δὲ αὐτοῖς καὶ ἱππεῖς
ὡσεὶ ἑβδομήκοντα· προνομὰς δὲ ποιούμενοι καὶ λαμβά-
νοντες ξύλα καὶ ὀπώραν ἐκάθευδον πάλιν ἐν Πειραιεῖ.
τῶν δ᾽ ἐκ τοῦ ἄστεος ἄλλος μὲν οὐδεὶς σὺν ὅπλοις ἐξῄει, 26
οἱ δὲ ἱππεῖς ἔστιν ὅτε καὶ λῃστὰς ἐχειροῦντο τῶν ἐκ Πει-
ραιῶς καὶ τὴν φάλαγγα αὐτῶν ἐκακούργουν. περιέτυχον
δὲ καὶ τῶν Αἰξωνέων τισὶν εἰς τοὺς αὑτῶν ἀγροὺς ἐπὶ τὰ
ἐπιτήδεια πορευομένοις· καὶ τούτους Λυσίμαχος ὁ ἵπ-
παρχος ἀπέσφαξε πολλὰ λιτανεύοντας καὶ πολλῶν χαλε-
πῶς φερόντων ἱππέων. ἀνταπέκτειναν δὲ καὶ οἱ ἐν Πει- 27
ραιεῖ τῶν ἱππέων ἐπ᾽ ἀγροῦ λαβόντες Καλλίστρατον φυλῆς
Λεοντίδος. καὶ γὰρ ἤδη μέγα ἐφρόνουν, ὥστε καὶ πρὸς
τὸ τεῖχος τοῦ ἄστεος προσέβαλλον. εἰ δὲ καὶ τοῦτο δεῖ
εἰπεῖν τοῦ μηχανοποιοῦ τοῦ ἐν τῷ ἄστει, ὃς ἐπεὶ ἔγνω,
ὅτι κατὰ τὸν ἐκ Λυκείου δρόμον μέλλοιεν τὰς μηχανὰς
προσάγειν, τὰ ζεύγη ἐκέλευσε πάντα ἁμαξιαίους λίθους
ἄγειν καὶ καταβάλλειν ὅπου ἕκαστος βούλοιτο τοῦ δρόμου.
ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολλὰ εἷς ἕκαστος τῶν λίθων πράγ-
ματα παρεῖχε. πεμπόντων δὲ πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα 28
τῶν μὲν τριάκοντα ἐξ Ἐλευσῖνος, τῶν δ᾽ ἐν τῷ καταλόγῳ
ἐξ ἄστεος καὶ βοηθεῖν κελευόντων, ὡς ἀφεστηκότος τοῦ
δήμου ἀπὸ Λακεδαιμονίων, Λύσανδρος λογισάμενος, ὅτι
οἷόν τε εἴη ταχὺ ἐκπολιορκῆσαι τοὺς ἐν τῷ Πειραιεῖ κατά
τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰ τῶν ἐπιτηδείων ἀποκλει-
σθείησαν, συνέπραξεν ἑκατόν τε τάλαντα αὐτοῖς δανει-

σθῆναι καὶ αὐτὸν μὲν κατὰ γῆν ἁρμοστήν, Λίβυν δὲ τὸ
29 ἀδελφὸν ναυαρχοῦντα ἐκπεμφθῆναι. καὶ ἐξελθὼν αὐτὸ
μὲν Ἐλευσῖνάδε συνέλεγε ὁπλίτας πολλοὺς Πελοποννη
σίους· ὁ δὲ ναύαρχος κατὰ θάλατταν ἐφύλαττεν, ὅπω
μηδὲν εἰσπλέοι αὐτοῖς τῶν ἐπιτηδείων· ὥστε ταχὺ πάλι
ἐν ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ ἐν Πειραιεῖ, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει πάλι
αὖ μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τῷ Λυσάνδρῳ. οὕτω δὲ προχωρούν
των Παυσανίας ὁ βασιλεὺς φθονήσας Λυσάνδρῳ, εἰ κατ
ειργασμένος ταῦτα ἅμα μὲν εὐδοκιμήσοι, ἅμα δὲ ἰδία
ποιήσοιτο τὰς Ἀθήνας, πείσας τῶν ἐφόρων τρεῖς ἐξάγε
30 φρουράν. συνείποντο δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι πάντες πλὴ
Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων· οὗτοι δὲ ἔλεγον μέν, ὅτι οι
νομίζοιεν εὐορκεῖν ἂν στρατευόμενοι ἐπ' Ἀθηναίους μηδὲ
παράσπονδον ποιοῦντας· ἔπραττον δὲ ταῦτα, ὅτι ἐγίγνω-
σκον Λακεδαιμονίους βουλομένους τὴν τῶν Ἀθηναίω
χώραν οἰκείαν καὶ πιστὴν ποιήσασθαι. ὁ δὲ Παυσανίας
ἐστρατοπεδεύσατο μὲν ἐν τῷ Ἁλιπέδῳ καλουμένῳ πρὸς
τῷ Πειραιεῖ δεξιὸν ἔχων κέρας, Λύσανδρος δὲ σὺν τοῖς
31 μισθοφόροις τὸ εὐώνυμον. πέμπων δὲ πρέσβεις ὁ Παυ-
σανίας πρὸς τοὺς ἐν Πειραιεῖ ἐκέλευεν ἀπιέναι ἐπὶ τὰ
ἑαυτῶν· ἐπεὶ δ' οὐκ ἐπείθοντο, προσέβαλλεν ὅσον ἀπὸ
βοῆς ἕνεκεν, ὅπως μὴ δῆλος εἴη εὐμενὴς αὐτοῖς ὤν. ἐπεὶ
δ' οὐδὲν ἀπὸ τῆς προσβολῆς πράξας ἀπῆλθε, τῇ ὑστεραίᾳ
λαβὼν τῶν μὲν Λακεδαιμονίων δύο μόρας, τῶν δὲ Ἀθη-
ναίων ἱππέων τρεῖς φυλὰς παρῆλθεν ἐπὶ τὸν κωφὸν λιμέ
32 σκοπῶν, πῇ εὐαποτειχιστότατος εἴη ὁ Πειραιεύς. ἐπ
δὲ ἀπιόντος αὐτοῦ προσέθεόν τινες καὶ πράγματα αὐ
παρεῖχον, ἀχθεσθεὶς παρήγγειλε τοὺς μὲν ἱππέας ἐλ
εἰς αὐτοὺς ἐνέντας καὶ τὰ δέκα ἀφ' ἥβης συνέπεσθαι· σ
δὲ τοῖς ἄλλοις αὐτὸς ἐπηκολούθει. καὶ ἀπέκτειναν μ
ἐγγὺς τριάκοντα τῶν ψιλῶν, τοὺς δ' ἄλλους κατεδίωξ
33 πρὸς τὸ Πειραιοῖ θέατρον. ἐκεῖ δὲ ἔτυχον ἐξοπλιζόμε
οἵ τε πελτασταὶ πάντες καὶ οἱ ὁπλῖται τῶν ἐκ Πειραιῶ
καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ εὐθὺς ἐκδραμόντες ἠκόντιζον, ἔβαλλ
ἐτόξευον, ἐσφενδόνων· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ αὐτ
πολλοὶ ἐτιτρώσκοντο, μάλα πιεζόμενοι ἀνεχώρουν ἐ
πόδα· οἱ δ' ἐν τούτῳ πολὺ μᾶλλον ἐπέκειντο. ἐνταῦ

δὲ ἀποθνήσκει Χαίρων τε καὶ Θίβραχος, ἄμφω πολεμάρχω, καὶ Λακράτης ὁ ὀλυμπιονίκης καὶ ἄλλοι οἱ τεθαμμένοι Λακεδαιμονίων πρὸ τῶν πυλῶν ἐν Κεραμεικῷ. ὁρῶν δὲ 34
ταῦτα ὁ Θρασύβουλος καὶ οἱ ἄλλοι ὁπλῖται ἐβοήθουν καὶ ταχὺ παρετάξαντο πρὸ τῶν ἄλλων ἐπ' ὀκτώ. ὁ δὲ Παυσανίας μάλα πιεσθεὶς καὶ ἀναχωρήσας ὅσον στάδια τέτταρα ἢ πέντε πρὸς λόφον τινὰ παρήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις ἐπιχωρεῖν πρὸς ἑαυτόν. ἐκεῖ δὲ συνταξάμενος παντελῶς βαθεῖαν τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. οἱ δ' εἰς χεῖρας μὲν ἐδέξαντο, ἔπειτα δὲ οἱ μὲν ἐξεώσθησαν εἰς τὸν ἐν ταῖς Ἁλαῖς πηλόν, οἱ δὲ ἐνέκλιναν· καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ Παυσανίας τρόπαιον στησάμενος ἀνεχώρησε· 35
καὶ οὐδ' ὣς ὠργίζετο αὐτοῖς, ἀλλὰ λάθρα πέμπων ἐδίδασκε τοὺς ἐν Πειραιεῖ, οἷα χρὴ λέγοντας πρέσβεις πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν καὶ τοὺς παρόντας ἐφόρους. οἱ δ' ἐπείθοντο. διίστη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῷ ἄστει καὶ ἐκέλευε πρὸς σφᾶς προσιέναι ὡς πλείστους συλλεγομένους λέγοντας, ὅτι οὐδὲν δέονται τοῖς ἐν τῷ Πειραιεῖ πολεμεῖν, ἀλλὰ διαλυθέντες κοινῇ ἀμφότεροι Λακεδαιμονίοις φίλοι εἶναι. ἡδέως δὲ ταῦτα καὶ Ναυκλείδας ἔφορος ὢν συνήκουεν· 36
ὥσπερ γὰρ νομίζεται σὺν βασιλεῖ δύο τῶν ἐφόρων συστρατεύεσθαι, καὶ τότε παρῆν οὗτός τε καὶ ἄλλος, ἀμφότεροι τῆς μετὰ Παυσανίου γνώμης ὄντες μᾶλλον ἢ τῆς μετὰ Λυσάνδρου. διὰ ταῦτα οὖν καὶ εἰς τὴν Λακεδαίμονα προθύμως ἔπεμπον τούς τ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἔχοντας τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδὰς καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἄστει ἰδιώτας, Κηφισοφῶντά τε καὶ Μέλητον. ἐπεὶ μέντοι 37
οὗτοι ᾤχοντο εἰς Λακεδαίμονα, ἔπεμπον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεος λέγοντας, ὅτι αὐτοὶ μὲν παραδιδόασι καὶ τὰ τείχη, ἃ ἔχουσι, καὶ σφᾶς αὐτοὺς Λακεδαιμονίοις χρῆσθαι ὅ,τι βούλονται· ἀξιοῦν δ' ἔφασαν καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ, εἰ φίλοι φασὶν εἶναι Λακεδαιμονίοις, παραδιδόναι τόν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνυχίαν. ἀκού- 38
σαντες δὲ πάντων αὐτῶν οἱ ἔφοροι καὶ οἱ ἔκκλητοι ἐξέπεμψαν πεντεκαίδεκα ἄνδρας εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐπέταξαν σὺν Παυσανίᾳ διαλλάξαι ὅπῃ δύναιντο κάλλιστα.

οἱ δὲ διήλλαξαν ἐφ' ᾧτε εἰρήνην μὲν ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, ἀπιέναι δὲ ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστον πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἕνδεκα καὶ τῶν ἐν τῷ Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα. εἰ δέ τινες φοβοῖντο τῶν ἐξ ἄστεος, ἔδοξεν αὐτοῖς Ἐλευ-
39 *σῖνα κατοικεῖν. τούτων δὲ περανθέντων Παυσανίας μὲν διῆκε τὸ στράτευμα, οἱ δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνελθόντες σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ. ἐπεὶ*
40 *δὲ κατέβησαν, [ἐκκλησίαν ἐποίησαν] οἱ στρατηγοί. ἔνθα δὴ ὁ Θρασύβουλος ἔλεξεν, Ὑμῖν, ἔφη, ὦ ἐκ τοῦ ἄστεος ἄνδρες, συμβουλεύω ἐγὼ γνῶναι ὑμᾶς αὐτούς. μάλιστα δ' ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε, ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν, ὥστε ἡμῶν ἄρχειν ἐπιχειρεῖν. πότερον δικαιότεροί ἐστε; ἀλλ' ὁ μὲν δῆμος πενέστερος ὑμῶν ὢν οὐδὲν πώποτε ἕνεκα χρημάτων ὑμᾶς ἠδίκηκεν· ὑμεῖς δὲ πλουσιώτεροι πάντων ὄντες πολλὰ καὶ αἰσχρὰ ἕνεκα κερδέων πεποιήκατε. ἐπεὶ δὲ δικαιοσύνης οὐδὲν ὑμῖν προσήκει, σκέψασθε, εἰ ἄρα ἐπ' ἀνδρείᾳ ὑμῖν μέγα φρονητέον.*
41 *καὶ τίς ἂν καλλίων κρίσις τούτου γένοιτο ἢ ὡς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους; ἀλλὰ γνώμῃ φαίητ' ἂν προέχειν, οἳ ἔχοντες καὶ τεῖχος καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ συμμάχους Πελοποννησίους ὑπὸ τῶν οὐδὲν τούτων ἐχόντων παρελύθητε; ἀλλ' ἐπὶ Λακεδαιμονίοις δὴ οἴεσθε μέγα φρονητέον εἶναι; πῶς, οἵγε ὥσπερ τοὺς δάκνοντας κύνας κλοιῷ δήσαντες παραδιδόασιν, οὕτω κἀκεῖνοι ὑμᾶς παραδόντες τῷ*
42 *ἠδικημένῳ τούτῳ δήμῳ οἴχονται ἀπιόντες; οὐ μέντοι γε ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, ἀξιῶ ἐγὼ ὧν ὀμωμόκατε παραβῆναι οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς ἐπιδεῖξαι, ὅτι καὶ εὔορκοι καὶ ὅσιοί ἐστε. εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα καὶ ὅτι οὐδὲν δέοι ταράττεσθαι, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς*
43 *ἀρχαίοις χρῆσθαι, ἀνέστησε τὴν ἐκκλησίαν. καὶ τότε μὲν ἀρχὰς καταστησάμενοι ἐπολιτεύοντο· ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἀκούσαντες ξένους μισθοῦσθαι τοὺς Ἐλευσῖνι, στρατευσάμενοι πανδημεὶ ἐπ' αὐτοὺς τοὺς μὲν στρατηγοὺς αὐτῶν εἰς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν, τοῖς δὲ ἄλλοις εἰσπέμψαντες τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους ἔπεισαν συναλλαγῆναι· καὶ ὀμόσαντες ὅρκους ἦ μὴν μὴ μνησικακήσειν ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ τε πολιτεύονται καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.*

Γ.

Ἡ μὲν δὴ Ἀθήνησι στάσις οὕτως ἐτελεύτησεν. ἐκ δὲ 1
*τούτου πέμψας Κῦρος ἀγγέλους εἰς Λακεδαίμονα ἠξίου,
οἷόσπερ αὐτὸς Λακεδαιμονίοις ἦν ἐν τῷ πρὸς Ἀθηναίους
πολέμῳ, τοιούτους καὶ Λακεδαιμονίους αὐτῷ γίγνεσθαι.
οἱ δ' ἔφοροι δίκαια νομίσαντες λέγειν αὐτὸν Σαμίῳ τῷ
τότε ναυάρχῳ ἐπέστειλαν ὑπηρετεῖν Κύρῳ, εἴ τι δέοιτο.
κἀκεῖνος μέντοι προθύμως ὅπερ ἐδεήθη ὁ Κῦρος ἔπραξεν·
ἔχων γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ναυτικὸν σὺν τῷ Κύρου περιέπλευσεν
εἰς Κιλικίαν καὶ ἐποίησε τὸν τῆς Κιλικίας ἄρχοντα Συέν-
νεσιν μὴ δύνασθαι κατὰ γῆν ἐναντιοῦσθαι Κύρῳ πορευο-
μένῳ ἐπὶ βασιλέα. ὡς μὲν οὖν Κῦρος στράτευμά τε* 2
*συνέλεξε καὶ τοῦτ' ἔχων ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ ὡς ἡ
μάχη ἐγένετο καὶ ὡς ἀπέθανε καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεσώ-
θησαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ θάλατταν, Θεμιστογένει τῷ Συρα-
κοσίῳ γέγραπται.*
Ἐπεὶ μέντοι Τισσαφέρνης, πολλοῦ ἄξιος βασιλεῖ δόξας 3
*γεγενῆσθαι ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολέμῳ, σατράπης
κατεπέμφθη ὧν τε αὐτὸς πρόσθεν ἦρχε καὶ ὧν Κῦρος,
εὐθὺς ἠξίου τὰς Ἰωνικὰς πόλεις ἁπάσας ἑαυτῷ ὑπηκόους
εἶναι. αἱ δὲ ἅμα μὲν ἐλεύθεραι βουλόμεναι εἶναι, ἅμα
δὲ φοβούμεναι τὸν Τισσαφέρνην, ὅτι Κῦρον, ὅτ' ἔζη, ἀντ'
ἐκείνου ᾑρημέναι ἦσαν, εἰς μὲν τὰς πόλεις οὐκ ἐδέχοντο
αὐτόν, εἰς Λακεδαίμονα δὲ ἔπεμπον πρέσβεις καὶ ἠξίουν,
ἐπεὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος προστάται εἰσίν, ἐπιμεληθῆναι
καὶ σφῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλλήνων, ὅπως ἥ τε χώρα μὴ
δῃοῖτο αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἐλεύθεροι εἶεν. οἱ οὖν Λακεδαι-* 4
*μόνιοι πέμπουσιν αὐτοῖς Θίβρωνα ἁρμοστήν, δόντες στρα-
τιώτας τῶν μὲν νεοδαμώδων εἰς χιλίους, τῶν δὲ ἄλλων
Πελοποννησίων εἰς τετρακισχιλίους. ᾐτήσατο δ' ὁ Θίβρων
καὶ παρ' Ἀθηναίων τριακοσίους ἱππέας εἰπών, ὅτι αὐτὸς
μισθὸν παρέξει. οἱ δ' ἔπεμψαν τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα
ἱππευσάντων, νομίζοντες κέρδος τῷ δήμῳ, εἰ ἀποδημοῖεν
καὶ ἐναπόλοιντο. ἐπεὶ δ' εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφίκοντο, συνή-* 5
*γαγε μὲν στρατιώτας καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἑλληνίδων
πόλεων· πᾶσαι γὰρ τότε αἱ πόλεις ἐπείθοντο ὅ.τι Λακε-*

δαιμόνιος ἀνὴρ ἐπιτάττοι. καὶ σὺν μὲν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ
ὁρῶν Θίβρων τὸ ἱππικὸν εἰς τὸ πεδίον οὐ κατέβαινεν,
ἠγάπα δέ, εἰ ὅπου τυγχάνοι ὤν, δύναιτο ταύτην τὴν
6 χώραν ἀδήωτον διαφυλάττειν. ἐπεὶ δὲ σωθέντες οἱ ἀνα-
βάντες μετὰ Κύρου συνέμιξαν αὐτῷ, ἐκ τούτου ἤδη καὶ
ἐν τοῖς πεδίοις ἀντετάττετο τῷ Τισσαφέρνει καὶ πόλεις
Πέργαμον μὲν ἑκοῦσαν προσέλαβε καὶ Τευθρανίαν καὶ
Ἁλίσαρναν, ὧν Εὐρυσθένης τε καὶ Προκλῆς ἦρχον οἱ ἀπὸ
Δημαράτου τοῦ Λακεδαιμονίου· ἐκείνῳ δ' αὕτη ἡ χώρα
δῶρον ἐκ βασιλέως ἐδόθη ἀντὶ τῆς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα συστρα-
τείας· προσεχώρησαν δ' αὐτῷ καὶ Γοργίων καὶ Γογγύλος,
ἀδελφοὶ ὄντες, ἔχοντες ὁ μὲν Γάμβρειον καὶ Παλαιγάμ-
βρειον, ὁ δὲ Μύριναν καὶ Γρύνειον· δῶρον δὲ καὶ αὗται
αἱ πόλεις ἦσαν παρὰ βασιλέως Γογγύλῳ, ὅτι μόνος Ἐρε-
7 τριέων μηδίσας ἔφυγεν. ἦν δὲ ἃς ἀσθενεῖς οὔσας καὶ
κατὰ κράτος ὁ Θίβρων ἐλάμβανε· Λάρισάν γε μὴν τὴν
Αἰγυπτίαν καλουμένην, ἐπεὶ οὐκ ἐπείθετο, περιστρατο-
πεδευσάμενος ἐπολιόρκει. ἐπεὶ δὲ ἄλλως οὐκ ἐδύνατο
ἑλεῖν, φρεατίαν τεμόμενος ὑπόνομον ὤρυττεν, ὡς ἀφαι-
ρησόμενος τὸ ὕδωρ αὐτῶν. ὡς δ' ἐκ τοῦ τείχους ἐκθέοντες
πολλάκις ἐνέβαλλον εἰς τὸ ὄρυγμα καὶ ξύλα καὶ λίθους,
ποιησάμενος αὖ χελώνην ξυλίνην ἐπέστησεν ἐπὶ τῇ φρεατίᾳ.
καὶ ταύτην μέντοι ἐκδραμόντες οἱ Λαρισαῖοι νύκτωρ κατέ-
καυσαν. δοκοῦντος δ' αὐτοῦ οὐδὲν ποιεῖν πέμπουσιν οἱ
ἔφοροι ἀπολιπόντα Λάρισαν στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίαν.
8 Ἐν Ἐφέσῳ δὲ ἤδη ὄντος αὐτοῦ ὡς ἐπὶ Καρίαν πορευο-
μένου Δερκυλίδας ἄρξων ἀφίκετο ἐπὶ τὸ στράτευμα, ἀνὴρ
δοκῶν εἶναι μάλα μηχανητικός· καὶ ἐπεκαλεῖτο δὲ Σίσυφος.
ὁ μὲν οὖν Θίβρων ἀπῆλθεν οἴκαδε καὶ ζημιωθεὶς ἔφυγε·
κατηγόρουν γὰρ αὐτοῦ οἱ σύμμαχοι, ὡς ἐφείη ἁρπάζειν
9 τῷ στρατεύματι τοὺς φίλους. ὁ δὲ Δερκυλίδας ἐπεὶ παρέ-
λαβε τὸ στράτευμα, γνοὺς ὑπόπτους ὄντας ἀλλήλοις τὸν
Τισσαφέρνην καὶ τὸν Φαρνάβαζον, κοινολογησάμενος τῷ
Τισσαφέρνει ἀπήγαγεν εἰς τὴν Φαρναβάζου χώραν τὸ
στράτευμα, ἑλόμενος θατέρῳ μᾶλλον ἢ ἅμα ἀμφοτέροις
πολεμεῖν. ἦν δὲ καὶ πρόσθεν ὁ Δερκυλίδας πολέμιος τῷ
Φαρναβάζῳ· ἁρμοστὴς γὰρ γενόμενος ἐν Ἀβύδῳ ἐπὶ Λυσάν-

δρου ναυαρχοῦντος, διαβληθεὶς ὑπὸ Φαρναβάζου ἐστάθη
τὴν ἀσπίδα ἔχων, ὃ δοκεῖ κηλὶς εἶναι τοῖς σπουδαίοις
Λακεδαιμονίων· ἀταξίας γὰρ ζημίωμά ἐστι. καὶ διὰ ταῦτα
δὴ πολὺ ἥδιον ἐπὶ τὸν Φαρνάβαζον ἤει. καὶ εὐθὺς μὲν 10
τοσούτῳ διέφερεν εἰς τὸ ἄρχειν τοῦ Θίβρωνος, ὥστε παρ-
ήγαγε τὸ στράτευμα διὰ τῆς φιλίας χώρας μέχρι τῆς Φαρ-
ναβάζου Αἰολίδος οὐδὲν βλάψας τοὺς συμμάχους.

Ἡ δὲ Αἰολὶς αὕτη ἦν μὲν Φαρναβάζου, ἐσατράπευε
δ' αὐτῷ ταύτης τῆς χώρας, ἕως μὲν ἔζη, Ζῆνις Δαρδα-
νεύς· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος νόσῳ ἀπέθανε, παρασκευαζομένου
τοῦ Φαρναβάζου ἄλλῳ δοῦναι τὴν σατραπείαν, Μανία ἡ
τοῦ Ζήνιος γυνή, Δαρδανὶς καὶ αὐτή, ἀναζεύξασα στόλον
καὶ δῶρα λαβοῦσα, ὥστε καὶ αὐτῷ Φαρναβάζῳ δοῦναι καὶ
παλλακίσιν αὐτοῦ χαρίσασθαι καὶ τοῖς δυναμένοις μάλιστα
παρὰ Φαρναβάζῳ, ἐπορεύετο. ἐλθοῦσα δ' εἰς λόγους εἶπεν· 11
Ὦ Φαρνάβαζε, ὁ ἀνήρ σοι ὁ ἐμὸς καὶ τἆλλα φίλος ἦν καὶ
τοὺς φόρους ἀπεδίδου, ὥστε σὺ ἐπαινῶν αὐτὸν ἐτίμας.
ἢν οὖν ἐγώ σοι μηδὲν χεῖρον ἐκείνου ὑπηρετῶ, τί σε δεῖ
ἄλλον σατράπην καθιστάναι; ἢν δέ τί σοι μὴ ἀρέσκω, ἐπὶ
σοὶ δήπου ἔσται ἀφελομένῳ ἐμὲ ἄλλῳ δοῦναι τὴν ἀρχήν.
ἀκούσας ταῦτα ὁ Φαρνάβαζος ἔγνω δεῖν τὴν γυναῖκα σατρα- 12
πεύειν. ἡ δ' ἐπεὶ κυρία τῆς χώρας ἐγένετο, τούς τε φόρους
οὐδὲν ἧττον τἀνδρὸς ἀπεδίδου καὶ πρὸς τούτοις, ὁπότε
ἀφικνοῖτο πρὸς Φαρνάβαζον, ἀεὶ ἦγε δῶρα αὐτῷ, καὶ
ὁπότε ἐκεῖνος εἰς τὴν χώραν καταβαίνοι, πολὺ πάντων
τῶν ὑπάρχων κάλλιστα καὶ ἥδιστα ἐδέχετο αὐτόν, καὶ ἅς 13
τε παρέλαβε πόλεις διεφύλαττεν αὐτῷ καὶ τῶν οὐχ ὑπη-
κόων προσέλαβεν ἐπιθαλαττιδίας Λάρισάν τε καὶ Ἁμα-
ξιτὸν καὶ Κολωνάς, ξενικῷ μὲν Ἑλληνικῷ προσβαλοῦσα
τοῖς τείχεσιν, αὐτὴ δ' ἐφ' ἁρμαμάξης θεωμένη· ὃν δ' ἐπαι-
νέσειε, τούτῳ δῶρα ἀμέμπτως ἐδίδου, ὥστε λαμπρότατα
τὸ ξενικὸν κατεσκευάσατο. συνεστρατεύετο δὲ τῷ Φαρ-
ναβάζῳ καὶ ὁπότε εἰς Μυσοὺς ἢ Πισίδας ἐμβάλλοι, ὅτι
τὴν βασιλέως χώραν κακουργοῦσιν. ὥστε καὶ ἀντετίμα
αὐτὴν μεγαλοπρεπῶς ὁ Φαρνάβαζος καὶ σύμβουλον ἔστιν
ὅτε παρεκάλει. ἤδη δ' οὔσης αὐτῆς ἐτῶν πλέον ἢ τετ- 14
ταράκοντα, Μειδίας, θυγατρὸς ἀνὴρ αὐτῆς ὤν, ἀναπτε-

ρωθεὶς ὑπό τινων, ὡς αἰσχρὸν εἴη γυναῖκα μὲν ἄρχειν,
αὐτὸν δ᾿ ἰδιώτην εἶναι, τοὺς μὲν ἄλλους μάλα φυλαττο-
μένης αὐτῆς, ὥσπερ ἐν τυραννίδι προσῆκεν, ἐκείνῳ δὲ
πιστευούσης καὶ ἀσπαζομένης ὥσπερ ἂν γυνὴ γαμβρὸν
ἀσπάζοιτο, εἰσελθὼν ἀποπνῖξαι αὐτὴν λέγεται. ἀπέκτεινε
δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, τό τε εἶδος ὄντα πάγκαλον καὶ
15 ἐτῶν ὄντα ὡς ἑπτακαίδεκα. ταῦτα δὲ ποιήσας Σκῆψιν
καὶ Γέργιθα ἐχυρὰς πόλεις κατέσχεν, ἔνθα καὶ τὰ χρήματα
μάλιστα ἦν τῇ Μανίᾳ. αἱ δὲ ἄλλαι πόλεις οὐκ ἐδέχοντο
αὐτόν, ἀλλὰ Φαρναβάζῳ ἔσωζον αὐτὰς οἱ ἐνόντες φρουροί.
ἐκ δὲ τούτου ὁ Μειδίας πέμψας δῶρα τῷ Φαρναβάζῳ
ἠξίου ἔχειν τὴν χώραν ὥσπερ ἡ Μανία. ὁ δ᾿ ἀπεκρίνατο
φυλάττειν αὐτά, ἔστ᾿ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν σὺν αὐτῷ ἐκείνῳ
λάβῃ τὰ δῶρα· οὐ γὰρ ἂν ἔφη ζῆν βούλεσθαι μὴ τιμω-
16 ρήσας Μανίᾳ. ὁ δὲ Δερκυλίδας ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἀφι-
κνεῖται, καὶ εὐθὺς μὲν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ Λάρισαν καὶ Ἀμαξιτὸν
καὶ Κολωνὰς τὰς ἐπιθαλαττίους πόλεις ἑκούσας παρέ-
λαβε· πέμπων δὲ καὶ πρὸς τὰς Αἰολίδας πόλεις ἠξίου
ἐλευθεροῦσθαί τε αὐτὰς καὶ εἰς τὰ τείχη δέχεσθαι καὶ
συμμάχους γίγνεσθαι. οἱ μὲν οὖν Νεανδρεῖς καὶ Ἰλιεῖς
καὶ Κοκυλῖται ἐπείθοντο· καὶ γὰρ οἱ φρουροῦντες Ἕλληνες
ἐν αὐταῖς, ἐπεὶ ἡ Μανία ἀπέθανεν, οὐ πάνυ τι καλῶς
17 περιείποντο· ὁ δ᾿ ἐν Κεβρῆνι, μάλα ἰσχυρῷ χωρίῳ, τὴν
φυλακὴν ἔχων, νομίσας, εἰ διαφυλάξειε Φαρναβάζῳ τὴν
πόλιν, τιμηθῆναι ἂν ὑπ᾿ ἐκείνου, οὐκ ἐδέχετο τὸν Δερκυ-
λίδαν. ὁ δὲ ὀργιζόμενος παρεσκευάζετο προσβάλλειν. ἐπεὶ
δὲ θυομένῳ αὐτῷ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ τῇ πρώτῃ, τῇ ὑστε-
ραίᾳ πάλιν ἐθύετο. ὡς δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐκαλλιερεῖτο, πάλιν
τῇ τρίτῃ· καὶ μέχρι τεττάρων ἡμερῶν ἐκαρτέρει θυόμενος,
μάλα χαλεπῶς φέρων· ἔσπευδε γὰρ πρὶν Φαρνάβαζον
18 βοηθῆσαι ἐγκρατὴς γενέσθαι πάσης τῆς Αἰολίδος. Ἀθη-
νάδας δέ τις Σικυώνιος λοχαγός, νομίσας τὸν μὲν Δερκυ-
λίδαν φλυαρεῖν διατρίβοντα, αὐτὸς δ᾿ ἱκανὸς εἶναι τὸ ὕδωρ
ἀφελέσθαι τοὺς Κεβρηνίους, προσδραμὼν σὺν τῇ ἑαυτοῦ
τάξει ἐπειρᾶτο τὴν κρήνην συγχοῦν. οἱ δὲ ἔνδοθεν ἐπεξ-
ελθόντες αὐτόν τε συνέτρωσαν καὶ δύο ἀπέκτειναν καὶ
τοὺς ἄλλους παίοντες καὶ βάλλοντες ἀπήλασαν. ἀχθομένου

δὲ τοῦ Δερκυλίδου καὶ νομίζοντος ἀθυμοτέραν καὶ τὴν
προσβολὴν ἔσεσθαι, ἔρχονται ἐκ τοῦ τείχους παρὰ τῶν
Ἑλλήνων κήρυκες καὶ εἶπον, ὅτι ἃ μὲν ὁ ἄρχων ποιοίη,
οὐκ ἀρέσκοι σφίσιν, αὐτοὶ δὲ βούλοιντο σὺν τοῖς Ἕλλησι
μᾶλλον ἢ σὺν τῷ βαρβάρῳ εἶναι. ἔτι δὲ διαλεγομένων 19
αὐτῶν ταῦτα, παρὰ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν ἧκε λέγων, ὅτι
ὅσα λέγοιεν οἱ πρόσθεν καὶ αὐτῷ δοκοῦντα λέγοιεν. ὁ οὖν
Δερκυλίδας εὐθὺς ὥσπερ ἔτυχε κεκαλλιερηκὼς ταύτῃ τῇ
ἡμέρᾳ, ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα ἡγεῖτο πρὸς τὰς πύλας· οἱ
δ' ἀναπετάσαντες ἐδέξαντο. καταστήσας δὲ καὶ ἐνταῦθα
φρουροὺς εὐθὺς ᾔει ἐπὶ τὴν Σκῆψιν καὶ τὴν Γέργιθα.
ὁ δὲ Μειδίας προσδοκῶν μὲν τὸν Φαρνάβαζον, ὀκνῶν δ' 20
ἤδη τοὺς πολίτας, πέμψας πρὸς τὸν Δερκυλίδαν εἶπεν,
ὅτι ἔλθοι ἂν εἰς λόγους, εἰ ὁμήρους λάβοι. ὁ δὲ πέμψας
αὐτῷ ἀπὸ πόλεως ἑκάστης τῶν συμμάχων ἕνα ἐκέλευσε
λαβεῖν τούτων ὁπόσους τε καὶ ὁποίους βούλοιτο. ὁ δὲ
λαβὼν δέκα ἐξῆλθε καὶ συμμίξας τῷ Δερκυλίδᾳ ἠρώτα,
ἐπὶ τίσιν ἂν σύμμαχος γένοιτο. ὁ δ' ἀπεκρίνατο ἐφ' ᾧτε
τοὺς πολίτας ἐλευθέρους τε καὶ αὐτονόμους ἐᾶν. καὶ
ἅμα ταῦτα λέγων ᾔει πρὸς τὴν Σκῆψιν. γνοὺς δὲ ὁ Μει- 21
δίας, ὅτι οὐκ ἂν δύναιτο κωλύειν βίᾳ τῶν πολιτῶν, εἴασεν
αὐτὸν εἰσιέναι. ὁ δὲ Δερκυλίδας θύσας τῇ Ἀθηνᾷ ἐν τῇ
τῶν Σκηψίων ἀκροπόλει τοὺς μὲν Μειδίου φρουροὺς ἐξή-
γαγε, παραδοὺς δὲ τοῖς πολίταις τὴν πόλιν καὶ παρακε-
λευσάμενος, ὥσπερ Ἕλληνας καὶ ἐλευθέρους χρή, οὕτω
πολιτεύειν, ἐξελθὼν ἡγεῖτο ἐπὶ τὴν Γέργιθα. συμπροὔ-
πεμπον δὲ πολλοὶ αὐτὸν καὶ τῶν Σκηψίων, τιμῶντές τε
καὶ ἡδόμενοι τοῖς πεπραγμένοις. ὁ δὲ Μειδίας παρεπό- 22
μενος αὐτῷ ἠξίου τὴν τῶν Γεργιθίων πόλιν παραδοῦναι
αὐτῷ. καὶ ὁ Δερκυλίδας μέντοι ἔλεγεν, ὡς τῶν δικαίων
οὐδενὸς ἀτυχήσοι· ἅμα δὲ ταῦτα λέγων ᾔει πρὸς τὰς
πύλας σὺν τῷ Μειδίᾳ, καὶ τὸ στράτευμα ἠκολούθει αὐτῷ
εἰρηνικῶς εἰς δύο. οἱ δ' ἀπὸ τῶν πύργων καὶ μάλα ὑψη-
λῶν ὄντων ὁρῶντες τὸν Μειδίαν σὺν αὐτῷ οὐκ ἔβαλλον·
εἰπόντος δὲ τοῦ Δερκυλίδου· Κέλευσον, ὦ Μειδία, ἀνοῖξαι
τὰς πύλας, ἵνα ἡγῇ μὲν σύ, ἐγὼ δὲ σὺν σοὶ εἰς τὸ ἱερὸν
ἔλθω κἀνταῦθα θύσω τῇ Ἀθηνᾷ, ὁ Μειδίας ὤκνει μὲν

ἀνοίγειν τὰς πύλας, φοβούμενος δέ, μὴ παραχρῆμα συλ-
23 ληφθῇ, ἐκέλευεν ἀνοῖξαι. ὁ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθεν, ἔχων ἀεὶ
τὸν Μειδίαν ἐπορεύετο πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· καὶ τοὺς μὲν
ἄλλους στρατιώτας ἐκέλευε θέσθαι περὶ τὰ τείχη τὰ
ὅπλα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔθυε τῇ Ἀθηνᾷ. ἐπεὶ
δ' ἐτέθυτο, ἀνεῖπε καὶ τοὺς Μειδίου δορυφόρους θέσθαι
τὰ ὅπλα ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ἑαυτοῦ στρατεύματος, ὡς
24 μισθοφορήσοντας· Μειδίᾳ γὰρ οὐδὲν ἔτι δεινὸν εἶναι. ὁ
μέντοι Μειδίας ἀπορῶν, ὅ,τι ποιοίη, εἶπεν, Ἐγὼ μὲν τοί-
νυν ἄπειμι, ἔφη, ξένιά σοι παρασκευάσων. ὁ δέ, Οὐ μὰ
Δί', ἔφη, ἐπεὶ αἰσχρὸν ἐμὲ τεθυκότα ξενίζεσθαι ὑπὸ σοῦ,
ἀλλὰ μὴ ξενίζειν σέ. μένε οὖν παρ' ἡμῖν· ἐν ᾧ δ' ἂν τὸ
δεῖπνον παρασκευάζηται, ἐγὼ καὶ σὺ τὰ δίκαια πρὸς
25 ἀλλήλους καὶ διασκεψόμεθα καὶ ποιήσομεν. ἐπεὶ δ'
ἐκαθέζοντο, ἠρώτα ὁ Δερκυλίδας· Εἰπέ μοι, ὦ Μειδία, ὁ
πατήρ σε ἄρχοντα τοῦ οἴκου κατέλιπε; Μάλιστα, ἔφη.
Καὶ πόσαι σοι οἰκίαι ἦσαν; πόσοι δὲ χῶροι; πόσαι δὲ
νομαί; ἀπογράφοντος δ' αὐτοῦ οἱ παρόντες τῶν Σκηψίων
26 εἶπον· Ψεύδεταί σε οὗτος, ὦ Δερκυλίδα. Ὑμεῖς δέ γ',
ἔφη, μὴ λίαν μικρολογεῖσθε. ἐπειδὴ δὲ ἀπεγέγραπτο τὰ
πατρῷα, Εἰπέ μοι, ἔφη, Μανία δὲ τίνος ἦν; οἱ δὲ πάντες
εἶπον, ὅτι Φαρναβάζου. Οὐκοῦν καὶ τὰ ἐκείνης, ἔφη,
Φαρναβάζου; Μάλιστα, ἔφασαν. Ἡμέτερ' ἂν εἴη, ἔφη,
ἐπεὶ κρατοῦμεν· πολέμιος γὰρ ἡμῖν Φαρνάβαζος. ἀλλ'
ἡγείσθω τις, ἔφη, ὅπου κεῖται τὰ Μανίας καὶ τὰ Φαρνα-
27 βάζου. ἡγουμένων δὲ τῶν ἄλλων ἐπὶ τὴν Μανίας οἴκησιν,
ἣν παρειλήφει ὁ Μειδίας, ἠκολούθει κἀκεῖνος. ἐπεὶ δ'
εἰσῆλθεν, ἐκάλει ὁ Δερκυλίδας τοὺς ταμίας, φράσας δὲ
τοῖς ὑπηρέταις λαβεῖν αὐτοὺς προεῖπεν αὐτοῖς, ὡς εἴ τι
κλέπτοντες ἁλώσοιντο τῶν Μανίας, παραχρῆμα ἀποσφα-
γήσοιντο. οἱ δ' ἐδείκνυσαν. ὁ δ' ἐπεὶ εἶδε πάντα, κατέ-
κλεισεν αὐτὰ καὶ κατεσημήνατο καὶ φύλακας κατέστησεν.
28 ἐξιὼν δὲ οὓς εὗρεν ἐπὶ ταῖς θύραις τῶν ταξιάρχων καὶ
λοχαγῶν, εἶπεν αὐτοῖς· Μισθὸς μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, εἴρ-
γασται τῇ στρατιᾷ ἐγγὺς ἐνιαυτοῦ ὀκτακισχιλίοις ἀνδράσιν·
ἢν δέ τι προσεργασώμεθα, καὶ ταῦτα προσέσται. ταῦτα
δ' εἶπε γιγνώσκων, ὅτι ἀκούσαντες πολὺ εὐτακτότεροι καὶ

·εραπευτικώτεροι ἔσοιντο. ἐρομένου δὲ τοῦ Μειδίου· ἱμὲ δὲ ποῦ χρὴ οἰκεῖν, ὦ Δερκυλίδα; ἀπεκρίνατο· Ἔνθα-ερ καὶ δικαιότατον, ὦ Μειδία, ἐν τῇ πατρίδι τῇ σαυτοῦ κήψει καὶ ἐν τῇ πατρῴα οἰκίᾳ.

Ὁ μὲν δὴ Δερκυλίδας ταῦτα διαπραξάμενος καὶ λαβὼν 2
ι ὀκτὼ ἡμέραις ἐννέα πόλεις ἐβουλεύετο, ὅπως ἂν μὴ ἐν ῇ φιλίᾳ χειμάζων βαρὺς εἴη τοῖς συμμάχοις, ὥσπερ ἱβρων, μηδ' αὖ Φαρνάβαζος καταφρονῶν τῇ ἵππῳ κα-ουργῇ τὰς Ἑλληνίδας πόλεις. πέμπει οὖν πρὸς αὐτὸν αὶ ἐρωτᾷ, πότερον βούλεται εἰρήνην ἢ πόλεμον ἔχειν. μέντοι Φαρνάβαζος νομίσας τὴν Αἰολίδα ἐπιτετειχίσθαι ῇ ἑαυτοῦ οἰκήσει Φρυγίᾳ σπονδὰς εἵλετο.

Ὡς δὲ ταῦτα ἐγένετο, ἐλθὼν ὁ Δερκυλίδας εἰς τὴν 2
ιιθυνίδα Θρᾴκην ἐκεῖ διεχείμαζεν, οὐδὲ τοῦ Φαρναβάζου άνυ τι ἀχθομένου· πολλάκις γὰρ οἱ Βιθυνοὶ αὐτῷ ἐπο-έμουν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁ Δερκυλίδας ἀσφαλῶς φέρων αὶ ἄγων τὴν Βιθυνίδα καὶ ἄφθονα ἔχων τὰ ἐπιτήδεια ιετέλει· ἐπειδὴ δὲ ἦλθον αὐτῷ παρὰ τοῦ Σεύθου πέρα-εν σύμμαχοι τῶν Ὀδρυσῶν ἱππεῖς τε ὡς διακόσιοι καὶ ελτασταὶ ὡς τριακόσιοι, οὗτοι στρατοπεδευσάμενοι καὶ ερισταυρωσάμενοι ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὡς εἴκοσι στάδια, ιτοῦντες φύλακας τοῦ στρατοπέδου τὸν Δερκυλίδαν τῶν πλιτῶν ἐξῄεσαν ἐπὶ λείαν καὶ πολλὰ ἐλάμβανον ἀνδρά-οδά τε καὶ χρήματα. ἤδη δ' ὄντος μεστοῦ τοῦ στρατο- 3
έδου αὐτοῖς πολλῶν αἰχμαλώτων, καταμαθόντες οἱ ιθυνοί, ὅσοι τ' ἐξῄεσαν καὶ ὅσους κατέλιπον Ἕλληνας ύλακας, συλλεγέντες παμπληθεῖς πελτασταὶ καὶ ἱππεῖς μ' ἡμέρᾳ προσπίπτουσι τοῖς ὁπλίταις ὡς διακοσίοις ὖσιν. ἐπειδὴ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο, οἱ μὲν ἔβαλλον, οἱ δ' κόντιζον εἰς αὐτούς. οἱ δ' ἐπεὶ ἐτιτρώσκοντο μὲν καὶ πέθνῃσκον, ἐποίουν δ' οὐδὲν καθειργμένοι ἐν τῷ σταυ-ώματι ὡς ἀνδρομήκει ὄντι, διασπάσαντες τὸ αὐτῶν ὀχύ-ωμα ἐφέροντο εἰς αὐτούς. οἱ δὲ ᾗ μὲν ἐκθέοιεν ὑπε- 4
ώρουν, καὶ ῥᾳδίως ἀπέφευγον πελτασταὶ ὁπλίτας, ἔνθεν ὲ καὶ ἔνθεν ἠκόντιζον καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐφ' ἑκάστῃ ιδρομῇ κατέβαλλον· τέλος δὲ ὥσπερ ἐν αὐλίῳ σηκασθέν-ες κατηκοντίσθησαν. ἐσώθησαν μέντοι αὐτῶν ἀμφὶ τοὺς

*πεντεκαίδεκα εἰς τὸ Ἑλληνικόν, καὶ οὗτοι, ἐπεὶ εὐθέως
ᾔσθοντο τὸ πρᾶγμα, ἀπεχώρησαν ἐν τῇ μάχῃ διαπεσόντες
5 ἀμελησάντων τῶν Βιθυνῶν. ταχὺ δὲ ταῦτα διαπραξά-
μενοι οἱ Βιθυνοὶ καὶ τοὺς σκηνοφύλακας τῶν Ὀδρυσῶν
Θρᾳκῶν ἀποκτείναντες, ἀπολαβόντες πάντα τὰ αἰχμάλωτα
ἀπῆλθον· ὥστε οἱ Ἕλληνες ἐπεὶ ᾔσθοντο, βοηθοῦντες
οὐδὲν ἄλλο εὗρον ἢ νεκροὺς γυμνοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ.
ἐπεὶ μέντοι ἐπανῆλθον οἱ Ὀδρύσαι, θάψαντες τοὺς ἑαυ-
τῶν καὶ πολὺν οἶνον ἐκπιόντες ἐπ᾽ αὐτοῖς καὶ ἱπποδρο-
μίαν ποιήσαντες, ὁμοῦ δὴ τὸ λοιπὸν τοῖς Ἕλλησι στρα-
τοπεδευσάμενοι ἦγον καὶ ἔκαιον τὴν Βιθυνίδα.*

6 *Ἅμα δὲ τῷ ἦρι ἀποπορευόμενος ὁ Δερκυλίδας ἐκ τῶν
Βιθυνῶν ἀφικνεῖται εἰς Λάμψακον. ἐνταῦθα δ᾽ ὄντος
αὐτοῦ ἔρχονται ἀπὸ τῶν οἴκοι τελῶν Ἄρακός τε καὶ Ναυ-
βάτης καὶ Ἀντισθένης. οὗτοι δ᾽ ἦλθον ἐπισκεψόμενοι τά
τε ἄλλα ὅπως ἔχοι τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ Δερκυλίδᾳ ἐροῦντες
μένοντι ἄρχειν καὶ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτόν· ἐπιστεῖλαι δὲ
σφίσιν αὐτοῖς τοὺς ἐφόρους καὶ συγκαλέσαντας τοὺς στρα-
τιώτας εἰπεῖν, ὡς ὧν μὲν πρόσθεν ἐποίουν μέμφοιντο
αὐτοῖς, ὅτι δὲ νῦν οὐδὲν ἠδίκουν, ἐπαινοῖεν· καὶ περὶ τοῦ
λοιποῦ χρόνου εἰπεῖν, ὅτι ἢν μὲν ἀδικῶσιν, οὐκ ἐπιτρέ-
ψουσιν· ἢν δὲ δίκαια περὶ τοὺς συμμάχους ποιῶσιν,
7 ἐπαινέσονται αὐτούς. ἐπεὶ μέντοι συγκαλέσαντες τοὺς
στρατιώτας ταῦτ᾽ ἔλεγον, ὁ τῶν Κυρείων προεστηκὼς ἀπε-
κρίνατο· Ἀλλ᾽, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ἡμεῖς μέν ἐσμεν
οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πέρυσιν· ἄρχων δὲ ἄλλος μὲν νῦν,
ἄλλος δὲ τὸ παρελθόν. τὸ οὖν αἴτιον τοῦ νῦν μὲν μὴ
ἐξαμαρτάνειν, τότε δέ, αὐτοὶ ἤδη ἱκανοί ἐστε γιγνώσκειν.
8 συσκηνούντων δὲ τῶν τε οἴκοθεν πρέσβεων καὶ τοῦ Δερ-
κυλίδα, ἐπεμνήσθη τις τῶν περὶ τὸν Ἄρακον, ὅτι κατα-
λελοίποιεν πρέσβεις τῶν Χερρονησιτῶν ἐν Λακεδαίμονι·
τούτους δὲ λέγειν ἔφασαν, ὡς νῦν μὲν οὐ δύναιντο τὴν
Χερρόνησον ἐργάζεσθαι· φέρεσθαι γὰρ καὶ ἄγεσθαι ὑπὸ
τῶν Θρᾳκῶν· εἰ δ᾽ ἀποτειχισθείη ἐκ θαλάττης εἰς θάλατ-
ταν, καὶ σφίσιν ἂν γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν εἶναι ἐργάζε-
σθαι καὶ ἄλλοις ὁπόσοι βούλοιντο Λακεδαιμονίων· ὥστ᾽
ἔφασαν οὐκ ἂν θαυμάζειν, εἰ καὶ πεμφθείη τις Λακεδαι-*

ονίων ἀπὸ τῆς πόλεως σὺν δυνάμει ταῦτα πράξων. ὁ οὖν 9
ερκυλίδας πρὸς μὲν ἐκείνους οὐκ εἶπεν, ἣν ἔχοι γνώμην
αῦτ' ἀκούσας, ἀλλ' ἀπέπεμψεν αὐτοὺς ἐπ' Ἐφέσου διὰ
ῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἡδόμενος, ὅτι ἔμελλον ὄψεσθαι
ὰς πόλεις ἐν εἰρήνῃ εὐδαιμονικῶς διαγούσας. οἱ μὲν δὴ
πορεύοντο. ὁ δὲ Δερκυλίδας ἐπειδὴ ἔγνω μενετέον ὄν,
άλιν πέμψας πρὸς τὸν Φαρνάβαζον ἐπήρετο, πότερα
ούλοιτο σπονδὰς ἔχειν καθάπερ διὰ τοῦ χειμῶνος ἢ
άλεμον. ἑλομένου δὲ τοῦ Φαρναβάζου καὶ τότε σπονδάς,
ὕτω καταλιπὼν καὶ τὰς περὶ ἐκεῖνον πόλεις φιλίας ἐν
ἰρήνῃ διαβαίνει τὸν Ἑλλήσποντον σὺν τῷ στρατεύματι
ἰς τὴν Εὐρώπην καὶ διὰ φιλίας τῆς Θρᾴκης πορευθεὶς
αὶ ξενισθεὶς ὑπὸ Σεύθου ἀφικνεῖται εἰς Χερρόνησον.
ν καταμαθὼν πόλεις μὲν ἕνδεκα ἢ δώδεκα ἔχουσαν, 10
ώραν δὲ παμφορωτάτην καὶ ἀρίστην οὖσαν, κεκακωμέ-
ην δέ, ὥσπερ ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν, ἐπεὶ μετρῶν
ὗρε τοῦ ἰσθμοῦ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα στάδια, οὐκ ἐμέλ-
ησεν, ἀλλὰ θυσάμενος ἐτείχιζε, κατὰ μέρη διελὼν τοῖς
τρατιώταις τὸ χωρίον· καὶ ἆθλα αὐτοῖς ὑποσχόμενος
ώσειν τοῖς πρώτοις ἐκτειχίσασι καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς
ιαστοι ἄξιοι εἶεν, ἀπετέλεσε τὸ τεῖχος ἀρξάμενος ἀπὸ
ρινοῦ χρόνου πρὸ ὀπώρας. καὶ ἐποίησεν ἐντὸς τοῦ τεί-
ους ἕνδεκα μὲν πόλεις, πολλοὺς δὲ λιμένας, πολλὴν δὲ
ἀγαθὴν σπόριμον, πολλὴν δὲ πεφυτευμένην, παμπλη-
εῖς δὲ καὶ παγκάλας νομὰς παντοδαποῖς κτήνεσι. ταῦτα 11
ὲ πράξας διέβαινε πάλιν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἐπισκοπῶν δὲ τὰς πόλεις ἑώρα τὰ μὲν ἄλλα καλῶς
ούσας, Χίων δὲ φυγάδας εὗρεν Ἀταρνέα ἔχοντας χωρίον
χυρὸν καὶ ἐκ τούτου ὁρμωμένους φέροντας καὶ ἄγοντας
ὴν Ἰωνίαν καὶ ζῶντας ἐκ τούτου. πυθόμενος δέ, ὅτι
ολὺς σῖτος ἐνῆν αὐτοῖς, περιστρατοπεδευσάμενος ἐπο-
ιόρκει· καὶ ἐν ὀκτὼ μησὶ παραστησάμενος αὐτούς, κατα-
τήσας ἐν αὐτῷ Δράκοντα Πελληνέα ἐπιμελητὴν καὶ κατα-
κευάσας ἐν τῷ χωρίῳ ἔκπλεω πάντα τὰ ἐπιτήδεια, ἵνα
ίη αὐτῷ καταγωγή, ὁπότε ἀφικνοῖτο, ἀπῆλθεν εἰς Ἔφε-
ον, ἣ ἀπέχει ἀπὸ Σάρδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν.

Καὶ μέχρι τούτου τοῦ χρόνου ἐν εἰρήνῃ διῆγον Τισσα- 12

φέρνης τε καὶ Δερκυλίδας καὶ οἱ ταύτῃ Ἕλληνες καὶ οἱ
βάρβαροι. ἐπεὶ δὲ ἀφικνούμενοι πρέσβεις εἰς Λακεδαί-
μονα ἀπὸ τῶν Ἰωνίδων πόλεων ἐδίδασκον, ὅτι εἴη ἐπὶ
Τισσαφέρνει, εἰ βούλοιτο, ἀφιέναι αὐτονόμους τὰς Ἑλλη-
νίδας πόλεις· εἰ οὖν κακῶς πάσχοι Καρία, ἔνθαπερ ὁ
Τισσαφέρνους οἶκος, οὕτως ἂν ἔφασαν τάχιστα νομίζειν
αὐτὸν συγχωρήσειν αὐτονόμους σφᾶς ἀφεῖναι· ἀκούσαντες
ταῦτα οἱ ἔφοροι ἔπεμψαν πρὸς Δερκυλίδαν καὶ ἐκέλευον
αὐτὸν διαβαίνειν σὺν τῷ στρατεύματι ἐπὶ Καρίαν καὶ
Φάρακα τὸν ναύαρχον σὺν ταῖς ναυσὶ παραπλεῖν. οἱ μὲν
13 δὴ ταῦτ' ἐποίουν. ἐτύγχανε δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον
καὶ Φαρνάβαζος πρὸς Τισσαφέρνην ἀφιγμένος, ἅμα μὲν
ὅτι στρατηγὸς τῶν πάντων ἀπεδέδεικτο Τισσαφέρνης,
ἅμα δὲ διαμαρτυρόμενος, ὅτι ἕτοιμος εἴη κοινῇ πολεμεῖν
καὶ συμμάχεσθαι καὶ συνεκβάλλειν τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῆς
βασιλέως· ἄλλως τε γὰρ ὑπεφθόνει τῆς στρατηγίας τῷ
Τισσαφέρνει καὶ τῆς Αἰολίδος χαλεπῶς ἔφερεν ἀπεστε-
ρημένος. ὁ δ' ἀκούων, Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, διάβηθι
σὺν ἐμοὶ ἐπὶ Καρίαν, ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τούτων βουλευ-
14 σόμεθα. ἐπεὶ δ' ἐκεῖ ἦσαν, ἔδοξεν αὐτοῖς ἱκανὰς φυλακὰς
εἰς τὰ ἐρύματα καταστήσαντας διαβαίνειν πάλιν ἐπὶ τὴν
Ἰωνίαν. ὡς δ' ἤκουσεν ὁ Δερκυλίδας, ὅτι πάλιν πεπερα-
κότες εἰσὶ τὸν Μαίανδρον, εἰπὼν τῷ Φάρακι, ὡς ὀκνοίη
μὴ ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὁ Φαρνάβαζος ἐρήμην οὖσαν κατα-
θέοντες φέρωσι καὶ ἄγωσι τὴν χώραν, διέβαινε καὶ αὐτός.
πορευόμενοι δὲ [καὶ] οὗτοι οὐδέν τι συντεταγμένῳ τῷ
στρατεύματι, ὡς προεληλυθότων τῶν πολεμίων εἰς τὴν
Ἐφεσίαν, ἐξαίφνης ὁρῶσιν ἐκ τοῦ ἀντιπέρας σκοποὺς ἐπὶ
15 τῶν μνημάτων· καὶ ἀνταναβιβάσαντες εἰς τὰ παρ' ἑαυτοῖς
μνημεῖα καὶ τύρσεις τινὰς καθορῶσι παρατεταγμένους
ᾗ αὐτοῖς ἦν ἡ ὁδός, Κᾶράς τε λευκάσπιδας καὶ τὸ Περ-
σικὸν ὅσον ἐτύγχανε παρὸν στράτευμα καὶ τὸ Ἑλληνικὸν
ὅσον εἶχεν ἑκάτερος αὐτῶν καὶ τὸ ἱππικὸν μάλα πολύ,
τὸ μὲν Τισσαφέρνους ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρατι, τὸ δὲ Φαρνα-
16 βάζου ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ. ὡς δὲ ταῦτα ᾔσθετο ὁ Δερκυ-
λίδας, τοῖς μὲν ταξιάρχοις καὶ τοῖς λοχαγοῖς εἶπε παρα-
τάττεσθαι τὴν ταχίστην εἰς ὀκτώ, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ

τὰ κράσπεδα ἑκατέρωθεν καθίστασθαι καὶ τοὺς ἱππέας,
ὅσους γε δὴ καὶ οἵους ἐτύγχανεν ἔχων· αὐτὸς δὲ ἐθύετο.
ὅσον μὲν δὴ ἦν ἐκ Πελοποννήσου στράτευμα ἡσυχίαν εἶχε 17
καὶ παρεσκευάζετο ὡς μαχούμενον· ὅσοι δὲ ἦσαν ἀπὸ
Πριήνης τε καὶ Ἀχιλλείου καὶ ἀπὸ νήσων καὶ τῶν Ἰωνικῶν
πόλεων, οἱ μέν τινες καταλιπόντες ἐν τῷ σίτῳ τὰ ὅπλα
ἀπεδίδρασκον· καὶ γὰρ ἦν βαθὺς ὁ σῖτος ἐν τῷ Μαιάνδρου
πεδίῳ· ὅσοι δὲ καὶ ἔμενον, δῆλοι ἦσαν οὐ μενοῦντες. τὸν 18
μὲν οὖν Φαρνάβαζον ἐξηγγέλλετο μάχεσθαι κελεύειν· ὁ
μέντοι Τισσαφέρνης τό τε Κύρειον στράτευμα καταλογι-
ζόμενος ὡς ἐπολέμησεν αὐτοῖς καὶ τούτῳ πάντας νομίζων
ὁμοίους εἶναι τοὺς Ἕλληνας οὐκ ἐβούλετο μάχεσθαι, ἀλλὰ
πέμψας πρὸς τὸν Δερκυλίδαν εἶπεν, ὅτι εἰς λόγους βού-
λοιτο αὐτῷ ἀφικέσθαι. καὶ ὁ Δερκυλίδας λαβὼν τοὺς
κρατίστους τὰ εἴδη τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἱππέων καὶ πεζῶν
προῆλθε πρὸς τοὺς ἀγγέλους καὶ εἶπεν· Ἀλλὰ παρεσκευα-
σάμην μὲν ἔγωγε μάχεσθαι, ὡς ὁρᾶτε· ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνος
βούλεται εἰς λόγους ἀφικέσθαι, οὐδ᾽ ἐγὼ ἀντιλέγω. ἂν
μέντοι ταῦτα δέῃ ποιεῖν, πιστὰ καὶ ὁμήρους δοτέον καὶ
ληπτέον. δόξαντα δὲ ταῦτα καὶ περανθέντα, τὰ μὲν στρα- 19
τεύματα ἀπῆλθε, τὸ μὲν βαρβαρικὸν εἰς Τράλλεις τῆς
Καρίας, τὸ δ᾽ Ἑλληνικὸν εἰς Λεύκοφρυν, ἔνθα ἦν Ἀρτέ-
μιδός τε ἱερὸν μάλα ἅγιον καὶ λίμνη πλέον ἢ σταδίου
ὑπόψαμμος ἀέναος ποτίμου καὶ θερμοῦ ὕδατος. καὶ τότε
μὲν ταῦτα ἐπράχθη· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ εἰς τὸ συγκείμενον
χωρίον ἦλθον, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πυθέσθαι ἀλλήλων, ἐπὶ
τίσιν ἂν τὴν εἰρήνην ποιήσαιντο. ὁ μὲν δὴ Δερκυλίδας 20
εἶπεν, εἰ αὐτονόμους ἐῴη βασιλεὺς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις,
ὁ δὲ Τισσαφέρνης καὶ Φαρνάβαζος εἶπον ὅτι εἰ ἐξέλθοι
τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα ἐκ τῆς χώρας καὶ οἱ Λακεδαι-
μονίων ἁρμοσταὶ ἐκ τῶν πόλεων. ταῦτα δ᾽ εἰπόντες
ἀλλήλοις σπονδὰς ἐποιήσαντο, ἕως ἀπαγγελθείη τὰ λε-
χθέντα Δερκυλίδᾳ μὲν εἰς Λακεδαίμονα, Τισσαφέρνει δὲ
ἐπὶ βασιλέα.

Τούτων δὲ πραττομένων ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὑπὸ Δερκυλίδα, 21
Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πάλαι ὀργιζόμενοι
τοῖς Ἠλείοις καὶ ὅτι ἐποιήσαντο συμμαχίαν πρὸς Ἀθη-

ναίους καὶ Ἀργείους καὶ Μαντινέας καὶ ὅτι δίκην φάσκοντες
καταδεδικάσθαι αὐτῶν ἐκώλυον καὶ τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ
γυμνικοῦ ἀγῶνος, καὶ οὐ μόνον ταῦτ᾽ ἤρκει, ἀλλὰ καὶ Λίχα
παραδόντος Θηβαίοις τὸ ἅρμα, ἐπεὶ ἐκηρύττοντο νικῶν-
τες, ὅτε εἰσῆλθε Λίχας στεφανώσων τὸν ἡνίοχον, μαστι-
22 γοῦντες αὐτόν, ἄνδρα γέροντα, ἐξήλασαν. τούτων δ᾽ ὕστε-
ρον καὶ Ἅγιδος πεμφθέντος θῦσαι τῷ Διὶ κατὰ μαντείαν
τινὰ ἐκώλυον οἱ Ἠλεῖοι μὴ προσεύχεσθαι νίκην πολέμου
λέγοντες, ὡς καὶ τὸ ἀρχαῖον εἴη οὕτω νόμιμον, μὴ χρη-
στηριάζεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐφ᾽ Ἑλλήνων πολέμῳ· ὥστε
23 ἄθυτος ἀπῆλθεν. ἐκ τούτων οὖν πάντων ὀργιζομένοις
ἔδοξε τοῖς ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ σωφρονίσαι αὐτούς.
πέμψαντες οὖν πρέσβεις εἰς Ἦλιν εἶπον, ὅτι τοῖς τέλεσι
τῶν Λακεδαιμονίων δίκαιον δοκοίη εἶναι ἀφιέναι αὐτοὺς
τὰς περιοικίδας πόλεις αὐτονόμους. ἀποκριναμένων δὲ
τῶν Ἠλείων, ὅτι οὐ ποιήσοιεν ταῦτα, ἐπιληίδας γὰρ ἔχοιεν
τὰς πόλεις, φρουρὰν ἔφηναν οἱ ἔφοροι. ἄγων δὲ τὸ στρά-
τευμα Ἆγις ἐνέβαλε διὰ τῆς Ἀχαΐας εἰς τὴν Ἠλείαν κατὰ
24 Λάρισον. ἄρτι δὲ τοῦ στρατεύματος ὄντος ἐν τῇ πολεμίᾳ
καὶ κοπτομένης τῆς χώρας σεισμὸς ἐπιγίγνεται· ὁ δ᾽ Ἆγις
θεῖον ἡγησάμενος ἐξελθὼν πάλιν ἐκ τῆς χώρας διαφῆκε
τὸ στράτευμα. ἐκ δὲ τούτου οἱ Ἠλεῖοι πολὺ θρασύτεροι
ἦσαν καὶ διεπρεσβεύοντο εἰς τὰς πόλεις, ὅσας ᾔδεσαν
25 δυσμενεῖς τοῖς Λακεδαιμονίοις οὔσας. περιιόντι δὲ τῷ
ἐνιαυτῷ φαίνουσι πάλιν οἱ ἔφοροι φρουρὰν ἐπὶ τὴν Ἦλιν,
καὶ συνεστρατεύοντο τῷ Ἅγιδι πλὴν Βοιωτῶν καὶ Κοριν-
θίων οἵ τε ἄλλοι σύμμαχοι πάντες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι. ἐμ-
βαλόντος δὲ τοῦ Ἅγιδος δι᾽ Αὐλῶνος, εὐθὺς μὲν Λεπρεᾶται
ἀποστάντες τῶν Ἠλείων προσεχώρησαν αὐτῷ, εὐθὺς δὲ
Μακίστιοι, ἐχόμενοι δ᾽ Ἐπιταλιεῖς. διαβαίνοντι δὲ τὸν
ποταμὸν προσεχώρουν Λετρῖνοι καὶ Ἀμφίδολοι καὶ Μαρ-
26 γανεῖς. ἐκ δὲ τούτου ἐλθὼν εἰς Ὀλυμπίαν ἔθυε τῷ Διὶ
τῷ Ὀλυμπίῳ· κωλύειν δὲ οὐδεὶς ἔτι ἐπειρᾶτο. θύσας δὲ
πρὸς τὸ ἄστυ ἐπορεύετο, κόπτων καὶ κάων τὴν χώραν,
καὶ ὑπέρπολλα μὲν κτήνη, ὑπέρπολλα δὲ ἀνδράποδα ἠλί-
σκετο ἐκ τῆς χώρας· ὥστε ἀκούοντες καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν
Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν ἑκόντες ᾔεσαν συστρατευσόμενοι καὶ

μετεῖχον τῆς ἁρπαγῆς. καὶ ἐγένετο αὕτη ἡ στρατεία ὥσπερ
ἐπισιτισμὸς τῇ Πελοποννήσῳ. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο πρὸς τὴν 27
πόλιν, τὰ μὲν προάστεια καὶ τὰ γυμνάσια καλὰ ὄντα ἐλυ-
μαίνετο, τὴν δὲ πόλιν, ἀτείχιστος γὰρ ἦν, ἐνόμισαν αὐτὸν
μὴ βούλεσθαι μᾶλλον ἢ μὴ δύνασθαι ἑλεῖν. δῃουμένης
δὲ τῆς χώρας καὶ οὔσης τῆς στρατιᾶς περὶ Κυλλήνην,
βουλόμενοι οἱ περὶ Ξενίαν τὸν λεγόμενον μεδίμνῳ ἀπο-
μετρήσασθαι τὸ παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον δι' αὑτῶν
προσχωρῆσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐκπεσόντες ἐξ οἰκίας
ξίφη ἔχοντες σφαγὰς ποιοῦσι καὶ ἄλλους τέ τινας ἀπο-
κτείνουσι καὶ ὅμοιόν τινα Θρασυδαίῳ ἀποκτείναντες τῷ
τοῦ δήμου προστάτῃ ᾤοντο Θρασυδαῖον ἀπεκτονέναι, ὥστε
ὁ μὲν δῆμος παντελῶς κατηθύμησε καὶ ἡσυχίαν εἶχεν, οἱ 28
δὲ σφαγεῖς πάντ' ᾤοντο πεπραγμένα εἶναι, καὶ οἱ ὁμογνώ-
μονες αὐτοῖς ἐξεφέροντο τὰ ὅπλα εἰς τὴν ἀγοράν. ὁ δὲ
Θρασυδαῖος ἔτι καθεύδων ἐτύγχανεν οὗπερ ἐμεθύσθη.
ὡς δὲ ᾔσθετο ὁ δῆμος, ὅτι οὐ τέθνηκεν ὁ Θρασυδαῖος,
περιεπλήσθη ἡ οἰκία ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥσπερ ὑπὸ ἑσμοῦ
μελιττῶν ὁ ἡγεμών. ἐπειδὴ δὲ ἡγεῖτο ὁ Θρασυδαῖος ἀνα- 29
λαβὼν τὸν δῆμον, γενομένης μάχης ἐκράτησεν ὁ δῆμος,
ἐξέπεσον δὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους οἱ ἐγχειρήσαντες
ταῖς σφαγαῖς. ἐπεὶ δ' αὖ ὁ Ἆγις ἀπιὼν διέβη πάλιν τὸν
Ἀλφειόν, φρουροὺς καταλιπὼν ἐν Ἐπιταλίῳ πλησίον τοῦ
Ἀλφειοῦ καὶ Λύσιππον ἁρμοστὴν καὶ τοὺς ἐξ Ἤλιδος
φυγάδας, τὸ μὲν στράτευμα διῆκεν, αὐτὸς δὲ οἴκαδε
ἀπῆλθε. καὶ τὸ μὲν λοιπὸν θέρος καὶ τὸν ἐπιόντα χει- 30
μῶνα ὑπὸ τοῦ Λυσίππου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐφέρετο καὶ
ἤγετο ἡ τῶν Ἠλείων χώρα. τοῦ δ' ἐπιόντος θέρους πέμ-
ψας Θρασυδαῖος εἰς Λακεδαίμονα συνεχώρησε Φέας τε τὸ
τεῖχος περιελεῖν καὶ Κυλλήνης καὶ τὰς Τριφυλίδας πόλεις
ἀφεῖναι Φρίξαν καὶ Ἐπιτάλιον καὶ Λετρίνους καὶ Ἀμφι-
δόλους καὶ Μαργανεῖς· πρὸς δὲ ταύταις καὶ Ἀκρωρείους
καὶ Λασιῶνα τὸν ὑπ' Ἀρκάδων ἀντιλεγόμενον. Ἤπειον
μέντοι τὴν μεταξὺ πόλιν Ἡραίας καὶ Μακίστου ἠξίουν οἱ
Ἠλεῖοι ἔχειν· πρίασθαι γὰρ ἔφασαν τὴν χώραν ἅπασαν
παρὰ τῶν τότε ἐχόντων τὴν πόλιν τριάκοντα ταλάντων
καὶ τὸ ἀργύριον δεδωκέναι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι γνόντες 31

μηδὲν δικαιότερον εἶναι βίᾳ πριαμένους ἢ βίᾳ ἀφελομένους παρὰ τῶν ἡττόνων λαμβάνειν, ἀφιέναι καὶ ταύτην ἠνάγκασαν· τοῦ μέντοι προεστάναι τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου ἱεροῦ, καίπερ οὐκ ἀρχαίου Ἠλείοις ὄντος, οὐκ ἀπήλασαν αὐτούς, νομίζοντες τοὺς ἀντιποιουμένους χωρίτας εἶναι καὶ οὐχ ἱκανοὺς προεστάναι. τούτων δὲ συγχωρηθέντων εἰρήνη τε γίγνεται καὶ συμμαχία Ἠλείων πρὸς Λακεδαιμονίους. καὶ οὕτω μὲν δὴ ὁ Λακεδαιμονίων καὶ Ἠλείων πόλεμος ἔληξε.

3 *Μετὰ δὲ τοῦτο Ἆγις ἀφικόμενος εἰς Δελφοὺς καὶ τὴν δεκάτην ἀποθύσας, πάλιν ἀπιὼν ἔκαμεν ἐν Ἡραίᾳ, γέρων ἤδη ὤν, καὶ ἀπηνέχθη μὲν εἰς Λακεδαίμονα ἔτι ζῶν, ἐκεῖ δὲ ταχὺ ἐτελεύτησε· καὶ ἔτυχε σεμνοτέρας ἢ κατὰ ἄνθρωπον ταφῆς. ἐπεὶ δὲ ὡσιώθησαν αἱ ἡμέραι καὶ ἔδει βασιλέα καθίστασθαι, ἀντέλεγον περὶ βασιλείας Λεωτυχίδης, υἱὸς φάσκων Ἄγιδος εἶναι, Ἀγησίλαος δὲ ἀδελφός.*
2 *εἰπόντος δὲ τοῦ Λεωτυχίδου, Ἀλλ᾽ ὁ νόμος, ὦ Ἀγησίλαε, οὐκ ἀδελφόν, ἀλλ᾽ υἱὸν βασιλέως βασιλεύειν κελεύει· εἰ δὲ υἱὸς ὢν μὴ τυγχάνοι, ὁ ἀδελφός κα ὣς βασιλεύοι. Ἐμὲ ἂν δέοι βασιλεύειν. Πῶς, ἐμοῦ γε ὄντος; Ὅτι ὃν τὺ καλεῖς πατέρα, οὐκ ἔφη σε εἶναι ἑαυτοῦ. Ἀλλ᾽ ἡ πολὺ κάλλιον ἐκείνου εἰδυῖα μήτηρ καὶ νῦν ἔτι φησίν. Ἀλλ᾽ ὁ Ποτειδὰν ὡς μάλα σευ ψευδομένω κατεμάνυσεν ἐκ τῶ θαλάμω ἐξελάσας σεισμῷ εἰς τὸ φανερὸν τὸν σὸν πατέρα. συνεμαρτύρησε δὲ ταῦτ᾽ αὐτῷ καὶ ὁ ἀληθέστατος λεγόμενος χρόνος εἶναι· ἀφ᾽ οὗ γάρ τοι ἔφυγε καὶ οὐκ ἐφάνη ἐν τῷ*
3 *θαλάμῳ, δεκάτῳ μηνὶ ἐγένου. οἱ μὲν τοιαῦτ᾽ ἔλεγον. Διοπείθης δέ, μάλα χρησμολόγος ἀνήρ, Λεωτυχίδῃ συναγορεύων εἶπεν, ὡς καὶ Ἀπόλλωνος χρησμὸς εἴη φυλάξασθαι τὴν χωλὴν βασιλείαν. Λύσανδρος δὲ πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ Ἀγησιλάου ἀντεῖπεν, ὡς οὐκ οἴοιτο τὸν θεὸν τοῦτο κελεύειν φυλάξασθαι, μὴ προσπταίσας τις χωλεύσαι, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐκ ὢν τοῦ γένους βασιλεύσειε. παντάπασι γὰρ ἂν χωλὴν εἶναι τὴν βασιλείαν, ὁπότε μὴ οἱ ἀφ᾽ Ἡρακλέους*
4 *τῆς πόλεως ἡγοῖντο. τοιαῦτα δ᾽ ἀκούσασα ἡ πόλις ἀμφοτέρων Ἀγησίλαον εἵλοντο βασιλέα.*

Οὔπω δ᾽ ἐνιαυτὸν ὄντος ἐν τῇ βασιλείᾳ Ἀγησιλάου,

θύοντος αὐτοῦ τῶν τεταγμένων τινὰ θυσιῶν ὑπὲρ τῆς
πόλεως εἶπεν ὁ μάντις, ὅτι ἐπιβουλήν τινα τῶν δεινοτά-
των φαίνοιεν οἱ θεοί. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἔθυεν, ἔτι δεινό-
τερα ἔφη τὰ ἱερὰ φαίνεσθαι. τὸ τρίτον δὲ θύοντος εἶπεν·
Ὦ Ἀγησίλαε, ὥσπερ εἰ ἐν αὐτοῖς εἴημεν τοῖς πολεμίοις,
οὕτω μοι σημαίνεται. ἐκ δὲ τούτου θύοντες καὶ τοῖς
ἀποτροπαίοις καὶ τοῖς σωτῆρσι, καὶ μόλις καλλιερήσαν-
τες, ἐπαύσαντο. ληγούσης δὲ τῆς θυσίας ἐντὸς πένθ'
ἡμερῶν καταγορεύει τις πρὸς τοὺς ἐφόρους ἐπιβουλὴν καὶ
τὸν ἀρχηγὸν τοῦ πράγματος Κινάδωνα. οὗτος δ' ἦν καὶ 5
τὸ εἶδος νεανίσκος καὶ τὴν ψυχὴν εὔρωστος, οὐ μέντοι
τῶν ὁμοίων. ἐρομένων δὲ τῶν ἐφόρων, πῶς φαίη τὴν
πρᾶξιν ἔσεσθαι, εἶπεν ὁ εἰσαγγείλας, ὅτι ὁ Κινάδων ἀγα-
γὼν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἔσχατον τῆς ἀγορᾶς ἀριθμῆσαι κελεύοι,
ὁπόσοι εἶεν Σπαρτιᾶται ἐν τῇ ἀγορᾷ. καὶ ἐγώ, ἔφη,
ἀριθμήσας βασιλέα τε καὶ ἐφόρους καὶ γέροντας καὶ
ἄλλους ὡς τετταράκοντα ἠρόμην· Τί δή με τούτους, ὦ
Κινάδων, ἐκέλευσας ἀριθμῆσαι; ὁ δὲ εἶπε, Τούτους, ἔφη,
νόμιζέ σοι πολεμίους εἶναι, τοὺς δ' ἄλλους πάντας συμ-
μάχους πλέον ἢ τετρακισχιλίους ὄντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ.
ἐπιδεικνύναι δ' αὐτὸν ἔφη ἐν ταῖς ὁδοῖς ἔνθα μὲν ἕνα
ἔνθα δὲ δύο πολεμίους ἀπαντῶντας, τοὺς δ' ἄλλους ἅπαν-
τας συμμάχους· καὶ ὅσοι δὲ ἐν τοῖς χωρίοις Σπαρτιατῶν
τύχοιεν ὄντες, ἕνα μὲν πολέμιον τὸν δεσπότην, συμμάχους
δ' ἐν ἑκάστῳ πολλούς. ἐρωτώντων δὲ τῶν ἐφόρων, πόσους 6
φαίη καὶ τοὺς συνειδότας τὴν πρᾶξιν εἶναι, λέγειν καὶ περὶ
τούτου ἔφη αὐτόν, ὡς σφίσι μὲν τοῖς προστατεύουσιν οὐ
πάνυ πολλοί, ἀξιόπιστοι δὲ συνειδεῖεν· αὐτοὶ μέντοι πᾶσιν
ἔφασαν συνειδέναι καὶ εἵλωσι καὶ νεοδαμώδεσι καὶ τοῖς
ὑπομείοσι καὶ τοῖς περιοίκοις· ὅπου γὰρ ἐν τούτοις τις
λόγος γένοιτο περὶ Σπαρτιατῶν, οὐδένα δύνασθαι κρύ-
πτειν τὸ μὴ οὐχ ἡδέως ἂν καὶ ὠμῶν ἐσθίειν αὐτῶν. πάλιν 7
οὖν ἐρωτώντων· Ὅπλα δὲ πόθεν ἔφασαν λήψεσθαι; τὸν
δ' εἰπεῖν, ὅτι οἱ μὲν δήπου συντεταγμένοι ἡμῶν αὐτοὶ
ὅπλα κεκτήμεθα, τῷ δ' ὄχλῳ, ἀγαγόντα εἰς τὸν σίδηρον
ἐπιδεῖξαι αὐτὸν ἔφη πολλὰς μὲν μαχαίρας, πολλὰ δὲ ξίφη,
πολλοὺς δὲ ὀβελίσκους, πολλοὺς δὲ πελέκεις καὶ ἀξίνας,

πολλὰ δὲ δρέπανα. λέγειν δ' αὐτὸν ἔφη, ὅτι καὶ ταῦτα
ὅπλα πάντ' εἴη, ὁπόσοις ἄνθρωποι καὶ γῆν καὶ ξύλα καὶ
λίθους ἐργάζονται, καὶ τῶν ἄλλων δὲ τεχνῶν τὰς πλείστας
τὰ ὄργανα ὅπλα ἔχειν ἀρκοῦντα, ἄλλως τε καὶ πρὸς
ἀόπλους. πάλιν αὖ ἐρωτώμενος, ἐν τίνι χρόνῳ μέλλοι
ταῦτα πράττεσθαι, εἶπεν, ὅτι ἐπιδημεῖν οἱ παρηγγελ-
8 μένον εἴη. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔφοροι ἐσκεμμένα τε
λέγειν ἡγήσαντο αὐτὸν καὶ ἐξεπλάγησαν καὶ οὐδὲ τὴν
μικρὰν καλουμένην ἐκκλησίαν συλλέξαντες, ἀλλὰ συλλεγό-
μενοι τῶν γερόντων ἄλλος ἄλλοθι ἐβουλεύσαντο πέμψαι
τὸν Κινάδωνα εἰς Αὐλῶνα σὺν ἄλλοις τῶν νεωτέρων καὶ
κελεῦσαι ἥκειν ἄγοντα τῶν Αὐλωνιτῶν τέ τινας καὶ τῶν
εἱλώτων τοὺς ἐν τῇ σκυτάλῃ γεγραμμένους. ἀγαγεῖν δὲ
ἐκέλευον καὶ τὴν γυναῖκα, ἣ καλλίστη μὲν αὐτόθι ἐλέγετο
εἶναι, λυμαίνεσθαι δ' ἐῴκει τοὺς ἀφικνουμένους Λακεδαι-
9 μονίων καὶ πρεσβυτέρους καὶ νεωτέρους. ὑπηρετήκει δὲ
καὶ ἄλλ' ἤδη ὁ Κινάδων τοῖς ἐφόροις τοιαῦτα. καὶ τότε
δὴ ἔδοσαν τὴν σκυτάλην αὐτῷ, ἐν ᾗ γεγραμμένοι ἦσαν οὓς
ἔδει συλληφθῆναι. ἐρομένου δέ, τίνας ἄγοι μεθ' ἑαυτοῦ
τῶν νέων, Ἴθι, εἶπον, καὶ τὸν πρεσβύτατον τῶν ἱππαγρε-
τῶν κέλευέ σοι συμπέμψαι ἓξ ἢ ἑπτά, οἳ ἂν τύχωσι παρ-
όντες. ἐμεμελήκει δὲ αὐτοῖς, ὅπως ὁ ἱππαγρέτης εἰδείη
οὓς δέοι πέμπειν καὶ οἱ πεμπόμενοι εἰδεῖεν, ὅτι Κινά-
δωνα δέοι συλλαβεῖν. εἶπον δὲ καὶ τοῦτο τῷ Κινάδωνι,
ὅτι πέμψοιεν τρεῖς ἁμάξας, ἵνα μὴ πεζοὺς ἄγωσι τοὺς
ληφθέντας, ἀφανίζοντες ὡς ἐδύναντο μάλιστα, ὅτι ἐφ'
10 ἕνα ἐκεῖνον ἔπεμπον. ἐν δὲ τῇ πόλει οὐ συνελάμβανον
αὐτόν, ὅτι τὸ πρᾶγμα οὐκ ᾔδεσαν ὁπόσον τὸ μέγεθος εἴη,
καὶ ἀκοῦσαι πρῶτον ἐβούλοντο τοῦ Κινάδωνος, οἵτινες εἶεν
οἱ συμπράττοντες, πρὶν αἰσθέσθαι αὐτούς, ὅτι μεμήνυν-
ται, ἵνα μὴ ἀποδρῶσιν. ἔμελλον δὲ οἱ συλλαβόντες αὐτὸν
μὲν κατέχειν, τοὺς δὲ συνειδότας πυθόμενοι αὐτοῦ γρά-
ψαντες ἀποπέμπειν τὴν ταχίστην τοῖς ἐφόροις. οὕτω
δ' ἔσχον οἱ ἔφοροι πρὸς τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ μόραν
11 ἱππέων ἔπεμψαν τοῖς ἐπ' Αὐλῶνος. ἐπεὶ δ' εἰλημμένου
τοῦ ἀνδρὸς ἧκεν ἱππεὺς φέρων τὰ ὀνόματα ὧν ὁ Κινάδων
ἀπέγραψε, παραχρῆμα τόν τε μάντιν Τισαμενὸν καὶ τοὺς

ἄλλους τοὺς ἐπικαιριωτάτους συνελάμβανον. ὡς δ' ἀνήχθη ὁ Κινάδων καὶ ἠλέγχετο καὶ ὡμολόγει πάντα καὶ τοὺς συνειδότας ἔλεγε, τέλος αὐτὸν ἤροντο, τί καὶ βουλόμενος ταῦτα πράττοι. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, μηδενὸς ἥττων εἶναι ἐν Λακεδαίμονι. ἐκ τούτου μέντοι ἤδη δεδεμένος καὶ τὼ χεῖρε καὶ τὸν τράχηλον ἐν κλοιῷ μαστιγούμενος καὶ κεντούμενος αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν πόλιν περιήγοντο. καὶ οὗτοι μὲν δὴ τῆς δίκης ἔτυχον.

Μετὰ δὲ ταῦτα Ἡρώδας τις Συρακόσιος ἐν Φοινίκῃ 4
ὢν μετὰ ναυκλήρου τινὸς καὶ ἰδὼν τριήρεις Φοινίσσας τὰς μὲν καταπλεούσας ἄλλοθεν, τὰς δὲ καὶ αὐτοῦ πεπληρωμένας, τὰς δὲ καὶ ἔτι κατασκευαζομένας, προσακούσας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τριακοσίας αὐτὰς δέοι γενέσθαι, ἐπιβὰς ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀναγόμενον πλοῖον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὡς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους τὸν στόλον τοῦτον παρασκευαζομένων· ὅποι δέ, οὐδὲν ἔφη εἰδέναι. ἀνεπτερωμένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ 2
τοὺς συμμάχους συναγόντων καὶ βουλευομένων, τί χρὴ ποιεῖν, Λύσανδρος νομίζων καὶ τῷ ναυτικῷ πολὺ περιέσεσθαι τοὺς Ἕλληνας καὶ τὸ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσώθη τὸ μετὰ Κύρου ἀναβὰν πείθει τὸν Ἀγησίλαον ὑποστῆναι, ἢν αὐτῷ δῶσι τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, εἰς δισχιλίους δὲ τῶν νεοδαμώδων, εἰς ἑξακισχιλίους δὲ τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων, στρατεύεσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν. πρὸς δὲ τούτῳ τῷ λογισμῷ καὶ αὐτὸς συνεξελθεῖν αὐτῷ ἐβούλετο, ὅπως τὰς δεκαρχίας τὰς κατασταθείσας ὑπ' ἐκείνου ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐκπεπτωκυίας δὲ διὰ τοὺς ἐφόρους, οἳ τὰς πατρίους πολιτείας παρήγγειλαν, πάλιν καταστήσειε μετ' Ἀγησιλάου. ἐπαγγειλαμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου τὴν στρα- 3
τείαν, διδόασί τε οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅσαπερ ᾔτησε καὶ ἑξαμήνου σῖτον. ἐπεὶ δὲ θυσάμενος ὅσα ἔδει καὶ τἆλλα καὶ τὰ διαβατήρια ἐξῆλθε, ταῖς μὲν πόλεσι διαπέμψας ἀγγέλους προεῖπεν, ὅσους τε δέοι ἑκασταχόθεν πέμπεσθαι καὶ ὅποι παρεῖναι, αὐτὸς δ' ἐβουλήθη ἐλθὼν θῦσαι ἐν Αὐλίδι, ἔνθαπερ ὁ Ἀγαμέμνων, ὅτ' εἰς Τροίαν ἔπλει, ἐθύετο. ὡς δ' ἐκεῖ ἐγένετο, πυθόμενοι οἱ βοιώταρχοι, 4
ὅτι θύοι, πέμψαντες ἱππέας τοῦ τε λοιποῦ εἶπον μὴ θύειν

καὶ οἷς ἐνέτυχον ἱεροῖς τεθυμένοις διέρριψαν ἀπὸ τοῦ
βωμοῦ. ὁ δ' ἐπιμαρτυράμενος τοὺς θεοὺς καὶ ὀργιζό-
μενος ἀναβὰς ἐπὶ τὴν τριήρη ἀπέπλει. ἀφικόμενος δ' ἐπὶ
Γεραιστὸν καὶ συλλέξας ἐκεῖ ὅσον ἐδύνατο τοῦ στρατεύ-
ματος πλεῖστον εἰς Ἔφεσον τὸν στόλον ἐποιεῖτο.

5 *Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀφίκετο, πρῶτον μὲν Τισσαφέρνης*
πέμψας ἤρετο αὐτόν, τίνος δεόμενος ἥκοι. ὁ δ' εἶπεν,
αὐτονόμους καὶ τὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις εἶναι, ὥσπερ καὶ
τὰς ἐν τῇ παρ' ἡμῖν Ἑλλάδι. πρὸς ταῦτ' εἶπεν ὁ Τισσα-
φέρνης· Εἰ τοίνυν θέλεις σπείσασθαι, ἕως ἂν ἐγὼ πρὸς
βασιλέα πέμψω, οἶμαι ἄν σε ταῦτα διαπραξάμενον ἀπο-
πλεῖν, εἰ βούλοιο. Ἀλλὰ βουλοίμην ἄν, ἔφη, εἰ μὴ οἰοί-
μην γε ὑπὸ σοῦ ἐξαπατᾶσθαι. ἀλλ' ἔξεστιν, ἔφη, σοι
τούτων πίστιν λαβεῖν ἦ μὴν ἀδόλως σοῦ πράττοντος
ταῦτα ἡμᾶς μηδὲν τῆς σῆς ἀρχῆς ἀδικήσειν ἐν ταῖς σπον-
6 *δαῖς. ἐπὶ τούτοις ῥηθεῖσι Τισσαφέρνης μὲν ὤμοσε τοῖς*
πεμφθεῖσι πρὸς αὐτὸν Ἡριππίδᾳ καὶ Δερκυλίδᾳ καὶ Με-
γίλλῳ ἦ μὴν πράξειν ἀδόλως τὴν εἰρήνην, ἐκεῖνοι δὲ ἀντώ-
μοσαν ὑπὲρ Ἀγησιλάου Τισσαφέρνει ἦ μὴν ταῦτα πράτ-
τοντος αὐτοῦ ἐμπεδώσειν τὰς σπονδάς. ὁ μὲν δὴ Τισσα-
φέρνης ἃ ὤμοσεν εὐθὺς ἐψεύσατο· ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρήνην
ἔχειν στράτευμα πολὺ παρὰ βασιλέως πρὸς ᾧ εἶχε πρόσ-
θεν μετεπέμπετο. Ἀγησίλαος δὲ καίπερ αἰσθανόμενος
ταῦτα ὅμως ἐπέμενε ταῖς σπονδαῖς.

7 *Ὡς δὲ ἡσυχίαν τε καὶ σχολὴν ἔχων ὁ Ἀγησίλαος διέ-*
τριβεν ἐν τῇ Ἐφέσῳ, ἅτε συντεταραγμένων ἐν ταῖς πόλεσι
τῶν πολιτειῶν καὶ οὔτε δημοκρατίας ἔτι οὔσης, ὥσπερ
ἐπ' Ἀθηναίων, οὔτε δεκαρχίας, ὥσπερ ἐπὶ Λυσάνδρου, ἅτε
γιγνώσκοντες πάντες τὸν Λύσανδρον, προσέκειντο αὐτῷ
ἀξιοῦντες διαπράττεσθαι αὐτὸν παρ' Ἀγησιλάου ὧν ἐδέ-
οντο· καὶ διὰ ταῦτα ἀεὶ παμπληθὴς ὄχλος, θεραπεύων
αὐτὸν ἠκολούθει, ὥστε ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἰδιώτης ἐφαί-
8 *νετο, ὁ δὲ Λύσανδρος βασιλεύς. ὅτι μὲν οὖν ἔμηνε καὶ*
τὸν Ἀγησίλαον ταῦτα, ἐδήλωσεν ὕστερον· οἵ γε μὴν ἄλλοι
τριάκοντα ὑπὸ τοῦ φθόνου οὐκ ἐσίγων, ἀλλ' ἔλεγον πρὸς
τὸν Ἀγησίλαον, ὡς παράνομα ποιοίη Λύσανδρος τῆς βασι-
λείας ὀγκηρότερον διάγων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἤρξατο προσάγειν

τινὰς τῷ Ἀγησιλάῳ ὁ Λύσανδρος, πάντας, οἷς γνοίη αὐτὸν
συμπράττοντά τι, ἡττωμένους ἀπέπεμπεν. ὡς δ' ἀεὶ τὰ
ἐναντία ὧν ἐβούλετο ἀπέβαινε τῷ Λυσάνδρῳ, ἔγνω δὴ τὸ
γιγνόμενον· καὶ οὔτε ἕπεσθαι ἑαυτῷ ἔτι εἴα ὄχλον τοῖς
τε συμπρᾶξαί τι δεομένοις σαφῶς ἔλεγεν, ὅτι ἔλαττον
ἕξοιεν, εἰ αὐτὸς παρείη. βαρέως δὲ φέρων τῇ ἀτιμίᾳ, 9
προσελθὼν εἶπεν· Ὦ Ἀγησίλαε, μειοῦν μὲν ἄρα σύγε τοὺς
φίλους ἠπίστω. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, τούς γε βουλομένους
ἐμοῦ μείζους φαίνεσθαι· τοὺς δέ γε αὔξοντας εἰ μὴ ἐπι-
σταίμην ἀντιτιμᾶν, αἰσχυνοίμην ἄν. καὶ ὁ Λύσανδρος
εἶπεν, Ἀλλ' ἴσως, ἔφη, καὶ μᾶλλον εἰκότα σὺ ποιεῖς ἢ ἐγὼ
ἔπραττον. τάδε οὖν μοι ἐκ τοῦ λοιποῦ χάρισαι, ὅπως ἂν
μήτ' αἰσχύνωμαι ἀδυνατῶν παρὰ σοὶ μήτ' ἐμποδών σοι ὦ,
ἀπόπεμψόν ποί με. ὅπου γὰρ ἂν ὦ, πειράσομαι ἐν καιρῷ
σοι εἶναι. εἰπόντος δὲ ταῦτα ἔδοξε καὶ τῷ Ἀγησιλάῳ 10
οὕτω ποιῆσαι καὶ πέμπει αὐτὸν ἐφ' Ἑλλησπόντου. ἐκεῖ
δὲ ὁ Λύσανδρος αἰσθόμενος Σπιθριδάτην τὸν Πέρσην
ἐλαττούμενόν τι ὑπὸ Φαρναβάζου διαλέγεται αὐτῷ καὶ
πείθει ἀποστῆναι ἔχοντα τούς τε παῖδας καὶ τὰ περὶ
αὐτὸν χρήματα καὶ ἱππεῖς ὡς διακοσίους. καὶ τὰ μὲν
ἄλλα κατέλιπεν ἐν Κυζίκῳ, αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱὸν ἀναβι-
βασάμενος ἧκεν ἄγων πρὸς Ἀγησίλαον. ἰδὼν δὲ ὁ Ἀγη-
σίλαος ἥσθη τε τῇ πράξει καὶ εὐθὺς ἀνεπυνθάνετο περὶ
τῆς Φαρναβάζου χώρας τε καὶ ἀρχῆς.

Ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρνης ἐπὶ τῷ κατα- 11
βάντι στρατεύματι παρὰ βασιλέως προεῖπεν Ἀγησιλάῳ
πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας, οἱ μὲν ἄλλοι σύμ-
μαχοι καὶ Λακεδαιμονίων οἱ παρόντες μάλα ἀχθεσθέντες
φανεροὶ ἐγένοντο, νομίζοντες ἐλάττω τὴν παροῦσαν εἶναι
δύναμιν Ἀγησιλάῳ τῆς βασιλέως παρασκευῆς, Ἀγησίλαος
δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι Τισσαφέρνει
τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ ἔχοι, ὅτι
ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο,
τοῖς δ' Ἕλλησι συμμάχους ἐποίησεν. ἐκ δὲ τούτου εὐθὺς
τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλε συσκευάζεσθαι ὡς εἰς
στρατείαν, ταῖς δὲ πόλεσιν, εἰς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι
στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν, προεῖπεν ἀγορὰν παρασκευά-

ζειν. ἐπέστειλε δὲ καὶ Ἴωσι καὶ Αἰολεῦσι καὶ Ἑλλησπον-
τίοις πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν εἰς Ἔφεσον τοὺς συστρατευ-
12 σομένους. ὁ δὲ Τισσαφέρνης, καὶ ὅτι ἱππικὸν οὐκ εἶχεν
ὁ Ἀγησίλαος, ἡ δὲ Καρία ἄφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἡγεῖτο
αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὄντι νομίσας
ἐπὶ τὸν αὑτοῦ οἶκον εἰς Καρίαν αὐτὸν ὁρμήσειν, τὰ μὲν
πεζὸν ἅπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε, τὸ δ' ἱππικὸν εἰς τὸ Μαι-
άνδρου πεδίον περιῆγε, νομίζων ἱκανὸς εἶναι καταπατῆσαι
τῇ ἵππῳ τοὺς Ἕλληνας, πρὶν εἰς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι.
ὁ δ' Ἀγησίλαος ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι εὐθὺς τἀναντία
ἀποστρέψας ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο καὶ τάς τε ἐν τῇ
πορείᾳ [ἀπαντώσας δυνάμεις ἀναλαμβάνων ἦγε καὶ τὰς]
πόλεις κατεστρέφετο καὶ ἐμβαλὼν ἀπροσδοκήτοις παμ-
13 πληθῆ χρήματα ἐλάμβανε. καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον
ἀσφαλῶς διεπορεύετο· οὐ πόρρω δ' ὄντος Δασκυλείου,
προϊόντες αὐτῷ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον ἐπὶ λόφον τινά, ὡς
προΐδοιεν, τί τἄμπροσθεν εἴη. κατὰ τύχην δέ τινα καὶ
οἱ τοῦ Φαρναβάζου ἱππεῖς οἱ περὶ Ῥαθίνην καὶ Βαγαῖον
τὸν νόθον ἀδελφόν, ὄντες παρόμοιοι τοῖς Ἕλλησι τὸν
ἀριθμόν, πεμφθέντες ὑπὸ Φαρναβάζου ἤλαυνον καὶ οὗτοι
ἐπὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον λόφον. ἰδόντες δὲ ἀλλήλους οὐδὲ
τέτταρα πλέθρα ἀπέχοντας τὸ μὲν πρῶτον ἔστησαν ἀμ-
φότεροι, οἱ μὲν Ἕλληνες ἱππεῖς ὥσπερ φάλαγξ ἐπὶ τετ-
τάρων παρατεταγμένοι, οἱ δὲ βάρβαροι τοὺς πρώτους οὐ
πλέον ἢ εἰς δώδεκα ποιήσαντες, τὸ βάθος δ' ἐπὶ πολλῶν.
14 ἔπειτα μέντοι πρόσθεν ὥρμησαν οἱ βάρβαροι. ὡς δ' εἰς
χεῖρας ἦλθον, ὅσοι μὲν τῶν Ἑλλήνων ἔπαισάν τινας, πάν-
τες συνέτριψαν τὰ δόρατα, οἱ δὲ Πέρσαι κρανέϊνα παλτὰ
ἔχοντες ταχὺ δώδεκα μὲν ἱππεῖς, δύο δ' ἵππους ἀπέκτειναν.
ἐκ δὲ τούτου ἐτρέφθησαν οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς. βοηθήσαν-
τος δὲ Ἀγησιλάου σὺν τοῖς ὁπλίταις, πάλιν ἀπεχώρουν
15 οἱ βάρβαροι, καὶ εἷς αὐτῶν ἀποθνήσκει. γενομένης δὲ
ταύτης τῆς ἱππομαχίας, θυομένῳ τῷ Ἀγησιλάῳ τῇ ὑστε-
ραίᾳ ἐπὶ προόδῳ ἄλοβα γίγνεται τὰ ἱερά. τούτου μέντοι
φανέντος στρέψας ἐπορεύετο ἐπὶ θάλατταν. γιγνώσκων
δέ, ὅτι εἰ μὴ ἱππικὸν ἱκανὸν κτήσαιτο, οὐ δυνήσοιτο κατὰ
τὰ πεδία στρατεύεσθαι, ἔγνω τοῦτο κατασκευαστέον εἶναι,

ὡς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δέοι. καὶ τοὺς μὲν πλουσιωτάτους ἐκ πασῶν τῶν ἐκεῖ πόλεων ἱπποτροφεῖν κατέλεξε· προειπὼν δέ, ὅστις παρέχοιτο ἵππον καὶ ὅπλα καὶ ἄνδρα δόκιμον, ὅτι ἐξέσται αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι, ἐποίησεν οὕτω ταῦτα συντόμως πράττεσθαι, ὥσπερ ἄν τις τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανούμενον προθύμως ζητοίη.

16 Ἐκ δὲ τούτου ἐπειδὴ ἔαρ ὑπέφαινε, συνήγαγε μὲν ἅπαν τὸ στράτευμα εἰς Ἔφεσον· ἀσκῆσαι δ' αὐτὸ βουλόμενος ἆθλα προὔθηκε ταῖς τε ὁπλιτικαῖς τάξεσιν, ἥτις ἄριστα σωμάτων ἔχοι, καὶ ταῖς ἱππικαῖς, ἥτις κράτιστα ἱππεύοι· καὶ πελτασταῖς δὲ καὶ τοξόταις ἆθλα προὔθηκεν, ὅσοι κράτιστοι πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα φανεῖεν. ἐκ τούτου δὲ παρῆν ὁρᾶν τὰ μὲν γυμνάσια πάντα μεστὰ ἀνδρῶν τῶν γυμναζομένων, τὸν δ' ἱππόδρομον τῶν ἱππαζομένων, τοὺς δ' ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας μελετῶντας. ἀξίαν δὲ καὶ 17 ὅλην τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἦν, θέας ἐποίησεν· ἥ τε γὰρ ἀγορὰ ἦν μεστὴ παντοδαπῶν καὶ ἵππων καὶ ὅπλων ὠνίων οἵ τε χαλκοτύποι καὶ οἱ τέκτονες καὶ οἱ χαλκεῖς καὶ οἱ σκυτοτόμοι καὶ οἱ ζωγράφοι πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως οἴεσθαι πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. ἐπερρώσθη δ' ἄν τις καὶ ἐκεῖνο ἰδών, Ἀγησίλαον 18 μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἀπιόντας καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι. ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοιντο, τὰ δὲ πολεμικὰ ἀσκοῖεν, πειθαρχεῖν δὲ μελετῷεν, πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι; ἡγούμενος δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολε- 19 μίων ῥώμην τινὰ ἐμβάλλειν πρὸς τὸ μάχεσθαι προεῖπε τοῖς κήρυξι τοὺς ὑπὸ τῶν λῃστῶν ἁλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. ὁρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, μαλακοὺς δὲ καὶ ἀπόνους διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ' ὀχημάτων εἶναι ἐνόμισαν οὐδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι.

20 Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἤδη, ἀφ' οὗ ἐξέπλευσεν ὁ Ἀγησίλαος, διεληλύθει, ὥστε οἱ μὲν περὶ Λύσανδρον τριάκοντα οἴκαδε ἀπέπλεον, διάδοχοι δ' αὐτοῖς οἱ περὶ Ἡριππίδαν παρῆσαν. τούτων Ξενοκλέα μὲν καὶ

ἄλλον ἔταξεν ἐπὶ τοὺς ἱππεῖς, Σκύθην δὲ ἐπὶ τοὺς νεοδαμώδεις ὁπλίτας, Ἡριππίδαν δ' ἐπὶ τοὺς Κυρείους, Μίγδωνα δὲ ἐπὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων στρατιώτας, καὶ προεῖπεν αὐτοῖς, ὡς εὐθὺς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν οὕτω τὰ σώματα
21 *καὶ τὴν γνώμην παρασκευάζοιντο ὡς ἀγωνιούμενοι. ὁ μέντοι Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν πάλιν βουλόμενον ἐξαπατῆσαι, εἰς Καρίαν δὲ νῦν τῷ ὄντι ἐμβαλεῖν, καὶ τό τε πεζὸν καθάπερ τὸ πρόσθεν εἰς Καρίαν διεβίβασε καὶ τὸ ἱππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον κατέστησεν. ὁ δ' Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ὥσπερ προεῖπεν, εὐθὺς εἰς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐνέβαλε. καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολεμίων πορευόμενος πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ εἶχε, τῇ δὲ τετάρτῃ ἧκον οἱ τῶν*
22 *πολεμίων ἱππεῖς. καὶ τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπεν ὁ ἡγεμὼν διαβάντι τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν στρατοπεδεύεσθαι, αὐτοὶ δὲ κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους ἐσπαρμένους εἰς ἁρπαγὴν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος βοηθεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἱππέας. οἱ δ' αὖ Πέρσαι ὡς εἶδον τὴν βοήθειαν, ἡθροίσθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπληθέσι τῶν ἱπ-*
23 *πέων τάξεσιν. ἔνθα δὴ ὁ Ἀγησίλαος γιγνώσκων, ὅτι τοῖς μὲν πολεμίοις οὔπω παρείη τὸ πεζόν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων, καιρὸν ἡγήσατο μάχην συνάψαι, εἰ δύναιτο. σφαγιασάμενος οὖν τὴν μὲν φάλαγγα εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ τοὺς παρατεταγμένους ἱππέας, ἐκ δὲ τῶν ὁπλιτῶν ἐκέλευσε τὰ δέκα ἀφ' ἥβης θεῖν ὁμόσε αὐτοῖς, τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δρόμῳ ὑφηγεῖσθαι. παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἐμβάλλειν, ὡς αὐτοῦ τε καὶ παντὸς*
24 *τοῦ στρατεύματος ἑπομένου. τοὺς μὲν δὴ ἱππέας ἐδέξαντο οἱ Πέρσαι· ἐπεὶ δ' ἅμα πάντα τὰ δεινὰ παρῆν, ἐνέκλιναν καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθὺς ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, οἱ δ' ἄλλοι ἔφευγον. οἱ δ' Ἕλληνες ἐπακολουθοῦντες αἱροῦσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν πελτασταί, ὥσπερ εἰκός, εἰς ἁρπαγὴν ἐτράποντο· ὁ δ' Ἀγησίλαος κύκλῳ πάντα καὶ φίλια καὶ πολέμια περιεστρατοπεδεύσατο. καὶ ἄλλα τε πολλὰ χρήματα ἐλήφθη, ἃ εὗρε πλέον ἢ ἑβδομή-*

ʼτα τάλαντα, καὶ αἱ κάμηλοι δὲ τότε ἐλήφθησαν, ἃς
ησίλαος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπήγαγεν.
Ὅτε δʼ αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν 25
ʼχεν ὤν· ὥστε ᾐτιῶντο οἱ Πέρσαι προδεδόσθαι ὑπʼ
τοῦ. γνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Περσῶν βασιλεὺς Τισσαφέρ-
ʼ αἴτιον εἶναι τοῦ κακῶς φέρεσθαι τὰ αὑτοῦ, Τιθραύ-
ην καταπέμψας ἀποτέμνει αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. τοῦτο
ποιήσας ὁ Τιθραύστης πέμπει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον
έσβεις λέγοντας· Ὦ Ἀγησίλαε, ὁ μὲν αἴτιος τῶν πραγ-
των καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν ἔχει τὴν δίκην· βασιλεὺς δὲ ἀξιοῖ
μὲν ἀποπλεῖν οἴκαδε, τὰς δʼ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις αὐτο-
ιους οὔσας τὸν ἀρχαῖον δασμὸν αὐτῷ ἀποφέρειν. ἀπο- 26
ιναμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου, ὅτι οὐκ ἂν ποιήσειε ταῦτα
ευ τῶν οἴκοι τελῶν, Σὺ δʼ ἀλλά, ἕως ἂν πύθῃ τὰ παρὰ
ς πόλεως, μεταχώρησον, ἔφη, εἰς τὴν Φαρναβάζου,
ειδὴ καὶ ἐγὼ τὸν σὸν ἐχθρὸν τετιμώρημαι. Ἕως ἂν
ἰνυν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, ἐκεῖσε πορεύωμαι, δίδου δὴ τῇ
ρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια. ἐκείνῳ μὲν δὴ ὁ Τιθραύστης
ὠσι τριάκοντα τάλαντα· ὁ δὲ λαβὼν ᾔει ἐπὶ τὴν Φαρ-
βάζου Φρυγίαν. ὄντι δʼ αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ 27
ʼμης ἔρχεται ἀπὸ τῶν οἴκοι τελῶν ἄρχειν καὶ τοῦ ναυ-
κοῦ ὅπως γιγνώσκοι καὶ καταστήσασθαι ναύαρχον ὅν-
να αὐτὸς βούλοιτο. τοῦτο δʼ ἐποίησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι
ιῷδε λογισμῷ, ὡς εἰ ὁ αὐτὸς ἀμφοτέρων ἄρχοι, τό τε
ιζὸν πολὺ ἂν ἰσχυρότερον εἶναι, καθʼ ἓν οὔσης τῆς ἰσχύος
ιφοτέροις, τό τε ναυτικόν, ἐπιφαινομένου τοῦ πεζοῦ
θα δέοι. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος πρῶτον μὲν 28
ιῖς πόλεσι παρήγγειλε ταῖς ἐν ταῖς νήσοις καὶ ταῖς ἐπι-
αλαττιδίοις τριήρεις ποιεῖσθαι ὁπόσας ἑκάστη βούλοιτο
ῶν πόλεων. καὶ ἐγένοντο καιναὶ ἐξ ὧν αἵ τε πόλεις
πηγγείλαντο καὶ οἱ ἰδιῶται ἐποιοῦντο χαρίζεσθαι βου-
ʼμενοι, εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Πείσανδρον δὲ τὸν τῆς 29
υναικὸς ἀδελφὸν ναύαρχον κατέστησε, φιλότιμον μὲν καὶ
ῤῥωμένον τὴν ψυχήν, ἀπειρότερον δὲ τοῦ παρασκευάζε-
σθαι ὡς δεῖ. καὶ Πείσανδρος μὲν ἀπελθὼν τὰ ναυτικὰ
πραττεν· ὁ δʼ Ἀγησίλαος, ὥσπερ ὥρμησεν, ἐπὶ τὴν Φρυ-
ίαν ἐπορεύετο.

5 *Ὁ μέντοι Τιθραύστης καταμαθεῖν δοκῶν τὸν Ἀγη-
λαον καταφρονοῦντα τῶν βασιλέως πραγμάτων καὶ οὐδ-
διανοούμενον ἀπιέναι ἐκ τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλπί-
ἔχοντα μεγάλας αἱρήσειν βασιλέα, ἀπορῶν, τί χρῷτο τ-
πράγμασι, πέμπει Τιμοκράτην τὸν Ῥόδιον εἰς Ἑλλά-
δοὺς χρυσίον εἰς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ
λεύει πειρᾶσθαι πιστὰ τὰ μέγιστα λαμβάνοντα διδό-
τοῖς προεστηκόσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐφ' ᾧτε πόλεμον ἐξ-
σειν πρὸς Λακεδαιμονίους. ἐκεῖνος δ' ἐλθὼν δίδωσι-
Θήβαις μὲν Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ καὶ Γαλαξιδώ-
ἐν Κορίνθῳ δὲ Τιμολάῳ τε καὶ Πολυάνθει, ἐν Ἄργει
2 Κύλωνί τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ οὐ με-
λαβόντες τούτου τοῦ χρυσίου ὅμως πρόθυμοι ἦσαν
τὸν πόλεμον, νομίζοντες αὐτῶν τὸ ἄρχειν. οἱ μὲν
δεξάμενοι τὰ χρήματα εἰς τὰς οἰκείας πόλεις διέβαλ-
τοὺς Λακεδαιμονίους· ἐπεὶ δὲ ταύτας εἰς μῖσος αὐ-
προήγαγον, συνίστασαν καὶ τὰς μεγίστας πόλεις π-
ἀλλήλας.*

3 *Γιγνώσκοντες δὲ οἱ ἐν ταῖς Θήβαις προεστῶτες,
εἰ μή τις ἄρξει πολέμου, οὐκ ἐθελήσουσιν οἱ Λακεδ-
μόνιοι λύειν τὰς σπονδὰς πρὸς τοὺς συμμάχους, πείθο-
Λοκροὺς τοὺς Ὀπουντίους ἐκ τῆς ἀμφισβητησίμου χώ-
Φωκεῦσί τε καὶ ἑαυτοῖς χρήματα τελέσαι, νομίζοντες τ-
Φωκέας τούτου γενομένου ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Λοκρίδα. κ-
οὐκ ἐψεύσθησαν, ἀλλ' εὐθὺς οἱ Φωκεῖς ἐμβαλόντες εἰς
4 Λοκρίδα πολλαπλάσια χρήματα ἔλαβον. οἱ οὖν περὶ
Ἀνδροκλείδαν ταχὺ ἔπεισαν τοὺς Θηβαίους βοηθεῖν τ-
Λοκροῖς, ὡς οὐκ εἰς τὴν ἀμφισβητήσιμον, ἀλλ' εἰς τ-
ὁμολογουμένην φίλην τε καὶ σύμμαχον εἶναι Λοκρίδα ἐ-
βεβληκότων αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι ἀντεμβαλόντες
τὴν Φωκίδα ἐδῄουν τὴν χώραν, εὐθὺς οἱ Φωκεῖς πέμπου-
πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα καὶ ἠξίουν βοηθεῖν αὐτ-
διδάσκοντες, ὡς οὐκ ἦρξαν τοῦ πολέμου, ἀλλ' ἀμυνόμεν-
5 ἦλθον ἐπὶ τοὺς Λοκρούς. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι ἄσμεν-
ἔλαβον πρόφασιν στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, πάλ-
ὀργιζόμενοι αὐτοῖς τῆς τε ἀντιλήψεως τῆς τοῦ Ἀπόλλω-
δεκάτης ἐν Δεκελείᾳ καὶ τοῦ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ μὴ ἐθελῆσ-*

κολασθῆναι. ἠτιῶντο δ' αὐτοὺς καὶ Κορινθίους πεῖσαι
μὴ συστρατεύειν. ἀνεμιμνήσκοντο δὲ καὶ ὡς θύειν τ' ἐν
Αὐλίδι τὸν Ἀγησίλαον οὐκ εἴων καὶ τὰ τεθυμένα ἱερὰ ὡς
ἔρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ ὅτι οὐδ' εἰς τὴν Ἀσίαν Ἀγη-
σιλάῳ συνεστράτευον. ἐλογίζοντο δὲ καὶ καλὸν καιρὸν
εἶναι τοῦ ἐξάγειν στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς καὶ παῦσαι τῆς εἰς
αὐτοὺς ὕβρεως· τά τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καλῶς σφίσιν ἔχειν,
κρατοῦντος Ἀγησιλάου, καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι οὐδένα ἄλλον
πόλεμον ἐμποδὼν σφίσιν εἶναι. οὕτω δὲ γιγνωσκούσης 6
τῆς πόλεως τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰν μὲν οἱ ἔφοροι
ἔφαινον, Λύσανδρον δ' ἐξέπεμψαν εἰς Φωκέας καὶ ἐκέλευ-
ον αὐτούς τε τοὺς Φωκέας ἄγοντα παρεῖναι καὶ Οἰταίους
καὶ Ἡρακλεώτας καὶ Μηλιέας καὶ Αἰνιᾶνας εἰς Ἁλίαρτον.
ἐκεῖσε δὲ καὶ Παυσανίας, ὅσπερ ἔμελλεν ἡγεῖσθαι, συνε-
τίθετο παρέσεσθαι εἰς ῥητὴν ἡμέραν, ἔχων Λακεδαιμο-
νίους τε καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους. καὶ ὁ μὲν
Λύσανδρος τά τε ἄλλα τὰ κελευόμενα ἔπραττε καὶ προσέτι
Ὀρχομενίους ἀπέστησε Θηβαίων. ὁ δὲ Παυσανίας, ἐπεὶ 7
τὰ διαβατήρια ἐγένετο αὐτῷ, καθεζόμενος ἐν Τεγέᾳ τούς
τε ξεναγοὺς διέπεμπε καὶ τοὺς ἐκ τῶν περιοικίδων στρα-
τιώτας περιέμενεν. ἐπεί γε μὴν δῆλον τοῖς Θηβαίοις
ἐγένετο, ὅτι ἐμβαλοῖεν οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὴν χώραν
αὐτῶν, πρέσβεις ἔπεμψαν Ἀθήναζε λέγοντας τάδε·
Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἃ μὲν μέμφεσθε ἡμῖν ὡς ψηφι- 8
σαμένων χαλεπὰ περὶ ὑμῶν ἐν τῇ καταλύσει τοῦ πολέμου,
οὐκ ὀρθῶς μέμφεσθε· οὐ γὰρ ἡ πόλις ἐκεῖνα ἐψηφίσατο,
ἀλλ' εἷς ἀνὴρ εἶπεν, ὃς ἔτυχε τότε ἐν τοῖς συμμάχοις καθή-
μενος. ὅτε δὲ παρεκάλουν ἡμᾶς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τὸν
Πειραιᾶ, τότε ἅπασα ἡ πόλις ἀπεψηφίσατο μὴ συστρα-
τεύειν αὐτοῖς. δι' ὑμᾶς οὖν οὐχ ἥκιστα ὀργιζομένων ἡμῖν
τῶν Λακεδαιμονίων, δίκαιον εἶναι νομίζομεν βοηθεῖν ὑμᾶς
τῇ πόλει ἡμῶν. πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ἀξιοῦμεν, ὅσοι τῶν 9
ἐν ἄστει ἐγένεσθε, προθύμως ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους
ἰέναι. ἐκεῖνοι γὰρ καταστήσαντες ὑμᾶς εἰς ὀλιγαρχίαν
καὶ εἰς ἔχθραν τῷ δήμῳ, ἀφικόμενοι πολλῇ δυνάμει ὡς
ὑμῖν σύμμαχοι παρέδοσαν ὑμᾶς τῷ πλήθει· ὥστε τὸ μὲν
ἐπ' ἐκείνοις εἶναι ἀπολώλετε, ὁ δὲ δῆμος οὑτοσὶ ὑμᾶς

10 ἔσωσε. καὶ μὴν ὅτι μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βούλοι
ἂν τὴν ἀρχήν, ἣν πρότερον ἐκέκτησθε, ἀναλαβεῖν, πάν
ἐπιστάμεθα· τοῦτο δὲ πῶς μᾶλλον εἰκὸς γενέσθαι ἢ
αὐτοὶ τοῖς ὑπ᾽ ἐκείνων ἀδικουμένοις βοηθοῖτε; ὅτι
πολλῶν ἄρχουσι, μὴ φοβηθῆτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον
τοῦτο θαρρεῖτε ἐνθυμούμενοι, ὅτι καὶ ὑμεῖς ὅτε πλείσ
ἤρχετε, τότε πλείστους ἐχθροὺς ἐκέκτησθε. ἀλλ᾽ ἕως
οὐκ εἶχον ὅποι ἀποσταῖεν, ἔκρυπτον τὴν πρὸς ὑμᾶς ἔχθρ
ἐπεὶ δέ γε Λακεδαιμόνιοι προέστησαν, τότε ἔφηναν
11 περὶ ὑμῶν ἐγίγνωσκον. καὶ νῦν γε, ἂν φανεροὶ γενώμ
ἡμεῖς τε καὶ ὑμεῖς συνασπιδοῦντες ἐναντία τοῖς Λακεδ
μονίοις, εὖ ἴστε, ἀναφανήσονται πολλοὶ οἱ μισοῦντ
αὐτούς. ὡς δ᾽ ἀληθῆ λέγομεν, ἐὰν ἀναλογίσησθε, αὐτίκ
γνώσεσθε. τίς γὰρ ἤδη καταλείπεται αὐτοῖς εὐμενής
οὐκ Ἀργεῖοι μὲν ἀεί ποτε δυσμενεῖς αὐτοῖς ὑπάρχουσιν
12 Ἠλεῖοί γε μὴν νῦν ἐστερημένοι καὶ χώρας πολλῆς κα
πόλεων ἐχθροὶ αὐτοῖς προσγεγένηνται. Κορινθίους δ
καὶ Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιοὺς τί φῶμεν, οἳ ἐν μὲν τῷ πρὸ
ὑμᾶς πολέμῳ μάλα λιπαρούμενοι ὑπ᾽ ἐκείνων πάντων κα
πόνων καὶ κινδύνων καὶ τῶν δαπανημάτων μετεῖχον, ἐπε
δ᾽ ἔπραξαν ἃ ἐβούλοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι, ποίας ἢ ἀρχῆ
ἢ τιμῆς ἢ ποίων χρημάτων μεταδεδώκασιν αὐτοῖς; ἀλλ
τοὺς μὲν εἵλωτας ἁρμοστὰς ἀξιοῦσι καθιστάναι, τῶν δ
συμμάχων ἐλευθέρων ὄντων, ἐπεὶ εὐτύχησαν, δεσπότα
13 ἀναπεφήνασιν. ἀλλὰ μὴν καὶ οὓς ὑμῶν ἀπέστησαν φα
νεροί εἰσιν ἐξηπατηκότες· ἀντὶ γὰρ ἐλευθερίας διπλῆ
αὐτοῖς δουλείαν παρεσχήκασιν· ὑπό τε γὰρ τῶν ἁρμοστῶ
τυραννοῦνται καὶ ὑπὸ δέκα ἀνδρῶν, οὓς Λύσανδρος κατέ
στησεν ἐν ἑκάστῃ πόλει. ὅ γε μὴν τῆς Ἀσίας βασιλεὺ
καὶ τὰ μέγιστ᾽ αὐτοῖς συμβαλόμενος εἰς τὸ ὑμῶν κρατῆσα
νῦν τί διάφορον πάσχει ἢ εἰ μεθ᾽ ὑμῶν κατεπολέμησε
14 αὐτούς; πῶς οὖν οὐκ εἰκός, ἐὰν ὑμεῖς αὖ προστῆτε τῶ
οὕτως φανερῶς ἀδικουμένων, νῦν ὑμᾶς πολὺ ἤδη μεγί
στους τῶν πώποτε γενέσθαι; ὅτε μὲν γὰρ ἤρχετε, τῶ
κατὰ θάλατταν μόνον δήπου ἡγεῖσθε· νῦν δὲ πάντων κα
ἡμῶν καὶ Πελοποννησίων καὶ ὧν πρόσθεν ἤρχετε κα
αὐτοῦ βασιλέως τοῦ μεγίστην δύναμιν ἔχοντος ἡγεμόνε

*ἂν γένοισθε. καίτοι ἦμεν πολλοῦ ἄξιοι καὶ ἐκείνοις σύμ-
μαχοι, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε· νῦν δέ γε εἰκὸς τῷ παντὶ
ὑμῖν ἐρρωμενεστέρως ἡμᾶς συμμαχεῖν ἢ τότε Λακεδαι-
μονίοις· οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ νησιωτῶν ἢ Συρακοσίων οὐδ' ὑπὲρ
ἀλλοτρίων, ὥσπερ τότε, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἀδικου-
μένων βοηθήσομεν. καὶ τοῦτο μέντοι χρὴ εὖ εἰδέναι, ὅτι 15
ἡ Λακεδαιμονίων πλεονεξία πολὺ εὐκαταλυτωτέρα ἐστὶ
τῆς ὑμετέρας γενομένης ἀρχῆς. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἔχοντες
ναυτικὸν οὐκ ἐχόντων ἤρχετε, οὗτοι δὲ ὀλίγοι ὄντες πολ-
λαπλασίων ὄντων καὶ οὐδὲν χεῖρον ὡπλισμένων πλεονε-
κτοῦσι. ταῦτ' οὖν λέγομεν ἡμεῖς· εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι νομίζομεν ἐπὶ πολὺ μείζω ἀγαθὰ
παρακαλεῖν ὑμᾶς τῇ ὑμετέρᾳ πόλει ἢ τῇ ἡμετέρᾳ.*

*Ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο. τῶν δ' Ἀθηναίων πάμ- 16
πολλοι μὲν συνηγόρευον, πάντες δ' ἐψηφίσαντο βοηθεῖν
αὐτοῖς. Θρασύβουλος δὲ ἀποκρινάμενος τὸ ψήφισμα καὶ
τοῦτο ἐνεδείκνυτο, ὅτι ἀτειχίστου τοῦ Πειραιῶς ὄντος
ὅμως παρακινδυνεύσοιεν χάριτα αὐτοῖς ἀποδοῦναι μεί-
ζονα ἢ ἔλαβον. ὑμεῖς μὲν γάρ, ἔφη, οὐ συνεστρατεύσατε
ἐφ' ἡμᾶς, ἡμεῖς δέ γε μεθ' ὑμῶν μαχούμεθα ἐκείνοις, ἂν
ἴωσιν ἐφ' ὑμᾶς. οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι ἀπελθόντες παρε- 17
σκευάζοντο ὡς ἀμυνούμενοι, οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὡς βοηθή-
σοντες. καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκέτι ἔμελλον, ἀλλὰ
Παυσανίας μὲν ὁ βασιλεὺς ἐπορεύετο εἰς τὴν Βοιωτίαν
τό τε οἴκοθεν ἔχων στράτευμα καὶ τὸ ἐκ Πελοποννήσου,
πλὴν Κορίνθιοι οὐκ ἠκολούθουν αὐτοῖς. ὁ δὲ Λύσανδρος,
ἄγων τὸ ἀπὸ Φωκέων καὶ Ὀρχομενοῦ καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνα
χωρίων στράτευμα, ἔφθη τὸν Παυσανίαν ἐν τῷ Ἁλιάρτῳ
γενόμενος. ἥκων δὲ οὐκέτι ἡσυχίαν ἔχων ἀνέμενε τὸ ἀπὸ 18
Λακεδαίμονος στράτευμα, ἀλλὰ σὺν οἷς εἶχεν ᾔει πρὸς
τὸ τεῖχος τῶν Ἁλιαρτίων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔπειθεν
αὐτοὺς ἀφίστασθαι καὶ αὐτονόμους γίγνεσθαι· ἐπεὶ δὲ
τῶν Θηβαίων τινὲς ὄντες ἐν τῷ τείχει διεκώλυον, προσέ-
βαλε πρὸς τὸ τεῖχος. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Θηβαῖοι 19
δρόμῳ ἐβοήθουν οἵ τε ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς. ὁπότερα
μὲν οὖν, εἴτε λαθόντες τὸν Λύσανδρον ἐπέπεσον αὐτῷ
εἴτε καὶ αἰσθόμενος προσιόντας ὡς κρατήσων ὑπέμενεν,*

ἄδηλον· τοῦτο δ' οὖν σαφές, ὅτι παρὰ τὸ τεῖχος ἡ μάχη
ἐγένετο· καὶ τρόπαιον ἕστηκε πρὸς τὰς πύλας τῶν Ἁλιαρ-
τίων. ἐπεὶ δ' ἀποθανόντος Λυσάνδρου ἔφευγον οἱ ἄλλοι
20 πρὸς τὸ ὄρος, ἐδίωκον ἐρρωμένως οἱ Θηβαῖοι. ὡς δὲ ἄνω
ἤδη ἦσαν διώκοντες καὶ δυσχωρία τε καὶ στενοπορία ὑπε-
λάμβανεν αὐτούς, ὑποστρέψαντες οἱ ὁπλῖται ἠκόντιζόν τε
καὶ ἔβαλλον. ὡς δὲ ἔπεσον αὐτῶν δύο ἢ τρεῖς οἱ πρῶτοι
καὶ ἐπὶ τοὺς λοιποὺς ἐπεκυλίνδουν πέτρους εἰς τὸ κάτ-
αντες καὶ πολλῇ προθυμίᾳ ἐνέκειντο, ἐτρέφθησαν οἱ
Θηβαῖοι ἀπὸ τοῦ κατάντους καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν
21 πλείους ἢ διακόσιοι. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οἱ Θηβαῖοι
ἠθύμουν νομίζοντες οὐκ ἐλάττω κακὰ πεπονθέναι ἢ πε-
ποιηκέναι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ, ἐπεὶ ᾔσθοντο ἀπεληλυθότας
ἐν νυκτὶ τούς τε Φωκέας καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας οἴκαδε
ἑκάστους, ἐκ τούτου μεῖζον δὴ ἐφρόνουν ἐπὶ τῷ γεγενη-
μένῳ. ἐπεὶ δ' αὖ ὁ Παυσανίας ἀνεφαίνετο ἔχων τὸ ἐκ
Λακεδαίμονος στράτευμα, πάλιν αὖ ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ
ἡγοῦντο εἶναι, καὶ πολλὴν ἔφασαν σιωπήν τε καὶ ταπει-
22 νότητα ἐν τῷ στρατεύματι εἶναι αὐτῶν. ὡς δὲ τῇ ὑστε-
ραίᾳ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἐλθόντες συμπαρετάξαντο ὅ τε Παυ-
σανίας οὐ προσῆγεν οὐδὲ ἐμάχετο, ἐκ τούτου τὸ μὲν
Θηβαίων πολὺ μεῖζον φρόνημα ἐγίγνετο· ὁ δὲ Παυσανίας
συγκαλέσας πολεμάρχους καὶ πεντηκοντῆρας ἐβουλεύετο,
πότερον μάχην συνάπτοι ἢ ὑπόσπονδον τόν τε Λύσανδρον
23 ἀναιροῖτο καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πεσόντας. λογιζόμενος δ'
ὁ Παυσανίας καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν τέλει Λακεδαιμονίων, ὡς
Λύσανδρος τετελευτηκὼς εἴη καὶ τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα
ἡττημένον ἀποκεχωρήκοι καὶ Κορίνθιοι μὲν παντάπασιν
οὐκ ἠκολούθουν αὐτοῖς, οἱ δὲ παρόντες οὐ προθύμως
στρατεύοιντο· ἐλογίζοντο δὲ καὶ τὸ ἱππικὸν ὡς τὸ μὲν
ἀντίπαλον πολύ, τὸ δὲ αὐτῶν ὀλίγον εἴη, τὸ δὲ μέγιστον,
ὅτι οἱ νεκροὶ ὑπὸ τῷ τείχει ἔκειντο, ὥστε οὐδὲ κρείττοσιν
οὖσι διὰ τοὺς ἀπὸ τῶν πύργων ῥᾴδιον εἴη ἀνελέσθαι·
διὰ οὖν πάντα ταῦτα ἔδοξεν αὐτοῖς τοὺς νεκροὺς ὑπο-
24 σπόνδους ἀναιρεῖσθαι. οἱ μέντοι Θηβαῖοι εἶπαν, ὅτι οὐκ
ἂν ἀποδοῖεν τοὺς νεκρούς, εἰ μὴ ἐφ' ᾧτε ἀπιέναι ἐκ τῆς
χώρας. οἱ δὲ ἄσμενοί τε ταῦτα ἤκουσαν καὶ ἀνελόμενοι

τοὺς νεκροὺς ἀπῄεσαν ἐκ τῆς Βοιωτίας. τούτων δὲ πραχθέντων οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἀθύμως ἀπῄεσαν, οἱ δὲ Θηβαῖοι μάλα ὑβριστικῶς, εἰ καὶ μικρόν τις τῶν χωρίων του ἐπιβαίη, παίοντες ἐδίωκον εἰς τὰς ὁδούς. αὕτη μὲν δὴ οὕτως ἡ στρατιὰ τῶν Λακεδαιμονίων διελύθη. ὁ μέντοι Παυσανίας ἐπεὶ ἀφίκετο οἴκαδε, ἐκρίνετο περὶ θανάτου. κατηγορουμένου δ᾽ αὐτοῦ καὶ ὅτι ὑστερήσειεν εἰς Ἁλίαρτον τοῦ Λυσάνδρου, συνθέμενος εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν παρέσεσθαι, καὶ ὅτι ὑποσπόνδους ἀλλ᾽ οὐ μάχῃ ἐπειρᾶτο τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, καὶ ὅτι τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων λαβὼν ἐν τῷ Πειραιεῖ ἀνῆκε, καὶ πρὸς τούτοις οὐ παρόντος ἐν τῇ δίκῃ, θάνατος αὐτοῦ κατεγνώσθη· καὶ ἔφυγεν εἰς Τεγέαν καὶ ἐτελεύτησε μέντοι ἐκεῖ νόσῳ. κατὰ μὲν οὖν τὴν Ἑλλάδα ταῦτ᾽ ἐπράχθη.

Δ.

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἀφίκετο ἅμα μετοπώρῳ εἰς τὴν 1
τοῦ Φαρναβάζου Φρυγίαν, τὴν μὲν χώραν ἔκαε καὶ ἐπόρ-
θει, πόλεις δὲ τὰς μὲν βίᾳ, τὰς δ᾽ ἑκούσας προσελάμβανε.
λέγοντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, ὡς εἰ ἔλθοι πρὸς τὴν 2
Παφλαγονίαν σὺν αὐτῷ, τὸν τῶν Παφλαγόνων βασιλέα
καὶ εἰς λόγους ἄξοι καὶ σύμμαχον ποιήσοι, προθύμως
ἐπορεύετο πάλαι τούτου ἐπιθυμῶν, τοῦ ἀφιστάναι τι
ἔθνος ἀπὸ βασιλέως.

Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς τὴν Παφλαγονίαν, ἦλθεν Ὄτυς 3
καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο· καὶ γὰρ καλούμενος ὑπὸ βασι-
λέως οὐκ ἀναβεβήκει. πείσαντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου
κατέλιπε τῷ Ἀγησιλάῳ Ὄτυς χιλίους μὲν ἱππέας δισχι-
λίους δὲ πελταστάς. χάριν δὲ τούτων εἰδὼς Ἀγησίλαος 4
τῷ Σπιθριδάτῃ, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Σπιθριδάτα, οὐκ ἂν
δοίης Ὄτυϊ τὴν θυγατέρα; Πολύ γε, ἔφη, μᾶλλον ἢ ἐκεῖνος
ἂν λάβοι φυγάδος ἀνδρὸς, βασιλεύων πολλῆς καὶ χώρας
καὶ δυνάμεως. τότε μὲν οὖν ταῦτα μόνον ἐρρήθη περὶ
τοῦ γάμου. ἐπεὶ δὲ Ὄτυς ἔμελλεν ἀπιέναι, ἦλθε πρὸς τὸν 5
Ἀγησίλαον ἀσπασόμενος. ἤρξατο δὲ λόγου ὁ Ἀγησίλαος
παρόντων τῶν τριάκοντα, μεταστησάμενος τὸν Σπιθρι-

6 δάτην, Λέξον μοι, ἔφη, ὦ Ὄτυ, ποίου τινὸς γένους ἐστὶν
ὁ Σπιθριδάτης; ὁ δ' εἶπεν, ὅτι Περσῶν οὐδενὸς ἐνδεέ-
στερος. Τὸν δ' υἱόν, ἔφη, ἑώρακας αὐτοῦ ὡς καλός ἐστι;
Τί δ' οὐ μέλλω; καὶ γὰρ ἑσπέρας συνεδείπνουν αὐτῷ.
Τούτου μέν φασι τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καλλίονα εἶναι.
7 Νὴ Δί', ἔφη ὁ Ὄτυς, καλὴ γάρ ἐστι. Καὶ ἐγὼ μέν, ἔφη,
ἐπεὶ φίλος ἡμῖν γεγένησαι, συμβουλεύοιμ' ἄν σοι τὴν
παῖδα ἄγεσθαι γυναῖκα, καλλίστην μὲν οὖσαν, οὗ τί ἀνδρὶ
ἥδιον; πατρὸς δ' εὐγενεστάτου, δύναμιν δ' ἔχοντος τοσαύ-
την, ὃς ὑπὸ Φαρναβάζου ἀδικηθεὶς οὕτω τιμωρεῖται
αὐτόν, ὥστε φυγάδα πάσης τῆς χώρας, ὡς ὁρᾷς, πεποί-
8 ηκεν. εὖ ἴσθι μέντοι, ἔφη, ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνον ἐχθρὸν
ὄντα δύναται τιμωρεῖσθαι, οὕτω καὶ φίλον ἄνδρα εὐερ-
γετεῖν ἂν δύναιτο. νόμιζε δὲ τούτων πραχθέντων μὴ
ἐκεῖνον ἄν σοι μόνον κηδεστὴν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ καὶ
τοὺς ἄλλους Λακεδαιμονίους, ἡμῶν δ' ἡγουμένων τῆς Ἑλ-
9 λάδος καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. καὶ μὴν μεγαλειοτέρως γε
σοῦ, εἰ ταῦτα πράττοις, τίς ἄν ποτε γήμειε; ποίαν γὰρ
νύμφην πώποτε τοσοῦτοι ἱππεῖς καὶ πελτασταὶ καὶ ὁπλῖ-
ται προὔπεμψαν, ὅσοι τὴν σὴν γυναῖκα εἰς τὸν σὸν οἶκον
10 προπέμψειαν ἄν; καὶ ὁ Ὄτυς ἐπήρετο, Δοκοῦντα δ', ἔφη,
ὦ Ἀγησίλαε, ταῦτα καὶ Σπιθριδάτῃ λέγεις; Μὰ τοὺς
θεούς, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, ἐκεῖνος μὲν ἐμέ γε οὐκ ἐκέλευσε
ταῦτα λέγειν· ἐγὼ μέντοι, καίπερ ὑπερχαίρων, ὅταν
ἐχθρὸν τιμωρῶμαι, πολὺ μᾶλλόν μοι δοκῶ ἥδεσθαι, ὅταν
11 τι τοῖς φίλοις ἀγαθὸν ἐξευρίσκω. Τί οὖν, ἔφη, οὐ πυν-
θάνῃ, εἰ καὶ ἐκείνῳ βουλομένῳ ταῦτ' ἐστί; καὶ ὁ Ἀγησί-
λαος, Ἴτ', ἔφη, ὑμεῖς, ὦ Ἡριππίδα, καὶ διδάσκετε αὐτὸν
12 βουληθῆναι ἅπερ ἡμεῖς. οἱ μὲν δὴ ἀναστάντες ἐδίδασκον.
ἐπεὶ δὲ διέτριβον, Βούλει, ἔφη, ὦ Ὄτυ, καὶ ἡμεῖς δεῦρο
καλέσωμεν αὐτόν; Πολύ γ' ἂν οἶμαι μᾶλλον ὑπὸ σοῦ πει-
σθῆναι αὐτὸν ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἐκ τούτου δὴ
ἐκάλει ὁ Ἀγησίλαος τὸν Σπιθριδάτην τε καὶ τοὺς ἄλλους.
13 προσιόντων δὲ εὐθὺς εἶπεν ὁ Ἡριππίδας· Τὰ μὲν ἄλλα,
ὦ Ἀγησίλαε, τὰ ῥηθέντα τί ἄν τις μακρολογοίη; τέλος δὲ
λέγει Σπιθριδάτης πᾶν ποιεῖν ἂν ἡδέως ὅ,τι σοι δοκοίη.
14 Ἐμοὶ μὲν τοίνυν, ἔφη, δοκεῖ, ὁ Ἀγησίλαος, σὲ μέν, ὦ Σπι-

θριδάτα, τύχῃ ἀγαθῇ διδόναι Ὄτυϊ τὴν θυγατέρα, σὲ δὲ
λαμβάνειν. τὴν μέντοι παῖδα πρὸ ἦρος οὐκ ἂν δυναίμεθα
πεζῇ ἀγαγεῖν. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ὄτυς, κατὰ θά-
λατταν ἤδη ἂν πέμποιτο, εἰ σὺ βούλοιο. ἐκ τούτου δεξιὰς 15
δόντες καὶ λαβόντες ἐπὶ τούτοις ἀπέπεμπον τὸν Ὄτυν.

Καὶ εὐθὺς ὁ Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν σπεύδοντα,
τριήρη πληρώσας καὶ Καλλίαν Λακεδαιμόνιον κελεύσας
ἀπαγαγεῖν τὴν παῖδα, αὐτὸς ἐπὶ Δασκυλείου ἀπεπορεύετο,
ἔνθα καὶ τὰ βασίλεια ἦν Φαρναβάζῳ καὶ κῶμαι περὶ αὐτὰ
πολλαὶ καὶ μεγάλαι καὶ ἄφθονα ἔχουσαι τὰ ἐπιτήδεια καὶ
θῆραι αἱ μὲν καὶ ἐν περιειργμένοις παραδείσοις, αἱ δὲ
καὶ ἀναπεπταμένοις τόποις, πάγκαλαι. περιέρρει δὲ καὶ 16
ποταμὸς παντοδαπῶν ἰχθύων πλήρης. ἦν δὲ καὶ τὰ πτηνὰ
ἄφθονα τοῖς ὀρνιθεῦσαι δυναμένοις. ἐνταῦθα μὲν δὴ
διεχείμαζε καὶ αὐτόθεν καὶ σὺν προνομαῖς τὰ ἐπιτήδεια
τῇ στρατιᾷ λαμβάνων. καταφρονητικῶς δέ ποτε καὶ ἀφυ- 17
λάκτως διὰ τὸ μηδὲν πρότερον ἐσφάλθαι λαμβανόντων
τῶν στρατιωτῶν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπέτυχεν αὐτοῖς ὁ Φαρνά-
βαζος κατὰ τὸ πεδίον ἐσπαρμένοις, ἅρματα μὲν ἔχων δύο
δρεπανηφόρα, ἱππεῖς δὲ ὡς τετρακοσίους. οἱ δ' Ἕλληνες 18
ὡς εἶδον αὐτὸν προσελαύνοντα, συνέδραμον ὡς εἰς ἑπτα-
κοσίους· ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ προστησάμενος τὰ
ἅρματα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἱππεῦσιν ὄπισθεν γενόμενος,
ἐλαύνειν εἰς αὐτοὺς ἐκέλευσεν. ὡς δὲ τὰ ἅρματα ἐμβα- 19
λόντα διεσκέδασε τὸ ἀθρόον, ταχὺ οἱ ἱππεῖς κατέβαλον
εἰς ἑκατὸν ἀνθρώπους, οἱ δ' ἄλλοι κατέφυγον πρὸς Ἀγη-
σίλαον· ἐγγὺς γὰρ ἔτυχε σὺν τοῖς ὁπλίταις ὤν. ἐκ δὲ τού- 20
του τρίτῃ ἢ τετάρτῃ ἡμέρᾳ αἰσθάνεται ὁ Σπιθριδάτης
τὸν Φαρνάβαζον ἐν Καυῇ κώμῃ μεγάλῃ στρατοπεδευό-
μενον, ἀπέχοντα στάδια ὡς ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ εὐθὺς
λέγει πρὸς τὸν Ἡριππίδαν. καὶ ὁ Ἡριππίδας ἐπιθυμῶν 21
λαμπρόν τι ἐργάσασθαι αἰτεῖ τὸν Ἀγησίλαον ὁπλίτας τε
εἰς δισχιλίους καὶ πελταστὰς ἄλλους τοσούτους καὶ ἱππέας
τούς τε Σπιθριδάτου καὶ τοὺς Παφλαγόνας καὶ τῶν Ἑλ-
λήνων ὁπόσους πείσειεν. ἐπεὶ δὲ ὑπέσχετο αὐτῷ, ἐθύετο· 22
καὶ ἅμα δείλῃ καλλιερησάμενος κατέλυσε τὴν θυσίαν. ἐκ
δὲ τούτου δειπνήσαντας παρήγγειλε παρεῖναι πρόσθεν

τοῦ στρατοπέδου. σκότους δὲ γενομένου οὐδ' οἱ ἡμίσεις
23 ἑκάστων ἐξῆλθον. ὅπως δὲ μή, εἰ ἀποτρέποιτο, κατα-
γελῷεν αὐτοῦ οἱ ἄλλοι τριάκοντα, ἐπορεύετο σὺν ᾗ εἶχε
24 δυνάμει. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐπιπεσὼν τῇ Φαρναβάζου
στρατοπεδείᾳ, τῆς μὲν προφυλακῆς αὐτοῦ Μυσῶν ὄντων
πολλοὶ ἔπεσον, αὐτοὶ δὲ διαφεύγουσι, τὸ δὲ στρατόπεδον
ἁλίσκεται καὶ πολλὰ μὲν ἐκπώματα καὶ ἄλλα δὴ οἷα Φαρ-
ναβάζου κτήματα, πρὸς δὲ τούτοις σκεύη πολλὰ καὶ ὑπο-
25 ζύγια σκευοφόρα. διὰ γὰρ τὸ φοβεῖσθαι, μὴ εἴ που κατα-
σταίη, κυκλωθεὶς πολιορκοῖτο, ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς χώρας
ἐπῄει, ὥσπερ οἱ νομάδες, καὶ μάλα ἀφανίζων τὰς στρα-
26 τοπεδεύσεις. ἐπεὶ δὲ τὰ ληφθέντα χρήματα ἀπήγαγον
οἵ τε Παφλαγόνες καὶ ὁ Σπιθριδάτης, ὑποστήσας Ἡριπ-
πίδας ταξιάρχους καὶ λοχαγοὺς ἀφείλετο ἅπαντα τόν τε
Σπιθριδάτην καὶ τοὺς Παφλαγόνας, ἵνα δὴ πολλὰ ἀπα-
27 γάγοι τὰ αἰχμάλωτα τοῖς λαφυροπώλαις. ἐκεῖνοι μέντοι
ταῦτα παθόντες οὐκ ἤνεγκαν, ἀλλ' ὡς ἀδικηθέντες καὶ
ἀτιμασθέντες νυκτὸς συσκευασάμενοι ᾤχοντο ἀπιόντες
εἰς Σάρδεις πρὸς Ἀριαῖον, πιστεύσαντες, ὅτι καὶ ὁ Ἀριαῖος
28 ἀποστὰς βασιλέως ἐπολέμησεν αὐτῷ. Ἀγησιλάῳ μὲν δὴ
τῆς ἀπολείψεως τοῦ Σπιθριδάτου καὶ τοῦ Μεγαβάτου
καὶ τῶν Παφλαγόνων οὐδὲν ἐγένετο βαρύτερον ἐν τῇ
στρατείᾳ.
29 Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνός, ὃς καὶ Φαρναβάζῳ
ἐτύγχανεν ἐκ παλαιοῦ ξένος ὢν καὶ Ἀγησιλάῳ κατ' ἐκεῖνον
τὸν χρόνον ἐξενώθη. οὗτος οὖν εἶπε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον,
ὡς οἴοιτο συναγαγεῖν αὐτῷ ἂν εἰς λόγους περὶ φιλίας
Φαρνάβαζον. ὡς δ' ἤκουσεν αὐτοῦ, σπονδὰς λαβὼν καὶ
δεξιὰν παρῆν ἄγων τὸν Φαρνάβαζον εἰς συγκείμενον χω-
30 ρίον, ἔνθα δὴ Ἀγησίλαος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τριάκοντα
χαμαὶ ἐν πόᾳ τινὶ κατακείμενοι ἀνέμενον· ὁ δὲ Φαρνά-
βαζος ἧκεν ἔχων στολὴν πολλοῦ χρυσοῦ ἀξίαν. ὑποτι-
θέντων δὲ αὐτῷ τῶν θεραπόντων ῥαπτά, ἐφ' ὧν καθί-
ζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς, ᾐσχύνθη ἐντρυφῆσαι ὁρῶν
τοῦ Ἀγησιλάου τὴν φαυλότητα· κατεκλίθη οὖν καὶ αὐτὸς
31 ὥσπερ εἶχε χαμαί. καὶ πρῶτα μὲν ἀλλήλους χαίρειν προς-
εῖπαν, ἔπειτα τὴν δεξιὰν προτείναντος τοῦ Φαρναβάζου

ἀντιπροὔτεινε καὶ ὁ Ἀγησίλαος. μετὰ δὲ τοῦτο ἦρξε τοῦ
λόγου ὁ Φαρνάβαζος· καὶ γὰρ ἦν πρεσβύτερος· Ὦ Ἀγη- 32
σίλαε καὶ πάντες οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι, ἐγὼ ὑμῖν,
ὅτε τοῖς Ἀθηναίοις ἐπολεμεῖτε, φίλος καὶ σύμμαχος ἐγε-
νόμην καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν τὸ ὑμέτερον χρήματα παρέχων
ἰσχυρὸν ἐποίουν, ἐν δὲ τῇ γῇ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἵππου μαχό-
μενος μεθ' ὑμῶν εἰς τὴν θάλατταν κατεδίωκον τοὺς πολε-
μίους. καὶ διπλοῦν ὥσπερ Τισσαφέρνους οὐδὲν πώποτέ
μου οὔτε ποιήσαντος οὔτ' εἰπόντος πρὸς ὑμᾶς ἔχοιτ' ἂν
κατηγορῆσαι. τοιοῦτος δὲ γενόμενος νῦν οὕτω διάκειμαι 33
ὑφ' ὑμῶν, ὡς οὐδὲ δεῖπνον ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ, εἰ
μή τι ὧν ἂν ὑμεῖς λίπητε συλλέξομαι, ὥσπερ τὰ θηρία.
ἃ δέ μοι ὁ πατὴρ καὶ οἰκήματα καλὰ καὶ παραδείσους
καὶ δένδρων καὶ θηρίων μεστοὺς κατέλιπεν, ἐφ' οἷς εὐφραι-
νόμην, ταῦτα πάντα ὁρῶ τὰ μὲν κατακεκομμένα τὰ δὲ
κατακεκαυμένα. εἰ οὖν ἐγὼ μὴ γιγνώσκω μήτε τὰ ὅσια
μήτε τὰ δίκαια, ὑμεῖς δὲ διδάξατέ με, ὅπως ταῦτ' ἐστὶν
ἀνδρῶν ἐπισταμένων χάριτας ἀποδιδόναι. ὁ μὲν ταῦτ' 34
εἶπεν. οἱ δὲ τριάκοντα πάντες μὲν ἐπῃσχύνθησαν αὐτὸν
καὶ ἐσιώπησαν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος χρόνῳ ποτὲ εἶπεν· Ἀλλ'
οἶμαι μέν σε, ὦ Φαρνάβαζε, εἰδέναι, ὅτι καὶ ἐν ταῖς Ἑλ-
ληνικαῖς πόλεσι ξένοι ἀλλήλοις γίγνονται ἄνθρωποι. οὗτοι
δέ, ὅταν αἱ πόλεις πολέμιαι γένωνται, σὺν ταῖς πατρίσι
καὶ τοῖς ἐξενωμένοις πολεμοῦσι καὶ ἂν οὕτω τύχωσιν,
ἔστιν ὅτε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. καὶ ἡμεῖς οὖν νῦν
βασιλεῖ τῷ ὑμετέρῳ πολεμοῦντες πάντα ἠναγκάσμεθα τὰ
ἐκείνου πολέμια νομίζειν· σοί γε μέντοι φίλοι γενέσθαι
περὶ παντὸς ἂν ποιησαίμεθα. καὶ εἰ μὲν ἀλλάξασθαί σε 35
ἔδει ἀντὶ δεσπότου βασιλέως ἡμᾶς δεσπότας, οὐκ ἂν ἔγωγέ
σοι συνεβούλευον· νῦν δὲ ἔξεστί σοι μεθ' ἡμῶν γενομένῳ
μηδένα προσκυνοῦντα μηδὲ δεσπότην ἔχοντα ζῆν καρπού-
μενον τὰ ἑαυτοῦ. καίτοι ἐλεύθερον εἶναι ἐγὼ μὲν οἶμαι 36
ἀντάξιον εἶναι τῶν πάντων χρημάτων. οὐδὲ μέντοι τοῦτό
σε κελεύομεν, πένητα μὲν ἐλεύθερον δ' εἶναι, ἀλλ' ἡμῖν
συμμάχοις χρώμενον αὔξειν μὴ τὴν βασιλέως, ἀλλὰ τὴν
σαυτοῦ ἀρχήν, τοὺς νῦν ὁμοδούλους σοι καταστρεφόμενον,
ὥστε σοὺς ὑπηκόους εἶναι. καίτοι εἰ ἅμα ἐλεύθερός τ'

εἴης καὶ πλούσιος γένοιο, τίνος ἂν δέοις μὴ οὐχὶ πα
37 εὐδαίμων εἶναι; Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Φαρνάβαζος, ἁπλῶς ὑμῖν ἀποκρίνωμαι ἅπερ ποιήσω; Πρέπει γοῦν σοι. Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ἐὰν βασιλεὺς ἄλλον μὲν στρατηγὸν πέμπῃ, ἐμὲ δὲ ὑπήκοον ἐκείνου τάττῃ, βουλήσομαι ὑμῖν καὶ φίλος καὶ σύμμαχος εἶναι· ἐὰν μέντοι μοι τὴν ἀρχὴν προστάττῃ, τοιοῦτόν τι, ὡς ἔοικε, φιλοτιμία ἐστίν, εὖ χρὴ εἰδέναι,
38 ὅτι πολεμήσω ὑμῖν ὡς ἂν δύνωμαι ἄριστα. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἐλάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ εἶπεν· Εἴθ', ὦ λῷστε σύ, τοιοῦτος ὢν φίλος ἡμῖν γένοιο. ἓν δ' οὖν, ἔφη, ἐπίστω, ὅτι νῦν τε ἄπειμι ὡς ἂν δύνωμαι τάχιστα ἐκ τῆς χώρας τῆς σῆς τοῦ τε λοιποῦ, κἂν πόλεμος ᾖ, ἕως ἂν ἐπ' ἄλλον ἔχωμεν στρατεύεσθαι, σοῦ τε καὶ τῶν σῶν ἀφεξόμεθα.

39 Τούτων δὲ λεχθέντων διέλυσε τὴν σύνοδον. καὶ ὁ μὲν Φαρνάβαζος ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπῄει, ὁ δὲ ἐκ τῆς Παραπίτας υἱὸς αὐτοῦ, καλὸς ἔτι ὤν, ὑπολειφθεὶς καὶ προσδραμὼν Ξένον σε, ἔφη, ὦ Ἀγησίλαε, ποιοῦμαι. Ἐγὼ δέ γε δέχομαι. Μέμνησό νυν, ἔφη. καὶ εὐθὺς τὸ παλτόν, εἶχε δὲ καλόν, ἔδωκε τῷ Ἀγησιλάῳ. ὁ δὲ δεξάμενος, φάλαρα ἔχοντος περὶ τῷ ἵππῳ Ἰδαίου τοῦ γραφέως πάγκαλα, περιελὼν ἀντέδωκεν αὐτῷ. τότε μὲν οὖν ὁ παῖς
40 ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον μετεδίωκε τὸν πατέρα. ὡς δ' ἐν τῇ τοῦ Φαρναβάζου ἀποδημίᾳ ἀποστερῶν ὁ ἀδελφὸς τὴν ἀρχὴν φυγάδα ἐποίησε τὸν τῆς Παραπίτας υἱόν, τά τ' ἄλλα ὁ Ἀγησίλαος ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ καὶ ἐρασθέντος αὐτοῦ τοῦ Εὐάλκους υἱέος Ἀθηναίου πάντ' ἐποίησεν, ὅπως ἂν δι' ἐκεῖνον ἐγκριθείη τὸ στάδιον ἐν Ὀλυμπίᾳ, μέγιστος ὢν τῶν παίδων.

41 Καὶ τότε δή, ὥσπερ εἶπε πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, εὐθὺς ἀπεπορεύετο ἐκ τῆς χώρας· σχεδὸν δὲ καὶ ἔαρ ἤδη ὑπέφαινεν. ἀφικόμενος δὲ εἰς Θήβης πεδίον κατεστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ τῆς Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν καὶ ἐκεῖ πρὸς ᾧ εἶχε συνέλεγε πανταχόθεν παμπληθὲς στράτευμα. παρεσκευάζετο γὰρ πορευσόμενος ὡς δύναιτο ἀνωτάτω, νομίζων ὁπόσα ὄπισθεν ποιήσαιτο ἔθνη πάντα ἀποστήσειν βασιλέως.

Ἀγησίλαος μὲν δὴ ἐν τοιούτοις ἦν. οἱ δὲ Λακεδαι- 2
μόνιοι ἐπεὶ σαφῶς ᾔσθοντο τά τε χρήματα ἐληλυθότα
εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς μεγίστας πόλεις συνεστηκυίας
ἐπὶ πολέμῳ πρὸς ἑαυτούς, ἐν κινδύνῳ τε τὴν πόλιν ἐνό-
μισαν καὶ στρατεύειν ἀναγκαῖον ἡγήσαντο εἶναι. καὶ αὐτοὶ 2
μὲν ταῦτα παρεσκευάζοντο, εὐθὺς δὲ καὶ ἐπὶ τὸν Ἀγησί-
λαον πέμπουσιν Ἐπικυδίδαν. ὁ δ' ἐπεὶ ἀφίκετο, τά τε
ἄλλα διηγεῖτο ὡς ἔχοι καὶ ὅτι ἡ πόλις ἐπιστέλλοι αὐτῷ
βοηθεῖν ὡς τάχιστα τῇ πατρίδι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐπεὶ 3
ἤκουσε, χαλεπῶς μὲν ἤνεγκεν ἐνθυμούμενος, καὶ οἵων
τιμῶν καὶ οἵων ἐλπίδων ἀποστεροῖτο, ὅμως δὲ συγκα-
λέσας τοὺς συμμάχους ἐδήλωσε τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως παρ-
αγγελλόμενα καὶ εἶπεν, ὅτι ἀναγκαῖον εἴη βοηθεῖν τῇ
πατρίδι· ἐὰν μέντοι ἐκεῖνα καλῶς γένηται, εὖ ἐπίστασθε,
ἔφη, ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, ὅτι οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν,
ἀλλὰ πάλιν παρέσομαι πράξων ὧν ὑμεῖς δεῖσθε. ἀκού- 4
σαντες δὲ ταῦτα πολλοὶ μὲν ἐδάκρυσαν, πάντες δ' ἐψη-
φίσαντο βοηθεῖν μετ' Ἀγησιλάου τῇ Λακεδαίμονι· εἰ δὲ
καλῶς τἀκεῖ γένοιτο, λαβόντες αὐτὸν πάλιν ἥκειν εἰς τὴν
Ἀσίαν. καὶ οἱ μὲν δὴ συνεσκευάζοντο ὡς ἀκολουθήσοντες. 5
ὁ δ' Ἀγησίλαος ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ κατέλιπεν Εὔξενον ἁρμο-
στὴν καὶ φρουροὺς παρ' αὐτῷ οὐκ ἔλαττον τετρακισχιλίων,
ἵνα δύναιτο διασῴζειν τὰς πόλεις· αὐτὸς δὲ ὁρῶν, ὅτι οἱ
πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν μένειν ἐπεθύμουν μᾶλλον ἢ ἐφ'
Ἕλληνας στρατεύεσθαι, βουλόμενος ὡς βελτίστους καὶ
πλείστους ἄγειν μεθ' ἑαυτοῦ ἆθλα προὔθηκε ταῖς πό-
λεσιν, ἥτις ἄριστον στράτευμα πέμποι, καὶ τῶν μισθο-
φόρων τοῖς λοχαγοῖς, ὅστις εὐοπλότατον λόχον ἔχων συ-
στρατεύοιτο καὶ ὁπλιτῶν καὶ τοξοτῶν καὶ πελταστῶν.
προεῖπε δὲ καὶ τοῖς ἱππάρχοις, ὅστις εὐιπποτάτην καὶ
εὐοπλοτάτην τάξιν παρέχοιτο, ὡς καὶ τούτοις νικητήριον
δώσων. τὴν δὲ κρίσιν ἔφη ποιήσειν, ἐπεὶ διαβαίησαν ἐκ 6
τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐν Χερρονήσῳ, ὅπως εὖ εἰδεί-
ησαν, ὅτι τοὺς στρατευομένους δεῖ εὐκρινεῖν. ἦν δὲ τὰ 7
ἆθλα τὰ μὲν πλεῖστα ὅπλα ἐκπεπονημένα εἰς κόσμον καὶ
ὁπλιτικὰ καὶ ἱππικά· ἦσαν δὲ καὶ στέφανοι χρυσοῖ· τὰ
δὲ πάντα ἆθλα οὐκ ἔλαττον ἐγένοντο ἢ ἀπὸ τεττάρων

ταλάντων. τοσούτων μέντοι ἀναλωθέντων, παμπόλλων
8 χρημάτων ὅπλα εἰς τὴν στρατιὰν κατεσκευάσθη. ἐπεὶ δὲ
διέβη τὸν Ἑλλήσποντον, κριταὶ κατέστησαν Λακεδαιμο-
νίων μὲν Μένασκος καὶ Ἡριππίδας καὶ Ὄρσιππος, τῶν δὲ
συμμάχων εἷς ἀπὸ πόλεως. καὶ Ἀγησίλαος μέν, ἐπεὶ τὴν
κρίσιν ἐποίησεν, ἔχων τὸ στράτευμα ἐπορεύετο τὴν αὐτὴν
ὁδόν, ἥνπερ βασιλεύς, ὅτι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστράτευεν.
9 Ἐν δὲ τούτῳ οἱ μὲν ἔφοροι φρουρὰν ἔφηναν· ἡ δὲ
πόλις, ἐπεὶ Ἀγησίπολις παῖς ἔτι ἦν, Ἀριστόδημον τοῦ
γένους ὄντα καὶ πρόδικον τοῦ παιδός, ἡγεῖσθαι τῇ στρατιᾷ
10 ἐκέλευον. ἐπεὶ δ' ἐξῄεσαν μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι, συνει-
λεγμένοι δ' ἦσαν οἱ ἐναντίοι, συνελθόντες ἐβουλεύοντο,
πῶς ἂν τὴν μάχην συμφορώτατα σφίσιν αὐτοῖς ποιή-
11 σαιντο. Τιμόλαος μὲν δὴ Κορίνθιος ἔλεξεν, Ἀλλ' ἐμοὶ
δοκεῖ, ἔφη, ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, ὅμοιον εἶναι τὸ τῶν Λα-
κεδαιμονίων πρᾶγμα οἷόνπερ τὸ τῶν ποταμῶν. οἵ τε γὰρ
ποταμοὶ πρὸς μὲν ταῖς πηγαῖς οὐ μεγάλοι εἰσίν, ἀλλ'
εὐδιάβατοι, ὅσῳ δ' ἂν πορρωτέρω γένωνται, ἐπεμβάλλον-
τες ἕτεροι ποταμοὶ ἰσχυρότερον αὐτῶν τὸ ῥεῦμα ποιοῦσι,
12 καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὡσαύτως, ἔνθεν μὲν ἐξέρχονται,
αὐτοὶ μόνοι εἰσί, προϊόντες δὲ καὶ παραλαμβάνοντες τὰς
πόλεις πλείονές τε καὶ δυσμαχώτεροι γίγνονται. ὁρῶ δ'
ἔγωγε, ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν
μὲν ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας πειρῶντας θηρᾶν, ὑπὸ πολ-
λῶν τυπτομένους, ἐὰν δὲ ἔτι ἔνδον ὄντων τὸ πῦρ προσφέ-
ρωσι, πάσχοντας μὲν οὐδέν, χειρουμένους δὲ τοὺς σφῆκας.
ταῦτ' οὖν ἐνθυμούμενος ἡγοῦμαι κράτιστον εἶναι μάλιστα
μὲν ἐν αὐτῇ, εἰ δὲ μή, ὅτι ἐγγύτατα τῆς Λακεδαίμονος τὴν
13 μάχην ποιεῖσθαι. δόξαντος δ' εὖ λέγειν αὐτοῦ ἐψηφί-
σαντο ταῦτα. ἐν ᾧ δὲ περὶ ἡγεμονίας τε διεπράττοντο
καὶ διωμολογοῦντο, εἰς ὁπόσους δέοι τάττεσθαι πᾶν τὸ
στράτευμα, ὅπως μὴ λίαν βαθείας τὰς φάλαγγας ποιού-
μεναι αἱ πόλεις κύκλωσιν τοῖς πολεμίοις παρέχοιεν, ἐν
τούτῳ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ δὴ Τεγεάτας παρειληφότες
14 καὶ Μαντινέας ἐξῄεσαν τὴν ἀμφίαλον. καὶ πορευόμενοι,
σχεδόν τι ἅμα οἱ μὲν περὶ τοὺς Κορινθίους ἐν τῇ Νεμέᾳ
ἦσαν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐν τῷ Σικυῶνι.

ἐμβαλόντων δὲ αὐτῶν κατὰ τὴν Ἐπιείκειαν, τὸ μὲν πρῶτον
ἐκ τῶν ὑπερδεξίων βάλλοντες αὐτοὺς καὶ τοξεύοντες μάλα
κακῶς ἐποίουν οἱ γυμνῆτες τῶν ἀντιπάλων· ὡς δὲ κατέ- 15
βησαν ἐπὶ θάλατταν, ταύτῃ προῄεσαν διὰ τοῦ πεδίου,
τέμνοντες καὶ κάοντες τὴν χώραν· καὶ οἱ ἕτεροι μέντοι
ἐπελθόντες κατεστρατοπεδεύσαντο, ἔμπροσθεν ποιησά-
μενοι τὴν χαράδραν· ἐπεὶ δὲ προϊόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι
οὐκέτι δέκα στάδια ἀπεῖχον τῶν πολεμίων, κἀκεῖνοι αὐτοῦ
στρατοπεδευσάμενοι ἡσυχίαν εἶχον.

Φράσω δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἑκατέρων. συνελέγησαν γὰρ 16
ὁπλῖται Λακεδαιμονίων μὲν εἰς ἑξακισχιλίους, Ἠλείων
δὲ καὶ Τριφυλίων καὶ Ἀκρωρείων καὶ Λασιωνίων ἐγγὺς
τρισχίλιοι καὶ Σικυωνίων πεντακόσιοι καὶ χίλιοι, Ἐπι-
δαυρίων δὲ καὶ Τροιζηνίων καὶ Ἑρμιονέων καὶ Ἁλιέων
ἐγένοντο οὐκ ἐλάττους τρισχιλίων. πρὸς δὲ τούτοις ἱππεῖς
μὲν Λακεδαιμονίων περὶ ἑξακοσίους, Κρῆτες δὲ τοξόται
ἠκολούθουν ὡς τριακόσιοι, καὶ μὴν σφενδονῆται Μαργα-
νέων καὶ Λετρίνων καὶ Ἀμφιδόλων οὐκ ἐλάττους τετρα-
κοσίων. Φλιάσιοι μέντοι οὐκ ἠκολούθουν· ἐκεχειρίαν γὰρ
ἔφασαν ἔχειν. αὕτη μὲν δὴ ἡ μετὰ Λακεδαιμονίων δύναμις
ἦν. ἥ γε μὴν τῶν πολεμίων ἠθροίσθη Ἀθηναίων μὲν εἰς 17
ἑξακισχιλίους ὁπλίτας, Ἀργείων δὲ ἐλέγοντο περὶ ἑπτα-
κισχιλίους, Βοιωτῶν δ', ἐπεὶ Ὀρχομένιοι οὐ παρῆσαν,
περὶ πεντακισχιλίους, Κορινθίων γε μὴν εἰς τρισχιλίους
καὶ μὴν ἐξ Εὐβοίας ἁπάσης οὐκ ἐλάττους τρισχιλίων.
ὁπλιτικὸν μὲν δὴ τοσοῦτον· ἱππεῖς δὲ Βοιωτῶν μέν, ἐπεὶ
Ὀρχομένιοι οὐ παρῆσαν, εἰς ὀκτακοσίους, Ἀθηναίων δ' εἰς
ἑξακοσίους καὶ Χαλκιδέων τῶν ἐξ Εὐβοίας εἰς ἑκατόν,
Λοκρῶν δὲ τῶν Ὀπουντίων εἰς πεντήκοντα. καὶ ψιλὸν
δὲ σὺν τοῖς τῶν Κορινθίων πλέον ἦν· καὶ γὰρ Λοκροὶ οἱ
Ὀζόλαι καὶ Μηλιεῖς καὶ Ἀκαρνᾶνες παρῆσαν αὐτοῖς.

Αὕτη μὲν δὴ ἑκατέρων ἡ δύναμις ἐγένετο. οἱ δὲ Βοι- 18
ωτοὶ ἕως μὲν τὸ εὐώνυμον εἶχον, οὐδέν τι κατήπειγον τὴν
μάχην συνάπτειν· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατὰ Λακε-
δαιμονίους ἐγένοντο, αὐτοὶ δὲ τὸ δεξιὸν ἔσχον καὶ κατ'
Ἀχαιοὺς ἀντετάχθησαν, εὐθὺς τά τε ἱερὰ καλὰ ἔφασαν
εἶναι καὶ παρήγγειλαν παρασκευάζεσθαι ὡς μάχης ἐσο-

μένης. καὶ πρῶτον μὲν ἀμελήσαντες τοῦ εἰς ἑκκαίδεκα βαθεῖαν παντελῶς ἐποιήσαντο τὴν φάλαγγα, ἔτι δὲ καὶ ἦγον ἐπὶ τὰ δεξιά, ὅπως ὑπερέχοιεν τῷ κέρατι τῶν πολεμίων· οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ἵνα μὴ διασπασθείησαν, ἐπηκολούθουν, καίπερ γιγνώσκοντες, ὅτι κίνδυνος εἴη κυκλω-
19 θῆναι. τέως μὲν οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ᾐσθάνοντο προσιόντων τῶν πολεμίων· καὶ γὰρ ἦν λάσιον τὸ χωρίον· ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν, τότε δὴ ἔγνωσαν, καὶ εὐθὺς ἀντιπαρήγγειλαν ἅπαντες διασκευάζεσθαι ὡς εἰς μάχην. ἐπεὶ δὲ συνετάχθησαν ὡς ἑκάστους οἱ ξεναγοὶ ἔταξαν, παρηγγύησαν μὲν ἀκολουθεῖν τῷ ἡγουμένῳ, ἦγον δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τὰ δεξιὰ καὶ οὕτω πολὺ ὑπερέτεινον τὸ κέρας, ὥστε τῶν Ἀθηναίων αἱ μὲν ἓξ φυλαὶ κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αἱ δὲ τέτταρες κατὰ Τεγεάτας.
20 οὐκέτι δὲ στάδιον ἀπεχόντων, σφαγιασάμενοι οἱ Λακεδαιμόνιοι τῇ Ἀγροτέρᾳ, ὥσπερ νομίζεται, τὴν χίμαιραν ἡγοῦντο ἐπὶ τοὺς ἐναντίους, τὸ ὑπερέχον ἐπικάμψαντες εἰς κύκλωσιν. ἐπεὶ δὲ συνέμιξαν, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι πάντες οἱ τῶν Λακεδαιμονίων ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν ἐναντίων, Πελληνεῖς δὲ κατὰ Θεσπιέας γενόμενοι ἐμάχοντό τε
21 καὶ ἐν χώρᾳ ἔπιπτον ἑκατέρων. αὐτοὶ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅσον τε κατέσχον τῶν Ἀθηναίων ἐκράτησαν καὶ κυκλωσάμενοι τῷ ὑπερέχοντι πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν, καὶ ἅτε δὴ ἀπαθεῖς ὄντες συντεταγμένοι ἐπορεύοντο· καὶ τὰς μὲν τέτταρας φυλὰς τῶν Ἀθηναίων, πρὶν ἐκ τῆς διώξεως ἐπαναχωρῆσαι, παρῆλθον, ὥστε οὐκ ἀπέθανον αὐτῶν
22 πλὴν εἴ τις ἐν τῇ συμβολῇ ὑπὸ Τεγεατῶν· τοῖς δ' Ἀργείοις ἐπιτυγχάνουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀναχωροῦσι, καὶ μέλλοντος τοῦ πρώτου πολεμάρχου ἐκ τοῦ ἐναντίου συμβάλλειν αὐτοῖς, λέγεται ἄρα τις ἀναβοῆσαι παρεῖναι τοὺς πρώτους. ὡς δὲ τοῦτ' ἐγένετο, παραθέοντας δὴ παίοντες εἰς τὰ γυμνὰ πολλοὺς ἀπέκτειναν αὐτῶν. ἐπελάβοντο δὲ καὶ Κορινθίων ἀναχωρούντων. ἔτι δ' ἐπέτυχον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τῶν Θηβαίων τισὶν ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς διώ-
23 ξεως καὶ ἀπέκτειναν συχνοὺς αὐτῶν. τούτων δὲ γενομένων, οἱ ἡττώμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἔφευγον πρὸς τὰ τείχη· ἔπειτα δ' εἰρξάντων Κορινθίων πάλιν κατεσκήνησαν εἰς

ὸ ἀρχαῖον στρατόπεδον. Λακεδαιμόνιοι δ' αὖ ἐπαναχω-
ρήσαντες, ἔνθα τὸ πρῶτον τοῖς πολεμίοις συνέμιξαν, ἐστή-
σαντο τρόπαιον. καὶ αὕτη μὲν δὴ ἡ μάχη οὕτως ἐγένετο.

Ὁ δ' Ἀγησίλαος σπεύδων μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐβοήθει· 3
ντι δ' αὐτῷ ἐν Ἀμφιπόλει ἀγγέλλει Δερκυλίδας, ὅτι
ικῷέν τε αὖ Λακεδαιμόνιοι, καὶ αὐτῶν μὲν τεθνάναι ὀκτώ,
ῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς· ἐδήλου δέ, ὅτι καὶ τῶν
υμμάχων οὐκ ὀλίγοι πεπτωκότες εἶεν. ἐρομένου δὲ τοῦ 2
Ἀγησιλάου· Ἆρ' ἄν, ὦ Δερκυλίδα, ἐν καιρῷ γένοιτο, εἰ αἱ
υμπέμπουσαι πόλεις ἡμῖν τοὺς στρατιώτας τὴν νίκην ὡς
άχιστα πύθοιντο; ἀπεκρίνατο δὴ ὁ Δερκυλίδας· Εὐθυ-
ιοτέρους γοῦν εἰκὸς ταῦτ' ἀκούσαντας εἶναι. Οὐκοῦν σύ,
ἐπεὶ παρεγένου, κάλλιστ' ἂν ἀπαγγείλαις; ὁ δὲ ἄσμενος
ἀκούσας, καὶ γὰρ ἀεὶ φιλαπόδημος ἦν, εἶπεν· Εἰ σὺ τάτ-
τοις. Ἀλλὰ τάττω, ἔφη, καὶ προσαπαγγέλλειν κελεύω,
ὅτι ἐὰν καὶ τάδε εὖ γένηται, πάλιν παρεσόμεθα, ὥσπερ
καὶ ἔφαμεν. ὁ μὲν δὴ Δερκυλίδας ἐφ' Ἑλλησπόντου πρῶ- 3
τον ἐπορεύετο· ὁ δ' Ἀγησίλαος διαλλάξας Μακεδονίαν εἰς
Θετταλίαν ἀφίκετο. Λαρισαῖοι μὲν οὖν καὶ Κραννώνιοι
καὶ Σκοτουσσαῖοι καὶ Φαρσάλιοι, σύμμαχοι ὄντες Βοιω-
τοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοί, πλὴν ὅσοι αὐτῶν φυγάδες
τότ' ἐτύγχανον, ἐκακούργουν αὐτὸν ἐπακολουθοῦντες. ὁ δὲ 4
τέως μὲν ἦγεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμίσεις μὲν
ἔμπροσθεν, τοὺς ἡμίσεις δ' ἐπ' οὐρᾷ ἔχων τῶν ἱππέων·
ἐπεὶ δ' ἐκώλυον τῆς πορείας οἱ Θετταλοὶ ἐπελαύνοντες
τοῖς ὄπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐρὰν καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ στό-
ματος ἱππικὸν πλὴν τῶν περὶ αὐτόν. ὡς δὲ παρετάξαντο 5
ἀλλήλοις, οἱ μὲν Θετταλοὶ νομίσαντες οὐκ ἐν καλῷ εἶναι
πρὸς τοὺς ὁπλίτας ἱππομαχεῖν, στρέψαντες βάδην ἀπε-
χώρουν. οἱ δὲ μάλα σωφρόνως ἐπηκολούθουν. γνοὺς δὲ 6
ὁ Ἀγησίλαος ἃ ἑκάτεροι ἡμάρτανον, πέμπει τοὺς περὶ
αὑτὸν μάλα εὐρώστους ἱππέας καὶ κελεύει τοῖς τε ἄλλοις
παραγγέλλειν καὶ αὐτοὺς διώκειν ὡς τάχιστα καὶ μηκέτι
δοῦναι αὐτοῖς ἀναστροφήν. οἱ δὲ Θετταλοὶ ὡς εἶδον παρὰ 7
δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν οὐδ' ἀνέστρεψαν, οἱ δὲ
πειρώμενοι τοῦτο ποιεῖν πλαγίους ἔχοντες τοὺς ἵππους
ἡλίσκοντο. Πολύχαρμος μέντοι ὁ Φαρσάλιος ἱππαρχῶν 8

ἀνέστρεψέ τε καὶ μαχόμενος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀπο-
θνήσκει. ὡς δὲ τοῦτ' ἐγένετο, φυγὴ τῶν Θετταλῶν ἐξαισία
γίγνεται· ὥστε οἱ μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ ἡλί-
σκοντο. ἔστησαν δ' οὖν οὐ πρόσθεν, πρὶν ἐν τῷ ὄρει τῷ
9 Ναρθακίῳ ἐγένοντο. καὶ τότε μὲν δὴ ὁ Ἀγησίλαος τρό-
παιόν τ' ἐστήσατο μεταξὺ Πραντὸς καὶ Ναρθακίου καὶ
αὐτοῦ ἔμεινε μάλα ἡδόμενος τῷ ἔργῳ, ὅτι τοὺς μέγιστον
φρονοῦντας ἐπὶ ἱππικῇ ἐνενικήκει σὺν ᾧ αὐτὸς συνέλεξεν
ἱππικῷ. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὑπερβαλὼν τὰ Ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας
ὄρη τὴν λοιπὴν πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύετο μέχρι πρὸς
τὰ Βοιωτῶν ὅρια.

Ὄντος δ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐμβολῇ ὁ ἥλιος μηνοειδὴς ἔδοξε
φανῆναι καὶ ἠγγέλθη, ὅτι ἡττημένοι εἶεν Λακεδαιμόνιοι
τῇ ναυμαχίᾳ καὶ ὁ ναύαρχος Πείσανδρος τεθναίη. ἐλέγετο
11 δὲ καὶ ᾧ τρόπῳ ἡ ναυμαχία ἐγένετο. εἶναι μὲν γὰρ περὶ
Κνίδον τὸν ἐπίπλουν ἀλλήλοις, Φαρνάβαζον δὲ ναύαρχον
ὄντα σὺν ταῖς Φοινίσσαις εἶναι, Κόνωνα δὲ τὸ Ἑλληνικὸν
12 ἔχοντα τετάχθαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ἀντιπαραταξαμένου
δὲ τοῦ Πεισάνδρου καὶ πολὺ ἐλαττόνων αὐτῷ τῶν νεῶν
φανεισῶν τῶν αὐτοῦ τοῦ μετὰ Κόνωνος Ἑλληνικοῦ, τοὺς
μὲν ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου συμμάχους εὐθὺς αὐτῷ φεύγειν,
αὐτὸν δὲ συμμίξαντα τοῖς πολεμίοις ἐμβολὰς ἐχούσῃ τῇ
τριήρει πρὸς τὴν γῆν ἐξωσθῆναι· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους,
ὅσοι εἰς τὴν γῆν ἐξεώσθησαν, ἀπολιπόντας τὰς ναῦς
σώζεσθαι ὅπῃ δύναιντο εἰς τὴν Κνίδον, αὐτὸν δ' ἐπὶ τῇ
13 νηὶ μαχόμενον ἀποθανεῖν. ὁ οὖν Ἀγησίλαος πυθόμενος
ταῦτα τὸ μὲν πρῶτον χαλεπῶς ἤνεγκεν· ἐπεὶ μέντοι ἐν-
θυμήθη, ὅτι τοῦ στρατεύματος τὸ πλεῖστον εἴη αὐτῷ
οἷον ἀγαθῶν μὲν γιγνομένων ἡδέως μετέχειν, εἰ δέ τι
χαλεπὸν ὁρῷεν, οὐκ ἀνάγκην εἶναι κοινωνεῖν αὐτοῖς, ἐκ
τούτου μεταβαλὼν ἔλεγεν, ὡς ἀγγέλλοιτο ὁ μὲν Πείσαν-
14 δρος τετελευτηκώς, νικῴη δὲ τῇ ναυμαχίᾳ. ἅμα δὲ ταῦτα
λέγων καὶ ἐβουθύτει ὡς εὐαγγέλια καὶ πολλοῖς διέπεμπε
τῶν τεθυμένων· ὥστε ἀκροβολισμοῦ ὄντος πρὸς τοὺς
πολεμίους ἐκράτησαν οἱ τοῦ Ἀγησιλάου τῷ λόγῳ ὡς
Λακεδαιμονίων νικώντων τῇ ναυμαχίᾳ.

15 Ἦσαν δὲ οἱ μὲν ἀντιτεταγμένοι τῷ Ἀγησιλάῳ Βοιωτοί,

Θηβαῖοι, Ἀργεῖοι, Κορίνθιοι, Αἰνιᾶνες, Εὐβοεῖς, Λοκροὶ
ἀμφότεροι· σὺν Ἀγησιλάῳ δὲ Λακεδαιμονίων μὲν μόρα
ἐκ Κορίνθου διαβᾶσα, ἥμισυ δὲ μόρας τῆς ἐξ Ὀρχομε-
νοῦ, ἔτι δὲ οἱ ἐκ Λακεδαίμονος νεοδαμώδεις συστρατευ-
σάμενοι αὐτῷ, πρὸς δὲ τούτοις οὗ Ἡριππίδας ἐξενάγει
ξενικοῦ, ἔτι δ' αἱ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων Ἑλληνίδων
καὶ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὅσας διιὼν παρέλαβεν· αὐτό-
θεν δὲ προσεγένοντο ὁπλῖται Ὀρχομένιοι καὶ Φωκεῖς. πελ-
τασταί γε μὴν πολὺ πλείονες οἱ μετ' Ἀγησιλάου· ἱππεῖς δ'
αὖ παραπλήσιοι ἀμφοτέροις τὸ πλῆθος. ἡ μὲν δὴ δύνα- 16
μις αὕτη ἀμφοτέρων· διηγήσομαι δὲ καὶ τὴν μάχην· καὶ
γὰρ ἐγένετο οἵα οὐκ ἄλλη τῶν γ' ἐφ' ἡμῶν. συνῆσαν μὲν
γὰρ εἰς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδίον οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ
ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ, οἱ δὲ σὺν Θηβαίοις ἀπὸ Ἑλικῶνος.
εἶχε δ' Ἀγησίλαος μὲν δεξιὸν τοῦ μετ' αὐτοῦ, Ὀρχομένιοι
δ' αὐτῷ ἔσχατοι ἦσαν τοῦ εὐωνύμου. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι
αὐτοὶ μὲν δεξιοὶ ἦσαν, Ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ εὐώνυμον
εἶχον. συνιόντων δὲ τέως μὲν σιγὴ πολλὴ ἀπ' ἀμφοτέρων 17
ἦν· ἡνίκα δ' ἀπεῖχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες
οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ ὁμόσε ἐφέροντο. ὡς δὲ τριῶν ἔτι πλέ-
θρων ἐν μέσῳ ὄντων ἀντεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησιλάου
φάλαγγος ὧν Ἡριππίδας ἐξενάγει καὶ σὺν αὐτοῖς Ἴωνες
καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἑλλησπόντιοι, καὶ πάντες οὗτοι τῶν συν-
εκδραμόντων τε ἐγένοντο καὶ εἰς δόρυ ἀφικόμενοι ἔτρεψαν
τὸ καθ' αὑτούς. Ἀργεῖοι μέντοι οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ
Ἀγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἑλικῶνα. κἀνταῦθα οἱ 18
μέν τινες τῶν ξένων ἐστεφάνουν ἤδη τὸν Ἀγησίλαον, ἀγ-
γέλλει δέ τις αὐτῷ, ὅτι οἱ Θηβαῖοι τοὺς Ὀρχομενίους δια-
κόψαντες ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴησαν. καὶ ὁ μὲν εὐθὺς
ἐξελίξας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι
ὡς εἶδον τοὺς συμμάχους πρὸς Ἑλικῶνι πεφευγότας, δια-
πεσεῖν βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν συσπειραθέντες
ἐχώρουν ἐρρωμένως. ἐνταῦθα δὴ Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν 19
ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφισβητήτως· οὐ μέντοι εἵλετό γε τὰ
ἀσφαλέστατα. ἐξὸν γὰρ αὐτῷ παρέντι τοὺς διαπίπτοντας
ἀκολουθοῦντι χειροῦσθαι τοὺς ὄπισθεν οὐκ ἐποίησε τοῦτο,
ἀλλ' ἀντιμέτωπος συνέρραξε τοῖς Θηβαίοις· καὶ συμβα-

λόντες τὰς ἀσπίδας ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέ-
θνησκον. τέλος δὲ τῶν Θηβαίων οἱ μὲν διαπίπτουσι πρὸς
20 τὸν Ἑλικῶνα, πολλοὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἀπέθανον. ἐπεὶ
δ' ἡ μὲν νίκη Ἀγησιλάου ἐγεγένητο, τετρωμένος δ' αὐτὸς
προσενήνεκτο πρὸς τὴν φάλαγγα, προσελάσαντές τινες
τῶν ἱππέων λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι τῶν πολεμίων ὡς ὀγδοή-
κοντα σὺν ὅπλοις ὑπὸ τῷ νεῷ εἰσι, καὶ ἠρώτων, τί χρὴ
ποιεῖν. ὁ δέ, καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων, ὅμως οὐκ
ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ' ἐᾶν τε ἀπιέναι οἷ βούλοιντο
ἐκέλευε καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴα. τότε μὲν οὖν, καὶ γὰρ ἦν
21 ἤδη ὀψέ, δειπνοποιησάμενοι ἐκοιμήθησαν. πρωὶ δὲ Γῦλιν
τὸν πολέμαρχον παρατάξαι τε ἐκέλευε τὸ στράτευμα καὶ
τρόπαιον ἵστασθαι καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ
καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν·
οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν κήρυκας, ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς
αἰτοῦντες θάψαι. καὶ οὕτω δὴ αἵ τε σπονδαὶ γίγνονται
καὶ Ἀγησίλαος μὲν εἰς Δελφοὺς ἀφικόμενος δεκάτην τῶν
ἐκ τῆς λείας τῷ θεῷ ἀπέθυσεν οὐκ ἐλάττω ἑκατὸν ταλάν-
των· Γῦλις δὲ ὁ πολέμαρχος ἔχων τὸ στράτευμα ἀπεχώ-
ρησεν εἰς Φωκέας, ἐκεῖθεν δ' εἰς τὴν Λοκρίδα ἐμβάλλει.
22 καὶ τὴν μὲν ἄλλην ἡμέραν οἱ στρατιῶται καὶ σκεύη ἐκ τῶν
κωμῶν καὶ σῖτον ἥρπαζον· ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν,
τελευταίων ἀποχωρούντων τῶν Λακεδαιμονίων ἐπηκολού-
θουν αὐτοῖς οἱ Λοκροὶ βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες. ὡς
δ' αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑποστρέψαντες καὶ διώξαντες
κατέβαλόν τινας, ἐκ τούτου ὄπισθεν μὲν οὐκέτι ἐπηκο-
23 λούθουν, ἐκ δὲ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλον. οἱ δ' ἐπεχεί-
ρησαν μὲν καὶ πρὸς τὸ σιμὸν διώκειν· ἐπεὶ δὲ σκότος τε
ἐγένετο καὶ ἀποχωροῦντες οἱ μὲν διὰ τὴν δυσχωρίαν ἔπι-
πτον, οἱ δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ προορᾶν τὰ ἔμπροσθεν, [οἱ δὲ
καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν,] ἐνταῦθα ἀποθνήσκουσι Γῦλίς τε ὁ
πολέμαρχος καὶ τῶν παραστατῶν Πελλῆς καὶ οἱ πάντες
ὡς ὀκτωκαίδεκα τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ μὲν καταλευσθέντες,
οἱ δὲ καὶ τραυματισθέντες. εἰ δὲ μὴ ἐβοήθησαν αὐτοῖς
ἐκ τοῦ στρατοπέδου δειπνοῦντες, ἐκινδύνευσαν ἂν ἅπαντες
ἀπολέσθαι.

4 Μετὰ τοῦτό γε μὴν ἀφείθη μὲν κατὰ πόλεις τὸ ἄλλο

τράτευμα, ἀπέπλευσε δὲ καὶ ὁ Ἀγησίλαος ἐπ' οἶκον. ἐκ
ὲ τούτου ἐπολέμουν Ἀθηναῖοι μὲν καὶ Βοιωτοὶ καὶ Ἀργεῖοι
αὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐκ Κορίνθου ὁρμώμενοι, Λακεδαι-
όνιοι δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι ἐκ Σικυῶνος. ὁρῶντες δ' οἱ
:ορίνθιοι ἑαυτῶν μὲν καὶ τὴν χώραν δῃουμένην καὶ ἀπο-
νήσκοντας διὰ τὸ ἀεὶ τῶν πολεμίων ἐγγὺς εἶναι, τοὺς
ὲ ἄλλους συμμάχους καὶ αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ ὄντας καὶ τὰς
ώρας αὐτῶν ἐνεργοὺς οὔσας, οἱ πλεῖστοι καὶ βέλτιστοι
:ὐτῶν εἰρήνης ἐπεθύμησαν καὶ συνιστάμενοι ἐδίδασκον
'αῦτα ἀλλήλους. γνόντες δ' οἱ Ἀργεῖοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ 2
Βοιωτοὶ καὶ Κορινθίων οἵ τε τῶν παρὰ βασιλέως χρημά-
:ων μετεσχηκότες καὶ οἱ τοῦ πολέμου αἰτιώτατοι γεγενη-
ιένοι, ὡς εἰ μὴ ἐκποδὼν ποιήσοιντο τοὺς ἐπὶ τὴν εἰρήνην
:ετραμμένους, κινδυνεύσει πάλιν ἡ πόλις λακωνίσαι, οὕτω
δὴ σφαγὰς ἐπεχείρουν ποιεῖσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τὸ
πάντων ἀνοσιώτατον ἐβουλεύσαντο· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι,
ιἄν νόμῳ τις καταγνωσθῇ, οὐκ ἀποκτιννύουσιν ἐν ἑορτῇ·
ἐκεῖνοι δ' Εὐκλείων τὴν τελευταίαν προείλοντο, ὅτι πλεί-
ονας ἂν ᾤοντο λαβεῖν ἐν τῇ ἀγορᾷ ὥστε ἀποκτεῖναι. ὡς 3
δ' ἐσημάνθη οἷς εἴρητο οὓς ἔδει ἀποκτεῖναι, σπασάμενοι
τὰ ξίφη ἔπαιον τὸν μέν τινα συνεστηκότα ἐν κύκλῳ, τὸν
δὲ καθήμενον, τὸν δέ τινα ἐν θεάτρῳ, ἔστι δ' ὃν καὶ κρι-
τὴν καθήμενον. ὡς δ' ἐγνώσθη τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς ἔφευγον
οἱ βέλτιστοι οἱ μὲν πρὸς τὰ ἀγάλματα τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ
θεῶν, οἱ δ' ἐπὶ τοὺς βωμούς· ἔνθα δὴ οἱ ἀνοσιώτατοι
καὶ παντάπασιν οὐδὲν νόμιμον φρονοῦντες, οἵ τε κελεύ-
οντες καὶ οἱ πειθόμενοι, ἔσφαττον καὶ πρὸς τοῖς ἱεροῖς·
ὥστ' ἐνίους καὶ τῶν οὐ τυπτομένων, νομίμων δ' ἀνθρώ-
πων ἀδημονῆσαι τὰς ψυχὰς ἰδόντας τὴν ἀσέβειαν. ἀπο- 4
θνήσκουσι δ' οὕτως τῶν μὲν πρεσβυτέρων πολλοί· μᾶλλον
γὰρ ἔτυχον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντες· οἱ δὲ νεώτεροι, ὑποπτεύ-
σαντος Πασιμήλου τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ἡσυχίαν ἔσχον ἐν
τῷ Κρανείῳ. ὡς δὲ τῆς κραυγῆς ᾔσθοντο καὶ φεύγοντές
τινες ἐκ τοῦ πράγματος ἀφίκοντο πρὸς αὐτούς, ἐκ τούτου
ἀναδραμόντες κατὰ τὸν Ἀκροκόρινθον προσβαλόντας μὲν
Ἀργείους καὶ τοὺς ἄλλους ἀπεκρούσαντο· βουλευομένων 5
δέ, τί χρὴ ποιεῖν, πίπτει τὸ κιόκρανον ἀπό του κίονος

οὔτε σεισμοῦ οὔτε ἀνέμου γενομένου. καὶ θυομένοις
τοιαῦτα ἦν τὰ ἱερά, ὥστε οἱ μάντεις ἔφασαν ἄμεινον εἶ
καταβαίνειν ἐκ τοῦ χωρίου. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὡς φ
ξόμενοι ἔξω τῆς Κορινθίας ἀπεχώρησαν· ἐπεὶ δὲ καὶ
φίλοι αὐτοὺς ἔπειθον καὶ μητέρες ἰοῦσαι καὶ ἀδελφοὶ
αὐτῶν δὲ τῶν ἐν δυνάμει ὄντων ἦσαν οἳ ὀμνύοντες ὑπ
σχνοῦντο μηδὲν χαλεπὸν αὐτοὺς πείσεσθαι, οὕτω
6 ἀπῆλθόν τινες οἴκαδε αὐτῶν. ὁρῶντες δὲ τοὺς τυραν
οντας, αἰσθανόμενοι δὲ ἀφανιζομένην τὴν πόλιν διὰ
καὶ ὅρους ἀνασπᾶσθαι καὶ Ἄργος ἀντὶ Κορίνθου τὴν π
τρίδα αὐτοῖς ὀνομάζεσθαι καὶ πολιτείας μὲν ἀναγκα
μενοι τῆς ἐν Ἄργει μετέχειν, ἧς οὐδὲν ἐδέοντο, ἐν δὲ
πόλει μετοίκων ἔλαττον δυνάμενοι, ἐγένοντό τινες αὐτ
οἳ ἐνόμισαν οὕτω μὲν ἀβίωτον εἶναι· πειρωμένους δὲ
πατρίδα, ὥσπερ ἦν καὶ ἐξ ἀρχῆς, Κόρινθον ποιῆσαι
ἐλευθέραν ἀποδεῖξαι καὶ τῶν μὲν μιαιφόνων καθαρ
εὐνομίᾳ δὲ χρωμένην, ἄξιον εἶναι, εἰ μὲν δύναιντο κα
πρᾶξαι ταῦτα, σωτῆρας γενέσθαι τῆς πατρίδος, εἰ δὲ
δύναιντο, τῶν γε καλλίστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν ὀρε
7 μένους ἀξιεπαινοτάτης τελευτῆς τυχεῖν. οὕτω δὴ ἐπιχ
ρεῖτον ἄνδρε δύο, Πασίμηλός τε καὶ Ἀλκιμένης, διαδύ
διὰ χειμάρρου συγγενέσθαι Πραξίτᾳ τῷ Λακεδαιμονί
πολεμάρχῳ, ὃς ἐτύγχανε μετὰ τῆς ἑαυτοῦ μόρας φρουρ
ἐν Σικυῶνι, καὶ εἶπον, ὅτι δύναιντ' ἂν παρασχεῖν αὐ
εἴσοδον εἰς τὰ κατατείνοντα ἐπὶ Λέχαιον τείχη. ὁ δὲ
πρόσθεν γιγνώσκων τὼ ἄνδρε ἀξιοπίστω ὄντε ἐπίστευ
καὶ διαπραξάμενος ὥστε καὶ τὴν ἀπιέναι μέλλουσαν
8 Σικυῶνος μόραν καταμεῖναι ἔπραττε τὴν εἴσοδον. ἐπ
δὲ τὼ ἄνδρε καὶ κατὰ τύχην καὶ κατ' ἐπιμέλειαν ἐγενέσθ
φύλακε κατὰ τὰς πύλας ταύτας, ἔνθαπερ τὸ τρόπαι
ἕστηκεν, οὕτω δὴ ἔχων ὁ Πραξίτας ἔρχεται τήν τε μόρ
καὶ Σικυωνίους καὶ Κορινθίων ὅσοι φυγάδες ἐτύγχαν
ὄντες. ἐπεὶ δ' ἦν πρὸς ταῖς πύλαις, φοβούμενος τὴν εἴσ
δον, ἐβουλήθη τῶν πιστῶν ἄνδρα εἰσπέμψαι σκεψόμεν
τὰ ἔνδον. τὼ δὲ εἰσηγαγέτην καὶ οὕτως ἁπλῶς ἀπεδε
ξάτην, ὥστε ὁ εἰσελθὼν ἐξήγγειλε πάντα εἶναι ἀδόλ
9 οἷάπερ ἐλεγέτην. ἐκ τούτου δ' εἰσέρχεται. ὡς δὲ πο

διεχόντων τῶν τειχῶν ἀπ' ἀλλήλων παρατατόμενοι ὀλίγοι ἑαυτοῖς ἔδοξαν εἶναι, σταύρωμά τ' ἐποιήσαντο καὶ τάφρον οἵαν ἐδύναντο πρὸ αὐτῶν, ἕως δὴ οἱ σύμμαχοι βοηθήσοιεν αὐτοῖς. ἦν δὲ καὶ ὄπισθεν αὐτῶν ἐν τῷ λιμένι Βοιωτῶν φυλακή. τὴν μὲν οὖν ἐπὶ τῇ νυκτὶ ᾗ εἰσῆλθον ἡμέραν ἄμαχοι διήγαγον· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἧκον οἱ Ἀργεῖοι πασσυδίᾳ βοηθοῦντες· καὶ εὑρόντες τεταγμένους Λακεδαιμονίους μὲν ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἑαυτῶν, Σικυωνίους δὲ ἐχομένους, Κορινθίων δὲ τοὺς φυγάδας ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν πρὸς τῷ ἑῴῳ τείχει, ἀντιτάττονται ἐχόμενοι τοῦ ἑῴου τείχους οἱ περὶ Ἰφικράτην μισθοφόροι, πρὸς δὲ τούτοις Ἀργεῖοι· εὐώνυμον δ' εἶχον αὐτοῖς Κορίνθιοι οἱ ἐκ τῆς πόλεως. καταφρονήσαντες δὲ τῷ πλήθει εὐθὺς ἐχώρουν· καὶ τοὺς 10 μὲν Σικυωνίους ἐκράτησαν καὶ διασπάσαντες τὸ σταύρωμα ἐδίωκον ἐπὶ θάλατταν καὶ ἐκεῖ πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. Πασίμαχος δὲ ὁ ἱππαρμοστὴς ἔχων ἱππέας οὐ πολλοὺς ὡς ἑώρα τοὺς Σικυωνίους πιεζομένους, καταδήσας ἀπὸ δένδρων τοὺς ἵππους καὶ ἀφελόμενος τὰς ἀσπίδας αὐτῶν μετὰ τῶν ἐθελοντῶν ᾔει ἐναντίον τοῖς Ἀργείοις. οἱ δὲ Ἀργεῖοι ὁρῶντες τὰ σίγματα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ὡς Σικυωνίους οὐδὲν ἐφοβοῦντο. ἔνθα δὴ λέγεται εἰπὼν ὁ Πασίμαχος· Ναὶ τὼ σιώ, Ἀργεῖοι, ψεύσει ὑμὲ τὰ σίγματα ταῦτα, χωρεῖν ὁμόσε· καὶ οὕτω μαχόμενος μετ' ὀλίγων πρὸς πολλοὺς ἀποθνήσκει καὶ ἄλλοι τῶν περὶ αὐτόν. οἱ 11 μέντοι φυγάδες τῶν Κορινθίων νικῶντες τοὺς καθ' αὑτοὺς διέδυσαν ἄνω καὶ ἐγένοντο ἐγγὺς τοῦ περὶ τὸ ἄστυ κύκλου· οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι ὡς ᾔσθοντο κρατούμενα τὰ κατὰ τοὺς Σικυωνίους, βοηθοῦσιν ἐξελθόντες, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸ σταύρωμα. οἵ γε μὴν Ἀργεῖοι ἐπεὶ ἤκουσαν ὄπισθεν ὄντας τοὺς Λακεδαιμονίους, στραφέντες δρόμῳ πάλιν ἐκ τοῦ σταυρώματος ἐξέπιπτον. καὶ οἱ μὲν ἐν δεξιᾷ ἔσχατοι αὐτῶν παιόμενοι εἰς τὰ γυμνὰ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἀπέθνησκον, οἱ δὲ πρὸς τῷ τείχει ἀθρόοι σὺν πολλῷ ὄχλῳ πρὸς τὴν πόλιν ἀπεχώρουν. ὡς δ' ἐνέτυχον τοῖς φυγάσι τῶν Κορινθίων καὶ ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας, ἀπέκλιναν πάλιν. ἐνταῦθα μέντοι οἱ μὲν κατὰ τὰς κλίμακας ἀναβαίνοντες ἥλλοντο κατὰ τοῦ τείχους καὶ διεφθείροντο, οἱ

δὲ περὶ τὰς κλίμακας ὠθούμενοι καὶ παιόμενοι ἀπέθνησκον, οἱ δὲ καὶ καταπατούμενοι ὑπ' ἀλλήλων ἀπεπνίγοντο.
12 οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἠπόρουν, τίνα ἀποκτείνοιεν· ἔδωκε γὰρ τότε γε ὁ θεὸς αὐτοῖς ἔργον οἷον οὐδ' εὔξαντό ποτ' ἄν. τὸ γὰρ ἐγχειρισθῆναι αὐτοῖς πολεμίων πλῆθος πεφοβημένον, ἐκπεπληγμένον, τὰ γυμνὰ παρέχον, ἐπὶ τὸ μάχεσθαι οὐδένα τρεπόμενον, εἰς δὲ τὸ ἀπόλλυσθαι πάντας πάντα ὑπηρετοῦντας, πῶς οὐκ ἄν τις θεῖον ἡγήσαιτο; τότε γοῦν οὕτως ἐν ὀλίγῳ πολλοὶ ἔπεσον, ὥστε εἰθισμένοι ὁρᾶν οἱ ἄνθρωποι σωροὺς σίτου, ξύλων, λίθων, τότε ἐθεάσαντο σωροὺς νεκρῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ λιμένι τῶν Βοιωτῶν φύλακες, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν τειχῶν, οἱ δὲ ἐπὶ
13 τὰ τέγη τῶν νεωσοίκων ἀναβάντες. μετὰ μὲν τοίνυν τοῦτο οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπήγοντο, οἱ δὲ σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων ἐβοήθουν. ἐπεὶ δὲ ἠθροίσθησαν, ἔγνω Πραξίτας πρῶτον μὲν τῶν τειχῶν καθελεῖν, ὥστε δίοδον στρατοπέδῳ ἱκανὴν εἶναι, ἔπειτα δ' ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα ἦγε τὴν ἐπὶ Μέγαρα καὶ αἱρεῖ προσβαλὼν πρῶτον μὲν Σιδοῦντα, ἔπειτα δὲ Κρομμυῶνα. καὶ ἐν τούτοις τοῖς τείχεσι καταστήσας φρουροὺς τοὔμπαλιν ἐπορεύετο· καὶ τειχίσας Ἐπιείκειαν, ἵνα φρούριον εἴη πρὸ τῆς φιλίας τοῖς συμμάχοις, οὕτω διαφῆκε τὸ στράτευμα καὶ αὐτὸς τὴν ἐπὶ Λακεδαίμονα ἀπεχώρει.

14 Ἐκ δὲ τούτου στρατιαὶ μὲν μεγάλαι ἑκατέρων διεπέπαυντο, φρουροὺς δὲ πέμπουσαι αἱ πόλεις, αἱ μὲν εἰς Κόρινθον, αἱ δ' εἰς Σικυῶνα, ἐφύλαττον τὰ τείχη· μισθοφόρους γε μὴν ἑκάτεροι ἔχοντες διὰ τούτων ἐρρωμένως ἐπολέμουν.

15 Ἔνθα δὴ καὶ Ἰφικράτης εἰς Φλιοῦντα ἐμβαλὼν καὶ ἐνεδρευσάμενος, ὀλίγοις δὲ λεηλατῶν, βοηθησάντων τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἀφυλάκτως, ἀπέκτεινε τοσούτους, ὥστε καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους πρόσθεν οὐ δεχόμενοι εἰς τὸ τεῖχος οἱ Φλιάσιοι, φοβούμενοι, μὴ τοὺς φάσκοντας ἐπὶ λακωνισμῷ φεύγειν κατάγοιεν, τότε οὕτω κατεπλάγησαν τοὺς ἐκ Κορίνθου, ὥστε μετεπέμψαντό τε τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἄκραν φυλάττειν αὐτοῖς παρέδωκαν.

οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι, καίπερ εὐνοϊκῶς ἔχοντες τοῖς φυγάσιν, ὅσον χρόνον εἶχον αὐτῶν τὴν πόλιν, οὐδ᾽ ἐμνήσθησαν παντάπασι περὶ καθόδου φυγάδων, ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἀναθαρρῆσαι ἐδόκει ἡ πόλις, ἐξῆλθον καὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς νόμους παραδόντες οἵανπερ καὶ παρέλαβον. οἱ δ᾽ αὖ περὶ 16
τὸν Ἰφικράτην πολλαχόσε καὶ τῆς Ἀρκαδίας ἐμβαλόντες ἐλεηλάτουν τε καὶ προσέβαλλον πρὸς τὰ τείχη· ἔξω γὰρ οἱ τῶν Ἀρκάδων ὁπλῖται παντάπασιν οὐκ ἀντεξῄεσαν· οὕτω τοὺς πελταστὰς ἐπεφόβηντο. τοὺς μέντοι Λακεδαιμονίους οὕτως αὖ οἱ πελτασταὶ ἐδεδίεσαν, ὡς ἐντὸς ἀκοντίσματος οὐ προσῄεσαν τοῖς ὁπλίταις· ἤδη γάρ ποτε καὶ ἐκ τοσούτου διώξαντες οἱ νεώτεροι τῶν Λακεδαιμονίων ἑλόντες ἀπέκτεινάν τινας αὐτῶν. καταφρονοῦντες δὲ οἱ 17
Λακεδαιμόνιοι τῶν πελταστῶν ἔτι μᾶλλον τῶν ἑαυτῶν συμμάχων κατεφρόνουν· καὶ γὰρ οἱ Μαντινεῖς βοηθήσαντές ποτε ἐπεκδραμόντες πελτασταῖς ἐκ τοῦ ἐπὶ Λέχαιον τείνοντος τείχους, ἀκοντιζόμενοι ἐνέκλινάν τε καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν φεύγοντες· ὥστε οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐπισκώπτειν ἐτόλμων, ὡς οἱ σύμμαχοι φοβοῖντο τοὺς πελταστὰς ὥσπερ μορμόνας παιδάρια. αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ Λεχαίου ὁρμώμενοι σὺν μόρᾳ καὶ τοῖς τῶν Κορινθίων φυγάσι κύκλῳ περὶ τὸ ἄστυ τῶν Κορινθίων ἐστρατεύοντο· οἱ δ᾽ αὖ Ἀθηναῖοι φοβούμενοι τὴν ῥώμην τῶν Λακεδαι- 18
μονίων, μὴ ἐπεὶ τὰ μακρὰ τείχη τῶν Κορινθίων διῄρητο, ἔλθοιεν ἐπὶ σφᾶς, ἡγήσαντο κράτιστον εἶναι ἀνατειχίσαι τὰ διῃρημένα ὑπὸ Πραξίτα τείχη. καὶ ἐλθόντες πανδημεὶ μετὰ λιθολόγων καὶ τεκτόνων τὸ μὲν πρὸς Σικυῶνος καὶ πρὸς ἑσπέρας ἐν ὀλίγαις ἡμέραις πάνυ καλὸν ἐξετείχισαν, τὸ δὲ ἑῷον μᾶλλον καθ᾽ ἡσυχίαν ἐτείχιζον.

Οἱ δ᾽ αὖ Λακεδαιμόνιοι ἐνθυμηθέντες τοὺς Ἀργείους 19
τὰ μὲν οἴκοι καρπουμένους, ἡδομένους δὲ τῷ πολέμῳ στρατεύουσιν ἐπ᾽ αὐτούς. Ἀγησίλαος δ᾽ ἡγεῖτο, καὶ δῃώσας πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, εὐθὺς ἐκεῖθεν ὑπερβαλὼν κατὰ Τενέαν εἰς Κόρινθον αἱρεῖ τὰ ἀνοικοδομηθέντα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τείχη. παρεγένετο δὲ αὐτῷ καὶ ἀδελφὸς Τελευτίας κατὰ θάλατταν, ἔχων τριήρεις περὶ δώδεκα· ὥστε μακαρίζεσθαι αὐτῶν τὴν μητέρα, ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὧν

ἔτεκεν ὁ μὲν κατὰ γῆν τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ὁ δὲ κατὰ θάλατταν τὰς ναῦς καὶ τὰ νεώρια ᾕρηκε. καὶ τότε μὲν ταῦτα πράξας ὁ Ἀγησίλαος τό τε τῶν συμμάχων στράτευμα διῆκε καὶ τὸ πολιτικὸν οἴκαδε ἀπήγαγεν.

5 Ἐκ δὲ τούτου Λακεδαιμόνιοι ἀκούοντες τῶν φευγόντων, ὅτι οἱ ἐν τῇ πόλει πάντα μὲν τὰ βοσκήματα ἔχοιεν καὶ σώζοιντο ἐν τῷ Πειραίῳ, πολλοὶ δὲ τρέφοιντο αὐτόθεν, στρατεύουσι πάλιν εἰς τὴν Κόρινθον, Ἀγησιλάου καὶ τότε ἡγουμένου. καὶ πρῶτον μὲν ἦλθεν εἰς Ἰσθμόν· καὶ γὰρ ἦν ὁ μήν, ἐν ᾧ Ἴσθμια γίγνεται, καὶ οἱ Ἀργεῖοι αὐτοῦ ἐτύγχανον τότε ποιοῦντες τὴν θυσίαν τῷ Ποσειδῶνι, ὡς Ἄργους τῆς Κορίνθου ὄντος. ὡς δ' ᾔσθοντο προσιόντα τὸν Ἀγησίλαον, καταλιπόντες καὶ τὰ τεθυμένα καὶ τὰ ἀριστοποιούμενα μάλα σὺν πολλῷ φόβῳ ἀπεχώρουν εἰς
2 τὸ ἄστυ κατὰ τὴν ἐπὶ Κεγχρείας ὁδόν. ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους μὲν καίπερ ὁρῶν οὐκ ἐδίωκε, κατασκηνήσας δὲ ἐν τῷ ἱερῷ αὐτός τε τῷ θεῷ ἔθυε καὶ περιέμενεν, ἕως οἱ φυγάδες τῶν Κορινθίων ἐποίησαν τῷ Ποσειδῶνι τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἀγῶνα. ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἀπελθόντος Ἀγησιλάου ἐξ ἀρχῆς πάλιν Ἴσθμια. καὶ ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἔστι μὲν ἃ τῶν ἄθλων δὶς ἕκαστος ἐνικήθη, ἔστι
3 δὲ ἃ δὶς οἱ αὐτοὶ ἐκηρύχθησαν. τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ὁ Ἀγησίλαος ἦγε πρὸς τὸ Πείραιον τὸ στράτευμα. ἰδὼν δὲ ὑπὸ πολλῶν φυλαττόμενον ἀπεχώρησε μετ' ἄριστον πρὸς τὸ ἄστυ, ὡς προδιδομένης τῆς πόλεως· ὥστε οἱ Κορίνθιοι δείσαντες, μὴ προδίδοιτο ὑπό τινων ἡ πόλις, μετεπέμψαντο τὸν Ἰφικράτην σὺν τοῖς πλείστοις τῶν πελταστῶν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος τῆς νυκτὸς παρεληλυθότας αὐτούς, ὑποστρέψας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὸ Πείραιον ἦγε. καὶ αὐτὸς μὲν κατὰ τὰ θερμὰ προῄει, μόραν δὲ κατὰ τὸ ἀκρότατον ἀνεβίβασε. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα ὁ μὲν πρὸς ταῖς θέρμαις ἐστρατοπεδεύετο, ἡ δὲ μόρα τὰ ἄκρα
4 κατέχουσα ἐνυκτέρευεν. ἔνθα δὴ καὶ ὁ Ἀγησίλαος μικρῷ, καιρίῳ δ' ἐνθυμήματι εὐδοκίμησε. τῶν γὰρ τῇ μόρᾳ φερόντων τὰ σιτία οὐδενὸς πῦρ εἰσενεγκόντος, ψύχους δὲ ὄντος διά τε τὸ πάνυ ἐφ' ὑψηλοῦ εἶναι καὶ διὰ τὸ γενέσθαι ὕδωρ καὶ χάλαζαν πρὸς τὴν ἑσπέραν, καὶ ἀναβεβήκεσαν δὲ

ἔχοντες οἷα δὴ θέρους σπειρία, ῥιγούντων δ' αὐτῶν καὶ
ἐν σκότῳ ἀθύμως πρὸς τὸ δεῖπνον ἐχόντων, πέμπει ὁ
Ἀγησίλαος οὐκ ἔλαττον δέκα φέροντας πῦρ ἐν χύτραις.
ἐπεὶ δὲ ἀνέβησαν ἄλλος ἄλλῃ καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα πυρὰ
ἐγένετο, ἅτε πολλῆς ὕλης παρούσης, πάντες μὲν ἠλείφοντο,
πολλοὶ δὲ καὶ ἐδείπνησαν ἐξ ἀρχῆς. φανερὸς δὲ ἐγένετο
καὶ ὁ νεὼς τοῦ Ποσειδῶνος ταύτῃ τῇ νυκτὶ καιόμενος· ὑφ'
ὅτου δὲ ἐνεπρήσθη, οὐδεὶς οἶδεν. ἐπεὶ δὲ ᾔσθοντο οἱ ἐν 5
τῷ Πειραίῳ τὰ ἄκρα ἐχόμενα, ἐπὶ μὲν τὸ ἀμύνασθαι οὐκέτι
ἐτράποντο, εἰς δὲ τὸ Ἥραιον κατέφυγον καὶ ἄνδρες καὶ
γυναῖκες καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι καὶ τῶν βοσκημάτων
τὰ πλεῖστα. καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ σὺν τῷ στρατεύματι
παρὰ θάλατταν ἐπορεύετο· ἡ δὲ μόρα ἅμα καταβαίνουσα
ἀπὸ τῶν ἄκρων Οἰνόην τὸ ἐντετειχισμένον τεῖχος αἱρεῖ καὶ
τὰ ἐνόντα ἔλαβε, καὶ πάντες δὴ οἱ στρατιῶται ἐν ταύτῃ
τῇ ἡμέρᾳ πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῶν χωρίων ἐλάμβανον.
οἱ δ' ἐν τῷ Ἡραίῳ καταπεφευγότες ἐξῄεσαν, ἐπιτρέψοντες
Ἀγησιλάῳ γνῶναι ὅ,τι βούλοιτο περὶ σφῶν. ὁ δ' ἔγνω,
ὅσοι μὲν τῶν σφαγέων ἦσαν, παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς
φυγάσι, τὰ δ' ἄλλα πάντα πραθῆναι. ἐκ τούτου δὲ ἐξῄει 6
μὲν ἐκ τοῦ Ἡραίου πάμπολλα τὰ αἰχμάλωτα· πρεσβεῖαι
δὲ ἄλλοθέν τε πολλαὶ παρῆσαν καὶ ἐκ Βοιωτῶν ἧκον ἐρη-
σόμενοι, τί ἂν ποιοῦντες εἰρήνης τύχοιεν. ὁ δὲ Ἀγησίλαος
μάλα μεγαλοφρόνως τούτους μὲν οὐδ' ὁρᾶν ἐδόκει, καίπερ
Φάρακος τοῦ προξένου παρεστηκότος αὐτοῖς, ὅπως προσ-
αγάγοι· καθήμενος δ' ἐπὶ τοῦ περὶ τὴν λίμνην κυκλοτεροῦς
οἰκοδομήματος ἐθεώρει πολλὰ τὰ ἐξαγόμενα. τῶν δὲ Λακε-
δαιμονίων ἀπὸ τῶν ὅπλων σὺν τοῖς δόρασι παρηκολούθουν
φύλακες τῶν αἰχμαλώτων, μάλα ὑπὸ τῶν παρόντων θεω-
ρούμενοι· οἱ γὰρ εὐτυχοῦντες καὶ κρατοῦντες ἀεί πως ἀξιο-
θέατοι δοκοῦσιν εἶναι. ἔτι δὲ καθημένου Ἀγησιλάου καὶ 7
ἐοικότος ἀγαλλομένῳ τοῖς πεπραγμένοις, ἱππεύς τις προσ-
ήλαυνε καὶ μάλα ἰσχυρῶς ἱδρῶντι τῷ ἵππῳ. ὑπὸ πολλῶν
δὲ ἐρωτώμενος, ὅ,τι ἀγγέλλοι, οὐδενὶ ἀπεκρίνατο, ἀλλ'
ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦν τοῦ Ἀγησιλάου, καθαλάμενος ἀπὸ τοῦ
ἵππου καὶ προσδραμὼν αὐτῷ μάλα σκυθρωπὸς ὢν λέγει
τὸ τῆς ἐν Λεχαίῳ μόρας πάθος. ὁ δ' ὡς ἤκουσεν, εὐθὺς

τε ἐκ τῆς ἕδρας ἀνεπήδησε καὶ τὸ δόρυ ἔλαβε καὶ πολεμάρχους καὶ πεντηκοντῆρας καὶ ξεναγοὺς καλεῖν τὸν κήρυκα
8 ἐκέλευεν. ὡς δὲ συνέδραμον οὗτοι, τοῖς μὲν ἄλλοις εἶπεν, οὐ γάρ πω ἠριστοποίηντο, ἐμφαγοῦσιν ὅ,τι δύναιντο ἥκειν τὴν ταχίστην, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ δαμοσίαν ὑφηγεῖτο ἀνάριστος. καὶ οἱ δορυφόροι τὰ ὅπλα ἔχοντες παρηκολούθουν σπουδῇ, τοῦ μὲν ὑφηγουμένου, τῶν δὲ μετιόντων. ἤδη δ' ἐκπεπερακότος αὐτοῦ τὰ Θερμὰ εἰς τὸ πλατὺ τοῦ Λεχαίου, προσελάσαντες ἱππεῖς τρεῖς ἀγγέλλουσιν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνῃρημένοι εἴησαν. ὁ δ' ἐπεὶ τοῦτο ἤκουσε, θέσθαι κελεύσας τὰ ὅπλα καὶ ὀλίγον χρόνον ἀναπαύσας, ἀπῆγε πάλιν τὸ στράτευμα ἐπὶ τὸ Ἥραιον· τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ αἰχμάλωτα διετίθετο.

9 Οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Βοιωτῶν προσκληθέντες καὶ ἐρωτώμενοι, ὅ,τι ἥκοιεν, περὶ μὲν τῆς εἰρήνης οὐκέτι ἐμέμνηντο, εἶπον δέ, ὅτι εἰ μή τι κωλύοι, βούλοιντο εἰς ἄστυ πρὸς τοὺς σφετέρους στρατιώτας παρελθεῖν. ὁ δ' ἐπιγελάσας, Ἀλλ' οἶδα μέν, ἔφη, ὅτι οὐ τοὺς στρατιώτας ἰδεῖν βούλεσθε, ἀλλὰ τὸ εὐτύχημα τῶν φίλων ὑμῶν θεάσασθαι πόσον τι γεγένηται. περιμείνατε οὖν, ἔφη· ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς αὐτὸς ἄξω, καὶ μᾶλλον μετ' ἐμοῦ ὄντες γνώσεσθε, ποῖόν
10 τι τὸ γεγενημένον ἐστί. καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλὰ τῇ ὑστεραίᾳ θυσάμενος ἦγε πρὸς τὴν πόλιν τὸ στράτευμα. καὶ τὸ μὲν τρόπαιον οὐ κατέβαλεν, εἰ δέ τι ἦν λοιπὸν δένδρον, κόπτων καὶ κάων ἐπεδείκνυεν, ὡς οὐδεὶς ἀντεξῄει. ταῦτα δὲ ποιήσας ἐστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ Λέχαιον· καὶ τοὺς Θηβαίων μέντοι πρέσβεις εἰς μὲν τὸ ἄστυ οὐκ ἀνῆκε, κατὰ θάλατταν δὲ εἰς Κρεῦσιν ἀπέπεμψεν. ἅτε δὲ ἀήθους τοῖς Λακεδαιμονίοις γεγενημένης τῆς τοιαύτης συμφορᾶς, πολὺ πένθος ἦν κατὰ τὸ Λακωνικὸν στράτευμα, πλὴν ὅσων ἐτέθνασαν ἐν χώρᾳ ἢ υἱοὶ ἢ πατέρες ἢ ἀδελφοί· οὗτοι δ' ὥσπερ νικηφόροι λαμπροὶ καὶ ἀγαλλόμενοι τῷ οἰκείῳ
11 πάθει περιῄεσαν. ἐγένετο δὲ τὸ τῆς μόρας πάθος τοιῷδε τρόπῳ. οἱ Ἀμυκλαῖοι ἀεί ποτε ἀπέρχονται εἰς τὰ Ὑακίνθια ἐπὶ τὸν παιᾶνα, ἐάν τε στρατοπεδευόμενοι τυγχάνωσιν ἐάν τε ἄλλως πως ἀποδημοῦντες. καὶ τότε δὴ τοὺς ἐκ πάσης τῆς στρατιᾶς Ἀμυκλαίους κατέλιπε μὲν Ἀγησίλαος ἐν

Λεχαίῳ. ὁ δ' ἐκεῖ φρουρῶν πολέμαρχος τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν συμμάχων φρουροὺς παρέταξε φυλάττειν τὸ τεῖχος, αὐτὸς δὲ σὺν τῇ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῇ τῶν ἱππέων μόρᾳ παρὰ τὴν πόλιν τῶν Κορινθίων τοὺς Ἀμυκλαιεῖς παρῆγεν. ἐπεὶ 12
δὲ ἀπεῖχον ὅσον εἴκοσιν ἢ τριάκοντα στάδια τοῦ Σικυῶνος, ὁ μὲν πολέμαρχος σὺν τοῖς ὁπλίταις οὖσιν ὡς ἑξακοσίοις ἀπῄει πάλιν ἐπὶ τὸ Λέχαιον, τὸν δ' ἱππαρμοστὴν ἐκέλευσε σὺν τῇ τῶν ἱππέων μόρᾳ, ἐπεὶ προπέμψειαν τοὺς Ἀμυκλαιεῖς μέχρι ὁπόσου αὐτοὶ κελεύοιεν, μεταδιώκειν. καὶ ὅτι μὲν πολλοὶ ἦσαν ἐν τῇ Κορίνθῳ καὶ πελτασταὶ καὶ ὁπλῖται, οὐδὲν ἠγνόουν· κατεφρόνουν δὲ διὰ τὰς ἔμπροσθεν τύχας μηδένα ἂν ἐπιχειρῆσαι σφίσιν. οἱ δ' ἐκ τῶν 13
Κορινθίων τοῦ ἄστεος, Καλλίας τε ὁ Ἱππονίκου, τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν στρατηγῶν, καὶ Ἰφικράτης, τῶν πελταστῶν ἄρχων, καθορῶντες αὐτοὺς καὶ οὐ πολλοὺς ὄντας καὶ ἐρήμους καὶ πελταστῶν καὶ ἱππέων, ἐνόμισαν ἀσφαλὲς εἶναι ἐπιθέσθαι αὐτοῖς τῷ πελταστικῷ. εἰ μὲν γὰρ πορεύοιντο τῇ ὁδῷ, ἀκοντιζομένους ἂν αὐτοὺς εἰς τὰ γυμνὰ ἀπόλλυσθαι· εἰ δ' ἐπιχειροῖεν διώκειν, ῥᾳδίως ἂν ἀποφυγεῖν πελτασταῖς τοῖς ἐλαφροτάτοις τοὺς ὁπλίτας. γνόντες δὲ ταῦτα ἐξάγουσι. καὶ ὁ μὲν Καλλίας παρέταξε τοὺς 14
ὁπλίτας οὐ πόρρω τῆς πόλεως, ὁ δὲ Ἰφικράτης λαβὼν τοὺς πελταστὰς ἐπέθετο τῇ μόρᾳ. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπεὶ ἠκοντίζοντο καὶ ὁ μέν τις ἐτέτρωτο, ὁ δὲ καὶ ἐπεπτώκει, τούτους μὲν ἐκέλευον τοὺς ὑπασπιστὰς ἀραμένους ἀποφέρειν εἰς Λέχαιον· καὶ οὗτοι μόνοι τῆς μόρας τῇ ἀληθείᾳ ἐσώθησαν· ὁ δὲ πολέμαρχος ἐκέλευσε τὰ δέκα ἀφ' ἥβης ἀποδιῶξαι τοὺς προειρημένους. ὡς δὲ ἐδίωκον, ᾕρουν 15
τε οὐδένα ἐξ ἀκοντίου βολῆς ὁπλῖται ὄντες πελταστάς· καὶ γὰρ ἀναχωρεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε, πρὶν τοὺς ὁπλίτας ὁμοῦ γίγνεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρουν ἐσπαρμένοι, ἅτε διώξαντες ὡς τάχους ἕκαστος εἶχεν, ἀναστρέφοντες οἱ περὶ τὸν Ἰφικράτην οἵ τε ἐκ τοῦ ἐναντίου πάλιν ἠκόντιζον καὶ ἄλλοι ἐκ πλαγίου παραθέοντες εἰς τὰ γυμνά. καὶ εὐθὺς μὲν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διώξει κατηκόντισαν ἐννέα ἢ δέκα αὐτῶν. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολὺ ἤδη θρασύτερον ἐπέκειντο. ἐπεὶ δὲ κακῶς ἔπασχον, πάλιν ἐκέλευσεν ὁ πολέμαρχος 16

διώκειν τὰ πεντεκαίδεκα ἀφ' ἥβης. ἀναχωροῦντες δὲ ἔτι πλείονες αὐτῶν ἢ τὸ πρῶτον ἔπεσον. ἤδη δὲ τῶν βελτίστων ἀπολωλότων, οἱ ἱππεῖς αὐτοῖς παραγίγνονται καὶ σὺν τούτοις αὖθις δίωξιν ἐποιήσαντο. ὡς δ' ἐνέκλιναν οἱ πελτασταί, ἐν τούτῳ κακῶς οἱ ἱππεῖς ἐπέθεντο· οὐ γὰρ ἕως ἀπέκτειναν τινας αὐτῶν, ἐδίωξαν, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἐκδρόμοις ἰσομέτωποι καὶ ἐδίωκον καὶ ἐπέστρεφον. ποιοῦντες δὲ καὶ πάσχοντες τὰ ὅμοια τούτοις καὶ αὖθις αὐτοὶ μὲν ἀεὶ ἐλάττους τε καὶ μαλακώτεροι ἐγίγνοντο, οἱ δὲ πολέμιοι θρασύτεροί τε καὶ ἀεὶ πλείους οἱ ἐγχειροῦντες.
17 ἀποροῦντες δὴ συνίστανται ἐπὶ βραχύν τινα γήλοφον, ἀπέχοντα τῆς μὲν θαλάττης ὡς δύο στάδια, τοῦ δὲ Λεχαίου ὡς ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα στάδια. αἰσθόμενοι δ' οἱ ἀπὸ τοῦ Λεχαίου εἰςβάντες εἰς πλοιάρια παρέπλεον, ἕως ἐγένοντο κατὰ τὸν γήλοφον. οἱ δ' ἀποροῦντες ἤδη, ὅτι ἔπασχον μὲν κακῶς καὶ ἀπέθνησκον, ποιεῖν δὲ οὐδὲν ἐδύναντο, πρὸς τούτοις δὲ ὁρῶντες καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπιόντας ἐγκλίνουσι. καὶ οἱ μὲν ἐμπίπτουσιν αὐτῶν εἰς τὴν θάλατταν, ὀλίγοι δέ τινες μετὰ τῶν ἱππέων εἰς Λέχαιον ἐσώθησαν. ἐν πάσαις δὲ ταῖς μάχαις καὶ τῇ φυγῇ ἀπέθανον περὶ πεν-
18 τήκοντα καὶ διακοσίους. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπέπρακτο.

Ἐκ δὲ τούτου ὁ Ἀγησίλαος τὴν μὲν σφαλεῖσαν μόραν ἔχων ἀπῄει, ἄλλην δὲ κατέλιπεν ἐν τῷ Λεχαίῳ. διιὼν δὲ ἐπ' οἴκου ὡς μὲν ἐδύνατο ὀψιαίτατα κατήγετο εἰς τὰς πόλεις, ὡς δ' ἐδύνατο πρῳαίτατα ἐξωρμᾶτο. παρὰ δὲ Μαντίνειαν ἐξ Ὀρχομενοῦ ἔτι σκοταῖος ἀναστὰς ὄρθρου παρῆλθεν. οὕτω χαλεπῶς ἂν ἐδόκουν οἱ στρατιῶται τοὺς
19 Μαντινέας ἐφηδομένους τῷ δυστυχήματι θεάσασθαι. ἐκ τούτου δὲ μάλα καὶ τἆλλα ἐπετύγχανεν Ἰφικράτης. καθεστηκότων γὰρ φρουρῶν ἐν Σιδοῦντι μὲν καὶ Κρομμυῶνι ὑπὸ Πραξίτου, ὅτε ἐκεῖνος εἷλε ταῦτα τὰ τείχη, ἐν Οἰνόῃ δὲ ὑπὸ Ἀγησιλάου, ὅτεπερ τὸ Πείραιον ἑάλω, πάνθ' εἷλε ταῦτα τὰ χωρία. τὸ μέντοι Λέχαιον ἐφρούρουν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι. οἱ φυγάδες δὲ τῶν Κορινθίων οὐκέτι πεζῇ παριόντες ἐκ Σικυῶνος διὰ τὴν τῆς μόρας δυστυχίαν, ἀλλὰ παραπλέοντες καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι πράγματα εἶχόν τε καὶ παρεῖχον τοῖς ἐν τῷ ἄστει.

Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Ἀχαιοὶ ἔχοντες Καλυδῶνα, ἣ τὸ 6
παλαιὸν Αἰτωλίας ἦν, καὶ πολίτας πεποιημένοι τοὺς Κα-
λυδωνίους φρουρεῖν ἠναγκάζοντο ἐν αὐτῇ. οἱ γὰρ Ἀκαρ-
νᾶνες ἐπεστράτευον καὶ τῶν Ἀθηναίων δὲ καὶ Βοιωτῶν
συμπαρῆσάν τινες αὐτοῖς διὰ τὸ συμμάχους εἶναι. πιε-
ζόμενοι οὖν ὑπ' αὐτῶν οἱ Ἀχαιοὶ πρέσβεις πέμπουσιν εἰς
τὴν Λακεδαίμονα. οἱ δ' ἐλθόντες ἔλεγον, ὅτι οὐ δίκαια
πάσχοιεν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφα- 2
σαν, ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὅπως ἂν ὑμεῖς παραγγέλλητε συστρα-
τευόμεθα καὶ ἑπόμεθα ὅποι ἂν ἡγῆσθε· ὑμεῖς δὲ πολιορ-
κουμένων ἡμῶν ὑπὸ Ἀκαρνάνων καὶ τῶν συμμάχων αὐτοῖς
Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθε.
οὐκ ἂν οὖν δυναίμεθα ἡμεῖς τούτων οὕτω γιγνομένων
ἀντέχειν, ἀλλ' ἢ ἐάσαντες τὸν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεμον
διαβάντες πάντες πολεμήσομεν Ἀκαρνᾶσί τε καὶ τοῖς συμ-
μάχοις αὐτῶν ἢ εἰρήνην ποιησόμεθα ὁποίαν ἄν τινα δυνώ-
μεθα. ταῦτα δ' ἔλεγον ὑπαπειλοῦντες τοῖς Λακεδαιμονίοις 3
ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς συμμαχίας, εἰ μὴ αὐτοῖς ἀντεπικου-
ρήσουσι. τούτων δὲ λεγομένων ἔδοξε τοῖς τ' ἐφόροις καὶ τῇ
ἐκκλησίᾳ ἀναγκαῖον εἶναι στρατεύεσθαι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν
ἐπὶ τοὺς Ἀκαρνᾶνας. καὶ ἐκπέμπουσιν Ἀγησίλαον, δύο
μόρας ἔχοντα καὶ τῶν συμμάχων τὸ μέρος. οἱ μέντοι
Ἀχαιοὶ πανδημεὶ συνεστρατεύοντο. ἐπεὶ δὲ διέβη ὁ Ἀγη- 4
σίλαος, πάντες μὲν οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν Ἀκαρνᾶνες ἔφυγον εἰς
τὰ ἄστη, πάντα δὲ τὰ βοσκήματα ἀπεχώρησε πόρρω, ὅπως
μὴ ἁλίσκηται ὑπὸ τοῦ στρατεύματος. ὁ δ' Ἀγησίλαος
ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς πολεμίας, πέμψας εἰς
Στράτον πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων εἶπεν, ὡς εἰ μὴ
παυσάμενοι τῆς πρὸς Βοιωτοὺς καὶ Ἀθηναίους συμμαχίας
ἑαυτοὺς καὶ τοὺς συμμάχους αἱρήσονται, δῃώσει πᾶσαν
τὴν γῆν αὐτῶν ἐφεξῆς καὶ παραλείψει οὐδέν. ἐπεὶ δὲ οὐκ 5
ἐπείθοντο, οὕτως ἐποίει, καὶ κόπτων συνεχῶς τὴν χώραν
οὐ προσῄει πλέον τῆς ἡμέρας ἢ δέκα ἢ δώδεκα σταδίων.
οἱ μὲν οὖν Ἀκαρνᾶνες ἡγησάμενοι ἀσφαλὲς εἶναι διὰ τὴν
βραδυτῆτα τοῦ στρατεύματος τά τε βοσκήματα κατεβί-
βαζον ἐκ τῶν ὀρῶν καὶ τῆς χώρας τὰ πλεῖστα εἰργάζοντο.
ἐπεὶ δὲ ἐδόκουν τῷ Ἀγησιλάῳ πάνυ ἤδη θαρρεῖν, ἡμέρᾳ 6

πέμπτη ἢ ἕκτῃ καὶ δεκάτῃ ἀφ' ἧς εἰσέβαλε θυσ
πρωὶ διεπορεύθη πρὸ δείλης ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν σ
ἐπὶ τὴν λίμνην, περὶ ἣν τὰ βοσκήματα τῶν Ἀκαρνά
σχεδὸν πάντα ἦν, καὶ ἔλαβε παμπληθῆ καὶ βουκόλια
ἱπποφόρβια καὶ ἄλλα παντοδαπὰ βοσκήματα καὶ ἀνδρ
ποδα πολλά. λαβὼν δὲ καὶ μείνας αὐτοῦ τὴν ἐπιοῦσ
7 ἡμέραν διεπώλει τὰ αἰχμάλωτα. τῶν μέντοι Ἀκαρνάν
πολλοὶ πελτασταὶ ἦλθον καὶ πρὸς τῷ ὄρει σκηνοῦντος τ
Ἀγησιλάου βάλλοντες καὶ σφενδονῶντες ἀπὸ τῆς ἀκρ
νυχίας τοῦ ὄρους ἔπασχον μὲν οὐδέν, κατεβίβασαν δὲ
τὸ ὁμαλὲς τὸ στρατόπεδον, καίπερ ἤδη περὶ δεῖπν
παρασκευαζόμενον. εἰς δὲ τὴν νύκτα οἱ μὲν Ἀκαρνᾶν
ἀπῆλθον, οἱ δὲ στρατιῶται φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκά-
8 θευδον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπῆγεν ὁ Ἀγησίλαος τὸ στρά-
τευμα. καὶ ἦν μὲν ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ περὶ τὴν λίμνην λει-
μῶνός τε καὶ πεδίου στενὴ διὰ τὰ κύκλῳ περιέχοντα ὄρη·
καταλαβόντες δὲ οἱ Ἀκαρνᾶνες ἐκ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλόν
τε καὶ ἠκόντιζον καὶ ὑποκαταβαίνοντες εἰς τὰ κράσπεδα
τῶν ὀρῶν προσέκειντο καὶ πράγματα παρεῖχον, ὥστε
9 οὐκέτι ἐδύνατο τὸ στράτευμα πορεύεσθαι. ἐπιδιώκοντες
δὲ ἀπὸ τῆς φάλαγγος οἵ τε ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς τοὺς
ἐπιτιθεμένους οὐδὲν ἔβλαπτον· ταχὺ γὰρ ἦσαν, ὁπότε
ἀποχωροῖεν, πρὸς τοῖς ἰσχυροῖς οἱ Ἀκαρνᾶνες. χαλεπὸν
δ' ἡγησάμενος ὁ Ἀγησίλαος διὰ τοῦ στενοπόρου ἐξελθεῖν
ταῦτα πάσχοντας ἔγνω διώκειν τοὺς ἐκ τῶν εὐωνύμων
προσκειμένους, μάλα πολλοὺς ὄντας· εὐβατώτερον γὰρ ἦν
10 τοῦτο τὸ ὄρος καὶ ὁπλίταις καὶ ἵπποις. καὶ ἐν ᾧ μὲν
ἐσφαγιάζετο, μάλα κατεῖχον βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες
οἱ Ἀκαρνᾶνες καὶ ἐγγὺς προσιόντες πολλοὺς ἐτίτρωσκον.
ἐπεὶ δὲ παρήγγειλεν, ἔθει μὲν ἐκ τῶν ὁπλιτῶν τὰ πεντε-
καίδεκα ἀφ' ἥβης, ἤλαυνον δὲ οἱ ἱππεῖς, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς
11 ἄλλοις ἠκολούθει. οἱ μὲν οὖν ὑποκαταβεβηκότες τῶν Ἀκαρ-
νάνων καὶ ἀκροβολιζόμενοι ταχὺ ἐνέκλιναν καὶ ἀπέθνησκ
φεύγοντες πρὸς τὸ ἄναντες· ἐπὶ μέντοι τοῦ ἀκροτάτου
ὁπλῖται ἦσαν τῶν Ἀκαρνάνων παρατεταγμένοι καὶ τ
πελταστῶν τὸ πολὺ καὶ ἐνταῦθα ἐπέμενον καὶ τά τε ἄλ
βέλη ἠφίεσαν καὶ τοῖς δόρασιν ἐξακοντίζοντες ἱππέας

ατέτρωσαν καὶ ἵππους τινὰς ἀπέκτειναν. ἐπεὶ μέντοι
ικροῦ ἔδεον ἤδη ἐν χερσὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὁπλιτῶν
ναι, ἐνέκλιναν καὶ ἀπέθανον αὐτῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
ερὶ τριακοσίους. τούτων δὲ γενομένων ὁ Ἀγησίλαος τρό- 12
αιον ἐστήσατο. καὶ τὸ ἀπὸ τούτου περιιὼν κατὰ τὴν
ώραν ἔκοπτε καὶ ἔκαε· πρὸς ἐνίας δὲ τῶν πόλεων καὶ
ροσέβαλλεν, ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἀναγκαζόμενος, οὐ μὴν εἷλέ
ε οὐδεμίαν. ἡνίκα δὲ ἤδη ἐπεγίγνετο τὸ μετόπωρον,
πῄει ἐκ τῆς χώρας. οἱ δὲ Ἀχαιοὶ πεποιηκέναι τε οὐδὲν 13
νόμιζον αὐτόν, ὅτι πόλιν οὐδεμίαν προσειλήφει οὔτε
κοῦσαν οὔτε ἄκουσαν, ἐδέοντό τε εἰ μή τι ἄλλο ἀλλὰ
οσοῦτόν γε χρόνον καταμεῖναι αὐτόν, ἕως ἂν τὸν σπορη-
ὸν διακωλύσῃ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι τὰ
ναντία λέγοιεν τοῦ συμφέροντος. ἐγὼ μὲν γάρ, ἔφη, στρα-
εύσομαι πάλιν δεῦρο εἰς τὸ ἐπιὸν θέρος· οὗτοι δὲ ὅσῳ
ἂν πλείω σπείρωσι, τοσούτῳ μᾶλλον τῆς εἰρήνης ἐπιθυ-
μήσουσι. ταῦτα δ' εἰπὼν ἀπῄει πεζῇ δι' Αἰτωλίας τοι- 14
αύτας ὁδούς, ἃς οὔτε πολλοὶ οὔτε ὀλίγοι δύναιντ' ἂν ἀκόν-
των Αἰτωλῶν πορεύεσθαι· ἐκεῖνον μέντοι εἴασαν διελθεῖν·
ἤλπιζον γὰρ Ναύπακτον αὐτοῖς συμπράξειν ὥστ' ἀπολα-
βεῖν. ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο κατὰ τὸ Ῥίον, ταύτῃ διαβὰς οἴκαδε
ἀπῆλθε· καὶ γὰρ τὸν ἐκ Καλυδῶνος ἔκπλουν εἰς Πελοπόν-
νησον οἱ Ἀθηναῖοι ἐκώλυον τριήρεσιν ὁρμώμενοι ἐξ
Οἰνιαδῶν.

7 Παρελθόντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ ὑπέσχετο τοῖς Ἀχαιοῖς, εὐθὺς ἀρχομένου τοῦ ἦρος πάλιν φρουρὰν ἔφαινεν ἐπὶ τοὺς Ἀκαρνᾶνας. οἱ δὲ αἰσθόμενοι καὶ νομίσαντες διὰ τὸ ἐν μεσογείᾳ σφίσι τὰς πόλεις εἶναι ὁμοίως ἂν πολιορκεῖσθαι ὑπὸ τῶν τὸν σῖτον φθειρόντων, ὥσπερ εἰ περιεστρατοπεδευμένοι πολιορκοῖντο, ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς τὴν Λακεδαίμονα καὶ εἰρήνην μὲν πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, συμμαχίαν δὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐποιήσαντο. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀκαρνᾶνας οὕτω διεπέπρακτο.

2 Ἐκ δὲ τούτου τοῖς Λακεδαιμονίοις τὸ μὲν ἐπ' Ἀθηναίους ἢ ἐπὶ Βοιωτοὺς στρατεύειν οὐκ ἐδόκει ἀσφαλὲς εἶναι ὄπισθεν καταλιπόντας ὅμορον τῇ Λακεδαίμονι πολεμίαν καὶ οὕτω μεγάλην τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν, εἰς δὲ τὸ

Ἄργος φρουρὰν φαίνουσιν. ὁ δὲ Ἀγησίπολις ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι εἴη αὐτῷ ἡγητέον τῆς φρουρᾶς καὶ τὰ διαβατήρια θυομένῳ ἐγένετο, ἐλθὼν εἰς Ὀλυμπίαν καὶ χρηστηριαζόμενος ἐπηρώτα τὸν θεόν, εἰ ὁσίως ἂν ἔχοι αὐτῷ μὴ δεχομένῳ τὰς σπονδὰς τῶν Ἀργείων, ὅτι οὐχ ὁπότε καθήκοι ὁ χρόνος, ἀλλ' ὁπότε ἐμβάλλειν μέλλοιεν Λακεδαιμόνιοι, τότε ὑπέφερον τοὺς μῆνας. ὁ δὲ θεὸς ἐπεσήμαινεν αὐτῷ ὅσιον εἶναι μὴ δεχομένῳ σπονδὰς ἀδίκως ὑποφερομένας. ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς πορευθεὶς εἰς Δελφοὺς ἐπήρετο αὖ τὸν Ἀπόλλω, εἰ κἀκείνῳ δοκοίη περὶ τῶν σπονδῶν καθάπερ
3 τῷ πατρί. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο καὶ μάλα κατὰ ταὐτά. καὶ οὕτω δὴ Ἀγησίπολις ἀναλαβὼν ἐκ Φλιοῦντος τὸ στράτευμα, ἐκεῖσε γὰρ αὐτῷ συνελέγετο, ἕως πρὸς τὰ ἱερὰ ἀπεδήμει, ἐνέβαλε διὰ Νεμέας. οἱ δ' Ἀργεῖοι ἐπεὶ ἔγνωσαν οὐ δυνησόμενοι κωλύειν, ἔπεμψαν, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐστεφανωμένους δύο κήρυκας ὑποφέροντας σπονδάς. ὁ δὲ Ἀγησίπολις ἀποκρινάμενος, ὅτι οὐ δοκοῖεν τοῖς θεοῖς δικαίως ὑποφέρειν, οὐκ ἐδέχετο τὰς σπονδάς, ἀλλ' ἐνέβαλε καὶ πολλὴν ἀπορίαν καὶ ἔκπληξιν κατά τε τοὺς ἀγροὺς
4 καὶ ἐν τῇ πόλει ἐποίησε. δειπνοποιουμένου δ' αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀργείᾳ τῇ πρώτῃ ἑσπέρᾳ καὶ σπονδῶν τῶν μετὰ τὸ δεῖπνον ἤδη γενομένων, ἔσεισεν ὁ θεός. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἀρξαμένων τῶν ἀπὸ δαμοσίας πάντες ὕμνησαν τὸν περὶ τὸν Ποσειδῶ παιᾶνα· οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται ᾤοντο ἀπιέναι, ὅτι καὶ Ἆγις σεισμοῦ ποτε γενομένου ἀπήγαγεν ἐξ Ἤλιδος. ὁ δὲ Ἀγησίπολις εἰπών, ὅτι εἰ μὲν μέλλοντος αὐτοῦ ἐμβάλλειν σείσειε, κωλύειν ἂν αὐτὸν ἡγεῖτο·
5 ἐπεὶ δὲ ἐμβεβληκότος, ἐπικελεύειν νομίζει· [καὶ] οὕτω τῇ ὑστεραίᾳ θυσάμενος τῷ Ποσειδῶνι ἡγεῖτο οὐ πόρρω εἰς τὴν χώραν. ἅτε δὲ νεωστὶ τοῦ Ἀγησιλάου ἐστρατευμένου εἰς τὸ Ἄργος, πυνθανόμενος ὁ Ἀγησίπολις τῶν στρατιωτῶν, μέχρι μὲν ποῖ πρὸς τὸ τεῖχος ἤγαγεν ὁ Ἀγησίλαος, μέχρι δὲ ποῖ τὴν χώραν ἐδῄωσεν, ὥσπερ πένταθλος πάντη
6 ἐπὶ τὸ πλέον ὑπερβάλλειν ἐπειρᾶτο. καὶ ἤδη μέν ποτε βαλλόμενος ἀπὸ τῶν τύρσεων τὰς περὶ τὸ τεῖχος τάφρους πάλιν διέβη· ἦν δ' ὅτε οἰχομένων τῶν πλείστων Ἀργείων εἰς τὴν Λακωνικὴν οὕτως ἐγγὺς πυλῶν προσῆλθεν, ὥστε

οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες τῶν Ἀργείων ἀπέκλεισαν τοὺς τῶν Βοιωτῶν ἱππέας εἰσελθεῖν βουλομένους, δείσαντες, μὴ συνεισπέσοιεν κατὰ τὰς πύλας οἱ Λακεδαιμόνιοι· ὥστ' ἠναγκάσθησαν οἱ ἱππεῖς ὥσπερ νυκτερίδες πρὸς τοῖς τείχεσιν ὑπὸ ταῖς ἐπάλξεσι προσαραρέναι. καὶ εἰ μὴ ἔτυχον τότε οἱ Κρῆτες εἰς Ναυπλίαν καταδεδραμηκότες, πολλοὶ ἂν καὶ ἄνδρες καὶ ἵπποι κατετοξεύθησαν. ἐκ δὲ τούτου 7
περὶ τὰς εἱρκτὰς στρατοπεδευομένου αὐτοῦ πίπτει κεραυνὸς εἰς τὸ στρατόπεδον· καὶ οἱ μέν τινες πληγέντες, οἱ δὲ καὶ ἐμβροντηθέντες ἀπέθανον. ἐκ δὲ τούτου βουλόμενος τειχίσαι φρούριόν τι ἐπὶ ταῖς παρὰ Κηλοῦσαν ἐμβολαῖς ἐθύετο· καὶ ἐφάνη αὐτῷ τὰ ἱερὰ ἄλοβα. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα καὶ διέλυσε, μάλα πολλὰ βλάψας τοὺς Ἀργείους, ἅτε ἀπροσδοκήτως αὐτοῖς ἐμβαλών.

Καὶ ὁ μὲν δὴ κατὰ γῆν πόλεμος οὕτως ἐπολεμεῖτο. 8
ἐν ᾧ δὲ πάντα ταῦτα ἐπράττετο, τὰ κατὰ θάλατταν αὖ καὶ τὰς πρὸς θαλάττῃ πόλεις γενόμενα διηγήσομαι, καὶ τῶν πράξεων τὰς μὲν ἀξιομνημονεύτους γράψω, τὰς δὲ μὴ ἀξίας λόγου παρήσω. πρῶτον μὲν τοίνυν Φαρνάβαζος καὶ Κόνων ἐπεὶ ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους τῇ ναυμαχίᾳ, περιπλέοντες καὶ τὰς νήσους καὶ πρὸς τὰς ἐπιθαλαττιδίας πόλεις τούς τε Λακωνικοὺς ἁρμοστὰς ἐξήλαυνον καὶ παρεμυθοῦντο τὰς πόλεις, ὡς οὔτε ἀκροπόλεις ἐντειχιοῖεν ἐάσοιέν τε αὐτονόμους. οἱ δ' ἀκούοντες ταῦτα 2
ἥδοντό τε καὶ ἐπῄνουν καὶ ξένια προθύμως ἔπεμπον τῷ Φαρναβάζῳ. καὶ γὰρ ὁ Κόνων τὸν Φαρνάβαζον ἐδίδασκεν, ὡς οὕτω μὲν ποιοῦντι πᾶσαι αὐτῷ αἱ πόλεις φίλιαι ἔσοιντο, εἰ δὲ δουλοῦσθαι βουλόμενος φανερὸς ἔσοιτο, ἔλεγεν, ὡς μία ἑκάστη πολλὰ πράγματα ἱκανὴ εἴη παρέχειν καὶ κίνδυνος εἴη, μὴ καὶ οἱ Ἕλληνες, εἰ ταῦτα αἴσθοιντο, συσταῖεν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπείθετο ὁ Φαρνάβαζος. ἀποβὰς 3
δ' εἰς Ἔφεσον τῷ μὲν Κόνωνι δοὺς τετταράκοντα τριήρεις εἰς Σηστὸν εἶπεν ἀπαντᾶν, αὐτὸς δὲ πεζῇ παρῄει ἐπὶ τὴν αὑτοῦ ἀρχήν. καὶ γὰρ ὁ Δερκυλίδας, ὅσπερ καὶ πάλαι πολέμιος ἦν αὐτῷ, ἔτυχεν ἐν Ἀβύδῳ ὤν, ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο, καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἁρμοσταὶ ἐξέλιπεν, ἀλλὰ κατέσχε τὴν Ἄβυδον καὶ διέσωζε φίλην τοῖς Λακεδαιμονίοις.

4 καὶ γὰρ συγκαλέσας τοὺς Ἀβυδηνοὺς ἔλεξε τοιάδε· Ὦ ἄνδρες, νῦν ἔξεστιν ὑμῖν καὶ πρόσθεν φίλοις οὖσι τῇ πόλει ἡμῶν εὐεργέτας φανῆναι τῶν Λακεδαιμονίων. καὶ γὰρ τὸ μὲν ἐν ταῖς εὐπραξίαις πιστοὺς φαίνεσθαι οὐδὲν θαυμαστόν· ὅταν δέ τινες ἐν συμφοραῖς γενομένων φίλων βέβαιοι φανῶσι, τοῦτ' εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονεύεται. ἔστι δὲ οὐχ οὕτως ἔχον, ὡς εἰ τῇ ναυμαχίᾳ ἐκρατήθημεν, οὐδὲν ἄρα ἔτι ἐσμέν· ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσθεν δήπου, Ἀθηναίων ἀρχόντων τῆς θαλάττης, ἱκανὴ ἦν ἡ ἡμετέρα πόλις καὶ εὖ φίλους καὶ κακῶς ἐχθροὺς ποιεῖν. ὅσῳ δὲ μᾶλλον αἱ ἄλλαι πόλεις σὺν τῇ τύχῃ ἀπεστράφησαν ἡμῶν, τοσούτῳ ὄντως ἡ ὑμετέρα πιστότης μείζων φανείη ἄν. εἰ δέ τις τοῦτο φοβεῖται, μὴ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐνθάδε πολιορκώμεθα, ἐννοείτω, ὅτι Ἑλληνικὸν μὲν οὔπω ναυτικόν ἐστιν ἐν τῇ θαλάττῃ, οἱ δὲ βάρβαροι εἰ ἐπιχειρήσουσι τῆς θαλάττης ἄρχειν, οὐκ ἀνέξεται ταῦτα ἡ Ἑλλάς·
5 ὥσθ' ἑαυτῇ ἐπικουροῦσα καὶ ὑμῖν σύμμαχος γενήσεται. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούοντες οὐκ ἀκόντως ἀλλὰ προθύμως ἐπείσθησαν· καὶ τοὺς μὲν ἰόντας ἁρμοστὰς φίλως ἐδέχοντο, τοὺς δὲ ἀπόντας μετεπέμποντο. ὁ δὲ Δερκυλίδας, ὡς συνελέγησαν πολλοὶ καὶ χρήσιμοι ἄνδρες εἰς τὴν πόλιν, διαβὰς καὶ εἰς Σηστόν, καταντικρὺ ὄντα Ἀβύδου καὶ ἀπέχοντα οὐ πλεῖον ὀκτὼ σταδίων, ὅσοι τε διὰ Λακεδαιμονίους γῆν ἔσχον ἐν Χερρονήσῳ, ἤθροιζε, καὶ ὅσοι αὖ ἐκ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ πόλεων ἁρμοσταὶ ἐξέπιπτον, καὶ τούτους ἐδέχετο, λέγων, ὅτι οὐδ' ἐκείνους ἀθυμεῖν δεῖ, ἐννοουμένους, ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἣ ἐξ ἀρχῆς βασιλέως ἐστί, καὶ Τῆμνος, οὐ μεγάλη πόλις, καὶ Αἰγαὶ εἰσι καὶ ἄλλα γε χωρία, ἃ δύνανται οἰκεῖν οὐχ ὑπήκοοι ὄντες βασιλέως. καίτοι, ἔφη, ποῖον μὲν ἂν ἰσχυρότερον Σηστοῦ λάβοιτε χωρίον, ποῖον δὲ δυσπολιορκητότερον; ὃ καὶ νεῶν καὶ πεζῶν δεῖται, εἰ μέλλοι πολιορκηθήσεσθαι. τούτους οὖν
6 τοιαῦτα λέγων ἔσχε τοῦ ἐκπεπλῆχθαι. ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἐπεὶ εὗρε τήν τε Ἄβυδον καὶ τὸν Σηστὸν οὕτως ἔχοντα, προηγόρευεν αὐτοῖς, ὡς εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Λακεδαιμονίους, πόλεμον ἐξοίσει πρὸς αὐτούς. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, Κόνωνι μὲν προσέταξε κωλύειν αὐτοὺς τὴν θάλατταν

πλεῖν, αὐτὸς δὲ ἐδῄου τὴν τῶν Ἀβυδηνῶν χώραν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐπέραινε πρὸς τὸ καταστρέφεσθαι, αὐτὸς μὲν ἐπ' οἴκου ἀπῆλθε, τὸν δὲ Κόνωνα ἐκέλευεν εὐτρεπίζεσθαι τὰς καθ' Ἑλλήσποντον πόλεις, ὅπως εἰς τὸ ἔαρ ὅτι πλεῖστον ναυτικὸν ἀθροισθείη. ὀργιζόμενος γὰρ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀνθ' ὧν ἐπεπόνθει περὶ παντὸς ἐποιεῖτο ἐλθεῖν τε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν καὶ τιμωρήσασθαι ὅ,τι δύναιτο. καὶ 7
τὸν μὲν χειμῶνα ἐν τοιούτοις ὄντες διῆγον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι ναῦς τε πολλὰς συμπληρώσας καὶ ξενικὸν προσμισθωσάμενος ἔπλευσεν ὁ Φαρνάβαζός τε καὶ ὁ Κόνων μετ' αὐτοῦ διὰ νήσων εἰς Μῆλον, ἐκεῖθεν δὲ ὁρμώμενοι εἰς τὴν Λακεδαίμονα. καταπλεύσας δὲ πρῶτον εἰς Φερὰς ἐδῄωσε ταύτην τὴν χώραν· ἔπειτα καὶ ἄλλοσε ἀποβαίνων τῆς παραθαλαττίας ἐκακούργει ὅ,τι ἐδύνατο. φοβούμενος δὲ τήν τε ἀλιμενότητα τῆς χώρας καὶ τὰ τῆς βοηθείας καὶ τὴν σπανοσιτίαν ταχύ τε ἀνέστρεψε καὶ ἀποπλέων ὡρμίσθη τῆς Κυθηρίας εἰς Φοινικοῦντα. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες 8
τὴν πόλιν τῶν Κυθηρίων φοβηθέντες, μὴ κατὰ κράτος ἁλοῖεν, ἐξέλιπον τὰ τείχη, ἐκείνους μὲν ὑποσπόνδους ἀφῆκεν εἰς τὴν Λακωνικήν, αὐτὸς δὲ ἐπισκευάσας τὸ τῶν Κυθηρίων τεῖχος φρουρούς τε καὶ Νικόφημον Ἀθηναῖον ἁρμοστὴν ἐν τοῖς Κυθήροις κατέλιπε. ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ εἰς Ἰσθμὸν τῆς Κορινθίας καταπλεύσας καὶ παρακελευσάμενος τοῖς συμμάχοις προθύμως τε πολεμεῖν καὶ ἄνδρας πιστοὺς φαίνεσθαι βασιλεῖ, καταλιπὼν αὐτοῖς χρήματα ὅσα εἶχεν, ᾤχετο ἐπ' οἴκου ἀποπλέων. λέγοντος 9
δὲ τοῦ Κόνωνος, ὡς εἰ ἐῴη αὐτὸν ἔχειν τὸ ναυτικόν, θρέψοι μὲν ἀπὸ τῶν νήσων, καταπλεύσας δ' εἰς τὴν πατρίδα συναναστήσοι τά τε μακρὰ τείχη τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τὸ περὶ τὸν Πειραιᾶ τεῖχος, οὗ εἰδέναι ἔφη ὅτι Λακεδαιμονίοις οὐδὲν ἂν βαρύτερον γένοιτο, καὶ τοῦτο οὖν, ἔφη, σὺ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις κεχαρισμένος ἔσῃ, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους τετιμωρημένος· ἐφ' ᾧ γὰρ πλεῖστα ἐπόνησαν, ἀτελὲς αὐτοῖς ποιήσεις. ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἀκούσας ταῦτα ἀπέστειλεν αὐτὸν προθύμως εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ χρήματα προσέθηκεν αὐτῷ εἰς τὸν ἀνατειχισμόν. ὁ δὲ ἀφικόμενος 10
πολὺ τοῦ τείχους ὤρθωσε τά τε αὑτοῦ πληρώματα παρέχων

καὶ τέκτοσι καὶ λιθολόγοις μισθὸν διδοὺς καὶ ἄλλο εἴ τι ἀναγκαῖον ἦν δαπανῶν. ἦν μέντοι τοῦ τείχους ἃ καὶ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ ἄλλαι πόλεις ἐθελούσιαι συνετείχισαν. οἱ μέντοι Κορίνθιοι, ἀφ᾽ ὧν ὁ Φαρνάβαζος κατέλιπε χρημάτων, ναῦς πληρώσαντες καὶ Ἀγαθῖνον ναύαρχον ἐπιστήσαντες ἐθαλαττοκράτουν ἐν τῷ περὶ Ἀχαΐαν καὶ
11 *Λέχαιον κόλπῳ. ἀντεπλήρωσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ναῦς, ὧν Ποδάνεμος ἦρχε. ἐπεὶ δὲ οὗτος ἐν προσβολῇ τινι γενομένῃ ἀπέθανε καὶ Πόλλις αὖ ἐπιστολεὺς ὢν τρωθεὶς ἀπῆλθεν, Ἡριππίδας ταύτας ἀναλαμβάνει τὰς ναῦς. Πρόαινος μέντοι Κορίνθιος τὰς παρ᾽ Ἀγαθίνου παραλαβὼν ναῦς ἐξέλιπε τὸ Ῥίον· Λακεδαιμόνιοι δ᾽ αὐτὸ παρέλαβον. μετὰ δὲ τοῦτο Τελευτίας ἐπὶ τὰς Ἡριππίδου ναῦς ἦλθε καὶ οὗτος αὖ τοῦ κόλπου πάλιν ἐκράτει.*

12 *Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούοντες, ὅτι Κόνων καὶ τὸ τεῖχος τοῖς Ἀθηναίοις ἐκ τῶν βασιλέως χρημάτων ἀνορθοίη καὶ τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῶν ἐκείνου τρέφων τάς τε νήσους καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ παρὰ θάλατταν πόλεις Ἀθηναίοις εὐτρεπίζοι, ἐνόμισαν, εἰ ταῦτα διδάσκοιεν Τιρίβαζον βασιλέως ὄντα στρατηγόν, ἢ καὶ ἀποστῆσαι ἂν πρὸς ἑαυτοὺς τὸν Τιρίβαζον ἢ παῦσαί γ᾽ ἂν τὸ Κόνωνος ναυτικὸν τρέφοντα. γνόντες δὲ οὕτω πέμπουσιν Ἀνταλκίδαν πρὸς τὸν Τιρίβαζον, προστάξαντες αὐτῷ ταῦτα διδάσκειν καὶ πειρᾶσθαι εἰρήνην τῇ πόλει ποιεῖσθαι πρὸς βασιλέα.*
13 *αἰσθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιπέμπουσι πρέσβεις μετὰ Κόνωνος Ἑρμογένη καὶ Δίωνα καὶ Καλλισθένη καὶ Καλλιμέδοντα. συμπαρεκάλεσαν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν συμμάχων πρέσβεις· καὶ παρεγένοντο ἀπό τε Βοιωτῶν καὶ*
14 *Κορίνθου καὶ Ἄργους. ἐπεὶ δ᾽ ἐκεῖ ἦσαν, ὁ μὲν Ἀνταλκίδας ἔλεγε πρὸς τὸν Τιρίβαζον, ὅτι εἰρήνης δεόμενος ἥκοι τῇ πόλει πρὸς βασιλέα καὶ ταύτης, οἵασπερ βασιλεὺς ἐπεθύμει. τῶν τε γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλληνίδων πόλεων Λακεδαιμονίους βασιλεῖ οὐκ ἀντιποιεῖσθαι, τάς τε νήσους ἁπάσας καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀρκεῖν σφίσιν αὐτονόμους εἶναι. καίτοι, ἔφη, τοιαῦτα ἐθελόντων ἡμῶν, τίνος ἂν ἕνεκα πρὸς ἡμᾶς [οἱ Ἕλληνες ἢ] βασιλεὺς πολεμοίη ἢ χρήματα δαπανῴη; καὶ γὰρ οὐδ᾽ ἐπὶ βασιλέα στρατεύεσθαι*

δυνατὸν οὔτε Ἀθηναίοις μὴ ἡγουμένων ἡμῶν οὔθ' ἡμῖν
αὐτονόμων οὐσῶν τῶν πόλεων. τῷ μὲν δὴ Τιριβάζῳ ἀκού- 15
οντι ἰσχυρῶς ἤρεσκον οἱ τοῦ Ἀνταλκίδου λόγοι· τοῖς δ'
ἐναντίοις λόγος ταῦτ' ἦν. οἵ τε γὰρ Ἀθηναῖοι ἐφοβοῦντο
συνθέσθαι αὐτονόμους εἶναι τὰς πόλεις καὶ τὰς νήσους,
μὴ Λήμνου καὶ Ἴμβρου καὶ Σκύρου στερηθεῖεν, οἵ τε Θη-
βαῖοι, μὴ ἀναγκασθείησαν ἀφεῖναι τὰς Βοιωτίδας πόλεις
αὐτονόμους, οἵ τ' Ἀργεῖοι, οὗ ἐπεθύμουν, οὐκ ἐνόμιζον ἂν
τὴν Κόρινθον δύνασθαι ὡς Ἄργος ἔχειν τοιούτων συνθη-
κῶν καὶ σπονδῶν γενομένων. αὕτη μὲν ἡ εἰρήνη οὕτως
ἐγένετο ἀτελής, καὶ ἀπῆλθον οἴκαδε ἕκαστος.

Ὁ μέντοι Τιρίβαζος τὸ μὲν ἄνευ βασιλέως μετὰ Λακε- 16
δαιμονίων γενέσθαι οὐκ ἀσφαλὲς αὑτῷ ἡγεῖτο εἶναι·
λάθρᾳ γε μέντοι ἔδωκε χρήματα Ἀνταλκίδᾳ, ὅπως ἂν πλη-
ρωθέντος ναυτικοῦ ὑπὸ Λακεδαιμονίων οἵ τε Ἀθηναῖοι
καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μᾶλλον τῆς εἰρήνης προσδέοιντο,
καὶ τὸν Κόνωνα ὡς ἀδικοῦντά τε βασιλέα καὶ ἀληθῆ
λεγόντων Λακεδαιμονίων εἶρξε. ταῦτα δὲ ποιήσας ἀνέ-
βαινε πρὸς βασιλέα φράσων ἅ τε λέγοιεν οἱ Λακεδαιμόνιοι
καὶ ὅτι Κόνωνα συνειληφὼς εἴη ὡς ἀδικοῦντα, καὶ ἐρω-
τήσων, τί χρὴ ποιεῖν περὶ τούτων ἁπάντων. καὶ βασιλεὺς 17
μέν, ὡς Τιρίβαζος ἄνω παρ' αὐτῷ ἦν, Στρούθαν κατα-
πέμπει ἐπιμελησόμενον τῶν κατὰ θάλατταν. ὁ μέντοι
Στρούθας ἰσχυρῶς τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς συμμάχοις τὴν
γνώμην προσεῖχε, μεμνημένος ὁπόσα κακὰ ἐπεπόνθει ἡ
βασιλέως χώρα ὑπ' Ἀγησιλάου. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπεὶ
ἑώρων τὸν Στρούθαν πρὸς ἑαυτοὺς μὲν πολεμικῶς ἔχοντα,
πρὸς δὲ τοὺς Ἀθηναίους φιλικῶς, Θίβρωνα πέμπουσιν
ἐπὶ πολέμῳ πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ διαβάς τε καὶ ὁρμώμενος
ἐξ Ἐφέσου τε καὶ τῶν ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ πόλεων Πριή-
νης τε καὶ Λευκόφρυος καὶ Ἀχιλλείου ἔφερε καὶ ἦγε τὴν
βασιλέως. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου κατανοήσας ὁ Στρού- 18
θας, ὅτι Θίβρων βοηθοίη ἑκάστοτε ἀτάκτως καὶ κατα-
φρονητικῶς, ἔπεμψεν ἱππέας εἰς τὸ πεδίον καὶ καταδρα-
μόντας ἐκέλευσε περιβαλλομένους ἐλαύνειν ὅ,τι δύναιντο.
ὁ δὲ Θίβρων ἐτύγχανεν ἐξ ἀρίστου διασκηνῶν μετὰ Θερ-
σάνδρου τοῦ αὐλητοῦ. ἦν γὰρ ὁ Θέρσανδρος οὐ μόνον

αὐλητὴς ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ ἀλκῆς, ἅτε λακωνίζων, ἀντε-
19 *ποιεῖτο. ὁ δὲ Στρούθας ἰδὼν ἀτάκτως τε βοηθοῦντας*
καὶ ὀλίγους τοὺς πρώτους ἐπιφαίνεται πολλούς τε ἔχων
καὶ συντεταγμένους ἱππέας. καὶ Θίβρωνα μὲν καὶ Θέρ-
σανδρον πρώτους ἀπέκτειναν· ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἔπεσον, ἐτρέ-
ψαντο καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα καὶ διώκοντες παμπληθεῖς
κατέβαλον, ἦσαν δὲ καὶ οἳ ἐσώθησαν αὐτῶν εἰς τὰς φιλίας
πόλεις, καὶ πλέονες διὰ τὸ ὀψὲ αἰσθέσθαι τῆς βοηθείας·
πολλάκις γάρ, καὶ τότε, οὐδὲ παραγγείλας τὴν βοήθειαν
ἐποιήσατο. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐγεγένητο.
20 *Ἐπεὶ δ' ἦλθον εἰς Λακεδαίμονα οἱ ἐκπεπτωκότες Ῥο-*
δίων ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐδίδασκον, ὡς οὐκ ἄξιον εἴη περιιδεῖν
Ἀθηναίους Ῥόδον καταστρεψαμένους καὶ τοσαύτην δύναμιν
συνθεμένους. γνόντες οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς εἰ μὲν ὁ
δῆμος κρατήσοι, Ἀθηναίων ἔσται Ῥόδος ἅπασα, εἰ δὲ οἱ
πλουσιώτεροι, ἑαυτῶν, ἐπλήρωσαν αὐτοῖς ναῦς ὀκτώ, ναύ-
21 *αρχον δὲ Ἔκδικον ἐπέστησαν. συνεξέπεμψαν δ' ἐπὶ τού-*
των τῶν νεῶν καὶ Διφρίδαν. ἐκέλευσαν δ' αὐτὸν διαβάντα
εἰς τὴν Ἀσίαν τάς τε Θίβρωνα ὑποδεξαμένας πόλεις δια-
σώζειν καὶ στράτευμα τὸ περισωθὲν ἀναλαβόντα καὶ ἄλλο,
εἴ ποθεν δύναιτο, συλλέξαντα πολεμεῖν πρὸς Στρούθαν.
ὁ μὲν δὴ Διφρίδας ταῦτα ἐποίει καὶ τά τ' ἄλλα ἐπετύγ-
χανε καὶ Τιγράνην τὸν τὴν Στρούθα ἔχοντα θυγατέρα
πορευόμενον εἰς Σάρδεις λαμβάνει σὺν αὐτῇ τῇ γυναικὶ
καὶ χρημάτων πολλῶν ἀπέλυσεν· ὥστ' εὐθὺς ἐντεῦθεν
22 *εἶχε μισθοδοτεῖν. ἦν δ' οὗτος ἀνὴρ εὔχαρίς τε οὐχ ἧττον*
τοῦ Θίβρωνος μᾶλλόν τε συντεταγμένος καὶ ἐγχειρητικώ-
τερος στρατηγός. οὐδὲ γὰρ ἐκράτουν αὐτοῦ αἱ τοῦ σώ-
ματος ἡδοναί, ἀλλ' ἀεὶ πρὸς ᾧ εἴη ἔργῳ τοῦτο ἔπραττεν.
ὁ δ' Ἔκδικος ἐπεὶ εἰς τὴν Κνίδον ἔπλευσε καὶ ἐπύθετο
τὸν ἐν τῇ Ῥόδῳ δῆμον πάντα κατέχοντα καὶ κρατοῦντα καὶ
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ δὴ πλέον διπλασίαις
23 *τριήρεσιν ἢ αὐτὸς εἶχεν, ἡσυχίαν ἦγεν ἐν τῇ Κνίδῳ. οἱ*
δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι ἐπεὶ ᾔσθοντο αὐτὸν ἐλάττω ἔχοντα
δύναμιν ἢ ὥστε τοὺς φίλους ὠφελεῖν, ἐκέλευσαν τὸν Τε-
λευτίαν σὺν ταῖς δώδεκα ναυσὶν αἷς εἶχεν ἐν τῷ περὶ
Ἀχαΐαν καὶ Λέχαιον κόλπῳ περιπλεῖν πρὸς τὸν Ἔκδικον

κἀκεῖνον μὲν ἀποπέμψαι, αὐτὸν δὲ τῶν τε βουλομένων
φίλων εἶναι ἐπιμελεῖσθαι καὶ τοὺς πολεμίους ὅ,τι δύναιτο
κακὸν ποιεῖν. ὁ δὲ Τελευτίας ἐπειδὴ ἀφίκετο εἰς τὴν
Σάμον, προσλαβὼν ἐκεῖθεν ναῦς ἔπλευσεν εἰς Κνίδον, ὁ
δὲ Ἔκδικος οἴκαδε. ὁ δὲ Τελευτίας ἔπλει εἰς τὴν Ῥόδον 24
ἤδη ἔχων ναῦς ἑπτὰ καὶ εἴκοσι· πλέων δὲ περιτυγχάνει
Φιλοκράτει τῷ Ἐφιάλτου πλέοντι μετὰ δέκα τριήρων Ἀθή-
νηθεν εἰς Κύπρον ἐπὶ συμμαχίᾳ τῇ Εὐαγόρου καὶ λαμ-
βάνει πάσας, ὑπεναντιώτατα δὴ ταῦτα ἀμφότεροι ἑαυτοῖς
πράττοντες· οἵ τε γὰρ Ἀθηναῖοι φίλῳ χρώμενοι βασιλεῖ
συμμαχίαν ἔπεμπον Εὐαγόρᾳ τῷ πολεμοῦντι πρὸς βασιλέα
ὅ τε Τελευτίας Λακεδαιμονίων πολεμούντων βασιλεῖ τοὺς
πλέοντας ἐπὶ τῷ ἐκείνου πολέμῳ διέφθειρεν. ἐπανα-
πλεύσας δ' εἰς Κνίδον καὶ διαθέμενος ἃ ἔλαβεν, εἰς Ῥόδον
αὖ ἀφικόμενος ἐβοήθει τοῖς τὰ αὐτῶν φρονοῦσιν.

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι νομίσαντες τοὺς Λακεδαιμονίους πάλιν 25
δύναμιν κατασκευάζεσθαι ἐν τῇ θαλάττῃ ἀντεκπέμπουσι
Θρασύβουλον τὸν Στειριέα σὺν τετταράκοντα ναυσίν. ὁ δ'
ἐκπλεύσας τῆς μὲν εἰς Ῥόδον βοηθείας ἐπέσχε, νομίζων
οὔτ' ἂν αὐτὸς ῥᾳδίως τιμωρήσασθαι τοὺς φίλους τῶν
Λακεδαιμονίων τεῖχος ἔχοντας καὶ Τελευτίου σὺν ναυσὶ
παρόντος συμμάχου αὐτοῖς οὔτ' ἂν τοὺς σφετέρους φίλους
ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γενέσθαι τάς τε πόλεις ἔχοντας καὶ
πολὺ πλείονας ὄντας καὶ μάχῃ κεκρατηκότας· εἰς δὲ τὸν 26
Ἑλλήσποντον πλεύσας καὶ οὐδενὸς ἀντιπάλου παρόντος
ἐνόμισε καταπρᾶξαι ἄν τι τῇ πόλει ἀγαθόν. καὶ οὕτω
δὴ πρῶτον μὲν καταμαθὼν στασιάζοντας Μήδοκόν τε τὸν
Ὀδρυσῶν βασιλέα καὶ Σεύθην τὸν ἐπὶ θαλάττῃ ἄρχοντα
ἀλλήλοις μὲν διήλλαξεν αὐτούς, Ἀθηναίοις δὲ φίλους καὶ
συμμάχους ἐποίησε, νομίζων καὶ τὰς ὑπὸ τῇ Θρᾴκῃ οἰκού-
σας πόλεις Ἑλληνίδας φίλων ὄντων τούτων μᾶλλον προς-
έχειν ἂν τοῖς Ἀθηναίοις τὸν νοῦν. ἐχόντων δὲ τούτων τε 27
καλῶς καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεων διὰ τὸ βασιλέα φίλον
τοῖς Ἀθηναίοις εἶναι, πλεύσας εἰς Βυζάντιον ἀπέδοτο τὴν
δεκάτην τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλεόντων. μετέστησε δὲ ἐξ
ὀλιγαρχίας εἰς τὸ δημοκρατεῖσθαι τοὺς Βυζαντίους· ὥστε
οὐκ ἀχθεινῶς ἑώρα ὁ τῶν Βυζαντίων δῆμος Ἀθηναίους

28 ὅτι πλείστους παρόντας ἐν τῇ πόλει. ταῦτα δὲ πρὸς
καὶ Καλχηδονίους φίλους προσποιησάμενος ἀπέπλει ἔξω
τοῦ Ἑλλησπόντου. ἐπιτυχὼν δ' ἐν τῇ Λέσβῳ ταῖς πόλεσι
πάσαις πλὴν Μυτιληναίων λακωνιζούσαις, ἐπ' οὐδεμίαν
αὐτῶν ᾔει, πρὶν ἐν Μυτιλήνῃ συντάξας τούς τε ἀπὸ τῶν
ἑαυτοῦ νεῶν τετρακοσίους ὁπλίτας καὶ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων
φυγάδας, ὅσοι εἰς Μυτιλήνην καταπεφεύγεσαν, καὶ αὐτῶν
δὲ Μυτιληναίων τοὺς ἐρρωμενεστάτους προσλαβὼν καὶ
ἐλπίδας ὑποθεὶς τοῖς μὲν Μυτιληναίοις, ὡς ἐὰν λάβῃ τὰς
πόλεις, προστάται πάσης Λέσβου ἔσονται, τοῖς δὲ φυγά-
σιν, ὡς ἐὰν ὁμοῦ ὄντες ἐπὶ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων
ἴωσιν, ἱκανοὶ ἔσονται ἅπαντες εἰς τὰς πατρίδας ἀνασω-
θῆναι, τοῖς δ' αὖ ἐπιβάταις, ὡς φίλην Λέσβον προσποιή-
σαντες τῇ πόλει πολλὴν εὐπορίαν χρημάτων διαπεπραγ-
μένοι ἔσονται, ταῦτα δὲ παραμυθησάμενος καὶ συντάξας
29 ἦγεν αὐτοὺς ἐπὶ Μήθυμναν. Θηρίμαχος μέντοι, ὃς ἁρμο-
στὴς ἐτύγχανεν ὢν τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἤκουσε τὸν
Θρασύβουλον προσιέναι, τούς τ' ἀπὸ τῶν αὐτοῦ νεῶν
λαβὼν ἐπιβάτας καὶ αὐτοὺς τοὺς Μηθυμναίους καὶ ὅσοι
Μυτιληναίων φυγάδες ἐτύγχανον αὐτόθι, ἀπήντων ἐπὶ τὰ
ὅρια. μάχης δὲ γενομένης ὁ μὲν Θηρίμαχος αὐτοῦ ἀπο-
30 θνήσκει, τῶν δ' ἄλλων φευγόντων πολλοὶ ἀπέθανον. ἐκ
δὲ τούτου τὰς μὲν προσηγάγετο τῶν πόλεων, ἐκ δὲ τῶν
οὐ προσχωρουσῶν λεηλατῶν χρήματα τοῖς στρατιώταις
ἔσπευσεν εἰς τὴν Ῥόδον ἀφικέσθαι. ὅπως δ' ἂν καὶ ἐκεῖ
ὡς ἐρρωμενέστατον τὸ στράτευμα ποιήσαιτο, ἐξ ἄλλων τε
πόλεων ἠργυρολόγει καὶ εἰς Ἄσπενδον ἀφικόμενος ὡρμί-
σατο εἰς τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμόν. ἤδη δ' ἔχοντος αὐτοῦ
χρήματα παρὰ τῶν Ἀσπενδίων, ἀδικησάντων τι ἐκ τῶν
ἀγρῶν τῶν στρατιωτῶν, ὀργισθέντες οἱ Ἀσπένδιοι τῆς
νυκτὸς ἐπιπεσόντες κατακόπτουσιν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτόν.
31 Καὶ Θρασύβουλος μὲν δὴ μάλα δοκῶν ἀνὴρ ἀγαθὸς
εἶναι οὕτως ἐτελεύτησεν. οἱ μέντοι Ἀθηναῖοι ἑλόμενοι
ἀντ' αὐτοῦ Ἀγύρριον ἐπὶ τὰς ναῦς ἐξέπεμψαν. αἰσθόμενοι
δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅτι ἡ δεκάτη τε τῶν ἐκ τοῦ Πόντου
πεπραμένη εἴη ἐν Βυζαντίῳ ὑπ' Ἀθηναίων καὶ Καλχηδόνα
ἔχουσι καὶ αἱ ἄλλαι Ἑλλησπόντιαι πόλεις φίλου ὄντος

αὐτοῖς Φαρναβάζου εὖ ἔχοιεν, ἔγνωσαν ἐπιμελητέον εἶναι.
τῷ μὲν οὖν Δερκυλίδᾳ οὐδὲν ἐμέμφοντο· Ἀναξίβιος μέντοι 32
φίλων αὐτῷ γενομένων τῶν ἐφόρων διεπράξατο ὥστε
αὐτὸς ἐκπλεῦσαι ἁρμοστὴς εἰς Ἄβυδον. εἰ δὲ λάβοι ἀφορ-
μὴν καὶ ναῦς, καὶ πολεμήσειν ὑπισχνεῖτο τοῖς Ἀθηναίοις,
ὥστε μὴ ἔχειν ἐκείνοις καλῶς τὰ ἐν Ἑλλησπόντῳ. οἱ μὲν 33
δὴ δόντες καὶ τρεῖς τριήρεις καὶ ἀφορμὴν εἰς ξένους χιλίους
ἐξέπεμψαν τὸν Ἀναξίβιον. ὁ δὲ ἐπειδὴ ἀφίκετο, κατὰ γῆν
μὲν ἀθροίσας ξενικὸν τῶν τ' Αἰολίδων πόλεων παρεσπᾶτό
τινας τοῦ Φαρναβάζου καὶ ἐπιστρατευσάσαις ταῖς πόλεσιν
ἐπὶ τὴν Ἄβυδον ἀντεπεστράτευε καὶ ἐπεπορεύετο καὶ ἐδῄου
τὴν χώραν αὐτῶν· καὶ ναῦς δὲ πρὸς αἷς εἶχε συμπληρώσας
ἐξ Ἀβύδου τρεῖς ἄλλας κατῆγεν εἴ τί που λαμβάνοι Ἀθη-
ναίων πλοῖον ἢ τῶν ἐκείνων συμμάχων. αἰσθόμενοι δὲ 34
ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι καὶ δεδιότες, μὴ διαφθαρείη σφίσιν
ἃ κατεσκεύασεν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ Θρασύβουλος, ἀντεκ-
πέμπουσιν Ἰφικράτην ναῦς ὀκτὼ ἔχοντα καὶ πελταστὰς
εἰς διακοσίους καὶ χιλίους. οἱ πλεῖστοι δὲ αὐτῶν ἦσαν
ὧν ἐν Κορίνθῳ ἦρξεν. ἐπεὶ γὰρ οἱ Ἀργεῖοι τὴν Κόρινθον
Ἄργος ἐπεποίηντο, οὐδὲν ἔφασαν αὐτῶν δεῖσθαι· καὶ γὰρ
ἀπεκτόνει τινὰς τῶν ἀργολιζόντων· καὶ οὕτως ἀπελθὼν
Ἀθήναζε οἴκοι ἔτυχεν ὤν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς Χερρό- 35
νησον, τὸ μὲν πρῶτον Ἀναξίβιος καὶ Ἰφικράτης λῃστὰς
διαπέμποντες ἐπολέμουν ἀλλήλοις· προϊόντος δὲ τοῦ
χρόνου ὁ Ἰφικράτης αἰσθόμενος καὶ Ἀναξίβιον οἰχόμενον
εἰς Ἄντανδρον σύν τε τοῖς μισθοφόροις καὶ σὺν τοῖς περὶ
αὐτὸν Λακωνικοῖς καὶ σὺν Ἀβυδηνοῖς διακοσίοις ὁπλίταις,
καὶ ἀκούσας, ὅτι τὴν Ἄντανδρον φιλίαν προσειληφὼς εἴη,
ὑπονοῶν, ὅτι καταστήσας αὖ τὴν ἐκεῖ φρουρὰν ἀποπο-
ρεύσοιτο πάλιν καὶ ἀπάξοι τοὺς Ἀβυδηνοὺς οἴκαδε, διαβὰς
τῆς νυκτὸς ᾗ ἐρημότατον ἦν τῆς Ἀβυδηνῆς καὶ ἐπανελθὼν
εἰς τὰ ὄρη ἐνέδραν ἐποιήσατο. τὰς δὲ τριήρεις, αἳ διή-
γαγον αὐτόν, ἐκέλευε παραπλεῖν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρὰ τὴν
Χερρόνησον τὴν ἄνω, ὅπως δοκοίη, ὥσπερ εἰώθει, ἐπ'
ἀργυρολογίαν ἐπαναπεπλευκέναι. ταῦτα δὲ ποιήσας οὐκ 36
ἐψεύσθη, ἀλλ' ὁ Ἀναξίβιος ἀπεπορεύετο, ὡς μὲν ἐλέγετο,
οὐδὲ τῶν ἱερῶν γεγενημένων αὐτῷ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ

*καταφρονήσας, ὅτι διὰ φιλίας τε ἐπορεύετο καὶ εἰς πόλιν
φιλίαν καὶ ὅτι ἤκουε τῶν ἀπαντώντων τὸν Ἰφικράτην
ἀναπεπλευκέναι τὴν ἐπὶ Προικοννήσου, ἀμελέστερον ἐπο-
37 ρεύετο. ὅμως δὲ ὁ Ἰφικράτης, ἕως μὲν ἐν τῷ ἰσοπέδῳ
τὸ στράτευμα τοῦ Ἀναξιβίου ἦν, οὐκ ἐξανίστατο· ἐπειδὴ
δὲ οἱ μὲν Ἀβυδηνοὶ ἀφηγούμενοι ἤδη ἐν τῷ παρὰ Κρε-
μαστὴν ἦσαν πεδίῳ, ἔνθα ἐστὶ τὰ χρύσεια αὐτοῖς, τὸ δ'
ἄλλο στράτευμα ἑπόμενον ἐν τῷ κατάντει ἦν, ὁ δὲ Ἀναξί-
βιος ἄρτι κατέβαινε σὺν τοῖς Λακωνικοῖς, ἐν τούτῳ ὁ
Ἰφικράτης ἐξανίστησι τὴν ἐνέδραν καὶ δρόμῳ ἐφέρετο πρὸς
38 αὐτόν. καὶ ὁ Ἀναξίβιος γνοὺς μὴ εἶναι ἐλπίδα σωτηρίας,
ὁρῶν ἐπὶ πολύ τε καὶ στενὸν ἐκτεταμένον τὸ ἑαυτοῦ στρά-
τευμα καὶ νομίζων πρὸς τὸ ἄναντες οὐκ ἂν δύνασθαι
σαφῶς βοηθῆσαι ἑαυτῷ τοὺς προεληλυθότας, ὁρῶν δὲ
καὶ ἐκπεπληγμένους ἅπαντας, ὡς εἶδον τὴν ἐνέδραν, εἶπε
πρὸς τοὺς παρόντας· Ἄνδρες, ἐμοὶ μὲν ἐνθάδε καλὸν ἀπο-
θανεῖν· ὑμεῖς δὲ πρὶν συμμῖξαι τοῖς πολεμίοις σπεύδετε
39 εἰς τὴν σωτηρίαν. καὶ ταῦτ' ἔλεγε καὶ παρὰ τοῦ ὑπα-
σπιστοῦ λαβὼν τὴν ἀσπίδα ἐν χώρᾳ αὐτοῦ μαχόμενος ἀπο-
θνήσκει. καὶ τὰ παιδικὰ μέντοι αὐτῷ παρέμεινε, καὶ τῶν
Λακεδαιμονίων δὲ τῶν συνεληλυθότων ἐκ τῶν πόλεων
ἁρμοστήρων ὡς δώδεκα μαχόμενοι συναπέθανον· οἱ δ'
ἄλλοι φεύγοντες ἔπιπτον. οἱ δ' ἐδίωκον μέχρι τοῦ ἄστεος.
καὶ τῶν τε ἄλλων ὡς διακόσιοι ἀπέθανον καὶ τῶν Ἀβυ-
δηνῶν ὁπλιτῶν περὶ πεντήκοντα. ταῦτα δὲ πράξας ὁ
Ἰφικράτης ἀνεχώρησε πάλιν εἰς Χερρόνησον.*

E.

1 *Καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον Ἀθηναίοις τε καὶ
Λακεδαιμονίοις τοιαῦτα ἦν. ὢν δὲ πάλιν ὁ Ἐτεόνικος ἐν
τῇ Αἰγίνῃ καὶ ἐπιμιξίᾳ χρωμένων τὸν πρόσθεν χρόνον
τῶν Αἰγινητῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐπεὶ φανερῶς κατὰ
θάλατταν ὁ πόλεμος ἐπολεμεῖτο, συνδόξαν καὶ τοῖς ἐφό-
ροις ἐφίησι λῄζεσθαι τὸν βουλόμενον ἐκ τῆς Ἀττικῆς.
2 οἱ δ' Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι ὑπ' αὐτῶν πέμψαντες εἰς
Αἴγιναν καὶ ὁπλίτας καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Πάμφιλον*

-ἐπετείχισαν Αἰγινήταις καὶ ἐπολιόρκουν αὐτοὺς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν δέκα τριήρεσιν. ὁ μέντοι Τελευτίας τυχὼν [ἐπὶ] τῶν νήσων ποι ἀφιγμένος κατὰ χρημάτων πόρον, ἀκούσας ταῦτα περὶ τοῦ ἐπιτειχισμοῦ ἐβοήθει τοῖς Αἰγινήταις· καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν ἀπήλασε, τὸ δ' ἐπιτείχισμα διεφύλαττεν ὁ Πάμφιλος.

Ἐκ δὲ τούτου ἀπὸ Λακεδαιμονίων Ἱέραξ ναύαρχος 3
ἀφικνεῖται. κἀκεῖνος μὲν παραλαμβάνει τὸ ναυτικόν, ὁ δὲ Τελευτίας μακαριώτατα δὴ ἀπέπλευσεν οἴκαδε. ἡνίκα γὰρ ἐπὶ θάλατταν κατέβαινεν ἐπ' οἴκου ὁρμώμενος, οὐδεὶς ἐκεῖνον τῶν στρατιωτῶν ὃς οὐκ ἐδεξιώσατο καὶ ὁ μὲν ἐστεφάνωσεν, ὁ δὲ ἐταινίωσεν, οἱ δ' ὑστερήσαντες ὅμως καὶ ἀναγομένου ἔρριπτον εἰς τὴν θάλατταν στεφάνους καὶ εὔχοντο αὐτῷ πολλὰ καὶ ἀγαθά. γιγνώσκω μὲν οὖν, ὅτι 4
ἐν τούτοις οὔτε δαπάνημα οὔτε κίνδυνον οὔτε μηχάνημα ἀξιόλογον οὐδὲν διηγοῦμαι· ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία τόδε ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι ἀνδρὶ ἐννοεῖν, τί ποτε ποιῶν ὁ Τελευτίας οὕτω διέθηκε τοὺς ἀρχομένους. τοῦτο γὰρ ἤδη πολλῶν καὶ χρημάτων καὶ κινδύνων ἀξιολογώτερον ἀνδρὸς ἔργον ἐστίν.

Ὁ δ' αὖ Ἱέραξ τὰς μὲν ἄλλας ναῦς λαβὼν πάλιν ἔπλει 5
εἰς Ῥόδον, ἐν Αἰγίνῃ δὲ τριήρεις δώδεκα κατέλιπε καὶ Γοργώπαν τὸν αὑτοῦ ἐπιστολέα ἁρμοστήν. καὶ ἐκ τούτου ἐπολιορκοῦντο μᾶλλον οἱ ἐν τῷ ἐπιτειχίσματι τῶν Ἀθηναίων ἢ οἱ ἐν τῇ πόλει· ὥστε ἀπὸ ψηφίσματος Ἀθηναῖοι πληρώσαντες ναῦς πολλὰς ἀπεκομίσαντο ἐξ Αἰγίνης πέμπτῳ μηνὶ τοὺς ἐκ τοῦ φρουρίου. τούτων δὲ γενομένων οἱ Ἀθηναῖοι πάλιν αὖ πράγματα εἶχον ὑπό τε τῶν λῃστῶν καὶ τοῦ Γοργώπα· καὶ ἀντιπληροῦσι ναῦς τρισκαίδεκα καὶ αἱροῦνται Εὔνομον ναύαρχον ἐπ' αὐτάς. ὄντος δὲ τοῦ 6
Ἱέρακος ἐν τῇ Ῥόδῳ οἱ Λακεδαιμόνιοι Ἀνταλκίδαν ναύαρχον ἐκπέμπουσι, νομίζοντες καὶ Τιριβάζῳ τοῦτο ποιοῦντες μάλιστ' ἂν χαρίζεσθαι. ὁ δὲ Ἀνταλκίδας ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς Αἴγιναν, συμπαραλαβὼν τὰς τοῦ Γοργώπα ναῦς ἔπλευσεν εἰς Ἔφεσον καὶ τὸν μὲν Γοργώπαν πάλιν ἀποπέμπει εἰς Αἴγιναν σὺν ταῖς δώδεκα ναυσίν, ἐπὶ δὲ ταῖς ἄλλαις Νικόλοχον ἐπέστησε τὸν ἐπιστολέα. καὶ ὁ μὲν

*Νικόλοχος βοηθῶν Ἀβυδηνοῖς ἔπλει ἐκεῖσε· παρατρεπό-
μενος δὲ εἰς Τένεδον ἐδῄου τὴν χώραν καὶ χρήματα λαβὼν
7 ἀπέπλευσεν εἰς Ἄβυδον. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ
ἀθροισθέντες ἀπὸ Σαμοθρᾴκης τε καὶ Θάσου καὶ τῶν κατ'
ἐκεῖνα χωρίων ἐβοήθουν τοῖς Τενεδίοις. ὡς δ' ᾔσθοντο
εἰς Ἄβυδον καταπεπλευκότα τὸν Νικόλοχον, ὁρμώμενοι ἐκ
Χερρονήσου ἐπολιόρκουν αὐτὸν ἔχοντα ναῦς πέντε καὶ
εἴκοσι δύο καὶ τριάκοντα ταῖς μεθ' ἑαυτῶν. ὁ μέντοι Γορ-
γώπας ἀποπλέων ἐξ Ἐφέσου περιτυγχάνει Εὐνόμῳ· καὶ
τότε μὲν κατέφυγεν εἰς Αἴγιναν μικρὸν πρὸ ἡλίου δυσμῶν·
8 ἐκβιβάσας δ' εὐθὺς ἐδείπνιζε τοὺς στρατιώτας. ὁ δ'
Εὔνομος ὀλίγον χρόνον ὑπομείνας ἀπέπλει. νυκτὸς δ' ἐπι-
γενομένης, φῶς ἔχων, ὥσπερ νομίζεται, ἀφηγεῖτο, ὅπως
μὴ πλανῶνται αἱ ἑπόμεναι. ὁ δὲ Γοργώπας ἐμβιβάσας
εὐθὺς ἐπηκολούθει κατὰ τὸν λαμπτῆρα, ὑπολειπόμενος,
ὅπως μὴ φανερὸς εἴη μηδ' αἴσθησιν παρέχοι, λίθων τε
ψόφῳ τῶν κελευστῶν ἀντὶ φωνῆς χρωμένων καὶ παραγωγῇ
9 τῶν κωπῶν. ἐπεὶ δὲ ἦσαν αἱ τοῦ Εὐνόμου πρὸς τῇ γῇ
περὶ Ζωστῆρα τῆς Ἀττικῆς, ἐκέλευε τῇ σάλπιγγι ἐπιπλεῖν.
τῷ δὲ Εὐνόμῳ ἐξ ἐνίων μὲν τῶν νεῶν ἄρτι ἐξέβαινον, οἱ
δὲ καὶ ἔτι ὡρμίζοντο, οἱ δὲ καὶ ἔτι κατέπλεον. ναυμαχίας
δὲ πρὸς τὴν σελήνην γενομένης, τέτταρας τριήρεις λαμ-
βάνει ὁ Γοργώπας καὶ ἀναδησάμενος ᾤχετο ἄγων εἰς
Αἴγιναν· αἱ δ' ἄλλαι νῆες αἱ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Πει-
ραιᾶ κατέφυγον.*

10 *Μετὰ δὲ ταῦτα Χαβρίας ἐξέπλει εἰς Κύπρον βοηθῶν
Εὐαγόρᾳ, πελταστάς τ' ἔχων ὀκτακοσίους καὶ δέκα τριή-
ρεις. προσλαβὼν δὲ καὶ Ἀθήνηθεν ἄλλας τε ναῦς καὶ
ὁπλίτας αὐτὸς μὲν τῆς νυκτὸς ἀποβὰς εἰς τὴν Αἴγιναν
πορρωτέρω τοῦ Ἡρακλείου ἐν κοίλῳ χωρίῳ ἐνήδρευσεν
ἔχων τοὺς πελταστάς. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ, ὥσπερ συνέκειτο,
ἧκον οἱ τῶν Ἀθηναίων ὁπλῖται, Δημαινέτου αὐτῶν ἡγου-
μένου, καὶ ἀνέβαινον τοῦ Ἡρακλείου ἐπέκεινα ὡς ἑκκαί-
11 δεκα σταδίους, ἔνθα ἡ Τριπυργία καλεῖται. ἀκούσας δὲ
ταῦτα ὁ Γοργώπας ἐβοήθει μετά τε τῶν Αἰγινητῶν καὶ
σὺν τοῖς τῶν νεῶν ἐπιβάταις καὶ Σπαρτιατῶν οἳ ἔτυχον
αὐτόθι παρόντες ὀκτώ. καὶ ἀπὸ τῶν πληρωμάτων δὲ τῶν*

ἐκ τῶν νεῶν ἐκήρυξε βοηθεῖν ὅσοι ἐλεύθεροι εἶεν· ὥστ᾽ ἐβοήθουν καὶ τούτων πολλοί, ὅ,τι ἐδύνατο ἕκαστος ὅπλον ἔχων. ἐπεὶ δὲ παρήλλαξαν οἱ πρῶτοι τὴν ἐνέδραν, ἐξαν- 12
ίστανται οἱ περὶ τὸν Χαβρίαν καὶ εὐθὺς ἠκόντιζον καὶ ἔβαλλον. ἐπῄεσαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῶν νεῶν ἀποβεβηκότες ὁπλῖται. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι, ἅτε οὐδενὸς ἀθρόου ὄντος, ταχὺ ἀπέθανον, ὧν ἦν Γοργώπας τε καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἔπεσον, ἐτράπησαν δὴ καὶ οἱ ἄλλοι. καὶ ἀπέθανον Αἰγινητῶν μὲν ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, ξένοι δὲ καὶ μέτοικοι καὶ ναῦται καταδεδραμηκότες οὐκ ἐλάττους διακοσίων. ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, ὥσπερ 13
ἐν εἰρήνῃ, ἔπλεον τὴν θάλατταν· οὐδὲ γὰρ τῷ Ἐτεονίκῳ ἤθελον οἱ ναῦται καίπερ ἀναγκάζοντι ἐμβάλλειν, ἐπεὶ μισθὸν οὐκ ἐδίδου.

Ἐκ δὲ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι Τελευτίαν αὖ ἐκπέμπουσιν ἐπὶ ταύτας τὰς ναῦς ναύαρχον. ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν ἥκοντα οἱ ναῦται, ὑπερήσθησαν. ὁ δ᾽ αὐτοὺς συγκαλέσας εἶπε τοιάδε· Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἐγὼ χρήματα μὲν οὐκ 14
ἔχων ἥκω· ἐὰν μέντοι θεὸς ἐθέλῃ καὶ ὑμεῖς συμπροθυμῆσθε, πειράσομαι τὰ ἐπιτήδεια ὑμῖν ὡς πλεῖστα πορίζειν. εὖ δ᾽ ἴστε, ἐγὼ ὅταν ὑμῶν ἄρχω, εὔχομαί τε οὐδὲν ἧττον ζῆν ὑμᾶς ἢ καὶ ἐμαυτὸν τά τ᾽ ἐπιτήδεια θαυμάσαιτε μὲν ἂν ἴσως εἰ φαίην βούλεσθαι ὑμᾶς μᾶλλον ἢ ἐμὲ ἔχειν· ἐγὼ δὲ νὴ τοὺς θεοὺς καὶ δεξαίμην ἂν αὐτὸς μᾶλλον δύο ἡμέρας ἄσιτος ἢ ὑμᾶς μίαν γενέσθαι· ἥ γε μὴν θύρα ἡ ἐμὴ ἀνέῳκτο μὲν δήπου καὶ πρόσθεν εἰσιέναι τῷ δεομένῳ τι ἐμοῦ, ἀνεῴξεται δὲ καὶ νῦν. ὥστε ὅταν ὑμεῖς πλήρη 15
ἔχητε τὰ ἐπιτήδεια, τότε καὶ ἐμὲ ὄψεσθε ἀφθονώτερον διαιτώμενον· ἢν δὲ ἀνεχόμενόν με ὁρᾶτε καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ ἀγρυπνίαν, οἴεσθε καὶ ὑμεῖς ταῦτα πάντα καρτερεῖν. οὐδὲν γὰρ ἐγὼ τούτων κελεύω ὑμᾶς ποιεῖν, ἵνα ἀνιᾶσθε, ἀλλ᾽ ἵνα ἐκ τούτων ἀγαθόν τι λαμβάνητε. καὶ ἡ πόλις δέ τοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἡ ἡμετέρα, 16
ἣ δοκεῖ εὐδαίμων εἶναι, εὖ ἴστε ὅτι τἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ ἐκτήσατο οὐ ῥᾳθυμοῦσα, ἀλλ᾽ ἐθέλουσα καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν, ὁπότε δέοι. καὶ ὑμεῖς οὖν ἦτε μὲν καὶ πρότερον, ὡς ἐγὼ οἶδα, ἄνδρες ἀγαθοί· νῦν δὲ πειρᾶσθαι χρὴ

ἔτι ἀμείνους γίγνεσθαι, ἵν' ἡδέως μὲν συμπονῶμεν, ἡδέως
17 δὲ συνευδαιμονῶμεν. τί γὰρ ἥδιον ἢ μηδένα ἀνθρώπων
κολακεύειν μήτε Ἕλληνα μήτε βάρβαρον ἕνεκα μισθοῦ,
ἀλλ' ἑαυτοῖς ἱκανοὺς εἶναι τὰ ἐπιτήδεια πορίζεσθαι, καὶ
ταῦτα ὅθενπερ κάλλιστον; ἡ γάρ τοι ἐν πολέμῳ ἀπὸ τῶν
πολεμίων ἀφθονία εὖ ἴστε ὅτι ἅμα τροφήν τε καὶ εὔκλειαν
ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις παρέχεται.
18 Ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν, οἱ δὲ πάντες ἀνεβόησαν παραγγέλ-
λειν ὅ,τι ἂν δέῃ, ὡς σφῶν ὑπηρετησόντων. ὁ δὲ τεθυ-
μένος ἐτύγχανεν· εἶπε δέ· Ἄγετε, ὦ ἄνδρες, δειπνήσατε
μέν, ἅπερ καὶ ὣς ἐμέλλετε· προπαράσχεσθε δέ μοι μιᾶς
ἡμέρας σῖτον. ἔπειτα δὲ ἥκετε ἐπὶ τὰς ναῦς αὐτίκα μάλα,
ὅπως πλεύσωμεν ἔνθα θεὸς ἐθέλει, ἐν καιρῷ ἀφιξόμενοι.
19 ἐπειδὴ δὲ ἦλθον, ἐμβιβασάμενος αὐτοὺς εἰς τὰς ναῦς
ἔπλει τῆς νυκτὸς εἰς τὸν λιμένα τῶν Ἀθηναίων, τοτὲ μὲν
ἀναπαύων καὶ παραγγέλλων ἀποκοιμᾶσθαι, τοτὲ δὲ κώ-
παις προσκομιζόμενος. εἰ δέ τις ὑπολαμβάνει, ὡς ἀφρό-
νως ἔπλει δώδεκα τριήρεις ἔχων ἐπὶ πολλὰς ναῦς κεκτη-
20 μένους, ἐννοησάτω τὸν ἀναλογισμὸν αὐτοῦ. ἐκεῖνος γὰρ
ἐνόμισεν ἀμελέστερον μὲν ἔχειν τοὺς Ἀθηναίους περὶ τὸ
ἐν τῷ λιμένι ναυτικὸν Γοργώπα ἀπολωλότος· εἰ δὲ καὶ
εἶεν τριήρεις ὁρμοῦσαι, ἀσφαλέστερον ἡγήσατο ἐπ' εἴκοσι
ναῦς Ἀθήνησιν οὔσας πλεῦσαι ἢ ἄλλοθι δέκα. τῶν μὲν
γὰρ ἔξω ᾔδει ὅτι κατὰ ναῦν ἔμελλον οἱ ναῦται σκηνήσειν,
τῶν δὲ Ἀθήνησιν ἐγίγνωσκεν ὅτι οἱ μὲν τριήραρχοι οἴκοι
21 καθευδήσοιεν, οἱ δὲ ναῦται ἄλλος ἄλλῃ σκηνήσοιεν. ἔπλει
μὲν δὴ ταῦτα διανοηθείς· ἐπειδὴ δὲ ἀπεῖχε πέντε ἢ ἓξ
στάδια τοῦ λιμένος, ἡσυχίαν εἶχε καὶ ἀνέπαυεν. ὡς δὲ
ἡμέρα ὑπέφαινεν, ἡγεῖτο· οἱ δὲ ἐπηκολούθουν. καὶ κατα-
δύειν μὲν οὐκ εἴα στρογγύλον πλοῖον οὐδὲ λυμαίνεσθαι
ταῖς ἑαυτῶν ναυσίν· εἰ δέ που τριήρη ἴδοιεν ὁρμοῦσαν,
ταύτην πειρᾶσθαι ἄπλουν ποιεῖν, τὰ δὲ φορτηγικὰ πλοῖα
καὶ γέμοντα ἀναδουμένους ἄγειν ἔξω, ἐκ δὲ τῶν μειζόνων
ἐμβαίνοντας ὅπου δύναιντο τοὺς ἀνθρώπους λαμβάνειν.
ἦσαν δέ τινες οἳ καὶ ἐκπηδήσαντες εἰς τὸ Δεῖγμα ἐμπό-
ρους τέ τινας καὶ ναυκλήρους συναρπάσαντες εἰς τὰς ναῦς
22 εἰσήνεγκαν. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἐπεποιήκει. τῶν δὲ Ἀθηναίων

οἱ μὲν αἰσθόμενοι ἔνδοθεν ἔθεον ἔξω σκεψόμενοι, τίς ἡ κραυγή, οἱ δὲ ἔξωθεν οἴκαδε ἐπὶ τὰ ὅπλα, οἱ δὲ καὶ εἰς ἄστυ ἀγγελοῦντες. πάντες δ' Ἀθηναῖοι τότε ἐβοήθησαν καὶ ὁπλῖται καὶ ἱππεῖς, ὡς τοῦ Πειραιῶς ἑαλωκότος. ὁ 23
δὲ τὰ μὲν πλοῖα ἀπέστειλεν εἰς Αἴγιναν καὶ τῶν τριήρων τρεῖς ἢ τέτταρας συναπαγαγεῖν ἐκέλευσε, ταῖς δὲ ἄλλαις παραπλέων παρὰ τὴν Ἀττικήν, ἅτε ἐκ τοῦ λιμένος πλέων, πολλὰ καὶ ἁλιευτικὰ ἔλαβε καὶ πορθμεῖα ἀνθρώπων μεστὰ καταπλέοντα ἀπὸ νήσων. ἐπὶ δὲ Σούνιον ἐλθὼν καὶ ὁλκάδας γεμούσας τὰς μέν τινας σίτου, τὰς δὲ καὶ ἐμπολῆς ἔλαβε. ταῦτα δὲ ποιήσας ἀπέπλευσεν εἰς Αἴγιναν. 24
καὶ ἀποδόμενος τὰ λάφυρα μηνὸς μισθὸν προέδωκε τοῖς στρατιώταις. καὶ τὸ λοιπὸν δὲ περιπλέων ἐλάμβανεν ὅ,τι ἐδύνατο. καὶ ταῦτα ποιῶν πλήρεις τε τὰς ναῦς ἔτρεφε καὶ τοὺς στρατιώτας εἶχεν ἡδέως καὶ ταχέως ὑπηρετοῦντας.

Ὁ δὲ Ἀνταλκίδας κατέβη μὲν μετὰ Τιριβάζου διαπε- 25
πραγμένος συμμαχεῖν βασιλέα, εἰ μὴ ἐθέλοιεν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι χρῆσθαι τῇ εἰρήνῃ ᾗ αὐτὸς ἔλεγεν. ὡς δ' ἤκουσε Νικόλοχον σὺν ταῖς ναυσὶ πολιορκεῖσθαι ἐν Ἀβύδῳ ὑπὸ Ἰφικράτους καὶ Διοτίμου, πεζῇ ᾤχετο εἰς Ἄβυδον. ἐκεῖθεν δὲ λαβὼν τὸ ναυτικὸν νυκτὸς ἀνήγετο, διασπείρας λόγον ὡς μεταπεμπομένων τῶν Καλχηδονίων· ὁρμισάμενος δὲ ἐν Περκώτῃ ἡσυχίαν εἶχεν. αἰσθόμενοι 26
δὲ οἱ περὶ Δημαίνετον καὶ Διονύσιον καὶ Λεόντιχον καὶ Φανίαν ἐδίωκον αὐτὸν τὴν ἐπὶ Προικοννήσου· ὁ δ', ἐπεὶ ἐκεῖνοι παρέπλευσαν, ὑποστρέψας εἰς Ἄβυδον ἀφίκετο, ἠκηκόει γάρ, ὅτι προσπλέοι Πολύξενος ἄγων τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν καὶ Ἰταλίας ναῦς εἴκοσιν, ὅπως ἀναλάβοι καὶ ταύτας. ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁ Κολλυτεὺς ἔχων ναῦς ὀκτὼ ἔπλει ἀπὸ Θρᾴκης, βουλόμενος ταῖς ἄλλαις Ἀττικαῖς ναυσὶ συμμῖξαι. ὁ δὲ Ἀνταλκίδας, ἐπεὶ αὐτῷ οἱ σκοποὶ 27
ἐσήμηναν, ὅτι προσπλέοιεν τριήρεις ὀκτώ, ἐμβιβάσας τοὺς ναύτας εἰς δώδεκα ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας καὶ προσπληρώσασθαι κελεύσας, εἴ τις ἐνεδεῖτο, ἐκ τῶν καταλειπομένων ἐνήδρευεν ὡς ἐδύνατο ἀφανέστατα. ἐπεὶ δὲ παρέπλεον, ἐδίωκεν· οἱ δὲ ἰδόντες ἔφευγον. τὰς μὲν οὖν βραδύτατα πλεούσας ταῖς ἄριστα πλεούσαις ταχὺ κατει-

λήφει· παραγγείλας δὲ τοῖς πρωτόπλοις τῶν μεθ᾽ αὑτοῦ
μὴ ἐμβαλεῖν ταῖς ὑστάταις ἐδίωκε τὰς προεχούσας. ἐπεὶ
δὲ ταύτας ἔλαβεν, ἰδόντες οἱ ὕστεροι ἁλισκομένους σφῶν
αὐτῶν τοὺς πρόπλους ὑπ᾽ ἀθυμίας καὶ τῶν βραδυτέρων
28 ἡλίσκοντο· ὥσθ᾽ ἥλωσαν ἅπασαι. ἐπεὶ δ᾽ ἦλθον αὐτῷ αἵ
τε ἐκ Συρακουσῶν νῆες εἴκοσιν, ἦλθον δὲ καὶ αἱ ἀπὸ
Ἰωνίας, ὅσης ἐγκρατὴς ἦν Τιρίβαζος, συνεπληρώθησαν δὲ
καὶ ἐκ τῆς Ἀριοβαρζάνους, καὶ γὰρ ἦν ξένος ἐκ παλαιοῦ
τῷ Ἀριοβαρζάνει, ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἤδη ἀνακεκλημένος
ᾤχετο ἄνω, ὅτε δὴ καὶ ἔγημε τὴν βασιλέως θυγατέρα· ὁ
δὲ Ἀνταλκίδας γενομέναις ταῖς πάσαις ναυσὶ πλείοσιν ἢ
ὀγδοήκοντα ἐκράτει τῆς θαλάττης· ὥστε καὶ τὰς ἐκ τοῦ
Πόντου ναῦς Ἀθήναζε μὲν ἐκώλυε καταπλεῖν, εἰς δὲ τοὺς
29 ἑαυτῶν συμμάχους κατῆγεν. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι ὁρῶντες
μὲν πολλὰς τὰς πολεμίας ναῦς, φοβούμενοι δέ, μὴ ὡς
πρότερον καταπολεμηθείησαν, συμμάχου Λακεδαιμονίοις
βασιλέως γεγενημένου, πολιορκούμενοι δὲ ἐκ τῆς Αἰγίνης
ὑπὸ τῶν λῃστῶν, διὰ ταῦτα ἰσχυρῶς ἐπεθύμουν τῆς εἰρή-
νης. οἱ δ᾽ αὖ Λακεδαιμόνιοι φρουροῦντες μόρᾳ μὲν ἐν
Λεχαίῳ, μόρᾳ δ᾽ ἐν Ὀρχομενῷ, φυλάττοντες δὲ τὰς πόλεις,
αἷς μὲν ἐπίστευον, μὴ ἀπόλοιντο, αἷς δὲ ἠπίστουν, μὴ
ἀποσταῖεν, πράγματα δ᾽ ἔχοντες καὶ παρέχοντες περὶ τὴν
Κόρινθον, χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ. οἵ γε μὴν Ἀργεῖοι
εἰδότες φρουράν τε πεφασμένην ἐφ᾽ ἑαυτοὺς καὶ γιγνώ-
σκοντες, ὅτι ἡ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν ἔτι σφᾶς ὠφε-
30 λήσει, καὶ οὗτοι εἰς τὴν εἰρήνην πρόθυμοι ἦσαν. ὥστε
ἐπεὶ παρήγγειλεν ὁ Τιρίβαζος παρεῖναι τοὺς βουλομένους
ὑπακοῦσαι ἣν βασιλεὺς εἰρήνην καταπέμποι, ταχέως πάν-
τες παρεγένοντο. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἐπιδείξας ὁ Τιρίβαζος
τὰ βασιλέως σημεῖα ἀνεγίγνωσκε τὰ γεγραμμένα. εἶχε δὲ
ὧδε·

31 Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ
Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τῶν νήσων Κλαζομενὰς καὶ
Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας Ἑλληνίδας πόλεις καὶ μικρὰς καὶ
μεγάλας αὐτονόμους ἀφεῖναι πλὴν Λήμνου καὶ Ἴμβρου
καὶ Σκύρου· ταύτας δὲ ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων.
ὁπότεροι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτοις ἐγὼ

ολεμήσω μετὰ τῶν ταῦτα βουλομένων καὶ πεζῇ καὶ κατὰ
άλατταν καὶ ναυσὶ καὶ χρήμασιν.

Ἀκούοντες οὖν ταῦτα οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων πρέσβεις 32
πήγγελλον ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι πόλεις. καὶ οἱ μὲν
λλοι πάντες ὤμνυσαν ἐμπεδώσειν ταῦτα, οἱ δὲ Θηβαῖοι
ξίουν ὑπὲρ πάντων Βοιωτῶν ὀμνύναι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος
ὐκ ἔφη δέξεσθαι τοὺς ὅρκους, ἐὰν μὴ ὀμνύωσιν, ὥσπερ
ὰ βασιλέως γράμματα ἔλεγεν, αὐτονόμους ἔσεσθαι καὶ
ικρὰν καὶ μεγάλην πόλιν. οἱ δὲ τῶν Θηβαίων πρέσβεις
λεγον, ὅτι οὐκ ἐπεσταλμένα σφίσι ταῦτα εἴη. Ἴτε νυν,
φη ὁ Ἀγησίλαος, καὶ ἐρωτᾶτε· ἀπαγγέλλετε δ' αὐτοῖς καὶ
αῦτα, ὅτι εἰ μὴ ποιήσουσι ταῦτα, ἔκσπονδοι ἔσονται.
ἱ μὲν δὴ ᾤχοντο. ὁ δ' Ἀγησίλαος διὰ τὴν πρὸς Θηβαίους 33
χθραν οὐκ ἔμελλεν, ἀλλὰ πείσας τοὺς ἐφόρους εὐθὺς
θύετο. ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο τὰ διαβατήρια, ἀφικόμενος εἰς
ὴν Τεγέαν διέπεμπε τῶν μὲν ἱππέων κατὰ τοὺς περιοί-
ιους ἐπισπεύσοντας, διέπεμπε δὲ καὶ ξεναγοὺς εἰς τὰς
τόλεις. πρὶν δὲ αὐτὸν ὁρμηθῆναι ἐκ Τεγέας, παρῆσαν
ὶ Θηβαῖοι λέγοντες, ὅτι ἀφιᾶσι τὰς πόλεις αὐτονόμους.
ιαὶ οὕτω Λακεδαιμόνιοι μὲν οἴκαδε ἀπῆλθον, Θηβαῖοι
δ' εἰς τὰς σπονδὰς εἰσελθεῖν ἠναγκάσθησαν, αὐτονόμους
ἀφέντες τὰς Βοιωτίας πόλεις. οἱ δ' αὖ Κορίνθιοι οὐκ 34
ἐξέπεμπον τὴν τῶν Ἀργείων φρουράν. ἀλλ' ὁ Ἀγησίλαος
καὶ τούτοις προεῖπε, τοῖς μέν, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς
Ἀργείους, τοῖς δέ, εἰ μὴ ἀπίοιεν ἐκ τῆς Κορίνθου, ὅτι
πόλεμον ἐξοίσει πρὸς αὐτούς. ἐπεὶ δὲ φοβηθέντων ἀμ-
φοτέρων ἐξῆλθον οἱ Ἀργεῖοι καὶ αὐτὴ ἐφ' αὑτῆς ἡ τῶν
Κορινθίων πόλις ἐγένετο, οἱ μὲν σφαγεῖς καὶ οἱ μεταίτιοι
τοῦ ἔργου αὐτοὶ γνόντες ἀπῆλθον ἐκ τῆς Κορίνθου· οἱ δ'
ἄλλοι πολῖται ἑκόντες κατεδέχοντο τοὺς πρόσθεν φεύ-
γοντας.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπράχθη καὶ ὀμωμόκεσαν αἱ πόλεις 35
ἐμμενεῖν τῇ εἰρήνῃ, ἣν κατέπεμψε βασιλεύς, ἐκ τούτου
διελύθη μὲν τὰ πεζικά, διελύθη δὲ καὶ τὰ ναυτικὰ στρα-
τεύματα. Λακεδαιμονίοις μὲν δὴ καὶ Ἀθηναίοις καὶ τοῖς
συμμάχοις οὕτω μετὰ τὸν ὕστερον πόλεμον τῆς καθαιρέ-
σεως τῶν Ἀθήνησι τειχῶν αὕτη πρώτη εἰρήνη ἐγένετο. ἐν 36

δὲ τῷ πολέμῳ μᾶλλον ἀντιρρόπως τοῖς ἐναντίοις πράττοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι πολὺ ἐπικυδέστεροι ἐγένοντο ἐκ τῆς ἐπ' Ἀνταλκίδου εἰρήνης καλουμένης. προστάται γὰρ γενόμενοι τῆς ὑπὸ βασιλέως καταπεμφθείσης εἰρήνης καὶ τὴν αὐτονομίαν ταῖς πόλεσι πράττοντες προσέλαβον μὲν σύμμαχον Κόρινθον, αὐτονόμους δὲ ἀπὸ τῶν Θηβαίων τὰς Βοιωτίδας πόλεις ἐποίησαν, οὗπερ πάλαι ἐπεθύμουν, ἔπαυσαν δὲ καὶ Ἀργείους Κόρινθον σφετεριζομένους, φρουρὰν φήναντες ἐπ' αὐτούς, εἰ μὴ ἐξίοιεν ἐκ Κορίνθου.

2 Τούτων δὲ προκεχωρηκότων ὡς ἐβούλοντο, ἔδοξεν αὐτοῖς, ὅσοι ἐν τῷ πολέμῳ τῶν συμμάχων ἐνέκειντο καὶ τοῖς πολεμίοις εὐμενέστεροι ἦσαν ἢ τῇ Λακεδαίμονι, τούτους κολάσαι καὶ κατασκευάσαι ὡς μὴ δύναιντο ἀπιστεῖν. πρῶτον μὲν οὖν πέμψαντες ὡς τοὺς Μαντινέας ἐκέλευσαν αὐτοὺς τὸ τεῖχος περιαιρεῖν, λέγοντες, ὅτι οὐκ ἂν πιστεύσειαν ἄλλως αὐτοῖς μὴ σὺν τοῖς πολεμίοις γενέσθαι.
2 αἰσθάνεσθαι γὰρ ἔφασαν καὶ ὡς σῖτον ἐξέπεμπον τοῖς Ἀργείοις σφῶν αὐτοῖς πολεμούντων καὶ ὡς ἔστι μὲν ὅτε οὐδὲ συστρατεύοιεν ἐκεχειρίαν προφασιζόμενοι, ὁπότε δὲ καὶ ἀκολουθοῖεν, ὡς κακῶς συστρατεύοιεν. ἔτι δὲ γιγνώσκειν ἔφασαν φθονοῦντας μὲν αὐτούς, εἴ τι σφίσιν ἀγαθὸν γίγνοιτο, ἐφηδομένους δ', εἴ τις συμφορὰ προσπίπτοι. ἐλέγοντο δὲ καὶ αἱ σπονδαὶ ἐξεληλυθέναι τοῖς Μαντινεῦσι τούτῳ τῷ ἔτει αἱ μετὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην τριακον-
3 ταετεῖς γενόμεναι. ἐπεὶ δ' οὐκ ἤθελον καθαιρεῖν τὰ τείχη, φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτούς. Ἀγησίλαος μὲν οὖν ἐδεήθη τῆς πόλεως ἀφεῖναι ἑαυτὸν ταύτης τῆς στρατηγίας λέγων, ὅτι τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἡ τῶν Μαντινέων πόλις πολλὰ ὑπηρετήκοι ἐν τοῖς πρὸς Μεσσήνην πολέμοις· Ἀγησίπολις δὲ ἐξήγαγε τὴν φρουρὰν καὶ μάλα Παυσανίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φιλικῶς ἔχοντος πρὸς τοὺς ἐν Μαντινείᾳ τοῦ δήμου
4 προστάτας. ὡς δὲ ἐνέβαλε, πρῶτον μὲν τὴν γῆν ἐδῄου. ἐπεὶ δὲ οὐδ' οὕτω καθῄρουν τὰ τείχη, τάφρον ὤρυττε κύκλῳ περὶ τὴν πόλιν, τοῖς μὲν ἡμίσεσι τῶν στρατιωτῶν προκαθημένοις σὺν τοῖς ὅπλοις τῶν ταφρευόντων, τοῖς δ' ἡμίσεσιν ἐργαζομένοις. ἐπεὶ δὲ ἐξείργαστο ἡ τάφρος, ἀσφαλῶς ἤδη κύκλῳ τεῖχος περὶ τὴν πόλιν ᾠκοδόμησεν.

αἰσθόμενος δέ, ὅτι ὁ σῖτος ἐν τῇ πόλει πολὺς ἐνείη, εὐε-
τηρίας γενομένης τῷ πρόσθεν ἔτει, καὶ νομίσας χαλεπὸν
ἔσεσθαι, εἰ δεήσει πολὺν χρόνον τρύχειν στρατείαις τήν
τε πόλιν καὶ τοὺς συμμάχους, ἀπέχωσε τὸν ῥέοντα ποτα-
μὸν διὰ τῆς πόλεως μάλ' ὄντα εὐμεγέθη. ἐμφραχθείσης 5
δὲ τῆς ἀπορροίας ἤρετο τὸ ὕδωρ ὑπέρ τε τῶν ὑπὸ ταῖς
οἰκίαις καὶ ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τῷ τείχει θεμελίων. βρεχο-
μένων δὲ τῶν κάτω πλίνθων καὶ προδιδουσῶν τὰς ἄνω,
τὸ μὲν πρῶτον ἐρρήγνυτο τὸ τεῖχος, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκλί-
νετο. οἱ δὲ χρόνον μέν τινα ξύλα ἀντήρειδον καὶ ἐμηχα-
νῶντο, ὡς μὴ πίπτοι ὁ πύργος· ἐπεὶ δὲ ἡττῶντο τοῦ
ὕδατος, δείσαντες, μὴ πεσόντος πῃ τοῦ κύκλῳ τείχους
δοριάλωτοι γένοιντο, ὡμολόγουν περιαιρήσειν. οἱ δὲ
Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἔφασαν σπείσεσθαι, εἰ μὴ καὶ διοι-
κιοῖντο κατὰ κώμας. οἱ δ' αὖ νομίσαντες ἀνάγκην εἶναι
συνέφασαν καὶ ταῦτα ποιήσειν. οἰομένων δὲ ἀποθανεῖ- 6
σθαι τῶν ἀργολιζόντων καὶ τῶν τοῦ δήμου προστατῶν,
διεπράξατο ὁ πατὴρ παρὰ τοῦ Ἀγησιπόλιδος ἀσφάλειαν
αὐτοῖς γενέσθαι ἀπαλλαττομένοις ἐκ τῆς πόλεως, ἑξήκοντα
οὖσι. καὶ ἀμφοτέρωθεν μὲν τῆς ὁδοῦ ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν
πυλῶν ἔχοντες τὰ δόρατα οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔστασαν, θεώ-
μενοι τοὺς ἐξιόντας. καὶ μισοῦντες αὐτοὺς ὅμως ἀπείχοντο
αὐτῶν ῥᾷον ἢ οἱ βέλτιστοι τῶν Μαντινέων. καὶ τοῦτο μὲν
εἰρήσθω μέγα τεκμήριον πειθαρχίας. ἐκ δὲ τούτου καθῃ- 7
ρέθη μὲν τὸ τεῖχος, διῳκίσθη δ' ἡ Μαντίνεια τετραχῇ,
καθάπερ τὸ ἀρχαῖον ᾤκουν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἤχθοντο,
ὅτι τὰς μὲν ὑπαρχούσας οἰκίας ἔδει καθαιρεῖν, ἄλλας δὲ
οἰκοδομεῖν· ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες τὰς οὐσίας ἐγγύτερον μὲν
ᾤκουν τῶν χωρίων ὄντων αὐτοῖς περὶ τὰς κώμας, ἀριστο-
κρατίᾳ δ' ἐχρῶντο, ἀπηλλαγμένοι δ' ἦσαν τῶν βαρέων δη-
μαγωγῶν, ἥδοντο τοῖς πεπραγμένοις. καὶ ἔπεμπον μὲν
αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ καθ' ἕνα, ἀλλὰ κατὰ κώμην
ἑκάστην ξεναγόν. συνεστρατεύοντο δ' ἐκ τῶν κωμῶν πολὺ
προθυμότερον ἢ ὅτε ἐδημοκρατοῦντο. καὶ τὰ μὲν δὴ
περὶ Μαντινείας οὕτω διεπέπρακτο, σοφωτέρων γενομέ-
νων ταύτῃ γε τῶν ἀνθρώπων τὸ μὴ διὰ τειχῶν ποταμὸν
ποιεῖσθαι.

8 Οἱ δ' ἐκ Φλιοῦντος φεύγοντες αἰσθανόμενοι τοὺς Λακε-
δαιμονίους ἐπισκοποῦντας τῶν συμμάχων ὁποῖοί τινες
ἕκαστοι ἐν τῷ πολέμῳ αὐτοῖς ἐγεγένηντο, καιρὸν ἡγησά-
μενοι ἐπορεύθησαν εἰς Λακεδαίμονα καὶ ἐδίδασκον, ὡς
ἕως μὲν σφεῖς οἴκοι ἦσαν, ἐδέχετό τε ἡ πόλις τοὺς Λακε-
δαιμονίους εἰς τὸ τεῖχος καὶ συνεστρατεύοντο ὅποι ἡγοῖντο·
ἐπεὶ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἐξέβαλον, ὡς ἕπεσθαι μὲν οὐδαμοῖ
ἐθέλοιεν, μόνους δὲ πάντων ἀνθρώπων Λακεδαιμονίους
9 οὐ δέχοιντο εἴσω τῶν πυλῶν. ἀκούσασιν οὖν ταῦτα τοῖς
ἐφόροις ἄξιον ἔδοξεν ἐπιστροφῆς εἶναι. καὶ πέμψαντες
πρὸς τὴν τῶν Φλιασίων πόλιν ἔλεγον, ὡς φίλοι μὲν οἱ
φυγάδες τῇ Λακεδαιμονίων πόλει εἶεν, ἀδικοῦντες δ' οὐδὲν
φεύγοιεν. ἀξιοῦν δ' ἔφασαν μὴ ὑπ' ἀνάγκης, ἀλλὰ παρ'
ἑκόντων διαπράξασθαι κατελθεῖν αὐτούς. ἃ δὴ ἀκούσαν-
τες οἱ Φλιάσιοι ἔδεισαν, μὴ εἰ στρατεύσαιντο ἐπ' αὐτούς,
τῶν ἔνδοθεν παρείησάν τινες αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν. καὶ
γὰρ συγγενεῖς πολλοὶ ἔνδον ἦσαν τῶν φευγόντων καὶ ἄλλως
εὐμενεῖς, καὶ οἷα δὴ ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσι νεωτέρων
τινὲς ἐπιθυμοῦντες πραγμάτων κατάγειν ἐβούλοντο τὴν
10 φυγήν. τοιαῦτα μὲν δὴ φοβηθέντες ἐψηφίσαντο καταδέ-
χεσθαι τοὺς φυγάδας καὶ ἐκείνοις μὲν ἀποδοῦναι τὰ ἐμ-
φανῆ κτήματα, τοὺς δὲ τὰ ἐκείνων πριαμένους ἐκ δημοσίου
τὴν τιμὴν ἀπολαβεῖν· εἰ δέ τι ἀμφίλογον πρὸς ἀλλήλους
γίγνοιτο, δίκῃ διακριθῆναι. καὶ ταῦτα μὲν αὖ περὶ τῶν
Φλιασίων φυγάδων ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐπέπρακτο.
11 Ἐξ Ἀκάνθου δὲ καὶ Ἀπολλωνίας, αἵπερ μέγισται τῶν
περὶ Ὄλυνθον πόλεων, πρέσβεις ἀφίκοντο εἰς Λακεδαί-
μονα. ἀκούσαντες δ' οἱ ἔφοροι ὧν ἕνεκα ἧκον, προσήγαγον
12 αὐτοὺς πρός τε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς συμμάχους. ἔνθα
δὴ Κλειγένης Ἀκάνθιος ἔλεξεν· Ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοί
τε καὶ σύμμαχοι, οἰόμεθα λανθάνειν ὑμᾶς πρᾶγμα μέγα
φυόμενον ἐν τῇ Ἑλλάδι. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης
μεγίστη πόλις Ὄλυνθος, σχεδὸν πάντες ἐπίστασθε. οὗτοι
τῶν πόλεων πολλὰς προσηγάγοντο ἐφ' ᾧτε νόμοις τοῖς
αὐτοῖς χρῆσθαι καὶ συμπολιτεύειν· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν
μειζόνων προσέλαβόν τινας. ἐκ δὲ τούτου ἐπεχείρησαν
καὶ τὰς τῆς Μακεδονίας πόλεις ἐλευθεροῦν ἀπὸ Ἀμύντου

τοῦ Μακεδόνων βασιλέως. ἐπεὶ δὲ εἰσήκουσαν αἱ ἐγγύ- 13
τατα αὐτῶν, ταχὺ καὶ ἐπὶ τὰς πόρρω καὶ μείζους ἐπορεύ-
οντο· καὶ κατελίπομεν ἡμεῖς ἔχοντας ἤδη ἄλλας τε πολλὰς
καὶ Πέλλαν, ἥπερ μεγίστη τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πόλεων· καὶ
Ἀμύνταν δὲ ᾐσθανόμεθα ἀποχωροῦντά τε ἐκ τῶν πόλεων
καὶ ὅσον οὐκ ἐκπεπτωκότα ἤδη ἐκ πάσης Μακεδονίας.
πέμψαντες δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς Ἀπολλωνιάτας οἱ
Ὀλύνθιοι προεῖπον ἡμῖν, ὅτι εἰ μὴ παρεσοίμεθα συστρα-
τευσόμενοι, ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμᾶς ἴοιεν. ἡμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες 14
Λακεδαιμόνιοι, βουλόμεθα μὲν τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆ-
σθαι καὶ αὐτοπολῖται εἶναι· εἰ μέντοι μὴ βοηθήσει τις,
ἀνάγκη καὶ ἡμῖν μετ' ἐκείνων γίγνεσθαι. καίτοι νῦν γ'
ἤδη αὐτοῖς εἰσὶν ὁπλῖται μὲν οὐκ ἐλάττους ὀκτακοσίων,
πελτασταὶ δὲ πολὺ πλείους ἢ τοσοῦτοι· ἱππεῖς γε μέντοι,
ἐὰν καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν γενώμεθα, ἔσονται πλείους ἢ
χίλιοι. κατελίπομεν δὲ καὶ Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν πρέ- 15
σβεις ἤδη αὐτόθι. ἠκούομεν δέ, ὡς καὶ αὐτοῖς Ὀλυνθίοις
ἐψηφισμένον εἴη συμπέμπειν πρέσβεις εἰς ταύτας τὰς
πόλεις περὶ συμμαχίας. καίτοι εἰ τοσαύτη δύναμις προς-
γενήσεται τῇ τε Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων ἰσχύι, ὁρᾶτε, ἔφη,
ὅπως μὴ οὐκέτι εὐμεταχείριστα ἔσται ἐκεῖνα ὑμῖν. ἐπεὶ
δὲ καὶ Ποτίδαιαν ἔχουσιν ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τῆς Παλλήνης
οὖσαν, νομίζετε καὶ τὰς ἐντὸς ταύτης πόλεις ὑπηκόους
ἔσεσθαι αὐτῶν. τεκμήριον δ' ἔτι ἔστω ὑμῖν καὶ τοῦτο,
ὅτι ἰσχυρῶς αὗται αἱ πόλεις πεφόβηνται· μάλιστα γὰρ
μισοῦσαι τοὺς Ὀλυνθίους ὅμως οὐκ ἐτόλμησαν μεθ' ἡμῶν
πρεσβείας πέμπειν διδαξούσας ταῦτα. ἐννοήσατε δὲ καὶ 16
τόδε, πῶς εἰκὸς ὑμᾶς τῆς μὲν Βοιωτίας ἐπιμεληθῆναι,
ὅπως μὴ καθ' ἓν εἴη, πολὺ δὲ μείζονος ἀθροιζομένης δυνά-
μεως ἀμελῆσαι, καὶ ταύτης οὐ κατὰ γῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ
κατὰ θάλατταν ἰσχυρᾶς γιγνομένης. τί γὰρ δὴ καὶ ἐμπο-
δών, ὅπου ξύλα μὲν ναυπηγήσιμα ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ ἐστί,
χρημάτων δὲ πρόσοδοι ἐκ πολλῶν μὲν λιμένων, ἐκ πολλῶν
δ' ἐμπορίων, πολυανθρωπία γε μὴν διὰ τὴν πολυσιτίαν
ὑπάρχει; ἀλλὰ μὴν καὶ γείτονές γ' εἰσὶν αὐτοῖς Θρᾶκες οἱ 17
ἀβασίλευτοι, οἳ θεραπεύουσι μὲν καὶ νῦν ἤδη τοὺς Ὀλυν-
θίους· εἰ δὲ ὑπ' ἐκείνους ἔσονται, πολλὴ καὶ αὕτη δύναμις

*προσγένοιτ᾽ ἂν αὐτοῖς. τούτων μὴν ἀκολουθούντων
τὰ ἐν τῷ Παγγαίῳ χρύσεια χεῖρα ἂν αὐτοῖς ἤδη ὀρέ
καὶ τούτων ἡμεῖς οὐδὲν λέγομεν ὅ,τι οὐκ ἐν τῷ τῶν Ὀλυν-
18 θίων δήμῳ μυριόλεκτόν ἐστι. τό γε μὴν φρόνημα αὐτῶν
τί ἄν τις λέγοι; καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἴσως ἐποίησεν ἅμα τῷ
δύνασθαι καὶ τὰ φρονήματα αὔξεσθαι τῶν ἀνθρώπων.
ἡμεῖς μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοί τε καὶ σύμμαχοι,
ἐξαγγέλλομεν, ὅτι οὕτω κἀκεῖ ἔχει· ὑμεῖς δὲ βουλεύεσθε,
εἰ δοκεῖ ἄξια ἐπιμελείας εἶναι. δεῖ γε μὴν ὑμᾶς καὶ τόδε
εἰδέναι, ὡς ἣν εἰρήκαμεν δύναμιν μεγάλην οὖσαν, οὔπω
δυσπάλαιστός ἐστιν· αἱ γὰρ ἄκουσαι τῶν πόλεων τῆς
πολιτείας κοινωνοῦσαι, αὗται, ἄν τι ἴδωσιν ἀντίπαλον,
19 ταχὺ ἀποστήσονται· εἰ μέντοι συγκλεισθήσονται ταῖς τε
ἐπιγαμίαις καὶ ἐγκτήσεσι παρ᾽ ἀλλήλοις, ἃς ἐψηφισμένοι
εἰσί, καὶ γνώσονται, ὅτι μετὰ τῶν κρατούντων ἕπεσθαι
κερδαλέον ἐστίν, ὥσπερ Ἀρκάδες, ὅταν μεθ᾽ ὑμῶν ἴωσι,
τά τε αὑτῶν σώζουσι καὶ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζουσιν, ἴσως
οὐκέθ᾽ ὁμοίως εὔλυτα ἔσται.*

*20 Λεχθέντων δὲ τούτων ἐδίδοσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς
συμμάχοις λόγον καὶ ἐκέλευον συμβουλεύειν ὅ,τι γιγνώσκοι
τις ἄριστον τῇ Πελοποννήσῳ τε καὶ τοῖς συμμάχοις. ἐκ
τούτου μέντοι πολλοὶ μὲν συνηγόρευον στρατιὰν ποιεῖν,
μάλιστα δὲ οἱ βουλόμενοι χαρίζεσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις,
καὶ ἔδοξε πέμπειν τὸ εἰς τοὺς μυρίους σύνταγμα ἑκάστην
21 πόλιν. λόγοι δὲ ἐγένοντο ἀργύριόν τε ἀντ᾽ ἀνδρῶν ἐξεῖναι
διδόναι τῇ βουλομένῃ τῶν πόλεων, τριώβολον Αἰγιναῖον
κατὰ ἄνδρα, ἱππέας τε εἴ τις παρέχοι, ἀντὶ τεττάρων
22 ὁπλιτῶν τὸν μισθὸν τῷ ἱππεῖ δίδοσθαι· εἰ δέ τις τῶν
πόλεων ἐκλίποι τὴν στρατιάν, ἐξεῖναι Λακεδαιμονίοις
23 ἐπιζημιοῦν στατῆρι κατὰ τὸν ἄνδρα τῆς ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ
ταῦτα ἔδοξεν, ἀναστάντες οἱ Ἀκάνθιοι πάλιν ἐδίδασκον,
ὡς ταῦτα καλὰ μὲν εἴη τὰ ψηφίσματα, οὐ μέντοι δυνατὰ
ταχὺ περανθῆναι. βέλτιον οὖν ἔφασαν εἶναι, ἐν ᾧ αὕτη
ἡ παρασκευὴ ἀθροίζοιτο, ὡς τάχιστα ἄνδρα ἐξελθεῖν
ἄρχοντα καὶ δύναμιν ἐκ Λακεδαίμονός τε, ὅση ἂν ταχὺ
ἐξέλθοι, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων· τούτου γὰρ γενομένου
τάς τε οὔπω προσκεχωρηκυίας πόλεις στῆναι ἂν καὶ τὰς*

βεβιασμένας ἧττον ἂν συμμαχεῖν. δοξάντων δὲ καὶ τού- 24
των ἐκπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι Εὐδαμίδαν καὶ σὺν αὐτῷ νεοδαμώδεις τε καὶ τῶν περιοίκων καὶ τῶν Σκιριτῶν ἄνδρας ὡς δισχιλίους. ὁ μέντοι Εὐδαμίδας ἐξιὼν Φοιβίδαν τὸν ἀδελφὸν ἐδεήθη τῶν ἐφόρων τοὺς ὑπολειπομένους τῶν ἑαυτῷ προσεταγμένων ἀθροίσαντα μετιέναι· αὐτὸς δὲ ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία, ταῖς μὲν δεομέναις τῶν πόλεων φρουροὺς ἔπεμπε, Ποτίδαιαν δὲ καὶ προσέλαβεν ἑκοῦσαν, σύμμαχον ἤδη ἐκείνων οὖσαν, καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει ὥσπερ εἰκὸς τὸν ἐλάττω ἔχοντα δύναμιν.

Ὁ δὲ Φοιβίδας, ἐπεὶ ἠθροίσθησαν αὐτῷ οἱ ὑπολει- 25
φθέντες τοῦ Εὐδαμίδου, λαβὼν αὐτοὺς ἐπορεύετο. ὡς δ' ἐγένοντο ἐν Θήβαις, ἐστρατοπεδεύσαντο μὲν ἔξω τῆς πόλεως περὶ τὸ γυμνάσιον· στασιαζόντων δὲ τῶν Θηβαίων, πολεμαρχοῦντες μὲν ἐτύγχανον Ἰσμηνίας τε καὶ Λεοντιάδης, διάφοροι δὲ ὄντες ἀλλήλοις καὶ ἀρχηγὸς ἑκάτερος τῶν ἑταιριῶν. ὁ μὲν οὖν Ἰσμηνίας διὰ τὸ μῖσος τῶν Λακεδαιμονίων οὐδὲ ἐπλησίαζε τῷ Φοιβίδᾳ· ὁ μέντοι Λεοντιάδης ἄλλως τε ἐθεράπευεν αὐτὸν καὶ ἐπεὶ εἰσῳκειώθη, ἔλεγε
τάδε· Ἔξεστί σοι, ὦ Φοιβίδα, τῇδε τῇ ἡμέρᾳ μέγιστα 26
ἀγαθὰ τῇ σεαυτοῦ πατρίδι ὑπουργῆσαι· ἐὰν γὰρ ἀκολουθήσῃς ἐμοὶ σὺν τοῖς ὁπλίταις, εἰσάξω σε ἐγὼ εἰς τὴν ἀκρόπολιν. τούτου δὲ γενομένου νόμιζε τὰς Θήβας παντάπασιν ὑπὸ τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ ἡμῖν τοῖς ὑμετέροις
φίλοις ἔσεσθαι. καίτοι νῦν μέν, ὡς ὁρᾷς, ἀποκεκήρυκται 27
μηδένα μετὰ σοῦ στρατεύειν Θηβαίων ἐπ' Ὀλυνθίους· ἐὰν δέ γε σὺ ταῦτα μεθ' ἡμῶν πράξῃς, εὐθύς σοι ἡμεῖς πολλοὺς μὲν ὁπλίτας, πολλοὺς δὲ ἱππέας συμπέμψομεν· ὥστε πολλῇ δυνάμει βοηθήσεις τῷ ἀδελφῷ καὶ ἐν ᾧ μέλλει ἐκεῖνος Ὄλυνθον καταστρέφεσθαι, σὺ κατεστραμμένος ἔσῃ
Θήβας, πολὺ μείζω πόλιν Ὀλύνθου. ἀκούσας δὲ ταῦτα 28
ὁ Φοιβίδας ἀνεκουφίσθη· καὶ γὰρ ἦν τοῦ λαμπρόν τι ποιῆσαι πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦ ζῆν ἐραστής, οὐ μέντοι λογιστικός γε οὐδὲ πάνυ φρόνιμος ἐδόκει εἶναι. ἐπεὶ δὲ ὡμολόγησε ταῦτα, προορμῆσαι μὲν αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥσπερ συνεσκευασμένος ἦν εἰς τὸ ἀπιέναι· ἡνίκα δ' ἂν ᾖ καιρός,

πρὸς σὲ ἥξω ἐγώ, ἔφη ὁ Λεοντιάδης, καὶ αὐτός σοι ἡγή-
29 σομαι. ἐν ᾧ δὲ ἡ μὲν βουλὴ ἐκάθητο ἐν τῇ ἐν ἀγορᾷ στοᾷ
διὰ τὸ τὰς γυναῖκας ἐν τῇ Καδμείᾳ θεσμοφοριάζειν, θέρους
δὲ ὄντος καὶ μεσημβρίας πλείστη ἦν ἐρημία ἐν ταῖς ὁδοῖς,
ἐν τούτῳ προσελάσας ἐφ' ἵππου ὁ Λεοντιάδης ἀποστρέφει
τε τὸν Φοιβίδαν καὶ ἡγεῖται εὐθὺς εἰς τὴν ἀκρόπολιν.
καταστήσας δ' ἐκεῖ τὸν Φοιβίδαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ
παραδοὺς τὴν βαλανάγραν αὐτῷ τῶν πυλῶν καὶ εἰπὼν
μηδένα παριέναι εἰς τὴν ἀκρόπολιν ὅντινα μὴ αὐτὸς κε-
λεύοι, εὐθὺς ἐπορεύετο πρὸς τὴν βουλήν. ἐλθὼν δὲ εἶπε
30 τάδε· Ὅτι μέν, ὦ ἄνδρες, Λακεδαιμόνιοι κατέχουσι τὴν
ἀκρόπολιν, μηδὲν ἀθυμεῖτε· οὐδενὶ γάρ φασι πολέμιοι
ἥκειν, ὅστις μὴ πολέμου ἐρᾷ· ἐγὼ δὲ τοῦ νόμου κελεύοντος
ἐξεῖναι πολεμάρχῳ λαβεῖν, εἴ τις δοκεῖ ἄξια θανάτου
ποιεῖν, λαμβάνω τουτονὶ Ἰσμηνίαν ὡς πολεμοποιοῦντα.
καὶ ὑμεῖς δὲ οἱ λοχαγοί τε καὶ οἱ μετὰ τούτων τεταγμένοι
ἀνίστασθε καὶ λαβόντες ἀπάγετε τοῦτον ἔνθα εἴρηται.
31 οἱ μὲν δὴ εἰδότες τὸ πρᾶγμα παρῆσάν τε καὶ ἐπείθοντο
καὶ συνελάμβανον· τῶν δὲ μὴ εἰδότων, ἐναντίων δὲ ὄντων
τοῖς περὶ Λεοντιάδην, οἱ μὲν ἔφευγον εὐθὺς ἔξω τῆς πό-
λεως, δείσαντες μὴ ἀποθάνοιεν· οἱ δὲ καὶ οἴκαδε πρῶτον
ἀπεχώρησαν· ἐπεὶ δὲ εἰργμένον τὸν Ἰσμηνίαν ᾔσθοντο ἐν
τῇ Καδμείᾳ, τότε δὴ ἀπεχώρησαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ
ταὐτὰ γιγνώσκοντες Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ μάλιστα
32 τριακόσιοι. ὡς δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, πολέμαρχον μὲν ἀντὶ
Ἰσμηνίου ἄλλον εἵλοντο, ὁ δὲ Λεοντιάδης εὐθὺς εἰς Λακε-
δαίμονα ἐπορεύετο. εὗρε δ' ἐκεῖ τοὺς μὲν ἐφόρους καὶ
τῆς πόλεως τὸ πλῆθος χαλεπῶς ἔχοντας τῷ Φοιβίδᾳ, ὅτι
οὐ προσταχθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως ταῦτα ἐπεπράχει· ὁ
μέντοι Ἀγησίλαος ἔλεγεν, ὅτι εἰ μὲν βλαβερὰ τῇ Λακεδαί-
μονι πεπραχὼς εἴη, δίκαιος εἴη ζημιοῦσθαι· εἰ δὲ ἀγαθά,
ἀρχαῖον εἶναι νόμιμον ἐξεῖναι τὰ τοιαῦτα αὐτοσχεδιάζειν.
αὐτὸ οὖν τοῦτ', ἔφη, προσήκει σκοπεῖν, πότερον ἀγαθὰ
33 ἢ κακά ἐστι τὰ πεπραγμένα. ἔπειτα μέντοι ὁ Λεοντιάδης
ἐλθὼν εἰς τοὺς ἐκκλήτους ἔλεγε τοιάδε· Ἄνδρες Λακεδαι-
μόνιοι, ὡς μὲν πολεμικῶς ὑμῖν εἶχον οἱ Θηβαῖοι, πρὶν τὰ
νῦν πεπραγμένα γενέσθαι, καὶ ὑμεῖς ἐλέγετε· ἑωρᾶτε γὰρ

ἀεὶ τούτους ταῖς μὲν ὑμετέροις δυσμενέσι φιλικῶς ἔχοντας, ταῖς δ' ὑμετέροις φίλοις ἐχθροὺς ὄντας. οὐκ ἐπὶ μὲν τὸν ἐν Πειραιεῖ δῆμον, πολεμιώτατον ὄντα ὑμῖν, οὐκ ἠθέλησαν συστρατεύειν; Φωκεῦσι δὲ ὅτι ὑμᾶς εὐμενεῖς ὄντας ἑώρων, ἐπεστράτευον; ἀλλὰ μὴν καὶ πρὸς Ὀλυνθίους εἰδότες ὑμᾶς 34
πόλεμον ἐκφέροντας συμμαχίαν ἐποιοῦντο, καὶ ὑμεῖς γε τότε μὲν ἀεὶ προσείχετε τὸν νοῦν, πότε ἀκούσεσθε βιαζομένους αὐτοὺς τὴν Βοιωτίαν ὑφ' αὑτοῖς εἶναι· νῦν δ' ἐπεὶ τάδε πέπρακται, οὐδὲν ὑμᾶς δεῖ Θηβαίους φοβεῖσθαι· ἀλλ' ἀρκέσει ὑμῖν μικρὰ σκυτάλη ὥστ' ἐκεῖθεν πάντα ὑπηρετεῖσθαι ὅσων ἂν δέησθε, ἐὰν ὥσπερ ἡμεῖς ὑμῶν, οὕτως καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐπιμελῆσθε. ἀκούουσι ταῦτα τοῖς Λακε- 35
δαιμονίοις ἔδοξε τήν τε ἀκρόπολιν ὥσπερ κατείληπτο φυλάττειν καὶ Ἰσμηνίᾳ κρίσιν ποιῆσαι. ἐκ δὲ τούτου πέμπουσι δικαστὰς Λακεδαιμονίων μὲν τρεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν συμμαχίδων ἕνα ἀφ' ἑκάστης καὶ μικρᾶς καὶ μεγάλης πόλεως. ἐπεὶ δὲ συνεκαθέζετο τὸ δικαστήριον, τότε δὴ κατηγορεῖτο τοῦ Ἰσμηνίου καὶ ὡς βαρβαρίζοι καὶ ὡς ξένος τῷ Πέρσῃ ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος γεγενημένος εἴη καὶ ὡς τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετειληφὼς εἴη καὶ ὅτι τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ταραχῆς πάσης ἐκεῖνός τε καὶ Ἀνδροκλείδας αἰτιώτατοι εἶεν. ὁ δὲ ἀπελογεῖτο μὲν πρὸς πάντα 36
ταῦτα, οὐ μέντοι ἔπειθέ γε τὸ μὴ οὐ μεγαλοπράγμων τε καὶ κακοπράγμων εἶναι. καὶ ἐκεῖνος μὲν κατεψηφίσθη καὶ ἀποθνήσκει· οἱ δὲ περὶ Λεοντιάδην εἶχόν τε τὴν πόλιν καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔτι πλείω ὑπηρέτουν ἢ προσετάττετο αὐτοῖς. τούτων δὴ πεπραγμένων οἱ Λακεδαιμόνιοι 37
πολὺ δὴ προθυμότερον τὴν εἰς τὴν Ὄλυνθον στρατιὰν συναπέστελλον. καὶ ἐκπέμπουσι Τελευτίαν μὲν ἁρμοστήν, τὴν δ' εἰς τοὺς μυρίους σύνταξιν αὐτοί τε ἅπαντες συνεξέπεμπον καὶ εἰς τὰς συμμαχίδας πόλεις σκυτάλας διέπεμπον κελεύοντες ἀκολουθεῖν Τελευτίᾳ κατὰ τὸ δόγμα τῶν συμμάχων. καὶ οἵ τε ἄλλοι προθύμως τῷ Τελευτίᾳ ὑπηρέτουν, καὶ γὰρ οὐκ ἀχάριστος ἐδόκει εἶναι τοῖς ὑπουργοῦσί τι, καὶ ἡ τῶν Θηβαίων δὲ πόλις, ἅτε καὶ Ἀγησιλάου ὄντος αὐτῷ ἀδελφοῦ, προθύμως συνέπεμψε καὶ ὁπλίτας καὶ ἱππέας. ὁ δὲ σπεύδων μὲν οὐ μάλα ἐπορεύετο, 38

*ἐπιμελόμενος δὲ τοῦ τε μὴ ἀδικῶν τοὺς φίλους πορεύε-
σθαι καὶ τοῦ ὡς πλείστην δύναμιν ἀθροίζειν. προέπεμπε
δὲ καὶ πρὸς Ἀμύνταν καὶ ἠξίου αὐτὸν καὶ ξένους μισθοῦ-
σθαι καὶ τοῖς πλησίον βασιλεῦσι χρήματα διδόναι, ὡς
συμμάχους εἶναι, εἴπερ βούλοιτο τὴν ἀρχὴν ἀναλαβεῖν.
ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Δέρδαν, τὸν Ἐλιμίας ἄρχοντα, διδά-
σκων, ὅτι οἱ Ὀλύνθιοι κατεστραμμένοι τὴν μείζω δύναμιν
Μακεδονίας εἶεν καὶ οὐκ ἀνήσουσι τὴν ἐλάττω, εἰ μή τις
39 αὐτοὺς παύσει τῆς ὕβρεως. ταῦτα δὲ ποιῶν μάλα πολλὴν
ἔχων στρατιὰν ἀφίκετο εἰς τὴν ἑαυτῶν συμμαχίδα. ἐπεὶ
δ' ἦλθεν εἰς τὴν Ποτίδαιαν, ἐκεῖθεν συνταξάμενος ἐπο-
ρεύετο εἰς τὴν πολεμίαν. καὶ πρὸς μὲν τὴν πόλιν ἰὼν
οὔτ' ἔκαεν οὔτ' ἔκοπτε, νομίζων, εἴ τι ποιήσειε τούτων,
ἐμποδὼν ἂν αὐτῷ πάντα γίγνεσθαι καὶ προσιόντι καὶ
ἀπιόντι· ὁπότε δὲ ἀναχωροίη ἀπὸ τῆς πόλεως, τότε ὀρθῶς
ἔχειν κόπτοντα τὰ δένδρα ἐμποδὼν καταβάλλειν, εἴ τις
40 ὄπισθεν ἐπίοι. ὡς δὲ ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς πόλεως οὐδὲ δέκα
στάδια, ἔθετο τὰ ὅπλα εὐώνυμον μὲν αὐτὸς ἔχων, οὕτω
γὰρ συνέβαινεν αὐτῷ κατὰ τὰς πύλας ἰέναι ᾗ ἐξῄεσαν οἱ
πολέμιοι, ἡ δὲ ἄλλη φάλαγξ τῶν συμμάχων ἀπετέτατο
πρὸς τὸ δεξιόν. καὶ τῶν ἱππέων δὲ τοὺς μὲν Λάκωνας
καὶ τοὺς Θηβαίους καὶ ὅσοι τῶν Μακεδόνων παρῆσαν ἐπὶ
τῷ δεξιῷ ἐτάξατο, παρὰ δὲ αὐτῷ εἶχε Δέρδαν τε καὶ τοὺς
ἐκείνου ἱππέας ὡς εἰς τετρακοσίους διά τε τὸ ἄγασθαι
τοῦτο τὸ ἱππικὸν καὶ διὰ τὸ θεραπεύειν τὸν Δέρδαν, ὡς
41 ἡδόμενος παρείη. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ἐλθόντες ἀντι-
παρετάξαντο ὑπὸ τῷ τείχει, συσπειραθέντες αὐτῶν οἱ
ἱππεῖς ἐμβάλλουσι κατὰ τοὺς Λάκωνας καὶ Βοιωτούς. καὶ
Πολύχαρμόν τε τὸν Λακεδαιμόνιον ἵππαρχον καταβάλλου-
σιν ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ κείμενον πάμπολλα κατέτρωσαν
καὶ ἄλλους ἀπέκτειναν καὶ τέλος τρέπονται τὸ ἐπὶ τῷ
δεξιῷ κέρατι ἱππικόν. φευγόντων δὲ τῶν ἱππέων ἐνέκλινε
καὶ τὸ ἐχόμενον πεζὸν αὐτῶν καὶ ὅλον δ' ἂν ἐκινδύνευσεν
ἡττηθῆναι τὸ στράτευμα, εἰ μὴ Δέρδας ἔχων τὸ ἑαυτοῦ
ἱππικὸν εὐθὺς πρὸς τὰς πύλας τῶν Ὀλυνθίων ἤλασεν.
ἐπῄει δὲ καὶ ὁ Τελευτίας σὺν τοῖς περὶ ἑαυτὸν ἐν τάξει.
42 ὡς δὲ ταῦτα ᾔσθοντο οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, δείσαντες, μὴ*

ἀποκλεισθεῖεν τῶν πυλῶν, ἀναστρέψαντες ἀπεχώρουν
πολλῇ σπουδῇ. ἔνθα δὴ ὁ Δέρδας παρελαύνοντας παμ-
πόλλους ἱππέας αὐτῶν ἀπέκτεινεν. ἀπεχώρησαν δὲ καὶ
οἱ πεζοὶ τῶν Ὀλυνθίων εἰς τὴν πόλιν· οὐ μέντοι πολλοὶ
αὐτῶν ἀπέθανον, ἅτε ἐγγὺς τοῦ τείχους ὄντος. ἐπεὶ δὲ 43
τρόπαιόν τε ἐστάθη καὶ ἡ νίκη αὕτη τῷ Τελευτίᾳ ἐγεγέ-
νητο, ἀπιὼν δὴ ἔκοπτε τὰ δένδρα. καὶ τοῦτο μὲν στρα-
τευσάμενος τὸ θέρος διῆκε καὶ τὸ Μακεδονικὸν στράτευμα
καὶ τὸ τοῦ Δέρδα· πολλάκις μέντοι καὶ οἱ Ὀλύνθιοι κατα-
θέοντες εἰς τὰς τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίδας πόλεις
ἐλεηλάτουν καὶ ἄνδρας ἀπεκτίννυον.

Ἅμα δὲ τῷ ἦρι ὑποφαινομένῳ οἱ μὲν Ὀλύνθιοι ἱππεῖς 3
ὄντες ὡς ἑξακόσιοι κατεδεδραμήκεσαν εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν
ἅμα μεσημβρίᾳ καὶ διεσπαρμένοι ἐλεηλάτουν· ὁ δὲ Δέρδας
ἐτύγχανε ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφιγμένος μετὰ τῶν ἱππέων τῶν
ἑαυτοῦ καὶ ἀριστοποιούμενος ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ. ὡς δ'
εἶδε τὴν καταδρομήν, ἡσυχίαν εἶχε, τούς θ' ἵππους ἐπε-
σκευασμένους καὶ τοὺς ἀμβάτας ἐξωπλισμένους ἔχων.
ἐπειδὴ δὲ καταφρονητικῶς οἱ Ὀλύνθιοι καὶ εἰς τὸ προά-
στειον καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πύλας ἤλαυνον, τότε δὴ συντε-
ταγμένους ἔχων ἐξελαύνει. οἱ δὲ ὡς εἶδον, εἰς φυγὴν 2
ὥρμησαν. ὁ δ' ὡς ἅπαξ ἐτρέψατο, οὐκ ἀνῆκεν ἐνενήκοντα
στάδια διώκων καὶ ἀποκτιννύς, ἕως πρὸς αὐτὸ κατεδίωξε
τῶν Ὀλυνθίων τὸ τεῖχος. καὶ ἐλέγετο ὁ Δέρδας ἀποκτεῖναι
ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ περὶ ὀγδοήκοντα ἱππέας. καὶ ἀπὸ τού-
του τειχήρεις τε μᾶλλον ἦσαν οἱ πολέμιοι καὶ τῆς χώρας
ὀλίγην παντελῶς εἰργάζοντο. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου 3
καὶ τοῦ Τελευτίου ἐστρατευμένου πρὸς τὴν τῶν Ὀλυνθίων
πόλιν, ὡς εἴ τι δένδρον ὑπόλοιπον ἢ τι εἰργασμένον τοῖς
πολεμίοις φθείροι, ἐξελθόντες οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς ἥσυχοι
πορευόμενοι διέβησαν τὸν παρὰ τὴν πόλιν ῥέοντα ποτα-
μὸν καὶ ἐπορεύοντο ἡσυχῇ πρὸς τὸ ἐναντίον στράτευμα.
ὡς δ' εἶδεν ὁ Τελευτίας, ἀγανακτήσας τῇ τόλμῃ αὐτῶν
εὐθὺς Τλημονίδαν τὸν τῶν πελταστῶν ἄρχοντα δρόμῳ
φέρεσθαι εἰς αὐτοὺς ἐκέλευσεν. οἱ δὲ Ὀλύνθιοι ὡς εἶδον 4
προθέοντας τοὺς πελταστάς, ἀναστρέψαντες ἀπεχώρουν
ἥσυχοι καὶ διέβησαν πάλιν τὸν ποταμόν. οἱ δ' ἠκολούθουν

μάλα θρασέως καὶ ὡς φεύγουσι διώξαντες ἐπιδιέβαινον.
ἔνθα δὴ οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, ἡνίκα ἔτι εὐχείρωτοι αὐτοῖς
ἐδόκουν εἶναι οἱ διαβεβηκότες, ἀναστρέψαντες ἐμβάλλουσιν
αὐτοῖς καὶ αὐτόν τε ἀπέκτειναν τὸν Τλημονίδαν καὶ τῶν
5 ἄλλων πλείους ἢ ἑκατόν. ὁ δὲ Τελευτίας ὡς εἶδε τὸ γιγνό-
μενον, ὀργισθεὶς ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα ἦγε μὲν ταχὺ τοὺς
ὁπλίτας, διώκειν δὲ καὶ τοὺς πελταστὰς ἐκέλευε καὶ τοὺς
ἱππέας καὶ μὴ ἀνιέναι. πολλοὶ μὲν δὴ καὶ ἄλλοι τοῦ καιροῦ
ἐγγυτέρω τείχους διώξαντες κακῶς ἀπεχώρησαν, καὶ ἐκεῖνοι
δ' ἐπεὶ ἀπὸ τῶν πύργων ἐβάλλοντο, ἀποχωρεῖν τε ἠναγ-
6 κάζοντο τεθορυβημένως καὶ προφυλάττεσθαι τὰ βέλη. ἐν
τούτῳ δὴ οἱ Ὀλύνθιοι ἐπεξελαύνουσι μὲν τοὺς ἱππεῖς,
ἐβοήθουν δὲ καὶ οἱ πελτασταί· τέλος δὲ καὶ οἱ ὁπλῖται
ἐπεξέθεον καὶ τεταραγμένῃ τῇ φάλαγγι προσπίπτουσι.
καὶ ὁ μὲν Τελευτίας ἐνταῦθα μαχόμενος ἀποθνήσκει. τού-
του δὲ γενομένου εὐθὺς καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἐνέκλιναν καὶ
οὐδεὶς ἔτι ἵστατο, ἀλλὰ πάντες ἔφευγον, οἱ μὲν ἐπὶ Σπαρ-
τώλου, οἱ δὲ ἐπὶ Ἀκάνθου, οἱ δὲ εἰς Ἀπολλωνίαν, οἱ πλεῖ-
στοι δὲ εἰς Ποτίδαιαν. ὡς δ' ἄλλος ἄλλῃ ἔφευγον, οὕτω
καὶ οἱ πολέμιοι ἄλλος ἄλλοσε διώκοντες παμπληθεῖς ἀπέ-
κτειναν ἀνθρώπους καὶ ὅ,τιπερ ὄφελος ἦν τοῦ στρατεύ-
ματος.
7 Ἐκ μέντοι γε τῶν τοιούτων παθῶν ἐγώ φημι ἀνθρώ-
πους παιδεύεσθαι μάλιστα μὲν οὖν, ὡς οὐδ' οἰκέτας χρὴ
ὀργῇ κολάζειν· πολλάκις γὰρ καὶ δεσπόται ὀργιζόμενοι
μείζω κακὰ ἔπαθον ἢ ἐποίησαν· ἀτὰρ ἀντιπάλοις τὸ μετ'
ὀργῆς ἀλλὰ μὴ γνώμῃ προσφέρεσθαι ὅλον ἁμάρτημα. ἡ
μὲν γὰρ ὀργὴ ἀπρονόητον, ἡ δὲ γνώμη σκοπεῖ οὐδὲν ἧττον,
μή τι πάθῃ, ἢ ὅπως βλάψῃ τι τοὺς πολεμίους.
8 Τοῖς δ' οὖν Λακεδαιμονίοις, ἐπεὶ ἤκουσαν τὸ πρᾶγμα,
βουλευομένοις ἐδόκει οὐ φαύλην πεμπτέον δύναμιν εἶναι,
ὅπως τό τε φρόνημα τῶν νενικηκότων κατασβεσθείη καὶ
μὴ μάτην τὰ πεποιημένα γένοιτο. οὕτω δὴ γνόντες ἡγε-
μόνα μὲν Ἀγησίπολιν τὸν βασιλέα ἐκπέμπουσι, μετ' αὐτοῦ
δὲ ὥσπερ Ἀγησιλάου εἰς τὴν Ἀσίαν τριάκοντα Σπαρτιατῶν.
9 πολλοὶ δὲ αὐτῷ καὶ τῶν περιοίκων ἐθελονταὶ καλοὶ κἀγα-
θοὶ ἠκολούθουν καὶ ξένοι τῶν τροφίμων καλουμένων καὶ

νόθοι τῶν Σπαρτιατῶν, μάλα εὐειδεῖς τε καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καλῶν οὐκ ἄπειροι. συνεστρατεύοντο δὲ καὶ ἐκ τῶν συμμαχίδων πόλεων ἐθελονταὶ καὶ Θετταλῶν γε ἱππεῖς, γνωσθῆναι τῷ Ἀγησιπόλιδι βουλόμενοι, καὶ Ἀμύντας δὲ καὶ Δέρδας ἔτι προθυμότερον ἢ πρόσθεν. Ἀγησίπολις μὲν δὴ ταῦτα πράττων ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ὄλυνθον.

Ἡ δὲ τῶν Φλιασίων πόλις, ἐπαινεθεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ 10
Ἀγησιπόλιδος, ὅτι πολλὰ καὶ ταχέως αὐτῷ χρήματα εἰς τὴν στρατιὰν ἔδοσαν, νομίζουσα δ' ἔξω ὄντος Ἀγησιπόλιδος οὐκ ἂν ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτοὺς Ἀγησίλαον οὐδ' ἂν γενέσθαι ὥστε ἅμα ἀμφοτέρους τοὺς βασιλέας ἔξω Σπάρτης εἶναι, θρασέως οὐδὲν τῶν δικαίων ἐποίουν τοῖς κατεληλυθόσιν. οἱ μὲν γὰρ δὴ φυγάδες ἠξίουν τὰ ἀμφίλογα ἐν ἴσῳ δικαστηρίῳ κρίνεσθαι· οἱ δὲ ἠνάγκαζον ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διαδικάζεσθαι. λεγόντων δὲ τῶν κατεληλυθότων καὶ τίς αὕτη δίκη εἴη, ὅπου αὐτοὶ οἱ ἀδικοῦντες δικάζοιεν, οὐδὲν εἰσήκουον. ἐκ τούτου μέντοι ἔρχονται εἰς Λακεδαί- 11
μονα οἱ κατελθόντες κατηγορήσοντες τῆς πόλεως, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν οἴκοθεν συνηκολούθουν λέγοντες, ὅτι πολλοῖς καὶ τῶν πολιτῶν οὐ δοκοῖεν δίκαια πάσχειν. ἀγανακτήσασα δὲ τούτοις τῶν Φλιασίων ἡ πόλις ἐζημίωσε πάντας ὅσοι μὴ πεμπούσης τῆς πόλεως ἦλθον εἰς Λακεδαίμονα. οἱ δὲ ζημιωθέντες οἴκαδε μὲν ὤκνουν ἀπιέναι, 12
μένοντες δ' ἐδίδασκον, ὡς οὗτοι μὲν εἴησαν οἱ βιαζόμενοι ταῦτα, οἵπερ σφᾶς τε ἐξέβαλον καὶ Λακεδαιμονίους ἀπέκλεισαν, οὗτοι δὲ οἱ πριάμενοί τε τὰ σφέτερα καὶ βιαζόμενοι μὴ ἀποδιδόναι, οὗτοι δὲ καὶ νῦν διαπεπραγμένοι εἰσὶ ζημιωθῆναι σφᾶς τοὺς εἰς Λακεδαίμονα ἐλθόντας, ὅπως τοῦ λοιποῦ μηδεὶς τολμῴη ἰέναι δηλώσων τὰ ἐν τῇ πόλει γιγνόμενα. τῷ δ' ὄντι ὑβρίζειν δοκούντων τῶν Φλια- 13
σίων φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ ἔφοροι. ἦν δὲ οὐ τῷ Ἀγησιλάῳ ἀχθομένῳ ταῦτα· καὶ γὰρ τῷ μὲν πατρὶ αὐτοῦ Ἀρχιδάμῳ ξένοι ἦσαν οἱ περὶ Ποδάνεμον καὶ τότε τῶν κατεληλυθότων ἦσαν· αὐτῷ δὲ οἱ ἀμφὶ Προκλέα τὸν Ἱππονίκου. ὡς δὲ τῶν διαβατηρίων γενομένων οὐκ ἔμελλεν, 14
ἀλλ' ἐπορεύετο, πολλαὶ πρεσβεῖαι ἀπήντων καὶ χρήματα ἐδίδοσαν, ὥστε μὴ ἐμβάλλειν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐχ

ἵνα ἀδικοίη, στρατεύοιτο, ἀλλ᾽ ὅπως τοῖς ἀδικουμένοις
15 βοηθήσειεν. οἱ δὲ τελευτῶντες πάντα ἔφασκον ποιήσειν
ἐδέοντό τε μὴ ἐμβάλλειν. ὁ δὲ πάλιν ἔλεγεν, ὡς οὐκ ἂν
πιστεύσειε λόγοις, καὶ γὰρ τὸ πρότερον ψεύσασθαι αὐτούς,
ἀλλ᾽ ἔργου τινὸς πιστοῦ δεῖν ἔφη. ἐρωτώμενος δέ, Καὶ τί
τοῦτ᾽ ἂν εἴη; πάλιν ἀπεκρίνατο, Ὅπερ καὶ πρόσθεν, ἔφη,
ποιήσαντες οὐδὲν ὑφ᾽ ἡμῶν ἠδικήθητε. τοῦτο δὲ ἦν τὴν
16 ἀκρόπολιν παραδοῦναι. οὐκ ἐθελόντων δὲ αὐτῶν τοῦτο
ποιεῖν ἐνέβαλέ τε εἰς τὴν χώραν καὶ ταχὺ περιτειχίσας
ἐπολιόρκει αὐτούς. πολλῶν δὲ λεγόντων Λακεδαιμονίων,
ὡς ὀλίγων ἕνεκεν ἀνθρώπων πόλει ἀπεχθάνοιντο πλέον
πεντακισχιλίων ἀνδρῶν· καὶ γὰρ δὴ ὅπως τοῦτ᾽ ἔνδηλον
εἴη, οἱ Φλιάσιοι ἐν τῷ φανερῷ τοῖς ἔξω ἐξεκλησίαζον· ὁ
17 μέντοι Ἀγησίλαος πρὸς τοῦτο ἀντεμηχανήσατο. ὁπότε
γὰρ ἐξίοιεν ἢ διὰ φιλίαν ἢ διὰ συγγένειαν τῶν φυγάδων,
ἐδίδασκε συσσίτιά τε αὐτῶν κατασκευάζειν καὶ εἰς τὰ ἐπι-
τήδεια ἱκανὸν διδόναι, ὁπόσοι γυμνάζεσθαι ἐθέλοιεν· καὶ
ὅπλα δὲ ἐκπορίζειν ἅπασι τούτοις διεκελεύετο καὶ μὴ
ὀκνεῖν εἰς ταῦτα χρήματα δανείζεσθαι. οἱ δὲ ταῦτα ὑπηρε-
τοῦντες ἀπέδειξαν πλείους χιλίων ἀνδρῶν ἄριστα μὲν τὰ
σώματα ἔχοντας, εὐτάκτους δὲ καὶ εὐοπλοτάτους· ὥστε
τελευτῶντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔλεγον, ὡς τοιούτων δέοιντο
συστρατιωτῶν.

18 Καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ περὶ ταῦτα ἦν. ὁ δὲ Ἀγησί-
πολις εὐθὺς ἐκ τῆς Μακεδονίας προσιὼν ἔθετο πρὸς τῇ
πόλει τῶν Ὀλυνθίων τὰ ὅπλα. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντεξῄει
αὐτῷ, τότε τῆς Ὀλυνθίας εἴ τι ὑπόλοιπον ἦν ἐδῄου καὶ
εἰς τὰς συμμαχίδας ἰὼν αὐτῶν ἔφθειρε τὸν σῖτον· Τορώνην
19 δὲ καὶ προσβαλὼν εἷλε κατὰ κράτος. ἐν δὲ τούτοις ὄντα
κατὰ θέρους ἀκμὴν καῦμα πυριφλεγὲς λαμβάνει αὐτόν.
ὡς δὲ πρόσθεν ἑωρακότα τὸ ἐν Ἀφύτει τοῦ Διονύσου ἱερὸν
ἔρως αὐτὸν τότ᾽ ἔσχε τῶν τε σκιερῶν σκηνημάτων καὶ τῶν
λαμπρῶν καὶ ψυχρῶν ὑδάτων. ἐκομίσθη μὲν οὖν ἐκεῖσε
ἔτι ζῶν, ὅμως μέντοι ἑβδομαῖος ἀφ᾽ οὗ ἔκαμεν ἔξω τοῦ
ἱεροῦ ἐτελεύτησε. καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐν μέλιτι τεθεὶς καὶ
κομισθεὶς οἴκαδε ἔτυχε τῆς βασιλικῆς ταφῆς.

20 Ἀγησίλαος δὲ τοῦτο ἀκούσας οὐχ ᾗ τις ἂν ᾤετο ἐφήσθη

ς ἀντιπάλῳ, ἀλλὰ καὶ ἐδάκρυσε καὶ ἐπόθησε τὴν συνου-
ίαν. συσκηνοῦσι μὲν γὰρ δὴ βασιλεῖς ἐν τῷ αὐτῷ, ὅταν
ἴκοι ὦσιν· ὁ δὲ Ἀγησίπολις τῷ Ἀγησιλάῳ ἱκανὸς μὲν ἦν
αὶ ἡβητικῶν καὶ θηρευτικῶν καὶ ἱππικῶν καὶ παιδικῶν
όγων μετέχειν· πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὑπῃδεῖτο αὐτὸν ἐν
ῇ συσκηνίᾳ, ὥσπερ εἰκὸς πρεσβύτερον. καὶ οἱ μὲν Λακε-
αιμόνιοι ἀντ' ἐκείνου Πολυβιάδην ἁρμοστὴν ἐπὶ τὴν Ὄλυν-
ον ἐκπέμπουσιν.

Ὁ δ' Ἀγησίλαος ἤδη μὲν ὑπερέβαλε τὸν χρόνον, ὅσου 21
λέγετο ἐν τῷ Φλιοῦντι σῖτος εἶναι· τοσοῦτον γὰρ ἐγκρά-
εια γαστρὸς διαφέρει, ὥστε οἱ Φλιάσιοι τὸν ἥμισυν
ηφισάμενοι σῖτον τελεῖν ἢ πρόσθεν καὶ ποιοῦντες τοῦτο
ὸν διπλάσιον τοῦ εἰκότος χρόνον πολιορκούμενοι διήρ-
εσαν. καὶ τόλμα δὲ ἀτολμίας ἔσθ' ὅτε τοσοῦτον διαφέρει, 22
ὥστε Δελφίων τις, λαμπρὸς δοκῶν εἶναι, λαβὼν πρὸς αὐτὸν
ριακοσίους ἄνδρας Φλιασίων ἱκανὸς μὲν ἦν κωλύειν τοὺς
ουλομένους εἰρήνην ποιεῖσθαι, ἱκανὸς δὲ οἷς ἠπίστει
ἵρξας φυλάττειν, ἐδύνατο δὲ εἴς τε τὰς φυλακὰς ἀναγκά-
ειν τὸ πλῆθος ἰέναι καὶ τούτους ἐφοδεύων πιστοὺς παρέ-
εσθαι. πολλάκις δὲ μεθ' ὧν εἶχε περὶ αὐτὸν καὶ ἐκθέων
πέκρουε φύλακας ἄλλοτ' ἄλλῃ τοῦ περιτετειχισμένου
ύκλου. ἐπεὶ μέντοι οἱ ἐπίλεκτοι οὗτοι πάντα τρόπον 23
ητοῦντες οὐχ εὕρισκον σῖτον ἐν τῇ πόλει, ἐκ τούτου δὴ
έμψαντες πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ἐδέοντο σπείσασθαι πρε-
βείαν εἰς Λακεδαίμονα ἰοῦσι· δεδόχθαι γὰρ σφίσιν ἔφασαν
πιτρέπειν τοῖς τέλεσι τῶν Λακεδαιμονίων χρήσασθαι τῇ
όλει ὅ,τι βούλοιντο. ὁ δὲ ὀργισθείς, ὅτι ἄκυρον αὐτὸν 24
ποίουν, πέμψας μὲν πρὸς τοὺς οἴκοι φίλους διεπράξατο
αυτῷ ἐπιτραπῆναι τὰ περὶ Φλιοῦντος, ἐσπείσατο δὲ τῇ
ρεσβείᾳ. φυλακῇ δὲ ἔτι ἰσχυροτέρᾳ ἢ πρότερον ἐφύ-
αττεν, ἵνα μηδεὶς τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐξίοι. ὅμως μέντοι
γε Δελφίων καὶ στιγματίας τις μετ' αὐτοῦ, ὃς πολλὰ
φείλετο ὅπλα τῶν πολιορκούντων, ἀπέδρασαν νύκτωρ.
πεὶ δὲ ἦκον ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ἡ 25
όλις ἐπιτρέποι Ἀγησιλάῳ διαγνῶναι τὰ ἐν Φλιοῦντι ὅπως
ὐτῷ δοκοίη, Ἀγησίλαος δὴ οὕτως ἔγνω, πεντήκοντα μὲν
ἄνδρας τῶν κατεληλυθότων, πεντήκοντα δὲ τῶν οἴκοθεν

πρῶτον μὲν ἀνακρῖναι ὅντινά τε ζῆν ἐν τῇ πόλει καὶ ὅντινα ἀποθανεῖν δίκαιον εἴη· ἔπειτα δὲ νόμους θεῖναι, καθ᾽ οὓς πολιτεύσοιντο· ἕως δ᾽ ἂν ταῦτα διαπράξωνται, φυλακὴν καὶ μισθὸν τοῖς φρουροῖς ἓξ μηνῶν κατέλιπε. ταῦτα δὲ ποιήσας τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν οἴκαδε ἀπήγαγε. καὶ τὰ μὲν περὶ Φλιοῦντα οὕτως αὖ ἐπετελέσθη ἐν ὀκτὼ μησὶ καὶ ἐνιαυτῷ.

26 *Καὶ ὁ Πολυβιάδης δὲ παντάπασι κακῶς ἔχοντας λιμῷ τοὺς Ὀλυνθίους διὰ τὸ μήτε ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν μήτε κατὰ θάλατταν εἰσάγεσθαι σῖτον αὐτοῖς ἠνάγκασε πέμψαι εἰς Λακεδαίμονα περὶ εἰρήνης. οἱ δ᾽ ἐλθόντες πρέσβεις αὐτοκράτορες συνθήκας ἐποιήσαντο τὸν αὐτὸν μὲν ἐχθρὸν καὶ φίλον Λακεδαιμονίοις νομίζειν, ἀκολουθεῖν δὲ ὅποι ἂν ἡγῶνται καὶ σύμμαχοι εἶναι. καὶ ὀμόσαντες ταύταις ἐμμενεῖν οὕτως ἀπῆλθον οἴκαδε.*

27 *Προκεχωρηκότων δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις ὥστε Θηβαίους μὲν καὶ τοὺς ἄλλους Βοιωτοὺς παντάπασιν ἐπ᾽ ἐκείνοις εἶναι, Κορινθίους δὲ πιστοτάτους γεγενῆσθαι, Ἀργείους δὲ τεταπεινῶσθαι διὰ τὸ μηδὲν ἔτι ὠφελεῖν αὐτοὺς τῶν μηνῶν τὴν ὑποφοράν, Ἀθηναίους δὲ ἠρημῶσθαι, τῶν δ᾽ αὖ συμμάχων κεκολασμένων οἳ δυσμενῶς εἶχον αὐτοῖς, παντάπασιν ἤδη καλῶς καὶ ἀσφαλῶς ἡ ἀρχὴ ἐδόκει αὐτοῖς κατεσκευάσθαι.*

4 *Πολλὰ μὲν οὖν ἄν τις ἔχοι καὶ ἄλλα λέγειν καὶ Ἑλληνικὰ καὶ βαρβαρικά, ὡς θεοὶ οὔτε τῶν ἀσεβούντων οὔτε τῶν ἀνόσια ποιούντων ἀμελοῦσι· νῦν γε μὴν λέξω τὰ προκείμενα. Λακεδαιμόνιοί τε γὰρ οἱ ὀμόσαντες αὐτονόμους ἐάσειν τὰς πόλεις τὴν ἐν Θήβαις ἀκρόπολιν κατασχόντες ὑπ᾽ αὐτῶν μόνων τῶν ἀδικηθέντων ἐκολάσθησαν, πρῶτον οὐδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς τῶν πώποτε ἀνθρώπων κρατηθέντες, τούς τε τῶν πολιτῶν εἰσαγαγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτοὺς καὶ βουληθέντας Λακεδαιμονίοις δουλεύειν τὴν πόλιν, ὥστε αὐτοὶ τυραννεῖν, τὴν τούτων ἀρχὴν ἑπτὰ μόνον τῶν φυγόντων ἤρκεσαν καταλῦσαι. ὡς δὲ τοῦτ᾽ ἐγένετο, διηγήσομαι.*

2 *Ἦν τις Φυλλίδας, ὃς ἐγραμμάτευε τοῖς περὶ Ἀρχίαν πολεμάρχοις, καὶ τἆλλα ὑπηρέτει, ὡς ἐδόκει, ἄριστα.*

τούτῳ δ' ἀφιγμένῳ Ἀθήναζε κατὰ πρᾶξίν τινα καὶ πρόσθεν
γνώριμος ὢν Μέλων τῶν Ἀθήναζε πεφευγότων Θηβαίων
συγγίγνεται καὶ διαπυθόμενος μὲν τὴν περὶ Ἀρχίαν τε τὸν
πολεμαρχοῦντα καὶ τὴν περὶ Φίλιππον τυραννίδα, γνοὺς
δὲ μισοῦντα αὐτὸν ἔτι μᾶλλον αὐτοῦ τὰ οἴκοι πιστὰ δοὺς
καὶ λαβὼν συνέθετο, ὡς δεῖ ἕκαστα γίγνεσθαι. ἐκ δὲ τού- 3
του προσλαβὼν ὁ Μέλων ἓξ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους τῶν
φευγόντων ξιφίδια ἔχοντας καὶ ἄλλο ὅπλον οὐδὲν ἔρχεται
πρῶτον μὲν εἰς τὴν χώραν νυκτός· ἔπειτα δὲ ἡμερεύσαντες
ἔν τινι τόπῳ ἐρήμῳ πρὸς τὰς πύλας ἦλθον, ὡς δὴ ἐξ ἀγροῦ
ἀπιόντες, ἡνίκαπερ οἱ ἀπὸ τῶν ἔργων ὀψιαίτατοι. ἐπεὶ δ'
εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, διενυκτέρευσαν μὲν ἐκείνην τὴν
νύκτα παρα Χάρωνί τινι καὶ τὴν ἐπιοῦσαν δὲ ἡμέραν διη-
μέρευσαν. ὁ μὲν οὖν Φυλλίδας τά τε ἄλλα ἐπεμελεῖτο 4
τοῖς πολεμάρχοις, ὡς Ἀφροδίσια ἄγουσιν ἐπ' ἐξόδῳ τῆς
ἀρχῆς, καὶ δὴ καὶ γυναῖκας πάλαι ὑπισχνούμενος ἄξειν
αὐτοῖς τὰς σεμνοτάτας καὶ καλλίστας τῶν ἐν Θήβαις τότε
ἔφη ἄξειν. οἱ δέ, ἦσαν γὰρ τοιοῦτοι, μάλα ἡδέως προσε-
δέχοντο νυκτερεύειν. ἐπεὶ δὲ ἐδείπνησάν τε καὶ συμπρο- 5
θυμουμένου ἐκείνου ταχὺ ἐμεθύσθησαν, πάλαι κελευόν-
των ἄγειν τὰς ἑταίρας, ἐξελθὼν ἤγαγε τοὺς περὶ Μέλωνα,
τρεῖς μὲν στείλας ὡς δεσποίνας, τοὺς δὲ ἄλλους ὡς θερα-
παίνας. κἀκείνους μὲν εἰσήγαγεν εἰς τὸ ταμιεῖον τοῦ 6
πολεμαρχείου, αὐτὸς δ' εἰσελθὼν εἶπε τοῖς περὶ Ἀρχίαν,
ὅτι οὐκ ἂν φασιν εἰσελθεῖν αἱ γυναῖκες, εἴ τις τῶν διακό-
νων ἔνδον ἔσοιτο. ἔνθεν οἱ μὲν ταχὺ ἐκέλευον πάντας
ἐξιέναι, ὁ δὲ Φυλλίδας δοὺς οἶνον εἰς ἑνὸς τῶν διακόνων
ἐξέπεμψεν αὐτούς. ἐκ δὲ τούτου εἰσήγαγε τὰς ἑταίρας δὴ
καὶ ἐκάθιζε παρ' ἑκάστῳ. ἦν δὲ σύνθημα, ἐπεὶ καθί-
ζοιντο, παίειν εὐθὺς ἀνακαλυψαμένους. οἱ μὲν δὴ οὕτως 7
λέγουσιν αὐτοὺς ἀποθανεῖν, οἱ δὲ καὶ ὡς κωμαστὰς εἰσελ-
θόντας τοὺς ἀμφὶ Μέλωνα ἀποκτεῖναι τοὺς πολεμάρχους.
λαβὼν δὲ ὁ Φυλλίδας τρεῖς αὐτῶν ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν τοῦ
Λεοντιάδου οἰκίαν· κόψας δὲ τὴν θύραν εἶπεν, ὅτι παρὰ
τῶν πολεμάρχων ἀπαγγεῖλαί τι βούλοιτο. ὁ δὲ ἐτύγχανε
μὲν χωρὶς κατακείμενος ἔτι μετὰ δεῖπνον καὶ ἡ γυνὴ ἐρι-
ουργοῦσα παρεκάθητο. ἐκέλευσε δὲ τὸν Φυλλίδαν πιστὸν

νομίζων εἰσιέναι. οἱ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον, τὸν μὲν ἀποκτεί-
ναντες, τὴν δὲ γυναῖκα φοβήσαντες κατεσιώπησαν. ἐξιόντες
δὲ εἶπον τὴν θύραν κεκλεῖσθαι· εἰ δὲ λήψονται ἀνεῳγμέ-
8 νην, ἠπείλησαν ἀποκτεῖναι ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ. ἐπεὶ
δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, λαβὼν δύο ὁ Φυλλίδας τῶν ἀνδρῶν
ἦλθε πρὸς τὸ ἀναγκαῖον καὶ εἶπε τῷ εἱργμοφύλακι, ὅτι
ἄνδρα ἄγοι παρὰ πολεμάρχων, ὃν εἷρξαι δέοι. ὡς δ'
ἀνέῳξε, τοῦτον μὲν εὐθὺς ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ δεσμώτας
ἔλυσαν. καὶ τούτους μὲν ταχὺ τῶν ἐκ τῆς στοᾶς ὅπλων
καθελόντες ὥπλισαν καὶ ἀγαγόντες ἐπὶ τὸ Ἀμφεῖον θέσθαι
9 ἐκέλευον τὰ ὅπλα. ἐκ δὲ τούτου εὐθὺς ἐκήρυττον ἐξιέναι
πάντας Θηβαίους, ἱππέας τε καὶ ὁπλίτας, ὡς τῶν τυράννων
τεθνεώτων. οἱ δὲ πολῖται, ἕως μὲν νὺξ ἦν, ἀπιστοῦντες
ἡσυχίαν εἶχον· ἐπεὶ δ' ἡμέρα τε ἦν καὶ φανερὸν ἦν τὸ γε-
γενημένον, ταχὺ δὴ καὶ οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς σὺν τοῖς
ὅπλοις ἐξεβοήθουν. ἔπεμψαν δ' ἱππέας οἱ κατεληλυθότες
καὶ ἐπὶ τοὺς πρὸς τοῖς ὁρίοις Ἀθηναίων δύο τῶν στρα-
10 τηγῶν. οἱ δ' εἰδότες τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ὃ ἀπεστάλκεσαν· ὁ
μέντοι ἐν τῇ ἀκροπόλει ἁρμοστὴς ἐπεὶ ᾔσθετο τὸ νυκτε-
ρινὸν κήρυγμα, εὐθὺς ἔπεμψεν εἰς Πλαταιὰς καὶ Θεσπιὰς
ἐπὶ βοήθειαν. καὶ τοὺς μὲν Πλαταιέας αἰσθόμενοι προσ-
ιόντας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς ἀπαντήσαντες ἀπέκτειναν
αὐτῶν πλέον ἢ εἴκοσιν· ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον ταῦτα πράξαντες
καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τῶν ὁρίων ἤδη παρῆσαν, προσέ-
11 βαλον πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἐν τῇ ἀκρο-
πόλει ὀλίγοι ὄντες τήν τε προθυμίαν τῶν προσιόντων
ἁπάντων ἑώρων, καὶ τῶν κηρυγμάτων μεγάλων γιγνομένων
τοῖς πρώτοις ἀναβᾶσιν, ἐκ τούτων φοβηθέντες εἶπον, ὅτι
ἀπίοιεν ἄν, εἰ σφίσιν ἀσφάλειαν μετὰ τῶν ὅπλων ἀπιοῦσι
διδοῖεν. οἱ δὲ ἄσμενοί τε ἔδοσαν ἃ ᾔτουν καὶ σπεισάμενοι
12 καὶ ὅρκους ὀμόσαντες ἐπὶ τούτοις ἐξέπεμπον. ἐξιόντων
μέντοι, ὅσους ἐπέγνωσαν τῶν ἐχθρῶν ὄντας, συλλαμβά-
νοντες ἀπέκτειναν. ἦσαν δέ τινες οἳ καὶ ὑπὸ Ἀθηναίων
τῶν ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐπιβοηθησάντων ἐξεκλάπησαν καὶ
διεσώθησαν. οἱ μέντοι Θηβαῖοι καὶ τοὺς παῖδας τῶν
ἀποθανόντων, ὅσοις ἦσαν, λαβόντες ἀπέσφαξαν.

13 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπύθοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι, τὸν μὲν

ἁρμοστὴν τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν ἀκρόπολιν καὶ οὐκ ἀνα-
μείναντα τὴν βοήθειαν ἀπέκτειναν, φρουρὰν δὲ φαίνουσιν
ἐπὶ τοὺς Θηβαίους. καὶ Ἀγησίλαος μὲν λέγων, ὅτι ὑπὲρ
τετταράκοντα ἀφ' ἥβης εἴη, καὶ ὥσπερ τοῖς ἄλλοις τοῖς
τηλικούτοις οὐκέτι ἀνάγκη εἴη τῆς ἑαυτῶν ἔξω στρατεύε-
σθαι, οὕτω δὴ καὶ βασιλεῦσι τὸν αὐτὸν νόμον ὄντα ἀπε-
δείκνυε. κἀκεῖνος μὲν δὴ λέγων ταῦτα οὐκ ἐστρατεύετο.
οὐ μέντοι τούτου γ' ἕνεκεν κατέμεινεν, ἀλλ' εὖ εἰδώς, ὅτι
εἰ στρατηγοίη, λέξοιεν οἱ πολῖται, ὡς Ἀγησίλαος, ὅπως
βοηθήσειε τοῖς τυράννοις, πράγματα τῇ πόλει παρέχοι.
εἴα οὖν αὐτοὺς βουλεύεσθαι, ὁποῖόν τι βούλοιντο περὶ
τούτων. οἱ δ' ἔφοροι διδασκόμενοι ὑπὸ τῶν μετὰ τὰς ἐν 14
Θήβαις σφαγὰς ἐκπεπτωκότων Κλεόμβροτον ἐκπέμπουσι,
πρῶτον τότε ἡγούμενον, μάλα χειμῶνος ὄντος. τὴν μὲν
οὖν δι' Ἐλευθερῶν ὁδὸν Χαβρίας ἔχων Ἀθηναίων πελτα-
στὰς ἐφύλαττεν· ὁ δὲ Κλεόμβροτος ἀνέβαινε κατὰ τὴν εἰς
Πλαταιὰς φέρουσαν. προϊόντες δὲ οἱ πελτασταὶ περι-
τυγχάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ φυλάττουσι τοῖς ἐκ τοῦ ἀναγ-
καίου λελυμένοις, ὡς περὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα οὖσι.
καὶ τούτους μὲν ἅπαντας, εἰ μή τις ἐξέφυγεν, οἱ πελτα-
σταὶ ἀπέκτειναν· αὐτὸς δὲ κατέβαινε πρὸς τὰς Πλαταιάς,
ἔτι φιλίας οὔσας. ἐπεὶ δὲ εἰς Θεσπιὰς ἀφίκετο, ἐκεῖθεν 15
ὁρμηθεὶς εἰς Κυνὸς κεφαλὰς οὔσας Θηβαίων ἐστρατοπε-
δεύσατο. μείνας δὲ ἐκεῖ περὶ ἑκκαίδεκα ἡμέρας ἀπεχώ-
ρησε πάλιν εἰς Θεσπιάς. κἀκεῖ μὲν ἁρμοστὴν κατέλιπε
Σφοδρίαν καὶ ἀπὸ τῶν συμμάχων τὸ τρίτον μέρος ἑκά-
στων· παρέδωκε δὲ αὐτῷ καὶ χρήματα, ὅσα ἐτύγχανεν
οἴκοθεν ἔχων, καὶ ἐκέλευσε ξενικὸν προσμισθοῦσθαι. καὶ 16
ὁ μὲν Σφοδρίας ταῦτ' ἔπραττεν. ὁ δὲ Κλεόμβροτος ἀπῆγεν
ἐπ' οἴκου τὴν διὰ Κρεύσιος τοὺς μεθ' αὐτοῦ στρατιώτας
καὶ μάλα ἀποροῦντας, πότερά ποτε πόλεμος πρὸς Θη-
βαίους ἢ εἰρήνη εἴη· ἤγαγε μὲν γὰρ εἰς τὴν τῶν Θηβαίων
τὸ στράτευμα, ἀπῆλθε δὲ ὡς ἐδύνατο ἐλάχιστα κακουρ-
γήσας. ἀπιόντι γε μὴν ἄνεμος αὐτῷ ἐξαίσιος ἐπεγένετο, 17
ὃν καὶ οἰωνίζοντό τινες σημαίνειν πρὸ τῶν μελλόντων.
πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα βίαια ἐποίησεν, ἀτὰρ καὶ ὑπερ-
βάλλοντος αὐτοῦ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐκ τῆς Κρεύσιος τὸ

καθῆκον ἐπὶ θάλατταν ὄρος πολλοὺς μὲν ὄνους κατεκρήμνισεν αὐτοῖς σκεύεσι, πάμπολλα δὲ ὅπλα ἀφαρπα-
18 σθέντα ἐξέπεσεν εἰς τὴν θάλατταν. τέλος δὲ πολλοὶ οὐ δυνάμενοι σὺν τοῖς ὅπλοις πορεύεσθαι, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ἄκρου κατέλιπον λίθων ἐμπλήσαντες ὑπτίας τὰς ἀσπίδας. καὶ τότε μὲν τῆς Μεγαρικῆς ἐν Αἰγοσθένοις ἐδείπνησαν ὡς ἐδύναντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐλθόντες ἐκομίσαντο τὰ ὅπλα. ἐκ τούτου οἴκαδε ἤδη ἕκαστοι ἀπῆσαν· ἀφῆκε γὰρ αὐτοὺς ὁ Κλεόμβροτος.

19 Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι ὁρῶντες τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ῥώμην καὶ ὅτι πόλεμος ἐν Κορίνθῳ οὐκέτι ἦν, ἀλλ' ἤδη παριόντες τὴν Ἀττικὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὰς Θήβας ἐνέβαλλον, οὕτως ἐφοβοῦντο, ὥστε καὶ τὼ δύο στρατηγώ, ὣ συνηπιστάσθην τὴν τοῦ Μέλωνος ἐπὶ τοὺς περὶ Λεοντιάδην ἐπανάστασιν, κρίναντες τὸν μὲν ἀπέκτειναν, τὸν δ', ἐπεὶ οὐχ ὑπέμεινεν, ἐφυγάδευσαν.

20 Οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι, εἰ μηδένες ἄλλοι ἢ αὐτοὶ πολεμήσοιεν τοῖς Λακεδαιμονίοις, τοιόνδε εὑρίσκουσι μηχάνημα. πείθουσι τὸν ἐν ταῖς Θεσπιαῖς ἁρμοστὴν Σφοδρίαν, χρήματα δόντες, ὡς ὑπωπτεύετο, ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικήν, ἵν' ἐκπολεμήσειε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. κἀκεῖνος πειθόμενος αὐτοῖς, προσποιησάμενος τὸν Πειραιᾶ καταλήψεσθαι, ὅτι δὴ ἀπύλωτος ἦν, ἦγεν ἐκ τῶν Θεσπιῶν πρῳ̈ δειπνήσαντας τοὺς στρατιώτας, φάσκων πρὸ ἡμέρας κατανύσειν εἰς τὸν Πει-
21 ραιᾶ. Θριᾶσι δ' αὐτῷ ἡμέρα ἐπεγένετο, καὶ οὐδὲν ἐντεῦθεν ἐποίησεν ὥστε λαθεῖν, ἀλλ' ἐπεὶ ἀπετράπετο, βοσκήματα διήρπασε καὶ οἰκίας ἐπόρθησε. τῶν δ' ἐντυχόντων τινὲς τῆς νυκτὸς φεύγοντες εἰς τὸ ἄστυ ἀπήγγελλον τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι στράτευμα πάμπολυ προσίοι. οἱ μὲν δὴ ταχὺ ὁπλισάμενοι καὶ ἱππεῖς καὶ ὁπλῖται ἐν φυλακῇ τῆς πόλεως
22 ἦσαν. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων καὶ πρέσβεις ἐτύγχανον Ἀθήνησιν ὄντες παρὰ Καλλίᾳ τῷ προξένῳ Ἐτυμοκλῆς τε καὶ Ἀριστόλοχος καὶ Ὤκυλλος· οὓς οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα ἠγγέλθη, συλλαβόντες ἐφύλαττον, ὡς καὶ τούτους συνεπιβουλεύοντας. οἱ δὲ ἐκπεπληγμένοι τε ἦσαν τῷ πράγματι καὶ ἀπελογοῦντο, ὡς οὐκ ἄν ποτε οὕτω μῶροι

ἦσαν, ὡς εἰ ᾔδεσαν καταλαμβανόμενον τὸν Πειραιᾶ, ἐν τῷ
ἄστει ἂν ὑποχειρίους αὐτοὺς παρεῖχον, καὶ ταῦτα παρὰ
τῷ προξένῳ, οὗ τάχιστ' ἂν εὑρέθησαν. ἔτι δ' ἔλεγον, ὡς 23
εὔδηλον καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἔσοιτο, ὅτι οὐδ' ἡ πόλις τῶν
Λακεδαιμονίων ταῦτα συνῄδει. Σφοδρίαν γὰρ εὖ εἰδέναι
ἔφασαν, ὅτι ἀπολωλότα πεύσοιντο ὑπὸ τῆς πόλεως. κἀ-
κεῖνοι μὲν κριθέντες μηδὲν συνειδέναι ἀφείθησαν. οἱ δ' 24
ἔφοροι ἀνεκάλεσάν τε τὸν Σφοδρίαν καὶ ὑπῆγον θανάτου.
ἐκεῖνος μέντοι φοβούμενος οὐχ ὑπήκουσεν· ὅμως δὲ καί-
περ οὐχ ὑπακούων εἰς τὴν κρίσιν ἀπέφυγε. καὶ πολλοῖς
ἔδοξεν αὕτη δὴ ἀδικώτατα ἐν Λακεδαίμονι ἡ δίκη κρι-
θῆναι. ἐγένετο δὲ τοῦτο τὸ αἴτιον.

Ἦν υἱὸς τῷ Σφοδρίᾳ, Κλεώνυμος ὄνομα, ἡλικίαν τε 25
ἔχων τὴν ἄρτι ἐκ παίδων καὶ ἅμα κάλλιστός τε καὶ εὐδο-
κιμώτατος τῶν ἡλίκων. τούτου δὲ ἐρῶν ἐτύγχανεν Ἀρχί-
δαμος ὁ Ἀγησιλάου. οἱ μὲν οὖν τοῦ Κλεομβρότου φίλοι,
ἅτε ἑταῖροι ὄντες τῷ Σφοδρίᾳ, ἀπολυτικῶς αὐτοῦ εἶχον,
τὸν δέ γε Ἀγησίλαον καὶ τοὺς ἐκείνου φίλους ἐφοβοῦντο
καὶ τοὺς διὰ μέσου δέ· δεινὰ γὰρ ἐδόκει πεποιηκέναι. ἐκ 26
τούτου δὴ ὁ μὲν Σφοδρίας εἶπε πρὸς τὸν Κλεώνυμον·
Ἔξεστί σοι, ὦ υἱέ, σῶσαι τὸν πατέρα, δεηθέντι Ἀρχιδάμου
εὐμενῆ Ἀγησίλαον ἐμοὶ εἰς τὴν κρίσιν παρασχεῖν. ὁ δὲ
ἀκούσας ἐτόλμησεν ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἀρχίδαμον καὶ ἐδεῖτο
σωτῆρα αὐτῷ τοῦ πατρὸς γενέσθαι. ὁ μέντοι Ἀρχίδαμος 27
ἰδὼν μὲν τὸν Κλεώνυμον κλαίοντα συνεδάκρυε παρεστη-
κώς· ἀκούσας δὲ δεομένου ἀπεκρίνατο· Ἀλλ', ὦ Κλεώνυμε,
ἴσθι μέν, ὅτι ἐγὼ τῷ ἐμῷ πατρὶ οὐδὲ ἀντιβλέπειν δύνα-
μαι, ἀλλὰ κἄν τι βούλωμαι διαπράξασθαι ἐν τῇ πόλει,
πάντων μᾶλλον ἢ τοῦ πατρὸς δέομαι· ὅμως δ', ἐπεὶ σὺ
κελεύεις, νόμιζε πᾶσάν με προθυμίαν ἕξειν ταῦτά σοι
πραχθῆναι. καὶ τότε μὲν δὴ ἐκ τοῦ φιλιτίου εἰς τὸν οἶκον 28
ἐλθὼν ἀνεπαύετο· τοῦ δ' ὄρθρου ἀναστὰς ἐφύλαττε, μὴ
λάθοι αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐξελθών. ἐπεὶ δὲ εἶδεν αὐτὸν
ἐξιόντα, πρῶτον μέν, εἴ τις τῶν πολιτῶν παρῆν, παρίει
τούτους διαλέγεσθαι αὐτῷ, ἔπειτα δ' εἴ τις ξένος, ἔπειτα
δὲ καὶ τῶν θεραπόντων τῷ δεομένῳ παρεχώρει. τέλος
δ', ἐπεὶ ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα ἀπιὼν ὁ Ἀγησίλαος εἰσῆλθεν

οἴκαδε, ἀπιὼν ᾤχετο οὐδὲ προσελθών. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ
29 *δὲ ταὐτὰ ταῦτα ἐποίησεν. ὁ δ' Ἀγησίλαος ὑπώπτευε μὲν*
ὧν ἕνεκεν ἐφοίτα, οὐδὲν μέντοι ἠρώτα, ἀλλ' εἴα αὐτόν. ὁ
δ' αὖ Ἀρχίδαμος ἐπεθύμει μέν, ὥσπερ εἰκός, ὁρᾶν τὸν
Κλεώνυμον· ὅπως μέντοι ἔλθοι πρὸς αὐτὸν μὴ διειλεγ-
μένος τῷ πατρὶ περὶ ὧν ἐκεῖνος ἐδεήθη, οὐκ εἶχεν. οἱ
δὲ ἀμφὶ τὸν Σφοδρίαν οὐχ ὁρῶντες τὸν Ἀρχίδαμον ἰόντα,
πρόσθεν δὲ θαμίζοντα, ἐν παντὶ ἦσαν, μὴ λελοιδορημένος
30 *ὑπὸ Ἀγησιλάου εἴη. τέλος μέντοι ὁ Ἀρχίδαμος ἐτόλμησε*
προσελθεῖν καὶ εἰπεῖν· Ὦ πάτερ, Κλεώνυμός με κελεύει
σου δεηθῆναι σῶσαί οἱ τὸν πατέρα· καὶ ἐγὼ ταὐτά σου
δέομαι, εἰ δυνατόν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ἀλλὰ σοὶ μὲν ἔγωγε
συγγνώμην ἔχω· αὐτὸς μέντοι ὅπως ἂν συγγνώμης τύχοιμι
παρὰ τῆς πόλεως ἄνδρα μὴ καταγιγνώσκων ἀδικεῖν οἷς
31 *ἐχρηματίσατο ἐπὶ κακῷ τῆς πόλεως, οὐχ ὁρῶ. ὁ δὲ τότε*
μὲν πρὸς ταῦτα οὐδὲν εἶπεν, ἀλλ' ἡττηθεὶς τοῦ δικαίου
ἀπῆλθεν. ὕστερον δὲ ἢ αὐτὸς νοήσας ἢ διδαχθεὶς ὑπό
του εἶπεν ἐλθών· Ἀλλ' ὅτι μέν, ὦ πάτερ, εἰ μηδὲν ἠδίκει
Σφοδρίας, ἀπέλυσας ἂν αὐτόν, οἶδα· νῦν δέ, εἰ ἠδίκηκέ
τι, ἡμῶν ἕνεκα συγγνώμης παρὰ σοῦ τυχέτω. ὁ δὲ εἶπεν·
Οὐκοῦν ἂν μέλλῃ καλὰ ταῦθ' ἡμῖν εἶναι, οὕτως ἔσται. ὁ
32 *μὲν δὴ ταῦτ' ἀκούσας μάλα δύσελπις ὢν ἀπῄει. τῶν δὲ*
τοῦ Σφοδρίου φίλων τις διαλεγόμενος Ἐτυμοκλεῖ εἶπεν,
Ὑμεῖς μέν, οἶμαι, ἔφη, πάντες οἱ Ἀγησιλάου φίλοι ἀπο-
κτενεῖτε τὸν Σφοδρίαν. καὶ ὁ Ἐτυμοκλῆς, Μὰ Δία οὐκ
ἄρα ταῦτ', ἔφη, ποιήσομεν Ἀγησιλάῳ, ἐπεὶ ἐκεῖνός γε
πρὸς πάντας, ὅσοις διείλεκται, ταὐτὰ λέγει, μὴ ἀδικεῖν
μὲν Σφοδρίαν ἀδύνατον εἶναι· ὅστις μέντοι παῖς τε ὢν
καὶ παιδίσκος καὶ ἡβῶν πάντα τὰ καλὰ ποιῶν διετέλεσε,
χαλεπὸν εἶναι τοιοῦτον ἄνδρα ἀποκτιννύναι· τὴν γὰρ
33 *Σπάρτην τοιούτων δεῖσθαι στρατιωτῶν. ὁ οὖν ἀκούσας*
ταῦτα ἀπήγγειλε τῷ Κλεωνύμῳ. ὁ δ' ἡσθεὶς εὐθὺς ἐλθὼν
πρὸς τὸν Ἀρχίδαμον εἶπεν· Ὅτι μὲν ἡμῶν ἐπιμελῇ, ἤδη
ἴσμεν· εὖ δ' ἐπίστω, Ἀρχίδαμε, ὅτι καὶ ἡμεῖς πειρασό-
μεθα ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μήποτε σὺ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ φιλίᾳ
αἰσχυνθῇς. καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλὰ καὶ ζῶν ἅπαντ'
ἐποίει, ὅσα καλὰ ἐν τῇ Σπάρτῃ, καὶ ἐν Λεύκτροις πρὸ τοῦ

βασιλέως μαχόμενος σὺν Δείνωνι τῷ πολεμάρχῳ τρὶς πεσὼν πρῶτος τῶν πολιτῶν ἐν μέσοις τοῖς πολεμίοις ἀπέθανε. καὶ ἠνίασε μὲν εἰς τὰ ἔσχατα Ἀρχίδαμον, ὡς δ' ὑπέσχετο, οὐ κατῄσχυνεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκόσμησε. τοιούτῳ μὲν δὴ τρόπῳ Σφοδρίας ἀπέφυγε.

Τῶν μέντοι Ἀθηναίων οἱ βοιωτιάζοντες ἐδίδασκον τὸν 34
δῆμον, ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὅπως τιμωρήσαιντο, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσειαν τὸν Σφοδρίαν, ὅτι ἐπεβούλευσε ταῖς Ἀθήναις. καὶ ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι ἐπύλωσάν τε τὸν Πειραιᾶ ναῦς τε ἐναυπηγοῦντο τοῖς τε Βοιωτοῖς πάσῃ προθυμίᾳ ἐβοήθουν. οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι φρουράν τε 35
ἔφηναν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους καὶ τὸν Ἀγησίλαον νομίσαντες φρονιμώτερον ἂν σφίσι τοῦ Κλεομβρότου ἡγεῖσθαι ἐδέοντο αὐτοῦ ἄγειν τὴν στρατιάν. ὁ δὲ εἰπὼν ὅτι οὐδὲν ἂν ὃ τῇ πόλει δοκοίη ἀντειπεῖν παρεσκευάζετο εἰς τὴν ἔξοδον. γιγνώσκων δ', ὅτι εἰ μή τις προκαταλήψοιτο τὸν Κιθαι- 36
ρῶνα, οὐ ῥᾴδιον ἔσται εἰς τὰς Θήβας ἐμβαλεῖν, μαθὼν πολεμοῦντας τοὺς Κλειτορίους τοῖς Ὀρχομενίοις καὶ ξενικὸν τρέφοντας, ἐκοινολογήσατο αὐτοῖς, ὅπως γένοιτο τὸ ξενικὸν αὐτῷ, εἴ τι δεηθείη. ἐπεὶ δὲ τὰ διαβατήρια ἐγέ- 37
νετο, πέμψας, πρὶν ἐν Τεγέᾳ αὐτὸς εἶναι, πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν παρὰ τοῖς Κλειτορίοις ξένων καὶ μισθὸν δοὺς μηνὸς ἐκέλευε προκαταλαβεῖν αὐτοὺς τὸν Κιθαιρῶνα. τοῖς δ' Ὀρχομενίοις εἶπεν, ἕως στρατεία εἴη, παύσασθαι τοῦ πολέμου· εἰ δέ τις πόλις στρατιᾶς οὔσης ἔξω ἐπὶ πόλιν στρατεύσοι, ἐπὶ ταύτην ἔφη πρῶτον ἰέναι κατὰ τὸ δόγμα τῶν συμμάχων. ἐπεὶ δὲ ὑπερέβαλε τὸν Κιθαιρῶνα, ἐλθὼν 38
εἰς Θεσπιὰς ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς ᾔει ἐπὶ τὴν τῶν Θηβαίων χώραν. εὑρὼν δὲ ἀποτεταφρευμένον τε καὶ ἀπεσταυρωμένον κύκλῳ τὸ πεδίον καὶ τὰ πλείστου ἄξια τῆς χώρας, στρατοπεδευόμενος ἄλλοτ' ἄλλῃ καὶ μετ' ἄριστον ἐξάγων ἐδῄου τῆς χώρας τὰ πρὸς ἑαυτοῦ τῶν σταυρωμάτων καὶ τῆς τάφρου. οἱ γὰρ πολέμιοι, ὅπου ἐπιφαίνοιτο ὁ Ἀγησίλαος, ἀντιπαρῄεσαν αὐτῷ ἐντὸς τοῦ χαρακώματος ὡς ἀμυνούμενοι. καί ποτε ἀποχωροῦντος αὐτοῦ ἤδη τὴν ἐπὶ 39
τὸ στρατόπεδον, οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς τέως ἀφανεῖς ὄντες ἐξαίφνης διὰ τῶν ὡδοποιημένων τοῦ χαρακώματος

ἐξόδων ἐξελαύνουσι, καὶ οἷα δὴ ἀπιόντων πρὸς δεῖπνον καὶ συσκευαζομένων τῶν πελταστῶν, τῶν δ' ἱππέων τῶν μὲν ἔτι καταβεβηκότων, τῶν δ' ἀναβαινόντων, ἐπελαύνουσι· καὶ τῶν τε πελταστῶν συχνοὺς κατέβαλον καὶ τῶν ἱππέων Κλέαν καὶ Ἐπικυδίδαν Σπαρτιάτας καὶ τῶν περιοίκων ἕνα, Εὔδικον, καὶ τῶν Θηβαίων τινὰς φυγάδας,

40 οὔπω ἀναβεβηκότας ἐπὶ τοὺς ἵππους. ὡς δὲ ἀναστρέψας σὺν τοῖς ὁπλίταις ἐβοήθησεν ὁ Ἀγησίλαος, οἵ τε ἱππεῖς ἤλαυνον ἐναντίον τοῖς ἱππεῦσι καὶ τὰ δέκα ἀφ' ἥβης ἐκ τῶν ὁπλιτῶν ἔθει σὺν αὐτοῖς. οἱ μέντοι τῶν Θηβαίων ἱππεῖς ἐῴκεσαν ὑποπεπωκόσι που ἐν μεσημβρίᾳ· ὑπέμενον μὲν γὰρ τοῖς ἐπελαύνουσιν ὥστ' ἐξακοντίζειν τὰ δόρατα, ἐξικνοῦντο δ' οὔ. ἀναστρέφοντες δὲ ἐκ τοσούτου

41 ἀπέθανον αὐτῶν δώδεκα. ὡς δὲ κατέγνω ὁ Ἀγησίλαος, ὅτι ἀεὶ μετ' ἄριστον καὶ οἱ πολέμιοι ἐφαίνοντο, θυσάμενος ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἦγεν ὡς οἷόν τε τάχιστα καὶ παρῆλθε δι' ἐρημίας εἴσω τῶν χαρακωμάτων. ἐκ δὲ τούτου τὰ ἐντὸς ἔτεμνε καὶ ἔκαε μέχρι τοῦ ἄστεος. ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ πάλιν ἀποχωρήσας εἰς Θεσπιὰς ἐτείχισε τὸ ἄστυ αὐτοῖς· καὶ ἐκεῖ μὲν Φοιβίδαν κατέλιπεν ἁρμοστήν, αὐτὸς δὲ ὑπερβαλὼν πάλιν εἰς τὰ Μέγαρα τοὺς μὲν συμμάχους διῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν στράτευμα ἐπ' οἴκου ἀπήγαγεν.

42 Ἐκ δὲ τούτου ὁ Φοιβίδας ἐκπέμπων μὲν λῃστήρια ἔφερε καὶ ἦγε τοὺς Θηβαίους, καταδρομὰς δὲ ποιούμενος ἐκακούργει τὴν χώραν. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι ἀντιτιμωρεῖσθαι βουλόμενοι στρατεύουσι πανδημεὶ ἐπὶ τὴν Θεσπιέων χώραν. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ, ὁ Φοιβίδας σὺν τοῖς πελτασταῖς προσκείμενος οὐδαμῶς εἴα αὐτοὺς ἀποσκεδάννυσθαι τῆς φάλαγγος· ὥστε οἱ Θηβαῖοι μάλα ἀχθόμενοι τῇ ἐμβολῇ θάττονα τὴν ἀποχώρησιν ἐποιοῦντο, καὶ οἱ ὀρεωκόμοι δὲ ἀπορριπτοῦντες ὃν εἰλήφεσαν καρπὸν ἀπήλαυνον οἴκαδε·

43 οὕτω δεινὸς φόβος τῷ στρατεύματι ἐνέπεσεν. ὁ δὲ ἐν τούτῳ θρασέως ἐπέκειτο, περὶ ἑαυτὸν μὲν ἔχων τὸ πελταστικόν, τὸ δ' ὁπλιτικὸν ἐν τάξει ἕπεσθαι κελεύσας. καὶ ἐν ἐλπίδι ἐγένετο τροπὴν τῶν ἀνδρῶν ποιήσασθαι· αὐτός τε γὰρ ἐρρωμένως ἡγεῖτο καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπτεσθαι τῶν ἀνδρῶν παρεκελεύετο καὶ τοὺς τῶν Θεσπιέων ὁπλίτας

ἀκολουθεῖν ἐκέλευεν. ὡς δὲ ἀποχωροῦντες οἱ τῶν Θηβαίων 44
ἱππεῖς ἐπὶ νάπῃ ἀδιαβάτῳ ἐγίγνοντο, πρῶτον μὲν ἠθροί-
σθησαν, ἔπειτα δὲ ἀνέστρεφον διὰ τὸ ἀπορεῖν, ὅπῃ δια-
βαῖεν. οἱ μὲν οὖν πελτασταὶ ὀλίγοι ὄντες οἱ πρῶτοι
φοβηθέντες αὐτοὺς ἔφυγον· οἱ δὲ ἱππεῖς αὖ τοῦτο ὡς
εἶδον, ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τῶν φευγόντων ἐπιθέσθαι αὐτοῖς.
καὶ ὁ μὲν δὴ Φοιβίδας καὶ δύο ἢ τρεῖς μετ᾽ αὐτοῦ μαχό- 45
μενοι ἀπέθανον, οἱ δὲ μισθοφόροι τούτου γενομένου πάν-
τες ἔφυγον. ἐπεὶ δὲ φεύγοντες ἀφίκοντο πρὸς τοὺς ὁπλίτας
τῶν Θεσπιέων, κἀκεῖνοι, μάλα πρόσθεν μέγα φρονοῦντες
μὴ ὑπείξειν τοῖς Θηβαίοις, ἔφυγον, οὐδέν τι πάνυ διωκό-
μενοι· καὶ γὰρ ἦν ἤδη ὀψέ. καὶ ἀπέθανον μὲν οὐ πολλοί,
ὅμως δὲ οὐ πρόσθεν ἔστησαν οἱ Θεσπιεῖς, πρὶν ἐν τῷ
τείχει ἐγένοντο. ἐκ δὲ τούτου πάλιν αὖ τὰ τῶν Θηβαίων 46
ἀνεζωπυρεῖτο, καὶ ἐστρατεύοντο εἰς Θεσπιὰς καὶ εἰς τὰς
ἄλλας τὰς περιοικίδας πόλεις. ὁ μέντοι δῆμος ἐξ αὐτῶν
εἰς τὰς Θήβας ἀπεχώρει· ἐν πάσαις γὰρ ταῖς πόλεσι δυνα-
στεῖαι καθειστήκεσαν ὥσπερ ἐν Θήβαις· ὥστε καὶ οἱ ἐν
ταύταις ταῖς πόλεσι φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων βοηθείας
ἐδέοντο. μετὰ δὲ τὸν Φοιβίδα θάνατον πολέμαρχον μὲν
καὶ μόραν οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ θάλατταν πέμψαντες
τὰς Θεσπιὰς ἐφύλαττον.

Ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέστη, πάλιν ἔφαινον φρουρὰν οἱ 47
ἔφοροι εἰς τὰς Θήβας καὶ τοῦ Ἀγησιλάου, ἧπερ τὸ πρό-
σθεν, ἐδέοντο ἡγεῖσθαι. ὁ δ᾽ ὑπὲρ τῆς ἐμβολῆς ταὐτὰ
γιγνώσκων, πρὶν καὶ τὰ διαβατήρια θύεσθαι, πέμψας
πρὸς τὸν ἐν Θεσπιαῖς πολέμαρχον ἐκέλευε προκαταλαβεῖν
τὰ ὑπὲρ τῆς κατὰ τὸν Κιθαιρῶνα ὁδοῦ ἄκρον καὶ φυλάτ-
τειν, ἕως ἂν αὐτὸς ἔλθῃ. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὑπερβαλὼν ἐν 48
ταῖς Πλαταιαῖς ἐγένετο, πάλιν προσεποιήσατο εἰς τὰς
Θεσπιὰς πρῶτον ἰέναι καὶ πέμπων ἀγοράν τε ἐκέλευε
παρασκευάζειν καὶ τὰς πρεσβείας ἐκεῖ περιμένειν· ὥστε
οἱ Θηβαῖοι ἰσχυρῶς τὴν πρὸς Θεσπιῶν ἐμβολὴν ἐφύλαττον.
ὁ δὲ Ἀγησίλαος τῇ ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ θυσάμενος 49
ἐπορεύετο τὴν ἐπ᾽ Ἐρυθράς· καὶ ὡς στρατεύματι δυοῖν
ἡμέραιν ὁδὸν ἐν μιᾷ κατανύσας ἔφθασεν ὑπερβὰς τὸ κατὰ
Σκῶλον σταύρωμα, πρὶν ἐλθεῖν τοὺς Θηβαίους ἀπὸ τῆς

φυλακῆς, καθ' ἣν τὸ πρόσθεν εἰσῆλθε. τοῦτο δὲ ποιήσα
τὰ πρὸς ἕω τῆς τῶν Θηβαίων πόλεως ἐδῄου μέχρι τῆς
Ταναγραίων· ἔτι γὰρ τότε καὶ τὴν Τάναγραν οἱ περὶ Ὑπα-
τόδωρον, φίλοι ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων, εἶχον· καὶ ἐκ
50 τούτου δὴ ἀπῄει ἐν ἀριστερᾷ ἔχων τὸ τεῖχος. οἱ δὲ Θη-
βαῖοι ὑπελθόντες ἀντετάξαντο ἐπὶ Γραὸς στήθει, ὄπισθεν
ἔχοντες τήν τε τάφρον καὶ τὸ σταύρωμα, νομίζοντες καλὸν
εἶναι ἐνταῦθα διακινδυνεύειν· καὶ γὰρ στενὸν ἦν ταύτῃ
ἐπιεικῶς καὶ δύσβατον τὸ χωρίον. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἰδὼν
ταῦτα πρὸς ἐκείνους μὲν οὐκ ἦγεν, ἐπισιμώσας δὲ πρὸς
51 τὴν πόλιν ᾔει. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι δείσαντες περὶ τῆς πό-
λεως, ὅτι ἐρήμη ἦν, ἀπολιπόντες ἔνθα παρατεταγμένοι
ἦσαν δρόμῳ ἔθεον εἰς τὴν πόλιν τὴν ἐπὶ Ποτνιὰς ὁδόν·
ἦν γὰρ αὕτη ἀσφαλεστέρα. καὶ μέντοι ἐδόκει καλὸν γενέ-
σθαι τὸ ἐνθύμημα τοῦ Ἀγησιλάου, ὅτι πόρρω ἀπαγαγὼν
ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀποχωρεῖν δρόμῳ αὐτοὺς ἐποίησεν·
ὅμως μέντοι ἐπὶ παραθέοντας αὐτοὺς τῶν πολεμάρχων
52 τινὲς ἐπέδραμον σὺν ταῖς μόραις. οἱ μέντοι Θηβαῖοι ἀπὸ
τῶν λόφων τὰ δόρατα ἐξηκόντιζον, ὥστε καὶ ἀπέθανεν
Ἀλύπητος, εἷς τῶν πολεμάρχων, ἀκοντισθεὶς δόρατι·
ὅμως δὲ καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ λόφου ἐτράπησαν οἱ Θηβαῖοι·
ὥστε ἀναβάντες οἱ Σκιρῖται καὶ τῶν ἱππέων τινὲς ἔπαιον
τοὺς τελευταίους τῶν Θηβαίων παρελαύνοντας εἰς τὴν
53 πόλιν. ὡς μέντοι ἐγγὺς τοῦ τείχους ἐγένοντο, ὑποστρέ-
φουσιν οἱ Θηβαῖοι· οἱ δὲ Σκιρῖται ἰδόντες αὐτοὺς θᾶττον
ἢ βάδην ἀπῆλθον. καὶ ἀπέθανε μὲν οὐδεὶς αὐτῶν· ὅμως
δὲ οἱ Θηβαῖοι τρόπαιον ἐστήσαντο, ὅτι ἀπεχώρησαν οἱ
54 ἀναβάντες. ὁ μέντοι Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ὥρα ἦν, ἀπελθὼν
ἐστρατοπεδεύσατο ἔνθαπερ τοὺς πολεμίους εἶδε παρατε-
ταγμένους· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπήγαγε τὴν ἐπὶ Θεσπιάς.
θρασέως δὲ παρακολουθούντων τῶν πελταστῶν, οἳ ἦσαν
μισθοφόροι τοῖς Θηβαίοις, καὶ τὸν Χαβρίαν ἀνακαλούν-
των, ὅτι οὐκ ἠκολούθει, ὑποστραφέντες οἱ τῶν Ὀλυνθίων
ἱππεῖς, ἤδη γὰρ κατὰ τοὺς ὅρκους συνεστρατεύοντο, ἐδίω-
ξάν τε αὐτοὺς πρὸς ὄρθιον, καθάπερ ἠκολούθουν, καὶ
ἀπέκτειναν αὐτῶν μάλα πολλούς· ταχὺ γὰρ πρὸς ἄναντες
55 εὐήλατον ἁλίσκονται πεζοὶ ὑφ' ἱππέων. ἐπεὶ δ' ἐγένετο

ὁ Ἀγησίλαος ἐν ταῖς Θεσπιαῖς, εὑρὼν στασιάζοντας τοὺς πολίτας καὶ βουλομένων τῶν φασκόντων λακωνίζειν ἀποκτεῖναι τοὺς ἐναντίους, ὧν καὶ Μέλων ἦν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐπέτρεψε· διαλλάξας δὲ αὐτοὺς καὶ ὅρκους ὀμόσαι ἀλλήλοις ἀναγκάσας οὕτως ἀπῆλθε πάλιν διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος τὴν ἐπὶ Μέγαρα. καὶ ἐκεῖθεν τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν στράτευμα οἴκαδε ἀπήγαγε.

Μάλα δὲ πιεζόμενοι οἱ Θηβαῖοι σπάνει σίτου διὰ τὸ 56
δυοῖν ἐτοῖν μὴ εἰληφέναι καρπὸν ἐκ τῆς γῆς πέμπουσιν ἐπὶ δυοῖν τριήροιν ἄνδρας εἰς Παγασὰς ἐπὶ σῖτον δέκα τάλαντα δόντες. Ἀλκέτας δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος φυλάττων Ὠρεόν, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι τὸν σῖτον συνεωνοῦντο, ἐπληρώσατο τρεῖς τριήρεις, ἐπιμεληθεὶς ὅπως μὴ ἐξαγγελθείη. ἐπεὶ δὲ ἀπήγετο ὁ σῖτος, λαμβάνει ὁ Ἀλκέτας τόν τε σῖτον καὶ τὰς τριήρεις καὶ τοὺς ἄνδρας ἐζώγρησεν οὐκ ἐλάττους ὄντας ἢ τριακοσίους. τούτους δὲ εἶρξεν ἐν τῇ ἀκροπόλει, οὗπερ αὐτὸς ἐσκήνου. ἀκολουθοῦντος δέ τινος τῶν Ὠρει- 57
τῶν παιδός, ὡς ἔφασαν, μάλα καλοῦ τε κἀγαθοῦ, καταβαίνων ἐκ τῆς ἀκροπόλεως περὶ τοῦτον ἦν. καταγνόντες δὲ οἱ αἰχμάλωτοι τὴν ἀμέλειαν καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ἡ πόλις ἀφίσταται· ὥστ' εὐπόρως ἤδη οἱ Θηβαῖοι σῖτον παρεκομίζοντο.

Ὑποφαίνοντος δὲ πάλιν τοῦ ἦρος ὁ μὲν Ἀγησίλαος κλι- 58
νοπετὴς ἦν. ὅτε γὰρ ἀπῆγε τὸ στράτευμα ἐκ τῶν Θηβῶν, ἐν τοῖς Μεγάροις ἀναβαίνοντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἀφροδισίου εἰς τὸ ἀρχεῖον ῥήγνυται ὁποία δὴ φλέψ, καὶ ἐρρύη τὸ ἐκ τοῦ σώματος αἷμα εἰς τὸ ὑγιὲς σκέλος. γενομένης δὲ τῆς κνήμης ὑπερόγκου καὶ ὀδυνῶν ἀφορήτων, Συρακόσιός τις ἰατρὸς σχάζει τὴν παρὰ τῷ σφυρῷ φλέβα αὐτοῦ. ὡς δὲ ἅπαξ ἤρξατο, ἔρρει αὐτῷ νύκτα τε καὶ ἡμέραν τὸ αἷμα καὶ πάντα ποιοῦντες οὐκ ἐδύναντο σχεῖν τὸ ῥεῦμα, πρὶν ἐλιποψύχησε· τότε μέντοι ἐπαύσατο. καὶ οὕτως ἐκεῖνος μὲν ἀποκομισθεὶς εἰς Λακεδαίμονα ἠρρώστει τό τε λοιπὸν θέρος καὶ διὰ χειμῶνος.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἔαρ ὑπέφαινε, πάλιν φρου- 59
ράν τε ἔφαινον καὶ Κλεόμβροτον ἡγεῖσθαι ἐκέλευον. ἐπεὶ δ' ἔχων τὸ στράτευμα πρὸς τῷ Κιθαιρῶνι ἐγένετο, προήεσαν

αὐτῷ οἱ πελτασταὶ ὡς προκαταληψόμενοι τὰ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. Θηβαίων δὲ καὶ Ἀθηναίων προκατέχοντές τινες τὸ ἄκρον τέως μὲν εἴων αὐτοὺς ἀναβαίνειν· ἐπεὶ δ' ἐπ' αὐτοῖς ἦσαν, ἐξαναστάντες ἐδίωκον καὶ ἀπέκτειναν περὶ τετταράκοντα. τούτου δὲ γενομένου ὁ Κλεόμβροτος ἀδύνατον νομίσας τὸ ὑπερβῆναι εἰς τὴν τῶν Θηβαίων ἀπῆγέ τε καὶ διῆκε τὸ στράτευμα.

60 *Συλλεγέντων δὲ τῶν συμμάχων εἰς Λακεδαίμονα λόγοι ἐγίγνοντο ἀπὸ τῶν συμμάχων, ὅτι διὰ μαλακίαν κατατριβήσοιντο ὑπὸ τοῦ πολέμου. ἐξεῖναι γὰρ σφίσι ναῦς πληρώσαντας πολὺ πλείονας τῶν Ἀθηναίων ἑλεῖν λιμῷ τὴν πόλιν αὐτῶν· ἐξεῖναι δὲ ἐν ταῖς αὐταῖς ταύταις ναυσὶ καὶ εἰς Θήβας στράτευμα διαβιβάζειν, εἰ μὲν βούλοιντο, ἐπὶ*
61 *Φωκέων, εἰ δὲ βούλοιντο, ἐπὶ Κρεύσιος. ταῦτα δὲ λογισάμενοι ἑξήκοντα μὲν τριήρεις ἐπλήρωσαν, Πόλλις δ' αὐτῶν ναύαρχος ἐγένετο. καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύσθησαν οἱ ταῦτα γνόντες, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολιορκοῦντο· τὰ γὰρ σιταγωγὰ αὐτοῖς πλοῖα ἐπὶ μὲν τὸν Γεραιστὸν ἀφίκετο, ἐκεῖθεν δ' οὐκέτι ἤθελε παραπλεῖν, τοῦ ναυτικοῦ ὄντος τοῦ Λακεδαιμονίων περί τε Αἴγιναν καὶ Κέω καὶ Ἄνδρον. γνόντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀνάγκην ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰς ναῦς καὶ ναυμαχήσαντες πρὸς τὸν Πόλλιν Χαβρίου ἡγουμένου νικῶσι τῇ ναυμαχίᾳ. καὶ ὁ μὲν σῖτος τοῖς Ἀθηναίοις*
62 *οὕτω παρεκομίσθη. παρασκευαζομένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων στράτευμα διαβιβάζειν ἐπὶ τοὺς Βοιωτούς, ἐδεήθησαν οἱ Θηβαῖοι τῶν Ἀθηναίων περὶ Πελοπόννησον στράτευμα πέμψαι, νομίσαντες, ὅτι εἰ τοῦτο γένοιτο, οὐ δυνατὸν ἔσοιτο τοῖς Λακεδαιμονίοις ἅμα μὲν τὴν ἑαυτῶν χώραν φυλάττειν, ἅμα δὲ τὰς περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία συμμαχίδας πόλεις, ἅμα δὲ στράτευμα διαβιβάζειν ἱκανὸν*
63 *πρὸς ἑαυτούς. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μέντοι ὀργιζόμενοι τοῖς Λακεδαιμονίοις διὰ τὸ Σφοδρία ἔργον προθύμως ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Πελοπόννησον ναῦς τε ἑξήκοντα πληρώσαντες καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Τιμόθεον ἑλόμενοι. ἅτε δὲ εἰς τὰς Θήβας οὐκ ἐμβεβληκότων τῶν πολεμίων οὔτ' ἐν ᾧ Κλεόμβροτος ἦγε τὴν στρατιὰν ἔτι οὔτ' ἐν ᾧ Τιμόθεος περιέπλευσε, θρασέως δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Θηβαῖοι ἐπὶ*

τὰς περιοικίδας πόλεις καὶ πάλιν αὐτὰς ἀνελάμβανον. ὁ 64
μέντοι Τιμόθεος περιπλεύσας Κέρκυραν μὲν εὐθὺς ὑφ'
ἑαυτῷ ἐποιήσατο· οὐ μέντοι ἠνδραποδίσατο οὐδὲ ἄνδρας
ἐφυγάδευσεν οὐδὲ νόμους μετέστησεν· ἐξ ὧν τὰς περὶ
ἐκεῖνα πόλεις πάσας εὐμενεστέρας ἔσχεν. ἀντεπλήρωσαν 65
δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ναυτικὸν καὶ Νικόλοχον ναύαρχον,
μάλα θρασὺν ἄνδρα, ἐξέπεμψαν· ὃς ἐπειδὴ εἶδε τὰς μετὰ
Τιμοθέου ναῦς, οὐκ ἐμέλλησε, καίπερ ἓξ νεῶν αὐτῷ ἀπουσῶν τῶν Ἀμβρακιωτίδων, ἀλλὰ πέντε καὶ πεντήκοντα ἔχων
ναῦς ἑξήκοντα οὔσαις ταῖς μετὰ Τιμοθέου ἐναυμάχησε.
καὶ τότε μὲν ἡττήθη, καὶ τρόπαιον ὁ Τιμόθεος ἔστησεν
ἐν Ἀλυζίᾳ. ὁ δὲ ἀνειλκυσμένων τῶν Τιμοθέου νεῶν καὶ 66
ἐπισκευαζομένων, ἐπεὶ παρεγένοντο αὐτῷ αἱ Ἀμβρακιώτιδες ἓξ τριήρεις, ἐπὶ τὴν Ἀλυζίαν ἔπλευσεν, ἔνθα ἦν ὁ
Τιμόθεος. ὡς δὲ οὐκ ἀντανῆγε, τρόπαιον αὖ κἀκεῖνος
ἐστήσατο ἐν ταῖς ἐγγυτάτω νήσοις. ὁ δὲ Τιμόθεος ἐπεὶ
ἅς τε εἶχεν ἐπεσκεύασε καὶ ἐκ Κερκύρας ἄλλας προσεπληρώσατο, γενομένων αὐτῷ τῶν πασῶν πλέον ἢ ἑβδομήκοντα,
πολὺ δὴ ὑπερεῖχε ναυτικῷ· χρήματα μέντοι μετεπέμπετο
Ἀθήνηθεν· πολλῶν γὰρ ἐδεῖτο, ἅτε πολλὰς ναῦς ἔχων.

ς.

Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ ταῦτα 1
ἦσαν. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐπεὶ κατεστρέψαντο τὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεις, ἐστράτευον καὶ εἰς τὴν Φωκίδα. ὡς δ' αὖ
καὶ οἱ Φωκεῖς ἐπρέσβευον εἰς τὴν Λακεδαίμονα καὶ ἔλεγον,
ὅτι εἰ μὴ βοηθήσοιεν, οὐ δυνήσονται μὴ πείθεσθαι τοῖς
Θηβαίοις, ἐκ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι διαβιβάζουσι κατὰ
θάλατταν εἰς Φωκέας Κλεόμβροτόν τε τὸν βασιλέα καὶ
μετ' αὐτοῦ τέτταρας μόρας καὶ τῶν συμμάχων τὸ μέρος.
Σχεδὸν δὲ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐκ Θετταλίας 2
ἀφικνεῖται πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων Πολυδάμας
Φαρσάλιος. οὗτος δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Θετταλίᾳ μάλα εὐδοκίμει καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει οὕτως ἐδόκει καλός τε κἀγαθὸς εἶναι, ὥστε καὶ στασιάσαντες οἱ Φαρσάλιοι παρακατέθεντο αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰς προσόδους ἐπέτρεψαν

λαμβάνοντι, ὅσα ἐγέγραπτο ἐν τοῖς νόμοις, εἴς τε τὰ ἱερὰ
3 ἀναλίσκειν καὶ εἰς τὴν ἄλλην διοίκησιν. κἀκεῖνος μέντοι ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων τήν τε ἄκραν φυλάττων διέσωζεν αὐτοῖς καὶ τἆλλα διοικῶν ἀπελογίζετο κατ' ἐνιαυτόν. καὶ ὁπότε μὲν ἐνδεήσειε, παρ' ἑαυτοῦ προσετίθει, ὁπότε δὲ περιγένοιτο τῆς προσόδου, ἀπελάμβανεν. ἦν δὲ καὶ ἄλλως φιλόξενός τε καὶ μεγαλοπρεπὴς τὸν Θετταλικὸν τρόπον. οὗτος οὖν ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὴν Λακεδαίμονα, εἶπε τοιάδε·

4 Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, πρόξενος ὑμῶν ὢν καὶ εὐεργέτης ἐκ πάντων ὧν μεμνήμεθα προγόνων ἀξιῶ, ἐάν τέ τι ἀπορῶ, πρὸς ὑμᾶς ἰέναι, ἐάν τέ τι χαλεπὸν ὑμῖν ἐν τῇ Θετταλίᾳ συνιστῆται, σημαίνειν. ἀκούετε μὲν οὖν εὖ οἶδ' ὅτι καὶ ὑμεῖς Ἰάσονος ὄνομα· ὁ γὰρ ἀνὴρ καὶ δύναμιν ἔχει μεγάλην καὶ ὀνομαστός ἐστιν. οὗτος δὲ σπονδὰς
5 ποιησάμενος συνεγένετό μοι καὶ εἶπε τάδε· Ὅτι μέν, ὦ Πολυδάμα, καὶ ἄκουσαν τὴν ὑμετέραν πόλιν δυναίμην ἂν παραστήσασθαι, ἔξεστί σοι ἐκ τῶνδε λογίζεσθαι. ἐγὼ γάρ, ἔφη, ἔχω μὲν Θετταλίας τὰς πλείστας καὶ μεγίστας πόλεις συμμάχους· κατεστρεψάμην δ' αὐτὰς ὑμῶν σὺν αὐταῖς τὰ ἐναντία ἐμοὶ στρατευομένων. καὶ μὴν οἶσθά γε, ὅτι ξένους ἔχω μισθοφόρους εἰς ἑξακισχιλίους, οἷς, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐδεμία πόλις δύναιτ' ἂν ῥᾳδίως μάχεσθαι. ἀριθμὸς μὲν γάρ, ἔφη, καὶ ἄλλοθεν οὐκ ἂν ἐλάττων ἐξέλθοι· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκ τῶν πόλεων στρατεύματα τοὺς μὲν προεληλυθότας ἤδη ταῖς ἡλικίαις ἔχει, τοὺς δ' οὔπω ἀκμάζοντας· σωμασκοῦσί γε μὴν μάλα ὀλίγοι τινὲς ἐν ἑκάστῃ πόλει· παρ' ἐμοὶ δὲ οὐδεὶς μισθοφορεῖ, ὅστις μὴ ἱκανός
6 ἐστιν ἐμοὶ ἴσα πονεῖν. αὐτὸς δ' ἐστί, λέγειν γὰρ χρὴ πρὸς ὑμᾶς τἀληθῆ, καὶ τὸ σῶμα μάλα εὔρωστος καὶ ἄλλως φιλόπονος. καὶ τοίνυν τῶν παρ' αὐτῷ πεῖραν λαμβάνει καθ' ἑκάστην ἡμέραν· ἡγεῖται γὰρ σὺν τοῖς ὅπλοις καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ὅταν ποι στρατεύηται. καὶ οὓς μὲν ἂν μαλακοὺς τῶν ξένων αἰσθάνηται, ἐκβάλλει, οὓς δ' ἂν ὁρᾷ φιλοπόνως καὶ φιλοκινδύνως ἔχοντας πρὸς τοὺς πολέμους, τιμᾷ τοὺς μὲν διμοιρίαις, τοὺς δὲ τριμοιρίαις, τοὺς δὲ καὶ τετραμοιρίαις καὶ ἄλλοις δώροις καὶ νόσων γε

ϑεραπείαις καὶ περὶ ταφὰς κόσμῳ· ὥστε πάντες ἴσασιν οἱ παρ' ἐκείνῳ ξένοι, ὅτι ἡ πολεμικὴ αὐτοῖς ἀρετὴ ἐντιμότατόν τε βίον καὶ ἀφϑονώτατον παρέχεται. ἐπεδείκνυε 7 δέ μοι εἰδότι, ὅτι καὶ ὑπήκοοι ἤδη αὐτῷ εἶεν Μαρακοὶ καὶ Δόλοπες καὶ Ἀλκέτας ὁ ἐν τῇ Ἠπείρῳ ὕπαρχος· ὥστε, ἔφη, τί ἂν ἐγὼ φοβούμενος οὐ ῥᾳδίως ἂν ὑμᾶς οἰοίμην καταστρέψεσϑαι; τάχα οὖν ὑπολάβοι ἄν τις ἐμοῦ ἄπειρος, τί οὖν μέλλεις καὶ οὐκ ἤδη στρατεύεις ἐπὶ τοὺς Φαρσαλίους; ὅτι νὴ Δία τῷ παντὶ κρεῖττόν μοι δοκεῖ εἶναι ἑκόντας ὑμᾶς μᾶλλον ἢ ἄκοντας προσαγαγέσϑαι. βιασϑέντες μὲν γὰρ ὑμεῖς τ' ἂν βουλεύοισϑε ὅ,τι δύναισϑε κακὸν ἐμοὶ ἐγώ τ' ἂν ὑμᾶς ὡς ἀσϑενεστάτους βουλοίμην εἶναι· εἰ δὲ πεισϑέντες μετ' ἐμοῦ γένοισϑε, δῆλον ὅτι αὔξοιμεν ἂν ὅ,τι δυναίμεϑα ἀλλήλους. γιγνώσκω μὲν οὖν, 8 ὦ Πολυδάμα, ὅτι ἡ σὴ πατρὶς εἰς σὲ ἀποβλέπει· ἐὰν δέ μοι φιλικῶς αὐτὴν ἔχειν παρασκευάσῃς, ὑπισχνοῦμαί σοι, ἔφη, ἐγὼ μέγιστόν σε τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι μετ' ἐμὲ καταστήσειν. οἵων δὲ πραγμάτων τὰ δευτερά σοι δίδωμι, ἄκουε καὶ μηδὲν πίστευέ μοι ὅ,τι ἂν μὴ λογιζομένῳ σοι ἀληϑὲς φαίνηται. οὐκοῦν τοῦτο μὲν εὔδηλον ἡμῖν, ὅτι Φαρσάλου προσγενομένης καὶ τῶν ἐξ ὑμῶν ἠρτημένων πόλεων εὐπετῶς ἂν ἐγὼ ταγὸς Θετταλῶν ἁπάντων κατασταίην· ὥς γε μήν, ὅταν ταγεύηται Θετταλία, εἰς ἑξακισχιλίους μὲν οἱ ἱππεύοντες γίγνονται, ὁπλῖται δὲ πλείους ἢ μύριοι καϑίστανται. ὧν ἐγὼ καὶ τὰ σώματα καὶ τὴν 9 μεγαλοψυχίαν ὁρῶν οἶμαι ἂν αὐτῶν εἰ καλῶς τις ἐπιμελοῖτο, οὐκ εἶναι ἔϑνος, ὁποίῳ ἂν ἀξιώσαιεν ὑπήκοοι εἶναι Θετταλοί. πλατυτάτης γε μὴν γῆς οὔσης Θετταλίας, πάντα τὰ κύκλῳ ἔϑνη ὑπήκοα μέν ἐστιν, ὅταν ταγὸς ἐνϑάδε καταστῇ· σχεδὸν δὲ πάντες οἱ ταύτῃ ἀκοντισταί εἰσιν· ὥστε καὶ πελταστικῷ εἰκὸς ὑπερέχειν τὴν ἡμετέραν δύναμιν. καὶ μὴν Βοιωτοί γε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι Λακε- 10 δαιμονίοις πολεμοῦντες ὑπάρχουσί μοι σύμμαχοι· καὶ ἀκολουϑεῖν τοίνυν ἀξιοῦσιν ἐμοί, ἂν μόνον ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἐλευϑερῶ αὐτούς. καὶ Ἀϑηναῖοι δὲ εὖ οἶδ' ὅτι πάντα ποιήσαιεν ἂν ὥστε σύμμαχοι ἡμῖν γενέσϑαι· ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἄν μοι δοκῶ πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ποιήσασϑαι.

νομίζω γὰρ ἔτι ῥᾷον τὴν κατὰ θάλατταν ἢ τὴν κατὰ γῆν
11 ἀρχὴν παραλαβεῖν ἄν. εἰ δὲ εἰκότα λογίζομαι, σκόπει,
ἔφη, καὶ ταῦτα. ἔχοντες μέν γε Μακεδονίαν, ἔνθεν καὶ
Ἀθηναῖοι τὰ ξύλα ἄγονται, πολὺ δήπου πλέονας ἐκείνων
ἱκανοὶ ἐσόμεθα ναῦς ποιήσασθαι. ἀνδρῶν γε μὴν ταύτας
πληροῦν πότερον Ἀθηναίους ἢ ἡμᾶς εἰκὸς μᾶλλον δύνα-
σθαι, τοσούτους καὶ τοιούτους ἔχοντας πενέστας; τούς γε
μὴν ναύτας τρέφειν πότερον ἡμᾶς ἱκανωτέρους εἰκὸς εἶναι
τοὺς δι' ἀφθονίαν καὶ ἄλλοσε σῖτον ἐκπέμποντας ἢ Ἀθη-
ναίους τοὺς μηδ' αὐτοῖς ἱκανὸν ἔχοντας, ἂν μὴ πρίωνται;
12 καὶ χρήμασί γε εἰκὸς δήπου ἡμᾶς ἀφθονωτέροις χρῆσθαι
μὴ εἰς νησύδρια ἀποβλέποντας, ἀλλ' ἠπειρωτικὰ ἔθνη καρ-
πουμένους. πάντα γὰρ δήπου τὰ κύκλῳ φόρον φέρει,
ὅταν ταγεύηται τὰ κατὰ Θετταλίαν. οἶσθα δὲ δήπου, ὅτι
καὶ βασιλεὺς ὁ Περσῶν οὐ νήσους, ἀλλ' ἤπειρον καρπού-
μενος πλουσιώτατος ἀνθρώπων ἐστίν· ὃν ἐγὼ ὑπήκοον
ποιήσασθαι ἔτι εὐκατεργαστότερον ἡγοῦμαι εἶναι ἢ τὴν
Ἑλλάδα. οἶδα γὰρ πάντας τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους πλὴν
ἑνὸς μᾶλλον δουλείαν ἢ ἀλκὴν μεμελετηκότας, οἶδα δέ,
ὑφ' οἵας δυνάμεως καὶ τῆς μετὰ Κύρου ἀναβάσης καὶ τῆς
13 μετ' Ἀγησιλάου εἰς πᾶν ἀφίκετο βασιλεύς. ἐπεὶ δὲ ταῦτ'
εἰπόντος αὐτοῦ ἐγὼ ἀπεκρινάμην, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἀξιό-
σκεπτα λέγει, τὸ δὲ Λακεδαιμονίοις ὄντας φίλους ἀπο-
στῆναι πρὸς τοὺς ἐναντίους, μηδὲν ἔχοντας ἐγκαλεῖν, τοῦτ',
ἔφην, ἄπορόν μοι δοκεῖ εἶναι· ὁ δ' ἐπαινέσας με καὶ εἰπών,
ὅτι μᾶλλον ἑκτέον μου εἴη, ὅτι τοιοῦτος εἴην, ἐφῆκέ μοι
ἐλθόντι πρὸς ὑμᾶς λέγειν τἀληθῆ, ὅτι διανοοῖτο στρα-
τεύειν ἐπὶ Φαρσαλίους, εἰ μὴ πεισοίμεθα. αἰτεῖν οὖν
ἐκέλευε βοήθειαν παρ' ὑμῶν. καὶ ἐὰν μέν σοι, ἔφη, διδῶ-
σιν, ὥστε σε πείθειν ἱκανὴν πέμπειν συμμαχίαν ὡς ἐμοὶ
πολεμεῖν, ἄγ', ἔφη, καὶ τούτῳ χρώμεθα ὅ,τι ἂν ἀποβαίνῃ
ἐκ τοῦ πολέμου· ἂν δέ σοι μὴ δοκῶσιν ἱκανῶς βοηθεῖν,
οὐκ ἤδη ἀνέγκλητος ἂν δικαίως εἴης ἐν τῇ πατρίδι, ἥ σε
14 τιμᾷ, καὶ σὺ πράττοις τὰ κράτιστα. περὶ τούτων δὴ ἐγὼ
ἥκω πρὸς ὑμᾶς καὶ λέγω πάντα, ὅσα ἐκεῖ αὐτός τε ὁρῶ
καὶ ἐκείνου ἀκήκοα. καὶ νομίζω οὕτως ἔχειν, ὦ ἄνδρες
Λακεδαιμόνιοι, ὡς εἰ μὲν πέμψετε ἐκεῖσε δύναμιν μὴ ἐμοὶ

όνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Θετταλοῖς ἱκανὴν δοκοῦσαν
ναι πρὸς Ἰάσονα πολεμεῖν, ἀποστήσονται αὐτοῦ αἱ
όλεις· πᾶσαι γὰρ φοβοῦνται, ὅποι ποτὲ προβήσεται ἡ
οῦ ἀνδρὸς δύναμις· εἰ δὲ νεοδαμώδεις καὶ ἄνδρα ἰδιώτην
ἐσθε ἀρκέσειν, συμβουλεύω ἡσυχίαν ἔχειν. εὖ γὰρ ἴστε, 15
ρός τε μεγάλην ἔσται ῥώμην ὁ πόλεμος καὶ πρὸς ἄνδρα,
; φρόνιμος μὲν οὕτω στρατηγός ἐστιν, ὡς ὅσα τε λαν-
άνειν καὶ ὅσα φθάνειν καὶ ὅσα βιάζεσθαι ἐπιχειρεῖ οὐ
άλα ἀφαμαρτάνει. ἱκανὸς γάρ ἐστι καὶ νυκτὶ ἅπερ ἡμέρᾳ
ρῆσθαι καί, ὅταν σπεύδῃ, ἄριστον καὶ δεῖπνον ποιησά-
ενος ἅμα πονεῖσθαι. οἴεται δὲ καὶ ἀναπαύεσθαι χρῆναι,
ταν ἀφίκηται ἔσθ᾽ ἂν ὡρμημένος ᾖ καὶ διαπράξηται ἃ
εῖ· καὶ τοὺς μεθ᾽ αὐτοῦ δὲ ταῦτα εἴθικεν. ἐπίσταται δὲ
αὶ ὅταν ἐπιπονήσαντες ἀγαθόν τι πράξωσιν οἱ στρα-
ιῶται, ἐκπλῆσαι τὰς γνώμας αὐτῶν· ὥστε καὶ τοῦτο
εμαθήκασι πάντες οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτι ἐκ τῶν πόνων καὶ
ὰ μαλακὰ γίγνεται. καὶ μὴν ἐγκρατέστατός γ᾽ ἐστὶν ὧν 16
γὼ οἶδα τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν· ὥστε οὐδὲ διὰ ταῦτα
σχολίαν ἔχει τὸ μὴ πράττειν ἀεὶ τὸ δεόμενον. ὑμεῖς οὖν
κεψάμενοι εἴπατε πρὸς ἐμέ, ὥσπερ ὑμῖν προσήκει, ὁποῖα
υνήσεσθέ τε καὶ μέλλετε ποιήσειν.

Ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τότε μὲν 17
νεβάλοντο τὴν ἀπόκρισιν· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ καὶ τῇ τρίτῃ
ογισάμενοι τάς τ᾽ ἔξω μόρας ὅσαι αὐτοῖς εἶεν καὶ τὰς
ερὶ Λακεδαίμονα πρὸς τὰς ἔξω τῶν Ἀθηναίων τριήρεις
αὶ τὸν πρὸς τοὺς ὁμόρους πόλεμον ἀπεκρίναντο, ὅτι ἐν
ῷ παρόντι οὐκ ἂν δύναιντο ἱκανὴν αὐτῷ ἐκπέμψαι ἐπι-
ουρίαν, ἀλλ᾽ ἀπιόντα συντίθεσθαι αὐτὸν ἐκέλευον ὅπῃ
ύναιτο ἄριστα τά τε ἑαυτοῦ καὶ τὰ τῆς πόλεως. κἀκεῖνος 18
ιέντοι ἐπαινέσας τὴν ἁπλότητα τῆς πόλεως ἀπῆλθε. καὶ
ὴν μὲν ἀκρόπολιν τῶν Φαρσαλίων ἐδεῖτο τοῦ Ἰάσονος μὴ
ἀναγκάσαι αὐτὸν παραδοῦναι, ὅπως τοῖς παρακαταθεμέ-
οις διασώζῃ· τοὺς δὲ αὐτοῦ παῖδας ἔδωκεν ὁμήρους,
ὑποσχόμενος αὐτῷ τήν τε πόλιν πείσας ἑκοῦσαν σύμμαχον
ποιήσειν καὶ ταγὸν συγκαταστήσειν αὐτόν. ὡς δὲ τὰ πιστὰ
ἔδοσαν ἀλλήλοις, εὐθὺς μὲν οἱ Φαρσάλιοι εἰρήνην ἦγον,
ταχὺ δὲ ὁ Ἰάσων ὁμολογουμένως ταγὸς τῶν Θετταλῶν

19 καθειστήκει. ἐπεί γε μὴν ἐτάγευσε, διέταξεν ἱππικόν τε
ὅσον ἑκάστη πόλις δυνατὴ ἦν παρέχειν καὶ ὁπλιτικόν
καὶ ἐγένοντο αὐτῷ ἱππεῖς μὲν σὺν τοῖς συμμάχοις πλείους
ἢ ὀκτακισχίλιοι, ὁπλῖται δὲ ἐλογίσθησαν οὐκ ἐλάττους
δισμυρίων, πελταστικόν γε μὴν ἱκανὸν πρὸς πάντας ἀν-
θρώπους ἀντιταχθῆναι· ἔργον γὰρ ἐκείνων γε καὶ τὰς
πόλεις ἀριθμῆσαι. προεῖπε δὲ τοῖς περιοίκοις πᾶσι καὶ
τὸν φόρον, ὥσπερ ἐπὶ Σκόπα τεταγμένος ἦν, φέρειν. καὶ
ταῦτα μὲν οὕτως ἐπεραίνετο· ἐγὼ δὲ πάλιν ἐπάνειμι ὅθεν
εἰς τὰς περὶ Ἰάσονος πράξεις ἐξέβην.

2 Οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι συνελέ-
γοντο εἰς τοὺς Φωκέας, οἱ δὲ Θηβαῖοι ἀναχωρήσαντες εἰς
τὴν αὐτῶν ἐφύλαττον τὰς εἰσβολάς. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι αὐξα-
νομένους μὲν ὁρῶντες διὰ σφᾶς τοὺς Θηβαίους χρήματα
τε οὐ συμβαλλομένους εἰς τὸ ναυτικόν, αὐτοὶ δὲ ἀποκναι-
όμενοι καὶ χρημάτων εἰσφοραῖς καὶ λῃστείαις ἐξ Αἰγίνης
καὶ φυλακαῖς τῆς χώρας ἐπεθύμησαν παύσασθαι τοῦ
πολέμου καὶ πέμψαντες πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα εἰρή-
νην ἐποιήσαντο.

2 Εὐθὺς δ᾽ ἐκεῖθεν δύο τῶν πρέσβεων πλεύσαντες κατὰ
δόγμα τῆς πόλεως εἶπον τῷ Τιμοθέῳ ἀποπλεῖν οἴκαδε
ὡς εἰρήνης οὔσης· ὁ δ᾽ ἅμ᾽ ἀποπλέων τοὺς τῶν Ζακυνθίων
3 φυγάδας ἀπεβίβασεν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ οἱ
ἐκ τῆς πόλεως Ζακύνθιοι πέμψαντες πρὸς τοὺς Λακεδαι-
μονίους ἔλεγον, οἷα πεπονθότες εἶεν ὑπὸ τοῦ Τιμοθέου,
εὐθὺς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀδικεῖν τε ἡγοῦντο τοὺς Ἀθηναίους
καὶ ναυτικὸν πάλιν κατεσκεύαζον καὶ συνετάττοντο εἰς ἑξή-
κοντα ναῦς ἀπ᾽ αὐτῆς τε τῆς Λακεδαίμονος καὶ Κορίνθου
καὶ Λευκάδος καὶ Ἀμβρακίας καὶ Ἤλιδος καὶ Ζακύνθου
καὶ Ἀχαΐας καὶ Ἐπιδαύρου καὶ Τροιζῆνος καὶ Ἑρμιόνος
4 καὶ Ἁλιέων. ἐπιστήσαντες δὲ ναύαρχον Μνάσιππον ἐκέ-
λευον τῶν τε ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι τῶν κατ᾽ ἐκείνην τὴν
θάλατταν καὶ στρατεύειν ἐπὶ Κέρκυραν. ἔπεμψαν δὲ καὶ
πρὸς Διονύσιον διδάσκοντες, ὡς καὶ ἐκείνῳ χρήσιμον εἴη
5 τὴν Κέρκυραν μὴ ὑπ᾽ Ἀθηναίοις εἶναι. καὶ ὁ μὲν δὴ Μνά-
σιππος, ἐπεὶ συνελέγη αὐτῷ τὸ ναυτικόν, ἔπλευσεν εἰς
τὴν Κέρκυραν· εἶχε δὲ καὶ μισθοφόρους σὺν τοῖς ἐκ

Λακεδαίμονος μετ᾽ αὐτοῦ στρατευομένοις οὐκ ἐλάττους
χιλίων καὶ πεντακοσίων. ἐπεὶ δὲ ἀπέβη, ἐκράτει τε τῆς 6
γῆς καὶ ἐδῄου ἐξειργασμένην μὲν παγκάλως καὶ πεφυτευ-
μένην τὴν χώραν, μεγαλοπρεπεῖς δὲ οἰκήσεις καὶ οἰνῶνας
κατεσκευασμένους ἐπὶ τῶν ἀγρῶν· ὥστ᾽ ἔφασαν τοὺς στρα-
τιώτας εἰς τοῦτο τρυφῆς ἐλθεῖν, ὥστ᾽ οὐκ ἐθέλειν πίνειν,
εἰ μὴ ἀνθοσμίας εἴη. καὶ ἀνδράποδα δὲ καὶ βοσκήματα
πάμπολλα ἡλίσκετο ἐκ τῶν ἀγρῶν. ἔπειτα δὲ κατεστρα- 7
τοπεδεύσατο τῷ μὲν πεζῷ ἐπὶ λόφῳ ἀπέχοντι τῆς πόλεως
ὡς πέντε στάδια, πρὸ τῆς χώρας ὄντι, ὅπως ἀποτέμνοιτο
ἐντεῦθεν εἴ τις ἐπὶ τὴν χώραν τῶν Κερκυραίων ἐξίοι· τὸ
δὲ ναυτικὸν εἰς τἀπὶ θάτερα τῆς πόλεως κατεστρατοπέ-
δευσεν, ἔνθεν ᾤετ᾽ ἂν τὰ προσπλέοντα καὶ προαισθάνε-
σθαι καὶ διακωλύειν. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῷ λιμένι,
ὁπότε μὴ χειμὼν κωλύοι, ἐφώρμει. ἐπολιόρκει μὲν δὴ 8
οὕτω τὴν πόλιν. ἐπεὶ δὲ οἱ Κερκυραῖοι ἐκ μὲν τῆς γῆς
οὐδὲν ἐλάμβανον διὰ τὸ κρατεῖσθαι κατὰ γῆν, κατὰ θά-
λατταν δὲ οὐδὲν εἰσήγετο αὐτοῖς διὰ τὸ ναυκρατεῖσθαι,
ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἦσαν· καὶ πέμποντες πρὸς τοὺς Ἀθη- 9
ναίους βοηθεῖν τε ἐδέοντο καὶ ἐδίδασκον, ὡς μέγα μὲν
ἀγαθὸν ἀποβάλοιεν ἄν, εἰ Κερκύρας στερηθεῖεν, τοῖς δὲ
πολεμίοις μεγάλην ἂν ἰσχὺν προσβάλοιεν· ἐξ οὐδεμιᾶς γὰρ
πόλεως πλήν γε Ἀθηνῶν οὔτε ναῦς οὔτε χρήματα πλείονα
ἂν γενέσθαι. ἔτι δὲ κεῖσθαι τὴν Κέρκυραν ἐν καλῷ μὲν
τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τῶν πόλεων, αἳ ἐπὶ τοῦτον
καθήκουσιν, ἐν καλῷ δὲ τοῦ τὴν Λακωνικὴν χώραν βλά-
πτειν, ἐν καλλίστῳ δὲ τῆς τε ἀντιπέραν Ἠπείρου καὶ τοῦ
εἰς Πελοπόννησον ἀπὸ Σικελίας παράπλου. ἀκούσαντες 10
δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόμισαν ἰσχυρῶς ἐπιμελητέον εἶναι
καὶ ταγὸν πέμπουσι Στησικλέα εἰς ἑξακοσίους ἔχοντα πελ-
ταστάς, Ἀλκέτου δὲ ἐδεήθησαν συνδιαβιβάσαι τούτους.
καὶ οὗτοι μὲν νυκτὸς διακομισθέντες που τῆς χώρας εἰς- 11
ῆλθον εἰς τὴν πόλιν. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ ἑξήκοντα ναῦς
πληροῦν, Τιμόθεον δ᾽ αὐτῶν στρατηγὸν ἐχειροτόνησαν. ὁ 12
δ᾽ οὐ δυνάμενος αὐτόθεν τὰς ναῦς πληρῶσαι ἐπὶ νήσων
πλεύσας ἐκεῖθεν ἐπειρᾶτο συμπληροῦν, οὐ φαῦλον ἡγού-
μενος εἶναι ἐπὶ συγκεκροτημένας ναῦς εἰκῇ περιπλεῦσαι.

13 *οἱ δ' Ἀθηναῖοι νομίζοντες αὐτὸν ἀναλοῦν τὸν τῆς ὥρας*
εἰς τὸν περίπλουν χρόνον συγγνώμην οὐκ ἔσχον αὐτῷ,
ἀλλὰ παύσαντες αὐτὸν τῆς στρατηγίας Ἰφικράτην ἀνθαι-
14 *ροῦνται. ὁ δ' ἐπεὶ κατέστη στρατηγός, μάλα ὀξέως τὰς*
ναῦς ἐπληροῦτο καὶ τοὺς τριηράρχους ἠνάγκαζε. προσέ-
λαβε δὲ παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ εἴ πού τις ναῦς περὶ
τὴν Ἀττικὴν ἔπλει καὶ τὴν Πάραλον καὶ τὴν Σαλαμινίαν,
λέγων, ὡς ἐὰν τἀκεῖ καλῶς γένηται, πολλὰς αὐτοῖς ναῦς
ἀποπέμψοι. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ αἱ ἅπασαι περὶ ἑβδομή-
15 *κοντα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ οἱ Κερκυραῖοι οὕτω σφόδρα*
ἐπείνων, ὥστε διὰ τὸ πλῆθος τῶν αὐτομολούντων ἐκήρυξεν
ὁ Μνάσιππος πεπρᾶσθαι ὅστις αὐτομολοίη. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν
ἧττον ηὐτομόλουν, τελευτῶν καὶ μαστιγῶν ἀπέπεμπεν. οἱ
μέντοι ἔνδοθεν τούς γε δούλους οὐκ ἐδέχοντο πάλιν εἰς
16 *τὸ τεῖχος, ἀλλὰ πολλοὶ ἔξω ἀπέθνησκον. ὁ δ' αὖ Μνά-*
σιππος ὁρῶν ταῦτα ἐνόμιζέ τε ὅσον οὐκ ἤδη ἔχειν τὴν
πόλιν καὶ περὶ τοὺς μισθοφόρους ἐκαινούργει καὶ τοὺς
μέν τινας αὐτῶν ἀπομίσθους ἐπεποιήκει, τοῖς δ' οὖσι καὶ
δυοῖν ἤδη μηνοῖν ὤφειλε τὸν μισθόν, οὐκ ἀπορῶν, ὡς
ἐλέγετο, χρημάτων· καὶ γὰρ τῶν πόλεων αἱ πολλαὶ αὐτῷ
ἀργύριον ἀντὶ τῶν ἀνδρῶν ἔπεμπον, ἅτε καὶ διαποντίου
17 *τῆς στρατείας οὔσης. κατιδόντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ*
ἐκ τῆς πόλεως τάς τε φυλακὰς χεῖρον ἢ πρόσθεν φυλατ-
τομένας ἐσπαρμένους τε κατὰ τὴν χώραν τοὺς ἀνθρώπους
ἐπεκδραμόντες τοὺς μέν τινας αὐτῶν ἔλαβον, τοὺς δὲ κατ-
18 *έκοψαν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Μνάσιππος αὐτός τε ἐξωπλίζετο*
καὶ ὅσους εἶχεν ὁπλίτας ἅπασιν ἐβοήθει καὶ τοὺς λοχα-
γοὺς καὶ τοὺς ταξιάρχους ἐξάγειν ἐκέλευε τοὺς μισθοφό-
19 *ρους. ἀποκριναμένων δέ τινων λοχαγῶν, ὅτι οὐ ῥᾴδιον*
εἴη μὴ διδόντας τἀπιτήδεια πειθομένους παρέχειν, τὸν
μέν τινα βακτηρίᾳ, τὸν δὲ τῷ στύρακι ἐπάταξεν. οὕτω
μὲν δὴ ἀθύμως ἔχοντες καὶ μισοῦντες αὐτὸν συνεξῆλθον
20 *πάντες· ὅπερ ἥκιστα εἰς μάχην συμφέρει. ὁ δ' ἐπεὶ παρε-*
τάξατο, αὐτὸς μὲν τοὺς κατὰ τὰς πύλας τῶν πολεμίων
τρεψάμενος ἐπεδίωκεν· οἱ δ' ἐπεὶ ἐγγὺς τοῦ τείχους ἐγέ-
νοντο, ἀνεστρέφοντό τε καὶ ἀπὸ τῶν μνημάτων ἔβαλλον
καὶ ἠκόντιζον· ἄλλοι δ' ἐκδραμόντες καθ' ἑτέρας πύλας

ἐπιτίθενται ἀθρόοι τοῖς ἐσχάτοις· οἱ δ' ἐπ' ὀκτὼ τεταγ- 21
μένοι, ἀσθενὲς νομίσαντες τὸ ἄκρον τῆς φάλαγγος ἔχειν,
ἀναστρέφειν ἐπειρῶντο. ὡς δ' ἤρξαντο ἐπαναχωρεῖν, οἱ
μὲν πολέμιοι ὡς φεύγουσιν ἐπέθεντο, οἱ δ' οὐκέτι ἐπανέ-
στρεψαν· καὶ οἱ ἐχόμενοι δ' αὐτῶν εἰς φυγὴν ὥρμων. ὁ δὲ 22
Μνάσιππος τοῖς μὲν πιεζομένοις οὐκ ἐδύνατο βοηθεῖν διὰ
τοὺς ἐκ τοῦ κατ' ἀντικρὺ προσκειμένους, ἀεὶ δ' ἐλείπετο
σὺν ἐλάττοσι. τέλος δὲ οἱ πολέμιοι ἀθρόοι γενόμενοι
πάντες ἐπετίθεντο τοῖς περὶ τὸν Μνάσιππον, ἤδη μάλα
ὀλίγοις οὖσι. καὶ οἱ πολῖται ὁρῶντες τὸ γιγνόμενον ἐπεξ-
ήεσαν. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνον ἀπέκτειναν, ἐδίωκον ἤδη ἅπαντες. 23
ἐκινδύνευσαν δ' ἂν καὶ τὸ στρατόπεδον ἑλεῖν σὺν τῷ χαρα-
κώματι, εἰ μὴ οἱ διώκοντες τὸν ἀγοραῖόν τε ὄχλον ἰδόντες
καὶ τὸν τῶν θεραπόντων καὶ τὸν τῶν ἀνδραπόδων, οἰη-
θέντες ὄφελός τι αὐτῶν εἶναι, ἀπεστρέφοντο. καὶ τότε 24
μὲν τρόπαιόν τε ἵστασαν οἱ Κερκυραῖοι τούς τε νεκροὺς
ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν· ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν ἐν τῇ πόλει
ἐρρωμενέστεροι ἐγεγένηντο, οἱ δ' ἔξω ἐν πάσῃ δὴ ἀθυμίᾳ
ἦσαν. καὶ γὰρ ἐλέγετο, ὅτι Ἰφικράτης ὅσον οὐκ ἤδη
παρείη, καὶ οἱ Κερκυραῖοι δὲ τῷ ὄντι ναῦς ἐπλήρουν.
Ὑπερμένης δέ, ὃς ἐτύγχανεν ἐπιστολιαφόρος τῷ Μνασίππῳ 25
ὤν, τό τε ναυτικὸν πᾶν ὅσον ἦν ἐκεῖ συνεπλήρωσε καὶ
περιπλεύσας πρὸς τὸ χαράκωμα τὰ πλοῖα πάντα γεμίσας
τῶν τε ἀνδραπόδων καὶ τῶν χρημάτων ἀπέστελλεν· αὐτὸς
δὲ σύν τε τοῖς ἐπιβάταις καὶ τοῖς περισωθεῖσι τῶν στρα-
τιωτῶν διεφύλαττε τὸ χαράκωμα· τέλος δὲ καὶ οὗτοι μάλα 26
τεταραγμένοι ἀναβάντες ἐπὶ τὰς τριήρεις ἀπέπλεον, πολὺν
μὲν σῖτον, πολὺν δὲ οἶνον, πολλὰ δὲ ἀνδράποδα καὶ ἀσθε-
νοῦντας στρατιώτας καταλιπόντες· δεινῶς γὰρ ἐπεφό-
βηντο, μὴ καταληφθεῖεν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ νήσῳ.
καὶ ἐκεῖνοι μὲν εἰς Λευκάδα ἀπεσώθησαν.

Ὁ δὲ Ἰφικράτης ἐπεὶ ἤρξατο τοῦ περίπλου, ἅμα μὲν 27
ἔπλει, ἅμα δὲ πάντα ὅσα εἰς ναυμαχίαν παρεσκευάζετο·
εὐθὺς μὲν γὰρ τὰ μεγάλα ἱστία αὐτοῦ κατέλιπεν, ὡς ἐπὶ
ναυμαχίαν πλέων· καὶ τοῖς ἀκατίοις δέ, καὶ εἰ φορὸν
πνεῦμα εἴη, ὀλίγα ἐχρῆτο· τῇ δὲ κώπῃ τὸν πλοῦν ποιού-
μενος ἄμεινόν τε τὰ σώματα ἔχειν τοὺς ἄνδρας καὶ ἄμεινον

28 τὰς ναῦς πλεῖν ἐποίει. πολλάκις δὲ καὶ ὅπῃ μέλλοι ἀρι-
στοποιεῖσθαι τὸ στράτευμα ἢ δειπνοποιεῖσθαι, ἐπανή-
γαγεν ἂν τὸ κέρας ἀπὸ τῆς γῆς κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.
ἐπεὶ δ' ἐπιστρέψας ἂν καὶ ἀντιπρῴρους καταστήσας τὰς
τριήρεις ἀπὸ σημείου ἀφίει ἀνθαμιλλᾶσθαι εἰς τὴν γῆν,
μέγα δὴ νικητήριον ἦν τὸ πρώτους καὶ ὕδωρ λαβεῖν καὶ
εἴ του ἄλλου ἐδέοντο καὶ πρώτους ἀριστῆσαι· τοῖς δ'
ὑστάτοις ἀφικομένοις μεγάλη ζημία ἦν τό τε ἐλαττοῦσθαι
πᾶσι τούτοις καὶ ὅτι ἀνάγεσθαι ἅμα ἔδει, ἐπεὶ σημήνειε·
συνέβαινε γὰρ τοῖς μὲν πρώτοις ἀφικνουμένοις καθ' ἡσυ-
χίαν ἅπαντα ποιεῖν, τοῖς δὲ τελευταίοις διὰ σπουδῆς.
29 φυλακάς γε μήν, εἰ τύχοι ἐν τῇ πολεμίᾳ ἀριστοποιούμενος,
τὰς μὲν ἐν τῇ γῇ, ὥσπερ προσήκει, καθίστη, ἐν δὲ ταῖς
ναυσὶν αἰρόμενος αὖ τοὺς ἱστοὺς ἀπὸ τούτων ἐσκοπεῖτο.
πολὺ οὖν ἐπὶ πλέον οὗτοι καθεώρων ἢ οἱ ἐκ τοῦ ὁμαλοῦ,
ἀφ' ὑψηλοτέρου καθορῶντες. ὅπου δὲ δειπνοποιοῖτο καὶ
καθεύδοι, ἐν μὲν τῷ στρατοπέδῳ νύκτωρ πῦρ οὐκ ἔκαε,
πρὸ δὲ τοῦ στρατεύματος φῶς ἐποίει, ἵνα μηδεὶς λάθῃ
προσιών. πολλάκις δέ, εἰ εὐδία εἴη, εὐθὺς δειπνήσας
ἀνήγετο· καὶ εἰ μὲν αὔρα φέροι, θέοντες ἅμα ἀνεπαύοντο·
εἰ δὲ ἐλαύνειν δέοι, κατὰ μέρος τοὺς ναύτας ἀνέπαυεν.
30 ἐν δὲ τοῖς μεθ' ἡμέραν πλοῖς ἀπὸ σημείων τοτὲ μὲν ἐπὶ
κέρως ἦγε, τοτὲ δ' ἐπὶ φάλαγγος· ὥστε ἅμα μὲν ἔπλεον,
ἅμα δὲ πάντα ὅσα εἰς ναυμαχίαν καὶ ἠσκηκότες καὶ ἐπι-
στάμενοι εἰς τὴν ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὡς ᾤοντο, κατεχο-
μένην θάλατταν ἀφικνοῦντο. καὶ τὰ μὲν πολλὰ ἐν τῇ
πολεμίᾳ καὶ ἠρίστων καὶ ἐδείπνουν· διὰ δὲ τὸ τἀναγκαῖα
μόνον πράττειν καὶ τὰς βοηθείας ἔφθανεν ἀναγόμενος
31 καὶ ταχὺ ἐπέραινε. περὶ δὲ τὸν Μνασίππου θάνατον
ἐτύγχανεν ὢν τῆς Λακωνικῆς περὶ τὰς Σφαγίας. εἰς τὴν
Ἠλείαν δὲ ἀφικόμενος καὶ παραπλεύσας τὸ τοῦ Ἀλφειοῦ
στόμα ὑπὸ τὸν Ἰχθῦν καλούμενον ὡρμίσατο. τῇ δ' ὑστε-
ραίᾳ ἐντεῦθεν ἀνήγετο ἐπὶ τῆς Κεφαλληνίας, οὕτω καὶ
τεταγμένος καὶ τὸν πλοῦν ποιούμενος, ὡς, εἰ δέοι, πάντα
ὅσα χρὴ παρεσκευασμένος ναυμαχοίη. καὶ γὰρ τὰ περὶ
τοῦ Μνασίππου αὐτόπτου μὲν οὐδενὸς ἠκηκόει, ὑπώπτευε
δὲ μὴ ἀπάτης ἕνεκεν λέγοιτο, καὶ ἐφυλάττετο· ἐπεὶ μέντοι

ἀφίκετο εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, ἐνταῦθα δὴ σαφῶς ἐπύθετο καὶ ἀνέπαυε τὸ στράτευμα.

32 Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι ταῦτα πάντα, ὅταν οἴωνται ναυμαχήσειν ἄνθρωποι, καὶ ἀσκεῖται καὶ μελετᾶται· ἀλλὰ τοῦτο ἐπαινῶ, ὅτι ἐπεὶ ἀφικέσθαι ταχὺ ἔδει ἔνθα τοῖς πολεμίοις ναυμαχήσειν ᾤετο, εὕρετο ὅπως μήτε διὰ τὸν πλοῦν ἀνεπιστήμονας εἶναι τῶν εἰς ναυμαχίαν μήτε διὰ τὸ ταῦτα μελετᾶν βραδύτερόν τι ἀφικέσθαι.

33 Καταστρεψάμενος δὲ τὰς ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ πόλεις ἔπλευσεν εἰς Κέρκυραν. ἐκεῖ δὲ πρῶτον μὲν ἀκούσας, ὅτι προσπλέοιεν δέκα τριήρεις παρὰ Διονυσίου βοηθήσουσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, αὐτὸς ἐλθὼν καὶ σκεψάμενος τῆς χώρας ὅθεν τούς τε προσπλέοντας δυνατὸν ἦν ὁρᾶν καὶ τοὺς σημαίνοντας εἰς τὴν πόλιν καταφανεῖς εἶναι, ἐνταῦθα κατέστησε τοὺς σκοπούς. κἀκείνοις μὲν συνέθετο προσ- 34 πλεόντων τε καὶ ὁρμούντων ὡς δέοι σημαίνειν· αὐτὸς δὲ τῶν τριηράρχων προσέταξεν εἴκοσιν, οὓς δεήσοι, ἐπεὶ κηρύξειεν, ἀκολουθεῖν· εἰ δέ τις μὴ ἀκολουθήσοι, προεῖπε μὴ μέμψεσθαι τὴν δίκην. ἐπεὶ δ' ἐσημάνθησαν προσπλέουσαι καὶ ἐκηρύχθη, ἀξία ἐγένετο θέας ἡ σπουδή· οὐδεὶς γὰρ ὅστις οὐ δρόμῳ τῶν μελλόντων πλεῖν εἰσέβη εἰς τὰς ναῦς. πλεύσας δὲ ἔνθα ἦσαν αἱ πολέμιαι τριήρεις κατα- 35 λαμβάνει ἀπὸ μὲν τῶν ἄλλων τριήρων εἰς τὴν γῆν τοὺς ἄνδρας ἐκβεβηκότας, Μελάνιππος μέντοι ὁ Ῥόδιος τοῖς τε ἄλλοις συνεβούλευε μὴ μένειν ἐνταῦθα καὶ αὐτὸς πληρωσάμενος τὴν ναῦν ἐξέπλει. ἐκεῖνος μὲν οὖν καίπερ ἀπαντῶν ταῖς Ἰφικράτους ναυσὶν ὅμως ἀπέφυγεν· αἱ δὲ ἀπὸ Συρακουσῶν νῆες ἅπασαι ἑάλωσαν αὐτοῖς ἀνδράσιν. ὁ 36 μέντοι Ἰφικράτης τὰς μὲν τριήρεις ἀκρωτηριασάμενος ἕλκων κατηγάγετο εἰς τὸν Κερκυραίων λιμένα, τῶν δὲ ἀνδρῶν συνέβη ἑκάστῳ τακτὸν ἀργύριον ἀποτῖσαι, πλὴν Κρινίππου τοῦ ἄρχοντος· τοῦτον δ' ἐφύλαττεν, ὡς ἢ πραξόμενος πάμπολλα χρήματα ἢ ὡς πωλήσων. κἀκεῖνος μὲν ὑπὸ λύπης αὐθαιρέτῳ θανάτῳ ἀποθνῄσκει, τοὺς δ' ἄλλους ὁ Ἰφικράτης ἀφῆκε, Κερκυραίους ἐγγυητὰς δεξάμενος τῶν χρημάτων. καὶ τοὺς μὲν ναύτας γεωργοῦντας 37 τοῖς Κερκυραίοις τὸ πλεῖστον διέτρεφε, τοὺς δὲ πελταστὰς

καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν νεῶν ὁπλίτας ἔχων διέβαινεν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν· καὶ ἐκεῖ ταῖς μὲν φιλίαις πόλεσιν ἐπεκούρει, εἴ τίς τι δέοιτο, Θυριεῦσι δέ, μάλα καὶ ἀνδράσιν ἀλκίμοις
38 καὶ χωρίον καρτερὸν ἔχουσιν, ἐπολέμει. καὶ τὸ ἀπὸ Κερκύρας ναυτικὸν προσλαβών, σχεδὸν περὶ ἐνενήκοντα ναῦς, πρῶτον μὲν εἰς Κεφαλληνίαν πλεύσας χρήματα ἐπράξατο, τὰ μὲν παρ' ἑκόντων, τὰ δὲ παρ' ἀκόντων· ἔπειτα δὲ παρεσκευάζετο τήν τε τῶν Λακεδαιμονίων χώραν κακῶς ποιεῖν καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατ' ἐκεῖνα πόλεων πολεμίων οὐσῶν τὰς μὲν ἐθελούσας προσλαμβάνειν, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις πολεμεῖν.

39 Ἐγὼ μὲν δὴ ταύτην τὴν στρατηγίαν τῶν Ἰφικράτους οὐχ ἥκιστα ἐπαινῶ, ἔπειτα καὶ τὸ προσελέσθαι κελεῦσαι ἑαυτῷ Καλλίστρατόν τε τὸν δημηγόρον, οὐ μάλα ἐπιτήδειον ὄντα, καὶ Χαβρίαν, μάλα στρατηγὸν νομιζόμενον. εἴτε γὰρ φρονίμους αὐτοὺς ἡγούμενος εἶναι συμβούλους λαβεῖν ἐβούλετο, σῶφρόν μοι δοκεῖ διαπράξασθαι, εἴτε ἀντιπάλους νομίζων οὕτω θρασέως μήτε καταρρᾳθυμῶν μήτε καταμελῶν μηδὲν φαίνεσθαι, μεγάλα φρονοῦντος ἐφ' ἑαυτῷ τοῦτό μοι δοκεῖ ἀνδρὸς εἶναι. κἀκεῖνος μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττεν.

3 Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκπεπτωκότας μὲν ὁρῶντες ἐκ τῆς Βοιωτίας Πλαταιέας, φίλους ὄντας, καὶ καταπεφευγότας πρὸς αὐτούς, ἱκετεύοντας δὲ Θεσπιέας μὴ σφᾶς περιιδεῖν ἀπόλιδας γενομένους, οὐκέτι ἐπῄνουν τοὺς Θηβαίους, ἀλλὰ πολεμεῖν μὲν αὐτοῖς τὰ μὲν ᾐσχύνοντο, τὰ δὲ ἀσυμφόρως ἔχειν ἐλογίζοντο· κοινωνεῖν γε μὴν αὐτοῖς ὧν ἔπραττον οὐκέτι ἤθελον, ἐπεὶ ἑώρων στρατεύοντάς τε αὐτοὺς ἐπὶ φίλους ἀρχαίους τῇ πόλει Φωκέας καὶ πόλεις πιστάς τ' ἐν τῷ πρὸς τὸν βάρβαρον πολέμῳ καὶ φίλας ἑαυτοῖς ἀφα-
2 νίζοντας. ἐκ τούτων δὲ ψηφισάμενος ὁ δῆμος εἰρήνην ποιήσασθαι πρῶτον μὲν εἰς Θήβας πρέσβεις ἔπεμψε παρακαλοῦντας ἀκολουθεῖν, εἰ βούλοιντο, εἰς Λακεδαίμονα περὶ εἰρήνης· ἔπειτα δὲ ἐξέπεμψαν καὶ αὐτοὶ πρέσβεις. ἦν δὲ τῶν αἱρεθέντων Καλλίας Ἱππονίκου, Αὐτοκλῆς Στρομβιχίδου, Δημόστρατος Ἀριστοφῶντος, Ἀριστοκλῆς,
3 Κηφισόδοτος, Μελάνωπος, Λύκαιθος. [ἐπεὶ δὲ προσῆλθον

ἐπὶ τοὺς ἐκκλήτους τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμμάχους·] καὶ Καλλίστρατος δὲ ὁ δημηγόρος παρῆν· ὑποσχόμενος γὰρ Ἰφικράτει, εἰ αὐτὸν ἀφείη, ἢ χρήματα πέμψειν τῷ ναυτικῷ ἢ εἰρήνην ποιήσειν, οὕτως Ἀθήνησί τε ἦν καὶ ἔπραττε περὶ εἰρήνης· ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐπὶ τοὺς ἐκκλήτους τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμμάχους, πρῶτος ἔλεξεν αὐτῶν Καλλίας ὁ δᾳδοῦχος. ἦν δ' οὗτος οἷος μηδὲν ἧττον ἥδεσθαι ὑφ' αὑτοῦ ἢ ὑπ' ἄλλων ἐπαινούμενος· καὶ τότε δὴ ἤρξατο ὧδέ πως·

Ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τὴν μὲν προξενίαν ὑμῶν οὐκ 4 ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πατρὸς πατὴρ πατρῴαν ἔχων παρεδίδου τῷ γένει. βούλομαι δὲ καὶ τοῦτο ὑμῖν δηλῶσαι, ὡς ἔχουσα ἡ πόλις διατελεῖ πρὸς ἡμᾶς. ἐκείνη γάρ, ὅταν μὲν πόλεμος ᾖ, στρατηγοὺς ἡμᾶς αἱρεῖται, ὅταν δὲ ἡσυχίας ἐπιθυμήσῃ, εἰρηνοποιοὺς ἡμᾶς ἐκπέμπει. κἀγὼ πρόσθεν δὶς ἤδη ἦλθον περὶ πολέμου καταλύσεως καὶ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πρεσβείαις διεπραξάμην καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν εἰρήνην· νῦν δὲ τρίτον ἥκω καὶ ἡγοῦμαι πολὺ δικαιότατα νῦν ἂν διαλλαγῆς τυχεῖν. ὁρῶ γὰρ οὐκ ἄλλα μὲν ὑμῖν, ἄλλα 5 δὲ ἡμῖν δοκοῦντα, ἀλλ' ὑμᾶς τε ἀχθομένους καὶ ἡμᾶς τῇ Πλαταιῶν καὶ Θεσπιῶν ἀναιρέσει. πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς τὰ αὐτὰ γιγνώσκοντας φίλους μᾶλλον ἀλλήλοις ἢ πολεμίους εἶναι; καὶ σωφρόνων μὲν δήπου ἐστὶ μηδὲ εἰ μικρὰ τὰ διαφέροντα εἴη πόλεμον ἀναιρεῖσθαι· εἰ δὲ δὴ καὶ ὁμογνωμονοῖμεν, οὐκ ἂν πάνυ τῶν θαυμαστῶν εἴη μὴ εἰρήνην ποιεῖσθαι; δίκαιον μὲν οὖν ἦν μηδὲ ὅπλα ἐπιφέρειν ἀλλή- 6 λοις ἡμᾶς, ἐπεὶ λέγεται μὲν Τριπτόλεμος ὁ ἡμέτερος πρόγονος τὰ Δήμητρος καὶ Κόρης ἄρρητα ἱερὰ πρώτοις ξένοις δεῖξαι Ἡρακλεῖ τε τῷ ὑμετέρῳ ἀρχηγέτῃ καὶ Διοσκόροιν τοῖν ὑμετέροιν πολίταιν καὶ τοῦ Δήμητρος δὲ καρποῦ εἰς πρώτην τὴν Πελοπόννησον σπέρμα δωρήσασθαι. πῶς οὖν δίκαιον ἢ ὑμᾶς, παρ' ὧν ἐλάβετε σπέρματα, τὸν τούτων ποτὲ καρπὸν ἐλθεῖν δῃώσοντας, ἡμᾶς τε, οἷς ἐδώκαμεν, μὴ οὐχὶ βούλεσθαι ὡς πλείστην τούτοις ἀφθονίαν τροφῆς γενέσθαι; εἰ δὲ ἄρα ἐκ θεῶν πεπρωμένον ἐστὶ πολέμους ἐν ἀνθρώποις γίγνεσθαι, ἡμᾶς δὲ χρὴ ἄρχεσθαι μὲν αὐτοῦ ὡς σχολαίτατα, ὅταν δὲ γένηται, καταλύεσθαι ᾗ δυνατὸν τάχιστα.

7 Μετὰ τοῦτον Αὐτοκλῆς, μάλα δοκῶν ἐπιστρεφὴς εἶναι
ῥήτωρ, ὧδε ἠγόρευεν· Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ὅτι μὲν ἃ
μέλλω λέγειν οὐ πρὸς χάριν ὑμῖν ῥηθήσεται, οὐκ ἀγνοῶ·
ἀλλὰ δοκεῖ μοι, οἵτινες βούλονται ἣν ἂν ποιήσωνται φι-
λίαν, ταύτην ὡς πλεῖστον χρόνον διαμένειν, διδακτέον
εἶναι ἀλλήλους τὰ αἴτια τῶν πολέμων. ὑμεῖς δὲ ἀεὶ μὲν
φατε, ὡς αὐτονόμους τὰς πόλεις χρὴ εἶναι, αὐτοὶ δ' ἐστὲ
μάλιστα ἐμποδὼν τῇ αὐτονομίᾳ. συντίθεσθε μὲν γὰρ
πρὸς τὰς συμμαχίδας πόλεις τοῦτο πρῶτον, ἀκολουθεῖν
ὅποι ἂν ὑμεῖς ἡγῆσθε. καίτοι τί τοῦτο αὐτονομίᾳ προσ-
8 ήκει; ποιεῖσθε δὲ πολεμίους οὐκ ἀνακοινούμενοι τοῖς
συμμάχοις καὶ ἐπὶ τούτους ἡγεῖσθε· ὥστε πολλάκις ἐπὶ
τοὺς εὐμενεστάτους ἀναγκάζονται στρατεύειν οἱ λεγόμενοι
αὐτόνομοι εἶναι. ἔτι δὲ τὸ πάντων ἐναντιώτατον αὐτο-
νομίᾳ, καθίστατε ἔνθα μὲν δεκαρχίας, ἔνθα δὲ τριακον-
ταρχίας· καὶ τούτων τῶν ἀρχόντων ἐπιμελεῖσθε οὐχ ὅπως
νομίμως ἄρχωσιν, ἀλλ' ὅπως δύνωνται βίᾳ κατέχειν τὰς
πόλεις. ὥστ' ἐοίκατε τυραννίσι μᾶλλον ἢ πολιτείαις ἡδό-
9 μενοι. καὶ ὅτε μὲν βασιλεὺς προσέταττεν αὐτονόμους τὰς
πόλεις εἶναι, μάλα γιγνώσκοντες ἐφαίνεσθε, ὅτι εἰ μὴ
ἐάσοιεν οἱ Θηβαῖοι ἑκάστην τῶν πόλεων ἄρχειν τε ἑαυτῆς
καὶ οἷς ἂν βούληται νόμοις χρῆσθαι, οὐ ποιήσουσι κατὰ
τὰ βασιλέως γράμματα· ἐπεὶ δὲ παρελάβετε τὴν Κα-
δμείαν, οὐδ' αὐτοῖς Θηβαίοις ἐπετρέπετε αὐτονόμους εἶναι.
δεῖ δὲ τοὺς μέλλοντας φίλους ἔσεσθαι οὐ παρὰ τῶν ἄλλων
μὲν ἀξιοῦν τῶν δικαίων τυγχάνειν, αὐτοὺς δὲ ὅπως ἂν
πλεῖστα δύνωνται πλεονεκτοῦντας φαίνεσθαι.
10 Ταῦτα εἰπὼν σιωπὴν μὲν παρὰ πάντων ἐποίησεν, ἡδο-
μένους δὲ τοὺς ἀχθομένους τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐποίησε.
μετὰ τοῦτον Καλλίστρατος ἔλεξεν· Ἀλλ' ὅπως μέν, ὦ ἄν-
δρες Λακεδαιμόνιοι, οὐκ ἐγγεγένηται ἁμαρτήματα καὶ ἀφ'
ἡμῶν καὶ ἀφ' ὑμῶν, ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἔχειν μοι δοκῶ εἰπεῖν·
οὐ μέντοι οὕτω γιγνώσκω, ὡς τοῖς ἁμαρτάνουσιν οὐδέποτε
ἔτι χρηστέον· ὁρῶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐδένα ἀναμάρ-
τητον διατελοῦντα· δοκοῦσι δέ μοι καὶ εὐπορώτεροι ἐνίοτε
γίγνεσθαι ἄνθρωποι ἁμαρτάνοντες, ἄλλως τε καὶ ἐὰν κο-
11 λασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς ἡμεῖς. καὶ ὑμῖν δὲ

ἔγωγε ὁρῶ διὰ τὰ ἀγνωμόνως πραχθέντα ἔστιν ὅτε πολλὰ ἀντίτυπα γιγνόμενα· ὧν ἦν καὶ ἡ καταληφθεῖσα ἐν Θήβαις Καδμεία· νῦν γοῦν, ὡς ἐσπουδάσατε αὐτονόμους τὰς πόλεις γενέσθαι, πᾶσαι πάλιν, ἐπεὶ ἠδικήθησαν οἱ Θηβαῖοι, ἐπ' ἐκείνοις γεγένηνται. ὥστε πεπαιδευμένους ἡμᾶς, ὡς τὸ πλεονεκτεῖν ἀκερδές ἐστι, νῦν ἐλπίζω πάλιν μετρίους ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους φιλίᾳ ἔσεσθαι. ἃ δὲ βουλόμενοί 12
τινες ἀποτρέπειν τὴν εἰρήνην διαβάλλουσιν, ὡς ἡμεῖς οὐ φιλίας δεόμενοι, ἀλλὰ φοβούμενοι, μὴ Ἀνταλκίδας ἔλθῃ ἔχων παρὰ βασιλέως χρήματα, διὰ τοῦθ' ἥκομεν, ἐνθυμήθητε, ὡς φλυαροῦσι. βασιλεὺς μὲν γὰρ δήπου ἔγραψε πάσας τὰς ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλεις αὐτονόμους εἶναι· ἡμεῖς δὲ ταὐτὰ ἐκείνῳ λέγοντές τε καὶ πράττοντες τί ἂν φοβοίμεθα βασιλέα; ἢ τοῦτο οἴεταί τις, ὡς ἐκεῖνος βούλεται χρήματα ἀναλώσας ἄλλους μεγάλους ποιῆσαι μᾶλλον ἢ ἄνευ δαπάνης ἃ ἔγνω ἄριστα εἶναι, ταῦτα ἑαυτῷ πεπρᾶχθαι; εἶεν. τί μὴν ἥκομεν; ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἀποροῦντες, 13
γνοίητε ἄν, εἰ μὲν βούλεσθε, πρὸς τὰ κατὰ θάλατταν ἰδόντες, εἰ δὲ βούλεσθε, πρὸς τὰ κατὰ γῆν ἐν τῷ παρόντι. τί μήν ἐστιν; εὔδηλον, ὅτι [εἰ] τῶν συμμάχων τινὲς οὐκ ἀρεστὰ πράττουσιν ἡμῖν ἢ ὑμῖν ἀρεστά. ἴσως δὲ καὶ βουλοίμεθ' ἂν ὧν ἕνεκα περιεσώσατε ἡμᾶς ἃ ὀρθῶς ἔγνωμεν ὑμῖν ἐπιδεῖξαι. ἵνα δὲ καὶ τοῦ συμφόρου ἔτι ἐπιμνησθῶ, 14
εἰσὶ μὲν δήπου πασῶν τῶν πόλεων αἱ μὲν τὰ ὑμέτερα, αἱ δὲ τὰ ἡμέτερα φρονοῦσαι καὶ ἐν ἑκάστῃ πόλει οἱ μὲν λακωνίζουσιν, οἱ δὲ ἀττικίζουσιν. εἰ οὖν ἡμεῖς φίλοι γενοίμεθα, πόθεν ἂν εἰκότως χαλεπόν τι προσδοκήσαιμεν; καὶ γὰρ δὴ κατὰ γῆν μὲν τίς ἂν ὑμῶν φίλων ὄντων ἱκανὸς γένοιτο ἡμᾶς λυπῆσαι; κατὰ θάλαττάν γε μὴν τίς ἂν ὑμᾶς βλάψαι τι ἡμῶν ὑμῖν ἐπιτηδείων ὄντων; ἀλλὰ μέντοι ὅτι 15
μὲν πόλεμοι ἀεί ποτε γίγνονται καὶ ὅτι καταλύονται, πάντες ἐπιστάμεθα, καὶ ὅτι ἡμεῖς ἂν μὴ νῦν, ἀλλ' αὖθίς ποτε εἰρήνης ἐπιθυμήσομεν. τί οὖν δεῖ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀναμένειν, ἕως ἂν ὑπὸ πλήθους κακῶν ἀπείπωμεν, μᾶλλον ἢ οὐχ ὡς τάχιστα πρίν τι ἀνήκεστον γενέσθαι τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι; ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκείνους ἔγωγε ἐπαινῶ, οἵτινες 16
ἀγωνισταὶ γενόμενοι καὶ νενικηκότες ἤδη πολλάκις καὶ

δόξαν ἔχοντες οὕτως φιλονεικοῦσιν, ὥστε οὐ πρότερον παύονται, πρὶν ἂν ἡττηθέντες τὴν ἄσκησιν καταλύσωσιν, οὐδέ γε τῶν κυβευτῶν οἵτινες αὖ ἐὰν ἕν τι ἐπιτύχωσι, περὶ διπλασίων κυβεύουσιν· ὁρῶ γὰρ καὶ τῶν τοιούτων τοὺς
17 *πλείους ἀπόρους παντάπασι γιγνομένους. ἃ χρὴ καὶ ἡμᾶς ὁρῶντας εἰς μὲν τοιοῦτον ἀγῶνα μηδέποτε καταστῆναι, ὥστ᾽ ἢ πάντα λαβεῖν ἢ πάντ᾽ ἀποβαλεῖν, ἕως δὲ καὶ ἐρρώμεθα καὶ εὐτυχοῦμεν, φίλους ἀλλήλοις γενέσθαι. οὕτω γὰρ ἡμεῖς τ᾽ ἂν δι᾽ ὑμᾶς καὶ ὑμεῖς δι᾽ ἡμᾶς ἔτι μείζους ἢ τὸν παρελθόντα χρόνον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀναστρεφοίμεθα.*
18 *Δοξάντων δὲ τούτων καλῶς εἰπεῖν, ἐψηφίσαντο καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι δέχεσθαι τὴν εἰρήνην ἐφ᾽ ᾧ τούς τε ἁρμοστὰς ἐκ τῶν πόλεων ἐξάγειν τά τε στρατόπεδα διαλύειν καὶ τὰ ναυτικὰ καὶ τὰ πεζικὰ τάς τε πόλεις αὐτονόμους ἐᾶν. εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιοίη, τὸν μὲν βουλόμενον βοηθεῖν ταῖς ἀδικουμέναις πόλεσι, τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ*
19 *μὴ εἶναι ἔνορκον συμμαχεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. ἐπὶ τούτοις ὤμοσαν Λακεδαιμόνιοι μὲν ὑπὲρ αὑτῶν καὶ τῶν συμμάχων, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι κατὰ πόλεις ἕκαστοι. ἀπογραψάμενοι δ᾽ ἐν ταῖς ὀμωμοκυίαις πόλεσι καὶ οἱ Θηβαῖοι, προσελθόντες πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ οἱ πρέσβεις αὐτῶν ἐκέλευον μεταγράφειν ἀντὶ Θηβαίων Βοιωτοὺς ὀμωμοκότας. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἀπεκρίνατο, ὅτι μεταγράψει μὲν οὐδὲν ὧν τὸ πρῶτον ὤμοσάν τε καὶ ἀπεγράψαντο· εἰ μέντοι μὴ βούλοιντο ἐν ταῖς σπονδαῖς εἶναι, ἐξαλείφειν ἂν*
20 *ἔφη, εἰ κελεύοιεν. οὕτω δὴ εἰρήνην τῶν ἄλλων πεποιημένων, πρὸς δὲ Θηβαίους μόνους ἀντιλογίας οὔσης, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι οὕτως εἶχον τὴν γνώμην, ὡς νῦν Θηβαίους τὸ λεγόμενον δὴ δεκατευθῆναι ἐλπὶς εἴη, αὐτοὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι παντελῶς ἀθύμως ἔχοντες ἀπῆλθον.*
4 *Ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τάς τε φρουρὰς ἐκ τῶν πόλεων ἀπῆγον καὶ Ἰφικράτην καὶ τὰς ναῦς μετεπέμποντο καὶ ὅσα ὕστερον ἔλαβε μετὰ τοὺς ὅρκους τοὺς ἐν Λακε-*
2 *δαίμονι γενομένους, πάντα ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι. Λακεδαιμόνιοι μέντοι ἐκ μὲν τῶν ἄλλων πόλεων τούς τε ἁρμοστὰς καὶ τοὺς φρουροὺς ἀπήγαγον, Κλεόμβροτον δὲ ἔχοντα τὸ ἐν Φωκεῦσι στράτευμα καὶ ἐπερωτῶντα τὰ οἴκοι τέλη,*

τί χρὴ ποιεῖν, Προθόου λέξαντος, ὅτι αὐτῷ δοκοίη δια-
λύσαντας τὸ στράτευμα κατὰ τοὺς ὅρκους καὶ περιαγγεί-
λαντας ταῖς πόλεσι συμβαλέσθαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλ-
λωνος ὁπόσον βούλοιτο ἑκάστη πόλις, ἔπειτα εἰ μή τις
ἐῴη αὐτονόμους τὰς πόλεις εἶναι, τότε πάλιν παρακαλέ-
σαντας ὅσοι τῇ αὐτονομίᾳ βούλοιντο βοηθεῖν, ἄγειν ἐπὶ
τοὺς ἐναντιουμένους· οὕτω γὰρ ἂν ἔφη οἴεσθαι τούς τε
θεοὺς εὐμενεστάτους εἶναι καὶ τὰς πόλεις ἥκιστ' ἂν ἄχθε-
σθαι· ἡ δ' ἐκκλησία ἀκούσασα ταῦτα ἐκεῖνον μὲν φλυαρεῖν 3
ἡγήσατο· ἤδη γάρ, ὡς ἔοικε, τὸ δαιμόνιον ἦγεν· ἐπέστειλαν
δὲ τῷ Κλεομβρότῳ μὴ διαλύειν τὸ στράτευμα, ἀλλ' εὐθὺς
ἄγειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ αὐτονόμους ἀφίοιεν τὰς
πόλεις. [ὁ δὲ Κλεόμβροτος ἐπειδὴ ἐπύθετο τὴν εἰρήνην
γεγενημένην, πέμψας πρὸς τοὺς ἐφόρους ἠρώτα, τί χρὴ
ποιεῖν· οἱ δ' ἐκέλευσαν αὐτὸν στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Θη-
βαίους, εἰ μὴ ἀφίοιεν τὰς Βοιωτίας πόλεις αὐτονόμους.]
ἐπεὶ οὖν ᾔσθετο οὐχ ὅπως τὰς πόλεις ἀφιέντας, ἀλλ' οὐδὲ
τὸ στράτευμα διαλύοντας, ὡς ἀντιτάττοιντο πρὸς αὐτούς,
οὕτω δὴ ἄγει τὴν στρατιὰν εἰς τὴν Βοιωτίαν. καὶ ᾗ μὲν
οἱ Θηβαῖοι ἐμβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τῶν Φωκέων προσεδόκων
καὶ ἐπὶ στενῷ τινι ἐφύλαττον, οὐκ ἐμβάλλει· διὰ Θισβῶν
δὲ ὀρεινὴν καὶ ἀπροσδόκητον πορευθεὶς ἀφικνεῖται εἰς
Κρεῦσιν καὶ τὸ τεῖχος αἱρεῖ καὶ τριήρεις τῶν Θηβαίων
δώδεκα λαμβάνει. ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ ἀναβὰς ἀπὸ τῆς 4
θαλάττης ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Λεύκτροις τῆς Θεσπικῆς.
οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ τῷ ἀπαντικρὺ λόφῳ
οὐ πολὺ διαλείποντες, οὐδένας ἔχοντες συμμάχους ἀλλ' ἢ
τοὺς Βοιωτούς. ἔνθα δὴ τῷ Κλεομβρότῳ οἱ μὲν φίλοι
προσιόντες ἔλεγον· Ὦ Κλεόμβροτε, εἰ ἀφήσεις τοὺς Θη- 5
βαίους ἄνευ μάχης, κινδυνεύσεις ὑπὸ τῆς πόλεως τὰ ἔσχατα
παθεῖν. ἀναμνησθήσονται γάρ σου καὶ ὅτε εἰς Κυνὸς κε-
φαλὰς ἀφικόμενος οὐδὲν τῆς χώρας τῶν Θηβαίων ἐδῄωσας
καὶ ὅτε ὕστερον στρατεύων ἀπεκρούσθης τῆς ἐμβολῆς,
Ἀγησιλάου ἀεὶ ἐμβάλλοντος διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος. εἴπερ
οὖν ἢ σαυτοῦ κήδῃ ἢ τῆς πατρίδος ἐπιθυμεῖς, ἀκτέον ἐπὶ
τοὺς ἄνδρας. οἱ μὲν φίλοι τοιαῦτα ἔλεγον· οἱ δ' ἐναντίοι,
Νῦν δή, ἔφασαν, δηλώσει ὁ ἀνήρ, εἰ τῷ ὄντι κήδεται τῶν

6 Θηβαίων, ὥσπερ λέγεται. ὁ μὲν δὴ Κλεόμβροτος ταῦτα
ἀκούων παρωξύνετο πρὸς τὸ μάχην συνάπτειν. τῶν δ'
αὖ Θηβαίων οἱ προεστῶτες ἐλογίζοντο, ὡς εἰ μὴ μαχοῖντο,
ἀποστήσοιντο μὲν αἱ περιοικίδες αὐτῶν πόλεις, αὐτοὶ δὲ
πολιορκήσοιντο· εἰ δὲ μὴ ἕξοι ὁ δῆμος ὁ Θηβαίων τἀπι-
τήδεια, ὅτι κινδυνεύσοι καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς ἐναντία γενέ-
σθαι. ἅτε δὲ καὶ πεφευγότες πρόσθεν πολλοὶ αὐτῶν ἐλο-
γίζοντο κρεῖττον εἶναι μαχομένους ἀποθνήσκειν ἢ πάλιν
7 φεύγειν. πρὸς δὲ τούτοις παρεθάρρυνε μέν τι αὐτοὺς
καὶ ὁ χρησμὸς ὁ λεγόμενος, ὡς δέοι ἐνταῦθα Λακεδαιμο-
νίους ἡττηθῆναι, ἔνθα τὸ τῶν παρθένων ἦν μνῆμα, αἳ
λέγονται διὰ τὸ βιασθῆναι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τινῶν
ἀποκτεῖναι ἑαυτάς. καὶ ἐκόσμησαν δὴ τοῦτο τὸ μνῆμα
οἱ Θηβαῖοι πρὸ τῆς μάχης. ἀπηγγέλλετο δὲ καὶ ἐκ τῆς
πόλεως αὐτοῖς, ὡς οἵ τε νεῴ πάντες αὐτόματοι ἀνεῴγοντο
αἵ τε ἱέρειαι λέγοιεν, ὡς νίκην οἱ θεοὶ φαίνοιεν. ἐκ δὲ
τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὰ ὅπλα ἔφασαν ἀφανῆ εἶναι, ὡς τοῦ
Ἡρακλέους εἰς τὴν μάχην ἐξωρμημένου. οἱ μὲν δή τινες
λέγουσιν, ὡς ταῦτα πάντα τεχνάσματα ἦν τῶν προεστη-
8 κότων. εἰς δ' οὖν τὴν μάχην τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις
πάντα τἀναντία ἐγίγνετο, τοῖς δὲ πάντα καὶ ὑπὸ τῆς
τύχης κατωρθοῦτο. ἦν μὲν γὰρ μετ' ἄριστον τῷ Κλεομ-
βρότῳ ἡ τελευταία βουλὴ περὶ τῆς μάχης· ἐν δὲ τῇ μεσημ-
βρίᾳ ὑποπινόντων καὶ τὸν οἶνον παροξῦναί τι αὐτοὺς
9 ἔλεγον. ἐπεὶ δὲ ὡπλίζοντο ἑκάτεροι καὶ πρόδηλον ἤδη
ἦν, ὅτι μάχη ἔσοιτο, πρῶτον μὲν ἀπιέναι ὡρμημένων ἐκ
τοῦ Βοιωτίου στρατεύματος τῶν τὴν ἀγορὰν παρεσκευα-
κότων καὶ σκευοφόρων τινῶν καὶ τῶν οὐ βουλομένων μά-
χεσθαι, περιιόντες κύκλῳ οἵ τε μετὰ τοῦ Ἱέρωνος μισθο-
φόροι καὶ οἱ τῶν Φωκέων πελτασταὶ καὶ τῶν ἱππέων
Ἡρακλεῶται καὶ Φλιάσιοι ἐπιθέμενοι τοῖς ἀπιοῦσιν ἐπέ-
στρεψάν τε αὐτοὺς καὶ κατεδίωξαν πρὸς τὸ στρατόπεδον
τὸ τῶν Βοιωτῶν· ὥστε πολὺ μὲν ἐποίησαν μεῖζόν τε καὶ
ἀθροώτερον ἢ πρόσθεν τὸ τῶν Βοιωτῶν στράτευμα.
10 ἔπειτα δέ, ἅτε καὶ πεδίου ὄντος τοῦ μεταξύ, προετάξαντο
μὲν τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἱππέας,
ἀντετάξαντο δ' αὐτοῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι τοὺς ἑαυτῶν. ἦν δὲ

τὸ μὲν τῶν Θηβαίων ἱππικὸν μεμελετηκὸς διά τε τὸν πρὸς Ὀρχομενίους πόλεμον καὶ διὰ τὸν πρὸς Θεσπιέας, τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πονηρότατον ἦν τὸ ἱππικόν. ἔτρεφον μὲν γὰρ τοὺς ἵππους οἱ πλουσιώ- 11
τατοι· ἐπεὶ δὲ φρουρὰ φανθείη, τότε ἧκεν ὁ συντεταγμένος· λαβὼν δ' ἂν τὸν ἵππον καὶ ὅπλα ὁποῖα δοθείη αὐτῷ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἂν ἐστρατεύετο· τῶν δ' αὖ στρατιωτῶν οἱ τοῖς σώμασιν ἀδυνατώτατοι καὶ ἥκιστα φιλότιμοι ἐπὶ τῶν ἵππων ἦσαν. τοιοῦτον μὲν οὖν τὸ ἱππικὸν 12
ἑκατέρων ἦν. τῆς δὲ φάλαγγος τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ἔφασαν εἰς τρεῖς τὴν ἐνωμοτίαν ἄγειν· τοῦτο δὲ συμβαίνειν αὐτοῖς οὐ πλέον ἢ εἰς δώδεκα τὸ βάθος. οἱ δὲ Θηβαῖοι οὐκ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων συνεστραμμένοι ἦσαν, λογιζόμενοι, ὡς εἰ νικήσειαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, τὸ ἄλλο πᾶν εὐχείρωτον ἔσοιτο. ἐπεὶ δὲ ἤρξατο 13
ἄγειν ὁ Κλεόμβροτος πρὸς τοὺς πολεμίους, πρῶτον μὲν πρὶν καὶ αἰσθέσθαι τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα ὅτι ἡγοῖτο, καὶ δὴ καὶ οἱ ἱππεῖς συνεβεβλήκεσαν καὶ ταχὺ ἥττηντο οἱ τῶν Λακεδαιμονίων· φεύγοντες δὲ ἐνεπεπτώκεσαν τοῖς ἑαυτῶν ὁπλίταις, ἔτι δὲ ἐνέβαλλον οἱ τῶν Θηβαίων λόχοι. ὅμως δὲ ὡς οἱ μὲν περὶ τὸν Κλεόμβροτον τὸ πρῶτον ἐκράτουν τῇ μάχῃ, σαφεῖ τούτῳ τεκμηρίῳ γνοίη τις ἄν· οὐ γὰρ ἂν ἠδύναντο αὐτὸν ἀνελέσθαι καὶ ζῶντα ἀπενεγκεῖν, εἰ μὴ οἱ πρὸ αὐτοῦ μαχόμενοι ἐπεκράτουν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ. ἐπεὶ μέντοι ἀπέθανε Δείνων τε ὁ πολέμαρχος καὶ 14
Σφοδρίας τῶν περὶ δαμοσίαν καὶ Κλεώνυμος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν ἵπποι καὶ οἱ συμφορεῖς τοῦ πολεμάρχου καλούμενοι οἵ τε ἄλλοι ὑπὸ τοῦ ὄχλου ὠθούμενοι ἀνεχώρουν, οἱ δὲ τοῦ εὐωνύμου ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων ὡς ἑώρων τὸ δεξιὸν ὠθούμενον, ἐνέκλιναν· ὅμως δὲ πολλῶν τεθνεώτων καὶ ἡττημένοι ἐπεὶ διέβησαν τὴν τάφρον, ἣ πρὸ τοῦ στρατοπέδου ἔτυχεν οὖσα αὐτοῖς, ἔθεντο τὰ ὅπλα κατὰ χώραν, ἔνθεν ὥρμηντο. ἦν μέντοι οὐ πάνυ ἐν ἐπιπέδῳ, ἀλλὰ πρὸς ὀρθίῳ μᾶλλόν τι τὸ στρατόπεδον. ἐκ δὲ τούτου ἦσαν μέν τινες τῶν Λακεδαιμονίων, οἳ ἀφόρητον τὴν συμφορὰν ἡγούμενοι τό τε τρόπαιον ἔφασαν χρῆναι κωλύειν ἱστάναι τοὺς πολεμίους τούς τε νεκροὺς μὴ ὑποσπόνδους,

15 *ἀλλὰ διὰ μάχης πειρᾶσθαι ἀναιρεῖσθαι. οἱ δὲ πολέμαρ-*
ὁρῶντες μὲν τῶν συμπάντων Λακεδαιμονίων τεθνεῶ-
ἐγγὺς χιλίους, ὁρῶντες δ' αὐτῶν Σπαρτιατῶν, ὄντων τῶν
ἐκεῖ ὡς ἑπτακοσίων, τεθνηκότας περὶ τετρακοσίους, αἰ-
σθανόμενοι δὲ τοὺς συμμάχους πάντας μὲν ἀθύμως ἔχον-
τας πρὸς τὸ μάχεσθαι, ἔστι δὲ οὓς αὐτῶν οὐδὲ ἀχθομέ-
νους τῷ γεγενημένῳ, συλλέξαντες τοὺς ἐπικαιριωτάτους
ἐβουλεύοντο, τί χρὴ ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ πᾶσιν ἐδόκει ὑπο-
σπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, οὕτω δὴ ἔπεμψαν
κήρυκα περὶ σπονδῶν. οἱ μέντοι Θηβαῖοι μετὰ ταῦτα καὶ
τρόπαιον ἐστήσαντο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέ-
δοσαν.

16 *Γενομένων δὲ τούτων ὁ μὲν εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἀγ-*
γελῶν τὸ πάθος ἀφικνεῖται γυμνοπαιδιῶν τε οὔσης τῆς
τελευταίας καὶ τοῦ ἀνδρικοῦ χοροῦ ἔνδον ὄντος· οἱ δὲ
ἔφοροι ἐπεὶ ἤκουσαν τὸ πάθος, ἐλυποῦντο μέν, ὥσπερ,
οἶμαι, ἀνάγκη· τὸν μέντοι χορὸν οὐκ ἐξήγαγον, ἀλλὰ δια-
γωνίσασθαι εἴων. καὶ τὰ μὲν ὀνόματα πρὸς τοὺς οἰκείους
ἑκάστου τῶν τεθνεώτων ἀπέδοσαν· προεῖπαν δὲ ταῖς
γυναιξὶ μὴ ποιεῖν κραυγήν, ἀλλὰ σιγῇ τὸ πάθος φέρειν.
τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἦν ὁρᾶν ὧν μὲν ἐτέθνασαν οἱ προσήκοντες,
λιπαροὺς καὶ φαιδροὺς ἐν τῷ φανερῷ ἀναστρεφομένους,
ὧν δὲ ζῶντες ἠγγελμένοι ἦσαν, ὀλίγους ἂν εἶδες, τούτους
δὲ σκυθρωποὺς καὶ ταπεινοὺς περιιόντας.

17 *Ἐκ δὲ τούτου φρουρὰν μὲν ἔφαινον οἱ ἔφοροι ταῖν*
ὑπολοίποιν μόραιν μέχρι τῶν τετταράκοντα ἀφ' ἥβης· ἐξέ-
πεμπον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἔξω μορῶν μέχρι τῆς αὐτῆς ἡλι-
κίας· τὸ γὰρ πρόσθεν εἰς τοὺς Φωκέας μέχρι τῶν πέντε
καὶ τριάκοντα ἀφ' ἥβης ἐστράτευντο· καὶ τοὺς ἐπ' ἀρχαῖς
18 *δὲ τότε καταλειφθέντας ἀκολουθεῖν ἐκέλευον. ὁ μὲν οὖν*
Ἀγησίλαος ἐκ τῆς ἀσθενείας οὔπω ἴσχυεν· ἡ δὲ πόλις
Ἀρχίδαμον τὸν υἱὸν ἐκέλευεν αὐτοῦ ἡγεῖσθαι. προθύμως
δ' αὐτῷ συνεστρατεύοντο Τεγεᾶται· ἔτι γὰρ ἔζων οἱ περὶ
Στάσιππον, λακωνίζοντες καὶ οὐκ ἐλάχιστον δυνάμενοι ἐν
τῇ πόλει. ἐρρωμένως δὲ καὶ οἱ Μαντινεῖς ἐκ τῶν κωμῶν
συνεστρατεύοντο· ἀριστοκρατούμενοι γὰρ ἐτύγχανον. καὶ
Κορίνθιοι δὲ καὶ Σικυώνιοι καὶ Φλιάσιοι καὶ Ἀχαιοὶ μάλα

προθύμως ἠκολούθουν, καὶ ἄλλαι δὲ πόλεις ἐξέπεμπον στρατιώτας. ἐπλήρουν δὲ καὶ τριήρεις αὐτοί τε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Κορίνθιοι καὶ ἐδέοντο καὶ Σκυωνίων συμπληροῦν, ἐφ' ὧν διενοοῦντο τὸ στράτευμα διαβιβάζειν. καὶ 19
ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος ἐθύετο ἐπὶ τῇ διαβάσει.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι εὐθὺς μὲν μετὰ τὴν μάχην ἔπεμψαν εἰς Ἀθήνας ἄγγελον ἐστεφανωμένον καὶ ἅμα μὲν τῆς νίκης τὸ μέγεθος ἔφραζον, ἅμα δὲ βοηθεῖν ἐκέλευον λέγοντες, ὡς νῦν ἐξείη Λακεδαιμονίους πάντων ὧν ἐπεποιήκεσαν αὐτοὺς τιμωρήσασθαι. τῶν δὲ Ἀθηναίων ἡ βουλὴ ἐτύγχανεν ἐν 20
ἀκροπόλει καθημένη. ἐπεὶ δ' ἤκουσαν τὸ γεγενημένον, ὅτι μὲν σφόδρα ἠνιάθησαν, πᾶσι δῆλον ἐγένετο· οὔτε γὰρ ἐπὶ ξένια τὸν κήρυκα ἐκάλεσαν περί τε τῆς βοηθείας οὐδὲν ἀπεκρίναντο. καὶ Ἀθήνηθεν μὲν οὕτως ἀπῆλθεν ὁ κῆρυξ. πρὸς μέντοι Ἰάσονα, σύμμαχον ὄντα, ἔπεμπον σπουδῇ οἱ Θηβαῖοι κελεύοντες βοηθεῖν, διαλογιζόμενοι, πῇ τὸ μέλλον ἀποβήσοιτο. ὁ δ' εὐθὺς τριήρεις μὲν ἐπλή- 21
ρου, ὡς βοηθήσων κατὰ θάλατταν, συλλαβὼν δὲ τό τε ξενικὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππεῖς, καίπερ ἀκηρύκτῳ πολέμῳ τῶν Φωκέων χρωμένων, πεζῇ διεπορεύθη εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐν πολλαῖς τῶν πόλεων πρότερον ὀφθεὶς ἢ ἀγγελθεὶς ὅτι πορεύοιτο. πρὶν οὖν συλλέγεσθαί τι πανταχόθεν ἔφθανε πόρρω γιγνόμενος, δῆλον ποιῶν, ὅτι πολλαχοῦ τὸ τάχος μᾶλλον τῆς βίας διαπράττεται τὰ δέοντα. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς τὴν Βοιωτίαν, λεγόντων τῶν Θηβαίων, 22
ὡς καιρὸς εἴη ἐπιτίθεσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἄνωθεν μὲν ἐκεῖνον σὺν τῷ ξενικῷ, σφᾶς δὲ ἀντιπροσώπους, ἀπέτρεπεν αὐτοὺς ὁ Ἰάσων διδάσκων, ὡς καλοῦ ἔργου γεγενημένου οὐκ ἄξιον αὐτοῖς εἴη διακινδυνεῦσαι, ὥστε ἢ ἔτι μείζω καταπρᾶξαι ἢ στερηθῆναι καὶ τῆς γεγενημένης νίκης. οὐχ ὁρᾶτε, ἔφη, ὅτι καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐγένεσθε, 23
ἐκρατήσατε; οἴεσθαι οὖν χρὴ καὶ Λακεδαιμονίους ἄν, εἰ ἀναγκάζοιντο ἐκγενέσθαι τοῦ ζῆν, ἀπονοηθέντας διαμάχεσθαι. καὶ ὁ θεὸς δέ, ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγάλους μικρούς. τοὺς μὲν οὖν Θηβαίους τοιαῦτα λέγων ἀπέτρεπε τοῦ δια- 24
κινδυνεύειν· τοὺς δ' αὖ Λακεδαιμονίους ἐδίδασκεν, οἷον

μὲν εἴη ἡττημένον στράτευμα, οἷον δὲ νενικηκός. εἰ δὲ
ἐπιλαθέσθαι, ἔφη, βούλεσθε τὸ γεγενημένον πάθος, συμ-
βουλεύω ἀναπνεύσαντας καὶ ἀναπαυσαμένους καὶ μείζους
γεγενημένους τοῖς ἀηττήτοις οὕτως εἰς μάχην ἰέναι. νῦν
δέ, ἔφη, εὖ ἴστε, ὅτι καὶ τῶν συμμάχων ὑμῖν εἰσὶν οἳ
διαλέγονται περὶ φιλίας τοῖς πολεμίοις· ἀλλὰ ἐκ παντὸς
τρόπου πειρᾶσθε σπονδὰς λαβεῖν. ταῦτα δ', ἔφη, ἐγὼ
προθυμοῦμαι, σῶσαι ὑμᾶς βουλόμενος διά τε τὴν τοῦ
πατρὸς φιλίαν πρὸς ὑμᾶς καὶ διὰ τὸ προξενεῖν ὑμῶν.
25 ἔλεγε μὲν οὖν τοιαῦτα, ἔπραττε δ' ἴσως, ὅπως διάφοροι
καὶ οὗτοι ἀλλήλοις ὄντες ἀμφότεροι ἐκείνου δέοιντο. οἱ
μέντοι Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες αὐτοῦ πράττειν περὶ
τῶν σπονδῶν ἐκέλευον· ἐπεὶ δὲ ἀπηγγέλθη, ὅτι εἴησαν αἱ
σπονδαί, παρήγγειλαν οἱ πολέμαρχοι δειπνήσαντας συνε-
σκευάσθαι πάντας, ὡς τῆς νυκτὸς πορευσομένους, ὅπως
ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα ἀναβαίνοιεν. ἐπεὶ δ'
ἐδείπνησαν, πρὶν καθεύδειν παραγγείλαντες ἀκολουθεῖν
ἡγοῦντο εὐθὺς ἀφ' ἑσπέρας τὴν διὰ Κρεύσιος, τῷ λαθεῖν
26 πιστεύοντες μᾶλλον ἢ ταῖς σπονδαῖς. μάλα δὲ χαλεπῶς
πορευόμενοι, οἷα δὴ ἐν νυκτί τε καὶ ἐν φόβῳ ἀπιόντες
καὶ χαλεπὴν ὁδόν, εἰς Αἰγόσθενα τῆς Μεγαρικῆς ἀφι-
κνοῦνται. ἐκεῖ δὲ περιτυγχάνουσι τῷ μετὰ Ἀρχιδάμου
στρατεύματι. ἔνθα δὴ ἀναμείνας, ἕως καὶ οἱ σύμμαχοι
πάντες παρεγένοντο, ἀπῆγε πᾶν ὁμοῦ τὸ στράτευμα μέχρι
Κορίνθου· ἐκεῖθεν δὲ τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τοὺς δὲ
πολίτας οἴκαδε ἀπήγαγεν.
27 Ὁ μέντοι Ἰάσων ἀπιὼν διὰ τῆς Φωκίδος Ὑαμπολιτῶν
μὲν τό τε προάστειον εἷλε καὶ τὴν χώραν ἐπόρθησε καὶ
ἀπέκτεινε πολλούς· τὴν δ' ἄλλην Φωκίδα διῆλθεν ἀπραγ-
μόνως. ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἡράκλειαν κατέβαλε τὸ Ἡρα-
κλεωτῶν τεῖχος, δῆλον ὅτι οὐ τοῦτο φοβούμενος, μή τινες
ἀναπεπταμένης ταύτης τῆς παρόδου πορεύσοιντο ἐπὶ τὴν
ἐκείνου δύναμιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνθυμούμενος, μή τινες τὴν
Ἡράκλειαν ἐπὶ στενῷ οὖσαν καταλαβόντες εἴργοιεν αὐτόν,
28 εἴ ποι βούλοιτο τῆς Ἑλλάδος πορεύεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἀπῆλθε
πάλιν εἰς τὴν Θετταλίαν, μέγας μὲν ἦν καὶ διὰ τὸ τῷ νόμῳ
Θετταλῶν ταγὸς καθεστάναι καὶ διὰ τὸ μισθοφόρους

πολλοὺς τρέφειν περὶ αὑτὸν καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας, καὶ
τούτους ἐκπεπονημένους ὡς ἂν κράτιστοι εἶεν· ἔτι δὲ μεί-
ζων καὶ διὰ τὸ συμμάχους πολλοὺς τοὺς μὲν ἤδη εἶναι
αὐτῷ, τοὺς δὲ καὶ ἔτι βούλεσθαι γίγνεσθαι. μέγιστος δ'
ἦν τῶν καθ' αὑτὸν τῷ μηδ' ὑφ' ἑνὸς εὐκαταφρόνητος εἶναι.
ἐπιόντων δὲ Πυθίων παρήγγειλε μὲν ταῖς πόλεσι βοῦς καὶ 29
οἷς καὶ αἶγας καὶ ὗς παρασκευάζεσθαι ὡς εἰς τὴν θυσίαν·
καὶ ἔφασαν πάνυ μετρίως ἑκάστῃ πόλει ἐπαγγελλομένων
γενέσθαι βοῦς μὲν οὐκ ἐλάττους χιλίων, τὰ δὲ ἄλλα βοσκή-
ματα πλείω ἢ μύρια. ἐκήρυξε δὲ καὶ νικητήριον χρυσοῦν
στέφανον ἔσεσθαι, εἴ τις τῶν πόλεων βοῦν ἡγεμόνα κάλ-
λιστον τῷ θεῷ θρέψειε. παρήγγειλε δὲ καὶ ὡς στρατευ- 30
σομένοις εἰς τὸν περὶ τὰ Πύθια χρόνον Θετταλοῖς παρα-
σκευάζεσθαι· διενοεῖτο γάρ, ὡς ἔφασαν, καὶ τὴν πανήγυριν
τῷ θεῷ καὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτὸς διατιθέναι. περὶ μέντοι
τῶν ἱερῶν χρημάτων ὅπως μὲν διενοεῖτο, ἔτι καὶ νῦν ἄδη-
λον· λέγεται δὲ ἐπερομένων τῶν Δελφῶν, τί χρὴ ποιεῖν,
ἐὰν λαμβάνῃ τῶν τοῦ θεοῦ χρημάτων, ἀποκρίνασθαι τὸν
θεόν, ὅτι αὐτῷ μελήσει. ὁ δ' οὖν ἀνὴρ τηλικοῦτος ὢν καὶ 31
τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διανοούμενος, ἐξέτασιν πεποιηκὼς
καὶ δοκιμασίαν τοῦ Φεραίων ἱππικοῦ καὶ ἤδη καθήμενος
καὶ ἀποκρινόμενος, εἴ τις δεόμενός του προσίοι, ὑπὸ νεα-
νίσκων ἑπτὰ προσελθόντων ὡς διαφερομένων τι ἀλλήλοις
ἀποσφάττεται καὶ κατακόπτεται. βοηθησάντων δὲ ἐρρω- 32
μένως τῶν παραγενομένων δορυφόρων εἷς μὲν ἔτι τύπτων
τὸν Ἰάσονα λόγχῃ πληγεὶς ἀποθνήσκει· ἕτερος δὲ ἀναβαί-
νων ἐφ' ἵππον ἐγκαταληφθεὶς καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν
ἀπέθανεν· οἱ δ' ἄλλοι ἀναπηδήσαντες ἐπὶ τοὺς παρε-
σκευασμένους ἵππους ἀπέφυγον· ὅποι δὲ ἀφίκοιντο τῶν
Ἑλληνίδων πόλεων, ἐν ταῖς πλείσταις ἐτιμῶντο. ᾧ καὶ
δῆλον ἐγένετο, ὅτι ἰσχυρῶς ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες αὐτὸν μὴ
τύραννος γένοιτο.

Ἀποθανόντος μέντοι ἐκείνου Πολύδωρος ἀδελφὸς αὐτοῦ 33
καὶ Πολύφρων ταγοὶ κατέστησαν. καὶ ὁ μὲν Πολύδωρος,
πορευομένων ἀμφοτέρων εἰς Λάρισαν, νύκτωρ καθεύδων
ἀποθνήσκει ὑπὸ Πολύφρονος τοῦ ἀδελφοῦ, ὡς ἐδόκει· ὁ
γὰρ θάνατος αὐτοῦ ἐξαπιναῖός τε καὶ οὐκ ἔχων φανερὰν

34 πρόφασιν ἐγένετο. ὁ δ' αὖ Πολύφρων ἦρξε μὲν ἐνιαυτόν,
κατεσκευάσατο δὲ τὴν ταγείαν τυραννίδι ὁμοίαν. ἔν τε
γὰρ Φαρσάλῳ τὸν Πολυδάμαντα καὶ ἄλλους τῶν πολιτῶν
ὀκτὼ τοὺς κρατίστους ἀπέκτεινεν ἔκ τε Λαρίσης πολλοὺς
φυγάδας ἐποίησε. ταῦτα δὲ ποιῶν καὶ οὗτος ἀποθνήσκει
ὑπ' Ἀλεξάνδρου, ὡς τιμωροῦντος τῷ Πολυδώρῳ καὶ τὴν
35 τυραννίδα καταλύοντος. ἐπεὶ δ' αὐτὸς παρέλαβε τὴν ἀρχήν,
χαλεπὸς μὲν Θετταλοῖς ταγὸς ἐγένετο, χαλεπὸς δὲ Θηβαίοις
καὶ Ἀθηναίοις πολέμιος, ἄδικος δὲ λῃστὴς καὶ κατὰ γῆν
καὶ κατὰ θάλατταν. τοιοῦτος δ' ὢν καὶ αὐτὸς αὖ ἀπο-
θνήσκει, αὐτοχειρίᾳ μὲν ὑπὸ τῶν τῆς γυναικὸς ἀδελφῶν,
36 βουλῇ δὲ ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης. τοῖς τε γὰρ ἀδελφοῖς ἐξήγ-
γειλεν, ὡς Ἀλέξανδρος ἐπιβουλεύοι αὐτοῖς, καὶ ἔκρυψεν
αὐτοὺς ἔνδον ὄντας ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ δεξαμένη μεθύ-
οντα τὸν Ἀλέξανδρον ἐπεὶ κατεκοίμισεν, ὁ μὲν λύχνος
ἐκάετο, τὸ δὲ ξίφος αὐτοῦ ἐξήνεγκεν. ὡς δ' ᾔσθετο ὀκνοῦν-
τας εἰσιέναι ἐπὶ τὸν Ἀλέξανδρον τοὺς ἀδελφούς, εἶπεν,
ὡς εἰ μὴ ἤδη πράξοιεν, ἐξεγερεῖ αὐτόν. ὡς δ' εἰσῆλθον,
ἐπισπάσασα τὴν θύραν εἴχετο τοῦ ῥόπτρου, ἕως ἀπέθανεν
37 ὁ ἀνήρ. ἡ δὲ ἔχθρα λέγεται αὐτῇ πρὸς τὸν ἄνδρα γενέ-
σθαι ὑπὸ μέν τινων, ὡς ἐπεὶ ἔδησε τὰ ἑαυτοῦ παιδικὰ ὁ
Ἀλέξανδρος, νεανίσκον ὄντα καλόν, δεηθείσης αὐτῆς λῦσαι
ἐξαγαγὼν αὐτὸν ἀπέσφαξεν· οἱ δέ τινες, ὡς ἐπεὶ παῖδες
αὐτῷ οὐκ ἐγίγνοντο ἐκ ταύτης, ὅτι πέμπων εἰς Θήβας
ἐμνήστευε τὴν Ἰάσονος γυναῖκα λαβεῖν. τὰ μὲν οὖν αἴτια
τῆς ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῆς γυναικὸς οὕτω λέγεται· τῶν δὲ
ταῦτα πραξάντων ἄχρι οὗ ὅδε ὁ λόγος ἐγράφετο Τισί-
φονος πρεσβύτατος ὢν τῶν ἀδελφῶν τὴν ἀρχὴν εἶχε.

5 Καὶ τὰ μὲν Θετταλικά, ὅσα περὶ Ἰάσονα ἐπράχθη καὶ
μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον μέχρι τῆς Τισιφόνου ἀρχῆς δε-
δήλωται· νῦν δ' ἐπάνειμι ἔνθεν ἐπὶ ταῦτα ἐξέβην. ἐπεὶ
γὰρ Ἀρχίδαμος ἐκ τῆς ἐπὶ Λεῦκτρα βοηθείας ἀπήγαγε τὸ
στράτευμα, ἐνθυμηθέντες οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι οἱ Πελοπον-
νήσιοι ἔτι οἴονται χρῆναι ἀκολουθεῖν καὶ οὔπω διακέοιντο
οἱ Λακεδαιμόνιοι ὥσπερ τοὺς Ἀθηναίους διέθεσαν, μετα-
πέμπονται τὰς πόλεις ὅσαι βούλοιντο τῆς εἰρήνης μετ-
2 έχειν, ἣν βασιλεὺς κατέπεμψεν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, δόγμα

ἐποιήσαντο μετὰ τῶν κοινωνεῖν βουλομένων ὀμόσαι τόνδε τὸν ὅρκον· Ἐμμενῶ ταῖς σπονδαῖς, ἃς βασιλεὺς κατέπεμψε, καὶ τοῖς ψηφίσμασι τοῖς Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων, ἐὰν δέ τις στρατεύῃ ἐπί τινα πόλιν τῶν ὀμοσασῶν τόνδε τὸν ὅρκον, βοηθήσω παντὶ σθένει. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἔχαιρον τῷ ὅρκῳ· Ἠλεῖοι δὲ ἀντέλεγον, ὡς οὐ δέοι αὐτονόμους ποιεῖν οὔτε Μαργανεῖς οὔτε Σκιλλουντίους οὔτε Τριφυλίους· σφετέρας γὰρ εἶναι ταύτας τὰς πόλεις. οἱ δ' Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ψηφισάμενοι, 3 ὥσπερ βασιλεὺς ἔγραψεν, αὐτονόμους εἶναι ὁμοίως καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας πόλεις, ἐξέπεμψαν τοὺς ὁρκωτὰς καὶ ἐκέλευσαν τὰ μέγιστα τέλη ἐν ἑκάστῃ πόλει ὁρκῶσαι. καὶ ὤμοσαν πάντες πλὴν Ἠλείων.

Ἐξ ὧν δὴ καὶ οἱ Μαντινεῖς, ὡς ἤδη αὐτόνομοι παντάπασιν ὄντες, συνῆλθόν τε πάντες καὶ ἐψηφίσαντο μίαν πόλιν τὴν Μαντίνειαν ποιεῖν καὶ τειχίζειν τὴν πόλιν. οἱ 4 δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι ἡγοῦντο, εἰ τοῦτο ἄνευ τῆς σφετέρας γνώμης ἔσοιτο, χαλεπὸν ἔσεσθαι. πέμπουσιν οὖν Ἀγησίλαον πρεσβευτὴν πρὸς τοὺς Μαντινέας, ὅτι ἐδόκει πατρικὸς φίλος αὐτοῖς εἶναι. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο πρὸς αὐτούς, τὸν μὲν δῆμον τῶν Μαντινέων οἱ ἄρχοντες οὐκ ἤθελον συλλέξαι αὐτῷ, πρὸς δὲ σφᾶς ἐκέλευον λέγειν, ὅτου δέοιτο. ὁ δὲ ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς, ἐὰν νῦν ἐπίσχωσι τῆς τειχίσεως, ποιήσειν ὥστε μετὰ τῆς Λακεδαίμονος γνώμης καὶ μὴ δαπανηρῶς τειχισθῆναι τὸ τεῖχος. ἐπεὶ δὲ ἀπεκρίναντο, 5 ὅτι ἀδύνατον εἴη ἐπισχεῖν, δόγματος γεγενημένου πάσῃ τῇ πόλει ἤδη τειχίζειν, ἐκ τούτου ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἀπῄει ὀργιζόμενος· στρατεύειν γε μέντοι ἐπ' αὐτοὺς οὐ δυνατὸν ἐδόκει εἶναι ἐπ' αὐτονομίᾳ τῆς εἰρήνης γεγενημένης. τοῖς δὲ Μαντινεῦσιν ἔπεμπον μὲν καὶ τῶν Ἀρκαδικῶν πόλεών τινες συντειχιοῦντας, οἱ δὲ Ἠλεῖοι καὶ ἀργυρίου τρία τάλαντα συνεβάλοντο αὐτοῖς εἰς τὴν περὶ τὸ τεῖχος δαπάνην. καὶ οἱ μὲν Μαντινεῖς περὶ ταῦτα ἦσαν.

Τῶν δὲ Τεγεατῶν οἱ μὲν περὶ τὸν Καλλίβιον καὶ Πρό- 6 ξενον συνῆγον ἐπὶ τὸ συνιέναι τε πᾶν τὸ Ἀρκαδικόν, καὶ ὅ,τι νικῴη ἐν τῷ κοινῷ, τοῦτο κύριον εἶναι καὶ τῶν πόλεων· οἱ δὲ περὶ τὸν Στάσιππον ἔπραττον ἐᾶν τε κατὰ

7 χώραν τὴν πόλιν καὶ τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι. ἡττώμενοι δὲ οἱ περὶ τὸν Πρόξενον καὶ Καλλίβιον ἐν τοῖς θεαροῖς, νομίσαντες, εἰ συνέλθοι ὁ δῆμος, πολὺ ἂν τῷ πλήθει κρατῆσαι ἐκφέρονται τὰ ὅπλα. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Στάσιππον καὶ αὐτοὶ ἀνθωπλίσαντο καὶ ἀριθμῷ μὲν οὐκ ἐλάττους ἐγένοντο· ἐπεὶ μέντοι εἰς μάχην ὥρμησαν, τὸν μὲν Πρόξενον καὶ ἄλλους ὀλίγους μετ' αὐτοῦ ἀποκτείνουσι, τοὺς δ' ἄλλους τρεψάμενοι οὐκ ἐδίωκον· καὶ γὰρ τοιοῦτος ὁ Στάσιππος ἦν οἷος μὴ βούλεσθαι πολλοὺς
8 ἀποκτιννύναι τῶν πολιτῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλίβιον ἀνακεχωρηκότες ὑπὸ τὸ πρὸς Μαντίνειαν τεῖχος καὶ τὰς πύλας, ἐπεὶ οὐκέτι αὐτοῖς οἱ ἐναντίοι ἐπεχείρουν, ἡσυχίαν εἶχον ἠθροισμένοι. καὶ πάλαι μὲν ἐπεπόμφεσαν ἐπὶ τοὺς Μαντινέας βοηθεῖν κελεύοντες· πρὸς δὲ τοὺς περὶ Στάσιππον διελέγοντο περὶ συναλλαγῶν. ἐπεὶ δὲ καταφανεῖς ἦσαν οἱ Μαντινεῖς προσιόντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἀναπηδῶντες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐκέλευον βοηθεῖν τὴν ταχίστην καὶ βοῶντες σπεύδειν διεκελεύοντο· ἄλλοι δὲ ἀνοίγουσι τὰς πύλας
9 αὐτοῖς. οἱ δὲ περὶ τὸν Στάσιππον ὡς ᾔσθοντο τὸ γιγνόμενον, ἐκπίπτουσι κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ Παλλάντιον φερούσας πύλας καὶ φθάνουσι πρὶν καταληφθῆναι ὑπὸ τῶν διωκόντων εἰς τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεὼν καταφυγόντες καὶ ἐγκλεισάμενοι ἡσυχίαν εἶχον. οἱ δὲ μεταδιώξαντες ἐχθροὶ αὐτῶν ἀναβάντες ἐπὶ τὸν νεὼν καὶ τὴν ὀροφὴν διελόντες ἔπαιον ταῖς κεραμίσιν. οἱ δ' ἐπεὶ ἔγνωσαν τὴν ἀνάγκην, παύεσθαί τε ἐκέλευον καὶ ἐξιέναι ἔφασαν. οἱ δ' ἐναντίοι ὡς ὑποχειρίους ἔλαβον αὐτούς, δήσαντες καὶ ἀναβαλόντες ἐπὶ τὴν ἁρμάμαξαν ἀπήγαγον εἰς Τεγέαν. ἐκεῖ δὲ μετὰ τῶν Μαντινέων καταγνόντες ἀπέκτειναν.

10 Τούτων δὲ γιγνομένων ἔφυγον εἰς Λακεδαίμονα τῶν περὶ Στάσιππον Τεγεατῶν περὶ ὀκτακοσίους. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐδόκει βοηθητέον εἶναι κατὰ τοὺς ὅρκους τοῖς τεθνεῶσι τῶν Τεγεατῶν καὶ ἐκπεπτωκόσι· καὶ οὕτω στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Μαντινέας, ὡς παρὰ τοὺς ὅρκους σὺν ὅπλοις ἐληλυθότων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς Τεγεάτας. καὶ φρουρὰν μὲν οἱ ἔφοροι ἔφαινον, Ἀγησίλαον
11 δ' ἐκέλευεν ἡ πόλις ἡγεῖσθαι. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι Ἀρκάδες

εἰς Ἀσέαν συνελέγοντο· Ὀρχομενίων δὲ οὐκ ἐθελόντων κοινωνεῖν τοῦ Ἀρκαδικοῦ διὰ τὴν πρὸς Μαντινέας ἔχθραν, ἀλλὰ καὶ δεδεγμένων εἰς τὴν πόλιν τὸ ἐν Κορίνθῳ συνειλεγμένον ξενικόν, οὗ Πολύτροπος ἦρχεν, ἔμενον οἴκοι οἱ Μαντινεῖς τούτων ἐπιμελόμενοι. Ἡραιεῖς δὲ καὶ Λεπρεᾶται συνεστρατεύοντο τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τοὺς Μαντινέας. ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἐγένετο αὐτῷ τὰ διαβατήρια, 12
εὐθὺς ἐχώρει ἐπὶ τὴν Ἀρκαδίαν. καὶ καταλαβὼν πόλιν ὅμορον οὖσαν Εὔταιαν καὶ εὑρὼν ἐκεῖ τοὺς μὲν πρεσβυτέρους καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας οἰκοῦντας ἐν ταῖς οἰκίαις, τοὺς δ' ἐν τῇ στρατευσίμῳ ἡλικίᾳ οἰχομένους εἰς τὸ Ἀρκαδικόν, ὅμως οὐκ ἠδίκησε τὴν πόλιν, ἀλλ' εἴα τε αὐτοὺς οἰκεῖν καὶ ὠνούμενοι ἐλάμβανον ὅσων δέοιντο· εἰ δέ τι καὶ ἡρπάσθη, ὅτε εἰσῄει εἰς τὴν πόλιν, ἐξευρὼν ἀπέδωκε. καὶ ἐπῳκοδόμει δὲ τὸ τεῖχος αὐτῶν ὅσα ἐδεῖτο, ἕωσπερ αὐτοῦ διέτριβεν ἀναμένων τοὺς μετὰ Πολυτρόπου μισθοφόρους.

Ἐν δὲ τούτῳ οἱ Μαντινεῖς στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς 13
Ὀρχομενίους. καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ τείχους μάλα χαλεπῶς ἀπῆλθον καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἐν τῇ Ἐλυμίᾳ ἐγένοντο καὶ οἱ μὲν Ὀρχομένιοι ὁπλῖται οὐκέτι ἠκολούθουν, οἱ δὲ περὶ τὸν Πολύτροπον ἐπέκειντο καὶ μάλα θρασέως, ἐνταῦθα γνόντες οἱ Μαντινεῖς, ὡς εἰ μὴ ἀποκρούσονται αὐτούς, ὅτι πολλοὶ σφῶν κατακοντισθήσονται, ὑποστρέψαντες ὁμόσε ἐχώρησαν τοῖς ἐπικειμένοις. καὶ ὁ μὲν Πολύτροπος μαχόμενος αὐτοῦ ἀποθνή- 14
σκει· τῶν δὲ ἄλλων φευγόντων πάμπολλοι ἂν ἀπέθανον, εἰ μὴ οἱ Φλιάσιοι ἱππεῖς παραγενόμενοι καὶ εἰς τὰ ὄπισθεν περιελάσαντες τῶν Μαντινέων ἐπέσχον αὐτοὺς τῆς διώξεως. καὶ οἱ μὲν Μαντινεῖς ταῦτα πράξαντες οἴκαδε ἀπῆλθον.

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἀκούσας ταῦτα καὶ νομίσας οὐκ ἂν 15
ἔτι συμμίξαι αὐτῷ τοὺς ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ μισθοφόρους οὕτω προῄει. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἐν τῇ Τεγεάτιδι χώρᾳ ἐδειπνοποιήσατο, τῇ δ' ὑστεραίᾳ διαβαίνει εἰς τὴν Μαντινικὴν καὶ ἐστρατοπεδεύσατο ὑπὸ τοῖς πρὸς ἑσπέραν ὄρεσι τῆς Μαντινείας· καὶ ἐκεῖ ἅμα ἐδῄου τὴν χώραν καὶ

ἐπόρθει τοὺς ἀγρούς. τῶν δὲ Ἀρκάδων οἱ συλλεγέντες
16 ἐν τῇ Ἀσέᾳ νυκτὸς παρῆλθον εἰς τὴν Τεγέαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἀπέχων Μαντινείας ὅσον εἴκοσι σταδίους ἐστρατοπεδεύσατο· οἱ δ' ἐκ τῆς Τεγέας Ἀρκάδες ἐχόμενοι τῶν μεταξὺ Μαντινείας καὶ Τεγέας ὀρῶν παρῆσαν μάλα πολλοὶ ὁπλῖται, συμμῖξαι βουλόμενοι τοῖς Μαντινεῦσι· καὶ γὰρ οἱ Ἀργεῖοι οὐ πανδημεὶ ἠκολούθουν αὐτοῖς· καὶ ἦσαν μέν τινες οἳ τὸν Ἀγησίλαον ἔπειθον χωρὶς τούτοις ἐπιθέσθαι· ὁ δὲ φοβούμενος, μὴ ἐν ὅσῳ πρὸς ἐκείνους πορεύοιτο, ἐκ τῆς πόλεως οἱ Μαντινεῖς ἐξελθόντες κατὰ κέρας τε καὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐπιπέσοιεν αὐτῷ, ἔγνω κράτιστον εἶναι ἐᾶσαι συνελθεῖν αὐτοὺς καὶ εἰ βούλοιντο μάχεσθαι, ἐκ τοῦ δικαίου καὶ φανεροῦ τὴν μάχην ποιεῖσθαι. καὶ οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες ὁμοῦ ἤδη ἐγεγένηντο.
17 οἱ δ' ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ πελτασταὶ καὶ οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς μετ' αὐτῶν τῆς νυκτὸς διεξελθόντες παρὰ τὴν Μαντίνειαν θυομένῳ τῷ Ἀγησιλάῳ πρὸ τοῦ στρατοπέδου ἐπιφαίνονται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐποίησαν τοὺς μὲν ἄλλους εἰς τὰς τάξεις δραμεῖν, Ἀγησίλαον δ' ἐπαναχωρῆσαι πρὸς τὰ ὅπλα. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνοι μὲν ἐγνώσθησαν φίλοι ὄντες, Ἀγησίλαος δ' ἐκεκαλλιέρητο, ἐξ ἀρίστου προῆγε τὸ στράτευμα. ἑσπέρας δ' ἐπιγιγνομένης ἔλαθε στρατοπεδευσάμενος εἰς τὸν ὄπισθεν κόλπον τῆς Μαντινικῆς, μάλα σύν-
18 εγγυς καὶ κύκλῳ ὄρη ἔχοντα. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἐθύετο μὲν πρὸ τοῦ στρατεύματος· ἰδὼν δὲ συλλεγομένους ἐκ τῆς τῶν Μαντινέων πόλεως ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς ὑπὲρ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἑαυτῶν στρατεύματος ἔγνω ἐξακτέον εἶναι τὴν ταχίστην ἐκ τοῦ κόλπου. εἰ μὲν οὖν αὐτὸς ἀφηγοῖτο, ἐφοβεῖτο, μὴ τῇ οὐρᾷ ἐπίθοιντο οἱ πολέμιοι· ἡσυχίαν δὲ ἔχων καὶ τὰ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους φαίνων ἀναστρέψαντας ἐκέλευε τοὺς ἀπ' οὐρᾶς εἰς δόρυ ὄπισθεν τῆς φάλαγγος ἡγεῖσθαι πρὸς αὐτόν· καὶ οὕτως ἅμα ἔκ τε τοῦ στενοῦ ἐξῆγε καὶ ἰσχυροτέραν ἀεὶ τὴν φάλαγγα ἐποι-
19 εῖτο. ἐπειδὴ δὲ ἐδεδίπλωτο ἡ φάλαγξ, οὕτως ἔχοντι τῷ ὁπλιτικῷ προελθὼν εἰς τὸ πεδίον ἐξέτεινε πάλιν ἐπ' ἐννέα ἢ δέκα τὸ στράτευμα ἀσπίδων. οἱ μέντοι Μαντινεῖς οὐκέτι ἐξῄεσαν· καὶ γὰρ οἱ Ἠλεῖοι συστρατευόμενοι αὐτοῖς

ἔπειθον μὴ ποιεῖσθαι μάχην, πρὶν οἱ Θηβαῖοι παραγέ-
νοιντο· εὖ δὲ εἰδέναι ἔφασαν, ὅτι παρέσοιντο· καὶ γὰρ
δέκα τάλαντα δεδανεῖσθαι αὐτοὺς παρὰ σφῶν εἰς τὴν
βοήθειαν. οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες ταῦτα ἀκούσαντες ἡσυχίαν 20
εἶχον ἐν τῇ Μαντινείᾳ· ὁ δ' Ἀγησίλαος καὶ μάλα βουλό-
μενος ἀπάγειν τὸ στράτευμα, καὶ γὰρ ἦν μέσος χειμών,
ὅμως ἐκεῖ κατέμεινε τρεῖς ἡμέρας, οὐ πολὺ ἀπέχων τῆς
Μαντινέων πόλεως, ὅπως μὴ δοκοίη φοβούμενος σπεύδειν
τὴν ἄφοδον. τῇ δὲ τετάρτῃ πρωὶ ἀριστοποιησάμενος
ἀπῆγεν ὡς στρατοπεδευσόμενος ἔνθενπερ τὸ πρῶτον ἀπὸ
τῆς Εὐταίας ἐξώρμητο. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἐφαίνετο τῶν 21
Ἀρκάδων, ἦγε τὴν ταχίστην εἰς τὴν Εὔταιαν, καίπερ μάλα
ὀψίζων, βουλόμενος ἀπαγαγεῖν τοὺς ὁπλίτας πρὶν καὶ τὰ
πυρὰ τῶν πολεμίων ἰδεῖν, ἵνα μή τις εἴποι, ὡς φεύγων
ἀπαγάγοι. ἐκ γὰρ τῆς πρόσθεν ἀθυμίας ἐδόκει τι ἀνει-
ληφέναι τὴν πόλιν, ὅτι καὶ ἐμβεβλήκει εἰς τὴν Ἀρκαδίαν
καὶ δῃοῦντι τὴν χώραν οὐδεὶς ἠθελήκει μάχεσθαι. ἐπεὶ
δ' ἐν τῇ Λακωνικῇ ἐγένετο, τοὺς μὲν Σπαρτιάτας ἀπέλυσεν
οἴκαδε, τοὺς δὲ περιοίκους ἀφῆκεν ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν πόλεις.
Οἱ δὲ Ἀρκάδες, ἐπεὶ ὁ Ἀγησίλαος ἀπεληλύθει καὶ 22
ᾔσθοντο διαλελυμένον αὐτῷ τὸ στράτευμα, αὐτοὶ δὲ ἠθροι-
σμένοι ἐτύγχανον, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἡραιέας, ὅτι τε
οὐκ ἤθελον τοῦ Ἀρκαδικοῦ μετέχειν καὶ ὅτι συνεισβεβλή-
κεσαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. ἐμβα-
λόντες δ' ἐνεπίμπρων τε τὰς οἰκίας καὶ ἔκοπτον τὰ δένδρα.
Ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι βεβοηθηκότες παρεῖναι ἐλέγοντο
εἰς τὴν Μαντίνειαν, οὕτως ἀπαλλάττονται ἐκ τῆς Ἡραίας
καὶ συμμιγνύουσι τοῖς Θηβαίοις. ὡς δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, 23
οἱ μὲν Θηβαῖοι καλῶς σφίσιν ᾤοντο ἔχειν, ἐπεὶ ἐβεβοη-
θήκεσαν μέν, πολέμιον δὲ οὐδένα ἔτι ἑώρων ἐν τῇ χώρᾳ,
καὶ ἀπιέναι παρεσκευάζοντο· οἱ δὲ Ἀρκάδες καὶ Ἀργεῖοι
καὶ Ἠλεῖοι ἔπειθον αὐτοὺς ἡγεῖσθαι ὡς τάχιστα εἰς τὴν
Λακωνικήν, ἐπιδεικνύντες μὲν τὸ ἑαυτῶν πλῆθος, ὑπερεπ-
αινοῦντες δὲ τὸ τῶν Θηβαίων στράτευμα. καὶ γὰρ οἱ
μὲν Βοιωτοὶ ἐγυμνάζοντο πάντες περὶ τὰ ὅπλα, ἀγαλλό-
μενοι τῇ ἐν Λεύκτροις νίκῃ· ἠκολούθουν δ' αὐτοῖς καὶ
Φωκεῖς ὑπήκοοι γεγενημένοι καὶ Εὐβοεῖς ἀπὸ πασῶν τῶν

πόλεων καὶ Λοκροὶ ἀμφότεροι καὶ Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἡρακλεῶται καὶ Μηλιεῖς· ἠκολούθουν δ' αὐτοῖς καὶ ἐκ Θετταλίας ἱππεῖς τε καὶ πελτασταί. ταῦτα δὴ συνειδόμενοι καὶ τὴν ἐν Λακεδαίμονι ἐρημίαν λέγοντες ἱκέτευον μηδαμῶς ἀποτρέπεσθαι, πρὶν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων
24 *χώραν. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἤκουον μὲν ταῦτα, ἀντελογίζοντο δέ, ὅτι δυσεμβολωτάτη μὲν ἡ Λακωνικὴ ἐλέγετο εἶναι, φρουρὰς δὲ καθεστάναι ἐνόμιζον ἐπὶ τοῖς εὐπροσοδωτάτοις. καὶ γὰρ ἦν Ἰσχόλαος μὲν ἐν Οἰῷ τῆς Σκιρίτιδος, ἔχων νεοδαμώδεις τε φρουροὺς καὶ τῶν Τεγεατῶν φυγάδων τοὺς νεωτάτους περὶ τετρακοσίους· ἦν δὲ καὶ ἐπὶ Λεύκτρῳ ὑπὲρ τῆς Μαλεάτιδος ἄλλη φρουρά. ἐλογίζοντο δὲ καὶ τοῦτο οἱ Θηβαῖοι, ὡς καὶ συνελθοῦσαν ἂν ταχέως τὴν τῶν Λακεδαιμονίων δύναμιν καὶ μάχεσθαι ἂν αὐτοὺς οὐδαμοῦ ἄμεινον ἢ ἐν τῇ ἑαυτῶν. ἃ δὴ πάντα λογιζόμενοι οὐ πάνυ προπετεῖς ἦσαν εἰς τὸ ἰέναι εἰς τὴν Λακεδαίμονα.*
25 *ἐπεὶ μέντοι ἧκον ἔκ τε Καρυῶν λέγοντες τὴν ἐρημίαν καὶ ὑπισχνούμενοι αὐτοὶ ἡγήσεσθαι καὶ κελεύοντες, ἄν τι ἐξαπατῶντες φαίνωνται, ἀποσφάττειν σφᾶς, παρῆσαν δέ τινες καὶ τῶν περιοίκων ἐπικαλούμενοι καὶ φάσκοντες ἀποστήσεσθαι, εἰ μόνον φανείησαν εἰς τὴν χώραν, ἔλεγον δέ, ὡς καὶ νῦν καλούμενοι οἱ περίοικοι ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν οὐκ ἐθέλοιεν βοηθεῖν· πάντα οὖν ταῦτα ἀκούοντες καὶ παρὰ πάντων οἱ Θηβαῖοι ἐπείσθησαν καὶ αὐτοὶ μὲν κατὰ Καρύας*
26 *ἐνέβαλον, οἱ δὲ Ἀρκάδες κατὰ Οἰὸν τῆς Σκιρίτιδος. καὶ εἰ μὲν ἐπὶ τὰ δύσβατα προελθὼν ὁ Ἰσχόλαος ὑφίστατο, οὐδένα ἂν ταύτῃ γ' ἔφασαν ἀναβῆναι· νῦν δὲ βουλόμενος τοῖς Οἰάταις συμμάχοις χρῆσθαι ἔμεινεν ἐν τῇ κώμῃ· οἱ δὲ ἀνέβησαν παμπληθεῖς Ἀρκάδες. ἐνταῦθα δὴ ἀντιπρόσωποι μὲν μαχόμενοι οἱ περὶ τὸν Ἰσχόλαον ἐπεκράτουν· ἐπεὶ δὲ καὶ ὄπισθεν καὶ ἐκ πλαγίου καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἀναβαίνοντες ἔπαιον καὶ ἔβαλλον αὐτούς, ἐνταῦθα ὅ τε Ἰσχόλαος ἀποθνήσκει καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εἰ μή τις*
27 *ἀμφιγνοηθεὶς διέφυγε. διαπραξάμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀρκάδες ἐπορεύοντο πρὸς τοὺς Θηβαίους ἐπὶ τὰς Καρύας. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐπεὶ ᾔσθοντο τὰ πεπραγμένα ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, πολὺ δὴ θρασύτερον κατέβαινον. καὶ τὴν μὲν*

Σελλασίαν εὐθὺς ἔκαιον καὶ ἐπόρθουν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ πεδίῳ ἐγένοντο ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύσαντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο. καὶ διὰ μὲν τῆς γεφύρας οὐδ' ἐπεχείρουν διαβαίνειν ἐπὶ τὴν πόλιν· καὶ γὰρ ἐν τῷ τῆς Ἀλέας ἱερῷ ἐφαίνοντο ἐναντίοι οἱ ὁπλῖται· ἐν δεξιᾷ δ' ἔχοντες τὸν Εὐρώταν παρῄεσαν κάοντες καὶ πορθοῦντες πολλῶν κἀγαθῶν μεστὰς οἰκίας. τῶν δ' 28
ἐκ τῆς πόλεως αἱ μὲν γυναῖκες οὐδὲ τὸν καπνὸν ὁρῶσαι ἠνείχοντο, ἅτε οὐδέποτε ἰδοῦσαι πολεμίους· οἱ δὲ Σπαρτιᾶται ἀτείχιστον ἔχοντες τὴν πόλιν, ἄλλος ἄλλῃ διαταχθείς, μάλα ὀλίγοι καὶ ὄντες καὶ φαινόμενοι ἐφύλαττον. ἔδοξε δὲ τοῖς τέλεσι καὶ προειπεῖν τοῖς Εἵλωσιν, εἴ τις βούλοιτο ὅπλα λαμβάνειν καὶ εἰς τάξιν τίθεσθαι, τὰ πιστὰ λαμβάνειν ὡς ἐλευθέρους ἐσομένους ὅσοι συμπολεμήσαιεν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔφασαν ἀπογράψασθαι 29
πλέον ἢ ἑξακισχιλίους, ὥστε φόβον αὖ οὗτοι παρεῖχον συντεταγμένοι καὶ λίαν ἐδόκουν πολλοὶ εἶναι· ἐπεὶ μέντοι ἔμενον μὲν οἱ ἐξ Ὀρχομενοῦ μισθοφόροι, ἐβοήθησαν δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις Φλιάσιοί τε καὶ Κορίνθιοι καὶ Ἐπιδαύριοι καὶ Πελληνεῖς καὶ ἄλλαι δέ τινες τῶν πόλεων, ἤδη καὶ τοὺς ἀπογεγραμμένους ἧττον ὡρρώδουν. ὡς δὲ 30
προϊὸν τὸ στράτευμα ἐγένετο κατ' Ἀμύκλας, ταύτῃ διέβαινον τὸν Εὐρώταν. καὶ οἱ μὲν Θηβαῖοι ὅπου στρατοπεδεύοιντο, εὐθὺς ὧν ἔκοπτον δένδρων κατέβαλλον πρὸ τῶν τάξεων ὡς ἐδύναντο πλεῖστα καὶ οὕτως ἐφυλάττοντο· οἱ δὲ Ἀρκάδες τούτων τε οὐδὲν ἐποίουν, καταλιπόντες δὲ τὰ ὅπλα εἰς ἁρπαγὴν ἐπὶ τὰς οἰκίας ἐτρέποντο. ἐκ τούτου δὴ ἡμέρᾳ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ προῆλθον οἱ ἱππεῖς εἰς τὸν ἱππόδρομον εἰς Γαιαόχου κατὰ τάξεις, οἵ τε Θηβαῖοι πάντες καὶ οἱ Ἠλεῖοι καὶ ὅσοι Φωκέων ἢ Θετταλῶν ἢ Λοκρῶν ἱππεῖς παρῆσαν. οἱ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἱππεῖς, 31
μάλα ὀλίγοι φαινόμενοι, ἀντιτεταγμένοι αὐτοῖς ἦσαν. ἐνέδραν δὲ ποιήσαντες ὁπλιτῶν τῶν νεωτέρων ὅσον τριακοσίων ἐν τῇ τῶν Τυνδαριδῶν ἅμα οὗτοι μὲν ἐξέθεον, οἱ δ' ἱππεῖς ἤλαυνον· οἱ δὲ πολέμιοι οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἐνέκλιναν. ἰδόντες δὲ ταῦτα πολλοὶ καὶ τῶν πεζῶν εἰς φυγὴν ὥρμησαν. ἐπεὶ μέντοι οἵ τε διώκοντες ἐπαύσαντο καὶ τὸ

τῶν Θηβαίων στράτευμα ἔμενε, πάλιν δὴ κατεστρατοπε-
32 δεύσαντο. καὶ τὸ μὲν μὴ πρὸς τὴν πόλιν προσβαλεῖν ἂν
ἔτι αὐτοὺς ἤδη τι ἐδόκει θαρραλεώτερον εἶναι· ἐκεῖθεν
μέντοι ἀπᾶραν τὸ στράτευμα ἐπορεύετο τὴν ἐφ' Ἕλος καὶ
Γύθειον. καὶ τὰς μὲν ἀτειχίστους τῶν πόλεων ἐνεπίμ-
πρασαν, Γυθείῳ δέ, ἔνθα τὰ νεώρια τοῖς Λακεδαιμονίοις
ἦν, καὶ προσέβαλλον τρεῖς ἡμέρας. ἦσαν δέ τινες τῶν
περιοίκων οἳ καὶ ἐπέθεντο καὶ συνεστρατεύοντο τοῖς μετὰ
Θηβαίων.
33 Ἀκούοντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐν φροντίδι ἦσαν,
ὅ,τι χρὴ ποιεῖν περὶ Λακεδαιμονίων, καὶ ἐκκλησίαν ἐποί-
ησαν κατὰ δόγμα βουλῆς. ἔτυχον δὲ παρόντες πρέσβεις
Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἔτι ὑπολοίπων συμμάχων αὐ-
τοῖς. ὅθεν δὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι Ἄρακος καὶ Ὤκυλλος καὶ
Φάραξ καὶ Ἐτυμοκλῆς καὶ Ὀλονθεὺς σχεδὸν πάντες πα-
ραπλήσια ἔλεγον. ἀνεμίμνησκόν τε γὰρ τοὺς Ἀθηναίους,
ὡς ἀεί ποτε ἀλλήλοις ἐν τοῖς μεγίστοις καιροῖς παρίσταντο
ἐπ' ἀγαθοῖς· αὐτοί τε γὰρ ἔφασαν τοὺς τυράννους συνεκ-
βαλεῖν Ἀθήνηθεν καὶ Ἀθηναίους, ὅτε αὐτοὶ ἐπολιορκοῦντο
34 ὑπὸ Μεσσηνίων, προθύμως βοηθεῖν. ἔλεγον δὲ καὶ ὅσ'
ἀγαθὰ εἴη, ὅτε κοινῇ ἀμφότεροι ἔπραττον, ὑπομιμνή-
σκοντες μέν, ὡς τὸν βάρβαρον κοινῇ ἀπεμαχέσαντο, ἀνα-
μιμνήσκοντες δέ, ὡς Ἀθηναῖοί τε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ᾑρέ-
θησαν ἡγεμόνες τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν κοινῶν χρημάτων
φύλακες, τῶν Λακεδαιμονίων ταῦτα συμβουλομένων, αὐτοί
τε κατὰ γῆν ὁμολογουμένως ὑφ' ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων
ἡγεμόνες προκριθείησαν, συμβουλομένων αὖ ταῦτα τῶν
35 Ἀθηναίων. εἷς δὲ αὐτῶν καὶ ὧδέ πως εἶπεν· Ἐὰν δὲ
ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες, ὁμονοήσωμεν, νῦν ἐλπὶς τὸ
πάλαι λεγόμενον δεκατευθῆναι Θηβαίους. οἱ μέντοι Ἀθη-
ναῖοι οὐ πάνυ ἐδέξαντο, ἀλλὰ θροῦς τις τοιοῦτος διῆλθεν,
ὡς νῦν ταῦτα λέγοιεν, ὅτε δὲ εὖ ἔπραττον, ἐπέκειντο ἡμῖν.
μέγιστον δὲ τῶν λεχθέντων παρὰ Λακεδαιμονίων ἐδόκει
εἶναι ὅτι ἡνίκα κατεπολέμησαν αὐτούς, Θηβαίων βουλο-
μένων ἀναστάτους ποιῆσαι τὰς Ἀθήνας, σφεῖς ἐμποδὼν
36 γένοιντο. ὁ δὲ πλεῖστος ἦν λόγος, ὡς κατὰ τοὺς ὅρκους
βοηθεῖν δέοι· οὐ γὰρ ἀδικησάντων σφῶν ἐπιστρατεύοιεν

οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ μετ᾽ αὐτῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀλλὰ βοηθησάντων τοῖς Τεγεάταις, ὅτι οἱ Μαντινεῖς παρὰ τοὺς ὅρκους ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς. διέθει οὖν καὶ κατὰ τούτους τοὺς λόγους θόρυβος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· οἱ μὲν γὰρ δικαίως τοὺς Μαντινέας ἔφασαν βοηθῆσαι τοῖς περὶ Πρόξενον ἀποθανοῦσιν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Στάσιππον, οἱ δὲ ἀδικεῖν, ὅτι ὅπλα ἐπήνεγκαν Τεγεάταις.

Τούτων δὲ διοριζομένων ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, 37
ἀνέστη Κλειτέλης Κορίνθιος καὶ εἶπε τάδε· Ἀλλὰ ταῦτα μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἴσως ἀντιλέγεται, τίνες ἦσαν οἱ ἄρξαντες ἀδικεῖν· ἡμῶν δέ, ἐπεὶ εἰρήνη ἐγένετο, ἔχει τις κατηγορῆσαι ἢ ὡς ἐπὶ πόλιν τινὰ ἐστρατεύσαμεν ἢ ὡς χρήματά τινων ἐλάβομεν ἢ ὡς γῆν ἀλλοτρίαν ἐδῃώσαμεν; ἀλλ᾽ ὅμως οἱ Θηβαῖοι εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐλθόντες καὶ δένδρα ἐκκεκόφασι καὶ οἰκίας κατακεκαύκασι καὶ χρήματα καὶ πρόβατα διηρπάκασι. πῶς οὖν, ἐὰν μὴ βοηθῆτε οὕτω περιφανῶς ἡμῖν ἀδικουμένοις, οὐ παρὰ τοὺς ὅρκους ποιήσετε; καὶ ταῦτα ὧν αὐτοὶ ἐπεμελήθητε ὅρκων ὅπως πᾶσιν ὑμῖν πάντες ἡμεῖς ὀμόσαιμεν; ἐνταῦθα μέντοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεθορύβησαν ὡς ὀρθῶς τε καὶ δίκαια εἰρηκότος τοῦ Κλειτέλους. ἐπὶ δὲ τούτῳ ἀνέστη Προκλῆς Φλιάσιος καὶ εἶπεν· 38
Ὅτι μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐκποδὼν γένοιντο Λακεδαιμόνιοι, ἐπὶ πρώτους ἂν ὑμᾶς στρατεύσαιεν οἱ Θηβαῖοι, πᾶσιν οἶμαι τοῦτο δῆλον εἶναι· τῶν γὰρ ἄλλων μόνους ἂν ὑμᾶς οἴονται ἐμποδὼν γενέσθαι τοῦ ἄρξαι αὐτοὺς τῶν Ἑλλήνων. εἰ δὲ οὕτως ἔχει, ἐγὼ μὲν οὐδὲν μᾶλλον Λακε- 39
δαιμονίοις ἂν ὑμᾶς ἡγοῦμαι στρατεύσαντας βοηθῆσαι ἢ καὶ ὑμῖν αὐτοῖς. τὸ γὰρ δυσμενεῖς ὄντας ὑμῖν Θηβαίους καὶ ὁμόρους οἰκοῦντας ἡγεμόνας γενέσθαι τῶν Ἑλλήνων πολὺ οἶμαι χαλεπώτερον ἂν ὑμῖν φανῆναι ἢ ὁπότε πόρρω τοὺς ἀντιπάλους εἴχετε. συμφορώτερόν γε μεντἂν ὑμῖν αὐτοῖς βοηθήσαιτε ἐν ᾧ ἔτι εἰσὶν οἳ συμμαχοῖεν ἂν ἢ εἰ ἀπολομένων αὐτῶν μόνοι ἀναγκάζοισθε διαμάχεσθαι πρὸς τοὺς Θηβαίους. εἰ δέ τινες φοβοῦνται, μὴ ἐὰν νῦν ἀνα- 40
φύγωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔτι ποτὲ πράγματα παρέχωσιν ὑμῖν, ἐνθυμήθητε, ὅτι οὐχ οὓς ἂν εὖ, ἀλλ᾽ οὓς ἂν κακῶς τις ποιῇ, φοβεῖσθαι δεῖ μή ποτε μέγα δυνασθῶσιν. ἐνθυ-

μεῖσθαι δὲ καὶ τάδε χρή, ὅτι κτᾶσθαι μέν τι ἀγαθὸν καὶ
ἰδιώταις καὶ πόλεσι προσήκει, ὅταν ἐρρωμενέστατοι ὦσιν,
ἵνα ἔχωσιν, ἐάν ποτ' ἀδύνατοι γένωνται, ἐπικουρίαν τῶν
41 προπεπονημένων. ὑμῖν δὲ νῦν ἐκ θεῶν τινος καιρὸς πα-
ραγεγένηται, ἐὰν δεομένοις βοηθήσητε Λακεδαιμονίοις,
κτήσασθαι τούτους εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον φίλους ἀπρο-
φασίστους. καὶ γὰρ δὴ οὐκ ἐπ' ὀλίγων μοι δοκοῦσι μαρ-
τύρων νῦν ἂν εὖ παθεῖν ὑφ' ὑμῶν· ἀλλ' εἴσονται μὲν ταῦτα
θεοὶ οἱ πάντα ὁρῶντες καὶ νῦν καὶ εἰς ἀεί, συνεπίστανται
δὲ τὰ γιγνόμενα οἵ τε σύμμαχοι καὶ οἱ πολέμιοι, πρὸς δὲ
τούτοις καὶ ἅπαντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι· οὐδενὶ γὰρ
42 τούτων ἀμελές. ὥστε εἰ κακοὶ φανείησαν περὶ ὑμᾶς, τίς
ἄν ποτε ἔτι πρόθυμος εἰς αὐτοὺς γένοιτο; ἐλπίζειν δὲ
χρὴ ὡς ἄνδρας ἀγαθοὺς μᾶλλον ἢ κακοὺς αὐτοὺς γενήσε-
σθαι· εἰ γάρ τινες ἄλλοι, καὶ οὗτοι δοκοῦσι διατετελε-
κέναι ἐπαίνου μὲν ὀρεγόμενοι, αἰσχρῶν δὲ ἔργων ἀπεχό-
43 μενοι. πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυμήθητε καὶ τάδε. εἴ ποτε
πάλιν ἔλθοι τῇ Ἑλλάδι κίνδυνος ὑπὸ βαρβάρων, τίσιν ἂν
μᾶλλον πιστεύσαιτε ἢ Λακεδαιμονίοις; τίνας δὲ ἂν παρα-
στάτας ἥδιον τούτων ποιήσαισθε, ὧν γε καὶ οἱ ταχθέντες
ἐν Θερμοπύλαις ἅπαντες εἵλοντο μαχόμενοι ἀποθανεῖν
μᾶλλον ἢ ζῶντες ἐπεισφρέσθαι τὸν βάρβαρον τῇ Ἑλλάδι;
πῶς οὖν οὐ δίκαιον ὧν τε ἕνεκα ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοὶ
μεθ' ὑμῶν καὶ ὧν ἐλπὶς καὶ αὖθις γενέσθαι πᾶσαν προ-
44 θυμίαν εἰς αὐτοὺς καὶ ὑμᾶς καὶ ἡμᾶς παρέχεσθαι; ἄξιον
δὲ καὶ τῶν παρόντων συμμάχων αὐτοῖς ἕνεκα προθυμίαν
ἐνδείξασθαι. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι οἵπερ τούτοις πιστοὶ δια-
μένουσιν ἐν ταῖς συμφοραῖς, οὗτοι καὶ ὑμῖν αἰσχύνοιντ'
ἂν μὴ ἀποδιδόντες χάριτας. εἰ δὲ μικραὶ δοκοῦμεν πόλεις
εἶναι αἱ τοῦ κινδύνου μετέχειν αὐτοῖς ἐθέλουσαι, ἐνθυ-
μήθητε, ὅτι ἐὰν ἡ ὑμετέρα πόλις προσγένηται, οὐκέτι
45 μικραὶ πόλεις ἐσόμεθα αἱ βοηθοῦσαι αὐτοῖς. ἐγὼ δέ,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρόσθεν μὲν ἀκούων ἐζήλουν τήνδε
τὴν πόλιν, ὅτι πάντας καὶ τοὺς ἀδικουμένους καὶ τοὺς
φοβουμένους ἐνθάδε καταφεύγοντας ἐπικουρίας ἤκουον
τυγχάνειν· νῦν δ' οὐκέτ' ἀκούω, ἀλλ' αὐτὸς ἤδη παρὼν ὁρῶ
Λακεδαιμονίους τε τοὺς ὀνομαστοτάτους καὶ μετ' αὐτῶν

οὺς πιστοτάτους φίλους αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς τε ἥκοντας
κὶ δεομένους αὖ ὑμῶν ἐπικουρῆσαι. ὁρῶ δὲ καὶ Θηβαίους, 46
: τότε οὐκ ἔπεισαν Λακεδαιμονίους ἐξανδραποδίσασθαι
ιᾶς, νῦν δεομένους ὑμῶν περιιδεῖν ἀπολομένους τοὺς
ώσαντας ὑμᾶς. τῶν μὲν οὖν ὑμετέρων προγόνων καλὸν
έγεται, ὅτε τοὺς Ἀργείων τελευτήσαντας ἐπὶ τῇ Καδμείᾳ
ὐκ εἴασαν ἀτάφους γενέσθαι· ὑμῖν δὲ πολὺ κάλλιον ἂν
ένοιτο, εἰ τοὺς ἔτι ζῶντας Λακεδαιμονίων μήτε ὑβρι-
θῆναι μήτε ἀπολέσθαι ἐάσαιτε. καλοῦ γε μὴν κἀκείνου 47
ντος, ὅτε σχόντες τὴν Εὐρυσθέως ὕβριν διεσώσατε τοὺς
Ιρακλέους παῖδας, πῶς οὐ καὶ ἐκείνου τόδε κάλλιον, εἰ
ιὴ μόνον τοὺς ἀρχηγέτας, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν πόλιν περι-
ώσαιτε; πάντων δὲ κάλλιστον, εἰ ψήφῳ ἀκινδύνῳ σω-
τάντων ὑμᾶς τότε τῶν Λακεδαιμονίων, νῦν ὑμεῖς σὺν
ιπλοις τε καὶ διὰ κινδύνων ἐπικουρήσετε αὐτοῖς. ὁπότε 48
δὲ καὶ ἡμεῖς ἀγαλλόμεθα οἱ συναγορεύοντες βοηθῆσαι
ἀνδράσιν ἀγαθοῖς, ἧπου ὑμῖν γε τοῖς ἔργῳ δυναμένοις
βοηθῆσαι γενναῖα ἂν ταῦτα φανείη, εἰ πολλάκις καὶ φίλοι
καὶ πολέμιοι γενόμενοι Λακεδαιμονίοις μὴ ὧν ἐβλάβητε
μᾶλλον ἢ ὧν εὖ ἐπάθετε μνησθείητε καὶ χάριν ἀποδοίητε
αὐτοῖς μὴ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάσης
τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἄνδρες ἀγαθοὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἐγένοντο.

Μετὰ ταῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τῶν μὲν 49
ἀντιλεγόντων οὐκ ἠνείχοντο ἀκούοντες, ἐψηφίσαντο δὲ
βοηθεῖν πανδημεὶ καὶ Ἰφικράτην στρατηγὸν εἵλοντο. ἐπεὶ
δὲ τὰ ἱερὰ ἐγένετο καὶ παρήγγειλεν ἐν Ἀκαδημίᾳ δειπνο-
ποιεῖσθαι, πολλοὺς ἔφασαν προτέρους αὐτοῦ Ἰφικράτους
ἐξελθεῖν. ἐκ δὲ τούτου ἡγεῖτο μὲν ὁ Ἰφικράτης, οἱ δ' ἠκο-
λούθουν, νομίζοντες ἐπὶ καλόν τι ἔργον ἡγήσεσθαι. ἐπεὶ
δὲ ἀφικόμενος εἰς Κόρινθον διέτριβέ τινας ἡμέρας, εὐθὺς
μὲν ἐπὶ ταύτῃ τῇ διατριβῇ πρῶτον ἔψεγον αὐτόν· ὡς δ'
ἐξήγαγέ ποτε, προθύμως μὲν ἠκολούθουν ὅποι ἡγοῖτο,
προθύμως δ', εἰ πρὸς τεῖχος προσάγοι, προσέβαλλον. τῶν 50
δ' ἐν τῇ Λακεδαίμονι πολεμίων Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀργεῖοι
καὶ Ἠλεῖοι πολλοὶ ἀπεληλύθεσαν, ἅτε ὅμοροι οἰκοῦντες,
οἱ μὲν ἄγοντες οἱ δὲ φέροντες ὅ,τι ἡρπάκεσαν. οἱ δὲ Θη-
βαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι τὰ μὲν καὶ διὰ τοῦτο ἀπιέναι ἐβούλοντο

ἐκ τῆς χώρας, ὅτι ἑώρων ἐλάττονα τὴν στρατιὰν καθ'
ἡμέραν γιγνομένην, τὰ δὲ ὅτι σπανιώτερα τὰ ἐπιτήδεια
ἦν· τὰ μὲν γὰρ ἀνήλωτο, τὰ δὲ διήρπαστο, τὰ δὲ ἐξεκέ-
χυτο, τὰ δὲ κατεκέκαυτο· πρὸς δ' ἔτι καὶ χειμὼν ἦν, ὥστ'
51 ἤδη πάντες ἀπιέναι ἐβούλοντο. ὡς δ' ἐκεῖνοι ἀπεχώρουν
ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, οὕτω δὴ καὶ ὁ Ἰφικράτης τοὺς Ἀθη-
ναίους ἀπῆγεν ἐκ τῆς Ἀρκαδίας εἰς Κόρινθον. εἰ μὲν οὖν
ἄλλο τι καλῶς ἐστρατήγησεν, οὐ ψέγω· ἐκεῖνα μέντοι, ὅσα
ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ ἔπραξε, πάντα εὑρίσκω τὰ μὲν μάτην,
τὰ δὲ καὶ ἀσυμφόρως πεπραγμένα αὐτῷ. ἐπιχειρήσας
μὲν γὰρ φυλάττειν ἐπὶ τῷ Ὀνείῳ, ὅπως μὴ δύναιντο οἱ
Βοιωτοὶ ἀπελθεῖν οἴκαδε, παρέλιπεν ἀφύλακτον τὴν καλ-
52 λίστην παρὰ Κεγχρείας πάροδον. μαθεῖν δὲ βουλόμενος,
εἰ παρεληλυθότες εἶεν οἱ Θηβαῖοι τὸ Ὄνειον, ἔπεμψε σκο-
ποὺς τούς τε Ἀθηναίων ἱππέας καὶ τοὺς Κορινθίων ἅπαν-
τας. καίτοι ἰδεῖν μὲν οὐδὲν ἧττον ὀλίγοι τῶν πολλῶν
ἱκανοί· εἰ δὲ δέοι ἀποχωρεῖν, πολὺ ῥᾷον τοῖς ὀλίγοις ἢ
τοῖς πολλοῖς καὶ ὁδοῦ εὐπόρου τυχεῖν καὶ καθ' ἡσυχίαν
ἀποχωρῆσαι· τὸ δὲ πολλούς τε προσάγειν καὶ ἥττονας
τῶν ἐναντίων πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη; καὶ γὰρ δὴ ἅτε
ἐπὶ πολὺ παραταξάμενοι χωρίον οἱ ἱππεῖς διὰ τὸ πολλοὶ
εἶναι, ἐπεὶ ἔδει ἀποχωρεῖν, πολλῶν καὶ χαλεπῶν χωρίων
ἐπελάβοντο· ὥστε οὐκ ἐλάττους ἀπώλοντο εἴκοσιν ἱππέων.
καὶ τότε μὲν οἱ Θηβαῖοι ὅπως ἐβούλοντο ἀπῆλθον.

Ζ.

1 Τῷ δ' ὑστέρῳ ἔτει Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων
πρέσβεις ἦλθον αὐτοκράτορες Ἀθήναζε, βουλευσόμενοι
καθ' ὅ,τι ἡ συμμαχία Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις
ἔσοιτο. λεγόντων δὲ πολλῶν μὲν ξένων, πολλῶν δὲ Ἀθη-
ναίων, ὡς δέοι ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις τὴν συμμαχίαν
εἶναι, Προκλῆς Φλιάσιος εἶπε τὸν λόγον τόνδε·
2 Ἐπείπερ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγαθὸν ὑμῖν ἔδοξεν εἶναι
Λακεδαιμονίους φίλους ποιεῖσθαι, δοκεῖ μοι χρῆναι τοῦτο
σκοπεῖν, ὅπως ἡ φιλία ὅτι πλεῖστον χρόνον συμμενεῖ. ἐὰν
οὖν ᾗ ἑκατέροις μάλιστα συνοίσει, ταύτῃ καὶ τὰς συνθήκας

:οιησώμεθα, οὕτω κατά γε τὸ εἰκὸς μάλιστα συμμένοι-
:εν ἄν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα σχεδόν τι συνωμολόγηται, περὶ
ὲ τῆς ἡγεμονίας νῦν ἡ σκέψις. τῇ μὲν οὖν βουλῇ προ-
'εβούλευται ὑμετέραν μὲν εἶναι τὴν κατὰ θάλατταν, Λακε-
'αιμονίων δὲ τὴν κατὰ γῆν· ἐμοὶ δὲ καὶ αὐτῷ δοκεῖ ταῦτα
ὐκ ἀνθρωπίνῃ μᾶλλον ἢ θείᾳ φύσει τε καὶ τύχῃ διωρί-
ιθαι. πρῶτον μὲν γὰρ τόπον ἔχετε κάλλιστα πεφυκότα 3
τρὸς τοῦτο· πλεῖσται γὰρ πόλεις τῶν δεομένων τῆς θα-
.άττης περὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν οἰκοῦσι, καὶ αὗται πᾶσαι
'σθενέστεραι τῆς ὑμετέρας. πρὸς τούτοις δὲ λιμένας ἔχετε,
ὧν ἄνευ οὐχ οἷόν τε ναυτικῇ δυνάμει χρῆσθαι. ἔτι δὲ τριή-
ιεις κέκτησθε πολλὰς καὶ πάτριον ὑμῖν ἐστι ναυτικὸν ἐπι-
:τᾶσθαι. ἀλλὰ μὴν τάς γε τέχνας τὰς περὶ ταῦτα πάσας 4
ιἰκείας ἔχετε. καὶ μὴν ἐμπειρίᾳ γε πολὺ προέχετε τῶν
ἄλλων περὶ τὰ ναυτικά· ὁ γὰρ βίος τοῖς πλείστοις ὑμῶν
ἀπὸ τῆς θαλάττης· ὥστε τῶν ἰδίων ἐπιμελόμενοι ἅμα καὶ
τῶν κατὰ θάλατταν ἀγώνων ἔμπειροι γίγνεσθε. ἔτι δὲ
καὶ τόδε· οὐδαμόθεν ἂν τριήρεις πλείους ἀθρόαι ἐκπλεύ-
σειαν ἢ παρ' ὑμῶν. ἔστι δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον πρὸς
ἡγεμονίαν· πρὸς γὰρ τὸ πρῶτον ἰσχυρὸν γενόμενον ἥδιστα
πάντες συλλέγονται. ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν δέδοται 5
ὑμῖν εὐτυχεῖν ἐν τούτῳ· πλείστους γὰρ καὶ μεγίστους
ἀγῶνας ἠγωνισμένοι κατὰ θάλατταν ἐλάχιστα μὲν ἀπο-
τετυχήκατε, πλεῖστα δὲ κατωρθώκατε. εἰκὸς οὖν καὶ τοὺς
συμμάχους μεθ' ὑμῶν ἂν ἥδιστα τούτου τοῦ κινδύνου
μετέχειν. ὡς δὲ δὴ καὶ ἀναγκαία καὶ προσήκουσα ὑμῖν
αὕτη ἡ ἐπιμέλεια, ἐκ τῶνδε ἐνθυμήθητε. Λακεδαιμόνιοι 6
ὑμῖν ἐπολέμουν ποτὲ πολλὰ ἔτη καὶ κρατοῦντες τῆς χώρας
οὐδὲν προὔκοπτον εἰς τὸ ἀπολέσαι ὑμᾶς. ἐπεὶ δ' ὁ θεὸς
ἔδωκέ ποτε αὐτοῖς κατὰ θάλατταν ἐπικρατῆσαι, εὐθὺς
ὑπ' ἐκείνοις παντελῶς ἐγένεσθε. οὐκοῦν εὔδηλον ἐν τού-
τοις ἐστίν, ὅτι ἐκ τῆς θαλάττης ἅπασα ὑμῖν ἤρτηται ἡ
σωτηρία. οὕτως οὖν πεφυκότων πῶς ἂν ἔχοι καλῶς ὑμῖν 7
Λακεδαιμονίοις ἐπιτρέψαι κατὰ θάλατταν ἡγεῖσθαι, οἳ
πρῶτον μὲν καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν ἀπειρότεροι ὑμῶν τού-
του τοῦ ἔργου εἶναι, ἔπειτα δ' οὐ περὶ τῶν ἴσων ὁ κίν-
δυνός ἐστιν ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν ἀγῶσιν, ἀλλ' ἐκείνοις

μὲν περὶ τῶν ἐν ταῖς τριήρεσι μόνων ἀνθρώπων,
8 καὶ περὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ ὅλης τῆς πόλ
τὰ μὲν δὴ ὑμέτερα οὕτως ἔχει· τὰ δὲ δὴ τῶν Λ
μονίων ἐπισκέψασθε. πρῶτον μὲν γὰρ οἰκοῦσιν ἐν
γαίᾳ· ὥστε τῆς γῆς κρατοῦντες καὶ εἰ θαλάττης εἴρ
δύναιντ' ἂν καλῶς διαζῆν. ἐγνωκότες οὖν καὶ οὗτοι
εὐθὺς ἐκ παίδων πρὸς τὸν κατὰ γῆν πόλεμον τὴν ἄ
ποιοῦνται. καὶ τὸ πλείστου δὲ ἄξιον, τὸ πείθεσθα
ἄρχουσιν, οὗτοι μὲν κράτιστοι κατὰ γῆν, ὑμεῖς δὲ
9 θάλατταν. ἔπειτα δὲ ὥσπερ ὑμεῖς ναυτικῷ, οὕτ
ἐκεῖνοι κατὰ γῆν πλεῖστοι καὶ τάχιστ' ἂν ἐξέλθοιεν
πρὸς τούτους αὖ εἰκὸς τοὺς συμμάχους εὐθαρσεστ
προσιέναι. ἔτι δὲ καὶ ὁ θεὸς αὐτοῖς δέδωκεν, ὥσπερ
κατὰ θάλατταν εὐτυχεῖν, οὕτως ἐκείνοις κατὰ γῆν·
στους γὰρ αὖ οὗτοι ἀγῶνας ἐν τῇ γῇ ἠγωνισμένοι
χιστα μὲν ἐσφαλμένοι εἰσί, πλεῖστα δὲ κατωρθωκό
10 ὡς δὲ καὶ ἀναγκαία οὐδὲν ἧττον τούτοις ἡ κατὰ γῆν ἐ
μέλεια ἢ ὑμῖν ἡ κατὰ θάλατταν, ἐκ τῶν ἔργων ἔξε
γιγνώσκειν. ὑμεῖς γὰρ τούτοις πολλὰ ἔτη πολεμοῦ
καὶ πολλάκις καταναυμαχοῦντες οὐδὲν προὔργου ἐποι
πρὸς τὸ τούτους καταπολεμῆσαι· ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἡττή
σαν ἐν τῇ γῇ, εὐθὺς καὶ περὶ παίδων καὶ περὶ γυναι
11 καὶ περὶ ὅλης τῆς πόλεως κίνδυνος αὐτοῖς ἐγένετο. π
οὖν οὐ τούτοις αὖ δεινὸν ἄλλοις μὲν ἐπιτρέπειν κατὰ
ἡγεῖσθαι, αὐτοὺς δὲ ἄριστα τῶν κατὰ γῆν ἐπιμελεῖσθ
ἐγὼ μὲν οὖν, ὥσπερ τῇ βουλῇ προβεβούλευται, ταῦ
εἴρηκά τε καὶ συμφορώτατα ἡγοῦμαι ἀμφοῖν εἶναι· ὑμ
δὲ εὐτυχοῖτε τὰ κράτιστα πᾶσιν ἡμῖν βουλευσάμενοι.
12 Ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν. οἱ δ' Ἀθηναῖοί τε καὶ οἱ τῶν Λα
δαιμονίων παρόντες ἐπῄνεσαν ἀμφότεροι ἰσχυρῶς τ
λόγον αὐτοῦ. Κηφισόδοτος δὲ παρελθών, Ἄνδρες Ἀθ
ναῖοι, ἔφη, οὐκ αἰσθάνεσθε ἐξαπατώμενοι· ἀλλ' ἐὰν ἀκο
σητέ μου, ἐγὼ ὑμῖν αὐτίκα μάλα ἐπιδείξω. ἤδη γ
ἡγήσεσθε κατὰ θάλατταν· Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμῖν ἐ
συμμαχῶσι, δῆλον ὅτι πέμψουσι τοὺς μὲν τριηράρχο
Λακεδαιμονίους καὶ ἴσως τοὺς ἐπιβάτας, οἱ δὲ ναῦτ
δῆλον ὅτι ἔσονται ἢ Εἵλωτες ἢ μισθοφόροι. οὐκοῦν ὑμε

μὲν τούτων ἡγήσεσθε. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὅταν παραγ- 13
γείλωσιν ὑμῖν κατὰ γῆν στρατείαν, δῆλον ὅτι πέμψετε
τοὺς ὁπλίτας καὶ τοὺς ἱππέας. οὐκοῦν οὕτως ἐκεῖνοι μὲν
ὑμῶν αὐτῶν γίγνονται ἡγεμόνες, ὑμεῖς δὲ τῶν ἐκείνων
δούλων καὶ ἐλαχίστου ἀξίων. ἀπόκριναι δέ μοι, ἔφη, ὦ
Λακεδαιμόνιε Τιμόκρατες, οὐκ ἄρτι ἔλεγες, ὡς ἐπὶ τοῖς
ἴσοις καὶ ὁμοίοις ἥκοις τὴν συμμαχίαν ποιούμενος; Εἶπον
ταῦτα. Ἔστιν οὖν, ἔφη ὁ Κηφισόδοτος, ἰσαίτερον ἢ ἐν 14
μέρει μὲν ἑκατέρους ἡγεῖσθαι τοῦ ναυτικοῦ, ἐν μέρει δὲ
τοῦ πεζοῦ καὶ ὑμᾶς τε εἴ τι ἀγαθόν ἐστιν ἐν τῇ κατὰ θάλατταν ἀρχῇ, τούτων μετέχειν καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ κατὰ γῆν;
ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι μετεπείσθησαν καὶ ἐψηφίσαντο κατὰ πενθήμερον ἑκατέρους ἡγεῖσθαι.

Στρατευομένων δ' ἀμφοτέρων αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων 15
εἰς Κόρινθον ἔδοξε κοινῇ φυλάττειν τὸ Ὄνειον. καὶ ἐπεὶ
ἐπορεύοντο οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι, παραταξάμενοι
ἐφύλαττον ἄλλος ἄλλοθι τοῦ Ὀνείου, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ
Πελληνεῖς κατὰ τὸ ἐπιμαχώτατον. οἱ δὲ Θηβαῖοι καὶ οἱ
σύμμαχοι ἐπεὶ ἀπεῖχον τῶν φυλαττόντων τριάκοντα στάδια, κατεστρατοπεδεύσαντο ἐν τῷ πεδίῳ. συντεκμηράμενοι δέ, ἡνίκ' ἂν ᾤοντο ὁρμηθέντες κατανύσαι ἅμα
κνέφᾳ, πρὸς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φυλακὴν ἐπορεύοντο.
καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύσθησαν τῆς ὥρας, ἀλλ' ἐπιπίπτουσι 16
τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς Πελληνεῦσιν ἡνίκα αἱ μὲν
νυκτεριναὶ φυλακαὶ ἤδη ἔληγον, ἐκ δὲ τῶν στιβάδων ἀνίσταντο ὅποι ἐδεῖτο ἕκαστος. ἐνταῦθα οἱ Θηβαῖοι προσπεσόντες ἔπαιον παρεσκευασμένοι ἀπαρασκευάστους καὶ
συντεταγμένοι ἀσυντάκτους. ὡς δὲ οἱ σωθέντες ἐκ τοῦ 17
πράγματος ἀπέφυγον ἐπὶ τὸν ἐγγύτατα λόφον, ἐξὸν τῷ
Λακεδαιμονίων πολεμάρχῳ λαβόντι ὁπόσους μὲν ἐβούλετο
τῶν συμμάχων ὁπλίτας, ὁπόσους δὲ πελταστὰς κατέχειν
τὸ χωρίον, καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐξῆν ἀσφαλῶς ἐκ Κεγχρειῶν κομίζεσθαι, οὐκ ἐποίησε ταῦτα, ἀλλὰ μάλα ἀπορούντων τῶν Θηβαίων, πῶς χρὴ ἐκ τοῦ πρὸς Σικυῶνα βλέποντος καταβῆναι ἢ πάλιν ἀπελθεῖν, σπονδὰς ποιησάμενος,
ὡς τοῖς πλείστοις ἐδόκει, πρὸς Θηβαίων μᾶλλον ἢ πρὸς
ἑαυτῶν, οὕτως ἀπῆλθε καὶ τοὺς μεθ' αὐτοῦ ἀπήγαγεν.

18 Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἀσφαλῶς καταβάντες καὶ συμμίξαντες τοῖς ἑαυτῶν συμμάχοις, Ἀρκάσι τε καὶ Ἀργείοις καὶ Ἠλείοις, εὐθὺς μὲν προσέβαλον πρὸς Σικυῶνα καὶ Πελλήνην· στρατευσάμενοι δὲ εἰς Ἐπίδαυρον ἐδῄωσαν αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώραν. ἀναχωροῦντες δὲ ἐκεῖθεν μάλα πάντων ὑπεροπτικῶς τῶν ἐναντίων ὡς ἐγένοντο ἐγγὺς τοῦ Κορινθίων ἄστεος, δρόμῳ ἐφέροντο πρὸς τὰς πύλας τὰς ἐπὶ Φλιοῦντα ἰόντι, ὡς εἰ ἀνεῳγμέναι τύχοιεν, εἰσπεσού-
19 μενοι. ἐκβοηθήσαντες δέ τινες ψιλοὶ ἐκ τῆς πόλεως ἀπαντῶσι τῶν Θηβαίων τοῖς ἐπιλέκτοις οὐδὲ τέτταρα πλέθρα ἀπέχουσι τοῦ τείχους· καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰ μνήματα καὶ τὰ ὑπερέχοντα χωρία βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες ἀποκτείνουσι τῶν πρώτων καὶ μάλα συχνοὺς καὶ τρεψάμενοι ἐδίωκον ὡς τρία ἢ τέτταρα στάδια. τούτου δὲ γενομένου οἱ Κορίνθιοι τοὺς νεκροὺς πρὸς τὸ τεῖχος ἑλκύσαντες καὶ ὑποσπόνδους ἀποδόντες τρόπαιον ἔστησαν. καὶ ταύτῃ μὲν ἀνεψύχθησαν οἱ τῶν Λακεδαιμονίων σύμμαχοι.

20 Ἅμα δὲ δὴ πεπραγμένων τούτων καταπλεῖ Λακεδαιμονίοις ἡ παρὰ Διονυσίου βοήθεια, τριήρεις πλέον ἢ εἴκοσιν· ἦγον δὲ Κελτούς τε καὶ Ἴβηρας καὶ ἱππεῖς ὡς πεντήκοντα. τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ Θηβαῖοί τε καὶ οἱ ἄλλοι αὐτῶν σύμμαχοι διαταξάμενοι καὶ ἐμπλήσαντες τὸ πεδίον μέχρι τῆς θαλάττης καὶ μέχρι τῶν ἐχομένων τῆς πόλεως γηλόφων ἔφθειρον εἴ τι χρήσιμον ἦν ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ οἱ μὲν τῶν Ἀθηναίων καὶ οἱ τῶν Κορινθίων ἱππεῖς οὐ μάλα ἐπλησίαζον τῷ στρατεύματι, ὁρῶντες ἰσχυρὰ καὶ
21 πολλὰ τἀντίπαλα· οἱ δὲ παρὰ τοῦ Διονυσίου ἱππεῖς, ὅσοιπερ ἦσαν, οὗτοι διεσκεδασμένοι ἄλλος ἄλλῃ παραθέοντες ἠκόντιζόν τε προσελαύνοντες, καὶ ἐπεὶ ὥρμων ἐπ' αὐτούς, ἀνεχώρουν καὶ πάλιν ἀναστρέφοντες ἠκόντιζον. καὶ ταῦτα ἅμα ποιοῦντες κατέβαινον ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ ἀνεπαύοντο. εἰ δὲ καταβεβηκόσιν ἐπελαύνοιέν τινες, εὐπετῶς ἀναπηδῶντες ἀνεχώρουν. εἰ δ' αὖ τινες διώξειαν αὐτοὺς πολὺ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος, τούτους, ὁπότε ἀποχωροῖεν, ἐπικείμενοι καὶ ἀκοντίζοντες δεινὰ εἰργάζοντο καὶ πᾶν τὸ στράτευμα ἠνάγκαζον ἑαυτῶν ἕνεκα καὶ προϊέναι καὶ ἀνα-
22 χωρεῖν. μετὰ ταῦτα μέντοι οἱ Θηβαῖοι μείναντες οὐ πολλὰς

ἡμέρας ἀπῆλθον οἴκαδε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἕκαστος οἴκαδε.
ἐκ δὲ τούτου ἐμβάλλουσιν οἱ παρὰ Διονυσίου εἰς Σικυῶνα
καὶ μάχῃ μὲν νικῶσι τοὺς Σικυωνίους ἐν τῷ πεδίῳ καὶ
ἀπέκτειναν περὶ ἑβδομήκοντα· Δέρας δὲ τεῖχος κατὰ κρά-
τος αἱροῦσι. καὶ ἡ μὲν παρὰ Διονυσίου πρώτη βοήθεια
ταῦτα πράξασα ἀπέπλευσεν εἰς Συρακούσας. Θηβαῖοι δὲ
καὶ πάντες οἱ ἀποστάντες ἀπὸ Λακεδαιμονίων μέχρι μὲν
τούτου τοῦ χρόνου ὁμοθυμαδὸν καὶ ἔπραττον καὶ ἐστρα-
τεύοντο ἡγουμένων Θηβαίων. ἐγγενόμενος δέ τις Λυκο- 23
μήδης Μαντινεύς, γένει τε οὐδενὸς ἐνδεὴς χρήμασί τε προ-
ήκων καὶ ἄλλως φιλότιμος, οὗτος ἐνέπλησε φρονήματος
τοὺς Ἀρκάδας λέγων, ὡς μόνοις μὲν αὐτοῖς πατρὶς Πελο-
πόννησος εἴη, μόνοι γὰρ αὐτόχθονες ἐν αὐτῇ οἰκοῖεν,
πλεῖστον δὲ τῶν Ἑλληνικῶν φῦλον τὸ Ἀρκαδικὸν εἴη καὶ
σώματα ἐγκρατέστατα ἔχοι. καὶ ἀλκιμωτάτους δὲ αὐτοὺς
ἀπεδείκνυε, τεκμήρια παρεχόμενος, ὡς ἐπικούρων ὁπότε
δεηθεῖέν τινες, οὐδένας ᾑροῦντο ἀντ᾽ Ἀρκάδων. ἔτι δὲ
οὔτε Λακεδαιμονίους πώποτε ἄνευ σφῶν ἐμβαλεῖν εἰς τὰς
Ἀθήνας οὔτε νῦν Θηβαίους ἐλθεῖν ἄνευ Ἀρκάδων εἰς Λακε-
δαίμονα. ἐὰν οὖν σωφρονῆτε, τοῦ ἀκολουθεῖν ὅποι ἄν 24
τις παρακαλῇ φείσεσθε· ὡς πρότερόν τε Λακεδαιμονίοις
ἀκολουθοῦντες ἐκείνους ηὐξήσατε, νῦν δέ, ἂν Θηβαίοις εἰκῇ
ἀκολουθῆτε καὶ μὴ κατὰ μέρος ἡγεῖσθαι ἀξιῶτε, ἴσως
τάχα τούτους ἄλλους Λακεδαιμονίους εὑρήσετε. οἱ μὲν
δὴ Ἀρκάδες ταῦτα ἀκούοντες ἀνεφυσῶντό τε καὶ ὑπερε-
φίλουν τὸν Λυκομήδην καὶ μόνον ἄνδρα ἡγοῦντο· ὥστε
ἄρχοντας ἔταττον οὕστινας ἐκεῖνος κελεύοι. καὶ ἐκ τῶν
συμβαινόντων δὲ ἔργων ἐμεγαλύνοντο οἱ Ἀρκάδες· ἐμβα-
λόντων μὲν γὰρ εἰς Ἐπίδαυρον τῶν Ἀργείων καὶ ἀποκλει- 25
σθέντων τῆς ἐξόδου ὑπό τε τῶν μετὰ Χαβρίου ξένων καὶ
Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων, βοηθήσαντες μάλα πολιορκου-
μένους ἐξελύσαντο τοὺς Ἀργείους οὐ μόνον τοῖς ἀνδράσιν,
ἀλλὰ καὶ τοῖς χωρίοις πολεμίοις χρώμενοι. στρατευσά-
μενοι δὲ καὶ εἰς Ἀσίνην τῆς Λακαίνης ἐνίκησάν τε τὴν τῶν
Λακεδαιμονίων φρουρὰν καὶ τὸν Γεράνορα τὸν πολέμαρχον
Σπαρτιάτην γεγενημένον ἀπέκτειναν καὶ τὸ προάστειον
τῶν Ἀσιναίων ἐπόρθησαν. ὅπου δὲ βουληθεῖεν ἐξελθεῖν,

οὐ νύξ, οὐ χειμών, οὐ μῆκος ὁδοῦ, οὐκ ὄρη δύσβατα ἀπε-
κώλυεν αὐτούς· ὥστε ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ πολὺ ᾤοντο
26 κράτιστοι εἶναι. οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι διὰ ταῦτα ὑποφθό-
νως καὶ οὐκέτι φιλικῶς εἶχον πρὸς τοὺς Ἀρκάδας. οἵ γε
μὴν Ἠλεῖοι ἐπεὶ ἀπαιτοῦντες τὰς πόλεις τοὺς Ἀρκάδας,
ἃς ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀφῃρέθησαν, ἔγνωσαν αὐτοὺς τοὺς
μὲν ἑαυτῶν λόγους ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιουμένους, τοὺς δὲ
Τριφυλίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀπὸ σφῶν ἀποστάντας
περὶ παντὸς ποιουμένους, ὅτι Ἀρκάδες ἔφασαν εἶναι, ἐκ
τούτων αὖ καὶ οἱ Ἠλεῖοι δυσμενῶς εἶχον πρὸς αὐτούς.
27 Οὕτω δ' ἑκάστων μέγα ἐφ' ἑαυτοῖς φρονούντων τῶν
συμμάχων, ἔρχεται Φιλίσκος Ἀβυδηνὸς παρ' Ἀριοβαρζά-
νους χρήματα ἔχων πολλά. καὶ πρῶτα μὲν εἰς Δελφοὺς
συνήγαγε περὶ εἰρήνης Θηβαίους καὶ τοὺς συμμάχους καὶ
τοὺς Λακεδαιμονίους. ἐκεῖ δὲ ἐλθόντες τῷ μὲν θεῷ οὐδὲν
ἐκοινώσαντο, ὅπως ἂν ἡ εἰρήνη γένοιτο, αὐτοὶ δὲ ἐβου-
λεύοντο. ἐπεὶ δὲ οὐ συνεχώρουν οἱ Θηβαῖοι Μεσσήνην
ὑπὸ Λακεδαιμονίοις εἶναι, ξενικὸν πολὺ συνέλεγεν ὁ Φι-
λίσκος, ὅπως πολεμοίη μετὰ Λακεδαιμονίων.
28 Τούτων δὲ πραττομένων ἀφικνεῖται καὶ ἡ παρὰ Διο-
νυσίου δευτέρα βοήθεια. λεγόντων δὲ Ἀθηναίων μέν, ὡς
χρεὼν εἴη αὐτοὺς ἰέναι εἰς Θετταλίαν τἀναντία Θηβαίοις,
Λακεδαιμονίων δέ, ὡς εἰς τὴν Λακωνικήν, ταῦτα ἐν τοῖς
συμμάχοις ἐνίκησεν. ἐπεὶ δὲ περιέπλευσαν οἱ παρὰ Διο-
νυσίου εἰς Λακεδαίμονα, λαβὼν αὐτοὺς Ἀρχίδαμος μετὰ
τῶν πολιτικῶν ἐστρατεύετο. καὶ Καρύας μὲν αἱρεῖ κατὰ
κράτος, καὶ ὅσους ζῶντας ἔλαβεν, ἀπέσφαξεν· ἐκεῖθεν δ'
εὐθὺς στρατευσάμενος εἰς Παρρασίους τῆς Ἀρκαδίας μετ'
αὐτῶν ἐδῄου τὴν χώραν. ἐπεὶ δ' ἐβοήθησαν οἱ Ἀρκάδες
καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἐπαναχωρήσας ἐστρατοπεδεύσατο ἐν τοῖς
ὑπὲρ Μηδέας γηλόφοις. ἐνταῦθα δ' ὄντος αὐτοῦ Κισσίδας
ὁ ἄρχων τῆς παρὰ Διονυσίου βοηθείας ἔλεγεν, ὅτι ἐξήκοι
αὐτῷ ὁ χρόνος, ὃς εἰρημένος ἦν παραμένειν. καὶ ἅμα
29 ταῦτ' ἔλεγε καὶ ἀπῄει τὴν ἐπὶ Σπάρτης. ἐπεὶ δὲ ἀπο-
πορευόμενον ὑπετέμνοντο αὐτὸν οἱ Μεσσήνιοι ἐπὶ στενὸν
τῆς ὁδοῦ, ἐνταῦθα δὴ ἔπεμπεν ἐπὶ τὸν Ἀρχίδαμον καὶ
βοηθεῖν ἐκέλευε· κἀκεῖνος μέντοι ἐβοήθει. ὡς δὲ ἐγένοντο

ἐν τῇ ἐπ᾽ Εὐτρησίους ἐκτροπῇ, οἱ μὲν Ἀρκάδες καὶ Ἀργεῖοι
προσέβαινον εἰς τὴν Λάκαιναν, καὶ οὗτοι ὡς ἀποκλείσον-
τες αὐτὸν τῆς ἐπ᾽ οἶκον ὁδοῦ. ὁ δέ, οὗπερ ἐστὶ χωρίον
ἐπίπεδον ἐν ταῖς συμβολαῖς τῆς τε ἐπ᾽ Εὐτρησίων καὶ
τῆς ἐπὶ Μηδέας ὁδοῦ, ἐνταῦθα ἐκβὰς παρετάξατο ὡς μα-
χούμενος. ἔφασαν δ᾽ αὐτὸν καὶ πρὸ τῶν λόχων παριόντα 30
τοιάδε παρακελεύσασθαι· Ἄνδρες πολῖται, νῦν ἀγαθοὶ
γενόμενοι ἀναβλέψωμεν ὀρθοῖς ὄμμασιν· ἀποδῶμεν τοῖς
ἐπιγιγνομένοις τὴν πατρίδα οἵανπερ παρὰ τῶν πατέρων
παρελάβομεν· παυσώμεθα αἰσχυνόμενοι καὶ παῖδας καὶ
γυναῖκας καὶ πρεσβυτέρους καὶ ξένους, ἐν οἷς πρόσθεν γε
πάντων τῶν Ἑλλήνων περιβλεπτότατοι ἦμεν. τούτων δὲ 31
ῥηθέντων ἐξ αἰθρίας ἀστραπάς τε καὶ βροντὰς λέγουσιν
αἰσίους αὐτῷ φανῆναι· συνέβη δὲ καὶ πρὸς τῷ δεξιῷ
κέρατι τέμενός τι καὶ ἄγαλμα Ἡρακλέους, οὗ δὴ καὶ ἀπό-
γονος λέγεται, εἶναι. τοιγαροῦν ἐκ τούτων πάντων οὕτω
πολὺ μένος καὶ θάρρος τοῖς στρατιώταις φασὶν ἐμπεσεῖν,
ὥστε ἔργον εἶναι τοῖς ἡγεμόσιν ἀνείργειν τοὺς στρατιώτας
ὠθουμένους εἰς τὸ πρόσθεν. ἐπεὶ μέντοι ἡγεῖτο ὁ Ἀρχί-
δαμος, ὀλίγοι μὲν τῶν πολεμίων δεξάμενοι εἰς δόρυ αὐτοὺς
ἀπέθανον· οἱ δ᾽ ἄλλοι φεύγοντες ἔπιπτον, πολλοὶ μὲν ὑπὸ
ἱππέων, πολλοὶ δὲ ὑπὸ τῶν Κελτῶν. ὡς δὲ ληξάσης τῆς 32
μάχης τρόπαιον ἐστήσατο, εὐθὺς ἔπεμψεν οἴκαδε ἀγγε-
λοῦντα Δημοτέλη τὸν κήρυκα τῆς τε νίκης τὸ μέγεθος καὶ
ὅτι Λακεδαιμονίων μὲν οὐδὲ εἷς τεθναίη, τῶν δὲ πολε-
μίων παμπληθεῖς. τοὺς μέντοι ἐν Σπάρτῃ ἔφασαν ἀκού-
σαντας ἀρξαμένους ἀπὸ Ἀγησιλάου καὶ τῶν γερόντων καὶ
τῶν ἐφόρων πάντας κλαίειν· οὕτω κοινόν τι ἄρα χαρᾷ
καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστιν. ἐπὶ μέντοι τῇ τῶν Ἀρκάδων τύχῃ
οὐ πολύ τι ἧττον Λακεδαιμονίων ἥσθησαν Θηβαῖοί τε καὶ
Ἠλεῖοι· οὕτως ἤδη ἤχθοντο ἐπὶ τῷ φρονήματι αὐτῶν.

Συνεχῶς δὲ βουλευόμενοι Θηβαῖοι, ὅπως ἂν τὴν ἡγε- 33
μονίαν λάβοιεν τῆς Ἑλλάδος, ἐνόμισαν, εἰ πέμψειαν πρὸς
τὸν Περσῶν βασιλέα, πλεονεκτῆσαι ἄν τι ἐν ἐκείνῳ. καὶ
ἐκ τούτου παρακαλέσαντες ἤδη τοὺς συμμάχους ἐπὶ προ-
φάσει, ὅτι καὶ Εὐθυκλῆς ὁ Λακεδαιμόνιος εἴη παρὰ βα-
σιλεῖ, ἀναβαίνουσι Θηβαίων μὲν Πελοπίδας, Ἀρκάδων δὲ

Ἀντίοχος ὁ παγκρατιαστής, Ἠλείων δὲ Ἀρχίδαμος· ἠκ-
λούθει δὲ καὶ Ἀργεῖος. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲ ἀκούσαντ
34 ταῦτα ἀνέπεμψαν Τιμαγόραν τε καὶ Λέοντα. ἐπεὶ
ἐκεῖ ἐγένοντο, πολὺ ἐπλεονέκτει ὁ Πελοπίδας παρὰ τῷ
Πέρσῃ. εἶχε γὰρ λέγειν καὶ ὅτι μόνοι τῶν Ἑλλήνων βα-
σιλεῖ συνεμάχοντο ἐν Πλαταιαῖς καὶ ὅτι ὕστερον οὐδεπώ-
ποτε στρατεύσαιντο ἐπὶ βασιλέα καὶ ὡς Λακεδαιμόνιοι
διὰ τοῦτο πολεμήσειαν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ ἐθελήσαιεν μετ᾽
Ἀγησιλάου ἐλθεῖν ἐπ᾽ αὐτὸν οὐδὲ θῦσαι ἐάσαιεν αὐτὸν ἐν
Αὐλίδι τῇ Ἀρτέμιδι, ἔνθαπερ ὅτε Ἀγαμέμνων εἰς τὴν
35 Ἀσίαν ἐξέπλει θύσας εἷλε Τροίαν. μέγα δὲ συνεβάλλετο
τῷ Πελοπίδᾳ εἰς τὸ τιμᾶσθαι καὶ ὅτι ἐνενικήκεσαν οἱ
Θηβαῖοι μάχῃ ἐν Λεύκτροις καὶ ὅτι πεπορθηκότες τὴν
χώραν τῶν Λακεδαιμονίων ἐφαίνοντο. ἔλεγε δὲ ὁ Πελο-
πίδας, ὅτι οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες μάχῃ ἡττημένοι εἶεν
ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐπεὶ αὐτοὶ οὐ παρεγένοντο. συνε-
μαρτύρει δ᾽ αὐτῷ ταῦτα πάντα ὡς ἀληθῆ λέγοι ὁ Ἀθη-
ναῖος Τιμαγόρας καὶ ἐτιμᾶτο δεύτερος μετὰ τὸν Πελο-
36 πίδαν. ἐκ δὲ τούτου ἐρωτώμενος ὑπὸ βασιλέως ὁ Πελο-
πίδας, τί βούλοιτο ἑαυτῷ γραφῆναι, εἶπεν, ὅτι Μεσσήνην
τε αὐτόνομον εἶναι ἀπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίους
ἀνέλκειν τὰς ναῦς· εἰ δὲ ταῦτα μὴ πείθοιντο, στρατεύειν
ἐπ᾽ αὐτούς· εἴ τις δὲ πόλις μὴ ἐθέλοι ἀκολουθεῖν, ἐπὶ
37 ταύτην πρῶτον ἰέναι. γραφέντων δὲ τούτων καὶ ἀναγνω-
σθέντων τοῖς πρέσβεσιν, εἶπεν ὁ Λέων ἀκούοντος τοῦ
βασιλέως· Νὴ Δία, ὦ Ἀθηναῖοι, ὥρα γε ὑμῖν, ὡς ἔοικεν,
ἄλλον τινὰ φίλον ἀντὶ βασιλέως ζητεῖν. ἐπεὶ δὲ ἀπήγ-
γειλεν ὁ γραμματεὺς ἃ εἶπεν ὁ Ἀθηναῖος, πάλιν ἐξήνεγκε
προσγεγραμμένα· εἰ δέ τι δικαιότερον τούτων γιγνώσκου-
38 σιν οἱ Ἀθηναῖοι, ἰόντας πρὸς βασιλέα διδάσκειν. ἐπεὶ δὲ
ἀφίκοντο οἱ πρέσβεις οἴκαδε ἕκαστοι, τὸν μὲν Τιμαγόραν
ἀπέκτειναν οἱ Ἀθηναῖοι, κατηγοροῦντος τοῦ Λέοντος, ὡς
οὔτε συσκηνοῦν ἑαυτῷ ἐθέλοι μετά τε Πελοπίδου πάντα
βουλεύοιτο. τῶν δὲ ἄλλων πρέσβεων ὁ μὲν Ἠλεῖος Ἀρχί-
δαμος, ὅτι προὐτίμησε τὴν Ἦλιν πρὸ τῶν Ἀρκάδων, ἐπῄνει
τὰ τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ Ἀντίοχος, ὅτι ἠλαττοῦτο τὸ Ἀρκα-
δικόν, οὔτε τὰ δῶρα ἐδέξατο ἀπήγγειλέ τε πρὸς τοὺς

μυρίους, ὅτι βασιλεὺς ἀρτοκόπους μὲν καὶ ὀψοποιοὺς καὶ
οἰνοχόους καὶ θυρωροὺς παμπληθεῖς ἔχοι, ἄνδρας δέ, οἳ
μάχοιντ᾽ ἂν Ἕλλησι, πάνυ ζητῶν οὐκ ἔφη δύνασθαι ἰδεῖν.
πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸ τῶν χρημάτων πλῆθος ἀλαζονείαν
οἵ γε δοκεῖν ἔφη εἶναι, ἐπεὶ καὶ τὴν ὑμνουμένην ἂν χρυσῆν
πλάτανον οὐχ ἱκανὴν ἔφη εἶναι τέττιγι σκιὰν παρέχειν.

Ὡς δὲ οἱ Θηβαῖοι συνεκάλεσαν ἀπὸ τῶν πόλεων ἁπα- 39
σῶν ἀκουσομένους τῆς παρὰ βασιλέως ἐπιστολῆς καὶ ὁ
Πέρσης ὁ φέρων τὰ γράμματα δείξας τὴν βασιλέως σφρα-
γῖδα ἀνέγνω τὰ γεγραμμένα, οἱ μὲν Θηβαῖοι ὀμνύναι ταῦτα
ἐκέλευον βασιλεῖ καὶ ἑαυτοῖς τοὺς βουλομένους φίλους
εἶναι, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν πόλεων ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ ὀμού-
μενοι, ἀλλ᾽ ἀκουσόμενοι πεμφθείησαν· εἰ δέ τι ὅρκων
δέοιντο, πρὸς τὰς πόλεις πέμπειν ἐκέλευον. ὁ μέντοι
Ἀρκὰς Λυκομήδης καὶ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι οὐδὲ τὸν σύλ-
λογον ἐν Θήβαις δέοι εἶναι, ἀλλ᾽ ἔνθα ἂν ᾖ ὁ πόλεμος.
χαλεπαινόντων δ᾽ αὐτῷ τῶν Θηβαίων καὶ λεγόντων, ὡς
διαφθείροι τὸ συμμαχικόν, οὐδ᾽ εἰς τὸ συνέδριον ἤθελε
καθίζειν, ἀλλ᾽ ἀπιὼν ᾤχετο καὶ μετ᾽ αὐτοῦ πάντες οἱ ἐξ
Ἀρκαδίας πρέσβεις. ὡς δ᾽ ἐν Θήβαις οὐκ ἠθέλησαν οἱ 40
συνελθόντες ὀμόσαι, ἔπεμπον οἱ Θηβαῖοι πρέσβεις ἐπὶ
τὰς πόλεις, ὀμνύναι κελεύοντες ποιήσειν κατὰ τὰ βασι-
λέως γράμματα, νομίζοντες ὀκνήσειν μίαν ἑκάστην τῶν
πόλεων ἀπεχθάνεσθαι ἅμα ἑαυτοῖς τε καὶ βασιλεῖ. ἐπεὶ
μέντοι εἰς Κόρινθον πρῶτον αὐτῶν ἀφικομένων ὑπέστη-
σαν οἱ Κορίνθιοι καὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐδὲν δέοιντο πρὸς
βασιλέα κοινῶν ὅρκων, ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλαι πόλεις
κατὰ ταὐτὰ ἀποκρινόμεναι. καὶ αὕτη μὲν ἡ Πελοπίδου
καὶ τῶν Θηβαίων τῆς ἀρχῆς περιβολὴ οὕτω διελύθη.

Αὖθις δ᾽ Ἐπαμεινώνδας, βουληθεὶς τοὺς Ἀχαιοὺς 41
προσαγαγέσθαι, ὅπως μᾶλλον σφίσι καὶ οἱ Ἀρκάδες καὶ
οἱ ἄλλοι σύμμαχοι προσέχοιεν τὸν νοῦν, ἔγνω ἐκστρατευ-
τέον εἶναι ἐπὶ τὴν Ἀχαΐαν. Πεισίαν οὖν τὸν Ἀργεῖον στρα-
τηγοῦντα ἐν τῷ Ἄργει πείθει προκαταλαβεῖν τὸ Ὄνειον.
καὶ ὁ Πεισίας μέντοι καταμαθὼν ἀμελουμένην τὴν τοῦ
Ὀνείου φυλακὴν ὑπό τε Ναυκλέους, ὃς ἦρχε τοῦ ξενικοῦ
τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ὑπὸ Τιμομάχου τοῦ Ἀθηναίου,

καταλαμβάνει νύκτωρ μετὰ δισχιλίων ὁπλιτῶν τὸν ὑπὲρ
42 Κεγχρειῶν λόφον, ἔχων ἑπτὰ ἡμερῶν τὰ ἐπιτήδεια. ἐν δὲ
ταύταις ταῖς ἡμέραις ἐλθόντες οἱ Θηβαῖοι ὑπερβαίνουσι τὸ
Ὄνειον, καὶ στρατεύουσι πάντες οἱ σύμμαχοι ἐπ' Ἀχαΐαν,
ἡγουμένου Ἐπαμεινώνδου. προσπεσόντων δ' αὐτῷ τῶν
βελτίστων ἐκ τῆς Ἀχαΐας, ἐνδυναστεύει ὁ Ἐπαμεινώνδας
ὥστε μὴ φυγαδεῦσαι τοὺς κρατίστους μηδὲ πολιτείαν
μεταστῆσαι, ἀλλὰ πιστὰ λαβὼν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν ἦ μὴν
συμμάχους ἔσεσθαι καὶ ἀκολουθήσειν ὅποι ἂν Θηβαῖοι
43 ἡγῶνται, οὕτως ἀπῆλθεν οἴκαδε. κατηγορούντων δὲ αὐτοῦ
τῶν τε Ἀρκάδων καὶ τῶν ἀντιστασιωτῶν, ὡς Λακεδαιμονίοις
κατεσκευακὼς τὴν Ἀχαΐαν ἀπέλθοι, ἔδοξε Θηβαίοις
πέμψαι ἁρμοστὰς εἰς τὰς Ἀχαΐδας πόλεις. οἱ δ' ἐλθόντες
τοὺς μὲν βελτίστους σὺν τῷ πλήθει ἐξέβαλον, δημοκρατίας
δὲ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ κατέστησαν. οἱ μέντοι ἐκπεσόντες συστάντες
ταχύ, ἐπὶ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων πορευόμενοι, ὄντες
οὐκ ὀλίγοι, κατῆλθόν τε καὶ κατέσχον τὰς πόλεις. ἐπεὶ
δὲ κατελθόντες οὐκέτι ἐμέσευον, ἀλλὰ προθύμως συνεμάχουν
τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐπιέζοντο οἱ Ἀρκάδες ἔνθεν
44 μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἔνθεν δὲ ὑπὸ Ἀχαιῶν. ἐν δὲ τῷ
Σικυῶνι τὸ μὲν μέχρι τούτου κατὰ τοὺς ἀρχαίους νόμους
ἡ πολιτεία ἦν. ἐκ δὲ τούτου βουλόμενος ὁ Εὔφρων, ὥσπερ
παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις μέγιστος ἦν τῶν πολιτῶν,
οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν πρωτεύειν, λέγει
πρὸς τοὺς Ἀργείους καὶ πρὸς Ἀρκάδας, ὡς εἰ μὲν οἱ πλουσιώτατοι
ἐγκρατεῖς ἔσοιντο τοῦ Σικυῶνος, σαφῶς, ὅταν
τύχῃ, πάλιν λακωνιεῖ ἡ πόλις· ἐὰν δὲ δημοκρατία γένηται,
εὖ ἴστε, ἔφη, ὅτι διαμενεῖ ὑμῖν ἡ πόλις. ἐὰν οὖν μοι
παραγένησθε, ἐγὼ ἔσομαι ὁ συγκαλῶν τὸν δῆμον καὶ ἅμα
ἐγὼ ὑμῖν ταύτην πίστιν ἐμαυτοῦ δώσω καὶ τὴν πόλιν βέβαιον
ἐν τῇ συμμαχίᾳ παρέξω. ταῦτα δ', ἔφη, ἐγὼ πράττω
εὖ ἴστε ὅτι πάλαι μὲν χαλεπῶς φέρων, ὥσπερ ὑμεῖς, τὸ
φρόνημα τῶν Λακεδαιμονίων, ἄσμενος δ' ἂν τὴν δουλείαν
45 ἀποφυγών. οἱ οὖν Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἡδέως ταῦτα
ἀκούσαντες παρεγένοντο αὐτῷ. ὁ δ' εὐθὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ
παρόντων τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Ἀρκάδων συνεκάλει τὸν
δῆμον, ὡς τῆς πολιτείας ἐσομένης ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ

ὁμοίοις. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, στρατηγοὺς ἐκέλευσεν ἑλέσθαι
οὕστινας αὐτοῖς δοκοίη· οἱ δ' αἱροῦνται αὐτόν τε τὸν
Εὔφρονα καὶ Ἱππόδαμον καὶ Κλέανδρον καὶ Ἀκρίσιον καὶ
Λύσανδρον. ὡς δὲ ταῦτα ἐπέπρακτο, καὶ ἐπὶ τὸ ξενικὸν
καθίστησιν Ἀδέαν τὸν αὑτοῦ υἱόν, Λυσιμένην τὸν πρόσθεν
ἄρχοντα ἀποστήσας. καὶ εὐθὺς μὲν τούτων τῶν ξένων 46
ὁ Εὔφρων πιστούς τινας εὖ ποιῶν ἐποιήσατο καὶ ἄλλους
προσελάμβανεν οὔτε τῶν δημοσίων οὔτε τῶν ἱερῶν χρη-
μάτων φειδόμενος. καὶ ὅσους δ' ἐξέβαλεν ἐπὶ λακωνισμῷ,
καὶ τοῖς τούτων χρήμασιν ἐχρῆτο. καὶ τῶν συναρχόντων
δὲ τοὺς μὲν δόλῳ ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἐξέβαλεν· ὥστε πάντα
ὑφ' ἑαυτῷ ἐποιήσατο καὶ σαφῶς τύραννος ἦν. ὅπως δὲ
ταῦτα ἐπιτρέποιεν αὐτῷ οἱ σύμμαχοι, τὰ μέν τι καὶ χρή-
μασι διεπράττετο, τὰ δὲ καί, εἴ ποι στρατεύοιντο, προ-
θύμως ἔχων τὸ ξενικὸν συνηκολούθει.

Οὕτω δὲ τούτων προκεχωρηκότων καὶ τῶν τε Ἀργείων 2
ἐπιτετειχικότων τῷ Φλιοῦντι τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡραίου Τρικά-
ρανον καὶ τῶν Σικυωνίων ἐπὶ τοῖς ὁρίοις αὐτῶν τειχιζόν-
των τὴν Θυαμίαν μάλα ἐπιέζοντο οἱ Φλιάσιοι καὶ ἐσπάνιζον
τῶν ἐπιτηδείων· ὅμως δὲ διεκαρτέρουν ἐν τῇ συμμαχίᾳ.
ἀλλὰ γὰρ τῶν μὲν μεγάλων πόλεων, εἴ τι καλὸν ἔπραξαν,
ἅπαντες οἱ συγγραφεῖς μέμνηνται· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ εἴ
τις μικρὰ πόλις οὖσα πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα διαπέπρακται,
ἔτι μᾶλλον ἄξιον εἶναι ἀποφαίνειν. Φλιάσιοι τοίνυν φίλοι 2
μὲν ἐγένοντο Λακεδαιμονίοις, ὅτ' ἐκεῖνοι μέγιστοι ἦσαν·
σφαλέντων δ' αὐτῶν ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ καὶ ἀπο-
στάντων μὲν πολλῶν περιοίκων, ἀποστάντων δὲ πάντων
τῶν Εἱλώτων, ἔτι δὲ τῶν συμμάχων πλὴν πάνυ ὀλίγων,
ἐπιστρατευόντων δ' αὐτοῖς ὡς εἰπεῖν πάντων τῶν Ἑλλή-
νων, πιστοὶ διέμειναν καὶ ἔχοντες πολεμίους τοὺς δυνα-
τωτάτους τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἀρκάδας καὶ Ἀργείους
ὅμως ἐβοήθησαν αὐτοῖς, καὶ διαβαίνειν τελευταῖοι λαχόν-
τες εἰς Πρασιὰς τῶν συμβοηθησάντων, ἦσαν δ' οὗτοι
Κορίνθιοι, Ἐπιδαύριοι, Τροιζήνιοι, Ἑρμιονεῖς, Ἁλιεῖς,
Σικυώνιοι καὶ Πελληνεῖς, οὐ γάρ πω τότε ἀφέστασαν,
ἀλλ' οὐδ' ἐπεὶ ὁ ξεναγὸς τοὺς προδιαβεβῶτας λαβὼν ἀπο- 3
λιπὼν αὐτοὺς ᾤχετο, οὐδ' ὣς ἀπεστράφησαν, ἀλλ' ἡγεμόνα

μισθωσάμενοι ἐκ Πρασιῶν, ὄντων τῶν πολεμίων π
Ἀμύκλας, ὅπως ἐδύναντο διαδύντες εἰς Σπάρτην ἀφίκον
καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄλλως τε ἐτίμων αὐτοὺς κ
4 βοῦν ξένια ἔπεμψαν. ἐπεὶ δ' ἀναχωρησάντων τῶν πο
μίων ἐκ τῆς Λακεδαίμονος οἱ Ἀργεῖοι ὀργιζόμενοι τῇ τ
Φλιασίων περὶ τοὺς Λακεδαιμονίους προθυμίᾳ ἐνέβαλ
πανδημεὶ εἰς τὸν Φλιοῦντα καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐδῄου
οὐδ' ὣς ὑφίεντο, ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ ἀπεχώρουν φθείραντες ὅσα ἐδύναντο, ἐπεξελθόντες οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς ἐπηκολούθουν αὐτοῖς, καὶ ὀπισθοφυλακούντων τοῖς Ἀργείοις τῶν ἱππέων ἁπάντων καὶ λόχων τῶν μετ' αὐτοὺς τεταγμένων, ἐπιθέμενοι τούτοις ἑξήκοντα ὄντες ἐτρέψαντο πάντας τοὺς ὀπισθοφύλακας· καὶ ἀπέκτειναν μὲν ὀλίγους αὐτῶν, τρόπαιον μέντοι ἐστήσαντο ὁρώντων τῶν Ἀργείων οὐδὲν διαφέρον ἢ εἰ πάντας ἀπεκτόνεσαν αὐτούς.

5 Αὖθις δὲ Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ οἱ σύμμαχοι ἐφρούρουν τὸ Ὄνειον, Θηβαῖοι δὲ προσήεσαν ὡς ὑπερβησόμενοι. πορευομένων δὲ διὰ Νεμέας τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἠλείων, ὅπως συμμίξαιεν τοῖς Θηβαίοις, προσήνεγκαν μὲν λόγον τῶν Φλιασίων φυγάδες, ὡς εἰ ἐθελήσειαν ἐπιφανῆναι μόνον σφίσι, λάβοιεν ἂν Φλιοῦντα· ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνωμολογήθη, τῆς νυκτὸς ὑπεκαθίζοντο ὑπ' αὐτῷ τῷ τείχει κλίμακας ἔχοντες οἵ τε φυγάδες καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν ὡς ἑξακόσιοι. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν σκοποὶ ἐσήμαινον ἀπὸ τοῦ Τρικαράνου ὡς πολεμίων ἐπιόντων, ἡ δὲ πόλις πρὸς τούτους τὸν νοῦν εἶχεν, ἐν δὲ τούτῳ οἱ προδιδόντες ἐσήμαινον
6 τοῖς ὑποκαθημένοις ἀναβαίνειν. οἱ δ' ἀναβάντες καὶ λαβόντες τῶν φρουρῶν τὰ ὅπλα ἔρημα ἐδίωκον τοὺς ἡμεροφύλακας ὄντας δέκα· ἀφ' ἑκάστης δὲ τῆς πεμπάδος εἷς ἡμεροφύλαξ κατελείπετο· καὶ ἕνα μὲν ἔτι καθεύδοντα ἀπέκτειναν, ἄλλον δὲ καταφυγόντα πρὸς τὸ Ἡραιον. φυγῇ δ' ἐξαλλομένων κατὰ τοῦ τείχους τοῦ εἰς τὸ ἄστυ ὁρῶντος τῶν ἡμεροφυλάκων, ἀναμφισβητήτως εἶχον οἱ ἀναβάντες
7 τὴν ἀκρόπολιν. ἐπεὶ δὲ κραυγῆς εἰς τὴν πόλιν ἀφικομένης ἐβοήθουν οἱ πολῖται, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεξελθόντες ἐκ τῆς ἀκροπόλεως οἱ πολέμιοι ἐμάχοντο ἐν τῷ πρόσθεν τῶν εἰς τὴν πόλιν φερουσῶν πυλῶν· ἔπειτα πολιορκούμενοι ὑπὸ

τῶν προσβοηθούντων ἐχώρουν πάλιν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν·
οἱ δὲ πολῖται συνεισπίπτουσιν αὐτοῖς. τὸ μὲν οὖν μέσον
τῆς ἀκροπόλεως εὐθὺς ἔρημον ἐγένετο· ἐπὶ δὲ τὸ τεῖχος
καὶ τοὺς πύργους ἀναβάντες οἱ πολέμιοι ἔπαιον καὶ ἔβαλ-
λον τοὺς ἔνδον· οἱ δὲ χαμᾶθεν ἠμύνοντο καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ
τὸ τεῖχος φερούσας κλίμακας προσεμάχοντο. ἐπεὶ δὲ τῶν 8
ἔνθεν καὶ ἔνθεν πύργων ἐκράτησάν τινων οἱ πολῖται, ὁμόσε
δὴ ἐχώρουν ἀπονενοημένως τοῖς ἀναβεβηκόσιν. οἱ δὲ ὠθού-
μενοι ὑπ᾽ αὐτῶν τῇ τόλμῃ τε καὶ μάχῃ εἰς ἔλαττον συνει-
λοῦντο. ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ οἱ μὲν Ἀρκάδες καὶ οἱ
Ἀργεῖοι περὶ τὴν πόλιν ἐκυκλοῦντο, καὶ κατὰ κεφαλὴν τὸ
τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως διώρυττον· τῶν δ᾽ ἔνδοθεν οἱ μὲν
ἐπὶ τὸ τεῖχος, οἱ δὲ καὶ ἔξωθεν ἔτι ἐπαναβαίνοντας, ἐπὶ
ταῖς κλίμαξιν ὄντας, ἔπαιον, οἱ δὲ πρὸς τοὺς ἀναβεβη-
κότας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς πύργους ἐμάχοντο, καὶ πῦρ εὑρόντες
ἐν ταῖς σκηναῖς ὑφῆπτον αὐτούς, προσφοροῦντες τῶν δραγ-
μάτων ἃ ἔτυχον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως τεθερισμένα.
ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τὴν φλόγα φοβούμενοι
ἐξήλλοντο, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν τειχῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν παιό-
μενοι ἐξέπιπτον. ἐπεὶ δ᾽ ἅπαξ ἤρξαντο ὑπείκειν, ταχὺ
δὴ πᾶσα ἡ ἀκρόπολις ἔρημος τῶν πολεμίων ἐγεγένητο.
εὐθὺς δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐξήλαυνον· οἱ δὲ πολέμιοι ἰδόντες 9
αὐτοὺς ἀπεχώρουν καταλιπόντες τάς τε κλίμακας καὶ τοὺς
νεκρούς, ἐνίους δὲ καὶ ζῶντας ἀποκεχωλευμένους. ἀπέ-
θανον δὲ τῶν πολεμίων οἵ τε ἔνδον μαχόμενοι καὶ οἱ ἔξω
ἁλλόμενοι οὐκ ἐλάττους τῶν ὀγδοήκοντα. ἔνθα δὴ θεά-
σασθαι παρῆν ἐπὶ τῆς σωτηρίας τοὺς μὲν ἄνδρας δεξιου-
μένους ἀλλήλους, τὰς δὲ γυναῖκας πιεῖν τε φερούσας καὶ
ἅμα χαρᾷ δακρυούσας· πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε γε
τῷ ὄντι κλαυσίγελως εἶχεν.

Ἐνέβαλον δὲ καὶ τῷ ὑστέρῳ ἔτει εἰς τὸν Φλιοῦντα οἵ 10
τε Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες ἅπαντες. αἴτιον δ᾽ ἦν τοῦ ἐπι-
κεῖσθαι αὐτοὺς ἀεὶ τοῖς Φλιασίοις ὅτι ἅμα μὲν ὠργίζοντο
αὐτοῖς, ἅμα δὲ ἐν μέσῳ εἶχον καὶ ἐν ἐλπίδι ἦσαν ἀεὶ διὰ
τὴν ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων παραστήσεσθαι αὐτούς. οἱ
δ᾽ ἱππεῖς καὶ οἱ ἐπίλεκτοι τῶν Φλιασίων καὶ ἐν ταύτῃ τῇ
ἐμβολῇ ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ ποταμοῦ ἐπιτίθενται σὺν

τοῖς παροῦσι τῶν Ἀθηναίων ἱππεῦσι· καὶ κρατήσαντες
ἐποίησαν τοὺς πολεμίους τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἐπὶ τὰς
ἀκρωρείας ὑποχωρεῖν, ὥσπερ ἀπὸ φιλίου καρποῦ τοῦ ἐν
τῷ πεδίῳ φυλαττομένους μὴ καταπατήσειαν.
11 Αὖθις δέ ποτε ἐστράτευσεν εἰς τὸν Φλιοῦντα ὁ ἐν τῷ
Σικυῶνι ἄρχων Θηβαῖος, ἄγων οὕς τε αὐτὸς εἶχε φρουροὺς
καὶ Σικυωνίους καὶ Πελληνέας· ἤδη γὰρ τότε ἠκολούθουν
τοῖς Θηβαίοις· καὶ Εὔφρων δὲ τοὺς αὑτοῦ ἔχων μισθο-
φόρους περὶ δισχιλίους συνεστρατεύετο. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι
αὐτῶν διὰ τοῦ Τρικαράνου κατέβαινον ἐπὶ τὸ Ἥραιον, ὡς
τὸ πεδίον φθεροῦντες· κατὰ δὲ τὰς εἰς Κόρινθον φερούσας
πύλας ἐπὶ τοῦ ἄκρου κατέλιπε Σικυωνίους τε καὶ Πελλη-
νέας, ὅπως μὴ ταύτῃ περιελθόντες οἱ Φλιάσιοι κατὰ κε-
12 φαλὴν αὐτῶν γένοιντο ὑπὲρ τοῦ Ἡραίου. ὡς δ' ἔγνωσαν
οἱ ἐκ τῆς πόλεως τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὸ πεδίον ὡρμημέ-
νους, ἀντεξελθόντες οἵ τε ἱππεῖς καὶ οἱ ἐπίλεκτοι τῶν
Φλιασίων ἐμάχοντο καὶ οὐκ ἀνίεσαν εἰς τὸ πεδίον αὐτούς.
καὶ τὸ μὲν πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἐνταῦθα ἀκροβολιζόμενοι
διῆγον, οἱ μὲν περὶ τὸν Εὔφρονα ἐπιδιώκοντες μέχρι τοῦ
13 ἱππασίμου, οἱ δὲ ἔνδοθεν μέχρι τοῦ Ἡραίου. ἐπεὶ δὲ
καιρὸς ἐδόκει ἰέναι, ἀπῄεσαν οἱ πολέμιοι κύκλῳ τοῦ Τρι-
καράνου· ὥστε γὰρ τὴν σύντομον πρὸς τοὺς Πελληνέας
ἀφικέσθαι ἡ πρὸ τοῦ τείχους φάραγξ εἶργε. μικρὸν δ'
αὐτοὺς πρὸς τὸ ὄρθιον προπέμψαντες οἱ Φλιάσιοι ἀπο-
τρεπόμενοι ἵεντο τὴν παρὰ τὸ τεῖχος ἐπὶ τοὺς Πελληνέας
14 καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν. καὶ οἱ περὶ τὸν Θηβαῖον δὲ αἰσθό-
μενοι τὴν σπουδὴν τῶν Φλιασίων ἡμιλλῶντο, ὅπως φθά-
σειαν τοῖς Πελληνεῦσι βοηθήσαντες. ἀφικόμενοι δὲ πρό-
τεροι οἱ ἱππεῖς ἐμβάλλουσι τοῖς Πελληνεῦσι. δεξαμένων
δὲ τὸ πρῶτον, ἐπαναχωρήσαντες πάλιν σὺν τοῖς παραγε-
γενημένοις τῶν πεζῶν ἐνέβαλον καὶ ἐκ χειρὸς ἐμάχοντο.
καὶ ἐκ τούτου δὴ ἐγκλίνουσιν οἱ πολέμιοι καὶ ἀποθνή-
σκουσι τῶν τε Σικυωνίων τινὲς καὶ τῶν Πελληνέων μάλα
15 πολλοὶ καὶ ἄνδρες ἀγαθοί. τούτων δὲ γενομένων οἱ μὲν
Φλιάσιοι τρόπαιον ἵσταντο λαμπρὸν παιανίζοντες, ὥσπερ
εἰκός· οἱ δὲ περὶ τὸν Θηβαῖον καὶ τὸν Εὔφρονα περιεώρων
ταῦτα, ὥσπερ ἐπὶ θέαν παραδεδραμηκότες. τούτων δὲ

τρωθέντων, οἱ μὲν ἐπὶ Σικυῶνος ἀπῆλθον, οἱ δ' εἰς τὸ
ἄστυ ἀπεχώρησαν.

Καλὸν δὲ καὶ τοῦτο διεπράξαντο οἱ Φλιάσιοι· τὸν γὰρ 16
Πελληνέα Πρόξενον ζῶντα λαβόντες, καίπερ πάντων σπα-
νιζόμενοι, ἀφῆκαν ἄνευ λύτρων. γενναίους μὲν δὴ καὶ
ἀλκίμους πῶς οὐκ ἄν τις φαίη εἶναι τοὺς τοιαῦτα δια-
πραττομένους;

Ὥς γε μὴν καὶ διὰ καρτερίας τὴν πίστιν τοῖς φίλοις 17
διέσωζον, περιφανές· οἳ ἐπεὶ εἴργοντο τῶν ἐκ τῆς γῆς
καρπῶν, ἔζων τὰ μὲν ἐκ τῆς πολεμίας λαμβάνοντες, τὰ δὲ
ἐκ Κορίνθου ὠνούμενοι, διὰ πολλῶν κινδύνων ἐπὶ τὴν
ἀγορὰν ἰόντες, χαλεπῶς μὲν τιμὴν πορίζοντες, χαλεπῶς
δὲ τοὺς πορίζοντας διαπραττόμενοι, γλίσχρως δ' ἐγγυητὰς
καθιστάντες τῶν ἀξόντων ὑποζυγίων. ἤδη δὲ παντάπασιν 18
ἀποροῦντες Χάρητα διεπράξαντο σφίσι παραπέμψαι τὴν
παραπομπήν. ἐπεὶ δ' ἐν Φλιοῦντι ἐγένοντο, ἐδεήθησαν
αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀχρείους συνεκπέμψαι εἰς τὴν Πελλήνην.
κἀκείνους μὲν ἐκεῖ κατέλιπον, ἀγοράσαντες δὲ καὶ ἐπι-
σκευασάμενοι ὁπόσα ἐδύναντο ὑποζύγια νυκτὸς ἀπήεσαν,
οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐνεδρεύσοιντο ὑπὸ τῶν πολεμίων,
ἀλλὰ νομίζοντες χαλεπώτερον εἶναι τοῦ μάχεσθαι τὸ μὴ
ἔχειν τἀπιτήδεια. καὶ προήεσαν μὲν οἱ Φλιάσιοι μετὰ 19
Χάρητος· ἐπεὶ δὲ ἐνέτυχον τοῖς πολεμίοις, εὐθὺς ἔργου τε
εἴχοντο καὶ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις ἐνέκειντο καὶ ἅμα
Χάρητα ἐπιβοηθεῖν ἐβόων. νίκης δὲ γενομένης καὶ ἐκβλη-
θέντων ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν πολεμίων, οὕτω δὴ οἴκαδε καὶ
ἑαυτοὺς καὶ ἃ ἦγον ἀπέσωσαν. ὡς δὲ τὴν νύκτα ἠγρύ-
πνησαν, ἐκάθευδον μέχρι πόρρω τῆς ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ 20
ἀνέστη ὁ Χάρης, προσελθόντες οἵ τε ἱππεῖς καὶ οἱ χρη-
σιμώτατοι τῶν ὁπλιτῶν ἔλεγον· Ὦ Χάρης, ἔξεστί σοι τή-
μερον κάλλιστον ἔργον διαπράξασθαι. χωρίον γὰρ ἐπὶ
τοῖς ὅροις ἡμῖν οἱ Σικυώνιοι τειχίζουσιν, οἰκοδόμους μὲν
πολλοὺς ἔχοντες, ὁπλίτας δὲ οὐ πάνυ πολλούς. ἡγησό-
μεθα μὲν οὖν ἡμεῖς οἱ ἱππεῖς καὶ τῶν ὁπλιτῶν οἱ ἐρρω-
μενέστατοι· σὺ δὲ τὸ ξενικὸν ἔχων ἐὰν ἀκολουθῇς, ἴσως
μὲν διαπεπραγμένα σοι καταλήψῃ, ἴσως δὲ ἐπιφανεὶς σὺ
τροπήν, ὥσπερ ἐν Πελλήνῃ, ποιήσεις. εἰ δέ τι δυσχερές

σοί ἐστιν ὧν λέγομεν, ἀνακοίνωσαι τοῖς θεοῖς θυόμενος·
οἰόμεθα γὰρ ἔτι σε μᾶλλον ἡμῶν τοὺς θεοὺς ταῦτα πράτ-
τειν κελεύσειν. τοῦτο δὲ χρή, ὦ Χάρης, εὖ εἰδέναι, ὅτι
ἐὰν ταῦτα πράξῃς, τοῖς μὲν πολεμίοις ἐπιτετειχικὼς ἔσῃ,
φιλίαν δὲ πόλιν διασεσωκώς, εὐκλεέστατος δὲ ἐν τῇ πα-
τρίδι ἔσῃ, ὀνομαστότατος δὲ καὶ ἐν τοῖς συμμάχοις καὶ
21 πολεμίοις. ὁ μὲν δὴ Χάρης πεισθεὶς ἐθύετο· τῶν δὲ Φλια-
σίων εὐθὺς οἱ μὲν ἱππεῖς τοὺς θώρακας ἐνεδύοντο καὶ
τοὺς ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ ὁπλῖται ὅσα εἰς πεζὸν παρε-
σκευάζοντο. ἐπεὶ δὲ ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα ἐπορεύοντο
ἔνθα ἐθύετο, ἀπήντα αὐτοῖς ὁ Χάρης καὶ ὁ μάντις καὶ
ἔλεγον, ὅτι καλὰ τὰ ἱερά. ἀλλὰ περιμένετε, ἔφασαν· ἤδη
γὰρ καὶ ἡμεῖς ἔξιμεν. ὡς δὲ τάχιστα ἐκηρύχθη, θείᾳ τινὶ
22 προθυμίᾳ καὶ οἱ μισθοφόροι ταχὺ ἐξέδραμον. ἐπεὶ δὲ
Χάρης ἤρξατο πορεύεσθαι, προῄεσαν αὐτῷ οἱ τῶν Φλια-
σίων ἱππεῖς καὶ πεζοί· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ταχέως ἡγοῦντο,
ἔπειτα δὲ ἐτρόχαζον· τέλος δὲ οἱ μὲν ἱππεῖς κατὰ κράτος
ἤλαυνον, οἱ δὲ πεζοὶ κατὰ κράτος ἔθεον ὡς δυνατὸν ἐν
τάξει, οἷς καὶ ὁ Χάρης σπουδῇ ἐπηκολούθει. ἦν μὲν οὖν
τῆς ὥρας μικρὸν πρὸ δύντος ἡλίου· κατελάμβανον δὲ τοὺς
ἐν τῷ τείχει πολεμίους τοὺς μὲν λουομένους, τοὺς δ' ὀψο-
ποιουμένους, τοὺς δὲ φυρῶντας, τοὺς δὲ στιβάδας ποιου-
23 μένους. ὡς δ' εἶδον τὴν σφοδρότητα τῆς ἐφόδου, εὐθὺς
ἐκπλαγέντες ἔφυγον καταλιπόντες τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι
πάντα τἀπιτήδεια. κἀκεῖνοι μὲν ταῦτα δειπνήσαντες καὶ
οἴκοθεν ἄλλα ἐλθόντα, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ σπείσαντες καὶ
παιανίσαντες καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι κατέδαρθον.
οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἀφικομένου τῆς νυκτὸς ἀγγέλου περὶ τῆς
Θυαμίας, μάλα φιλικῶς κηρύξαντες τὰ ζεύγη καὶ τὰ ὑπο-
ζύγια πάντα καὶ σίτου γεμίσαντες εἰς τὸν Φλιοῦντα παρ-
ήγαγον· καὶ ἕωσπερ ἐτειχίζετο τὸ τεῖχος, ἑκάστης ἡμέρας
παραπομπαὶ ἐγίγνοντο.

3 Περὶ μὲν δὴ Φλιασίων, ὡς καὶ πιστοὶ τοῖς φίλοις ἐγέ-
νοντο καὶ ἄλκιμοι ἐν τῷ πολέμῳ διετέλεσαν, καὶ ὡς πάν-
των σπανίζοντες διέμενον ἐν τῇ συμμαχίᾳ, εἴρηται. σχεδὸν
δὲ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον Αἰνέας Στυμφάλιος, στρατηγὸς
τῶν Ἀρκάδων γενενημένος, νομίσας οὐκ ἀνεκτῶς ἔχειν τὰ

ἐν τῷ Σικυῶνι, ἀναβὰς σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατεύματι εἰς
τὴν ἀκρόπολιν συγκαλεῖ τῶν Σικυωνίων τῶν τε ἔνδον ὄν-
των τοὺς κρατίστους καὶ τοὺς ἄνευ δόγματος ἐκπεπτω-
κότας μετεπέμψατο. φοβηθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Εὔφρων κατα- 2
φεύγει εἰς τὸν λιμένα τῶν Σικυωνίων καὶ μεταπεμψάμενος
Πασίμηλον ἐκ Κορίνθου διὰ τούτου παραδίδωσι τὸν λιμένα
τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ ἐν ταύτῃ αὖ τῇ συμμαχίᾳ ἀνε-
στρέφετο, λέγων, ὡς Λακεδαιμονίοις διατελοίη πιστὸς ὤν·
ὅτε γὰρ ψῆφος ἐδίδοτο ἐν τῇ πόλει, εἰ δοκοίη ἀφίστα-
σθαι, μετ' ὀλίγων ἀποψηφίσασθαι ἔφη· ἔπειτα δὲ τοὺς 3
προδόντας ἑαυτὸν βουλόμενος τιμωρήσασθαι δῆμον κατα-
στῆσαι. καὶ νῦν, ἔφη, φεύγουσιν ὑπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ὑμᾶς
προδιδόντες. εἰ μὲν οὖν ἐδυνάσθην ἐγώ, ὅλην ἂν ἔχων
τὴν πόλιν πρὸς ὑμᾶς ἀπέστην· νῦν δ' οὗ ἐγκρατὴς ἐγενό-
μην τὸν λιμένα παραδέδωκα ὑμῖν. ἠκροῶντο μὲν δὴ πολλοὶ
αὐτοῦ ταῦτα· ὁπόσοι δὲ ἐπείθοντο, οὐ πάνυ κατάδηλον.

Ἀλλὰ γὰρ ἐπείπερ ἠρξάμην, διατελέσαι βούλομαι τὰ 4
περὶ Εὔφρονος. στασιασάντων γὰρ ἐν τῷ Σικυῶνι τῶν
τε βελτίστων καὶ τοῦ δήμου, λαβὼν ὁ Εὔφρων Ἀθήνηθεν
ξενικὸν πάλιν κατέρχεται. καὶ τοῦ μὲν ἄστεος ἐκράτει
σὺν τῷ δήμῳ· Θηβαίου δὲ ἁρμοστοῦ τὴν ἀκρόπολιν ἔχον-
τος, ἐπεὶ ἔγνω οὐκ ἂν δυνάμενος τῶν Θηβαίων ἐχόντων
τὴν ἀκρόπολιν τῆς πόλεως κρατεῖν, συσκευασάμενος χρή-
ματα ᾤχετο, ὡς τούτοις πείσων Θηβαίους ἐκβάλλειν μὲν
τοὺς κρατίστους, παραδοῦναι δ' αὐτῷ πάλιν τὴν πόλιν.
αἰσθόμενοι δὲ οἱ πρόσθεν φυγάδες τὴν ὁδὸν αὐτοῦ καὶ 5
τὴν παρασκευὴν ἀντεπορεύοντο εἰς τὰς Θήβας. ὡς δ'
ἑώρων αὐτὸν οἰκείως τοῖς ἄρχουσι συνόντα, φοβηθέντες,
μὴ διαπράξαιτο ἃ βούλεται, παρεκινδύνευσάν τινες καὶ
ἀποσφάττουσιν ἐν τῇ ἀκροπόλει τὸν Εὔφρονα, τῶν τε
ἀρχόντων καὶ τῆς βουλῆς συγκαθημένων. οἱ μέντοι ἄρχον-
τες τοὺς ποιήσαντας εἰσήγαγον εἰς τὴν βουλὴν καὶ ἔλεγον
τάδε·

Ὦ ἄνδρες πολῖται, ἡμεῖς τουτουσὶ τοὺς ἀποκτείναντας 6
Εὔφρονα διώκομεν περὶ θανάτου, ὁρῶντες, ὅτι οἱ μὲν
σώφρονες οὐδὲν δήπου ἄδικον οὐδὲ ἀνόσιον ποιοῦσιν, οἱ
δὲ πονηροὶ ποιοῦσι μέν, λανθάνειν δὲ πειρῶνται, οὗτοι

δὲ τοσοῦτον πάντας ἀνθρώπους ὑπερβεβλήκασι τόλμῃ τ
καὶ μιαρίᾳ, ὥστε παρ' αὐτὰς τὰς ἀρχὰς καὶ παρ' αὐτοὺ
ὑμᾶς τοὺς κυρίους, οὕστινας δεῖ ἀποθνήσκειν καὶ οὕστινα
μή, αὐτογνωμονήσαντες ἀπέκτειναν τὸν ἄνδρα. εἰ οὖ
οὗτοι μὴ δώσουσι τὴν ἐσχάτην δίκην, τίς ποτε πρὸς τὴ
πόλιν θαρρῶν πορεύσεται; τί δὲ πείσεται ἡ πόλις, εἰ ἐξέ-
σται τῷ βουλομένῳ ἀποκτεῖναι πρὶν δηλῶσαι, ὅτου ἕνεκ
ἥκει ἕκαστος; ἡμεῖς μὲν δὴ τούτους διώκομεν ὡς ἀνοσιω-
τάτους καὶ ἀδικωτάτους καὶ ἀνομωτάτους καὶ πλεῖστον δὴ
ὑπεριδόντας τῆς πόλεως· ὑμεῖς δὲ ἀκηκοότες, ὁποίας τινὸς
ὑμῖν δοκοῦσιν ἄξιοι εἶναι δίκης, ταύτην αὐτοῖς ἐπίθετε.
7 Οἱ μὲν ἄρχοντες τοιαῦτα εἶπον· τῶν δὲ ἀποκτεινάν-
των οἱ μὲν ἄλλοι ἠρνοῦντο μὴ αὐτόχειρες γενέσθαι· εἷς
δὲ ὡμολογήκει καὶ τῆς ἀπολογίας ὧδέ πως ἤρχετο· Ἀλλ'
ὑπερορᾶν μέν, ὦ Θηβαῖοι, οὐ δυνατὸν ὑμῶν ἀνδρί, ὃς
εἰδείη κυρίους μὲν ὄντας ὅ,τι βούλεσθε αὐτῷ χρῆσθαι·
τίνι μὴν πιστεύων ἀπέκτεινα τὸν ἄνδρα; εὖ ἴστε, ὅτι πρῶ-
τον μὲν τῷ νομίζειν δίκαιον ποιεῖν, ἔπειτα δὲ τῷ ὑμᾶς
ὀρθῶς γνώσεσθαι. ᾔδειν γάρ, ὅτι καὶ ὑμεῖς τοὺς περὶ
Ἀρχίαν καὶ Ὑπάτην, οὓς ἐλάβετε ὅμοια Εὔφρονι πεποιη-
κότας, οὐ ψῆφον ἀνεμείνατε, ἀλλὰ ὁπότε πρῶτον ἐδυ-
νάσθητε ἐτιμωρήσασθε, νομίζοντες τῶν τε περιφανῶς
ἀνοσίων καὶ τῶν φανερῶς προδοτῶν καὶ τυραννεῖν ἐπι-
χειρούντων ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων θάνατον κατεγνῶσθαι.
8 οὐκοῦν καὶ Εὔφρων πᾶσι τούτοις ἔνοχος ἦν· παραλαβὼν
μὲν γὰρ τὰ ἱερὰ μεστὰ καὶ ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἀναθη-
μάτων κενὰ πάντων τούτων ἀπέδειξε. προδότης γε μὴν
τίς ἂν περιφανέστερος Εὔφρονος εἴη, ὃς φιλαίτατος μὲν
ὢν Λακεδαιμονίοις ὑμᾶς ἀντ' ἐκείνων εἵλετο, πιστὰ δὲ
δοὺς καὶ λαβὼν παρ' ὑμῶν πάλιν προὔδωκεν ὑμᾶς καὶ
παρέδωκε τοῖς ἐναντίοις τὸν λιμένα; καὶ μὴν πῶς οὐκ
ἀπροφασίστως τύραννος ἦν, ὃς δούλους μὲν οὐ μόνον ἐλευ-
θέρους, ἀλλὰ καὶ πολίτας ἐποίει, ἀπεκτίννυε δὲ καὶ ἐφυ-
γάδευε καὶ χρήματα ἀφῃρεῖτο οὐ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλ'
9 οὓς αὐτῷ ἐδόκει; οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ βέλτιστοι. αὖθις δὲ
μετὰ τῶν ἐναντιωτάτων ὑμῖν Ἀθηναίων κατελθὼν εἰς τὴν
πόλιν ἐναντία μὲν ἔθετο τὰ ὅπλα τῷ παρ' ὑμῶν ἁρμοστῇ·

ἐπεὶ δ' ἐκεῖνον οὐκ ἐδυνάσθη ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐκβαλεῖν,
συσκευασάμενος χρήματα δεῦρο ἀφίκετο. καὶ εἰ μὲν ὅπλα
ἠθροικὼς ἐφάνη ἐφ' ὑμᾶς, καὶ χάριν ἄν μοι εἴχετε, εἰ
ἀπέκτεινα αὐτόν· ὃς δὲ χρήματα ἦλθε παρασκευασάμενος,
ὡς τούτοις ὑμᾶς διαφθερῶν καὶ πείσων πάλιν κύριον
αὐτὸν ποιῆσαι τῆς πόλεως, τούτῳ ἐγὼ τὴν δίκην ἐπιθεὶς
πῶς ἂν δικαίως ὑφ' ὑμῶν ἀποθάνοιμι; καὶ γὰρ οἱ μὲν
ὅπλοις βιασθέντες βλάπτονται μέν, οὐ μέντοι ἄδικοί γε
ἀναφαίνονται· οἱ δὲ χρήμασι παρὰ τὸ βέλτιστον διαφθα-
ρέντες ἅμα μὲν βλάπτονται, ἅμα δὲ αἰσχύνῃ περιπίπτου-
σιν. εἰ μὲν τοίνυν ἐμοὶ μὲν πολέμιος ἦν, ὑμῖν δὲ φίλος, 10
κἀγὼ ὁμολογῶ μὴ καλῶς ἄν μοι ἔχειν παρ' ὑμῖν τοῦτον
ἀποκτεῖναι· ὁ δὲ ὑμᾶς προδιδοὺς τί ἐμοὶ πολεμιώτερος
ἦν ἢ ὑμῖν; ἀλλὰ νὴ Δία, εἴποι ἄν τις, ἑκὼν ἦλθε. κᾆτα
εἰ μὲν ἀπεχόμενον τῆς ὑμετέρας πόλεως ἀπέκτεινέ τις
αὐτόν, ἐπαίνου ἂν ἐτύγχανε· νῦν δὲ ὅτι πάλιν ἦλθεν ἄλλα
πρὸς τοῖς πρόσθεν κακὰ ποιήσων, οὐ δικαίως φησί τις
αὐτὸν τεθνάναι; ποῦ ἔχων Ἕλλησι σπονδὰς ἀποδεῖξαι ἢ
προδόταις ἢ παλιναυτομόλοις ἢ τυράννοις; πρὸς δὲ τού- 11
τοις ἀναμνήσθητε, ὅτι καὶ ἐψηφίσασθε δήπου τοὺς φυ-
γάδας ἀγωγίμους εἶναι ἐκ πασῶν τῶν συμμαχίδων. ὅστις
δὲ ἄνευ κοινοῦ τῶν συμμάχων δόγματος κατέρχεται φυγάς,
τοῦτον ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ὅπως οὐ δίκαιόν ἐστιν ἀποθνή-
σκειν; ἐγώ φημι, ὦ ἄνδρες, ἀποκτείναντας μὲν ὑμᾶς ἐμὲ
τετιμωρηκότας ἔσεσθαι ἀνδρὶ τῷ πάντων ὑμῖν πολεμιω-
τάτῳ, γνόντας δὲ δίκαια πεποιηκέναι αὐτοὺς τετιμωρη-
κότας φανεῖσθαι ὑπέρ τε ὑμῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν συμ-
μάχων ἁπάντων.

Οἱ μὲν οὖν Θηβαῖοι ταῦτα ἀκούσαντες ἔγνωσαν δίκαια 12
τὸν Εὔφρονα πεπονθέναι· οἱ μέντοι πολῖται αὐτοῦ ὡς
ἄνδρα ἀγαθὸν κομισάμενοι ἔθαψάν τε ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ
ὡς ἀρχηγέτην τῆς πόλεως σέβονται. οὕτως, ὡς ἔοικεν,
οἱ πλεῖστοι ὁρίζονται τοὺς εὐεργέτας ἑαυτῶν ἄνδρας ἀγα-
θοὺς εἶναι.

Καὶ τὰ μὲν περὶ Εὔφρονος εἴρηται· ἐγὼ δὲ ἔνθεν εἰς 4
ταῦτα ἐξέβην ἐπάνειμι. ἔτι γὰρ τειχιζόντων τῶν Φλια-
σίων τὴν Θυαμίαν καὶ τοῦ Χάρητος ἔτι παρόντος Ὠρωπὸς

ὑπὸ τῶν φευγόντων κατελήφθη. στρατευσαμένων δὲ πάντων Ἀθηναίων ἐπ' αὐτὸν καὶ τὸν Χάρητα μεταπεμψαμένων ἐκ τῆς Θυαμίας, ὁ μὲν λιμὴν αὖ ὁ τῶν Σικυωνίων πάλιν ὑπ' αὐτῶν τε τῶν πολιτῶν καὶ τῶν Ἀρκάδων ἁλίσκεται· τοῖς δ' Ἀθηναίοις οὐδεὶς τῶν συμμάχων ἐβοήθησεν, ἀλλ' ἀνεχώρησαν Θηβαίοις παρακαταθέμενοι τὸν Ὠρωπὸν μέχρι δίκης.

2 Καταμαθὼν δὲ ὁ Λυκομήδης μεμφομένους τοὺς Ἀθηναίους τοῖς συμμάχοις, ὅτι αὐτοὶ μὲν πολλὰ πράγματα εἶχον δι' ἐκείνους, ἀντεβοήθησε δ' αὐτοῖς οὐδείς, πείθει τοὺς μυρίους πράττειν περὶ συμμαχίας πρὸς αὐτούς. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐδυσχέραινόν τινες τῶν Ἀθηναίων τὸ Λακεδαιμονίοις ὄντας φίλους γενέσθαι τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν συμμάχους· ἐπειδὴ δὲ λογιζόμενοι εὕρισκον οὐδὲν μεῖον Λακεδαιμονίοις ἢ σφίσιν ἀγαθὸν τὸ Ἀρκάδας μὴ προσδεῖσθαι Θηβαίων, οὕτω δὴ προσεδέχοντο τὴν τῶν
3 Ἀρκάδων συμμαχίαν. καὶ Λυκομήδης ταῦτα πράττων ἀπιὼν Ἀθήνηθεν δαιμονιώτατα ἀποθνήσκει. ὄντων γὰρ παμπόλλων πλοίων, ἐκλεξάμενος τούτων ὃ ἐβούλετο καὶ συνθέμενος τοίνυν ἀποβιβάσαι ὅποι αὐτὸς κελεύοι, εἵλετο ἐνταῦθα ἐκβῆναι ἔνθα οἱ φυγάδες ἐτύγχανον ὄντες. κἀκεῖνος μὲν οὕτως ἀποθνήσκει, ἡ μέντοι συμμαχία ὄντως ἐπεραίνετο.

4 Εἰπόντος δὲ Δημοτίωνος ἐν τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἡ μὲν πρὸς τοὺς Ἀρκάδας φιλία καλῶς αὐτῷ δοκοίη πράττεσθαι, τοῖς μέντοι στρατηγοῖς προστάξαι ἔφη χρῆναι, ὅπως καὶ Κόρινθος σῴα ᾖ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων· ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Κορίνθιοι, ταχὺ πέμψαντες ἱκανοὺς φρουροὺς ἑαυτῶν πάντοσε, ὅπου Ἀθηναῖοι ἐφρούρουν, εἶπαν αὐτοῖς ἀπιέναι, ὡς οὐδὲν ἔτι δεόμενοι φρουρῶν. οἱ δ' ἐπείθοντο. ὡς δὲ συνῆλθον οἱ ἐκ τῶν φρουρίων Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πόλιν, ἐκήρυξαν οἱ Κορίνθιοι, εἴ τις ἀδικοῖτο Ἀθηναίων, ἀπογράφεσθαι, ὡς ληψομένους τὰ δίκαια.
5 οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων Χάρης ἀφικνεῖται μετὰ ναυτικοῦ πρὸς Κεγχρείας. ἐπεὶ δὲ ἔγνω τὰ πεπραγμένα, ἔλεξεν, ὅτι ἀκούσας ἐπιβουλεύεσθαι τῇ πόλει βοηθῶν παρείη. οἱ δ' ἐπαινέσαντες αὐτὸν οὐδέν τι μᾶλλον ἐδέχοντο τὰς ναῦς εἰς

τὸν λιμένα, ἀλλ' ἀποπλεῖν ἐκέλευον· καὶ τοὺς ὁπλίτας δὲ τὰ δίκαια ποιήσαντες ἀπέπεμψαν. ἐκ μὲν οὖν τῆς Κορίνθου οἱ Ἀθηναῖοι οὕτως ἀπηλλάγησαν. τοῖς μέντοι Ἀρκάσι 6 πέμπειν ἠναγκάζοντο τοὺς ἱππέας ἐπικούρους διὰ τὴν συμμαχίαν, εἴ τις στρατεύοιτο ἐπὶ τὴν Ἀρκαδίαν· τῆς δὲ Λακωνικῆς οὐκ ἐπέβαινον ἐπὶ πολέμῳ.

Τοῖς δὲ Κορινθίοις ἐνθυμουμένοις, ὡς χαλεπῶς ἔχοι αὐτοὺς σωθῆναι, κρατουμένους μὲν καὶ πρόσθεν κατὰ γῆν, προσγεγενημένων δὲ αὐτοῖς Ἀθηναίων ἀνεπιτηδείων, ἔδοξεν ἀθροίζειν καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας μισθοφόρους. ἡγούμενοι δὲ τούτων ἅμα μὲν τὴν πόλιν ἐφύλαττον, ἅμα δὲ πολλὰ τοὺς πλησίον πολεμίους κακῶς ἐποίουν· εἰς μέντοι Θήβας ἔπεμψαν ἐπερησομένους, εἰ τύχοιεν ἂν ἐλθόντες εἰρήνης. ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι ἰέναι ἐκέλευον, ὡς 7 ἐσομένης, ἐδεήθησαν οἱ Κορίνθιοι ἐᾶσαι σφᾶς ἐλθεῖν καὶ ἐπὶ τοὺς συμμάχους, ὡς μετὰ μὲν τῶν βουλομένων ποιησόμενοι τὴν εἰρήνην, τοὺς δὲ πόλεμον αἱρουμένους ἐάσαντες πολεμεῖν. ἐφέντων δὲ καὶ ταῦτα πράττειν τῶν Θηβαίων, ἐλθόντες εἰς Λακεδαίμονα οἱ Κορίνθιοι εἶπον· Ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, πρὸς ὑμᾶς πάρεσμεν 8 ὑμέτεροι φίλοι καὶ ἀξιοῦμεν, εἰ μέν τινα ὁρᾶτε σωτηρίαν ἡμῖν, ἐὰν διακαρτερῶμεν πολεμοῦντες, διδάξαι καὶ ἡμᾶς· εἰ δὲ ἀπόρως γιγνώσκετε ἔχοντα τὰ ἡμέτερα, εἰ μὲν καὶ ὑμῖν συμφέρει, ποιήσασθαι μεθ' ἡμῶν τὴν εἰρήνην· ὡς οὐδὲ μετ' οὐδένων ἂν ἥδιον ἢ μεθ' ὑμῶν σωθείημεν· εἰ μέντοι ὑμεῖς λογίζεσθε συμφέρειν ὑμῖν πολεμεῖν, δεόμεθα ὑμῶν ἐᾶσαι ἡμᾶς εἰρήνην ποιήσασθαι. σωθέντες μὲν γὰρ ἴσως ἂν αὖθις ἔτι ποτὲ ἐν καιρῷ ὑμῖν γενοίμεθα· ἐὰν δὲ νῦν ἀπολώμεθα, δῆλον ὅτι οὐδέποτε χρήσιμοι ἔτι ἐσόμεθα. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς τε 9 Κορινθίοις συνεβούλευον τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐπέτρεψαν τοῖς μὴ βουλομένοις σὺν ἑαυτοῖς πολεμεῖν ἀναπαύεσθαι· αὐτοὶ δ' ἔφασαν πολεμοῦντες πράξειν ὅ,τι ἂν τῷ θεῷ φίλον ᾖ· ὑφήσεσθαι δὲ οὐδέποτε, ἣν παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον Μεσσήνην, ταύτης στερηθῆναι. οἱ οὖν Κορίνθιοι ἀκούσαντες ταῦτα ἐπορεύοντο 10 εἰς τὰς Θήβας ἐπὶ τὴν εἰρήνην. οἱ μέντοι Θηβαῖοι ἠξίουν

αὐτοὺς καὶ συμμαχίαν ὀμνύναι· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι ἡ μὲν συμμαχία οὐκ εἰρήνη, ἀλλὰ πολέμου μεταλλαγὴ εἴη· εἰ δὲ βούλοιντο, παρεῖναι ἔφασαν τὴν δικαίαν εἰρήνην ποιησόμενοι. ἀγασθέντες δὲ αὐτοὺς οἱ Θηβαῖοι, ὅτι καίπερ ἐν κινδύνῳ ὄντες οὐκ ἤθελον τοῖς εὐεργέταις εἰς πόλεμον καθίστασθαι, συνεχώρησαν αὐτοῖς καὶ Φλιασίοις καὶ τοῖς ἐλθοῦσι μετ' αὐτῶν εἰς Θήβας τὴν εἰρήνην ἐφ' ᾧτε ἔχειν τὴν ἑαυτῶν ἑκάστους. καὶ ἐπὶ τούτοις ὠμό-
11 *σθησαν οἱ ὅρκοι. οἱ μὲν δὴ Φλιάσιοι, ἐπεὶ οὕτως ἡ σύμβασις ἐγένετο, εὐθὺς ἀπῆλθον ἐκ τῆς Θυαμίας· οἱ δὲ Ἀργεῖοι ὀμόσαντες ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις εἰρήνην ποιήσεσθαι, ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο καταπρᾶξαι ὥστε τοὺς τῶν Φλιασίων φυγάδας μένειν ἐν τῷ Τρικαράνῳ ὡς ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει ἔχοντας, παραλαβόντες ἐφρούρουν φάσκοντες σφετέραν τὴν γῆν ταύτην εἶναι, ἣν ὀλίγῳ πρότερον ὡς πολεμίαν οὖσαν ἐδῄουν. καὶ δίκας τῶν Φλιασίων προκαλουμένων οὐκ ἐδίδοσαν.*

12 *Σχεδὸν δὲ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον τετελευτηκότος ἤδη τοῦ πρόσθεν Διονυσίου ὁ υἱὸς αὐτοῦ πέμπει βοήθειαν τοῖς Λακεδαιμονίοις δώδεκα τριήρεις καὶ ἄρχοντα αὐτῶν Τιμοκράτην. οὗτος δ' οὖν ἀφικόμενος συνεξαιρεῖ αὐτοῖς Σελλασίαν· καὶ τοῦτο πράξας ἀπέπλευσεν οἴκαδε.*

Μετὰ δὲ τοῦτο οὐ πολλῷ ὕστερον καταλαμβάνουσιν οἱ Ἠλεῖοι Λασιῶνα, τὸ μὲν παλαιὸν ἑαυτῶν ὄντα, ἐν δὲ τῷ
13 *παρόντι συντελοῦντα εἰς τὸ Ἀρκαδικόν. οἱ μέντοι Ἀρκάδες οὐ παρωλιγώρησαν, ἀλλ' εὐθὺς παραγγείλαντες ἐβοήθουν. ἀντεβοήθησαν δὲ καὶ τῶν Ἠλείων οἱ τριακόσιοι καὶ ἔτι τετρακόσιοι. ἀντεστρατοπεδευμένων δὲ τὴν ἡμέραν ἐν ἐπιπεδεστέρῳ χωρίῳ τῶν Ἠλείων τῆς νυκτὸς οἱ Ἀρκάδες ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὴν τοῦ ὑπὲρ τῶν Ἠλείων ὄρους κορυφήν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κατέβαινον ἐπὶ τοὺς Ἠλείους. οἱ δὲ ἰδόντες ἅμα μὲν ἐξ ὑπερδεξίου προσιόντας, ἅμα δὲ πολλαπλασίους, ἐκ πολλοῦ μὲν ἀπελθεῖν ᾐσχύνθησαν, ὁμόσε δ' ἦλθον καὶ εἰς χεῖρας δεξάμενοι ἔφυγον· καὶ πολλοὺς μὲν ἄνδρας, πολλὰ δὲ ὅπλα ἀπώλεσαν, κατὰ δυσχωρίας ἀποχωροῦντες.*

14 *Οἱ δὲ Ἀρκάδες διαπραξάμενοι ταῦτα ἐπορεύοντο ἐπὶ*

τὰς τῶν Ἀκρωρείων πόλεις. λαβόντες δὲ ταύτας πλὴν Θραύστου ἀφικνοῦνται εἰς Ὀλυμπίαν καὶ περισταυρώσαντες τὸ Κρόνιον ἐνταῦθα ἐφρούρουν καὶ ἐκράτουν τοῦ Ὀλυμπιακοῦ ὄρους· ἔλαβον δὲ καὶ Μαργανέας ἐνδόντων τινῶν. οὕτω δὲ προκεχωρηκότων οἱ μὲν Ἠλεῖοι αὖ παντάπασιν ἠθύμησαν, οἱ δὲ Ἀρκάδες ἔρχονται ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ μέχρι μὲν τῆς ἀγορᾶς ἦλθον· ἐκεῖ μέντοι ὑποστάντες οἵ τε ἱππεῖς καὶ οἱ ἄλλοι αὐτῶν ἐκβάλλουσί τε αὐτοὺς καὶ ἀπέκτεινάν τινας καὶ τρόπαιον ἐστήσαντο. ἦν μὲν οὖν 15
καὶ πρότερον διαφορὰ ἐν τῇ Ἤλιδι. οἱ μὲν γὰρ περὶ Χάροπόν τε καὶ Θρασωνίδαν καὶ Ἀργεῖον εἰς δημοκρατίαν ἦγον τὴν πόλιν, οἱ δὲ περὶ Στάλκαν τε καὶ Ἱππίαν καὶ Στρατόλαν εἰς ὀλιγαρχίαν. ἐπεὶ δ' οἱ Ἀρκάδες μεγάλην δύναμιν ἔχοντες σύμμαχοι ἐδόκουν εἶναι τοῖς δημοκρατεῖσθαι βουλομένοις, ἐκ τούτου δὴ θρασύτεροι οἱ περὶ τὸν Χάροπον ἦσαν καὶ συνθέμενοι τοῖς Ἀρκάσιν ἐπιβοηθεῖν καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. οἱ δ' ἱππεῖς καὶ οἱ τριακόσιοι 16
οὐκ ἐμέλλησαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐχώρουν ἄνω καὶ ἐκκρούουσιν αὐτούς· ὥστ' ἔφυγον σὺν τῷ Ἀργείῳ καὶ Χαρόπῳ τῶν πολιτῶν περὶ τετρακοσίους. οὐ πολὺ δ' ὕστερον οὗτοι παραλαβόντες τῶν Ἀρκάδων τινὰς καταλαμβάνουσι Πύλον. καὶ πολλοὶ μέντοι πρὸς αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως ἀπῄεσαν τοῦ δήμου, ἅτε χωρίον τε καλὸν καὶ μεγάλην ῥώμην τὴν τῶν Ἀρκάδων σύμμαχον ἔχοντας. ἐνέβαλον δὲ καὶ ὕστερον εἰς τὴν χώραν τὴν τῶν Ἠλείων οἱ Ἀρκάδες ὑπὸ τῶν φευγόντων ἀναπειθόμενοι, ὡς ἡ πόλις προσχωρήσοιτο. ἀλλὰ 17
τότε μὲν οἱ Ἀχαιοὶ φίλοι γεγενημένοι τοῖς Ἠλείοις τὴν πόλιν αὐτῶν διεφύλαξαν· ὥστε οἱ Ἀρκάδες οὐδὲν ἄλλο πράξαντες ἢ δῃώσαντες αὐτῶν τὴν χώραν ἀπῆλθον. εὐθὺς μέντοι ἐκ τῆς Ἠλείας ἐξιόντες, αἰσθόμενοι τοὺς Πελληνεῖς ἐν Ἤλιδι ὄντας, νυκτὸς μακροτάτην ὁδὸν ἐλθόντες καταλαμβάνουσιν αὐτῶν Ὀλουρον· ἤδη γὰρ πάλιν προσεκεχωρήκεσαν οἱ Πελληνεῖς εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν. ἐπεὶ δ' ᾔσθοντο τὰ περὶ Ὀλούρου, περιελ- 18
θόντες αὖ καὶ οὗτοι ὅπῃ ἐδύναντο εἰς τὴν αὐτῶν πόλιν Πελλήνην εἰσῆλθον. καὶ ἐκ τούτου δὴ ἐπολέμουν τοῖς ἐν Ὀλούρῳ Ἀρκάσι τε καὶ τῷ ἑαυτῶν παντὶ δήμῳ μάλα ὀλίγοι

ὄντες· ὅμως δὲ οὐ πρόσθεν ἐπαύσαντο, πρὶν ἐξεπολιόρκησαν τὸν Ὄλουρον.

19 *Οἱ δ' αὖ Ἀρκάδες πάλιν ποιοῦνται ἄλλην στρατείαν εἰς τὴν Ἦλιν. μεταξὺ δὲ Κυλλήνης καὶ τῆς πόλεως στρατοπεδευομένοις αὐτοῖς ἐπιτίθενται οἱ Ἠλεῖοι, ὑποστάντες δὲ οἱ Ἀρκάδες ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ Ἀνδρόμαχος μὲν ὁ Ἠλεῖος ἵππαρχος, ὅσπερ αἴτιος ἐδόκει εἶναι τὴν μάχην συνάψαι, αὐτὸς αὑτὸν διέφθειρεν· οἱ δ' ἄλλοι εἰς τὴν πόλιν ἀπεχώρησαν. ἀπέθανε δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ παραγενόμενος καὶ Σωκλείδης ὁ Σπαρτιάτης· ἤδη γὰρ τότε οἱ*

20 *Λακεδαιμόνιοι σύμμαχοι τοῖς Ἠλείοις ἦσαν. πιεζόμενοι δὲ οἱ Ἠλεῖοι ἐν τῇ ἑαυτῶν ἠξίουν καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους πέμποντες πρέσβεις ἐπιστρατεύειν τοῖς Ἀρκάσι, νομίζοντες οὕτως ἂν μάλιστα ἀπολαβεῖν τοὺς Ἀρκάδας, εἰ ἀμφοτέρωθεν πολεμοῖντο. καὶ ἐκ τούτου δὴ Ἀρχίδαμος στρατεύεται μετὰ τῶν πολιτῶν καὶ καταλαμβάνει Κρῶμνον. καταλιπὼν δ' ἐν αὐτῷ φρουρὰν τῶν δώδεκα λόχων τρεῖς*

21 *οὕτως ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησεν. οἱ μέντοι Ἀρκάδες, ὥσπερ ἔτυχον ἐκ τῆς εἰς Ἦλιν στρατείας συνειλεγμένοι, βοηθήσαντες περιεσταύρωσαν τὸν Κρῶμνον διπλῷ σταυρώματι καὶ ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες ἐπολιόρκουν τοὺς ἐν τῷ Κρώμνῳ. χαλεπῶς δὲ ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις φέρουσα ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ τῶν πολιτῶν ἐκπέμπει στρατιάν· ἡγεῖτο δὲ καὶ τότε Ἀρχίδαμος. ἐλθὼν δὲ ἐδῄου καὶ τῆς Ἀρκαδίας ὅσα ἐδύνατο καὶ τῆς Σκιρίτιδος καὶ πάντα ἐποίει, ὅπως, εἰ δύναιτο, ἀπαγάγοι τοὺς πολιορκοῦντας. οἱ δὲ Ἀρκάδες οὐδέν τι μᾶλλον ἐκινοῦντο, ἀλλὰ ταῦτα πάντα παρεώρων.*

22 *κατιδὼν δέ τινα λόφον ὁ Ἀρχίδαμος, δι' οὗ τὸ ἔξω σταύρωμα περιεβέβληντο οἱ Ἀρκάδες, ἐνόμισεν ἑλεῖν ἂν τοῦτον καὶ εἰ τούτου κρατήσειεν, οὐκ ἂν δύνασθαι μένειν τοὺς ὑπὸ τοῦτον πολιορκοῦντας. κύκλῳ δὲ περιάγοντος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦτο τὸ χωρίον, ὡς εἶδον οἱ προθέοντες τοῦ Ἀρχιδάμου πελτασταὶ τοὺς ἐπαρίτους ἔξω τοῦ σταυρώματος, ἐπιτίθενται αὐτοῖς, καὶ οἱ ἱππεῖς συνεμβάλλειν ἐπειρῶντο. οἱ δ' οὐκ ἐνέκλιναν, ἀλλὰ συντεταγμένοι ἡσυχίαν εἶχον. οἱ δ' αὖ πάλιν ἐνέβαλον. ἐπεὶ δὲ οὐδὲ τότε ἐνέκλιναν, ἀλλὰ καὶ ἐπῄεσαν, ἤδη οὔσης πολλῆς κραυγῆς, ἐβοήθει δὴ καὶ*

αὐτὸς ὁ Ἀρχίδαμος ἐκτραπόμενος κατὰ τὴν ἐπὶ Κρῶμνον φέρουσαν ἁμαξιτόν, εἰς δύο ἄγων, ὥσπερ ἐτύγχανεν ἔχων.
ὡς δ' ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, οἱ μὲν σὺν τῷ Ἀρχιδάμῳ κατὰ 23
κέρας, ἅτε καθ' ὁδὸν πορευόμενοι, οἱ δ' Ἀρκάδες ἀθρόοι συνασπιδοῦντες, ἐν τούτῳ οὐκέτι ἐδύναντο οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀντέχειν τῷ τῶν Ἀρκάδων πλήθει, ἀλλὰ ταχὺ μὲν ὁ Ἀρχίδαμος ἐτέτρωτο τὸν μηρὸν διαμπάξ, ταχὺ δὲ οἱ μαχόμενοι πρὸ αὐτοῦ ἀπέθνησκον, Πολυαινίδας τε καὶ Χίλων ὁ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἀρχιδάμου ἔχων, καὶ οἱ πάντες
δὲ αὐτῶν τότε ἀπέθανον οὐκ ἔλαττον τῶν τριάκοντα. ὡς 24
δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀναχωροῦντες εἰς τὴν εὐρυχωρίαν ἐξῆλθον, ἐνταῦθα δὴ Λακεδαιμόνιοι ἀντιπαρετάξαντο. καὶ μὴν οἱ Ἀρκάδες, ὥσπερ εἶχον, συντεταγμένοι ἕστασαν καὶ πλήθει μὲν ἐλείποντο, εὐθυμότερον δὲ πολὺ εἶχον ἐπεληλυθότες ἀποχωροῦσι καὶ ἄνδρας ἀπεκτονότες. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μάλα ἀθύμως εἶχον τετρωμένον μὲν ὁρῶντες τὸν Ἀρχίδαμον, ἀκηκοότες δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τεθνηκότων,
ἀνδρῶν τε ἀγαθῶν καὶ σχεδὸν τῶν ἐπιφανεστάτων. ὡς 25
δὲ πλησίον ὄντων ἀναβοήσας τις τῶν πρεσβυτέρων εἶπε· Τί δεῖ ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες, μάχεσθαι, ἀλλ' οὐ σπεισαμένους διαλυθῆναι; ἄσμενοι δὴ ἀμφότεροι ἀκούσαντες ἐσπείσαντο. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τοὺς νεκροὺς ἀνελόμενοι ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἀρκάδες ἐπαναχωρήσαντες ἔνθα τὸ πρῶτον ἤρξαντο ἐπιέναι τρόπαιον ἐστήσαντο.

Ὡς δὲ οἱ Ἀρκάδες περὶ τὸν Κρῶμνον ἦσαν, οἱ ἐκ τῆς 26
πόλεως Ἠλεῖοι πρῶτον μὲν ἰόντες ἐπὶ τὴν Πύλον περιτυγχάνουσι τοῖς Πυλίοις ἀποκεκρουμένοις ἐκ τῶν Θαλαμῶν. καὶ προσελαύνοντες οἱ ἱππεῖς τῶν Ἠλείων ὡς εἶδον αὐτούς, οὐκ ἐμέλλησαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐμβάλλουσι, καὶ τοὺς μὲν ἀποκτιννύουσιν, οἱ δέ τινες αὐτῶν καταφεύγουσιν ἐπὶ γήλοφον. ἐπεὶ μέντοι ἦλθον οἱ πεζοί, ἐκκόπτουσι καὶ τοὺς ἐπὶ τῷ λόφῳ καὶ τοὺς μὲν αὐτοῦ ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ καὶ ζῶντας ἔλαβον ἐγγὺς διακοσίων. καὶ ὅσοι μὲν ξένοι ἦσαν αὐτῶν, ἀπέδοντο, ὅσοι δὲ φυγάδες, ἀπέσφαττον. μετὰ δὲ ταῦτα τούς τε Πυλίους, ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ἐβοήθει, σὺν αὐτῷ τῷ χωρίῳ αἱροῦσι καὶ τοὺς Μαργανέας ἀναλαμ-
βάνουσι. καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὕστερον αὖ ἐλθόντες 27

νυκτὸς ἐπὶ τὸν Κρῶμνον ἐπικρατοῦσι τοῦ σταυρώματος τοῦ κατὰ τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς πολιορκουμένους τῶν Λακεδαιμονίων εὐθὺς ἐξεκάλουν. ὅσοι μὲν οὖν ἐγγύτατά τε ἐτύγχανον ὄντες καὶ ὠξυλάβησαν, ἐξῆλθον· ὁπόσους δὲ ἔφθασαν πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων συμβοηθήσαντες, ἀπεκλείσθησαν ἔνδον καὶ ληφθέντες διενεμήθησαν· καὶ ἓν μὲν μέρος ἔλαβον Ἀργεῖοι, ἓν δὲ Θηβαῖοι, ἓν δὲ Ἀρκάδες, ἓν δὲ Μεσσήνιοι. οἱ δὲ σύμπαντες ληφθέντες Σπαρτιατῶν τε καὶ περιοίκων πλείονες τῶν ἑκατὸν ἐγένοντο.

28 Ἐπεί γε μὴν οἱ Ἀρκάδες ἐσχόλασαν ἀπὸ τοῦ Κρώμνου, πάλιν δὴ περὶ τοὺς Ἠλείους εἶχον καὶ τήν τε Ὀλυμπίαν ἐρρωμενέστερον ἐφρούρουν, καὶ ἐπιόντος Ὀλυμπιακοῦ ἔτους παρεσκευάζοντο ποιεῖν τὰ Ὀλύμπια σὺν Πισάταις τοῖς πρώτοις φάσκουσι προστῆναι τοῦ ἱεροῦ. ἐπεὶ δὲ ὅ τε μὴν ἧκεν, ἐν ᾧ τὰ Ὀλύμπια γίγνεται, αἵ τε ἡμέραι, ἐν αἷς ἡ πανήγυρις ἀθροίζεται, ἐνταῦθα δὴ οἱ Ἠλεῖοι ἐκ τοῦ φανεροῦ συσκευασάμενοι καὶ παρακαλέσαντες Ἀχαιοὺς
29 ἐπορεύοντο τὴν Ὀλυμπιακὴν ὁδόν. οἱ δὲ Ἀρκάδες ἐκείνους μὲν οὐκ ἄν ποτε ᾤοντο ἐλθεῖν ἐπὶ σφᾶς, αὐτοὶ δὲ σὺν Πισάταις διετίθεσαν τὴν πανήγυριν. καὶ τὴν μὲν ἱπποδρομίαν ἤδη ἐπεποιήκεσαν καὶ τὰ δρομικὰ τοῦ πεντάθλου· οἱ δ' εἰς πάλην ἀφικόμενοι οὐκέτι ἐν τῷ δρόμῳ, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ δρόμου καὶ τοῦ βωμοῦ ἐπάλαιον. οἱ γὰρ Ἠλεῖοι σὺν τοῖς ὅπλοις παρῆσαν ἤδη εἰς τὸ τέμενος. οἱ δὲ Ἀρκάδες πορρωτέρω μὲν οὐκ ἀπήντησαν, ἐπὶ δὲ τοῦ Κλαδάου ποταμοῦ παρετάξαντο, ὃς παρὰ τὴν Ἄλτιν καταρρέων εἰς τὸν Ἀλφειὸν ἐμβάλλει. καὶ σύμμαχοι δὲ παρῆσαν αὐτοῖς, ὁπλῖται μὲν Ἀργείων εἰς δισχιλίους, Ἀθηναίων δὲ ἱππεῖς
30 περὶ τετρακοσίους. καὶ μὴν οἱ Ἠλεῖοι τἀπὶ θάτερα τοῦ ποταμοῦ παρετάξαντο, σφαγιασάμενοι δὲ εὐθὺς ἐχώρουν. καὶ τὸν πρόσθεν χρόνον εἰς τὰ πολεμικὰ καταφρονούμενοι μὲν ὑπ' Ἀρκάδων καὶ Ἀργείων, καταφρονούμενοι δὲ ὑπ' Ἀχαιῶν καὶ Ἀθηναίων ὅμως ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῶν μὲν συμμάχων ὡς ἀλκιμώτατοι ὄντες ἡγοῦντο, τοὺς δ' Ἀρκάδας, τούτοις γὰρ πρώτοις συνέβαλον, καὶ εὐθὺς ἐτρέψαντο καὶ ἐπιβοηθήσαντας δὲ τοὺς Ἀργείους δεξάμενοι καὶ τούτων
31 ἐκράτησαν. ἐπεὶ μέντοι κατεδίωξαν εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ

βουλευτηρίου καὶ τοῦ τῆς Ἑστίας ἱεροῦ καὶ τοῦ πρὸς ταῦτα προσήκοντος θεάτρου, ἐμάχοντο μὲν οὐδὲν ἧττον καὶ ἐώθουν πρὸς τὸν βωμόν, ἀπὸ μέντοι τῶν στοῶν τε καὶ τοῦ βουλευτηρίου καὶ τοῦ μεγάλου ναοῦ βαλλόμενοι καὶ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μαχόμενοι ἀποθνήσκουσιν ἄλλοι τε τῶν Ἠλείων καὶ αὐτὸς ὁ τῶν τριακοσίων ἄρχων Στρατόλας. τούτων δὲ πραχθέντων ἀπεχώρησαν εἰς τὸ αὑτῶν στρατόπεδον.
οἱ μέντοι Ἀρκάδες καὶ οἱ μετ' αὐτῶν οὕτως ἐπεφόβηντο 32
τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, ὥστε οὐδ' ἀνεπαύσαντο τῆς νυκτός, ἐκκόπτοντες τὰ διαπεπονημένα σκηνώματα καὶ ἀποσταυροῦντες. οἱ δ' αὖ Ἠλεῖοι ἐπεὶ τῇ ὑστεραίᾳ προσιόντες εἶδον καρτερὸν τὸ τεῖχος καὶ ἐπὶ τῶν ναῶν πολλοὺς ἀναβεβηκότας, ἀπῆλθον εἰς τὸ ἄστυ, τοιοῦτοι γενόμενοι οἵους τὴν ἀρετὴν θεὸς μὲν ἂν ἐμπνεύσας δύναιτο καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἀποδεῖξαι, ἄνθρωποι δὲ οὐδ' ἂν ἐν πολλῷ χρόνῳ τοὺς μὴ ὄντας ἀλκίμους ποιήσειαν.

Χρωμένων δὲ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι τῶν ἐν τοῖς Ἀρκάσιν 33
ἀρχόντων καὶ ἀπὸ τούτων τοὺς ἐπαρίτους τρεφόντων, πρῶτοι Μαντινεῖς ἀπεψηφίσαντο μὴ χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς χρήμασι. καὶ αὐτοὶ τὸ γιγνόμενον μέρος εἰς τοὺς ἐπαρίτους ἐκ τῆς πόλεως ἐκπορίσαντες ἀπέπεμψαν τοῖς ἄρχουσιν. οἱ δὲ ἄρχοντες φάσκοντες αὐτοὺς λυμαίνεσθαι τὸ Ἀρκαδικὸν ἀνεκαλοῦντο εἰς τοὺς μυρίους τοὺς προστάτας αὐτῶν· καὶ ἐπεὶ οὐχ ὑπήκουον, κατεδίκασαν αὐτῶν καὶ τοὺς ἐπαρίτους ἔπεμπον ὡς ἄξοντας τοὺς κατακεκριμένους. οἱ μὲν οὖν Μαντινεῖς κλείσαντες τὰς πύλας οὐκ
ἐδέχοντο αὐτοὺς εἴσω. ἐκ δὲ τούτου τάχα δὴ καὶ ἄλλοι 34
τινὲς ἔλεγον ἐν τοῖς μυρίοις, ὡς οὐ χρὴ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι χρῆσθαι οὐδὲ καταλιπεῖν εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον τοῖς παισὶν ἔγκλημα τοῦτο πρὸς τοὺς θεούς. ὡς δὲ καὶ ἐν τῷ κοινῷ ἀπέδοξε μηκέτι χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς χρήμασι, ταχὺ δὴ οἱ μὲν οὐκ ἂν δυνάμενοι ἄνευ μισθοῦ τῶν ἐπαρίτων εἶναι διεχέοντο, οἱ δὲ δυνάμενοι παρακελευσάμενοι αὑτοῖς καθίσταντο εἰς τοὺς ἐπαρίτους, ὅπως μὴ αὐτοὶ ἐπ' ἐκείνοις, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐπὶ σφίσιν εἶεν. γνόντες δὲ οἱ τῶν ἀρχόντων διακεχειρικότες τὰ ἱερὰ χρήματα, ὅτι εἰ δώσοιεν εὐθύνας, κινδυνεύσοιεν ἀπολέσθαι, πέμπουσιν εἰς

Θήβας καὶ διδάσκουσι τοὺς Θηβαίους, ὡς εἰ μὴ στρατεύ-
35 σοιεν, κινδυνεύσοιεν οἱ Ἀρκάδες πάλιν λακωνίσαι. καὶ οἱ
μὲν παρεσκευάζοντο ὡς στρατευσόμενοι· οἱ δὲ τὰ κράτιστα
τῇ Πελοποννήσῳ βουλευόμενοι ἔπεισαν τὸ κοινὸν Ἀρκάδων
πέμψαντας πρέσβεις εἰπεῖν τοῖς Θηβαίοις μὴ ἰέναι σὺν
ὅπλοις εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, εἰ μή τι καλοῖεν. καὶ ἅμα μὲν
ταῦτα πρὸς τοὺς Θηβαίους ἔλεγον, ἅμα δὲ ἐλογίζοντο, ὅτι
πολέμου οὐδὲν δέοιντο. τοῦ τε γὰρ ἱεροῦ τοῦ Διὸς προε-
στάναι οὐδὲν προσδεῖσθαι ἐνόμιζον, ἀλλ' ἀποδιδόντες ἂν
καὶ δικαιότερα καὶ ὁσιώτερα ποιεῖν, καὶ τῷ θεῷ οἴεσθαι
μᾶλλον ἂν οὕτω χαρίζεσθαι. βουλομένων δὲ ταῦτα καὶ
τῶν Ἠλείων, ἔδοξεν ἀμφοτέροις εἰρήνην ποιήσασθαι· καὶ
ἐγένοντο σπονδαί.

36 Γενομένων δὲ τῶν ὅρκων καὶ ὀμοσάντων τῶν τε ἄλλων
ἁπάντων καὶ Τεγεατῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Θηβαίου, ὃς ἐτύγ-
χανεν ἐν Τεγέᾳ ἔχων τριακοσίους ὁπλίτας τῶν Βοιωτῶν,
οἱ μὲν Ἀρκάδες ἐν τῇ Τεγέᾳ αὐτοῦ ἐπικαταμείναντες ἐδει-
πνοποιοῦντό τε καὶ εὐθυμοῦντο καὶ σπονδὰς καὶ παιᾶνας
ὡς εἰρήνης γεγενημένης ἐποιοῦντο, ὁ δὲ Θηβαῖος καὶ τῶν
ἀρχόντων οἱ φοβούμενοι τὰς εὐθύνας σύν τε τοῖς Βοιω-
τοῖς καὶ τοῖς ὁμογνώμοσι τῶν ἐπαρίτων κλείσαντες τὰς
πύλας τοῦ τῶν Τεγεατῶν τείχους, πέμποντες ἐπὶ τοὺς
σκηνοῦντας συνελάμβανον τοὺς βελτίστους. ἅτε δὲ ἐκ πα-
σῶν τῶν πόλεων παρόντων τῶν Ἀρκάδων καὶ πάντων εἰρή-
νην βουλομένων ἔχειν, πολλοὺς ἔδει τοὺς συλλαμβανομέ-
νους εἶναι· ὥστε ταχὺ μὲν αὐτοῖς τὸ δεσμωτήριον μεστὸν
37 ἦν, ταχὺ δὲ ἡ δημοσία οἰκία. ὡς δὲ πολλοὶ οἱ εἰργμένοι
ἦσαν, πολλοὶ δὲ κατὰ τοῦ τείχους ἐκπεπηδηκότες, ἦσαν
δ' οἳ καὶ διὰ τῶν πυλῶν ἀφεῖντο· οὐδεὶς γὰρ οὐδενὶ ὠρ-
γίζετο, ὅστις μὴ ᾤετο ἀπολεῖσθαι· ἀπορῆσαι δὴ μάλιστα
ἐποίησε τόν τε Θηβαῖον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ταῦτα πράτ-
τοντας ὅτι Μαντινέας, οὓς μάλιστα ἐβούλοντο λαβεῖν, ὀλί-
γους τινὰς πάνυ εἶχον· διὰ γὰρ τὸ ἐγγὺς τὴν πόλιν εἶναι
38 σχεδὸν πάντες ᾤχοντο οἴκαδε. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο καὶ
τὰ πεπραγμένα ἐπύθοντο οἱ Μαντινεῖς, εὐθὺς πέμποντες
εἴς τε τὰς ἄλλας Ἀρκαδικὰς πόλεις προηγόρευον ἐν τοῖς
ὅπλοις εἶναι καὶ φυλάττειν τὰς παρόδους, καὶ αὐτοὶ δὲ

οὕτως ἐποίουν καὶ ἅμα πέμψαντες εἰς τὴν Τεγέαν ἀπῄτουν
ὅσους ἔχοιεν ἄνδρας Μαντινέων· καὶ τῶν ἄλλων δὲ Ἀρκά-
δων οὐδένα ἀξιοῦν ἔφασαν οὔτε δεδέσθαι οὔτε ἀποθνήσκειν
πρὸ δίκης. εἰ δὲ καί τινες ἐπαιτιῷντο, ἔλεγον ἐπαγγέλ-
λοντες, ὅτι ἡ τῶν Μαντινέων πόλις ἐγγυῷτο ἦ μὴν παρέξειν
εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκάδων ὁπόσους τις προσκαλοῖτο.
ἀκούων οὖν ὁ Θηβαῖος ἠπόρει τε, ὅ,τι χρήσαιτο τῷ πράγ- 39
ματι, καὶ ἀφίησι πάντας τοὺς ἄνδρας. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συγ-
καλέσας τῶν Ἀρκάδων ὁπόσοι γε δὴ συνελθεῖν ἠθέλησαν
ἀπελογεῖτο, ὡς ἐξαπατηθείη. ἀκοῦσαι γὰρ ἔφη, ὡς Λακε-
δαιμόνιοί τε εἶεν σὺν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τοῖς ὁρίοις προδι-
δόναι τε μέλλοιεν αὐτοῖς τὴν Τεγέαν τῶν Ἀρκάδων τινές.
οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐκεῖνον μέν, καίπερ γιγνώσκοντες, ὅτι
ἐψεύδετο περὶ σφῶν, ἀφίεσαν· πέμψαντες δ' εἰς Θήβας
πρέσβεις κατηγόρουν αὐτοῦ ὡς δεῖν ἀποθανεῖν. τὸν δ' 40
Ἐπαμεινώνδαν ἔφασαν, καὶ γὰρ στρατηγῶν τότε ἐτύγχανε,
λέγειν, ὡς πολὺ ὀρθότερον ποιήσειεν, ὅτε συνελάμβανε
τοὺς ἄνδρας ἢ ὅτε ἀφῆκε. τὸ γὰρ ἡμῶν δι' ὑμᾶς εἰς πό-
λεμον καταστάντων ὑμᾶς ἄνευ τῆς ἡμετέρας γνώμης εἰρή-
νην ποιεῖσθαι πῶς οὐκ ἂν δικαίως προδοσίαν τις ὑμῶν
τοῦτο κατηγοροίη; εὖ δ' ἴστε, ἔφη, ὅτι ἡμεῖς καὶ στρατευ-
σόμεθα εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ σὺν τοῖς τὰ ἡμέτερα φρο-
νοῦσι πολεμήσομεν.

Ὡς δὲ ταῦτα ἀπηγγέλθη πρός τε τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκά- 5
δων καὶ κατὰ πόλεις, ἐκ τούτου ἀνελογίζοντο Μαντινεῖς τε
καὶ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων οἱ κηδόμενοι τῆς Πελοποννήσου,
ὡσαύτως δὲ καὶ Ἠλεῖοι καὶ Ἀχαιοί, ὅτι οἱ Θηβαῖοι δῆλοι
εἶεν βουλόμενοι ὡς ἀσθενεστάτην τὴν Πελοπόννησον εἶναι,
ὅπως ὡς ῥᾷστα αὐτὴν καταδουλώσαιντο. τί γὰρ δὴ πο- 2
λεμεῖν ἡμᾶς βούλονται ἢ ἵνα ἡμεῖς μὲν ἀλλήλους κακῶς
ποιῶμεν, ἐκείνων δ' ἀμφότεροι δεώμεθα; ἢ τί λεγόντων
ἡμῶν, ὅτι οὐ δεόμεθα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι, παρασκευά-
ζονται ὡς ἐξιόντες; οὐ δῆλον, ὡς ἐπὶ τῷ κακόν τι ἐργά-
ζεσθαι ἡμᾶς στρατεύειν παρασκευάζονται; ἔπεμπον δὲ 3
καὶ Ἀθήναζε βοηθεῖν κελεύοντες· ἐπορεύθησαν δὲ καὶ εἰς
Λακεδαίμονα πρέσβεις ἀπὸ τῶν ἐπαρίτων παρακαλοῦντες
Λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο κοινῇ διακωλύειν, ἄν τινες

ἴωσι καταδουλωσόμενοι τὴν Πελοπόννησον. περὶ μέντοι ἡγεμονίας αὐτόθεν διεπράττοντο, ὅπως ἐν τῇ ἑαυτῶν ἕκαστοι ἡγήσοιντο.

4 *Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, Ἐπαμεινώνδας ἐξῄει Βοιωτοὺς ἔχων πάντας καὶ Εὐβοέας καὶ Θετταλῶν πολλοὺς παρά τε Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐναντίων αὐτῷ. Φωκεῖς μέντοι οὐκ ἠκολούθουν λέγοντες, ὅτι συνθῆκαι σφίσιν αὐτοῖς εἶεν, εἴ τις ἐπὶ Θήβας ἴοι, βοηθεῖν· ἐπ' ἄλλους δὲ*
5 *στρατεύειν οὐκ εἶναι ἐν ταῖς συνθήκαις. ὁ μέντοι Ἐπαμεινώνδας ἐλογίζετο καὶ ἐν Πελοποννήσῳ σφίσιν ὑπάρχειν Ἀργείους τε καὶ Μεσσηνίους καὶ Ἀρκάδων τοὺς τὰ σφέτερα φρονοῦντας. ἦσαν δ' οὗτοι Τεγεᾶται καὶ Μεγαλοπολῖται καὶ Ἀσεᾶται καὶ Παλλαντιεῖς καὶ εἴ τινες δὴ πόλεις διὰ τὸ μικραί τε εἶναι καὶ ἐν μέσαις ταύταις οἰκεῖν ἠναγ-*
6 *κάζοντο. ἐξῆλθε μὲν δὴ ὁ Ἐπαμεινώνδας διὰ ταχέων· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν Νεμέᾳ, ἐνταῦθα διέτριβεν, ἐλπίζων τοὺς Ἀθηναίους παριόντας λήψεσθαι καὶ λογιζόμενος μέγα ἂν τοῦτο γενέσθαι τοῖς μὲν σφετέροις συμμάχοις εἰς τὸ ἐπιρρῶσαι αὐτούς, τοῖς δὲ ἐναντίοις εἰς τὸ εἰς ἀθυμίαν ἐμπεσεῖν, ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, πᾶν ἀγαθὸν εἶναι Θηβαίοις*
7 *ὅ,τι ἐλαττοῖντο Ἀθηναῖοι. ἐν δὲ τῇ διατριβῇ αὐτοῦ ταύτῃ συνῄεσαν πάντες οἱ ὁμοφρονοῦντες εἰς τὴν Μαντίνειαν. ἐπεὶ μέντοι ὁ Ἐπαμεινώνδας ἤκουσε τοὺς Ἀθηναίους τὸ μὲν κατὰ γῆν πορεύεσθαι ἀπεγνωκέναι, κατὰ θάλατταν δὲ παρασκευάζεσθαι ὡς διὰ Λακεδαίμονος βοηθήσοντας τοῖς Ἀρκάσιν, οὕτω δὴ ἀφορμήσας ἐκ τῆς Νεμέας ἀφικνεῖται*
8 *εἰς τὴν Τεγέαν. εὐτυχῆ μὲν οὖν οὐκ ἂν ἔγωγε φήσαιμι τὴν στρατηγίαν αὐτῷ γενέσθαι· ὅσα μέντοι προνοίας ἔργα καὶ τόλμης ἐστίν, οὐδέν μοι δοκεῖ ἀνὴρ ἐλλιπεῖν. πρῶτον μὲν γὰρ ἔγωγε ἐπαινῶ αὐτοῦ ὅτι τὸ στρατόπεδον ἐν τῷ τείχει τῶν Τεγεατῶν ἐποιήσατο, ἔνθ' ἐν ἀσφαλεστέρῳ τε ἦν ἢ εἰ ἔξω ἐστρατοπεδεύετο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐν ἀδηλοτέρῳ ὅ,τι πράττοιτο. καὶ παρασκευάζεσθαι δέ, εἴ του ἐδεῖτο, ἐν τῇ πόλει ὄντι εὐπορώτερον ἦν. τῶν δ' ἑτέρων ἔξω στρατευομένων ἐξῆν ὁρᾶν, εἴτε τι ὀρθῶς ἐπράττετο εἴτε τι ἡμάρτανον. καὶ μὴν οἰόμενος κρείττων τῶν ἀντιπάλων εἶναι, ὁπότε ὁρῴη χωρίοις πλεονεκτοῦντας αὐτούς,*

οὐκ ἐξήγετο ἐπιτίθεσθαι. ὁρῶν δὲ οὔτε πόλιν αὐτῷ προσ- 9
χωροῦσαν οὐδεμίαν τόν τε χρόνον προβαίνοντα ἐνόμισε
πρακτέον τι εἶναι· εἰ δὲ μή, ἀντὶ τῆς πρόσθεν εὐκλείας
πολλὴν ἀδοξίαν προσεδέχετο. ἐπεὶ οὖν κατεμάνθανε περὶ
μὲν τὴν Μαντίνειαν τοὺς ἀντιπάλους πεφυλαγμένους, με-
ταπεμπομένους δὲ Ἀγησίλαόν τε καὶ πάντας τοὺς Λακε-
δαιμονίους καὶ ᾔσθετο ἐξεστρατευμένον τὸν Ἀγησίλαον καὶ
ὄντα ἤδη ἐν τῇ Πελλήνῃ, δειπνοποιήσασθαι παραγγείλας
ἡγεῖτο τῷ στρατεύματι εὐθὺς ἐπὶ Σπάρτην. καὶ εἰ μὴ 10
Κρὴς θείᾳ τινὶ μοίρᾳ προσελθὼν ἐξήγγειλε τῷ Ἀγησιλάῳ
προσιὸν τὸ στράτευμα, ἔλαβεν ἂν τὴν πόλιν ὥσπερ νεοτ-
τιὰν παντάπασιν ἔρημον τῶν ἀμυνουμένων. ἐπεὶ μέντοι
προπυθόμενος ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἔφθη εἰς τὴν πόλιν
ἀπελθών, διαταξάμενοι οἱ Σπαρτιᾶται ἐφύλαττον, καὶ
μάλα ὀλίγοι ὄντες· οἵ τε γὰρ ἱππεῖς αὐτοῖς πάντες ἐν
Ἀρκαδίᾳ ἀπῆσαν καὶ τὸ ξενικὸν καὶ τῶν λόχων δώδεκα
ὄντων οἱ τρεῖς. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο Ἐπαμεινώνδας ἐν τῇ πόλει 11
τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπου μὲν ἔμελλον ἔν τε ἰσοπέδῳ μαχεῖ-
σθαι καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν βληθήσεσθαι, οὐκ εἰσῄει ταύτῃ,
οὐδ' ὅπου γε μηδὲν πλέονες μαχεῖσθαι τῶν ὀλίγων πολλοὶ
ὄντες· ἔνθεν δὲ πλεονεκτεῖν ἂν ἐνόμιζε, τοῦτο λαβὼν τὸ
χωρίον κατέβαινε καὶ οὐκ ἀνέβαινεν εἰς τὴν πόλιν. τό γε 12
μὴν ἐντεῦθεν γενόμενον ἔξεστι μὲν τὸ θεῖον αἰτιᾶσθαι,
ἔξεστι δὲ λέγειν, ὡς τοῖς ἀπονενοημένοις οὐδεὶς ἂν ὑπο-
σταίη. ἐπεὶ γὰρ ἡγεῖτο Ἀρχίδαμος οὐδὲ ἑκατὸν ἔχων ἄν-
δρας καὶ διαβὰς ὅπερ ἐδόκει τι ἔχειν κώλυμα ἐπορεύετο
πρὸς ὄρθιον ἐπὶ τοὺς ἀντιπάλους, ἐνταῦθα δὴ οἱ πῦρ
πνέοντες, οἱ νενικηκότες τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ τῷ παντὶ
πλέονες καὶ προσέτι ὑπερδέξια χωρία ἔχοντες οὐκ ἐδέξαντο
τοὺς περὶ τὸν Ἀρχίδαμον, ἀλλ' ἐγκλίνουσι. καὶ οἱ μὲν 13
πρῶτοι τῶν Ἐπαμεινώνδα ἀποθνήσκουσιν· ἐπεὶ μέντοι
ἀγαλλόμενοι τῇ νίκῃ ἐδίωξαν οἱ ἔνδοθεν πορρωτέρω τοῦ
καιροῦ, οὗτοι αὖ ἀποθνήσκουσι· περιεγέγραπτο γάρ, ὡς
ἔοικεν, ὑπὸ τοῦ θείου, μέχρι ὅσου νίκη ἐδέδοτο αὐτοῖς.
καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος τρόπαιόν τε ἵστατο ἔνθα ἐπε-
κράτησε καὶ τοὺς ἐνταῦθα πεσόντας τῶν πολεμίων ὑπο-
σπόνδους ἀπεδίδου. ὁ δ' Ἐπαμεινώνδας λογιζόμενος, ὅτι 14
βοηθήσοιεν οἱ Ἀρκάδες εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἐκείνοις μὲν
οὐκ ἐβούλετο καὶ πᾶσι Λακεδαιμονίοις ὁμοῦ γενομένοις
μάχεσθαι, ἄλλως τε καὶ εὐτυχηκόσι, τῶν δὲ ἀποτετυχη-

κόπων· πάλιν δὲ πορευθεὶς ὡς ἐδύνατο τάχιστα εἰς τὴν Τεγέαν τοὺς μὲν ὁπλίτας ἀνέπαυσε, τοὺς δ' ἱππέας ἔπεμψεν εἰς τὴν Μαντίνειαν, δεηθεὶς αὐτῶν προσκαρτερῆσαι καὶ διδάσκων, ὡς πάντα μὲν εἰκὸς ἔξω εἶναι τὰ τῶν Μαντινέων βοσκήματα, πάντας δὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἄλλως τε

15 καὶ σίτου συγκομιδῆς οὔσης. καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἱππεῖς ὁρμηθέντες ἐξ Ἐλευσῖνος ἐδειπνοποιήσαντο μὲν ἐν Ἰσθμῷ, διελθόντες δὲ τὰς Κλεωνὰς ἐτύγχανον προσιόντες εἰς τὴν Μαντίνειαν καὶ καταστρατοπεδευσάμενοι ἐντὸς τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. ἐπεὶ δὲ δῆλοι ἦσαν προσελαύνοντες οἱ πολέμιοι, ἐδέοντο οἱ Μαντινεῖς τῶν Ἀθηναίων ἱππέων βοηθῆσαι, εἴ τι δύναιντο· ἔξω γὰρ εἶναι καὶ τὰ βοσκήματα πάντα καὶ τοὺς ἐργάτας, πολλοὺς δὲ καὶ παῖδας καὶ γεραιτέρους τῶν ἐλευθέρων. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβοηθοῦσιν, ἔτι ὄντες ἀνάριστοι

16 καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι. ἐνταῦθα δὴ τούτων αὖ τὴν ἀρετὴν τίς οὐκ ἂν ἀγασθείη; οἳ καὶ πολὺ πλείονας ὁρῶντες τοὺς πολεμίους, καὶ ἐν Κορίνθῳ δυστυχήματος γεγενημένου τοῖς ἱππεῦσιν, οὐδὲν τούτων ἐπελογίσαντο οὐδ' ὅτι καὶ Θηβαίοις καὶ Θετταλοῖς τοῖς κρατίστοις ἱππεῦσιν εἶναι δοκοῦσιν ἔμελλον μάχεσθαι, ἀλλ' αἰσχυνόμενοι, εἰ παρόντες μηδὲν ὠφελήσειαν τοὺς συμμάχους, ὡς εἶδον τάχιστα τοὺς πολεμίους, συνέρραξαν, ἐρῶντες ἀνασώσασθαι τὴν πα-

17 τρῴαν δόξαν. καὶ μαχόμενοι αἴτιοι μὲν ἐγένοντο τὰ ἔξω πάντα σωθῆναι τοῖς Μαντινεῦσιν, αὐτῶν δὲ ἀπέθανον ἄνδρες ἀγαθοί, καὶ ἀπέκτειναν δὲ δῆλον ὅτι τοιούτους· οὐδὲν γὰρ οὕτως βραχὺ ὅπλον ἑκάτεροι εἶχον, ᾧ οὐκ ἐξικνοῦντο ἀλλήλων. καὶ τοὺς μὲν φιλίους νεκροὺς οὐ προήκαντο, τῶν δὲ πολεμίων ἦν οὓς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν.

18 ὁ δ' αὖ Ἐπαμεινώνδας ἐνθυμούμενος, ὅτι ὀλίγων μὲν ἡμερῶν ἀνάγκη ἔσοιτο ἀπιέναι διὰ τὸ ἐξήκειν τῇ στρατείᾳ τὸν χρόνον, εἰ δὲ καταλείψοι ἐρήμους οἷς ἦλθε σύμμαχος, ἐκεῖνοι πολιορκήσοιντο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, αὐτὸς δὲ λελυμασμένος τῇ ἑαυτοῦ δόξῃ παντάπασιν ἔσοιτο, ἡττημένος μὲν ἐν Λακεδαίμονι σὺν πολλῷ ὁπλιτικῷ ὑπ' ὀλίγων, ἡττημένος δὲ ἐν Μαντινείᾳ ἱππομαχίᾳ, αἴτιος δὲ γεγενημένος διὰ τὴν εἰς Πελοπόννησον στρατείαν τοῦ συνεστάναι Λακεδαιμονίους καὶ Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιοὺς καὶ Ἠλείους καὶ Ἀθηναίους· ὥστε οὐκ ἐδόκει αὐτῷ δυνατὸν εἶναι ἀμαχεὶ παρελθεῖν λογιζομένῳ, ὅτι εἰ μὲν νικῴη, πάντα ταῦτα

ἀναλύσοιτο· εἰ δὲ ἀποθάνοι, καλὴν τὴν τελευτὴν ἡγήσατο
ἔσεσθαι πειρωμένῳ τῇ πατρίδι ἀρχὴν Πελοποννήσου κατα-
λιπεῖν. τὸ μὲν οὖν αὐτὸν τοιαῦτα διανοεῖσθαι οὐ πάνυ 19
μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι· φιλοτίμων γὰρ ἀνδρῶν τὰ
τοιαῦτα διανοήματα· τὸ μέντοι τὸ στράτευμα παρεσκευα-
κέναι ὡς πόνον τε μηδένα ἀποκάμνειν μήτε νυκτὸς μήτε
ἡμέρας κινδύνου τε μηδενὸς ἀφίστασθαι σπάνιά τε τὰ
ἐπιτήδεια ἔχοντας ὅμως πείθεσθαι ἐθέλειν, ταῦτά μοι
δοκεῖ θαυμαστότερα εἶναι. καὶ γὰρ ὅτε τὸ τελευταῖον 20
παρήγγειλεν αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι ὡς μάχης ἐσομένης,
προθύμως μὲν ἐλευκοῦντο οἱ ἱππεῖς τὰ κράνη κελεύοντος
ἐκείνου, ἐπεγράφοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀρκάδων ὁπλῖται
ῥόπαλα, ὡς Θηβαῖοι ὄντες, πάντες δὲ ἠκονῶντο καὶ λόγχας
καὶ μαχαίρας καὶ ἐλαμπρύνοντο τὰς ἀσπίδας. ἐπεὶ μέντοι 21
οὕτω παρεσκευασμένους ἐξήγαγεν, ἄξιον αὖ κατανοῆσαι ἃ
ἐποίησε. πρῶτον μὲν γάρ, ὥσπερ εἰκός, συνετάττετο.
τοῦτο δὲ πράττων σαφηνίζειν ἐδόκει, ὅτι εἰς μάχην παρε-
σκευάζετο· ἐπεί γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῷ τὸ στράτευμα ὡς
ἐβούλετο, τὴν μὲν συντομωτάτην πρὸς τοὺς πολεμίους οὐκ
ἦγε, πρὸς δὲ τὰ πρὸς ἑσπέραν ὄρη καὶ ἀντιπέραν τῆς
Τεγέας ἡγεῖτο· ὥστε δόξαν παρεῖχε τοῖς πολεμίοις μὴ
ποιήσεσθαι μάχην ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ γὰρ δὴ ὡς πρὸς 22
τῷ ὄρει ἐγένετο, ἐπεὶ ἐξετάθη αὐτῷ ἡ φάλαγξ, ὑπὸ τοῖς
ὑψηλοῖς ἔθετο τὰ ὅπλα, ὥστε εἰκάσθη στρατοπεδευομένῳ.
τοῦτο δὲ ποιήσας ἔλυσε μὲν τῶν πλείστων πολεμίων τὴν
ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς μάχην παρασκευήν, ἔλυσε δὲ τὴν ἐν
ταῖς συντάξεσιν. ἐπεί γε μὴν παραγαγὼν τοὺς ἐπὶ κέρως
πορευομένους λόχους εἰς μέτωπον ἰσχυρὸν ἐποιήσατο τὸ
περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον, τότε δὴ ἀναλαβεῖν παραγγείλας τὰ
ὅπλα ἡγεῖτο· οἱ δ' ἠκολούθουν. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς εἶδον
παρὰ δόξαν ἐπιόντας, οὐδεὶς αὐτῶν ἡσυχίαν ἔχειν ἠδύ-
νατο, ἀλλ' οἱ μὲν ἔθεον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρετάττοντο,
οἱ δὲ ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο, πάντες
δὲ πεισομένοις τι μᾶλλον ἢ ποιήσουσιν ἐῴκεσαν. ὁ δὲ τὸ 23
στράτευμα ἀντίπρῳρον ὥσπερ τριήρη προσῆγε, νομίζων,
ὅπῃ ἐμβαλὼν διακόψειε, διαφθερεῖν ὅλον τὸ τῶν ἐναντίων
στράτευμα· καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰσχυροτάτῳ παρεσκευάζετο
ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόρρω ἀπέστησεν, εἰ-
δώς, ὅτι ἡττηθὲν ἀθυμίαν ἂν παράσχοι τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ,
ῥώμην δὲ τοῖς πολεμίοις. καὶ μὴν τοὺς ἱππέας οἱ μὲν

πολέμιοι ἀντιπαρετάξαντο ὥσπερ ὁπλιτῶν φάλαγγα βάθος
24 *ἐφεξῆς καὶ ἔρημον πεζῶν ἁμίππων· ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας*
αὖ καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποιήσατο καὶ ἁμίπ-
πους πεζοὺς συνέταξαν αὐτοῖς, νομίζων τὸ ἱππικὸν ἐπεὶ
διακόψειεν, ὅλον τὸ ἀντίπαλον νενικηκὼς ἔσεσθαι· μάλα
γὰρ χαλεπὸν εὑρεῖν τοὺς ἐθελήσοντας μένειν, ἐπειδάν τινας
φεύγοντας τῶν ἑαυτῶν ὁρῶσι· καὶ ὅπως μὴ ἐπιβοηθῶσιν
οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου κέρατος ἐπὶ τὸ ἐχόμενον,
κατέστησεν ἐπὶ γηλόφων τινῶν ἐναντίους αὐτοῖς καὶ ἱπ-
πέας καὶ ὁπλίτας, φόβον βουλόμενος καὶ τούτοις παρέχειν,
ὡς εἰ βοηθήσοιεν, ὄπισθεν οὗτοι ἐπικείσοιντο αὐτοῖς. τὴν
μὲν δὴ συμβολὴν οὕτως ἐποιήσατο καὶ οὐκ ἐψεύσθη τῆς
ἐλπίδος· κρατήσας γὰρ ᾗ προσέβαλεν ὅλον ἐποίησε φεύ-
25 *γειν τὸ τῶν ἐναντίων. ἐπεί γε μὴν ἐκεῖνος ἔπεσεν, οἱ λοι-*
ποὶ οὐδὲ τῇ νίκῃ ὀρθῶς ἔτι ἐδυνάσθησαν χρήσασθαι, ἀλλὰ
φυγούσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος οὐδένα ἀπέ-
κτειναν οἱ ὁπλῖται οὐδὲ προῆλθον ἐκ τοῦ χωρίου, ἔνθα ἡ
συμβολὴ ἐγένετο· φυγόντων δ᾽ αὐτοῖς καὶ τῶν ἱππέων,
ἀπέκτειναν μὲν οὐδ᾽ οἱ ἱππεῖς διώκοντες οὔτε ἱππέας οὐθ᾽
ὁπλίτας, ὥσπερ δὲ ἡττώμενοι πεφοβημένως διὰ τῶν φευ-
γόντων πολεμίων διέπεσον. καὶ μὴν οἱ ἅμιπποι καὶ οἱ
πελτασταὶ συννενικηκότες τοῖς ἱππεῦσιν ἀφίκοντο μὲν ἐπὶ
τοῦ εὐωνύμου, ὡς κρατοῦντες, ἐκεῖ δ᾽ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων
οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπέθανον.

26 *Τούτων δὲ πραχθέντων τοὐναντίον ἐγεγένητο οὗ ἐνό-*
μισαν πάντες ἄνθρωποι ἔσεσθαι. συνεληλυθυίας γὰρ σχε-
δὸν ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντιτεταγμένων, οὐδεὶς ἦν
ὅστις οὐκ ᾤετο, εἰ μάχη ἔσοιτο, τοὺς μὲν κρατήσαντας
ἄρξειν, τοὺς δὲ κρατηθέντας ὑπηκόους ἔσεσθαι· ὁ δὲ θεὸς
οὕτως ἐποίησεν, ὥστε ἀμφότεροι μὲν τρόπαιον ὡς νενι-
κηκότες ἐστήσαντο, τοὺς δὲ ἱσταμένους οὐδέτεροι ἐκώλυον,
νεκροὺς δὲ ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηκότες ὑποσπόνδους
ἀπέδοσαν, ἀμφότεροι δὲ ὡς ἡττημένοι ὑποσπόνδους ἀπε-
27 *λάμβανον, νενικηκέναι δὲ φάσκοντες ἑκάτεροι οὔτε χώρᾳ*
οὔτε πόλει οὔτ᾽ ἀρχῇ οὐδέτεροι οὐδὲν πλέον ἔχοντες ἐφά-
νησαν ἢ πρὶν τὴν μάχην γενέσθαι· ἀκρισία δὲ καὶ ταραχὴ
ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο ἢ πρόσθεν ἐν τῇ Ἑλ-
λάδι. ἐμοὶ μὲν δὴ μέχρι τούτου γραφέσθω· τὰ δὲ μετὰ
ταῦτα ἴσως ἄλλῳ μελήσει.

INDEX NOMINUM ET RERUM.

Ἀβαρνὶς promont. prope Lampsacum 2, 1, 29.
Ἄβυδος 1, 1, 5. 2, 16. 2, 1, 18. 3, 1, 9. 4, 8, 3. 32. 5, 1, 6. 25. Ἀβυδηνή 4, 8, 35. Ἀβυδηνοί 2, 1, 18. 7, 1, 27. Eorum aurifodinae 4, 8, 37.
Ἀγαθῖνος Corinth. 4, 8, 10.
Ἀγαμέμνων 3, 4, 3. 7, 1, 34.
Ἀγγενίδας Lac. 2, 3, 10.
Ἀγησανδρίδας Lac. 1, 1, 1. 3, 17.
Ἀγησίλαος 5, 3, 13. 3, 3, 1. rex Spartanorum 3, 3, 4. bella gerit in Asia 3, 4, 2—29. 4, 1, 1—41. domum revocatus 4, 2, 2. in Boeotiam proficiscitur 4, 3, 1—9. proelium committit ad Coroneam 4, 3, 15—21. expeditiones facit contra Argivos 4, 4, 19, contra Corinthios 4, 5, 1—18, contra Acarnanes 4, 6, 3—14, contra Phliasios 5, 3, 13—25. Thebanos et Argivos commovet ut pacem Antalcidae accipiant 5, 1, 32 sqq. Detrectat imperium in bello Mantinensi 5, 2, 3. accipit in bello Thebanorum 5, 4, 13. 35—41. 47—55. Morbus eius 5, 4, 58. In conventu pacis faciendae caussa convocato quomodo se gesserit 6, 3, 19 sq. Contra Mantineam profectus 6, 5, 10 sqq. Spartam tuetur ab Epaminonda oppugnatam 7, 5, 9.
Ἀγησίπολις rex Spartanorum 4, 2, 9, expeditiones facit 4, 7, 2 sqq. 5, 2, 3 sqq. 3, 8 sqq. Mors eius 19.
Ἀγησίστρατος Lac. 2, 3, 10.
Ἆγις rex Spartanorum, circa Deceleam versatur 1, 1, 33 sqq. 2, 2, 7. 11. 3, 3. Bellum contra Eleos gerit 3, 2, 22 sqq. Mors eius 3, 3, 1.
Ἅγνων Ath. 2, 3, 30.
Ἀγροτέρα Diana 4, 2, 20.
Ἀγύρριος Ath. 4, 8, 31.
Ἀδέας Sicyon. 7, 1, 45.
Ἀδείμαντος Ath. 1, 4, 21. στρατηγός 1, 7, 1. 2, 1, 30. 32.
Ἀθηνᾶ 1, 1, 4. 4, 12. 2, 4, 39. 3, 1, 21. 23. Templa eius 1, 3, 1. 6, 1.
Ἀθηνάδας Sicyon. 3, 1, 18.
Ἀθῆναι 1, 1, 33. 2, 1 sqq. 2, 1, 10. 6, 2, 9.
Ἀθηναῖοι cives Athenarum 2, 2, 1. damnant duces, qui apud Arginusas pugnaverant, 1, 7, 1—35. Vincuntur apud Aegospotamon 2, 1, 21—29. obsidentur a Spartanis 2, 2, 3—23. trigintaviros dominos habent 3, 2, 11—56. 4, 1—24. disciplinam per Thrasybulum recuperant 3, 4, 24—43. Socii Spartanorum 3, 1, 4. 2, 25. Thebanorum 3, 5, 16 sqq. in bello Corinthio 4, 2, 17. 3, 15. 4, 1. denuo 5, 4, 34. Quae rationes eorum fuerint in bello maritimo 4, 8, 20. 25 sqq.; in pace Antalcidae 5, 1, 31. 35; in conventu de pace 6, 3, 1—20. Cum Lacedaemoniis pacem faciunt 6, 2, 1; bellum gerunt de Corcyra 6, 2, 2—39; coniuncti 6, 5, 33 sqq.; de foedere paciscuntur 7, 1, 1 sqq. Arcadibus foedere facto equitatum auxilio mittunt 7, 4, 2 sq. 5, 6 sqq.
Αἰγαί 4, 8, 5.
Αἴγινα 2, 2, 9. 5, 1, 1 sqq. 4, 61. 6, 2, 1. Αἰγινῆται 2, 2, 3. 9. Αἰγιναῖος τριώβολος 5, 2, 21.
Αἰγόσθενα 5, 4, 18. 6, 4, 26.
Αἰγὸς ποταμοί 2, 1, 21.
Αἰνέας Stymphalius, dux Arcadum, 7, 3, 1.
Αἰνησίας Lac. 2, 3, 9.
Αἰνιᾶνες 3, 5, 6. 4, 3, 15. Cf. 6, 5, 23.
Αἰξωνεῖς 2, 4, 26.
Αἰολίς 3, 1, 10. 17. 2, 1. 13. Αἰολεῖς 3, 4, 11. 4, 3, 17. Αἰολίδες πόλεις 3, 1, 16. 4, 8, 33.
Αἰσχίνης Ath. 2, 3, 2. 13.
Αἰτωλία 4, 6, 1. Αἰτωλοί 14.
Ἀκαδημία 2, 2, 8. 6, 5, 49.
Ἄκανθος 5, 2, 11. 3, 6. Ἀκάνθιοι 5, 2, 12. 23.
Ἀκαρνανία 6, 2, 37. Ἀκαρνᾶνες 4, 2, 17. 6, 1 sqq. 7, 1 sqq. 6, 5, 23.
ἀκάτιον 6, 2, 27.

ἀκήρυκτος πόλεμος 6, 4, 21.
ἀκμάζει σῖτος 1, 2, 4.
Ἀκράγας 1, 5, 21. 2, 2, 24.
Ἀκρίσιος Sicyon. 7, 1, 45.
Ἀκροκόρινθος 4, 4, 4.
Ἀκρώρειοι 3, 2, 30. Urbis incolae 4, 2, 16. 7, 4, 14.
ἀκρωτήρια νεώς 2, 3, 9. ἀκρωτηριάζειν ναῦς 6, 2, 24. al.
Ἁλαί 2, 4, 34.
Ἀλέα Diana 6, 5, 27.
Ἀλέξανδρος Thessalus 6, 4, 35 sq. 7, 5, 4.
Ἀλεξίας Ath. 2, 1, 10.
Ἀλεξιππίδας Lac. 2, 3, 10.
Ἁλίαρτος 3, 5, 6. 17. 25. Ἁλιάρτιοι 3, 5, 18 sq.
Ἁλιεῖς 6, 2, 3. Incolae urbis 4, 2, 16. 7, 2, 2.
ἀλιμενότης τῆς χώρας 4, 8, 7.
Ἁλίπεδον 2, 4, 30.
Ἁλίσαρνα 3, 1, 6.
Ἀλκέτας Lac. 5, 4, 56. Epirotes 6, 1, 7. 2, 10.
Ἀλκιβιάδης Ath. 1, 1, 5 sqq. victor apud Cyzicum, Athenas revertit 1, 4, 11 sqq. relicto exercitu imperio privatur 1, 5, 17. Consilium eius spernitur 2, 1, 25. — Alc. Phegusius, imperatoris consobrinus 1, 2, 13.
Ἀλκιμένης Cor. 4, 4, 7.
ἄλοβα ἱερά 3, 4, 15. 4, 7, 7.
Ἄλτις 7, 4, 29.
Ἀλυζία 5, 4, 65 sq.
Ἀλύπητος Lac. 5, 4, 52.
Ἀλφειός fl. 3, 2, 29. 6, 2, 31. 7, 4, 29.
Ἁμαξιτός 3, 1, 13. 16.
Ἀμβρακία 6, 2, 3. Ἀμβρακιώτιδες νῆες 5, 4, 65 sq.
ἄμιπποι 7, 5, 23.
Ἀμύκλαι 6, 5, 30. 7, 2, 3. Ἀμυκλαῖοι 4, 5, 11. Ἀμυκλαιεῖς 4, 5, 11 sq.
Ἀμύντας Macedo 5, 2, 12 sq. 38. 3, 9.
Ἀμφεῖον 5, 4, 8.
Ἀμφίδολοι 3, 2, 30. Incolae urbis 25. 4, 2, 16.
Ἀμφίπολις 4, 3, 1.
Ἀναίτιος Ath. 2, 3, 2.
Ἀναξίβιος Lac. 4, 8, 32 sqq.
Ἀναξικράτης Byz. 1, 3, 18.
Ἀναξίλαος Byz. ib.
ἀναρχία 2, 3, 1.
Ἀνδροκλείδας Theb. 3, 5, 1. 4. 5, 2, 31. 36.
Ἀνδρόμαχος El. 7, 4, 19.
Ἄνδρος 1, 4, 21. 5, 18. 5, 4, 61. Ἄνδριοι 1, 4, 22. 2, 1, 32. Ἀνδρία χώρα 1, 4, 22. ναῦς 2, 1, 31.
Ἀννίβας Carth. 1, 1, 37.
Ἀνταλκίδας Lac. 4, 8, 12 sqq. 5, 1, 6. 6, 3, 12. Pax ab eo conciliata 5, 1, 31. 25. 36.
Ἄντανδρος 1, 1, 25. 3, 17. 2, 1, 10. 4, 8, 35. Ἀντάνδριοι 1, 1, 26.
Ἀντιγένης Ath. 1, 3, 1.
Ἀντίοχος Ath. 1, 5, 11 sqq. — Arcas 7, 1, 33. 38.
Ἀντισθένης Lac. 3, 2, 6.
Ἀντιφῶν Ath. 2, 3, 40.
Ἄνυτος Ath. 2, 3, 42. 44.
Ἀπατούρια 1, 7, 8.
ἀποκοτταβίζειν 2, 3, 50.
Ἀπολλοφάνης Cyz. 4, 1, 29.
Ἀπόλλων 3, 5, 5. Sacra eius 6, 4, 2. 5, 27. Delphicus 4, 7, 2. oraculum 3, 3, 3.
Ἀπολλωνία 5, 2, 11. 3, 1. 6. Ἀπολλωνιᾶται 5, 2, 13.
Ἄρακος Lac. 2, 1, 7. 3, 10. 3, 2, 6. 6, 5, 33.
Ἀργεῖος El. 7, 1, 33. 4, 15 sqq.
Ἀργινοῦσαι 1, 6, 27 sqq.
Ἄργος 3, 5, 1. 4, 4, 6. 7, 2. 7, 1, 41. Ἀργεία 4, 7, 4. Ἀργεῖοι 1, 3, 13. 2, 2, 7. infesti Lacedaemoniis 3, 5, 11. in bello Corinthio 4, 2, 17. 5, 15 sq. 4, 1. 7, 2. 4, 2 sqq. 8, 34. 5, 1, 34. eum Arcadibus consociati 6, 5, 16. 23. 7, 1, 25. 28. 2, 1 sqq.
ἀργυρολογία 1, 1, 8. ἀργυρολογεῖν 12. 4, 8, 30.
Ἀρεσίας Ath. 2, 3, 2.
Ἀριαῖος Persa 4, 1, 27.
Ἀριοβαρζάνης Persa 1, 4, 7. 5, 1, 28. 7, 1, 27.
Ἀρίσταρχος Ath. 1, 7, 28. 2, 3, 46.
Ἀριστογένης Ath. 1, 5, 16. 6, 30. 7, 1. — Syrac. 1, 2, 8.
Ἀριστόδημος Lac. 4, 2, 9.
Ἀριστοκλῆς Ath. 4, 3, 2.
Ἀριστοκράτης Ath. 1, 4, 21. 5, 16. 6, 29. 7, 2.
Ἀριστόλοχος Lac. 5, 4, 22.
Ἀριστοτέλης Ath. 2, 2, 18. 3, 2. 13. 46.
Ἀριστοφῶν Ath. 6, 3, 2.
Ἀρίστων Byz. 1, 3, 18.
Ἀρκαδία 4, 4, 16. 6, 5, 12. 7, 4, 35. 40. Ἀρκάδες 3, 2, 26. 5, 12. 4, 4, 16. 5, 2, 19. Foedus faciunt 6, 5, 11 (τὸ

Ἀρκαδικόν, 7, 4, 33); coniuncti cum Thebanis 6, 5, 23. 7, 1, 18; cum Eleis bellum gerunt 7, 4, 13 sqq. pacem faciunt 35. discordes 7, 4, 33 sqq. Ἀρκαδικαὶ πόλεις 7, 4, 38.
ἁρμοστῆρες 4, 8, 39.
ἄρρητα ἱερά 6, 3, 6.
Ἀρνάπης Persa 1, 3, 12.
Ἀρταξέρξης rex Persarum 5, 1, 31.
Ἄρτεμις 6, 5, 9. 7, 1, 34. Ἀγροτέρα 4, 2, 20; Ἀστυρηνή 4, 1, 41; Μουνυχία 2, 4, 11. Cf. Λεύκοφρυς, Ἔφεσος.
Ἀρχέδημος Ath. 1, 7, 2.
Ἀρχέστρατος Ath. 2, 2, 15. 1, 5, 16.
Ἀρχίας Theb. 5, 4, 2. 6. 7, 3, 7.
Ἀρχίδαμος pater Agesilai 5, 3, 13; filius Agesilai 5, 4, 25 sqq. pugnat contra Thebanos 6, 4, 18. 26. 5, 1; contra Arcades 7, 1, 28; cum Eleis 7, 4, 20 sqq.; Spartam defendit 7, 5, 12 sq. — Eleus 7, 1, 33. 38.
Ἀρχύτας Lac. 2, 1, 10. 3, 10.
Ἀσέα 6, 5, 11. 15. Ἀσεᾶται 7, 5, 5.
Ἀσία 2, 1, 8. 3, 1, 5. 4, 2, 4. 5, 1, 31. 7, 1, 34. al.
Ἀσίνη 7, 1, 25. Ἀσιναῖοι ib.
Ἄσπενδος 4, 8, 30. Ἀσπένδιοι ib.
Ἀστύοχος Lac. 1, 1, 31.
Ἀστυρηνή Diana 4, 1, 41.
Ἀταρνεύς 3, 2, 11.
Ἀττική 1, 7, 22. 5, 1, 1. 9. 4, 19 sq. 6, 2, 14. Ἀττικὴ δραχμή 1, 5, 4. Ἀττικαὶ νῆες 5, 1, 26. — ἀττικίζειν 1, 6, 13.
Αὐλίς 3, 4, 3. 5, 5. 7, 1, 34.
Αὐλών 3, 2, 25. 3, 8. Αὐλωνῖται 3, 3, 8.
Αὐτοβοισάκης Persa 2, 1, 8.
Αὐτοκλῆς Ath. 6, 3, 2. 3, 7 sqq.
αὐτόχθονες 7, 1, 12.
Ἀφροδίσια 5, 4, 4. Ἀφροδίσιον templum 5, 4, 58.
Ἄφυτις 5, 3, 19.
Ἀχαΐα 3, 2, 23. 4, 8, 10. 6, 2, 3. 7, 1, 41. Ἀχαιοί 3, 2, 26. Calydonem occupant 4, 6, 1. bellum gerunt contra Acarnanes 4, 6, 3 sqq.; coniuncti cum Lacedaemoniis 6, 4, 18; cum Thebanis 7, 1, 41 sq.; cum Eleis 7, 4, 17. 28. Ἀχαιοί in Phthia 1, 2, 18. Ἀχαϊκὰ ὄρη τῆς Φθίας 4, 3, 9.
Ἀχίλλειον 3, 2, 17. 4, 8, 17.

Βαγαῖος Persa 3, 4, 13.
βαλανάγρα 5, 2, 29.
βάραθρον 1, 7, 21.
βαρβαρίζειν 5, 2, 35.
Βενδίδειον templum Dianae 2, 4, 11.
Βιθυνὶς Θρᾴκη 3, 2, 2. Βιθυνοὶ Θρᾷκες 1, 3, 2. 3, 2, 2 sqq.
Βοιωτία 3, 5, 17. 24. 5, 2, 16. 34. 6, 4, 3. Βοιωτοί 1, 3, 15. 2, 1, 30. 3, 2, 25. Quas partes agant in bello Corinthio, 4, 2, 17. 3, 3 sqq. 4, 1. 5, 1, 32. 6, 5, 23. πόλεις Βοιωτίδες 4, 8, 15. 5, 1, 36; Βοιωτίαι 33. Βοιώταρχοι 3, 4, 4.
Βοιώτιος Lac. 1, 4, 2.
Βρασίδας Lac. 2, 3, 10.
Βυζάντιον 1, 1, 35 sq. 3, 10 sqq. 4, 1. 2, 2, 1 sq. 4, 8, 27. 31. Βυζάντιοι 1, 3, 16. 4, 8, 27.

Γαιάοχος Neptunus 6, 5, 30.
Γαλαξίδωρος Theb. 3, 5, 1.
Γάμβρειον 3, 1, 6.
Γαύρειον 1, 4, 22.
Γέλα 2, 3, 5.
Γεραιστός prom. Euboeae 3, 4, 4. 5, 4, 61.
Γεράνωρ Lac. 7, 1, 25.
Γέργις 3, 1, 15. 19. 21. Γεργίθιοι 3, 1, 22.
Γλαύκων Ath. 2, 4, 19.
Γνῶσις Syrac. 1, 1, 29.
Γογγύλος Eretr. 3, 1, 6.
Γοργίων Eretr. ib.
Γοργώπας 5, 1, 5 sqq.
Γόρδιον 1, 4, 1.
Γραὸς στῆθος 5, 4, 50.
Γρύνειον 3, 1, 6.
Γύθειον 1, 4, 11. 6, 5, 32.
Γῦλις Lac. 4, 3, 21. 23.
γυμνοπαιδίαι 6, 4, 16.

δᾳδοῦχος 6, 3, 3.
δαμοσία. οἱ περὶ δ. 4, 5, 8. 6, 4, 14. οἱ ἀπὸ δ. 4, 7, 4. Cf. ἡ δημοσία οἰκία 7, 4, 36.
Δαρδανεύς, Δαρδανίς 3, 1, 10.
Δαρεῖος rex Persarum 1, 2, 19. 2, 1, 8. Δαρειαῖος ib.
Δασκύλειον 3, 4, 13. 4, 1, 15.
Δεῖγμα in Piraeo 5, 1, 21.
Δείνων Lac. 5, 4, 33. 6, 4, 14.
δεκαρχίαι 3, 4, 2.
Δεκέλεια 1, 1, 33. 35. 2, 14. 3, 22. 2, 2, 7. 3, 5, 5. 2, 3, 3.
Δελφίνιον 1, 5, 16.
Δελφίων Phliasius 5, 3, 22. 24.

Δελφοί 3, 3, 1. 4, 3, 21. 7, 2. 7, 1, 27. Incolae 6, 4, 30.
Δέρας 7, 1, 22.
Δέρδας 5, 2, 38 sqq. 3, 1 sq. 9.
Δερκυλίδας Lac. 3, 1, 9. bellans in Asia 3, 1, 8—28. 2, 1—20. 4, 6. — 4, 3, 1 sqq. 8, 3 sqq.
Δημαίνετος Ath. 5, 1, 10. 26.
Δημάρατος Lac. 3, 1, 6.
Δήμαρχος Syrac. 1, 1, 29.
Δημήτηρ 6, 3, 6.
Δημόστρατος Ath. 6, 3, 2.
Δημοτέλης Lac. 7, 1, 32.
Δημοτίων Ath. 7, 4, 4.
διαβατήρια 3, 4, 3. 5, 7. 4, 7, 2. Cf. 6, 4, 19.
δικαστήριον ἴσον 5, 3, 10.
δίκροτος ναῦς 2, 1, 28. μονόκροτος ib.
Διοκλῆς Ath. 2, 3, 2.
Διομέδων Ath. 1, 5, 16. 6, 22 sq. 29. 7, 2, 16. 29.
Διονύσιος Ath. 5, 1, 26. — Syrac. 2, 2, 24. 3, 5. 6, 2, 4. 33. 7, 1, 20 sqq. Eius filius 7, 4, 12.
Διόνυσος, templum dei 5, 3, 19.
Διοπείθης Lac. 3, 3, 3.
Διόσκοροι 6, 3, 6.
Διότιμος Ath. 1, 3, 12. 5, 1, 25.
Διφρίδας Lac. 4, 8, 21.
Δίων Ath. 4, 8, 13.
Δόλοπες 6, 1, 7.
Δρακοντίδης Ath. 2, 3, 2.
Δράκων Pellenensis 3, 2, 11.
δραχμῆς μετέχειν 2, 3, 48.
Δωριεύς Rhodius 1, 1, 2 sqq. 5, 19.
Δωρόθεος Ath. 1, 3, 13.

Εἵλωτες 1, 2, 18. 3, 3, 6. 5, 12. 6, 5, 28. 7, 2, 2.
Ἔκδικος Lac. 4, 8, 20 sqq.
ἐκκλησία μικρά 3, 3, 8. ἔκκλητοι 5, 2, 33. 6, 3, 3. al.
Ἐλαιοῦς 2, 1, 20.
Ἐλευθεραί 5, 4, 14.
Ἐλευσίς 2, 4, 8 sqq. 4, 24. 28. 43. 5, 5, 15. Ἐλευσίνιοι 2, 4, 8.
Ἑλικών 4, 3, 16 sq.
Ἐλιμία 5, 2, 38.
Ἕλιξος Megar. 1, 3, 15 sqq. 21.
Ἑλλάς 2, 2, 6. 20 sqq. 3, 1, 3. al.
Ἕλληνες 1, 5, 9. al. in Asia 3, 1, 3. Cyrei 3, 1, 2. apud Persas 13. 16. Ἑλληνίδες πόλεις 2, 2, 20. 3, 1, 5. al. Ἑλληνικὸν στράτευμα 3, 2, 15. 4, 3, 11.
Ἑλλήσποντος 1, 1, 2. Latitudo eius 2, 1, 21. Ἑλλησπόντιοι 3, 4, 11. 4, 3, 17. Ἑ. πόλεις 4, 8, 31.
Ἕλος 6, 5, 32.
Ἐλυμία 6, 5, 13.
οἱ ἕνδεκα 1, 7, 6. 2, 3, 21. 4, 5.
Ἔνδιος Lac. 2, 3, 1. 10.
Ἐνυάλιος 2, 4, 17.
Ἔξαρχος Lac. 2, 3, 10.
ἐξέτασις 2, 3, 20. 4, 8. ἐξ. καὶ δοκιμασία 6, 4, 31.
Ἐπαμεινώνδας 7, 4, 39. in Peloponneso bella gerit 7, 1, 41. 5, 4 sqq. 9 sqq. Mors eius 25.
Ἐπάριτοι Arcadum 7, 4, 22. 33. 36 5, 3.
Ἐπήρατος Lac. 2, 3, 10.
ἐπιγαμία 5, 2, 19.
Ἐπίδαυρος 6, 2, 3. 7, 1, 18. 25. Ἐπιδαύριοι 4, 2, 16. 6, 5, 29. 7, 2, 2.
Ἐπίδοκος Syrac. 1, 1, 29.
Ἐπιείκεια 4, 2, 14. 4, 13.
Ἐπικυδίδας Lac. 4, 2, 2. 5, 4, 39.
ἐπιστολεύς 1, 1, 15. 2, 1, 5. 4, 8, 11. 5, 1, 5. 6. ἐπιστολιαφόρος 6, 2, 25.
Ἐπιτάλιον 3, 2, 29 sq. Ἐπιταλιεῖς 25.
Ἐρασινίδης Ath. 1, 5, 16. 6, 16. 29. 7, 2. 29.
Ἐρασίστρατος Ath. 2, 3, 2.
Ἐρατοσθένης Ath. 2, 3, 2.
Ἐρετριεῖς 3, 1, 6.
Ἑρμιών 6, 2, 3. Ἑρμιονεῖς 4, 2, 16. 7, 2, 2.
Ἑρμογένης Ath. 4, 8, 13.
Ἑρμοκράτης Syrac. pater Dionysii 2, 2, 24; imperator 1, 1, 27 sqq. 3, 13.
Ἕρμων Megar. 1, 6, 32.
Ἐρυθραί 5, 4, 49.
Ἑστία Athenis 2, 3, 52. Olympiae 7, 4, 31.
ἑταιρία 5, 2, 25. 2, 4, 21.
Ἐτεόνικος Lac. 1, 1, 32. 6, 26. 35. 38. 2, 1, 1 sqq. 2, 5. 5, 1, 1. 13.
Ἐτυμοκλῆς Lac. 5, 4, 22. 32. 6, 5, 33.
εὐαγγέλια θύειν 1, 6, 37. βουθυτεῖν 4, 3, 14.
Εὐαγόρας Eleus 1, 2, 1. Cyprius 2, 1, 29. 4, 8, 24. 5, 1, 10.
Εὐάλκης Ath. 4, 1, 40.
Εὐάρχιππος Lac. 1, 2, 1. 2, 3, 10.
Εὔβοια 4, 2, 17. ab Atheniensibus occupata 2, 3, 9. Εὐβοεῖς 4, 3, 15. Thebanis addicti 6, 5, 23. 7, 5, 4.
Εὐβώτας Cyren. 1, 2, 1.

Εὐδαμίδας Lac. 5, 4, 25 sq.
Εὔδικος Lac. 5, 4, 39.
Εὐθυκλῆς Lac. 7, 1, 33.
Εὔκλεια 4, 4, 2.
Εὐκλείδης Ath. 2, 3, 2.
Εὐκλῆς Syrac. 1, 2, 8.
Εὐκτήμων Ath. 1, 2, 1.
Εὐμάθης Ath. 2, 3, 2.
Εὔμαχος Ath. 1, 1, 22.
Εὔνομος Ath. 5, 1, 5 sqq.
Εὔξενος Lac. 4, 2, 5.
Εὐρυμέδων fl. 4, 8, 30.
Εὐρυπτόλεμος Ath. 1, 3, 12 sq.; 4, 19. 7, 12. 16 sqq.
Εὐρυσθένης Lac. 3, 1, 6.
Εὐρυσθεύς 6, 5, 47.
Εὐρώπη 3, 2, 9. 4, 2, 6. 3, 15. 8, 5.
Εὐρώτας fl. 5, 4, 28. 6, 5, 27. 30.
Εὔταια 6, 5, 12. 20 sq.
Εὐτρήσιοι 7, 1, 29.
Εὔφρων Sicyon. 7, 1, 44 sqq. 2, 11 sqq. 3, 2 sqq.
Ἔφεσος 1, 1, 6 sq. 5, 1. 10 sqq. 6, 2. 2, 1, 6. 3, 1, 8. 2, 9. 4, 4. 4, 8, 3. 5, 1, 6. Ἐφεσία 3, 2, 14. Ἐφέσιοι 1, 2, 10. 5, 12.
Ἐφιάλτης Ath. 4, 8, 24.

Ζάκυνθος 6, 2, 3. Ζακύνθιοι ib.
Ζεύξιππος Lac. 2, 8, 10.
Ζεύς 3, 2, 22. 26. 31. 4, 7, 2. 7, 4, 35.
Ζῆνις Dardanensis 3, 1, 10.
Ζωστήρ prom. 5, 1, 9.

Ἠιών 1, 5, 15.
Ἦλις 3, 2, 23. 4, 7, 4. 6, 2, 3. 7, 1, 38. Ἠλεία 3, 2, 23. 6, 2, 31. 7, 4, 17. Ἠλεῖοι hostes Lacedaemoniorum 3, 2, 21 sqq. in bello Corinthio quales fuerint 3, 5, 12. 4, 2, 16. 6, 5, 2. coniuncti cum Mantinensibus 6, 5, 5. 19 sqq. seiuncti ab Arcadibus 7, 1, 26. 4, 12 sqq. adversarii Thebanorum 7, 5, 1. 18.
ἡμεροσκόπος 1, 1, 2. ἡμεροφύλαξ 7, 2, 6.
Ἥπειον 3, 2, 30.
Ἤπειρος 6, 1, 7. 2, 9. ἤπειρος Asiae terra continens 1, 2, 11. 3, 1, 3.
Ἡραία 3, 2, 30. 3, 1. 6, 5, 22. Ἡραιεῖς 6, 5, 11. 22.
Ἥραιον 4, 5, 5 sqq.; 7, 2, 1. 6 sqq.
Ἡράκλεια Τραχινία 1, 2, 18. 6, 4, 27. Ἡρακλεῶται 3, 5, 6. 6, 4, 9. 27. 5, 23.
Ἡρακλείδης Syrac. 1, 2, 8.
Ἡρακλῆς 6, 3, 6. 4, 7. 7, 1, 31. Posteri eius 3, 3, 3. 6, 5, 47. Ἡράκλειον 1, 3, 7. 5, 1, 10. 6, 4, 7.
Ἡριππίδας Lac. 3, 4, 6. 20. 4, 1, 11 sqq. 20 sqq. 2, 8. 3, 15 sqq. 8, 11.
Ἡρώδας Syrac. 3, 4, 1.

Θαλάμαι 7, 4, 26.
Θαμνήρια 2, 1, 13.
Θάσος 1, 1, 12. 32. 4, 9. 5, 1, 7.
Θεμιστογένης Syrac. 3, 1, 2.
Θεογένης Ath. 1, 3, 13. 2, 3, 2.
Θέογνις Ath. 2, 3, 2.
Θεόπομπος Milesius 2, 1, 30.
Θερμοπύλαι 6, 5, 43.
Θέρσανδρος Lac. 4, 8, 18 sq.
Θεσπιαί 5, 4, 15. 20. 38 sqq. Θεσπική 6, 4, 4. Θεσπιεῖς 4, 2, 20. 5, 4, 42 sqq. 6, 3, 1. 4, 10.
Θετταλία 2, 3, 4. 36. 4, 3, 3. 6, 1, 2 sqq. 4, 28. 5, 23. Θετταλοί 2, 3, 4. 4, 3, 3. 5, 3, 9. 6, 1, 8 sqq. 4, 28. 7, 5, 4.
Θῆβαι 2, 4, 1. 3, 5, 1. 5, 2, 25. 4, 19. 6, 3, 2. 7, 4, 34. Θηβαῖοι 1, 7, 28. 2, 2, 19. 3, 2, 21. 5, 3 sqq. Victores ad Haliartum 3, 5, 18 sqq. proeliantur apud Coroneam 4, 3, 16 sqq. in bello Corinthio 4, 5, 10. pacem Antalcidae accipiunt 5, 1, 32 sq. Lacedaemoniorum imperium ferunt 5, 2, 25 sqq. 37 sqq. non ferunt 4, 2 sqq. Boeotias urbes subigunt 6, 1, 1. 3, 1. Bellum gerunt contra Phocidem 6, 2, 1. 3, 1. Victores apud Leuctra 6, 4, 13 sqq. Expeditiones faciunt in Peloponnesum 6, 5, 22 sqq. 7, 1, 15 sqq. 2, 5. 5, 4 sqq.
Θήβη 4, 1, 41.
Θηραμένης Ath. 2, 3, 30. Κόθορνος dictus 31. 47. imperator 1, 1, 12 sqq. 6, 35. 7, 17. 31. accusator 7, 4 sqq. pacificator 2, 2, 16 sqq. unus de triginta 3, 2. adversarius Critiae 3, 15 sqq. defendit se oratione 35 sqq. damnatur 51 sqq.
Θηρίμαχος Lac. 4, 8, 29.
Θίβραχος Lac. 2, 4, 33.
Θίβρων Lac. in Asia bellans 3, 1, 4 sqq. (exsul 8). 4, 8, 17 sqq.
Θίσβαι 6, 4, 3.
Θορικός 1, 2, 1.
Θούριαι τριήρεις 1, 5, 19.

Θράκη 1, 3, 10. 17. 4, 9. 2, 2, 5. 3, 2, 9. 4, 8, 26. 5, 1, 26. 2, 12. 24. Θρᾷκες 3, 2, 8. 10. ἀβασίλευτοι 5, 2, 17. Ὀδρύσαι 3, 2, 5. Βιθυνοί 1, 3, 2. 3, 2, 2 sqq.
Θρᾴκιον 1, 3, 20.
Θρασύβουλος ὁ Στειριεύς 1, 1, 12. 4, 9 sq. 5, 11. 6, 35. 7, 5. 17. 31. 2, 3, 42. 4, 2 sqq. 10 sqq. 4, 8, 25 sqq. — ὁ Κολυττεύς 5, 1, 26.
Θρασυδαῖος El. 3, 2, 27 sqq.
Θράσυλος Ath. 1, 1, 8. 33. 2, 1 sqq. 3, 6. 4, 10. 5, 16. 6, 30. 7, 2. 29.
Θρασωνίδας El. 7, 4, 15.
Θραῦστος 7, 4, 14.
Θριᾶσι 5, 4, 21.
Θυαμία 7, 2, 1. 23. 4, 1. 11.
Θυμοχάρης Ath. 1, 1, 1.
Θυριεῖς 6, 2, 37.
Θώραξ Lac. 2, 1, 18. 28.

Ἰάσων Thess. 6, 1, 4 sqq. 4, 20 sqq. 31.
Ἴβηρες 7, 1, 20.
Ἰδαῖος Lac. 4, 1, 39.
Ἴδη 1, 1, 25.
Ἱεραμένης Persa 2, 1, 9.
Ἱέραξ Lac. 5, 1, 3 sqq.
Ἱέρων Ath. 2, 3, 2. Lac. 6, 4, 9.
Ἴλαρχος Lac. 2, 3, 10.
Ἴλιον 1, 1, 4. Ἰλιεῖς 3, 1, 16.
Ἴμβρος 4, 8, 15. 5, 1, 31.
Ἱμέρα 1, 1, 37.
ἱππαγρέται 3, 3, 9.
ἱππαρμοστής 4, 4, 10. 5, 12.
Ἱππεύς Samius 1, 6, 29.
Ἱππίας Eleus 7, 4, 15.
Ἱπποδάμειος ἀγορά in Piraeo 2, 4, 11.
Ἱππόδαμος Sicyon. 7, 1, 45.
Ἱπποκράτης Lac. 1, 1, 23. 3, 5 sq.
Ἱππόλοχος Ath. 2, 3, 2.
Ἱππόμαχος Ath. 2, 3, 2. 4, 19.
Ἱππόνικος Ath. 4, 5, 13. 6, 3, 2. — Phliasius 5, 3, 13.
Ἵππων Syrac. 1, 2, 8.
Ἰσάνωρ Lac. 2, 3, 10.
Ἰσθμός Cor. 4, 5, 1. 8, 8. 7, 5, 15. Pallen. 5, 2, 15. Thrac. 3, 2, 10.
Ἴσθμια 4, 5, 1 sq.
Ἰσίας Lac. 2, 3, 10.
Ἰσμηνίας Theb. 3, 5, 1. 5, 2, 25 sqq.
Ἱστιαιεῖς 2, 2, 3.
Ἰσχόλαος Lac. 6, 5, 24. 26.
Ἰταλία 5, 1, 26.
Ἰφικράτης Ath. 4, 4, 9. Phliu invadit 15. Arcadiam 16. 5, 8 ram Spartanorum devincit 1 Abydon obsidet 5, 1, 25. strat 6, 2, 13. 24. expeditionem in P ponnesum facit 27 sqq. 5, 4 Corcyram 6, 2, 33 sqq.
Ἰχθῦς prom. 6, 2, 31.
Ἰωνία 2, 1, 17. 3, 2, 11. 14. 5, 1
Ἴωνες 3, 4, 11. 4, 3, 17. πόλεις νίδες 3, 2, 12. Ἰωνικαί 3, 1, 17.

Καλλίας Ath., archon 1, 6, 1. — ter, dux in bello Cor. 4, 5, 13 sq. 8, 2; δᾳδοῦχος 3; orator 4 sqq. — Tertius, πρόξενος Lacedaemoniorum 5, 4, 22. — Lacedaemonius 4, 1, 15.
Καλλίβιος Lac. 2, 3, 14. — Tegeates 6, 5, 6 sq.
Καλλικρατίδας Lac. 1, 6, 1 sqq. 16 sqq. 31. 33.
Καλλιμέδων Ath. 4, 8, 13.
Καλλίξενος Ath. 1, 7, 8 sqq. 15. 26. 35.
Καλλισθένης Ath. 4, 8, 13.
Καλλίστρατος Ath. 2, 4, 27. orator 6, 2, 39. 3, 3. 10 sqq.
Καλυδών 4, 6, 1. 14. Καλυδώνιοι 4, 6, 1.
Καλχηδών 1, 1, 26. 35. 3, 2 sqq. 2, 2, 1 sq. 4, 8, 31. Καλχηδονία 1, 1, 22. Καλχηδόνιοι 1, 3, 2 sqq. 4, 8, 28. 5, 1, 25.
Καμάρινα 2, 3, 5.
Καννωνός Ath. 1, 7, 20. 34.
κάρανος 1, 4, 3.
Καρδία 1, 1, 11.
Καρία 1, 1, 10. 4, 8. 2, 1, 15. 3, 1, 7 sq. 2, 12 sq. 4, 11 sq. Κᾶρες 3, 2, 15.
Καρύαι 6, 5, 25. 27. 7, 1, 28.
Καρχηδόνιοι 1, 1, 37. 5, 21. 2, 2, 24. 3, 5.
Καστωλός 1, 4, 3.
Κατάνη 2, 3, 5.
Καυή 4, 1, 20.
Κεβρήν 3, 1, 17.
Κεγχρειαί 4, 5, 2. 6, 5, 51. 7, 1, 17. 41. 4, 5.
Κεδρεῖαι 2, 1, 15.
κέλης ὑπηρετικός 1, 6, 37.
Κελτοί 7, 1, 20. 31.
Κεραμεικός 2, 4, 33.

κόλπος Κεραμεικός 1, 4, 8. Κεράμειος 2, 1, 15.
Κέρκυρα 5, 4, 64. 66. 6, 2, 4. 9. 33. Κερκυραῖοι 6, 2, 7 sq. 15. 24. 36 sqq.
Κεφαλληνία 6, 2, 31. 33.
Κέως 5, 4, 61.
Κηλοῦσα 4, 7, 7.
Κηφισόδοτος Ath. 2, 1, 16. 6, 3, 2. 7, 1, 12. 14.
Κηφισός fl. in Attica 2, 4, 19. in Boeotia 4, 3, 16.
Κηφισοφῶν Ath. 2, 4, 36.
Κιθαιρών 5, 4, 36 sqq. 47. 55. 59. 6, 4, 5.
Κιλικία 3, 1, 1.
Κινάδων Lac. 3, 3, 5 sqq.
κιόκρανον 4, 4, 5.
Κίος 1, 4, 7.
Κισσίδας Syrac. 7, 1, 28.
Κλάδαος fl. 7, 4, 29.
Κλαζομεναί 1, 1, 10. 5, 1, 31.
κλαυσίγελως 7, 2, 9.
Κλέανδρος Sicyon. 7, 1, 45.
Κλέαρχος Lac. 1, 1, 35. 3, 15 sqq.
Κλέας Lac. 5, 4, 39.
Κλειγένης Acanthius 5, 2, 12.
Κλεινόμαχος Lac. 2, 3, 10.
Κλειτέλης Corinth. 6, 5, 37.
Κλειτόριοι 5, 4, 36 sq.
Κλεόκριτος Ath. 2, 4, 20.
Κλεόμβροτος rex Lacedaemoniorum, contra Thebas profectus 5, 4, 14 sqq. 59. in Phocidem 6, 1, 1. in Boeotiam 6, 4, 3. apud Leuctra cecidit 6, 4, 13.
Κλεομήδης Ath. 2, 3, 2.
Κλεοσθένης Lac. 2, 3, 10.
Κλεόστρατος Arg. 1, 3, 13.
Κλεοφῶν Ath. 1, 7, 35.
Κλεωναί 7, 5, 15.
Κλεώνυμος Lac. 5, 4, 25. 6, 4, 14.
Κνίδος 4, 3, 11 sq. 8, 22.
κόθορνος 2, 3, 31. 47.
τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων 4, 6, 4. 6, 1, 2.
Κοιρατάδας Boeot. 1, 3, 15 sqq.
Κοχυλῖται 3, 1, 16.
Κολλυτεύς 5, 1, 26.
Κολοφών 1, 2, 4. Κολοφώνιοι ib.
Κολωναί 3, 1, 13. 16.
Κόνων Ath., strategus 1, 4, 10. 5, 16 sqq. 7, 1. apud Aegospotamon 2, 1, 28. ad Euagoram fugit 2, 1, 29. Lacedaemonios apud Cnidon vincit 4, 3, 11. 8, 1. 7. muros Athenarum restituit 8, 9. mittitur ad Tiribazum 13. 16.
Κόρη 6, 3, 6.
Κορησσός 1, 2, 7. 9 sq.
Κόρινθος 3, 5, 1. 4, 4, 1. 6. 14. 5, 1. 5, 1, 34. 6, 2, 3. 5, 11. 49. 7, 5, 16. Κορινθία 4, 4, 5. Κορίνθιοι 2, 1, 32. 2, 19. 4, 30. 3, 2, 25. 5, 5. 12. 17. 23. pugnant apud Nemeam contra Lacedaemonios 4, 2, 14. 17 sqq. apud Coroneam 3, 15; coniuncti cum his 6, 4, 18. 5, 29. pacem fieri nolunt 7, 1, 40. cum Spartanis et Thebanis coniuncti 4, 6 sqq. Κορινθιακὸς κόλπος 6, 2, 9.
Κορυφάσιον prom. 1, 2, 18.
Κορώνεια 4, 3, 16 sqq.
Κράνειον 4, 4, 4.
Κραννώνιοι 4, 3, 3.
Κρατησιππίδας Lac. 1, 1, 32. 5, 1.
Κρεμαστή 4, 8, 37.
Κρεῦσις 4, 5, 10. 5, 4, 6 sq. 60. 6, 4, 3. 25.
Κρής 7, 5, 10. Κρῆτες 4, 2, 16. 7, 6.
Κρίνιππος Syrac. 6, 2, 36.
Κριτίας Ath. in Thessalia 2, 3, 36. unus e trigintaviris 3. Theramenis adversarius 3, 15 sqq. Eleusine quid egerit 4, 8. Mors eius 19.
Κροκίνας Thess. 2, 3, 1.
Κρομμυών 4, 4, 13. 5, 19.
Κρόνιον 7, 4, 14.
Κρῶμνος 7, 4, 20 sqq.
Κύδων Byz. 1, 3, 18.
Κύζικος 1, 1, 11. 16. 3, 13. 3, 4, 10. Κυζικηνοί 1, 1, 19. 4, 1, 29.
Κύθηρα 4, 8, 8. Κυθηρία 7. Κυθήριοι 8.
Κυλλήνη 3, 2, 27. 30. 7, 4, 19.
Κύλων Arg. 3, 5, 1.
Κύμη 3, 4, 27.
Κυνὸς κεφαλαί 5, 4, 15. 6, 4, 5.
Κύπρος 4, 8, 24. 5, 1, 10. 31.
Κῦρος praefectus Lydiae 1, 4, 3 sqq. Sardibus 5, 1 sqq. cum Lysandro coniunctus 5 sqq. 2, 1, 11. 13. 3, 8. contra Artaxerxem proficiscitur 3, 1, 1 sq. Κύρειοι 3, 2, 7. 18. 4, 2. 20.
κῶμαι oppidula in Asia 4, 1, 15.
Κῶς 1, 5, 1.

Λαβώτας Lac. 1, 2, 18.
Λακεδαίμων 1, 2, 18. 3, 19. 5, 2. 6,

8 sq. 2, 1, 6. 30. 2, 7. 4, 28. 5, 3, 11. Λακεδαιμόνιοι 1, 2, 18. 5, 15. al. apud Arginusas victi 6, 31. Athenis parcunt 2, 2, 20. προστάται τῆς Ἑλλάδος 3, 1, 3. Bella gerunt contra Persas 3, 1, 4; contra Eleos 2, 21 sqq. victores prope Corinthum 4, 2, 15 sqq. victi apud Cnidon 3, 10. bella gerunt contra Mantineam 5, 2, 1; contra Olynthum 23. victi ad Leuctra 6, 4, 13; ad Mantineam 7, 5, 21 sqq. Λάκωνες 1, 4, 22. 5, 2, 40 sq. Λακωνική 2, 2, 13. 4, 7, 6. 8, 8. 6, 2, 9. 31. 5, 21. 24. Λάκαινα 7, 1, 25. Λακωνικοί 4, 8, 35. 37. Λακωνικαὶ νῆες 1, 6, 34.
λακωνίζειν 1, 1, 32. al.
Λάμψακος 1, 2, 15. 2, 1, 18 sqq. 29. 2, 1. 3, 2, 6.
Λάρισα in Thessalia 6, 4, 34. in Troade 3, 1, 13. 16. Αἰγυπτία in Aeolide 3, 1, 7. Λαρισαῖοι 2, 3, 4. 4, 3, 3.
Λάρισος fl. 3, 2, 23.
Λασιών 3, 2, 30. 7, 4, 12. Λασιώνιοι 4, 2, 16.
Λεοντιάδης Theb. 5, 2, 25 sqq. 29. 32 sqq. 4, 7.
Λεοντῖνοι 2, 3, 5.
Λεοντὶς φυλή 2, 4, 27.
Λεόντιχος Ath. 5, 1, 26.
Λεπρεᾶται 3, 2, 25. 6, 5, 11.
Λέσβος 1, 2, 11. 6, 12. 16. 27. 2, 2, 5. 3, 32. 35. 4, 8, 28.
Λετρῖνοι 3, 2, 30. Incolae 25. 4, 2, 16.
Λευκάς 6, 2, 3. 26.
λευκάσπιδες Κᾶρες 3, 2, 15.
Λευκολοφίδης Ath. 1, 4, 21.
λευκοῦσθαι τὰ κράνη 7, 5, 20. 2, 4, 25.
Λεύκοφρυς 3, 2, 19. 4, 8, 17.
Λεῦκτρα 5, 4, 33. 6, 4, 4. 9 sqq. 5, 1. 23. 7, 1, 35. 2, 2. — Λεῦκτρον 6, 5, 24.
Λέχαιον 4, 4, 7. 9. 17. 5, 7. 11 sqq. 8, 10. 5, 1, 29.
Λέων Ath. 1, 5, 16. 6, 16. 7, 1, 33 sqq. — Lac. 2, 3, 10. — Salaminius 2, 3, 39.
Λεωτυχίδης Lac. 3, 3, 1 sqq.
Λῆμνος 4, 8, 15. 5, 1, 31.
Λίβυς Lac. 2, 4, 28.
Λίχας Lac. 3, 2, 21.
Λοκρίς 3, 5, 3 sq. 4, 3, 21. Λοκροὶ 22. Ὀπούντιοι 3, 5, 3 sq. 4, 2, 17. Ὀζόλαι 4, 2, 17. ἀμφότεροι 4, 3, 15. 6, 5, 23.
λόχοι Thebani 6, 4, 13. Argivi 7, 2, 4.
Λυδία 1, 2, 4.
Λύκαιθος Ath. 6, 3, 2.
Λυκάριος Lac. 2, 3, 10.
Λύκειον 1, 1, 33. 2, 4, 27.
Λυκίσκος Ath. 1, 7, 13.
Λυκομήδης Mantin. 7, 1, 23 sq. 39. 4, 2.
Λυκοῦργος Byz. 1, 3, 18.
Λυκόφρων Thess. 2, 3, 4.
Λύσανδρος Lac. 1, 5, 1 sqq. 2, 1, 6. in Asia militans 2, 1, 7. 10 sqq. victor ad Aegospotamon 22 sqq. obsidet Athenas 2, 9 sqq. muros destruit 23. Samon occupat 3, 3. 6. Quae rationes ei cum Agesilao intercedant 3, 3, 3. 4, 2. 7 sqq. in Boeotiam profectus 5, 17. apud Haliartum cadit 19. — Sicyonius 7, 1, 45.
Λυσίας Ath. 1, 6, 30. 7, 2.
Λυσίμαχος Ath. 2, 4, 8. 26.
Λυσιμένης Sicyon. 7, 1, 45.
Λύσιππος Lac. 3, 2, 29 sq.

Μάδυτος 1, 1, 3.
Μαίανδρος fl. 3, 2, 14. 17. 4, 12. 21. 4, 8, 17.
Μακεδονία 1, 1, 12. 4, 3, 3. 5, 2, 12 sq. 38. 3, 18. 6, 1, 11. Μακεδόνες 5, 2, 12. 40. Μακεδονικὸν στράτευμα 5, 2, 43.
Μάκιστος 3, 2, 30. Μακίστιοι 25.
Μαλέα 1, 2, 18. Μαλεᾶτις 6, 5, 24. — Μαλέα ἄκρα 1, 6, 26.
Μανία 3, 1, 10 sqq.
Μαντίθεος Ath. 1, 1, 10. 3, 13.
Μαντίνεια 4, 5, 18. 5, 2, 2. disiuncta 7. coniuncta 6, 5, 3 sqq. 7, 5, 9 Proelia ibi 7, 5, 16. 20 sqq. Μαντινική 6, 5, 15. 17. Μαντινεῖς 3, 2, 21. 4, 2, 14. 4, 17. Quae rationes inter eos et Lacedaemonios intercedant 5, 2, 1 sqq. 6, 4, 18. 5, 3 sqq. item Orchomenios 13 sq. Tegeam 15 sqq. Arcades 7, 4, 33. Thebanos 5, 1.
Μαρακοί 6, 1, 7.
Μαργανεῖς 3, 2, 25. 30. 4, 2, 16. 6, 5, 2. 7, 4, 14. 26.
Μεγαβάτης Persa 4, 1, 28.

Μεγαλοπολῖται 7, 5, 5.
Μέγαρα 1, 1, 36. 2, 14. 2, 4, 1. 4, 4, 13. 5, 4, 41. 55. 58. Μεγαρική 5, 4, 18. 6, 4, 26. Μεγαρεῖς 1, 3, 15.
Μέγιλλος Lac. 3, 4, 6.
Μειδίας Dard. 3, 1, 14 sqq.
Μελάνθιος Ath. 2, 3, 46.
Μελάνιππος Rhod. 6, 2, 35.
Μελάνωπος Ath. 6, 3, 2.
Μέλητος Ath. 2, 4, 36.
μέλι. ἐν μέλιτι τεθεὶς 5, 3, 19.
Μέλων Theb. 5, 4, 2 sqq. 19.
Μένανδρος Ath. 1, 2, 16. 2, 1, 16. 26.
Μένασκος Lac. 4, 2, 8.
Μενεκλῆς Ath. 1, 7, 34.
Μενεκράτης Syrac. 1, 1, 29.
Μένων Thesp. 5, 4, 55.
Μεσσήνη 7, 1, 27. 36. Μεσσήνιοι 6, 5, 33. 7, 1, 29. 5, 5.
Μηδέα 7, 1, 28 sq.
Μηδία 2, 1, 13. Μῆδοι 1, 2, 19.
Μήδοκος rex Odrysarum 4, 8, 26.
Μήθυμνα 1, 2, 11. 6, 12. 38. 4, 8, 28. Μηθυμναῖοι 1, 6, 13 sq. 18. 4, 8, 29.
Μηλιεῖς 3, 5, 6. 4, 2, 17. 6, 5, 23.
Μηλόβιος Ath. 2, 3, 2.
Μῆλος 4, 8, 7. Μήλιοι 2, 2, 3. 9.
Μίγδος Lac. 3, 4, 20.
Μίλητος 1, 1, 31. 2, 2 sq. 5, 1. 6, 2. 7. Μιλήσιοι 1, 6, 8. 2, 1, 30.
Μίνδαρος Lac. 1, 1, 4 sqq. 18. 3, 17.
μιξοβάρβαροι 2, 1, 15.
Μισγολαΐδας Lac. 2, 3, 10.
Μιτραῖος Persa 2, 1, 8.
Μιτροβάτης Persa 1, 3, 12.
Μνάσιππος Lac. 6, 2, 4 sqq.
Μνησιθείδης Ath. 2, 3, 2.
Μνησίλοχος Ath. 2, 3, 2.
μόρα 2, 4, 22. 4, 5, 11.
Μουνυχία 2, 4, 11. 37.
Μύρινα 3, 1, 6.
μύριοι, consilium commune Arcadum 7, 1, 38. 4, 2. 33 sq.
Μυσία 1, 4, 7. Μυσοί 3, 1, 13. 4, 1, 24.
Μύσκων Syrac. 1, 1, 29.
μύσται 2, 4, 20.
Μυτιλήνη 1, 6, 16. 26 sqq. 7, 29. 2, 2, 5. 4, 8, 28. Μυτιληναῖοι 1, 6, 22. 4, 8, 28.

Ναρθάκιον 4, 3, 8 sq.
Ναυβάτης Lac. 3, 2, 6.
Ναυκλείδης Lac. 2, 4, 36.
Ναυκλῆς Lac. 7, 1, 41.
Ναύπακτος 4, 6, 14.
Ναυπλία 4, 7, 6.
Νεανδρεῖς 3, 1, 16.
Νεμέα 4, 2, 14. 7, 3. 7, 2, 5. 5, 6.
νεοδαμώδεις 1, 3, 17. 3, 1, 4. 3, 6. 5, 2, 24. 6, 1, 4.
Νικήρατος Ath. 2, 3, 39.
Νικίας Ath. 2, 3, 39.
Νικόλοχος Lac. 5, 1, 6 sq. 25. 4, 65.
Νικόστρατος Ath. 2, 4, 6.
Νικόφημος Ath. 4, 8, 8.
Νότιον 1, 2, 4. 11. 5, 12 sqq. 2, 1, 6.

ξεναγοί 3, 5, 6. 4, 2, 19. 5, 2, 7. ξεναγεῖν 4, 3, 17. 5, 1, 33.
Ξενίας El. 3, 2, 27.
Ξενοκλῆς Lac. 3, 4, 20.
Ξέρξης 2, 1, 8.

Ὀδρύσαι 3, 2, 2. 5. 4, 8, 26.
Οἰνιάδαι 4, 6, 14.
Οἰνόη 1, 7, 28. — 4, 5, 5. 19.
Οἰόν 6, 5, 24 sq. Οἰᾶται 26.
Οἰταῖοι 1, 2, 18. 3, 5, 6.
Ὀλουθεύς Lac. 6, 5, 33.
Ὄλουρος 7, 4, 17 sq.
Ὀλυμπία 3, 2, 26. 4, 1, 40. 7, 2. 7, 4, 14. 29 sqq. τὰ Ὀλύμπια 7, 4, 28. Ὀλυμπιακὸν ἔτος ib. Ὀλυμπιακὴ ὁδός ib. Ὀλυμπιακὸν ὄρος 4, 14.
Ὄλυνθος 5, 2, 11 sq. 27. 3, 4. 9. Ὀλύνθιοι 5, 2, 13 sqq. 27. 38. 3, 1 sqq. 26. 4, 54.
ὅμοιοι 3, 3, 5.
Ὄνειον 6, 5, 51 sq. 7, 1, 15. 41 sq. 2, 5.
Ὀνομακλῆς Ath. 2, 3, 2. Lac. 2, 3, 10.
Ὀνομάντιος Lac. 2, 3, 10.
Ὄρσιππος Lac. 4, 2, 8.
Ὀρχομενός in Boeotia 3, 5, 17. 4, 3, 15. Ὀρχομένιοι 3, 5, 6. 4, 2, 17. 3, 15 sq. 5, 4, 36 sq. 6, 4, 10. — in Arcadia 4, 5, 18. 5, 1, 29. 6, 5, 15. 17. 29. Ὀρχομένιοι 6, 5, 11. 13.
Ὄτυς Paphlago 4, 1, 3 sqq.
οὐραγοί 4, 3, 2.

Παγασαί 5, 4, 56.
Παγγαῖον 5, 2, 17.
παιᾶνα ἐξάρχειν 2, 4, 17. 5, 4, 11.
Πακτωλός fl. 3, 4, 22 sqq.
Παλαιγάμβρειον 3, 1, 6.

Παλλάντιον 6, 5, 9. Παλλαντιεῖς 7, 5, 5.
Παλλήνη 5, 2, 15.
Πάμφιλος Ath. 5, 1, 2.
Πανταχλῆς Lac. 1, 3, 1. 2, 3, 10.
παραβλήματα παραβάλλειν 2, 1, 22.
Πάραλος 2, 1, 29. 2, 3. 6, 2, 14.
Παραπίτα Persis 4, 1, 39 sq.
παραρρύματα παραβάλλειν 1, 6, 19.
Πάριον 1, 1, 13.
Πάρος 1, 4, 11.
Παρράσιοι 7, 1, 28.
Πασίμαχος Lac. 4, 4, 10.
Πασίμηλος Cor. 4, 4, 4. 7. 7, 3, 2.
Πασιππίδας Lac. 1, 1, 32. 3, 13. 17.
Πατησιάδης Lac. 2, 3, 10.
Παυσανίας rex Spartanorum 2, 2, 7. contra Athenienses profectus 2, 4, 29 sqq. contra Thebanos 3, 5, 17 sqq. exsul Tegeae 25. Mantineensibus favet 5, 2, 3.
Παφλαγονία 4, 1, 2 sq. Παφλαγόνες 4, 1, 2. 21 sqq.
Πειραιεύς 1, 1, 35. 3, 22. 4, 12 sq. 2, 2, 2 sqq. 3, 10. 4, 1. 3, 5, 5. 5, 1, 9. 2, 33. Munimenta excisa 2, 2, 23. ἀτείχιστος 3, 5, 16. a Conone restitutus 4, 8, 9 sq. ἀπύλωτος 5, 4, 20. portis instructus 34. Theatrum ibi 2, 4, 32. lapidicinae 1, 2, 14. οἱ δέκα ἐν Πειραιεῖ ἄρχοντες 2, 4, 19. Πειραιοῖ 2, 4, 32.
Πείραιον 4, 5, 1 sqq. 19.
Πείσανδρος Lac. 3, 4, 29. 4, 8, 10. 12.
Πεισίαναξ Ath. 1, 4, 19. 7, 12.
Πεισίας Arg. 7, 1, 41.
Πείσων Ath. 2, 3, 2.
Πέλλα 5, 2, 13.
Πελλήνη Achaiae 7, 1, 18. 2, 18. 20. 6, 5, 29. 7, 1, 15 sq. 2, 2. 4, 17. Laconicae 7, 5, 9. Πελληνεύς 3, 2, 11.
Πελλῆς Lac. 4, 3, 23.
Πελοπίδας Theb. 7, 1, 33 sqq.
Πελοπόννησος 3, 2, 17. 5, 17. 4, 6, 14. 6, 2, 9. al. Πελοποννήσιοι 1, 1, 19. 6, 33. 2, 2, 7. 4, 21. 3, 5, 14. 6, 5, 1. al.
πενέσται 2, 3, 36. 6, 1, 4.
πένταθλος 4, 7, 5. 7, 4, 29.
πεντηκοντήρ 3, 5, 22. 4, 7, 5.
Πέργαμος 3, 1, 6.
Περικλῆς Ath. 1, 5, 16. 6, 29. 7, 2, 16. 21.
Πέρινθος 1, 1, 21.
περίοικοι 3, 3, 6.
Περκώτη 5, 1, 25.
Πέρσαι 1, 2, 19. 3, 4, 14. 23 sqq. 4, 1, 5. 30. 5, 2, 35. 6, 1, 12. Περσικὸν στράτευμα 3, 2, 15.
Πισᾶται 7, 4, 28 sq.
Πισίδαι 3, 1, 13.
Πιτύας Lac. 1, 6, 1. 2, 3, 10.
Πλαταιαί 5, 4, 10 sqq. 48. Πλαταιεῖς 5, 4, 10. 6, 3, 1. 5.
Πλειστόλας Lac. 2, 3, 10.
Πλυντήρια 1, 4, 12.
Ποδάνεμος Lac. 4, 8, 11. — Phlias. 5, 3, 13.
Πόλλις Lac. 4, 8, 11. 5, 4, 61.
Πολυαινίδας Lac. 7, 4, 23.
Πολυάνθης Cor. 3, 5, 1.
Πολυβιάδης Lac. 5, 3, 20. 26.
Πολυδάμας Phars. 6, 1, 2 sqq. 4, 34.
Πολύδωρος Thess. 6, 4, 33.
Πολύξενος Syrac. 5, 1, 26.
Πολύτροπος Cor. 6, 5, 11 sqq.
Πολύφρων Thess. 6, 4, 33. 35.
Πολυχάρης Ath. 2, 3, 2.
Πολύχαρμος Lac. 5, 2, 41. — Phars. 4, 3, 8.
Πόντος 1, 1, 22. 2, 2, 1. 4, 8, 27. 31. 5, 1, 28.
Ποσειδῶν 4, 5, 1. 4. 7, 4 sq. Ποτειδάν 3, 3, 2.
Πόταμις Syrac. 1, 1, 29.
Ποτίδαια 5, 2, 15. 24. 39. 3, 6.
Ποτνιαί 5, 4, 21.
Πραξίτας Lac. 4, 4, 7 sqq. 5, 19.
Πράς 4, 3, 9.
Πρασιαί 7, 2, 2 sq.
Πριήνη 3, 2, 17. 4, 8, 17.
Πρόαινος Cor. 4, 8, 11.
Πρόθοος Lac. 6, 4, 2.
Προικόννησος 1, 1, 13. 18. 3, 1. 4, 8, 36. 5, 1, 26.
Προκλῆς Lac. 3, 1, 6. Phlias. 5, 3, 13. 6, 5, 38. 7, 1, 1.
Προμηθεύς Thess. 2, 3, 36.
Πρόξενος Pellen. 7, 2, 16. Syrac. 1, 3, 13. Teg. 6, 5, 6 sq. 36.
πρόξενος 1, 1, 25. 5, 4, 22. προξενία 6, 3, 4. προξενεῖν 6, 4, 24.
προστάτης 2, 3, 51. δήμου 3, 2, 27. 5, 2, 4. τῆς εἰρήνης 5, 1, 36.
Πρωτόμαχος Ath. 1, 5, 16. 6, 30. 33. 7, 1.
Πύγελα 1, 2, 2. Πυγελεῖς ib.

Πύθια 6, 4, 29 sq.
Πυθόδωρος Ath. 2, 3, 1.
Πύλος 7, 4, 16. 26. Πύλιοι 26.
Πυρρόλοχος Arg. 1, 3, 13.

Ῥαθίνης Persa 3, 4, 13.
Ῥαμφίας Lac. 1, 1, 35.
Ῥίον prom. 4, 6, 14. 8, 11.
Ῥόδος 1, 5, 1. 19. 6, 3. 2, 1, 15. 17. 4, 8, 20. 5, 1, 5. Ῥόδιοι 1, 5, 19. 4, 8, 20.
Ῥοίτειον 1, 1, 2.

Σαλαμίς 2, 2, 9. Σαλαμινία 6, 2, 14.
Σάμιοι Lac. 3, 1, 1.
Σαμοθράκη 5, 1, 7.
Σάμος 1, 2, 1. 4, 8. 5, 14 sqq. 6, 2. 15. 25 sqq. 2, 1, 12. 3, 3. 6. 4, 8, 24. Σάμιοι 1, 6, 29. 2, 2, 6.
Σάρδεις 1, 1, 9. 5, 1. 3, 2, 11. 4, 1. 27. 8, 21. Σαρδιανὸς τόπος 3, 4, 21.
Σάτυρος Ath. 2, 3, 54.
Σελινοῦς 1, 1, 37. Σελινούσιοι 1, 2, 10.
Σελλασία 2, 2, 13. 19. 6, 5, 27. 7, 4, 12.
Σεύθης Odrysarum rex 3, 2, 2. 9. 4, 8, 26.
Σηλυβρία 1, 1, 21. 3, 10. Σηλυβριανοί 1, 1, 21.
Σηστός 1, 1, 7. 11. 36. 2, 13. 2, 1, 20. 25. 4, 8, 3. 5.
Σθενέλαος Lac. 2, 2, 2.
σίγμα 4, 4, 10.
Σιδοῦς 4, 4, 13. 5, 19.
Σικελία 1, 1, 37. 5, 21. 6, 2, 9. Σικελιῶται 2, 2, 24.
Σικυών 4, 2, 14. 4, 1 sqq. 5, 12. 7, 1, 17 sqq. 44 sqq. Σικυώνιοι 4, 2, 16. 4, 8 sqq. 6, 4, 18. 7, 2, 2.
Σίσυφος Dercylidas 3, 1, 8.
σιώ 4, 4, 10.
Σκῆψις 3, 1, 15 sqq. Σκήψιοι 21.
Σκιλλούντιοι 6, 5, 2.
Σκιρῖτις 6, 5, 24. Σκιρῖται 5, 2, 24. 4, 52 sq.
Σκιωναῖοι 2, 2, 3.
Σκόπας Thess. 6, 1, 19.
Σκοτουσσαῖοι 4, 3, 3.
Σκύθης Lac. 3, 4, 20.
Σκῦρος 4, 8, 15. 5, 1, 31.
σκυτάλη 3, 3, 8. 9. 5, 2, 37.
Σκῶλος 5, 4, 49.
Σούνιον prom. 5, 1, 23.
Σοφοκλῆς Ath. 2, 3, 2.
Σπάρτη 1, 1, 32. 6, 32. 2, 3, 1. 5, 3, 10. 7, 1, 29. 33. 2, 3. 5, 9 sqq. Σπαρτιᾶται 3, 3, 5 sq. 4, 2. 4, 3, 23. 5, 1, 11. 3, 8 sq. 4, 39. 6, 5, 21. 7, 5, 9.
Σπάρτωλος 5, 3, 6.
Σπιθριδάτης Persa 3, 4, 10. 4, 1, 2 sqq. 20. 27.
Στάγης Persa 1, 2, 5.
Στάλκας El. 7, 4, 15.
Στάσιππος Teg. 6, 4, 18. 5, 6 sqq. 36.
στατήρ 5, 2, 21.
Στειριεύς Thrasybulus 4, 8, 25.
Στησικλῆς Ath. 6, 2, 10.
Στρατόλας El. 7, 4, 15. 31.
Στράτος 4, 6, 4.
στρογγύλον πλοῖον 5, 1, 15.
Στρομβιχίδης Ath. 6, 3, 2.
Στρούθας Persa 4, 8, 17 sqq.
Στυμφάλιος 7, 3, 1.
Συέννεσις 3, 1, 1.
συνωρίδες 1, 2, 1.
Συρακοῦσαι 5, 1, 26. 28. 6, 2, 35. 7, 1, 22. Συρακόσιοι 1, 1, 18. 26. 2, 8 sqq. 2, 2, 24. 3, 5. 3, 5, 14. 5, 4, 58.
Σφαγίαι 6, 2, 31.
Σφοδρίας Lac. 5, 4, 15. 20. 24. 33 sq. 63. 6, 4, 14.
σφράγισμα βασίλειον 1, 4, 3. σφραγὶς βασιλέως 7, 1, 39.
Σωκλείδης Lac. 7, 4, 19.
Σωκράτης Ath. 1, 7, 15.
Σωστρατίδας Lac. 2, 3, 10.
Σωφρονίσκος Ath. 1, 7, 15.

ταγός 6, 1, 8. 18. 4, 28. 33; 6, 2, 10. ταγεύειν 6, 1, 19.
Τάναγρα 5, 4, 49. Ταναγραῖοι ib.
Τεγέα 3, 5, 7. 25. 5, 1, 33. 6, 5, 6 sqq. 36. 7, 4, 36. 5, 7. Τεγεᾶτις 6, 5, 15. Τεγεᾶται 4, 2, 13 sqq. 6, 4, 18. 5, 6. 10. 24. 7, 4, 36. 5, 8.
τεῖχος oppidum 7, 5, 8. μακρὰ τείχη 2, 2, 3. 15. 3, 11. 4, 8, 9.
Τελευτίας Lac. 4, 4, 19. 8, 11. 23 sqq. 5, 1, 2 sqq. 13. 19 sqq. contra Olynthum profectus 5, 2, 37 sqq. 3, 3. cadit ibi 6.
Τενέα 4, 4, 19.
Τένεδος 5, 1, 6. Τενέδιοι 7.
Τευθρανία 3, 1, 6.
Τῆμνος 4, 8, 5.
Τιγράνης Persa 4, 8, 21.
Τιθραύστης Persa 3, 4, 25 sq. 5, 1.

Τιμαγόρας Ath. 7, 1, 33 sqq.
Τιμόθεος Ath. 5, 4, 63 sqq. 6, 2, 2 sq. 11. 13.
Τιμοκράτης Ath. 1, 7, 3. — Lac. 7, 1, 13. — Rhod. 3, 5, 1. — Syrac. 7, 4, 12.
Τιμόλαος Cor. 3, 5, 1. 4, 2, 11.
Τιμόμαχος Ath. 7, 1, 41.
Τιρίβαζος Persa 4, 8, 11 sqq. 5, 1, 28. 30.
Τισαμενός Lac. 3, 3, 11.
Τισίφονος Thess. 6, 4, 37.
Τισσαφέρνης Persa 1, 1, 9. 2, 6 sqq. 5, 2 sqq. 3, 1, 3. 9. 2, 13 sqq. 4, 1. 5 sqq. 25.
Τλημονίδας Lac. 5, 3, 3 sq.
Τορώνη 5, 3, 18. Τορωναῖοι 2, 2, 3.
Τράλλεις 3, 2, 19.
Τραχινία, v. Ἡράκλεια.
Τρικάρανον 7, 2, 1. 5. 13. 4, 11.
Τριπτόλεμος 6, 3, 6.
Τριπυργία 5, 1, 10.
Τριφύλιοι 4, 2, 16. 6, 5, 2. 7, 1, 26. Τριφυλίδες πόλεις 3, 2, 30.
τριώβολον Αἰγιναῖον 5, 2, 21.
Τροία 3, 4, 3. 7, 1, 34.
Τροιζήν 6, 2, 3. Τροιζήνιοι 4, 2, 16. 7, 2, 2.
τρόφιμοι 5, 3, 9.
Τυδεύς Ath. 2, 1, 16. 26.
Τυνδαρίδαι 6, 5, 31.

Ὑακίνθια 4, 5, 11.
Ὑαμπολῖται 6, 4, 27.
Ὑπάτης Theb. 7, 3, 7.
Ὑπατόδωρος Tanagr. 5, 4, 49.
Ὑπερμένης Lac. 6, 2, 25.
ὑπομείονες 3, 3, 6.
ὑποφέρειν τοὺς μῆνας 4, 7, 2. σπονδάς 3. ὑποφορά 5, 1, 29.

Φαιδρίας Ath. 2, 3, 2.
Φανίας Ath. 5, 1, 26.
Φανοσθένης Ath. 1, 5, 18.
Φάραξ Lac. 3, 2, 11. 14. 4, 5, 6. 6, 5, 33.
Φαρνάβαζος Persa 1, 1, 6. 19. 24. 2, 16. 3, 5 sqq. 4, 1. 5 sq. 3, 1, 9. 2, 13. 2, 1. 9. 4, 13 sqq. 4, 1, 1. 17 sqq. 29 sqq. 3, 11. 8, 1. 6 sq. 5, 1, 28.
Φάρσαλος 6, 1, 8. 4, 34. Φαρσάλιοι 4, 3, 3. 6, 1, 2. 7. 13.
Φέα 3, 2, 30.
Φείδων Ath. 2, 3, 2.
Φεραί 4, 8, 7. Φεραῖοι 2, 3, 4. 6, 4, 31.
Φθία 4, 3, 9.
Φίλιππος Theb. 5, 4, 2.
Φίλισκος Abydenus 7, 1, 27.
Φιλοδίκης Ath. 1, 3, 13.
Φιλοκλῆς Ath. 1, 7, 1. 2, 1, 30 sqq.
Φιλοκράτης Ath. 4, 8, 24.
Φλιοῦς 4, 4, 15. 7, 3. 5, 2, 8. 7, 1, 18. 2, 1. Φλιάσιοι 4, 2, 15 sq. 5, 2, 9 sq. 13 sqq. 25. 6, 4, 9. 18. 5, 14 sqq. 7, 2, 1 sqq.
Φοιβίδας Lac. 5, 2, 24 sqq. 4, 41 sq. 45.
Φοινίκη 3, 4, 1. Φοίνισσαι τριήρεις 3, 4, 1. 4, 3, 11.
Φοῖξα 3, 2, 30.
φρουρὰν φαίνειν 3, 2, 23. 5, 6. 4, 2, 9. 7, 1. 5, 1, 29. 2, 3. 4, 35. 59. 6, 4, 17. 5, 10. ἐξάγειν 2, 4, 29. φρουρᾶς ἡγεῖσθαι 4, 7, 2.
Φρυγία 1, 4, 1. 3, 2, 1. 4, 12. 26. 4, 1, 1.
Φύλη 2, 4, 2 sq. 10 sq.
Φυλλίδας Theb. 5, 4, 2 sqq.
Φωκαία 1, 3, 1. 5, 11. 6, 33.
Φωκίς 3, 5, 4. 6, 1, 1. 4, 27. Φωκεῖς 3, 5, 3 sqq. 4, 3, 15. 21. 5, 2, 33. 4, 60. 6, 1, 1. 2, 1. 3, 1. 4, 2. 9. 5, 23.

Χαβρίας Ath. 5, 1, 10 sqq. 4, 14. 54. 61. 6, 2, 39. 7, 1, 25.
Χαιρέλεως Ath. 2, 3, 2.
Χαιρίλας Lac. 2, 3, 10.
Χαίρων Lac. 2, 4, 33.
Χαλκιδεῖς 4, 2, 17.
Χάρης Ath. 7, 2, 18 sqq. 4, 1. 5.
Χαρικλῆς Ath. 2, 3, 2.
Χαρμίδης Ath. 2, 4, 19.
Χάροπος El. 7, 4, 15 sq.
Χάρων Theb. 5, 4, 3.
Χερρόνησος 1, 3, 8. 5, 17. 2, 1, 20. 27. 4, 2, 6. 8, 5. 35. 5, 1, 7. 3, 2, 8 sqq. Χερρονησῖται 1, 3, 10.
Χίλων Lac. 7, 4, 23.
Χίος 1, 1, 32. 6, 3 sqq. 2, 1, 1. 10 sqq. Χῖοι 2, 1, 5 sq. 3, 2, 11.
Χρέμων Ath. 2, 3, 2.
Χρυσόπολις 1, 1, 22. 3, 12.

Ὠιδεῖον 2, 4, 9 sq. 24.
Ὦκυλλος 5, 4, 22. 6, 5, 33.
Ὠρεός 5, 4, 56. Ὠρεῖται 57.
Ὠρωπός 7, 4, 1.